

ACTA UNIVERSITATIS UPSALIENSIS

Studia Musicologica Upsaliensia
NOVA SERIES

33:2

Musiken i Uppsala under stormaktstiden 2: 1660–1730

Bidrag till dess historia
grundade på en arkivinventering

Del B
Biografier

av
Jan Olof Rudén

UPPSALA
UNIVERSITET

2023

Utgiven med bidrag från
Helge A:son Johnsons stiftelse
Stiftelsen Lars Hiertas minne
Stiftelsen Konung Gustav VI Adolfs fond för svensk kultur
Redaktionskommittén för Acta Universitatis Upsaliensis

Till Margret

©Jan Olof Rudén 2023

This work is licensed under a Creative Commons Attribution NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License (CCBY-NC-ND)

Omslagsbild: Fama lovprisar den världsliga och andliga makten i Uppsala. På träsnittet från Henrik Keijzers verkstad har dock här slottet klipps bort. Från titelbladet på Johannes Vallerius dissertation pro gradu *De aurora*, preses Johannes Upmarck. Upsala 1700.

Distribution:

Uppsala universitetsbibliotek,
Box 510, 751 20 Uppsala
www.ub.uu.se
acta@ub.uu.se

ISSN 0081-6744

ISBN 978-91-513-1676-5

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-490509>

Tryckt i Sverige av By Wind, Ödeshög 2023

INNEHÅLL

B BIOGRAFIER.....	7
Biografiernas omfattning och utformning	7
<i>B 1</i> Akademiker i Uppsala.....	10
<i>B 2</i> Övriga kyrko-, skol- och universitets-musiker med tjänst i Uppsala.....	457
<i>B 3</i> Uppsala stads musiker.....	530
<i>B 4</i> Klockare i Uppsala	531
<i>B 5</i> I Uppsala bofasta folkliga spelmän, sångare och regementsmusiker.....	537
<i>B 6</i> I Uppsala bofasta musikinstrumentmakare.....	554
<i>B 7</i> Gästande musiker	555
<i>B 8</i> Gästande musikinstrumentmakare	556
PERSONREGISTER	604

Illustrationer

Fig 1. <i>Området kring Nya Torget</i>	18
Fig 2. <i>Rudbecks inköp 1665. UUB Bibl arkiv E 2, f 37</i>	20
Fig 3. <i>Rudbecks stenhus från gårdssidan</i>	39
Fig 4. <i>Ur Carolus Petri Wallinus katalog</i>	43
Fig 5. <i>Antal musikstipendiater 1666–75</i>	46
Fig 6. <i>Depositionsverktyg</i>	71
Fig 7. <i>Depositionsakten på 1500-talet</i>	71
Fig 8. <i>Antal musikstipendiater 1676–90</i>	98
Fig 9. <i>Harpa. Utsnitt ur M. Praetorius, Syntagma musicum</i>	243
Fig 10. <i>Antal musikstipendiater under Burmans tid</i>	378
Fig 11. <i>Johan Henrik Schildte: Ulrika Eleonora d.y:s kröning</i>	398
Fig 12. <i>Barockoboe tillhörig Otto Fredrik Stålhammar</i>	409
Fig 13. <i>Antal stipendiater under Zellingers tid som rector cantus</i> ..	485
Fig 14. <i>H. H. Cahmans snickeriverktyg</i>	571

B BIOGRAFIER

Bengt Kyhlberg hade färdigställt över 100 biografier när hans arbete med del 2 avbröts. De markeras här med BK. Osignerade biografier har jag själv skrivit med utgångspunkt från det systematiserade kartoteket i Bengt Kyhlbergs samling i MTB.

De 381 biografierna i denna del över personer med musikanknytning är ordnade kronologiskt i så nära anslutning till den biograferades första förekomst i uppsalasammanhang som möjligt. För akademiker gäller inskrivningsdatum vid Uppsala universitet, där sådant föreligger. Den som söker en bestämd person finner därför dennes biografi snabbast via personregistret. För att öka överskådligheten och ge den intresserade möjlighet att studera biografierna kategorivis är dessa fördelade på följande nio sektioner. Sektionsbeteckningen och löpnummer bildar det signum som genomgående används som hänvisning till resp biografi – i stället för sidhänvisningar.

B 1.85–544	Akademiker i Uppsala
B 2.5–16	Övriga kyrko-, skol- och universitetsmusiker med tjänst i Uppsala (även dansmästare)
B 3.1	Uppsala stads musiker
B 4.7–13	Klockare i Uppsala
B 5.3–17	I Uppsala bofasta folkliga spelmän, sångare och regementsmusiker
B 6.1	I Uppsala bofasta musikinstrumentmakare
B 7.4	Gästande musiker och övriga artister
B 8.4–14	Gästande musikinstrumentmakare

Biografiernas omfattning och utformning

Primäruppgiften för biografierna är att redovisa det personhistoriska utfallet av inventeringen. Då det vid denna genomgång framkomna materialet ofta inte ger de grunddata som behövs för att placera de biograferade personerna i tid och rum, kompletteras biografierna så långt möjligt med sådana uppgifter ur tryckt litteratur eller ur arkivaliska källor, som Kyhlberg vid sidan av inventeringen haft tillfälle att bearbeta. Normalt har dock inte punktforskningar skett för att komplettera enstaka biografier.

Målsättningen är alltså att läsaren skall få en orientering om den biograferades allmänna status och en så uttömmande redogörelse som möjligt om dennes aktiviteter med musikanknytning. För personer med musiktjänster i Uppsala blir därför också biografierna platsen för en detaljdokumenterad skildring av resp tjänst. Genom hänvisningar har jag sökt undvika dubbleringar och samtidigt ge en orientering bakåt och framåt i tiden.

Biografierna omfattar, i den mån material finns att redovisa, vederbörandes hela verksamhetstid oberoende av denna undersöknings tidsgränser. Uppdelningen av bearbetningen i del 1 och del 2 medför dock vissa avvägningsproblem. Den valda modellen innebär att personer som kommer in i bilden före 1660 men gör en insats i Uppsalas musikliv också efter denna tidsgräns, trots detta blir fullständigt biograferade redan i del 1. Då en uppdelning av enskilda biografier förefallit Kyhlberg vara en sämre lösning, har han endast gjort avsteg från denna regel i några få fall (B 1.85, 146, 192, 201, 203 och 204).

För i biografierna lämnade data, som inte publicerats tidigare, ges detaljerade källuppgifter. Stoffet i övrigt är i förekommande fall hämtat ur den litteratur som redovisas sist i varje biografi och normalt utan närmare angivande av ursprunget. För att slippa upprepa biografiskt allmängods hänvisar jag, där så kan ske, för kompletterande uppgifter, om tjänster, skrifter, hustrur och barn till monografier, SBL, herdaminnen, Elgenstierna och liknande arbeten.

Innehållet i biografierna är av karaktären liv och verk, där personens musikverksamhet framhålls. Längre biografier är ofta innehållsdigra. Presentationen inleds med sammanfattning av biografiska data. Därefter följer utbildning och verksamhet. Personliga förhållanden omfattar rättstvister, ekonomi, socialt nätverk, sjukdom, begravning familj, egendom, och bouppteckning. Personverser skrivna av eller riktade till personen ifråga anges med hänvisning till källan endast vid sådana med musik. Flertalet personverser finns som xeroxkopior i Kyhlbergs samling. Personens skrifter består mestadels av dissertationer.

Omfattningen av sektion B 1.

- (a) Alla studenter som under studietiden i Uppsala haft någon slags beröring med musik.
- (b) Alla akademiker som senare i Uppsala haft musikfunktioner eller i övrigt haft beröring med musik i någon form.
- (c) Musikersöner som akademiker.
- (d) Studenter som i hemorten/läroverksorten haft kantors- eller musiklärarfunktion, medverkat som sångare eller instrumentalist, fungerat som notskrivare eller varit ägare av musikalier och/eller instrument.

- (e) Akademiker som efter uppsalavistelsen blivit musiker i någon form, komedianter, musikinstrumentmakare, notskrivare eller ägare av musikalier och/eller instrument.
- (f) Akademiker som före, under eller efter uppsalatiden författat/komponerat verk med anknytning till musik (även där det är osäkert om vederbörande gjort en musikalisk insats).

Kommentarer

För kategorierna (a) och (b) ovan eftersträvas en så fullständig redovisning som möjligt. Att kartlägga denna människogrupp ingår ju i den primära målsättningen för denna inventering. Beträffande tiden före 1660 saknas reguljära uppgifter om vilka studenter som fått ersättning för medverkan i musikensemblen. För tiden 1660–1730 finns fyllig dokumentation som redovisas i denna del 2. Som komplettering redovisas kategorierna (c) till (f) som omfattar akademiker vars verksamhet innan och efter uppsalavistelsen haft med musik att göra. Härigenom får man en viss uppfattning om den latent musikkapaciteten i Uppsala. Dessa studenter anlätades som förstärkning till de 8 musikstipendiaterna så att ensemblen kunde uppgå till 20–30 verksamma vid festligheter i domkyrkan och vid festmåltider.

Innehavet av musikalier och/eller musikinstrument vittnar om privat musikalisk verksamhet utanför den officiella musikutövningen. Endast någon enstaka tabulaturbok är uttryckligen daterad i Uppsala medan resten av musikhandskrifterna tillkommit strax efter uppsalatiden. Musikinstrument var ett stående inslag i oroligheter på stadens gator, något som framgår av rättegångshandlingar, men sång och musik förhöjde också stämningen vid bröllop och kalas.

För kategorierna (c) till (f) är det varken möjligt eller nödvändigt med fullständighet. Framtagning av relevanta namn, som endast undantagsvis kunnat ske direkt från av Kyhlberg granskat arkivmaterial har ju också varit beroende av det tryckta underlagets omfattning och kvalitet.

B 1. Akademiker i Uppsala

B 1.85 MAGNUS GABRIEL DE LA GARDIE

UM : 1635 27/5 (Magnus Gabriel De la Gardie comes de Lecköo etc)

Tiden fram till 1660 beskrivs i del 1, s. 216f. När De la Gardie 1654 efterträdde Axel Oxenstierna som universitetskansler inleddes ett över 30 års nära samarbete till universitetets, K Maj:ts och hans eget fromma. Genom den initiativrike och dådkraftige medicinen och musikfrämjaren Olaus Rudbeck (B 1.146) genomfördes en rad åtgärder på musikens område med D:s understöd, både å ämbetets vägnar och som privatman. Formellt stod D. fram till sin död 1686 som universitetskansler men från 1680, då han och övriga högadliga kungliga råd fråntagits sina befogenheter och ruinerats genom reduktionen, var D:s inflytande begränsat. Kanslern utövade dock till en början K Maj:ts styrning av det kungliga universitetet och det akademiska konsistoriets beslut måste godkännas av kanslern. Han ägde även rätt att komma med förslag eller åtgärder, vilka inte sällan ledde till oreda, därför att D. tillsatte tjänster på eget bevåg.

Det nära samarbete som utvecklades mellan Rudbeck som företrädare för akademien och D. som universitetskansler beredde marken för utbyte av tjänster även som privatpersoner. D. anlät Rudbeck som arkitekt och byggmästare. Rudbeck sökte gynna släktingar och vänner i en ännu kvarvarande tradition där släktband var starka. Men deras förhållande tjänade också till att gynna musiken, som var Rudbecks starkaste intresse.¹

När Rudbeck av universitetet valdes till rektor för vt 1662 lade han fram förslag som rörde infrastruktur i staden men också åtgärder rörande universitetets verksamhet. I 13 punkter reglerades rättigheter och skyldigheter för ”åtta Personer under Musiken”, vilka beslutats av universitetets konsistorium och stadfästes av K Maj:t 14/2 1663 (se D 14). Kanslern hade till universitetet förmedlat 60 kungliga stipendier, fördelade på 24 för filosofiska fakulteten, 6 för medicinska, 6 för juridiska, 24 för teologiska.² Av dessa skulle 8 musikanter ha förtur vid lika meriter. Stipendierna bestod av bespisning på kommunitetet, en medeltida inrättning som Rudbeck härmed återupplivade. Dessutom utgick penningstipendium på 30 d kmt per år till dem och till ”de andre som

¹ Jfr Eriksson Rudbeck, s. 110.

² Uakp 1661 17/1 § 16. Bref nr 5 bilaga.

äro erkände och inskrevne i Musiken”. Som motprestation skulle musiken-semblen framträda i domkyrkan under 18 helgdagar, vid rektorsbyten två gånger om året och när ”höga Överheten” besökte staden. Bestämmelser för lektioner och repetitioner samt ansvar för instrument samt bötesbelopp vid försummelse anslöt till tidens praxis vid gymnasier och universitet.

Efter R:s ordinarie rektorstid vt 1662 genomdrev kanslern mot praxis val av Rudbeck även för höstterminen.³

Flera dokument från 1660-talet visar en välvillig inställning från D:s sida till musikverksamheten vid universitetet. Här fanns ingen skarp gräns mellan Sveriges rikaste man och hans funktion som universitetskansler.

Rudbeck ville förstärka studenternas färdighet på instrument. År 1664 fick han hyra tre musikanter från D:s hovkapell, ”att lära Studenterna här som under Musiken äro på violer och viol de Gamba a 10 daler veckan”. Rudbeck bekostade deras ”kammar, säng och disk” i två månader vilket kostade 180 daler kopparmynt.⁴

Rudbeck hade redan tidigare kontakter med D:s hovkapell. 1662 inköpte han ”till akademiens musik en viol af Rosen, rikskansl. Musikant à 16 d smt, dito en viol af Kinöl konungens musikant för 19 d smt” (I 2.6.) I förteckningen 1685 över instrument inköpta av Rudbeck (I 2.19) förekommer 3 diskantfioler från Hamburg. De kan ha förmedlats av D:s hovkapell, som åtminstone delvis var rekryterat där.

I mars 1667 skrev D. till Rudbeck att enligt avtal ta hand om gossen *Johan Christopherson [Roman]* och lära honom sjunga. Bilagd sedel till dansmästare *Duval* (B 2.5) uppmanade att lära honom dansa samt att spela på fiol och luta⁵ och det förordnades angående kost för ”den musicaliske pilten”.⁶ Innan avresan till Uppsala anhöll Roman om vinterkläder. Han hade av Paul Prévost (B 2.6) fått undervisning i ”sångare konsten”.⁷ Enligt Rudbeck i mars 1674 ”är han en odygdig sälle i allt”.⁸ Prévost tillhörde D:s hovkapell. K Maj:t förordnade honom 8/3 1667 att ”informera den akademiska ungdomen i Uppsala på

³ Uakp 1662 26/5 ii, 26/6 § 1; Udkp 1662 28/5 § 4 i ULA Upps domkap A I:3, p. 177.

⁴ Inbundet med Uakp 1671; Annat ex i RA; Bref nr 21 p.24; RA, Kanslersämbetet E II:2 1664 16/2 egenhändigt; Att döma av Trobäck, Magnus Gabriel De la Gardies hovkapell 1645–1686 kan det ha varit violinisterna Joachim Rose, av vilken R. inköpte en violin (se ovan), Casper Jacob och Carl Hintz.

⁵ 1667 28/3 Konzept RA Kanslersämbetet B:1.

⁶ 1667 26/7 RA Kanslersämbetet E II:3; Enligt Emil Trobäck stod Johan Christopherson Roman upptagen 1667 som sjungare där. Han avancerade till musikpage 1670 och violinist till 1679, då han övergick till hovkapellet. Han var far till Johan Helmich Roman.

⁷ Egenhändigt RA E 1538.

⁸ 1674 18/3 RA Kanslersämbetet E II:5.

åtskilliga instrument”. I november samma år meddelades i brev från kanslern till rektor och konsistoriet att Prévost dessutom utnämnts till fransk språkmästare.⁹

Rudbeck var D:s kontakt i Uppsala. 1668 sände D. två unga adelsmän som en tid uppvaktat som pager vid D:s hov till Rudbeck för utbildning.¹⁰ I mars 1676 bad kanslern Rudbeck att tillsammans med prof. Norcopensis-Nordenhielm ha försorg om den avlidne k livmedikus, dr Spectes söner, som på D:s bekostnad sändes till Uppsala.

I december 1671 ombads Rudbeck av D. att ordna underhållning av något slag – antingen en vacker musik eller en liten *commedia* – när K Maj:t, den unge Karl XI, skulle besöka D:s slott Venngarn omkring 9 januari 1672.¹¹ Det förutsattes att akademiens ensemble skulle medverka.

D. hade fått tillstånd att anlägga den Nya staden i Lidköping och var angelägen att den utvecklades väl även i musikaliskt hänseende. D:s man i Lidköping, den driftige kyrkoherden Jonas Rudberus (del 1, B 1.166) underrättades i februari 1678 av D. att han sände sina musiker Paul Galle, violist, och Johan Heinrich Adler, organist, samt artillerisergeanten Jacob Roos till Lidköping. Roos var tämligen skicklig på åtskilliga instrument emedan han varit hautboist, men behövde undervisning i musikens grunder av Rudberus enligt D.

Samtidigt skrev Rudberus till D. att Johan Brandelius (B 1.277) accepterat konrektoratet vid skolan. Han hade alltid varit mycket intresserad av både vokal- och instrumentalmusik och ville före tillträdet 1 maj vidareutbilda sig hos Rudbeck i Uppsala och kopiera lämpliga stycken för Lidköping.¹²

Även som tonsättare anlätades Rudbeck av D. (se A 6.2). Med all sannolikhet deltog de båda vid riks- och universitetskanslern Axel Oxenstiernas begravning i Stockholms storkyrka 1655 18/3, till vilken Rudbeck komponerat *Sorg- och klagesång*. Det kan förmodas att Rudbeck själv sjöng den ena av de två mansstämmorna, eftersom han ägde en kraftig basstämma. Den första beställningen som avhandlades i två brev i november 1662 från Rudbeck var begravningsmusik för D:s son Jacob August (del 1, B 1.200), död genom olyckshändelse i Uppsala 1661. Texterna till kompositionens tre delar bifogades. Musiken som framfördes i Riddarholmskyrkan 17/12 är dock ej i behåll.¹³

⁹ RA Kanslerämb B:1.

¹⁰ Koncept, RA Kanslersämbetet B:1; Trobäck (s. 81) anger att ”page praeceptoren” Johan Collin utbildade unga adelsmän som sökte sig till De la Gardies hov.

¹¹ 1671 30/12 Koncept RA Kanslersämb B:2.

¹² 1678 5/2 RA E 1612.

¹³ RA Kanslersämbetet E II:3.

Till D:s egen begravning 1686 26/9 i Riddarholmskyrkan ombads Rudbeck av änkan, pfalzgrevinnan Maria Euphrosyne, komponera en kantat (se A 6.2). Hon bad att få veta om han vill åtaga sig uppdraget med tillhjälp av akademiens musikanter. Gravsättning skedde i familjegraven i Varnhems klosterkyrka.

Vid änkan Maria Eufrosynes begravning i Riddarholmskyrkan 1687 medverkade hovkapellet.¹⁴

I Uppsala ägde D. 1671 en gård i kvarteret Fågelsången enligt Stephan Månsson Boomans karta.¹⁵ Av D:s egendomar med koncentration till Västergötland återstod efter reduktionen 1680 enbart Höjentorp som var Maria Euphrosynes brudgåva och Venngarn i Uppland. I *Svecia antiqua et hodierna* har just dessa slott avbildats, beträffande Venngarn med pukslagare och trumpetare som förridare för ett sällskap som anländer.

”Genom den storartade donationen år 1669 till Uppsala universitet av en stor del av de värdefullaste handskrifterna ur hans samlingar, däribland *Codex argenteus*,¹⁶ har han för alltid inskrivit sitt namn bland universitetets främsta donatorer. Som universitetets kansler sökte han på allt sätt stödja och främja universitetets intressen och røjde samma intresse som eljest för den högre bildningens sak. Ännu när motgångar och bekymmer träffat honom, tänkte D. på stora donationer. När han 1679 ämnade sälja Venngarn, skriver han till Rudbeck, att han tänkte undantaga altare, predikstol, orgelverk och hela inredningen i slottskapellet och skänka dem till universitetet till ett ’templum academicum’, vilket skulle åstadkommas genom en tidigare av D. utlovad reparation av S:t Eriks kapell i Uppsala. I samma brev berör han också planerna på inrättandet av ett ’Delagardieanskt bibliotek’ vid universitetet, för vilket ändamål han tänkte låta ombygga skolbyggnaden” (G. Wittrock).

Uppsalastudenten Jonas Caroli Campanius/Carolinus (del 1, B 1.119) blev 1669 anställd av D. som organist i Veckholms kyrka och fick senare som stadssekreterare i Lidköping i uppgift ”att föra direction av musiken” (se del 1, s. 245f).

Orgelbyggaren Frantz Boll (B 8.4) anlätades av D. som hovorgelbyggare. Bland annat beställde greven 1654 samtidigt orgelverk till gamla Drottningholms slott och till Veckholms kyrka. Så sent som i januari 1669 sände D. sin organist med brev till Boll i Uppsala, att följa med tillbaka och laga orgeln i

¹⁴ Kjellberg Kungliga musiker, s. 280.

¹⁵ UUB S 143.

¹⁶ UUB Bibl.arkiv A:3, p. 15–18.

Veckholm och positivet på Ekholmens slott där. Han fick samtidigt en påminnelse om att göra orgeln på Venngarn i ordning.¹⁷

D:s bibliotek är skingrat. För några musikalien och musikböcker se M 4:4–5 resp M 4:6.

Skrifter: Memoria luctuosa divi Gustavi Adolphi Magni [...], parentation 1634 30/6 Riddarhuset (lat prosa, ded till drottin Maria Eleonora + huvudtexten). Sthlm 1635. – *Oratiuncula de academia Ubsaliensi*, quam recitavit Ubsaliae in collegio Gustaviano, 26 majj, anno 1635, cum publice clarissimorum professorum disciplinas se traderet. Upps. 1635. Se vidare SBL.

Någre andelige psalmer och loffsånger, iempte een advents- och julehögtids-sång. U. o. o. å. [UUB Palmsk. vol. 350. Intet ex. nu känt. Skall jämte advents-sången ha innehållit 12 psalmer, av vilka fyra undertecknade med initialerna: M. G. D. L. G.]. – [6 Psalmer] i Hanselli del 7, s. 11–16, varav två upptagna i 1695 års psalmbok, nr 387 och 389, den förra även i Den svenska psalmboken 1986 nr 621.

Litteratur: Biographiskt lexikon. Strödda biografier; Å Davidsson, Musikbibliographische Beiträge 1954, s. 40f; Elgenstierna 2, s. 226f; Fåhræus DelaG; Kjellberg DelaG; Kjellberg Kungl musiker (s. 475 Rohman); SBL 10, 657–680, art av G Wittrock; Trobäck DelaG.

B 1.146 OLAUS JOHANNIS RUDBECK

Tiden fram till 1660 behandlas i del 1, s. 265ff. Skolgång i Västerås, där fadern, biskop Johannes Rudbeckius grundat Sveriges första gymnasium och där fäst stort värde vid musikutövningen och uppfostrat sina söner Olaus och Paulus i gudsfruktan och sparsamhet. Där grundlades ett starkt intresse för musik för Olaus. Enligt honom själv var han under sin studietid 1648–53 vid universitetet i Uppsala ”under musiken” dvs. deltog i musikensemblen mot viss ersättning. Under denna tid har han infört svensk text i *Magnificat 8. Toni* av Hieronymus Praetorius (del 1, M 1.1, s. 431). Musikintresset utvecklades uppenbarligen vid universitetet i Leiden, utan att detta finns dokumenterat på annat sätt än att man lade märke till hans framträdande röst. Vistelsen där hade bekostats av drottning Kristina och universitetskansler Axel Oxenstierna,

¹⁷ Ekholmen 1669 24/1, M.G. De la Gardie till Frantz Boll, koncept, RA, E 1258. Organisten var Jonas Caroli/Carlsson (del 1, B 1.119).

vilka var hans *patroni* sedan Rudbeck vid dissektionsbordet för drottning och följe demonstrerat sina medicinska upptäckter.

Efter Oxenstierna blev R. *klient* hos Magnus Gabriel De la Gardie (B 1.85) som i december 1654 utnämns till universitetskansler. Denna relation gynade bådas intressen eftersom R. var en praktisk man begåvad för byggnadsprojekt, ibland som sådan anlita av De la Gardie. R. kunde å sin sida verka för musikens förbättrande vid universitetet med kanslerns stöd. Han kom därigenom att bli den i särklass mest dominerande personligheten under den aktuella tidsperioden när det gällde musiklivet i Uppsala.

R:s ställning vid universitetet var till en början som medicine adjunkt. Som sådan kunde han gifta sig 24/6 1655 med Wendela Lohrman, dotter till borgmästaren Thomas Lohrman, i vilkens hus R. varit inackorderad. Efter att akademiska konsistoriet enhälligt röstat för R. som efterträdare till nyligen avlidne Olaus Stenius valdes han i mars 1660 till ordinarie medicine professor.¹⁸ Redan i december 1661 utsågs han till rector magnificus för vt 1662 och från den tiden utövade han inflytande över musiken genom musikstadgar, notinköp, instrumentinköp, musikutövande, främjande av goda musikpersonligheter och även genom insatser för det stora orgelbygget i domkyrkan.

Verksamhet

I mars 1665 erhöll R. kungligt brev att bli kommissarie i landskulturen och k fullmakt att vara kommissarie vid kommerskollegium.¹⁹ Denna verksamhets målsättning var att på svenska undervisa i hur landets naturtillgångar bäst kunde utnyttjas i lantbruket, byggnadskonsten, bruksverksamhet m.m.

På anmodan av K brev angående ”doktorspromotion för alla 3 Rudbeckii” (Olaus, de äldre bröderna Petrus, teologie professor och Nicolaus, biskop i Västerås) bestämdes dagen till 24/10 1667, samma dag som fadern Johannes hade promoverats.²⁰

R. var inspektör för Västmanlands-Dala nation från 1663. Hösten 1696 riktades ett tack- och avskedsbrev till honom, som tydligen en längre tid ej haft nämnvärt intresse för nationen. Inga disputationer skedde där under hans ledning²¹ men vid landskapen förekom ofta musik. Nationen begärde Jesper Swedberg till efterträdare.²²

¹⁸ Uakp 1660 17/3 § 2.

¹⁹ 1665 16/3 kopia UUA(I) D VI:1 f 85–86; 1665 23/3 Koncept RA, Kanslersämbetet B:1; Eriksson Rudbeck, s. 222.

²⁰ Uakp 1667 4/9 § 5, 18/9 § 11.

²¹ Västmanlands-Dala protokoll 1696 30/11. UUB U 1115 b, p. 40–44.

²² Uakp 1696 22/12 § 3.

Föreläsningar

Det kan inte styrkas att Rudbeck låg bakom inköpet till biblioteket av de ny-ligen utkomna musikteoretiska verken Athanasius Kircher *Musurgia universalis sive ars magna consoni et dissoni* vol 1–2 (1650) och Marcus Meibom *Antique musicae auctores septem* vol 1–2 (1652) innehållande översättningar till latin av grekiska filosofers texter om musik. Inköpen av Kircher tillsammans med andra verk av honom gjordes 1655 (se del 1, s. 449). Meibom (se del 1, M 2.2) köptes 1656 hos universitetets bokhandlare, holländaren Johannes Jansonius i Stockholm och betalades därför i gulden.²³ R. förvarade ett annat verk av Kircher i sitt hem vid inventering av nytillträdde bibliotekarien Johan Eenberg i april 1691 nämligen *Oedipus aegyptiacus* 2 vol, Rom 1652, 1653 samt 12 titlar musikalier.²⁴ I maj gjordes inventering hos R. av Harald Vallerius och Eenberg varvid två musiktitlar saknades.²⁵ Ännu i oktober 1695 fanns två titlar av Kircher hos R. jämte obekant antal ”musicos practicos” förutom dem som rector musices Christian Zellinger hade fått överta.²⁶ R. torde utnyttjat de musikteoretiska verken i sina föreläsningar i musik. Vid sammanträde i konsistoriet i december 1661 redovisade R. ”3ne Collegia privata gratis” varav det tredje ”in musicis” som han hållit under höstterminen.²⁷ R.s offentliga föreläsningar väckte ett intresse som till en början var högt men så småningom försvagades (uppräknningen här framhåller musikpersoner förtecknade i tillgängliga föreläsningslistor 1659–76): 1659 hade R. 4 studenter som åhörare, 1660 87, 1661 22, däribland Johannes Huss (B 1.214), 1662 60 däribland Abraham Ruuth (B 1.195) och Samuel Columbus (B 1.204), 1663 3 studenter, 1664 15 bl.a. Samuel Columbus, 1665 21 studenter som åhörare, bland dem Samuel Columbus, Olaus Teelman (B 1.206), på listan 1666 30 studenter bland annat Abrahamus Tolstadius (B 1.175), Andreas A. Sundius (B 1.230), på listan 1667 12 studenter (ej musiker), 1668 14 studenter, däribland Andreas Sundius, Ingellus Biörnkrou (B 1.248), 1669 8 studenter däribland Andreas Sundius, medicinaren Andreas Drossander (B 1.245), 1670 8 studenter, däribland Drossander, 1671 10 studenter, däribland Drossander, för 1672 saknas lista, 1673 7 studenter, 1674 2 studenter (inga musiker), 1675 saknas lista, 1676 (sista) 1 student.²⁸

²³ Priset var 7 gulden; jfr Davidsson NTBB 1969, s. 87f.

²⁴ UUB Bibl arkiv K:1 nr 6, p 10.

²⁵ UUB Bibl arkiv K:1 nr 6.

²⁶ UUB Bibl arkiv K:1 nr 8; M 2.1–2 har senare ersatts.

²⁷ Uakp 1661 20/12; RA Kanslersämbetet för Upps univ E II:2.

²⁸ UUA(I) D IV:1.

Collegium musicum och repetitioner med musikensemblen

1654 när R. kom hem från utlandsvistelsen har han åtagit sig *collegium musicum*.²⁹ Dessa musikaliska övningar ägde uppenbarligen rum den vanliga timmen för övningar kl 12 till 1. R. blev störd när i november 1662 teologiska fakultetens notarie kom ”klockan tolv när jag hade [textförlust: Collegium? Exercitium?] Musicum och påminte mig”.³⁰

Så sent som 1728 erinrade sig prof. Johannes Reftelius (B 1.299) inför konsistoriet att rector cantus Carolus Petri Wallinus (B 1.192) hade disciplinsvårigheter och att R. därför tog över repetitionerna med ensemblen, som på hans kallelse kom hem till honom. Detta skedde också beträffande rector cantus Christian Zellinger som ”kom tillika med de andra musici stipendiarii tillsammans i deras [R.s och efter hans död 1702 i Harald Vallerius] hus och så ofta de desiderade att där hålla de vanliga exercitia musica, varför också i min tid jag med salig Zellinger och samtliga stipendiater var ibland veckotals tillsammans i välbemälte Herrar inspectorum hus”.³¹

Att R:s övningar med studentmusikerna också ledde till framföranden i domkyrkan omvitnade Svante Svantesson Banér, som söndagen 22/9 1667 besökte högmässan:

Var jag åter i domkyrkan. Efter predikan gick jag med professor Olaus Rudbeck, som den dagen höll en vacker musik med sina lärjungar, upp på det nyss begynta orgelverket [läktaren till Frantz Bolls orgelverk] över stora gången och besåg samma verk.³²

Här synes R. ha övertagit rector cantus Carolus Petri Wallinus ledning av ensemblen. R. hade redan 1662 erbjudit sig inför domkyrkorådet att vara ”Summus Rector Cantus här i Staden”, det vill säga i praktiken inspector musices.³³

Att R. även odlade musiken hemma med familjen ses i framställningen, möjligen av Olof Rudbeck den yngre: R. (sång, dirigering), hustrun Wendela Lohrman, sonen Olof (klavikord), döttrarna Johanna Christina (sång) och Wendela (sång) samt sonen Gustaf (se A.6.6 och omslaget till denna volym).

R. och Vallerius bodde i närheten av varandra, R. i hörnet av nuvarande Kungsängsgatan och Smedsgränd, kvarteret Näktergalen sedan 1670, Vallerius i hus vid Smedsgränd och Kungsängsgatan, kvarteret Oxen, återuppbyggt 1703 efter stadsbranden.

²⁹ Udkp 1670 3/12.

³⁰ RA Kanslersämbetet E II:3.

³¹ Skrivelse dat 7/5 1728. UUA(I) A I:71 p 783-784; Norlind TK 3, s. 77-78.

³² Orig RA, Eriksbergsarkivet, S. Banérs almanacksanteckn 4 [b] sept f 2.

³³ Udkp A I:5, p. 150, 151 1662 19/2 § 3.

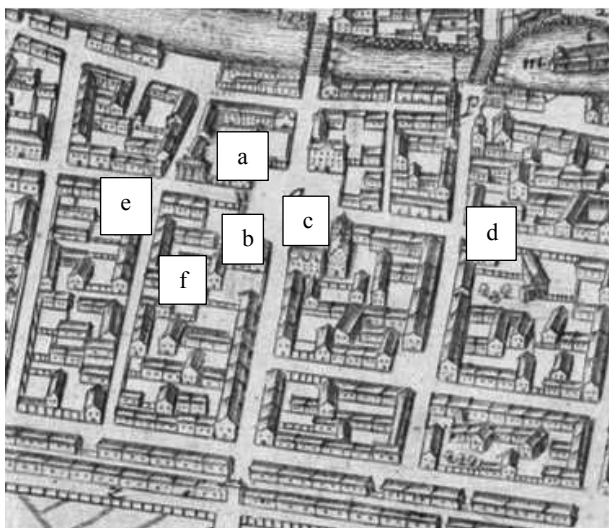

Fig 1. Området kring Nya Torget. Överst Fyrisån med Nybron. Parallellt med Drottninggatan/Vaksalagatan löper till vänster Smedsgränd. Kungsängsgatan till vänster om torget. a, b Olaus Rudbecks större och mindre gårdar, c Lejmans hus, d Johannes Reftelius hus, e Harald Vallerius gårdar, f Johannes Vallerius gårdar. Utsnitt ur Path Brügges huskarta från 1680-talet i Johan Peringskiöld, Monumenta Ullerakensia cum Upsalia nova illustrata eller Ullåkers härads minnings-merken med nya Upsala, 1719, mellan s. 10 och 11.

Inköp av musikalier under Rudbecks verksamhetstid

Hovsorgen efter Karl X avlades vid nyåret 1662. Det var därför möjligt att åter offentligt framföra figuralmusik med instrument. Den förefintliga repertoaren för musikensemblen motsvarade inte längre tidens behov. Nyutgivna musikalier inköptes i flera omgångar med början under R.s rektorat 1662. De förtecknades av den 1662 tillträdande rector cantus, som från 1663 även var biblioteks-amanuens, Carolus Petri Wallinus (B 1.192).³⁴ För ett studium av vilken repertoar som framfördes i Uppsala föreligger det ytterst gynnsamma läget att både musikalierna och katalogen däröver finns kvar (utom förluster i branden 1702).³⁵

För försummande offentliga föreläsningar ville R. frivilligt betala 50 daler kopparmynt.³⁶ Som rektor förärade han sin del av böterna till universitetets kassa och köpte för dem samt överlämnade till konsistoriet instrument (I 2.6)

³⁴ UUB K 6; Davidsson NTBB 1969, s. 89f; Kyhlberg Chorus musicus, s. 126f.

³⁵ En uttömmande beskrivning ”Kring Uppsalaakademiens förvärv av musikalier” av Å. Davidsson finns i NTBB 1969, särskilt s. 86–105.

³⁶ UUA(I) E XII b:1 bet till fisco 1661 dec.

samt 2 namngivna musikverk nämligen ”Sartorij kyrkie Music” (M 1.5 (f)) och Christian Sätzl *Jubilus Davidicus seu Psalmi*, 1653 (M 1.5).³⁷

Åren 1662–63 inköptes musikalier, som tillsammans med bokbindarlön kostade 315:12 daler: 16 verk in folio, 20 verk in 4:o.³⁸ Det var fråga om samlingar av kyrkomusik och instrumentala danssatser, vars bokband och inskrivna vokaltexter på svenska vittnar om flitig användning. Det blev en mycket representativ notsamling, som tillsammans med inköpen 1665 gav Uppsala tillgång till den senast utgivna musiken. ”Musikaliska andakter, andliga motetter och konserter” till exempel av Andreas Hammerschmidt M 1.5 (d) på tyska av kantorer och kapellmästare från de tyskspråkiga länderna erbjöd passande gudstjänstmusik för kyrkan och instrumentalmusik för *collegia musica*. Flexibla besättningar från liten ensemble till dubbelköriga verk svarade mot tillgängliga musikanterresurser. En gudstjänstbesökare från svenska stiftsstäder, Östersjöområdet eller tyskspråkiga länder skulle ha känt igen sig, eftersom repertoaren var gemensam i detta kulturområde. I motsats till innehållet i hovets och Tyska kyrkans notsamling som samtidigt tillväxte genom hovkapellmästaren Gustav Dübens bemödanden var repertoaren modernare och framför allt nästan enbart på tyska.³⁹

Bland akademiens lönekvittenser 1663 finns egenhändigt tillägg av Rudbeck angående årets utbetalning på 90 daler kopparmynt för musikalerna.⁴⁰ Han har 1665 egenhändigt infört under bibliotekskvittenser ”Bengt bokbindare för inbundna musikaliske böcker till musikaliska kapellet” 53 daler.⁴¹

11 verk (M 1.5, M 1.14, M 1.15(s,t,v,x,z,y,aa,ab,ac,ad)) inköptes av R. 1665 för 46 daler och inbands för 12:12 daler. En specificerad lista insändes till Kammararkivet.⁴² Det var tre instrumentala svitsamlingar och 8 samlingar andliga konserter av tonsättare som Christoph Bernhard, Samuel Capricornus och J. J. Löwe von Eisenach. I Christian Steinmanns *Rosen Kränzlein* (M 1.17

³⁷ UUA(I) F XII b:1.

³⁸ KA Upps univ bibl räkning 1649–84; Avskrift UUB E:2. Avtryckt i Davidsson NTBB 1969.

³⁹ I Maria Schildts sammanställning *Concordances between MSS in the Düben Collection and printed collections and anthologies* www2.musik.uu.se/duben/Duben.php förtecknas 105 musiktryck från 1620-talet till 1665 vilka utgjort förlagor till kopior i Dübensamlingen. Därav är 31 musiktryck från 1660–65. Motsvarande antal musiktryck i inköpta av Rudbeck är 47. 12 musiktryck är gemensamma. Om man däremot läser sammanställningen *Printed music in the Düben collection* på samma ställe framgår att antalet tryck från 1630-talet till 1665 utgör 35 vilket är märkbart mindre än i Uppsala som står sig väl vid jämförelsen.

⁴⁰ UUA(II) G I b:26.

⁴¹ 1665 28/2 UUA(II) G I b:27. Bokbindaren var Torstanus Bengt Larsson Turingh.

⁴² 1665 16/11 UUA(II) G I b:28, KA Upps univ bibl räkningar 1649–84, Avskrift i UUB E:2. Lista i Davidsson NTBB 196, s. 92.

(x)) anges att verket var avsett för användning i kyrka och skola och det gäller även övriga inköpta vokalverk.

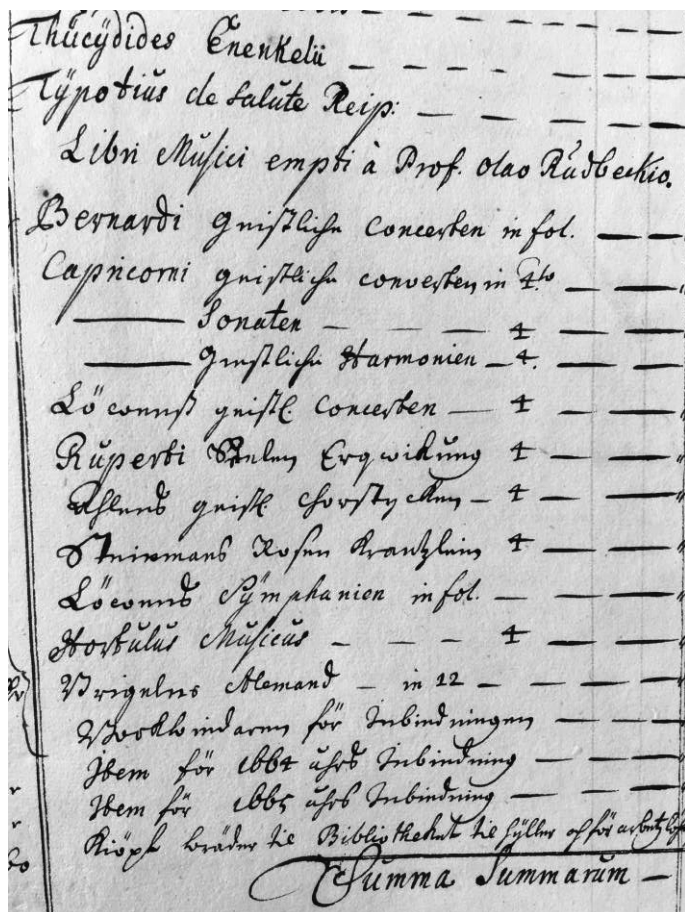

Fig 2. Rudbecks inköp 1665. UUB Bibl arkiv E 2, f 37.

Bland böcker inköpta från bokföraren Kitler 1667 återfinns bl.a. en post *Scoprus Concerten* för 2:8 d kmt, ett verk som inte kunnat identifieras.⁴³

Alla ovanstående musiktryck, tillsammans ca 50 samlingar, varav 10 instrumentalverk, förtecknades i biblioteks-amanuensen Carolus Petri Wallinus (B 1.192) katalog över universitetsbiblioteket förd fram till hans död 1675.⁴⁴ Nya musikalier inköptes först 1678 under Harald Vallerius som rector cantus.

⁴³ UUB E:2 räkn 1649–1684 f. 60r, avskrift.

⁴⁴ UUB Bibl arkiv K 6, p. 589–596.

Vid åtskilliga tillfällen anmodades R. förgäves att till biblioteket återlämna musikalier, som han förvarade hemma hos sig och utnyttjade vid repetitioner och framföranden.⁴⁵

”Balletter” ur instrumentalsviterna kan ha framförts i domkyrkan vid tillfälle som prof Martinus Brunnerus, motståndare till R., påpekade under attackerna mot honom 1670. R. erkände detta och medgav att det behövde ändras.⁴⁶

I februari 1676 vidtalades R. att tillsammans med prof Columbus vara god man för biblioteksinventering för överföring till Harald Vallerius efter hans tillträde som rector cantus.⁴⁷ Vid inventeringen refererades till p 584 i Carolus Petri Wallinus katalog [K 6] ”Alla musikalier som bockats för i katalogen har R. hemma. De har köpts för univ. medel, vilket Vallerius intygar”.⁴⁸ Frågan togs upp 1678 av nye bibliotekarien Johannes Schefferus.⁴⁹ Avgående bibliotekarien Olaus Verelius verifierade att han lämnat pengar för deras inköp till biblioteket.⁵⁰

Vid en inventering i april 1691 av professor Harald Vallerius och Johan Eenberg var 19 samlingar med begränsad besättning, därav 6 samlingar instrumentalmusik, hemma hos R.: M 1.5 (a-c), M 1.6, M 1.7(g), M 1.9 (a-b), M 1.10-12, M 1.13 (a-b), M 1.14, M 1.15 (a).⁵¹

Av musiktryck inköpta 1662 och 1665 saknades efter branden 1702 åtskilliga titlar (se M 1.15) som funnits hemma hos R. Det var kyrkomusikaliska verk och samlingar danser, som han måste ha uppskattat så mycket att han aldrig lämnat dem ifrån sig. Danserna var för tre stråkar och bc. De kan ha kommit till användning i R.s collegia musica. Vokalverken av kända namn som Capricornus, W. C. Briegel, W. Fabricius, Hammerschmidt, A. Pflieger kunde framföras med flexibla ensembler av begränsad storlek. De var som regel inte knutna till kyrkoåret utom Briegels *Evangelische Gespräche*. Just Gespräch- eller dialog-stil är typiska i dessa verk.⁵² De passade också för hemmusicerande hos R., när hans barn vuxit upp på 1690-talet. I Briegels verk kan besättningen uppgå till 10 stämmor. Samtliga nämnda verk hade tysk vokaltext. I Capricornus omtyckta samling *Opus musicum* är alla texter däremot på latin, bland dem mässor, Magnificat och Te Deum. Den flerköriga besättningen med stråkar, blåsare och bc måste ha vållat problem att besätta och att

⁴⁵ Detta beskrivs ingående av Davidsson NTBB 1969, s. 93f.

⁴⁶ Udrp 1670 3/12.

⁴⁷ Uakp 1676 16/2 § 4.

⁴⁸ UUB Bibl arkiv K:1 nr 3, s. [6]; Annerstedt bibliotekshistorik, s. 24, fotnot 2 återger förteckningen.

⁴⁹ Uakp 1678 18/9 § 1.

⁵⁰ Uakp 1678 16/11 § 14.

⁵¹ Davidsson NTBB 1969, s. 95.

⁵² Denna stil med fråga och svar beskrivs i Norlind TK 3, s. 116.

framföra från lämpliga estrader. Det fanns ingen användbar västläktare i domkyrkan förrän 1667. Vid festliga tillfällen senare byggdes läktare så att musiken växelvis ljöd från alla fyra väderstrecken såsom det skedde vid hundraårsfirandet av Uppsala mötes beslut 1693 (I 2.23), Ulrika Eleonora den äldres begravning 1693, firandet i Uppsala av Karl XII:s kröning 1698 (I 2.25), firandet av segern vid Narva 1701.

Instrument köpta på egen bekostnad

En oklarhet som ännu förekommer beträffande instrument tillhörande musikensemblen och instrument tillhörande R. själv diskuteras och avgörs i min artikel ”Instrumentsamlingar i Uppsala under stormaktstiden” (*Tidig Musik* 4/2020, s. 20–23). Där framgår att R. för egna pengar köpt instrument för musikensemblen. Han ansåg sig därför äga instrumenten. De ställdes till förfogande för tjänstgörande rector cantus.

Alltsedan hemkomsten från Leiden hade Rudbeck allt eftersom inköpt musikinstrument och givit dem ”till Musiken”. Detta enligt en försvarsskrift när han blev angripen 1670 för sitt sätt att hantera akademiens ekonomi (I 2.8):⁵³

Alla Musicaliske Instrumenten som jag haar gifwit till Musicen, och än finnas beholdne effter Rec. Cantus bijfogade Special kosta 281 RD dem iag effter handen ifrån A:o 1654 till 1670 inkiöpt hafwer, [motsvarande] 1405 d kmt

Den danske läkaren Gerhard Stalhoff som besökt R. beskrev samlingen 1660 (I 4.24):⁵⁴

Paa et kammer haffde han omkring på veggene, sina instrumenta Musica, Lute, Harpe, bandor, en hop Flöijter

När R. var rektor 1662 har han försummat sina föreläsningar och av bötespengarna köpt två fioler, en cembalo jämte ett större antal instrument, som han uppsatt på ett register (I 2.6).⁵⁵

Den mest detaljerade förteckningen över instrumentsamlingen är ”Register över inventarium på alle dhe Musicaliske instrumenter som prof. H. Olaus Rudbeck till musikens underhåld kiöpt hafwer”. I denna bilaga till R.s försvarsskrift 25/3 1685 riktad till kansler M. G. De la Gardie förtecknas 38 musikinstrument (I 2.19).⁵⁶ De är kormässigt ordnade: stråkinstrument 11

⁵³ Kopia KB O.20.

⁵⁴ Itinerarium Sueticum, UUB S 28, f. 102r, citerat i E. Lewenhaupt, ”Uppsala och dess omgifningar 1660”, s. 298; Norlind TK 3, s. 81.

⁵⁵ UUA(I) F XII b:1.

⁵⁶ Bref nr 87, Norlind TK 3, s. 81.

stycken, blockflöjter (8), skalmajor och dulcianer (7), sinkor (8), tangentinstrument (3), knäppinstrument (1). Därtill uppräknas ytterligare knäppinstrument (4+) samt militärinstrumenten små flöjter (pipor) och skalmajor.

Instrumentsamlingen utgjorde en ekonomisk resurs. I brev till kanslern i september 1685 funderade R. på att sälja sina musikinstrument för att betala Henrik Curio för att trycka andra delen av *Atlantican*.⁵⁷ Ett första steg var att erbjuda sin stora basfiol (I 2.19 nr 11) med stråke till domkyrkan i november 1685 för 120 d kmt (I 2.18). Domkyrkorådet beslöt i augusti 1700 att av R. till "Capellet" inköpa två tenorfioler (I 2.19 nr 9, 8) för 4 Rdr (I 2.27).⁵⁸

I R.s samlingar i "dess egen raritets kammar" beskriven av Johan Eenberg 1704 förekommer instrument, enligt läget före branden 1702 (I 4.97). "Kapellet" bestod av stråkinstrument, tangentinstrument, träblås- och bleckblåsinstrument samt knäppinstrument.⁵⁹ Att R. följde tidens mode på instrumentområdet visar förekomsten av viola d'amore, hautbois, marintrumpet, Hamburger Citrinchen. Instrumenten ägnade sig för olika kombinationer av ensembler och användes också så.

Instrument bekostade av akademien

R. föreslog kanslern i februari 1666 att inköpa några för musiken nödvändiga instrument med medel från akademiens underhållsfond. De skulle omhändertas av rector cantus. Det jakande svaret inleddes av lovord för R.: "Såsom musiken här på orten har blivit särskilt omsorgsfullt odlad genom lusten hos dem som särskilt och med berömlig flit har påtagit sig detta".⁶⁰ Därför inköptes 2 fioler och en sinka (I 2.7).

Rector cantus hade ansvaret för dem, först Carolus Petri Wallin. Men efter hans död 1675 ursäktade sig rektor Claes Arrhenius-Örnhielm för eventuella fel i fråga om musiken, eftersom R. tagit hand om alla instrument och musikalier.⁶¹ Det hade han gjort på pin kiv, eftersom han hatade Arrhenius och inte ville att det skulle spelas vid hans rektorsinstallation. Wallins efterträdare Harald Vallerius kvitterade dem från R. 1676.

⁵⁷ 1685 16/9 LUB; Bref nr 104.

⁵⁸ ULA Upps domk dep 4 – Materialreg 1765 1700 25/8.

⁵⁹ Norlind TK 3, s. 81f.

⁶⁰ 1661 10/2 RA Kanslersämbetet B:1; UUB U 81 a även i Annerstedt Bihang 2 nr. 27

⁶¹ Uakp 1675 22/12 § 22.

Administrativ verksamhet

I juni 1661 blev R. ledamot av consistorium minus.⁶² I november valdes han till universitetets rektor för vt 1662.⁶³ Till tillträdet av rektoratet som skedde i Uppsala domkyrka författade Andreas A. Grubb och Johannes N. Rudbeck gratulationsskrift.⁶⁴ Vid tillfället torde musikensemblen ha musicerat under ledning av rector cantus Henricus Erics Helelius (B 1.104, se del 1, s. 65f). Efter R:s ordinarie rektorstid vårterminen 1662 skrev kansler M. G. De la Gardie till konsistoriet angående förlängning av rektoratet under höstterminen. Domkapitlet önskade dock att kanslern begärde kungligt beslut, eftersom det stred mot akademiens stadgar, som angav byte av rektor efter varje termin.⁶⁵

I juni 1663 förordnades R. till medicinska fakultetens representant i consistorium minus. Han blev dessutom medicinska fakultetens dekanus, ett ämbete som han innehade åtskilliga gånger i fortsättningen.⁶⁶ R. utsågs ånyo till rektor för vt 1669 och åter ht 1678 men avböjde rektoratet för ht 1689.⁶⁷

R. ville återuppliva *kommunitetet*, en matbespisning av studenter med medeltida traditioner. Hans 13 punkter ”till musikens förbättrande” föreslogs våren 1662 och stadfästes av K Maj:t 1663 14/2 (D 14).⁶⁸ Däri stadgas rättigheter och skyldigheter för rector cantus och organisten samt för dem som deltog i musikundervisningen och framförandena i kyrkan. De åtta musikstipendiaterna vid kommunitetet skulle tjänstgöra vid 18 helg- och festdagar, rektorsbyten och när överheten besökte staden och de kunde därför inte resa hem vid ferierna. Övningsdagar för mindre försigkomna var varje dag mellan 12 och 1, för ensemblen onsdagar och söndagar samma tid. Frånvaro bestraffades med böter som skulle användas till strängar och reparationer av instrumenten.

I juni 1662 framförde R. kanslerns vilja att kommunitetet skulle sätta igång till hösten.⁶⁹ Tidigare hade kanslern beslutat att det skulle finnas 60 stipendiat-ater och 60 stipendierum på kommunitetet: 24 för filosofiska fakulteten, 6 för medicinska, 6 för juridiska, 24 för teologiska.⁷⁰

⁶² Uakp 1661 26/6 § 1.

⁶³ Uakp 1661 6/11 § 15.

⁶⁴ KB 82 Aa Verser, ensk p2o:9 [Rudbeck 858/1035].

⁶⁵ Uakp 1662 26/5 ii, 26/6 § 1; Udkp 1662 28/5 § 4 i ULA Upps domkap A I:3, p. 177.

⁶⁶ Uakp 1663 20/6 § 3, 4.

⁶⁷ Uakp 1689 29/5 § 18.

⁶⁸ Uakp 1661 9/4 § 22; Kopia UUB U 81a; Avskrift UUA(I) E III:30, p. 923-926; Kongl. maj:ts confermerade ordningar, som af O. Rudbeck angående musiquen, som han anno 1662 under sin inspection mottog, stälte äro (Lunds vecko-blad, 1781, s. 379-382; omtr: Triaden, tidn för kyrkomusikens och folkskolans vänner, årg 1, 1852, nr 6, s. [1] f, och Kult och konst, 1908, s. 33-35); Kyhlberg Chorus musicus, s. 116-117; behandlade i Norlind TK 3, s. 67-74.

⁶⁹ Uakp 1662 18/6 § 4.

⁷⁰ Uakp 1661 17/1 § 16. Bref nr 5 bilaga.

På grund av akademiens dåliga ekonomi fick R. tillstånd att dra in några matlag på kommunitetet under röt månaden 1668.⁷¹

R. föreslog i november 1669 medel för att uppmuntra de bästa musikanterna med någon liten tjänst vid akademien, staden eller skolan för att hålla dem kvar vid musiken. Beslöts att återkomma till frågan.

Konsistoriet hade framfört kritik mot kommunitetet. Det belastade akademiens ekonomi. Maten och drickat var inte av bästa slag, så studenterna önskade hellre penningstipendium och försålde helst sina kommunitetsrum. Under 1671 kom förslag från kanslern angående kommunitetet och stipendierna. Efter utlåtanden i fakulteterna gjorde R. i december en sammanfattning.⁷² Den gick ut på att stipendierna utbetalades i pengar och att kommunitetet stängdes. Men det skedde först 1685 under det att båda slagen av kungl stipendier utdelades parallellt.

I januari 1675 hade den nye dekanus i teol fakulteten ej kunnat sätta upp stipendiatregister på grund av den föregående år godkända ändringen, som föreslagits av R., vilken påmint fakulteten att ge stipendium till minst en musikanter. Enligt stipendiereglerna befanns att teol fakulteten hade fler musiker och andra extra ordinarie än den borde ha i jämförelse med de andra fakulteterna.⁷³ Konsistoriet tog upp överbeläggningen på kommunitetet och R:s misskötsel av stipendieboken.⁷⁴

R. månade särskilt om musiktjänsterna. Inför akademiska konsistoriet i april 1671 rekommenderade han Harald Vallerius som organist: han deltog i musikensembeln och var mycket duglig, eftersom han spelade fiol och alla blåsinstrument, klaver och generalbas och därtill komponerade. Han borde framdeles kunna efterträda organisten Johannes Zellinger (B 2.4).⁷⁵ I maj föreslog han domkyrkorådet att denne skulle få behålla en del av lönen och låta tjänsten övergå till Vallerius.⁷⁶ Det skedde dock ej.

I augusti 1673 rekommenderade R. organisten i Hedemora Petter Dijkmans son Engelbrecht (B 1.278 adlad Mannerburg), som skulle ha en utomordentlig diskantröst. I oktober beslöts att han skulle få stanna vid kommunitetet om han blev student och blev examinerad och då kunde efterträda Jonas Gramonius (B 1.243).⁷⁷

⁷¹ Uakp 1668 11/7 § 4. Se härtill Bref, s, xlvii.

⁷² Uakp 1671 20/12 § 8.

⁷³ Teol fak prot 1675 15/1 § 1, 2. UUA(IV:1) A I:1, p. 215.

⁷⁴ Uakp 1675 3/3 § 6.

⁷⁵ Uakp 1671 17/4 § 9.

⁷⁶ Udkp 1671 14/5 § 4 ULA Upps domk dep 1 (a), p. 55 Boll.

⁷⁷ Uakp 1673 15/10 § 12.

Stud. Olaus Silieström (B 1.313) begärde i december 1686 ett stipendium bland musikanterna, något som först skulle överläggas med R. och prof. Vallerius som var rector cantus.⁷⁸ Han blev genast stipendiat i fil fak från ht 1686.

I juni 1690 fick R. avgöra om stipendium för musikanterna Carl Wallin (B 1.356) och David Nyström (B 1.321). Han fann dem inkapabla men de tilldelades trots det stipendium.⁷⁹

I juni 1695 skulle R. tillsammans med Vallerius yttra sig över rector cantus Christian Zellingers begäran om flera stipendier till musiken. De skulle även yttra sig om Abrahamus Printz (B 1.367) begäran att återfå sitt stipendium som indragits på grund av sjukdom.⁸⁰

Rector cantus Christian Zellinger begärde i skrivelse till ärkebiskopen och Uppsala domkapitel redogörelse för musiksocknarna. Dessa institutioner visste ej när och hur dessa socknar tagits från trivialskolan ”men professor Olof Rudbeck som har god kunskap därom lär allra bäst kunna ge besked”.⁸¹ Zellinger och skolrektor Nils Celsius tvistade i mars och juni 1708 om socknarna. Zellinger hänvisade till R.s redogörelse 1698 till domkapitlet.

I september 1696 upplästes i konsistoriet R.s ”förslag och betänkande om musiken och dess betjänter”. Beslöts att det skulle bifogas i slutet av påminnelserna om revision av konstitutionerna.⁸² Ett ej genomfört förslag till reviderade konstitutioner för universitetet avslutas med ett avsnitt ”Om Rectore Cantus och Musiquen, sampt organisten” som kan vara R.s förslag (D 17, 1696).⁸³ Eftersom det avspeglade det aktuella (eller kanske önskade) läget har den sitt intresse: Rector cantus skulle såväl i skolan som vid akademien öva dem som så önskade i vokal- och instrumentalmusik. Avvikelserna mot tidigare praxis var att musikstipendiaterna skulle vara 5 vokalister och 5 instrumentalister, dvs. 10 i stället för åtta. De skulle som tidigare övas av rector cantus onsdagar och lördagar kl. 12 till 13, då även organisten skulle närvara. Tjänstgöring gällde för alla på söndagarna och på 15 helg- och festdagar samt vid rektorsbyten höst och vår.

Yrkesmusiker vid universitetet

Från omkring 1660 fanns i Sverige en strävan att för kyrkomusiken anställa personer med musiken som yrke, typ stadsmusikanter, i stället för dem inom

⁷⁸ Uakp 1686 17/12 § 3.

⁷⁹ Uakp 1690 23/6 § 1.

⁸⁰ Uakp 1693 17/6 § 12, 13 (majus).

⁸¹ ULA Upps domkap G II 1 a:1 nr 48.

⁸² Uakp 1696 16/9 § 2 (majus).

⁸³ Koncept UUB N 60, p. 262–264.

skola/universitet utbildade musikanterna, som eftersträvade prästtjänster och inte musiktjänster.⁸⁴ R. föreslog därför kanslern 1662 att domkyrkoorganisten Johannes Zellingers (del 1, B 2.4) lön skulle läggas helt på domkyrkan. I stället kunde staden och akademien, som deltog i avlönandet av organisten, hålla en musikanter eller två.⁸⁵ Redan i februari 1663 kom kungl resolution att organisten kunde avlönas av domkyrkans medel med 400 daler kopparmynt per år, om dess ekonomi tillät det. Det dröjde dock till mars 1667 innan *Paul Prévost* (B 2.6) av K Maj:t förordnades att informera den akademiska ungdomen i Uppsala.⁸⁶ Han blev inte långvarig. På rekommendation av R. fick den tyske musikern *Christian Schultz* (B 2.7), som spelade alla blåsinstrument i juli 1673 bespisning på kommunitetet på prov över sommaren trots att han inte var student.⁸⁷ Inte heller han stannade i Uppsala.

Samförstånd med universitetskanslern

Det nära samarbetet som utvecklades mellan R. som företrädare för akademien och Magnus Gabriel De la Gardie som universitetskansler beredde marken för utbyte av tjänster även som privatpersoner. De la Gardie anlätade R. som arkitekt och byggmästare. R. sökte gynna släktingar och vänner i en ännu kvarvarande tradition där släktband var starka. Men deras förhållande tjänade också till att gynna musiken som var R.s starkaste intresse bland många andra.⁸⁸

R.s ansträngningar att skaffa instrumentallärare till akademien påbörjades med att han 1664 fick anställa tre musiker från De la Gardies hovkapell, ”att lära studenterna här som under musiken äro på violer och viol de Gamba à 10 d[aler] veckan”. R. bekostade deras kost och logi i två månader motsvarande 180 daler kopparmynt.⁸⁹

Våren 1667 skrev M. G. De la Gardie till R. att enligt avtal ta hand om gossen *Johan Christopherson [Roman]* från De la Gardies hov och lära honom sjunga (se B 1.85).

⁸⁴ En sådan strävan fanns också i Per Brahe den yngres hovkapell, där musikerfamiljen Grötter från Göteborg anställdes på Visingsborg. Se Rudén Per Brahe, s. 41, 176f.

⁸⁵ RA Kanslersämbetet E II:3.

⁸⁶ 1666 6/11 RA Kanslersämbetet E II:3; 1667 8/3 Orig i RA Kanslersämbetet B:2.

⁸⁷ Uakp 1673 9/7 §2.

⁸⁸ Jfr G Eriksson Rudbeck, s. 110.

⁸⁹ Inbundet med Uakp 1671; Annat ex i RA; Bref nr 21, p. 24; RA, Kanslersämbetet E II:2 1664 16/2 egenhändigt; Det torde ha varit violinisterna Rose, av vilken Rudbeck inköpte en violin (se ovan), Casper Jacob och Carl Hintz. Se Trobäck, Magnus Gabriel De la Gardies hovkapell 1645–1686.

I december 1671 ombads R. av De la Gardie att ordna underhållning av något slag – antingen en vacker musik eller en liten commedia – när K Maj:t, den unge Karl XI, skulle besöka Venngarn omkring 9 januari 1672.

Notarien Olaus Danielis Beckius (B 1.219) och tre andra hade burit sig illa åt mot främmande folk på R.s postjakt.⁹⁰ I oktober 1676 avsändes brev till kanslern rörande eventuell avsättning av Beckius samt om hans straff och eventuella efterträdare.⁹¹ Trots det rekommenderade R. denne i januari 1678 till bibliotekstjänst hos De la Gardie.⁹² Om han ej fick den, rekommenderade R. i januari 1679 matematikern Johan Myrich till biblioteket. Även andra föreslogs till tjänst i De la Gardies bibliotek. R. föreslog 1682 ”Ubin och Salmonius” på kanslerns önskemål om bibliotekarie och page-preceptor samt musiker på Käggleholm.⁹³ Han sände därför i december 1682 Ericus Vibenius (B 1.280) till kanslern för att börja som bibliotekarie.⁹⁴ R. ville i december 1685 söka någon som kunde bli bibliotekarie hos kanslern och som dessutom kunde spela klaver.⁹⁵

Akademiens boktryckare Henrik Curio, som var gift med en kusin till R., avsattes 1685. R. övertog tryckeriet och anställde Curio som dess föreståndare.

I augusti 1685 skrev R. till kanslern om hjälp till det akademiska tryckeriet, bland annat för att gjuta typer för musiktryck. ”Så vill jag genom Guds hjälp låta trycka de musikaliska svenska sakerna, och sedan landskulturen”.⁹⁶ I november sände staden begäran att få sätta upp en stuga i Fjärdingen. En tomt för boktryckeriet i anslutning till Curios tomt uppläts som lokal.⁹⁷ Curio fick dock besked att Henrik Keyser II förordnats till akademiens boktryckare⁹⁸ och att han själv endast hade tillåtelse att arbeta åt R. på återstoden av *Atlantican*.⁹⁹

⁹⁰ Uakp 1672 29/5 § 1.

⁹¹ 1676 24/10 resp 14/12 RA Kanslersämbetet E II:6; Bref nr 45, 47.

⁹² 1678 11/1 KB Autografsaml Rudbeck.

⁹³ 1679 13/1 RA Kanslersämbetet E II:6; 1682 3/4 E II:7.

⁹⁴ 1682 17/12, 28/12 RA Kanslersämbetet E II:7. 28/12; Bref nr 74.

⁹⁵ 1685 11/12 Bref nr 108.

⁹⁶ 1685 3/8 Bref nr 101; Davidsson Sv musiktr, s. 31f.

⁹⁷ Dombok 1685 21/11, 22/12 ULA Upps stadsarkiv A I:13.

⁹⁸ Davidsson Sv musiktr, s. 52f.

⁹⁹ Uakp 1686 24/9 Registratur UUA(I) B I b:7, p. 151f.

Sakkunskap

Även från andra orter kom förfrågningar där R:s sakkunskap utnyttjades. På förslag i juli 1667 av mag. Pontinus i Stockholm beslöts tillskriva R. om lämplig rector cantus i Jacob.¹⁰⁰

I februari 1678 skrev kh Jonas Rudberus (del 1, B 1.166) i Lidköping till sin överordnade M. G. De la Gardie att Johannes Brandelius (B 1.277) erbjudits konrektoratet i Lidköping och accepterat detta (se B 1.85).

R. rekommenderade 1680 Erik Stigman (B 2.8) att bli tilldelad titeln *dansmästare*.¹⁰¹

Högtidligheter i domkyrkan med Rudbecks medverkan

Karl XI:s kröningsfestligheter i september 1675 hade R. som ledare för särskilda byggnadsverk på slottet och i domkyrkan och som kontaktman och deltagare i musikverksamheten.

Vid Kon CARL den Elfte Kröning i Upsala [1675] hade Rudbeck överuppsendet på allt det som till samma Högtidlighet skulle byggas både i Kyrkan och på Kongliga Slottet [...] Musiken uppfördes jemväl av honom, som själv hade sitt partie uti Sången. Och det man ännu mindre hade väntat av en Medicine Professor, var Fyrverkeriet av honom tillrett och exekverat.¹⁰²

R. utlovades av K Maj:t för sitt ”ringa omak” 500 daler silvermynt. Han påminde kanslern om detta i mars 1677 men inte förrän i december 1683 fick landshövdingen kungligt brev att reservera 500 daler för omak vid Uppsala slotts reparation och i kröningen, alltså för två engagemang i stället för ett.¹⁰³ Möjligen var dröjsmålet med ersättningen orsak till att R. 1677 skrev:

Men såsom jag för en tu år sedan avlade det stora besvär jag hade med musiken här på orten, utan lön, den jag ock aldrig begärde, utan av idel lust till att tjäna mitt kära fädernesland, av orsak att de som ärligast vilja tjäna, de har här i världen största skammen, som Guds ord lyder, alltså har jag sedermera intet bekymmer därom dragit, och är därför inte över 6 eller 8 [studenter] vid musiken, där jag förr kunde ha 20, 30, 40 och mera.¹⁰⁴

Maria Schildt har påvisat att vid själva kröningen Mikaelisaftonen den 28/9 1675 uppfördes bl.a. Augustin Pflegers *Veni Sancte spiritus, Te Deum* och

¹⁰⁰ 1667 17/7 § 2 SSA Sthlm stads konsistorium vol 39.

¹⁰¹ 1680 12/4 RA Kanslersämbetet E II:7.

¹⁰² C.R. Berch, Olof Rudbecks Lefvernesbeskrifning, s. 18.

¹⁰³ 1677 20/3. Bref nr 49; 1683 21/12 ULA Upps länsstyr, Landskansliet D I:12 nr 102.

¹⁰⁴ Brev av 1677 1/7. L. Larsson, Bilder från fordom framletade ur arkiven i Växjö. Stockholm 1908, s. 7; Eriksson Rudbeck, s. 592.

Plaude musa samt de båda anonyma verken *Herre Konungen fröjdar sig* (av Rudbeck själv?)¹⁰⁵ och *Exaudiat te Dominus*.¹⁰⁶ Dessa verk finns Dübensamlingen, som innehåller hovkapellets repertoar. Hovkapellmästaren Gustav Düben har själv skrivit noterna och förtecknat medverkande sångare och musiker. Enligt R. hade Harald Vallerius till kröningsfesten dessutom komponerat *Gud give vårom konung och all överhet* etc. (se denne).

Kröningsfesten var oerhört påkostad med praktfulla dräkter och domkyrkan smyckad med balkonger för deltagare och åskådare. Kröningsgudstjänsten följde samma ritual som beskrivs vid Ulrika Eleonora den yngres kröning i Uppsaladomen 1719.¹⁰⁷ De beridna tolv hovtrumpetarna och de två pukslagarna deltog i processionen från slottet till domkyrkan och åter, då de uppträdde i två formationer om en pukslagare och 6 trumpetare vilka spelade fanfarer under vägen.

Kjellberg redovisar de musikaliska krafter som bestod av hovkapellet och extra musiker från Stockholm samt musiker i Uppsala: Olaus Rudbeck (bas-sångare, dirigent, komponist), Carolus Petri Wallinus (sång, instrument, rector cantus), Harald Vallerius (alla instrument, orgel/generalbas, dirigent, komponist), Olaus Beckius (bassångare, instrument), Georgius Radewitz (musikant), Petrus Osenius (stipendiat, ej musikant), Gabriel Kling (musikant), Petrus Öring (exspektant), Ericus Ulf (exspektant, stråkmusiker), Laurentius Staffander (musikant), Johannes Asmundi Groot (akademifogde), Engelbrecht Dijkman (musikant, diskantist, adlad Mannerburg).¹⁰⁸ Även Johan Arndt Bellman medverkade som diskantist¹⁰⁹ samt Giouanni Pietro Soli, stadskapellmästare i Stockholm och sannolikt också hans medmusikanter.¹¹⁰ I hovkapellet fanns sångare och instrumentalister. Från M. G. De la Gardies hovkapell lånades två trumpetare. Den under byggnad varande Bolls orgel i västra delen av kyrkan kan till någon del ha varit spelbar.¹¹¹ Musikanterna spelade från dess orgelläktare, vilket man kan iaktta på David Klöcker Ehrenstrahls målning av krö-

¹⁰⁵ En analys av stycket i Schildt Karl XI:s kröning, s. 50f.

¹⁰⁶ Schildt, Hyllningsmusik till Karl XI, s. 27; Schildt Karl XI:s kröning, s. 57 med edition av UUB VMhs 86:33.

¹⁰⁷ Se under Eric Burman (B 1.479).

¹⁰⁸ Kjellberg Kungliga musiker, s. 198ff.

¹⁰⁹ Parentatio Johan Arndt Bellman av Johannes Upmarck-Rosenadler, Uppsala 1710, s. 15. Den finns utgiven av Bellmansällskapet 1972 i svensk översättning.

¹¹⁰ Schildt Karl XI:s kröning, s. 27.

¹¹¹ Schildt Karl XI:s kröning, s. 31, säger felaktigt att det på västläktaren inte fanns någon platsbyggd orgel. Se dock I 1.4.7. Ryggpositivet fungerade och trakterades av H. Vallerius från 1676.

ningen. C. R. Berch angav att ”Musiken uppfördes jemväl av honom [Rudbeck], som själv hade sitt parti uti Sången”. Det kunde man tolka så att han dirigerade sitt eget verk och dessutom sjöng basstämman. I så fall torde Valterius dirigerat sitt eget verk och Gustav Düben den övriga figuralmusiken. Församlingssången torde ha letts av rector cantus Carolus Petri Wallinus.

Av *jubelfesten* till 100-årsminnet av Uppsala mötes beslut finns några skildringar bevarade. Från Wallquist hämtar vi uppgiften rörande fastlagssöndagen 1693 26/2 i Uppsala domkyrka (I 2.23)¹¹²

För, [före och] efter predikan och ad communionem [under nattvarden] höll Doctor Olof Rudbeck med tvenne stycken sina Döttrar [Johanna Christina och Wendela] en härlig musik. Om aftonen kl 7 upptändes ljus i alla fönster. Emellertid [under tiden] speltes pukor, trummor, skalmajor och violer. Studenterna sköto och voro lustiga [upprymda] hela natten.

Även vid detta tillfälle planerades salut med kanoner eller fyrverkerier. Professor R. ansågs behöva 100 kg krut.¹¹³

Karl XI:s begravning skedde i Stockholm 1697 22/11. Denna dag kl 3, nämligen begravningstiden, skulle gudstjänst hållas i alla kyrkor.¹¹⁴ Från Uppsala finns ingen redogörelse.

Från högtiden i domkyrkan 1698 3/3 med anledning av *Karl XII:s kröning* (I 2.25) skrev stud Johannes Björling (B 1.415) till sina föräldrar att ett av musikinslagen – för violer och 4 röster – sjöngs av R., hans döttrar och måg, häradshövding Nobelius. Det följde på koralen *Herren vår Gud vare dig blid* framförd av församlingen samt två instämmande orgelverk.¹¹⁵ Detta var första gången H. H. Cahmans orgel användes offentligt. Den andra orgeln var Bruses.

¹¹² Ecclesiastique Samlingar (1788) nr 21, s. 49; nr 64, s. 206–13 citerat i Moberg Rudbeck, s. 197f.

¹¹³ 1693 26/1 Original i ULA Upps länsstyr, Landskansliet D I:22 nr 7.

¹¹⁴ K brev 1697 3/8.

¹¹⁵ UUB N 1045 f 168–169. Annerstedt, Bihang 3 nr 9.

Studenten Michael Eneman beskriver i brev 6/2 1701 universitetets högtidlighet i domkyrkan till firandet av *Narvadagen*:

vid begynnelsen av högmässan voro alla musikanterna på det nya stora orgverket [H. H. Cahmans], ibland vilka voro Gamle Rudbecken, Professorerna Wallerius, Reftelius och Bellman med en hel hop studenter. Ingången begyntes med en vacker instrumental musik; sedan separerades musikanterna, och en del gingo bak för altaret, på en serdeles upbyggd altan, så att de syntes mitt över altaret, därest de, under prof. Reftelii direktion tillskiftes svarade dem, som voro på de nya orgorna med en vacker koralmusik i stället för gradualpsalmen [före evangelieläsningen]. Ad suggestum [före predikan] musicerade de åter på 3 ställen, då prof. Reftelius dirigerade på de gamla orgorna och, som jag menar, prof. Vallerius över altaret; men prof. Rudbeck var allt kvar på det nya orgverket; musiken var över alla måtto härlig. Predikan höll prof. Swedberg, som han plägar, med särdeles nit och andakt, under vilken innelykta psalm [saknas] sjöngs. Efter predikan hava musikanterna fördelt sig på 4 ställen, varande det fjärde parti på kröningsaltaret vid södra dörren; och således mitt emot varannan, alla försedda med sångare och instrumentister, såsom hautbois och andra: *O Gud vi love dig*, och begynte Rudbecken på de nya orgorna, varest han med de sina sjöng den första versen; sedan den andra versen de på det gamla verket, och så bortåt, alla körerna en vers separat varefter annan till slutet av psalmen; under denna psalms sjungande lossades 24 stycken på kyrkogården och 6 på slottet i trenne gånger. Pro exitu slog Zellinger på pukor, då ock alla musikanterna samlat sig på nya orgorna, och samtl. stämde in på sina gevärd [utanför]. Sist under aftonsången musicerade prof. Bellman galant och till slut sjöngs *Min själ skall lova Herran*.¹¹⁶

Musikexpert

R. rådfrågades som musikexpert vid ett flertal tillfällen. Han vidimerade lista på musiksocknarna 1674.¹¹⁷ Organisten Johan Zellingers änka begärde i november 1679 skriftligen av magistraten att sonen Christian måtte bli organist i faderns ställe. Först skulle R. rådfrågas.¹¹⁸ R., som då var rektor, framförde kritik mot honom eftersom han varit frånvarande i flera 14-dagarsperioder under nådårstiden och dessutom slagit sig på dryckenskap. Z. var ej kapabel med mindre han utbildade sig och dessutom avstod från dryckenskapen.¹¹⁹ Han måste även lära sig att stämma orgelverket, om han ville bli en perfekt organist. I augusti 1682 var R. närvarande vid domkyrkorådets överläggningar om antagande av honom som organist.¹²⁰

I oktober 1680 var R. närvarande vid besiktningen av Bruses orgelverk som skulle lämnas över av Johan Zellingers änka och sonen Christian (se del 1, s.

¹¹⁶ Stålhane, s. 27; Norlind TK 3, s. 300f; Musiken i Sverige, del 1, s. 267f, efter R. Swedlund.

¹¹⁷ Odat. 1674 12/10? Kopia av kopia ULA Upps domkap G II 1a:1c.

¹¹⁸ Dombok 1679 3/11.

¹¹⁹ Udkp 1679 7/11 § 11 Upps domk dep 1 (a), p. 143.

¹²⁰ Udrp 1682 31/8 Upps domk dep 1 (a), p. 172f.

408). Han var även närvarande i juli 1681 vid överläggning om orgelbyggaren George Woÿtzigs reparation av det (se del 1, s. 408).

I maj 1680 genomfördes inventering av konsistoriets arkiv vid överlämning från J. Arrhenius till A. Goeding. Därvid påträffades ett kvitto av R. i en rund ask på ”musicaliske instrumenter och böcker” som han mottagit av H. Valerius.¹²¹ Bland studentkassans panter fanns även en korg med silver tillhörigt R. pantsatt för 200 riksdaler specie, 8 poster bågare, skålar etc – tillsammans 15 pjäser.¹²²

Inför konsistoriet i maj 1682 höll R. ett längre yttrande som utmynnade i en önskan om större kontinuitet på olika poster inom universitetet bland annat punkt 3: att vice bibliotekarien skulle föras [med anställning och lön], så att täta ombyten undveks, punkt 4: dito beträffande *rector cantus*; han framhöll även svårigheter att få en i musiken kapabel person. Han hänvisade till ett kanslersbrev nyligen att dessa båda tjänster skulle förenas.¹²³

Den hätske och våldsamme bibliotekarien prof. Henrik Schütz frågade hösten 1683 om inte instrumenten hör till biblioteket eftersom musikalierna hör dit. R. svarade att musikalierna som köpts för bibliotekets pengar, fanns redovisade i räkningarna. Instrumenten hade R. köpt till musiken för 281 daler, vilket framgick av C. P. Wallinus lista.¹²⁴ Schütz klagade i september 1684 att R. vägrat utlämna instrumenten när han antog rektoratet.¹²⁵

Sådana ärenden var inte aktuella för R. under lång tid, men i mars 1690 begärde han som företrädare för akademien och borgmästare Lohrman som företrädare för staden, att biblioteksamanuens-tjänsten och rector cantus-tjänsten skulle förenas även i fortsättningen. Akademien tog upp frågan i maj.¹²⁶ Det var i samband med att domkyrkoorganisten Christian Zellinger sökte tjänsten som rector cantus. Kanslern framhöll nyttan och nödvändigheten av en ”Director öfwer Musicen” men ifrågasatte kombinationstjänst som biblioteksamanuens och rector cantus samt begärde besked hur rector cantus lön och villkor kunde förbättras.¹²⁷ Han hade redan tillstyrkt J. Eenberg som biblioteksamanuens. I augusti röstade konsistoriet om biblioteksamanuens efter

¹²¹ Kopia UUA prot. Annerstedt Bihang 2 nr 60, I:54.

¹²² Uakp 1680 18/6.

¹²³ Uakp 1682 3/5 § 7.

¹²⁴ Uakp 1683 21/10 § 11. Denne stridslystne professor utmanade var och envar vilket ledde till otaliga konflikter. Se Annerstedt Bref, cciii–ccix.

¹²⁵ Uakp 1684 20/9 § 7.

¹²⁶ Uakp 1690 26/3; 1690 10/5.

¹²⁷ UUA(I) E I b:3 nr 114 1690 17/10.

prof. Harald Vallerius som blivit vice bibliotekarie.¹²⁸ Denne redogjorde i oktober för sina löneförmåner som rector cantus m.m. Christian Zellinger föreslogs som rector cantus, varigenom man skulle slippa öka organistlönen.¹²⁹ R. hade inga förslag till tillskott till musiken för avlöning av rector cantus, när universitetes rektor talade med honom.¹³⁰

Petrus Nobelius (B 1.351) och Christian Zellinger hade undandragit sig att musicera när K Maj:t var i staden 1691. Nobelius hade av R. fått höra att det var bättre att inte alls musicera, eftersom de var så få – för att inte skämma ut sig.¹³¹

Studenterna hade 1687 fått avslag på sin begäran att hålla komedier i distingen bland annat med hänvisning till sorgen över arvprinsen Carl Gustaf. R. föreslog i stället att ge en tragedi eller sorgespel över prinsen. Även detta avslogs dock.¹³²

Schäferi på Jälla gård i augusti 1689

Från augusti (eller juli) 1689 återges ”Berättelse om Dheras Majesteter Drättningarnas [änkedrottning Hedvig Eleonora och Ulrika Eleonora den yngre], Princen [Karl XII] och Princessans [Hedvig Sofia] och de andra förnähme Herrars närwarelse, widh Upsala 1689 in Aug.” bland annat: Herdearrangemanget med nymfer, spelmän, dansare etc. i samband med måltiden på landshövdingens gård ”Gällabred”, har ingen upphovsman angiven. Norlind anser att R. låg bakom arrangemanget med hjälp av professorsdöttrar och studenter¹³³ Det torde varit akademiska kapellet och sannolikt adelsmän som fått dansundervisning.

Jag förgät att anmäla, hur vid landshövdingens gård prof. Rudbeck höll näven som en lur framför munnen under måltiden och sköt svensk lösen för var skål som dracks, att det för hans starka utblåsandes skull dundrade i salen som hade det skett med små stycken [signalkanoner], stående bakom drottningens rygg.¹³⁴

¹²⁸ Uakp 1690 23/8.

¹²⁹ Uakp 1690 25/10 § 4 (majus).

¹³⁰ Uakp 1690 3/12 § 1 (majus).

¹³¹ Uakp 1691 15/7 § 8 (majus).

¹³² Uakp 1687 16/2 § 3.

¹³³ Den återges i Norlind TK 3, s. 86.

¹³⁴ Göteborgska Magasinet nr 30 25/7 1761, s. 475; S. Loenbom, Handlingar till Karl XI:s historia 8 (1767), s. 205 ff.; Den svenska fatburen 1771 (årg 9), s. 177–183, där månaden anges med juli. Norlind TK 3, s. 86f.

Detta överensstämmer med seden att vid skålar för kungligheter skjuta svensk lösen.¹³⁵

Polske palatinen Francisek Galeckis besök

I brev från universitetskanslern Bengt Oxenstierna till rector illustris Carl Gyllenborg i april 1699 aviserades att den polske senatoren och palatinen skulle komma till Uppsala. ”P.S. Det vore väl om herr rektor kunde disponera prof. Rudbeck eller någon annan tjänlig person att ta på sig att bespisa senatoren eftersom Hans K Maj:t vill bestå omkostnaden då det kanske annars torde bli ont om lämplig ersättning för kost och logi”.¹³⁶

R. redovisade Francisek Galeckis besök i brev till kanslern 25/4 (I 2.26). Kanslern tackade för hans osparda möda. Även K Maj:t, för vilken kanslern berättat alltsammans, var mycket nöjd och gav omedelbart order till Statskontoret om betalning för utlägg.¹³⁷

Koralpsalmboken

I december 1693 utgick K brev till prof. R. och prof. Vallerius att ”författa toner på psalmerna”.¹³⁸ R. hade enligt brev till kanslirådet Carl Piper i januari 1697 tillsammans med Vallerius utarbetat koralboken med leveranser efter hand till boktryckare Burchard, ”och nu sändes med Herr Salan det yttersta slutet på arbetet, vilket prof. Vallerius ensam nedskrivit och haft det mesta besväret med”. R. begärde påskyndande av Burchards arbete, så att han slapp sjunga korrektur på hela verket på samma gång.¹³⁹

Den stora orgeln i domkyrkan

Sedan 1664 arbetade R. målmedvetet för att få en ersättning för Bruses orgelverk i domkyrkan. Orgelbyggaren Frantz Boll lämnade vid sin död efter sig ett ofullbordat orgelverk, som byggts efter R:s förslag till placering och delvis efter hans ritning och med hans medverkan i orgelhusen (I 1.4.6). När äntligen Hans Henrich Cahman kunde engageras till orgelbygget nedtogs Bolls orgel. Genom R:s medverkan för att säkra finansieringen och som byggmästare för läktaren och strukturen stod Sveriges största orgelverk, en prydnad för domkyrkan och för staden färdigt 1698 (I 1.4.14).

¹³⁵ Ett exempel på detta är vid Karl X Gustavs besök på Per Brahes Visingsborg i februari 1655 vilket denne beskriver i sin Tänkebok ”Skötz Swenska lösen aff 10 stycken hwar gång som dracks skålar.” Skoklosters slotts boksamling VII.6.1.

¹³⁶ 1699 21/4 UUA(I) E I b:4 nr 23.

¹³⁷ 1699 28/4. Koncept: RA, Kanslersämbetet B:3.

¹³⁸ RA RR 1693 15/12.

¹³⁹ 1697 26/1 Original i KB Autografsaml; Bref nr 131.

Lärjungar

Harald Vallerius rector cantus, professor, sonen Olof (B 1.276), professor, archiater, döttrarna Johanna Christina (B 5.7), Wendela (B 5.8)

Porträtt

Sv Konstnärslexikon 4.

Personligt

1673/74 finns R. bland givarna till klockan i Danmarks kyrka 20 daler kopparmynt¹⁴⁰ och 1682 till Gamla Uppsala kyrka 12 daler.¹⁴¹

På gamla dagar besvarade han en fråga angående domkyrkoräkningarna i Västerås under Johannes Rudbeckius den äldres tid, uppgifter som han fått från sin bror biskop Peter Rudbeck vid jultiden 1696.¹⁴² Där meddelades också när fadern inställde R.s och brodern Pauls resa till Uppsala, då de alltför mycket gladdes åt de nya kläderna de skulle ha som studenter, om drottning Kristinas besök vid faderns dödsbädd och de gåvor han då lämnade henne, om biskop Rudbeckius personliga omkostnader på skolbyggen och andra stiftsangelägenheter samt biskopens gåva av sin fastighet till Örebro skola och barnens ringa arv efter honom.

Död och begravning

R. dog 1702 12/7 strax efter stadsbranden. Han begravdes i domkyrkan under gravhäll nr 61.¹⁴³ Johannes Esbergius höll *Laudatio funebris* [...] *Olai Rudbeckio*, Uppsala 1703.

I juli 1711 skedde *bouppteckning* sedan hustrun dött. Boet 1 477:21 daler kopparmynt ärvdes av dottern, domprostinnan Johanna Christina Rudbeck (B 5.7) i Växjö, sönerna Olof Rudbeck den yngre och Gustaf Rudbeck samt mången Petrus Nobelius barn.¹⁴⁴ I bouppteckningen fanns endast två böcker, den ena ”Psalmboken med sångnoter af åhr 1701” 7:16 daler kopparmynt (M 4.41).¹⁴⁵ Det var den rättade koralpsalmboken 1697 i mindre format.

¹⁴⁰ ULA Danmark L I:1.

¹⁴¹ ULA G. Uppsala L I:4, f. 18v.

¹⁴² Tryckt efter Trolius avskrift i Västerås stadsbibliotek i: Årsböcker i svensk undervisningshistoria 10 (1924), s. 19–23.

¹⁴³ Foto i K.O. Lejon, Gravhällarna i Uppsala domkyrka och människorna under dem.

¹⁴⁴ ULA Upps stadsarkiv (I) F I:6 1711 3/7.

¹⁴⁵ ULA Upps stadsarkiv (I) F I:6.

Familj

Gift i Uppsala 1655 24/6 m Wendela Lohrman, dtr till borgm Thomas Lohrman, f 1637, död i Uppsala 1711 juni efter lång sjukdom, begr i domkyrkan 8/7 i faderns grav.¹⁴⁶

Bland barnen

- *Olof Rudbeck den yngre*. (B 1.276) f 1660, d 1740. ”Archiatet et Prof. Upsaliensis, Nob. “, adlad Rudbeck

- *Johanna Christina* (B 5.7) g Uppsala 1679 15/5 m domprosten i Växjö Anders Giöding, d ca 1715

- *Gustaf* (B 1.286) f 1667, d 1736 i UM 1674 23/6 inskrevs tillsammans med *Carolus Rudbeckius*.

- *Wendela* (B 5.8) f 1668, d 1710, g 1696 16/1 m häradshövdingen Peter Olofsson Nobelius (B 1.351).

I december 1690 behandlades i R:s brev med bön om konsistoriets rekommendation till kanslern Bengt Oxenstierna för sonen Olof Rudbeck den yngre som efterträdare till professuren.¹⁴⁷ Kanslern svarade omedelbart positivt på detta.¹⁴⁸ I april 1691 upplästes i konsistoriet kungl brev för honom att efterträda R. som medicine professor.¹⁴⁹

I november 1694 mottog slottsbefallningsmannen R.s borgen för sonen Gustaf Rudbecks stadskassörstjänst.¹⁵⁰

Hushåll

R.s hushåll kan följas i universitetets mantalslängd¹⁵¹ och bakugnslängd (där uttaxeringen 1:16 daler silvermynt var oföränderlig). Från 1655 bodde R. och hans hustru Wendela hos borgmästare Lohrmans hustru, hans svärmor. 1661 bestod hushållet av fyra personer. Sannolikt fanns en piga/amma och en dräng. 1662–64 anges fem personer, bland dem en amma för *Magdalena* f 1664. Åren därefter bestod hushållet av sex till åtta personer, flest 1671.

Angående ett bråk i maj 1665 som en accisdräng ställt till med för tullen av en oxe framgår det att barnens preceptor hette Bentz och trädgårdsmästaren hette Marcus. Vid bråket tog R. en *diskantbok* och kastade efter drängen.¹⁵² I

¹⁴⁶ Grat 1655 24/6 Samuel Johannis Westhius, Nycopensis (sv vers, lat prosa, lat vers). UUB Personalverser ensk 4o -1659: P–R.

¹⁴⁷ 1690 10/12 § 5 (majus).

¹⁴⁸ Kanslersbrev 19/12 behandlat i Uakp 1690 22/12 (majus).

¹⁴⁹ Uakp 1691 29/4 § 4 (majus).

¹⁵⁰ Dombok 1694 21/11.

¹⁵¹ UUB U 68a.

¹⁵² Dombok 1665 22/5.

kännarsrätten behandlades några bortförda saker ur R.s gård den dag i juni 1670 då rector illustris, greve Axel Oxenstierna där höll sitt rektorsöl.¹⁵³

Kvarntullsmantalslängden för Vårfruroteln [kvarteret Näktergalen] 1677 angav hushållet till sex personer och påföljande år specificerades: 1 man, 1 hustru, 2 drängar och 2 pigor medan antalet pigor 1680 var en.¹⁵⁴ I november 1679 förekommer Mons. Johan Fahlström, tydligen preceptor för Olof Rudbeck den yngre. Nämnas också jungfru Wendelas och Johanna Christinas skåp.¹⁵⁵

1682 och 1686 bestod hushållet av fem personer. Från 1687 till 1695 anges i universitetets mantalslängd även dottern Wendela, från 19 års ålder tills hon gifte sig 1696. Hushållet bestod enligt mantalslängden åren 1687 till 1701 av mellan sex och nio personer, flest 1701, flera namngivna. 1702 när R. avled fanns en hustru, två drängar och fem pigor. Längst i tjänst var drängen Mats Larsson¹⁵⁶, medan främst pigorna avlöste varandra. Ibland blev de avskedade. I september 1710 jordsattes på kyrkogården R.s gamla piga Margreta.¹⁵⁷

I december 1676 betalades för bänk nr 5 på kvinnosidan i Hel Trefaldighet för den avlidne sonen Doctor Johan [Johannes Caesar] Rudbecks hustru, Prof. Olaus Rudbecks hustru, svågern Prof. Lundius hustru, för två deras döttrar.¹⁵⁸ R. betalade 1692 för sig själv, hustrun och dottern Wendela bänkrum i domkyrkan efter nya indelningen.¹⁵⁹

I februari 1673 begärde R. förgäves befrielse för sina båda jaktskeppare Johan Masson och Pehr Hindersson vid komplettering av båtsmän och bösseskyttar för krigsmakten, R. hade dock skaffat i deras ställe ”Soomens mågh och Siungheren” [kantor Sohme?].

Fastighet

R.s tomtintressen koncentrerades på den botaniska trädgården (senare benämnd Linnéträdgården) och kvarteren Lejonet och Näktergalen vid Nya Torget. Dessutom hade han som professor ränteinkomster från två hemman i Bredåker i Ärentuna sn från 1664 och Nántuna i Danmarks sn. I en odaterad supplik till K Maj:t att återfå genom reduktionen indragna donationshemman nämns två hemman om 30 tunnors ränta på livstidsfrihet för R. och hans

¹⁵³ Kåp 1670 23/8 RA Renov domböcker 21.

¹⁵⁴ KA Länsräk Upps län 1677, p. 3389, 1678, p. 4423, 1680, p. 2521.

¹⁵⁵ Kåp 1679 21/10, 11/11, 21/11 RA Upps län 37.

¹⁵⁶ I domkyrkans kommunionslängd nyårsdagen 1692.

¹⁵⁷ 1710 3/9 LA Upps domk förs E a:1.

¹⁵⁸ ULA Hel Tref L I:4, p. 78.

¹⁵⁹ Udrp 1692 28/10 ULA Upps domk dep 1 (a), p. 287.

hustru. Han nämner positiva utfästelser som kungen skulle ha gjort honom vid trontillträdet i Uppsala och även vid kröningen 1675, men som inte förverkligats.¹⁶⁰ I förteckningen över prebendehemman 1669–77 samt senare, innehade R. Nontuna [Nåntuna] i Danmarks sn.¹⁶¹

Från 1655 bodde R. och hans hustru Wendela i Svartbäcken på en tomt i kvarteret Tovan, tillhörig borgmästare Lohrmans hustru, hans svärmor. På en angränsande tomt började han anlägga en botanisk trädgård. R.s gård i Svartbäcken uppbjöds i september 1668 till försäljning.¹⁶² R. uppträdde genom ombud 1669 angående panträtten i en gård i Svartbäcken. Han skulle få fastebrev när han väl insatt resterande penningar, vilket skedde i juli 1670 för Pelle Perssons gård.¹⁶³

Fig 3. Rudbecks stenhus från gårdssidan. Efter A. Hahr, Rudbecksstudier, s. 161.

R.s fastighet i kvarteret Lejonet är utmärkt på karta 1671.¹⁶⁴ Uppbud första gången september 1670 av den gård R. köpt vid Nya Torget i kvarteret Näktergalen av assessor Berlingh samt av trädgård köpt av salig borgmästare J.

¹⁶⁰ Orig egenhändigt i KB Autografsaml Rudbeck; Bref 129.

¹⁶¹ Registr UUA(I) B I b:2; 1676 12/1 UUA(I) B I b:3, p. 79; 1677 13/3 B I b:3, p. 253; 1682 UUA(I) B I b:5.

¹⁶² Dombok 1668 14/9.

¹⁶³ Rådstuguprot 1670 16/7 RA Upps län 14; Rådstuguprot 1671 20/12 RA Renov domböcker.

¹⁶⁴ UUB S 143. Staffan M Boomann, Geometrisk delineation över Upsala Stadh, pl. 14.; Detaljer om byggnadsverksamheten i Herdin Bygge och bo, vol 1, s. 285f.

Salanus änka.¹⁶⁵ Denna fastighet beboddes av R. Där byggde han till ett paradhus i sten, färdigt 1676. Stenhuset längs Kungs[ängs]gatan byggdes 1691.¹⁶⁶ Vid branden 1702 förstördes hela stora träbyggnaden med inredning och lånade böcker, däribland även musiktryck,¹⁶⁷ medan hans bästa bibliotek skönades i stenhuset. Eenbergs relation av branden beskriver det med orden ”allenast blev en underkammars behållen där sal Professorns Bibliotek inne var ty där var järndörr och järnlucka för fönstret; dock hade röken slagit in och svärstat böckerna ibland vilka en del hörde akademiska Biblioteket till”.¹⁶⁸

Efter branden flyttade R. och hans son Olof, vars hus ävenledes brann upp, till dennes prefekthus i botaniska trädgården i Svartbäcken, byggt av R. 1693 (sedermera benämnt Linneanum).¹⁶⁹

I 1664 års åkerinstrument, uppdaterat 1697 upptas R. för flera åkerlotter,¹⁷⁰ vilka också förtecknas i Uppsala stads avradslängd 1698.¹⁷¹

I förteckning 1686 över tomter som tillhör akademiker nämns i punkt 3: R:s tomt vid Nya torget, punkt 8: R:s båda trädgårdar i Svartbäcken.¹⁷²

R. som innehavare av kålsäng ålades i maj 1687 att dika.¹⁷³

Verk efter 1660: Kompositioner före 1660, se del 1, s. 266. I två brev i november 1662 till M. G. De la Gardie behandlas begravningsmusik i Riddarholmskyrkan 1662 17/12 för hans son Jacob August (del 1, B 1.200) och bifogas texterna till kompositionens tre delar. Musiken är dock ej i behåll.¹⁷⁴

Vid Karl XI:s kröning i Uppsala domkyrka Mikaelisaftonen 1675 28/9 uppfördes bland annat det anonyma verket *Herre Konungen fröjdar sig* för 2SA2TB, 2vl, 2vla, 2tr, trb, b.c av M. Schildt tillskriven R. (se ovan).¹⁷⁵

Till M.G. De la Gardies begravning ombads R. av änkan, pfalzgrevinnan Maria Euphrosyne, komponera en kantat (A 6.2). Begravningen i Riddarholmskyrkan skedde söndagen den 26/9 1686. Därvid musicerades åter efter

¹⁶⁵ Rådstuguprot 1670 5/9 RA Upps län 14.

¹⁶⁶ A. Hahr Rudbecksstudier, s. 163, bild, s. 161

¹⁶⁷ UUA(I) E IIIa:8 1709 10/4 Wendela Lohrman till rektor och akademiska konsistoriet rörande R:s boklån; UUB Bibl arkiv A:7, p. 2.

¹⁶⁸ Brev till M. G. De la Gardie 1702 17/5; Eenberg relation, s. 24f.

¹⁶⁹ Eriksson Rudbeck, s. 601; Foto i Herdin Bygge och bo, vol 1, fig. 32.

¹⁷⁰ ULA Upps stadsarkiv (I) G:3.

¹⁷¹ ULA Upps stadsarkiv (I) G:3 1698 24/10.

¹⁷² Dombok 1686 2/8.

¹⁷³ ULA Upps stadsarkiv (I) A IV b:1 1687 18/5.

¹⁷⁴ RA Kanslersämbetet E II:3.

¹⁷⁵ Schildt, Karl XI:s kröning med edition av UUB VMhs 86:33.

predikan och ”professor Rudbeck sång en stark bas, allt qverulabunte [klagande].”¹⁷⁶ Även akademiska kapellet synes ha medverkat.

Personverser: 1679 9/10 gratulerade R. på latinsk prosa respondenten Olaus S. Swanberg med anledning av diss pro gradu *De Troia capta*, pres. J. Columbus.¹⁷⁷

Med pseudonymen OR i olika ordbildningar uppträdde R. i begravningstryck för Johannes Loccenius 1678 9/6 ”Skrifwit i denna *O Rolige tijden*”,¹⁷⁸ för Olof Verelius 1682 9/2 ”Sc. bOReas”,¹⁷⁹ för parentation över Ulrika Eleonora den äldre 1693 29/11 samt tillsammans med Olof Rudbeck den yngre vid begravningen ”Af twenne *OROR* i Vpsala Vhrwärk”,¹⁸⁰ för Henrik Curio [1691] ”Skrifwit af ditt förwända namn *OIRUC*”,¹⁸¹ samt i bröllopsverser till Otto Wilhelm Königsmarck & Catharina Charlotta De la Gardie 1682 ”*O! Roliogh bonde J Gamla Vpsala by*”.¹⁸²

Med anledning av Karl XII:s födelse i juni 1682 hölls en oration av med. stud. Johannes Fahlström, Cuprimont. I trycket gratuleras författaren av R. på latinsk prosa dat 1682 8/7.¹⁸³

Gratulationsskriften vid Karl XII:s kröning 1698 av ”Vtmärkt Wid *Orion*” (sv vers med musiknotiser) anses vara författad av Olof Rudbeck den yngre.¹⁸⁴ Den anonyma ”Oration öfwer Konungh Carl den Eloftes Födelse dag Hållen den 24: Nov: 1688” tillskrivs R. av Kurt Johannesson.¹⁸⁵

I juni 1690 gratulerade R. respondenten Lucas Hallpapp för diss *Fragmentum M.scr Runici cum interpretatione vernacula*.¹⁸⁶

I november 1697 begravdes Petrus Nicolai Salanus. I trycket latinsk centrunsats av R.¹⁸⁷

Den 1 november 1694 begravdes livmedikus Gustav Låhrman i Riddarholmskyrkan.¹⁸⁸ (Kan R. möjligen gjort musik där vid detta tillfälle frågar sig Kyhlberg.).

¹⁷⁶ Kyrkoherden Olaus Bodinus dagbok citerad i Norlind TK 3, s. 65.

¹⁷⁷ Ex i KB. Ej i Rudbeck.

¹⁷⁸ UUB Cronstedt 3:161 nr 8 [Rudbeck 703].

¹⁷⁹ KB 82 Aa Verser, ensk p20:12 [Rudbeck 726].

¹⁸⁰ Av Rudbeck d.ä. och d.y. KB F1700 FolBr 365 [Rudbeck 745 – 1110]; KB 82 Aa 13/1 nr 102 [Rudbeck 1110].

¹⁸¹ KB 82 Aa Verser, ensk p20:2 [Rudbeck 758].

¹⁸² KB Verser, ensk Afol:13 (1682) nr 40.

¹⁸³ KB F1700 FolBr 453 [Rudbeck 729].

¹⁸⁴ KB F1700 FolBr 476 [Rudbeck 1124].

¹⁸⁵ 1688 25/11. Avskrift KB V t. 17.

¹⁸⁶ 1690 6/6 Ex i KB [Rudbeck 738].

¹⁸⁷ KB 82 Aa Verser, ensk p20:9 [Rudbeck 757].

¹⁸⁸ SSA Storkyrkan L I:57.

Litteratur: (förutom äldre framställningar förtecknade i Rudbeck 875ff): Ahnlund (PHT 1927); Berch, Olof Rudbecks Lefvernesbeskrifning; Collijn sp 784ff; Davidsson (NTBB 1969); Ecclesiastique Samlingar (1788) nr 21, s. 49; nr 64, s. 206–13; Eenberg Relation, s. 24f; Eriksson Rudbeck 1630–1702; Göteborgska Magasinet nr 30 25/7 1761, s. 475; Hanselli vol 12; Herdin Rudbeck; von Hofsten (Lychnos 1940); MGG 11, sp 1056, artikel av C.-A. Moberg; MMS 5, inledningen; Larsson, Bilder från fordom framletade ur arkiven i Växjö; Lejon, Gravhällarna i Uppsala domkyrka; Moberg Rudbeck 199f; Moberg Stormaktstiden, s. 64ff; Norlind TK 2, s. 175 o 177ff; 175; TK 3, s. 24, 82 o 86; Rudén Per Brahes hovkapell; SBL (Gunnar Eriksson); Schildt, Hyllningsmusik till Karl XI, s. 27; Schildt Karl XI:s kröning, s. 50f.; Stålhane En Bellmansbok, s. ; Sv konstnärslexikon 4, s. 548ff; Trobäck De-laG; V-Dala 147; Årsböcker i svensk undervisningshistoria 10 (1924), s. 19–23.

B 1.192 CAROLUS PETRI WALLINUS

UM: 1655 3/9 (Ostrog)

NM(ög): 1658 11/12¹⁸⁹

Född 1631 i Törnevalla, son till ryttmästare Petrus Dieterici och Ingeborg Siggonis. Skolgång i Linköping. Rector cantus december 1662, biblioteks-amanuens 1663 1/1.¹⁹⁰ Död i Uppsala 1675 13/10. Gift [senast mars 1664] m *Elisabeta Georgii Holtz* rådmansdotter från Norrköping. Barn: *son* begr i domkyrkan 1665 8/1, *dtr* begr 1675 11/5, *Ingeborg Vallina* 1694 30/8 g m Bengt Schening (B 1.340), rådmän i Stockholm¹⁹¹; *Carolus Caroli Wallinus* (B 1. 356) UM 1683, ög, var musikstipendiat ht 1689.

En yngre bror är *Magnus Petri Wallinus* (B 1.247), vilken som musikstipendiat medverkade i ensemblen under broderns ledning. Han avled i december 1675 strax efter brodern.

W. besökte skolan i Linköping 1643, där den duglige Ericus Erics Bröms (del 1, B 1.52) var rector cantus och dessutom skicklig att lära ut olika blåsinstrument. W. torde där tillhört figuralmusikensemblen. 1653 flyttade han till Norrköping som skol- och privatlärare.

¹⁸⁹ Fiscus 1655 aug. UUA(IV), D I:1, p. 7.

¹⁹⁰ Odén Ög anger 1666 som NM-datum och felaktigt 1674 som dödsår; von Hofsten Inbjudningsskrift, s. 6 anger felaktigt 1663 som tillträdesår.

¹⁹¹ Br 1694 30/8 UUB Personalverser, ensk 4:o 1690–99: R-St.

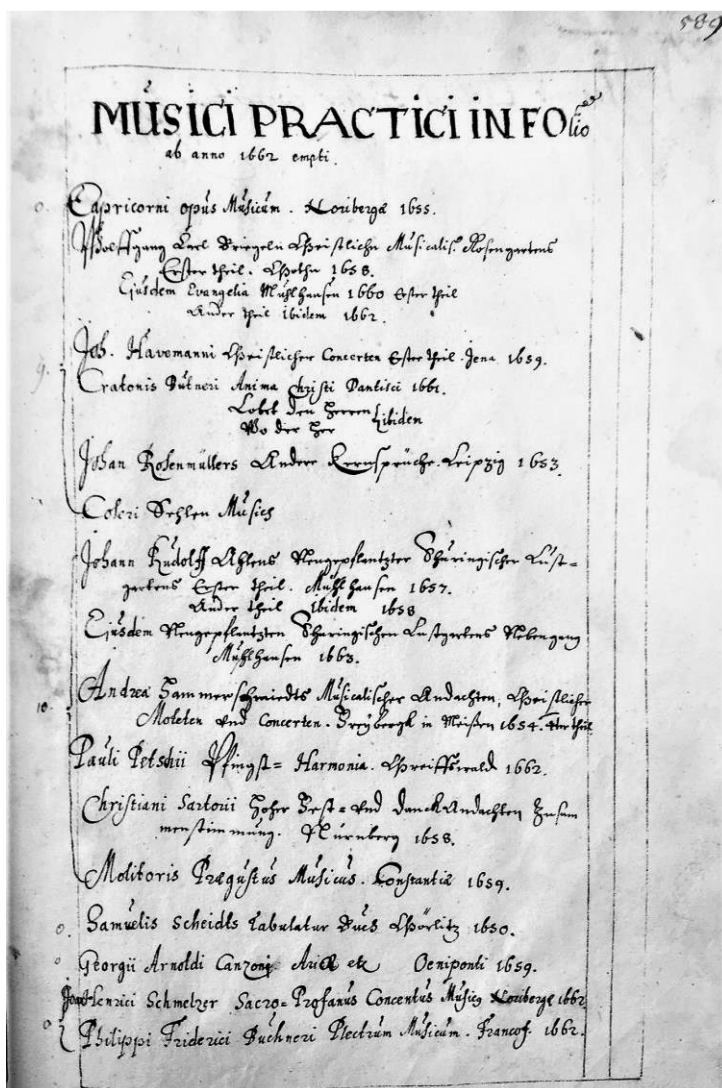

Fig 4. Ur Carolus Petri Wallinus katalog UUB, Bibl. arkiv K 6, s. 589 med musikalier i folioformat inköpta 1662–63.

W. förekommer bland östgötarna i föreläsningslistan 1656. Sådana saknas fram till 1662/63 då han studerade för matematikprofessorn Petrus Fontelius (del 1, B 1.116). Därefter hade han anställningar som biblioteksamanuens och rector cantus. Östgöta nation utnyttjade honom att revidera kassan sex gånger mellan ht 1663 och vt 1671.

Han vann Olaus Rudbecks uppmärksamhet, eftersom han kunde både sjunga väl och traktera alla instrument enligt denne.

Verksamhet i biblioteket

I januari 1663 utsågs W. av kansler M. G. De la Gardie till biblioteksamanuens med samma lön som Petrus Laurentinus tidigare haft.¹⁹² Denne fick dock som respengar ett stipendierum à 50 daler gällande Thomae [1662 21/12] till mid-sommar 1663. Detta rum släpptes av W. i och med att han tillträdde stipendium som rector cantus.¹⁹³ I maj 1663 antogs W. av konsistoriet som biblioteksamanuens.¹⁹⁴

W. upprättade fram till sin död 1675 en katalog över akademiens böcker, däribland även musiktryck.¹⁹⁵ Under Wallins tid inköptes bl.a:

A. Kircher, *China*. Amsterdam 1667 och ytterligare två verk av honom¹⁹⁶

A. Kircher, *Magnes sive de arte magnetica*. 1643

M. Meibom, *Veteres Græco-Lat*. Amsterdam 1652 [UUB:s ex dock köpt 1678]

Johannes de Muris, *Musica*. Frankf. 1652.¹⁹⁷

Verksamhet som rector cantus

I augusti 1662 ansåg rektor Olaus Rudbeck att ”Carolus Petri, östgöte, är en skicklig musicus. Han har en kallelse till Norrköping, men det vore möjligt att kvarhålla honom för att efterträda Henric [Helelius] Cantor (B 1.104). Resolution: Han kan få kungligt stipendium till dess Henric Cantor kommer undan”.¹⁹⁸ Henric hade detta stipendium t.o.m. ht 1662. Rudbeck skrev därför i oktober till kanslern om ”rector cantus här i Uppsala som i musiken är obrukbar och inte mycket förstår, och i hans ställe kunde komma en skicklig musikanter som både sjunger väl och kan på alla instrument spela”.¹⁹⁹

W. utnämndes och avlönades som rector cantus genom ett stipendium som penningstipendium – 50 daler kopparmynt – från ht 1662, rector cantus stipendium ”a tempore Thomae [1662 21/12] till 6 Magii 1663” [Trettondagen]. Vid diskussion om inkomster från sockengång vid julen förklarade skolans lärare att den hörde samman med höstterminen. Därför skulle W. och inte Henric Cantor ”upphämta den del som är vanlig”.²⁰⁰ Från årsskiftet torde W. ha varit fungerande rector cantus, den förste i denna befattning, som inte kom från

¹⁹² Kanslersresolution 1663 8/1 p 5. UUA(I) E I b:1.

¹⁹³ Uakp 1663 6/5 § 7.

¹⁹⁴ Uakp 1663 28/5 § 2.

¹⁹⁵ UUB Bibl arkiv K 6.

¹⁹⁶ Dessa hade Olaus Rudbeck till låns ännu i okt 1695.

¹⁹⁷ UUB Bibl arkiv K:6, p. 254, 267, 323, 541.

¹⁹⁸ Uakp 1662 13/8 § 6.

¹⁹⁹ RA Kanslersämbetet E II:3; Bref nr 4.

²⁰⁰ Udkp 1663 11/11 § 6. ULA Upps domkap A I:5, p. 340.

ärkestiftet och som anställdes på sina musikaliska meriter. Ännu 1664 28/9 nämns dock Henrik.²⁰¹ I slutet av juli 1664 fördes akademiska konsistoriets protokoll av ”vice secreteraren Carolus Petri Wallinus”, vilket var ytterligare ett sätt att utnyttja hans kapacitet.²⁰²

Noter till psalmerna borde gälla i hela riket

På 1660-talet fanns önskan att uniformera psalmsången inom ärkestiftet. I domkapitlet framfördes önskemål i oktober 1661, när Henricus Helelius (del 1, B 1.104) höll på att lämna tjänsten som rector cantus, att psalmernas melodier skulle skrivas ned.²⁰³ W. som kom från Linköping reagerade mot en annan stiftstradition i Uppsala. Efter hans första år som rector cantus ”Berättade Dr Stigzelius att rector cantus fig[uralis, C. P. Wallinus] vill något böja sången här i församlingen till det bruk som är i Linköping menandes det wara bättre. *Resolverades*: Nej, vi blir vid den gamla Uppsala tonen”.²⁰⁴

I domkapitlet yttrade sig W. i november 1665 angående noterna till psalmerna.²⁰⁵ De hade för någon tid sedan nedskrivits av Andreas Campanius (B 1.118) och före honom av en hälsing i Gävle och översetts av W. 1667 omnämndes i domkapitlet de noter till psalmerna som W. reviderat.²⁰⁶ Man ville lägga fram förslaget vid riksdagen (se del 1, s. 245).

W. var 32 år gammal när han tillträdde sina båda tjänster som biblioteks-amanuens och rector cantus. Han fick bevittna satsningen på tre områden för att bygga upp en musikverksamhet som skulle tillfredsställa både den akademiska och den borgerliga societeten i samarbete kyrka–skola–universitet: regler för musikensemblen inkluderande stipendier, anskaffande av instrument, inköp av samtida repertoar. Bakom allt detta låg Olaus Rudbecks initiativ och denne var hela sitt liv pådrivande.

Repetitionstid med åtta musikstudenter och musikensemblen

I de musikstadgar som utarbetats av Rudbeck och stadfästs av K Maj:t 1663 anges i punkt 5 att övningsdagar var alla dagar för de ofärdiga mellan kl 12 och 1 för de övriga onsdagar och söndagar, vid behov även lördagar samma tid. Frånvaro var bötesbelagd. För rector cantus och organisten utgick dubbla

²⁰¹ UUB U 81a.

²⁰² UUA A I:12.

²⁰³ Udkp A I:5, p. 105.

²⁰⁴ Udkp 1664 15/12 § 6 ULA Upps domkap A I:5 p 419. Göransson, s. 35, menar att det var fråga om musiken till mässan – men varför poängteras då W:s funktion som ledare av den flerstämmiga sången?

²⁰⁵ Udkp 1665 15/11 § 5.

²⁰⁶ Udkp 1667 20/2 § 8.

böter. I p. 11 stadgas att deltagarna i musikensembeln fick böta om de inte kunde sin stämma ”antingen hemma eller i kyrkian” (se D 14). ”Hemma” torde här betyda i rector cantus bostad²⁰⁷ eftersom det både beträffande Wallin och hans efterträdare omtalas att övningar och collegia musica hölls där. Kungsstallet byggdes visserligen samtidigt om till exexercitiehhus med bostäder och övningssalar men det gällde exercitieämnena fäktning, ridning och dans samt romanska språk för att locka unga adelsmän till universitetet. Till exercitierna räknades inte musik (förutom lutspele i dansundervisningen).

Ht 1666	4	Vt 1670	7	Ht 1673	7
Vt 1667	5	Ht 1670	8	Vt 1674	7
Ht 1667	4	Vt 1671	5	Ht 1674	7
Vt 1668	5	Ht 1671	8	Vt 1675	7
Ht 1668	5	Vt 1672	7	Ht 1675	7
Vt 1669	5	Ht 1672	7		
Ht 1669	6	Vt 1673	7		

Fig 5. Antal musikstipendiater 1666–75.

Det är oklart vilken ensemble W. övertog 1662. Hans företrädare Henricus Helelius undervisade i figuralmusik i skolan och med tillskott av studenter skedde framföranden av figuralmusik i domkyrkan. I del 1, s. 72 förtecknas sannolika medlemmar i ensemblen på 1650-talet.

Under W. som rector cantus kan man börja följa studenterna som musikstipendiater (se A 2.7). Fram till 1665 anges endast Mathias Balthasar Textorius (B 1.216). För att framföra den musik som inköptes från 1662 synes man ha måst lita på skolans figuralmusikensemble. Ändå talar Rudbeck 1664 om ”att lära Studenterna här som under Musiken äro på violer och viol de Gamba” när han fick anställa tre av M. G. De la Gardies hovkapellister ett par månader. Ett gästspel 1667 som instrumentallärare gjorde *Paul Prévost* (B 2.6). Ht 1673 tilldelades blåsaren *Christian Schultz* (I 2.12) ett stipendium som lärare.

Från ht 1665 hade Ericus S. Duræus (B 1.222) stipendium och från ht 1666 fanns fyra musikstipendiater. Antalet pendlade sedan mellan 4 och 8. De var samtidigt både sångare och instrumentalister. Av dem stannade några som musikverksamma i Uppsala, nämligen notarien Olaus Beckius (B 1.219) och rector cantus Harald Vallerius.

²⁰⁷ Norlind TK 3, s. 69.

Instrument

Under 1640-talet hade till skolan inköpts fyra basuner, fyra violer och en basfiol samt ”pipor” till musikens behov (se del 1, s. 81). Den engelske ambassadören Bulstrode Whitelocke som besökte Uppsala 1654 talar om uppvaktning med sång, violer, sinkor och basuner (del 1, s. 124).

Olaus Rudbeck köpte för egna pengar musikinstrument alltfrån 1654. Han ansåg dem därför som sina egna men ställde dem till musikens förfogande (se B 1.146). Efterhand utökades därför antalet och slaget av tillgängliga instrument.

W. beviljades i december 1671 för strängar 10 daler av kyrkan, 10 daler av akademien och 5 daler av skolan (I 2.10).²⁰⁸ I mars och april 1674 klagade W. mot den tyske musikanten Christian Schultze, anställd för undervisning i instrumentalmusik, angående en fiolstråke (I 2.12).²⁰⁹

Repertoar

För musik i högmässan och vid andra tillfällen i domkyrkan inköptes 1662–65 moderna verk med början under Rudbecks rektorat 1662. Åke Davidsson citerar Wallins katalog rörande 1662–63 (UUB Bibl. Arkiv K 6, s. 589) resp 1665.²¹⁰ Innehållsmässigt bestod den vokala repertoaren av musik av tyska tonsättare på tyska med undantag av mässordinarier, Magnificat och Te Deum på latin. Användningsändamålet anges ofta vara anpassat till söndagar och helgdagar under kyrkoåret. Besättningsmässigt kan konstateras att den gemensamma nämnanen är upp till fyra röster och upp till fyra stråkinstrument samt bc. Detta motsvarade numerären i ensemblen av studenter med kungl stipendium plus domkyrkans organist. Sångare i ensemblen kunde ofta spela (stråk)instrument och vice versa, så flera instrumentaltämmor kunde vid behov besättas. Dessutom fanns andra musikanter i ensemblen som hoppades få stipendium. Åke Davidsson har påvisat att flera musiktryck uppvisar tecken på användning, inte minst genom överföring av texten till svenska.²¹¹ Detta innebar också förberedelser för framförande på liknande sätt som skedde i hovkapellet repertoar, där dock stämmor kopierades från trycket.²¹²

²⁰⁸ ULA Upps domk dep 1(a), p. 58; Udkp 1671 8/12.

²⁰⁹ Uakp 1674 18/3 § 10, 11/4 § 4.

²¹⁰ Davidsson (NTBB 1969), s. 89f, resp. 92.

²¹¹ Davidsson (NTBB 1969), s. 99ff.

²¹² Schildt, Gustav Düben at work, s. 164f.

Över 70 vokalstycken visar tecken på användning genom översatt text eller anteckningar i nothäftena. Nottrycken synes ofta använts vid det praktiska musicerandet i Uppsala.²¹³ 1699 uppgav rector cantus Christian Zellinger att han måste ”vertera” dvs. översätta stycken som skulle användas i gudstjänsten i domkyrkan.²¹⁴ Om detta var rector cantus ordinarie uppgift, måste man anta att det var W. som efterhand gjorde detsamma åren 1663–75, och Harald Valerius åren 1675–91 när de var rectores cantus

Bedräffande *instrumentalmusik* inköpt 1663–65 har Davidsson observerat att de flesta verk visar kraftig förslitning. Rudbecks hand finns dokumenterad i påskrifter på pärmarna till tidiga inköp.

Trots flera bibliotekariers försök att få musiktrycken återlämnade till universitetsbiblioteket, det sista 1691, behöll Rudbeck många av dem i sitt hus, där de brann upp 1702 (M 1.15). Det ligger nära till hands att anta att han brukat musiken vid gudstjänster och i de collegia musica han enligt egen utsago och enligt sentida vittnesmål anordnat hemma.

Lön från skolan

I november 1670 begärde W. och de andra musikerna sina vanliga kommunaltetsrum.²¹⁵ Domkapitlet klagade upprepade gånger 1670 över bristande undervisning i skolan, varför musiken förföll.²¹⁶ W. anförde att han sålt sina socknar (Alunda, Vätö, Söderby) men att de som skulle upphämta dem hade vägrats. Skolrektor Paulander hade spärrat socknarna i avvaktan på domkapitlets beslut. W. skulle dock få dem efter anhållan hos domkapitlet. W. uppmanades att ta pojkar i skolan och lära upp dem.²¹⁷

Musiksocknarna blev en fråga om jurisdiktion. Teologerna ansåg att skolan löd under ärkebiskopen. Akademiska konsistoriet beslöt att ta upp ärendet och att ärkebiskopen skulle inbjudas att delta i sammanträde i konsistoriet härom.²¹⁸ Det anmärktes då att W. tog alltför många socknar från skolan utan att hålla musiken vid makt. W. hade inte varit i skolan på tre år [dvs. sedan november 1667]. Han undervisade inga av stiftets egna. Däremot tog han pojkar från andra stift mot månadsavgift. Ärkebiskopen och konsistoriet skulle hjälpa honom att få något av akademiens medel.²¹⁹ Beslöts att rector cantus

²¹³ Ibidem.

²¹⁴ ULA Upps domk dep 4 (b), Materialreg 1765.

²¹⁵ Uakp 1670 10/11 §2.

²¹⁶ Udkp 1670 16/9 4, 26/9 § 3, 5/10 § 4, 6/11 §3, 3/12.

²¹⁷ Uakp 1670 30/9 § 5.

²¹⁸ Dito 1670 1/10 § 7.

²¹⁹ Udkp 1670 5/10 § 4.

socknar ej skulle tagas ifrån honom. De övriga socknarna skulle ej heller tas från musiken men ärkebiskopen ville ha dispositionsrätten. W. måste ta några pojkar i skolan under sin information, dessutom några [studenter] av stiftet som kunde medverka i musiken. Skolans basfiol m.m. hade tagits från rector cantus av notarien Olaus Danielis Beckius (I 2.9) för att hindra förskingring. Det talades om musikernas sommarbespisning i kommunitetet fastän ingen musik gjordes. Slutligen måste oftare hållas musik i kyrkan.²²⁰

Vid domkapitlets och consistorium mixtum sammanträde 1670 3/12 upprepade ärkebiskopen klagomålen. W. sade sig först oftast gått till skolan men sedan haft övningar hemma. Han hade arbetat mycket men pojkarna hade ej varit lydiga. På hans begäran gavs ordning för arbetet. Notarien Beckius skulle öva cantus figuralis kl. 14–15, men cantus choralis fick ej eftersättas utan skulle ske kl. 12–13. W. och Beckius skulle vara flitiga och förlikas med varandra. På ärkebiskopens begäran att de skolpojkar som ville öva sig i figuralmusik skulle få en eller annan socken och ha företräde framför utstiftes, svarade W. att han erbjudit stiftets folk. De hade dock inte stannat länge, och han hade då måst böna dem som kom från andra stift. Därför ville han hellre ha sådana som han kunde hålla i måttlig tuktan.²²¹

Rudbeck klagade i maj 1671 mot notarien Olaus Beckius att musikanternas övningar ägde rum hemma hos Wallin. Denne framförde diverse anmärkningar mot Beckius även att han skulle sprida ut att W. hjälpte andra i musiken men ej sådana från stiftet. Beckius förmanades att hålla fred med W.²²² Samtidigt klagade Rudbeck mot skolrektor Paulander, som sålde W:s och musikens socknar utan att lämna vederbörande pengar. Bordlades då Paulander ej var närvarande.²²³

Rudbeck refererade efter sammanträde med ärkebiskopen att denne sist sagt att socknarna skulle förbli hos musiken, men att eftersom studenterna ej var närvarande då socknarna skiftades, så utdelades de interimsvi åt djäknarna. Utförlig rannsaking hade skett med rektor Paulander och W. Beslöts att rector cantus hädanefter skulle fördela socknarna mellan musikanterna, dock efter kontakt med skolrektorn.²²⁴ Vid sammanträde mellan ärkebiskop L. Stigzelius och professorerna C. Lithman, P. Rudbeckius, M. Brunnerus och Rudbeck beslöts beträffande musiken i sju punkter, bl.a. att skolrektor skulle

²²⁰ Uakp 1670 12/10 § 20.

²²¹ Udkp 1670 3/12.

²²² Uakp 1671 17/5 § 2.

²²³ Uakp 1671 10/5 § 8.

²²⁴ Uakp 1671 17/5 § 1.

ge intyg endast åt dem som terminerade musiksocknarna. Pengarna skulle däremot levereras till en kassa, vartill inspector musices och rector cantus skulle ha nycklarna och varöver rector cantus skulle föra räkning.²²⁵

I november 1671 beslöt domkapitlet ”att Rector Cantus skall själv gå i Skolan och som oftast höra om där äro bekväma [lämpliga] röster till Discantister, och dem lära efter förra gjorda ordningen”.²²⁶ Vid akademiska konstorietts sammanträde i december talades om denna nya skriftliga överenskommelse mellan skolrektorn och rector cantus angående musiken i skolan och om socknarna. Skolrektorn följde den inte. Båda uppkallades vänligen, därför att skolan inte löd under akademiens jurisdiktion, och förmanades. Överenskommelsen upplästes och den skulle utskrivas i flera exemplar för berörda parter.²²⁷

Enligt ett anförande av prof i svensk rätt, Johan Reftelius, i konsistoriesammanträde så sent som 1728 hade W. disciplinsvårigheter med musikanterna. Trots att han var vice bibliotekarie och därmed borde

desto större myndighet äga öfwer musicis, likväl och emedan ibland bemälte musicos war och annan som flere år varit wid Academien och af wälbekanta studier, så wille ock intet så jämt tilgå, och thy lade den sal. Herren H: Olaus Rudbeckius, såsom tilförene constituerad Inspector handen wid på det sättet, at musici kommo tilsammans i hans hus, när han så befalte, at der i musicalierna öfwäs, och fogade alt så lämpeligt til godt förstånd och ordentelighet.²²⁸

Rudbeck tog alltså över repetitionerna med musikensembeln.

Lön från akademien

Rector cantus stipendium beräknades på kommunitetsstaten. Konsistoriet beslöt 1663 att hans stipendium skulle bestå av jur- och med-fakulteterna tillsammans.²²⁹ Så blev det först 1671–1675.

Ht 1662 erhöll W. penningstipendium 50 daler kopparmynt.²³⁰ Vt 1663 som rector cantus penningstipendium i med fak 50 daler. Ht 1663 – vt 1664 lön som *biblioteksamanuens* 2 rum i kommunitetet i teol fak. Vt 1664 – vt 1670 som rector cantus ett rum i kommunitetet i med fak.²³¹ Det blev inskränkningar

²²⁵ Kopia av utdrag i ULA, Upps domkap G II 1a:1c.

²²⁶ ULA Upps domkap G II 1a:1 nr 59.

²²⁷ Uakp 1671 28/12 § 10.

²²⁸ Uakp 1728 20/5. Moberg Rudbeck, s. 195.

²²⁹ Uakp 1663 13/2 § 2.

²³⁰ UUA(I) E V a:1.

²³¹ UUA(I) E V a:1.

i kommunitetet ht 1668 på grund av den svåra tiden. Stipendiaterna skulle ersättas senare.

Ht 1670 begärde W. tillsammans med andra musici sina vanliga kommunitetsrum.²³² Vid inspektion på kommunitetet 1670 29/11 befanns interimisterna Johannes Trodianus, Matthias Lidenius (B 1. 257) och brodern Magnus Wallinus (B 1.247) vara i stället för W. som hade tre rum på kommunitetet, två som bibliotekarie och ett som rector cantus.²³³

I november 1671 skrev kansler M. G. De la Gardie till akad konsistoriet en förklaring av några stat-ärenden. Där nämndes även stipendium i penningar på 200 daler kopparmynt till rector cantus.²³⁴

Enligt konsistoriemajoritetens betänkande angående kommunitetet hade bibliotekarien, sekreteraren/amanuensen, rector cantus m.fl. som ej haft penningstipendium utan rum på kommunitetet aldrig kunnat sälja sina rum för högre belopp än 4 daler kopparmynt per vecka.²³⁵ Universitetskanslern beslöt indragning av det femte matlaget på kommunitetet. Det hade huvudsakligen bestått av befattningshavare, som av särskilda skäl ej själva kunnat bruka sina kommunitetsrum utan tvingats sälja dem. Pengarna skulle nu i stället fördelas på fakulteterna för betalning av befattningshavarna, bl.a. skulle biblioteksamanuensen få sina 400 daler kopparmynt genom teologiska fakulteten och rector cantus sitt penningstipendium genom filosofiska fakulteten.²³⁶

I praktiken blev det de juridiska och medicinska fakulteterna som svarade för rector cantus penningstipendier: 1671–75 hade W. som rector cantus penningstipendium från jur fak och med fak, från vardera ett halvt rum à 50 daler varje termin, dvs. 200 daler kopparmynt per år. Dessutom hade han som *biblioteksamanuens* varje termin två rum från teol fak, dvs. 400 daler per år.²³⁷ Lönen som biblioteksamanuens, som enbart betalades av universitetet, var alltså högst.

Det år W. dog kvitterades stipendiebeloppen för 1675 21/5 och 8/7 73 daler av W. själv, efter dödsfallet 30/10, 20/12 av brodern Magnus Petri Wallinus 27 daler. Lön som biblioteksamanuens kvitterades 15/2, 21/5 av W. själv 81

²³² Uakp 1670 10/11 § 2.

²³³ Registratur UUA(I) B I a:1, p. 208.

²³⁴ Konzept, RA, kanslersämbetet B:2 1671 7/11.

²³⁵ 1671 4/1. Kopia UUB. Annerstedt, Bihang II nr 39.

²³⁶ UUA(I) E I b:1 1671 7/11.

²³⁷ UUA(I) F V a:1; samma innebörd i stipendieregistret för kommunitetet UUA(II) G I b:34, b:35, b:36.

daler, medan återstoden 119 daler kvitterades 30/10, 20/12 av hans bror Magnus. Från 1676 stod efterträdaren Harald Vallerius (B 1.237) för kvittenserna för vt: 100 resp. 200 daler kopparmynt.²³⁸

Lön från staden

Kommissorialrätten hade i maj 1664 tilldelat viss arrendeavgift till staden och från dessa ökade intäkter skulle W. avlönas med 15 tunnor spannmål.²³⁹ I rådhusrätten förevisade W. en kopia av landshövdingens brev till slottsbefallningsman Steen att han skulle få de 6 tunnland åker som i borgmästare och råds närvaro beviljats honom i stället för hans årliga bidrag på 15 tunnor spannmål. Rådet kände ej till något definitivt beslut härom. Befallningsmannen sade motsatsen och trodde att Rudbeck skulle kunna ordna så att akademien avstod dessa tunnland av den först lediga åkern. Skrivelse skulle riktas till borgmästare Kadow, som då var närvarande vid riksdagen i Stockholm.²⁴⁰

Landshövdingen klagade i november 1668 hos K Maj:t om arrendepengar för de åkrar vars ägare skaffat sig frälsefrihet för dem. Staden såväl som de tredskande hade kungl resolution att stödja sig på. Staden brukade ”av den inkomsten både Directoren Cantus där i staden, Carl Pedersson [Wallin] och musikanten Brevost [*Prévost*] efter Eders Kungl Maj:ts Nådiga vilja och förordning, årligen avlöna”.²⁴¹

W. besvärade sig 1671 över att han ej fick de 15 tunnor spannmål som han skulle få i lön av staden. Han begärde att få dem av professorernas arrende, annars finge han ingenting.²⁴² Åren 1664 och 1665 hade han erhållit spannmål från staden, 1666 ingenting, 1667–70 från professorerna, tillsammans 44 tunnor och 6 fjärdingar medan det i jan 1671 resterade 60 tunnor och 2 fjärdingar.²⁴³

Den spannmål W. erhållit hade huvudsakligen ordnats genom Olaus Rudbeck, som insamlat det arrende som professorerna skulle leverera till staden och överlämnat det till W. Kanslern bads utverka K Maj:ts tillstånd till detta förfarande.²⁴⁴ Rector cantus lön från staden skulle utgå av akademiens arrende enligt K Maj:t och kanslerns beslut, som upplästes av Rudbeck. Beslöts föreslå

²³⁸ UUA(II) G I b:38.

²³⁹ Domb 1667 2/12.

²⁴⁰ Domb 1668 29/7.

²⁴¹ RA Landsh i Upps län till K Maj:t 1635–81.

²⁴² Uakp 1671 4/2 § 5.

²⁴³ Insinuerat på rådstugan 1671 30/1. UUA(I) B I a:1, p. 218.

²⁴⁴ Akad konsistorium till kanslern 1671 6/3 enl Registratur UUA(I) B I a:1, p. 217f.

kanslern att han begär skriftlig kungl resolution härom.²⁴⁵ Rudbeck fick i uppdrag att befordra kommissorialrättens dom i Stockholm att rector cantus skulle erhålla 15 tunnor spannmål av staden som lön.²⁴⁶

Sjukdom och död

I augusti 1675 besvärade W. sig över inkvarteringarna för riksdagen och kröningen av Karl XI. Han fick inget utrymme för repetitioner hemma. I stället för en hovjunkare tog han hellre två av musikanterna om han ej kunde slippa inkvarteringen.²⁴⁷ Han medverkade själv bland uppsalamusikerna i den storståtliga musiken vid kröningshögtiden i domkyrkan i september 1675 (se under Olaus Rudbeck).

Några veckor därefter insjuknade W. 3/10 och avled strax. Fjorton dagar senare skrev Rudbeck till kanslern och rekommenderade Harald Vallerius till hans efterträdare även som vice bibliotekarie.²⁴⁸

W. begravdes den sista oktober i Helga Trefaldighet och jordfästes på domkyrkogården med tillbörliga riter.²⁴⁹ Utgifter för begravningen: tre ringningar med alla klockor, gravplats på kyrkogården, det bättre täcket, 2 veckor i kuren, tillsammans 21:3 daler kopparmynt.²⁵⁰ Begravningsverser författades av Petrus Lagerlöf (lat vers, musiknotiser) och Hemming Forelius (sv vers).²⁵¹

Hustrun

var dotter till den från Tyskland invandrade Jörgen Holtz(e), ålderman i Norrköpings karduanismakarämbete. Som änka begärde hon som nådår ”ett år över nästkommande vartid”. Konsistoriet kunde endast besluta om vice bibliotekarietjänsten. Härvidlag godkändes nådåret och det ansågs bäst att den utsedde efterträdaren mag Olaus Nezelius uppehöll tjänsten.²⁵² Änkan begärde 1676 25/7 förmyndare för sina barn, som hon nu ville låta ärva innan hon ingick äktenskap med Harald Vallerius, eftersom äktenskapet var villkor för att han skulle få tjänsten. Detta skedde 1676 17/8. Rudbeck ansåg sig lämpligast, eftersom han alltid gynnat huset och bodde närmast. Änkan fick dock själv be

²⁴⁵ Uakp 1671 1/3 § 4.

²⁴⁶ Registr. UUA (I) B I b:2, p. 109.

²⁴⁷ Uakp 1675 4/8 § 3.

²⁴⁸ RA, Kanslersämbetet E II:5. Annerstedt nr 39.

²⁴⁹ Petrus Aurivillius rektorsprogram med inbjudan till vice bibliotekarien och rector cantus begr kl 1 e m. KB 82 Aa 16/1:5.

²⁵⁰ ULA Upps domk dep 54 (b) (X a), p. 96. På ankans begäran lämnades 30 daler silvermynt till begravningen Uakp 1675 27/10 § 6.

²⁵¹ KB Verser, ensk A2o:8 (1675) nr. 76.

²⁵² Uakp 1675 17/11 § 4; dito 1675 17/10 § 5, 17/11 § 3 N. skulle få tjänsten när den blev ledig.

honom eller någon annan därom.²⁵³ I december var Carl Lundius på förslag men i november 1677 förklarades att ingen förmyndare stått att få i Östergötland. I stället blev konsistoriets enhälliga beslut att ge uppdraget till Nezelius, vilken även åtog sig det.²⁵⁴

Barn

När Rudbeck hösten 1675 rekommenderade Harald Vallerius som vice bibliotekarie och rector cantus var denne beredd att ”konservera” änkan till W. ”så att hon kan bli försörjd eftersom hon är skuldsatt efter honom med fyra små barn”. Men vid den tidpunkten var av kända barn endast Ingeborg och Carolus i livet: en *son* hade begravts i domkyrkan 1665 8/1: klockor 9:27 daler kopparmynt, gravplats och täcke gratis²⁵⁵; en *dotter* hade begravts 1675 11/5: 3 ringningar med alla klockor, gravplatsen på kyrkogården, det bättre barntäcket tillsammans 15:15 daler,²⁵⁶ *Ingeborg Wallina* gift 1694 30/8 med Bengt Schening, notarie i Svea hovrätt,²⁵⁷ *Carolus Caroli Wallinus* (B 1.356) student i Uppsala 1683, blev musikstipendiat ht 1689.

Hushåll

I universitets mantalslängd 1664–75 anges hushållet bestå av tre personer (utom 1665: två personer) och för bakugn betalades 0:24 daler silvermynt. I mantalslängden 1676 anges ”Sal. Carl Pers änka” en pers, och i bakugnslängden ”Carl Pährs Enkia” 0:24 daler.²⁵⁸ 1668 2/3 hade W. en dräng. Inför rätta stod då Hans Hansson, som anklagades för att olovligen ha lämnat sin tjänst hos en rådman. W. anklagade honom för att ha sökt tubba sin egen dräng till att göra detsamma.

Litteratur: Annerstedt Bihang II nr 27; Bref nr 4; Davidsson (NTBB 1969); Meyer 689; Norlind TK 3, s. 73f; Odén Ög 668.

²⁵³ Uakp 1676 25/7 § 1, 1676 30/7 § 5.

²⁵⁴ Ibidem 1676 20/12 § 10, 1677 7/11 § 3.

²⁵⁵ ULA Upps domk dep 54 (b) (VI b), p. 63.

²⁵⁶ Ibidem (X a), p. 95.

²⁵⁷ Br 1694 30/8 UUB Personalverser, ensk 4:o 1690–99: R-St.

²⁵⁸ UUB U 68a.

B 1.201 JONAS LAURENTII ARNELIUS/ARNELL

UM: 1658 16/10 (Jonas Laurentii

Arnelius, Helsingus)

NM (häls): 1658 16/10 (Jonas Laur:

Arnell, Hudikzvallensis)

Född 1642 29/6 i Hudiksvall, son till handelsmannen och rådmannen Lars Jonsson o Karin Eriksdtr. Superintendent i Karlstad 1704 5/12 (1706 1/5).²⁵⁹ Död 1707 12/11.²⁶⁰ Gift 1683 26/6 m ärkebiskop Olaus Svebilus dtr *Helena Svebilus* adlad Adlerberg (d 1743 24/3), omgift 1709 m Axel Aulævill i hans andra gifte.²⁶¹ 8 barn, se Elgenstierna. *Porträtt* finns i Maria Magdalena församlings ägo.

Skolgång i Hudiksvall. I Uppsala saknas hans namn på föreläsningslistorna och han tilldelades ej stipendium. Han måste ha haft en privilegierad ställning som informator i hemmiljö för prof Johannes Schefferus söner Johan, Henrik och Peter 1662–67, för Gustav Posse söner Knut och Leonard 1667–77 samt tillika från 1671 för Axel Sparre. Disputerade 1671 23/6 *De re annonaria*, pres J. Schefferus och 1672 3/12 *De duellis* pres Claes Arrhenius adlad Örnhielm.²⁶² Fil mag 1672 12/12. Han företog tillsammans med sina disciplar Axel Sparre och Leonard Posse studieresor till Holland, England, Frankrike, Tyskland och Danmark 1677–80 och återtog efter hemkomsten undervisningen av bröderna Posse och Axel Sparre.

Personverserna, från Uppsalatiden, riktar sig till akademiker och adelsfamiljer. Ingen annan musikverksamhet i Uppsala är noterad än den enstämmiga bröllopssången.

Prästvigd 1681, kh i Maria Magdalena, Stockholm 5/7 (tillträdde 1682) och som sådan kunde han gifta sig med en dotter till ärkebiskopen.

Epitafium finns i Stora Kils kyrka i Värmland.²⁶³

A. fick 1701 17/4 lagfart på artilleribokhållaren Erik Svartz gård vid Högbergsgatan i Sthlm i kvarteret Dykärret.

²⁵⁹ Grat 1706 1/1 av Ericus Schepperus (lat vers), u.o.o.å.

²⁶⁰ Begr av C. N. Risell (sv vers). – L[ars] A[rnell] (son, sv vers). – E. Knöppel (lat vers). – M. Rydelius (lat vers).

²⁶¹ Br av Största Enfalldigheet (sv vers, musiknotiser); J.E. (sv vers), Uppsala 1683.– Erjch Aaronius (sv vers, musiknotiser). – N. Breumer (sv vers).

²⁶² Ded till Gustav Posse (lat prosa). Grat till resp av Carolus Adolphus Wrangel (lat prosa), Matthias Steuchius (lat prosa).

²⁶³ C.V. Bromander, Tempelprydnader i Stora Kils kyrka, 1906.

Verk (u.n.): till borgmästare i Arboga, Hans Barckhusen och jungfru Brita Funck, br 1673 8/6 Skärviken ”sångewijs författade av H.r Brudgummens Bekante” där ibland av A. (sv vers med musiknotiser, sångstämma i sopranskälv, 3 melodier). KB Verser, ensk A4o:13 nr 4 (1673). (Davidsson Sv musiktryck nr 55).

Personverser: till jungfru Brigitta Brunnera, begr 1662 20/2 Upps (lat prosa, till fadern prof Brunnerus). – till arbetsgivaren Gustav Posse, begr 1677 26/6 Sthlm Riddarholmsk (sv vers). – till Axel Gabriel Leijonhufvud och jungfru Maria Christina Gyllenstierna, br 1677 24/7 Sthlm (sv vers).

Litteratur: Davidsson Sv musiktryck nr 55; Elgenstierna n:o 1885 (Jonas), n:o 1061 B.1 (Helena); Hellström Hm, s. 365; Lidén I, s. 26, 410; SBL 2, s. 236f. (E. Lundström).

B 1.202 JOHANNES ASMUNDI GROOT

se del 1, s. 314.

B 1.203 JOHANNES JONÆ COLUMBUS

UM: 1659 mars (Johannes Jonæ Columbus)

NM (vd): 1659 (Johannes Columbus)

Född 1640 12/12 i Husby (Kopparb l), son till kh Jonas Svenonis Columbus (del 1, B 1.20) och Elisabeth Thomædtr Barchia. Död i Uppsala 1684 14/8 (ej 12/8) som prof i poesi. Begr 1684 2/11.²⁶⁴ Gift 1672 30/6 m *Margareta Scheffera*, dtr till hans professor Johannes Schefferus. En bror är den samtidigt inskrivne *Samuel Jonæ Columbus* (B 1.204).

Av fadern som på 1630-talet påverkat musiklivet både i Uppsala och i Västerås hade han undervisats bl.a. i musik. Han erhöll skolundervisning i Kopparberget från 1654 och i Västerås februari 1656 till hösten 1658. Sina universitetsstudier ägnade han framför allt åt klassiska språk under professorerna Laurentius Fornelius, Johannes Schefferus, Martin Brunnerus och Kristian Ravius.

²⁶⁴ Begr av Michael Zethrin (lat vers) UUB N 1135.

C. var livligt intresserad av musik och spelade såväl ”lyra” som orgel och sjöng väl.²⁶⁵ Han fick dock aldrig musikstipendium. Han torde ha känt sig dragen att delta i den något yngre landsmannen Olaus Rudbecks musikverksamhet.

Disp 1667 9/2 *Dissertatio philosophica triplex*, pres M. Brunnerus och pro gradu 1668 28/11 *Peri chremapsikes sive de arte qverendi rem familiare*, pres P. Fontelius; Magister 1668 10/12. Kurator för Västmanlands-Dala nation december 1668 – december 1669. Adjunkt i fil fak i Uppsala våren 1669; e.o. professor i poesi 1671 8/9 (tillträdde 26/10); ordinarie professor 1673 13/8 (tillträdde 14/10); rector magnificus december 1676 – juni 1677.

Som föreläsare tog han upp andra klassiska och senlatinska författare än hans föregångare brukade göra. Han blev universitetets officiella leverantör av hyllningspoesi.

Skrifter: Se Libris; SBL.

Litteratur: Berggren; Lidén 1, s. 85, 195; Meyer; SBL 8, s. 761–769 (R. Ekholm); V-Dala, s. 341.

B 1.204 SAMUEL JONÆ COLUMBUS

UM: 1659 mars (Samuel Jonæ
Columbus)

NM (vd): 1659 (Samuel Columbus)

Född 1642 24/4 i Husby (Kopparb l), son till kh Jonas Svenonis Columbus o Elisabeth Thomædr Barchia. Skald. Död ogift i Stockholm 1679 8/7, begr 21/9 i Uppsala domkyrka. En bror är den samtidigt inskrivne *Johannes Jonæ Columbus* (B 1.203).

Av fadern (del 1, B 1.20) som på 1630-talet påverkat musiklivet både i Uppsala och Västerås torde Samuel fått grundläggande musikalisk utbildning. Skolgång i Västerås 1656–58. Han återfinns bland västmanlänningarna i föreläsningsskatalogerna 1659–62 och 1663–65 (1662, 1664, 1665 bl.a. för Olaus Rudbeck). Trots att han studerade grundligt disputerade han aldrig. Han och brodern Johannes tillhörde en litterärt intresserad krets, vari Urban Hiärne var själen; vid uppförandet av dennes *Rosimunda* i augusti 1665 inför Karl XI spelade C. en av de mer framträdande rollerna även som sångare. Det finns inga direkta uppgifter att C., som var synnerligen musikalisk, deltog i det rika musikliv som utvecklades i Uppsala på hans tid och som hade sin främste ledare i Rudbeck.

²⁶⁵ I M. Praetorius *Syntagma musicum* avbildas på plansch XX, nr. 5, en lyra da braccio med fem strängar och greppband, släkt med viola da gamba.

Deltagandet i oroligheter vid julen 1665 på gården hos rektor Petrus Rudbeckius ledde till fängelsestraff, men han och hans medstudenter fick K brev på benådning i april 1666.²⁶⁶ C. hade dock varit med om författandet av ursäktande brev och dessutom ”gingo vi för hans port och där musicerade [vi], förmodandes där med tillgift [förlåtelse].”²⁶⁷ I sammanhanget framkom att C. hade setts på torget ”spelandes på sin lutha”.

C. blev anställd i antikivitetsskollegiet 1667 och medhjälpare till G. Stiernhielm. I Uppsala var C. huslärare hos presidenten i kammarrevisionen Mårten Pedersson Blixencron omkr 1666 till omkr 1669,²⁶⁸ hos köpmannen och bruksägaren Jakob Momma-Reenstierna 1671–79 i Uppsala, Stockholm och på hans gods.

Han företog med sina lärjungar en omfattande resa till Tyskland, Holland, England och Frankrike hösten 1674 till februari 1679; därvid var han student i Leipzig sommarterminen 1674 (även 1676). Strax efter hemkomsten avled C. i Stockholm.

C. är särskilt känd genom samlingen *Odæ Sveticæ*. Detta är den första konstnärligt mera betydande sångsamlingen med svenska texter. De blev tonsatta av Gustav Düben d.ä. och utgivna första gången år 1674 och tillägnade rikskanslern Magnus Gabriel De la Gardie. Fyra av de 12 sångerna hade C. författat före 1674 för olika ändamål.²⁶⁹ Inte mindre än fyra melodier ur *Odæ Sveticæ* med nydiktade texter blev intagna i 1697 års koralpsalmbok. ”Hwad är thet åht att iag mitt Sinne qwällier” blev mönster för åtskilliga parodivisor.

Skrifter: Samlade dikter. Stockholm: Svenska vitterhetssamf. 1994–95. Samlade dikter. Vol. 1.

Columbus, S., Düben, G. *Odæ sveticæ. Thet är, någre werldsbetrachtelser, sång-wijs författade*. Stockholm tryckt af Johan Georg Eberdt. Åhr 1674. (Davidsson Sv musiktr nr 56).

Andra upplagan av *Odæ sveticæ* i *Samuelis Columbi Bibliske werld, sampt andre hans poetiske skriffter, med flijt samblade, och andre resan uplagde*. Tryckt i Stockholm af Johann Georg Eberdt, åhr 1687. (Davidsson Sv musiktr nr 74).

²⁶⁶ Uakp 1665 22/12, 23/12; 1666 17/1, 22/1, 16/2, 25/4.

²⁶⁷ Uakp 1665 22/12, 23/12.

²⁶⁸ Han var 1669 27/10 fortfarande anställd hos Blixencron enligt ett Stockholms konsistorieprotokoll. Det återges av G. Bolin, Ett bidrag till Samuel Columbus' biografi (Samlaren 1935, s. 118–119).

²⁶⁹ Se inledningen till *Odæ Sveticæ*. Utg av J.O. Rudén, Stockholm 1998 (=Monumenta musicae Svecicae; 18).

Lustwin dansar en gavott mäd de 5 sinnerne. Aria di G. Düben. Den första upplagan av detta verk utkom under C:s vistelse i Leipzig 1676. Den är liksom 1687 års omtryck tillägnad Sveriges ambassadör i Polen Andreas Lilliehöök. Sången ingår i *Rådrijk oder Anweiser zur Tugend*. Stockholm 1687 som del av *Samueli Columbi Bibliske werld, sampt andre hans poetiske skriffter* (Davidsson Sv musiktr nr 75).

Litteratur: Davidsson Sv musiktr nr 56, 74, 75; MMS 18; SBL 8, s. 767–775 (R. Ekholm); Sv littlex (1970), s. 97f., art av C[arl] F[ehrman]; V-Dala 342.

B 1.205 MELCHIOR MELCHIORIS HEIJ

se del 1, s. 316

B 1.206 OLAUS MAGNI TEELMAN

se del 1, s. 316f

B 1.207 JOHANNES LAURENTIJ HAMBRÆUS

UM: 1660 16/2 (fiscus 11/2, Wesman)

NM(vd): 1660 11/2

Född 1638 mars/april i Hamre, Hedemora sn.²⁷⁰ Son av Lars Pedersson. Skolgång i Hedemora, i Västerås i klass 3 september 1654. Prv 1669 3/8 och förordnad till militärpräst, s.å. adjunkt i Norrbärke, lärare i högsta klassen i Västerås 1670 8/6 samtidigt som han var påtänkt till rector cantus. Död där 1676 i maj som utsedd kaplan i Husby, begr 11/5. Gift 1670 18/9 m *Brita Nyman*. Tre barn.

Uppgifter om musikmedverkan i Uppsala saknas. H. synes dock ha varit i sällskap med Olaus Danielis Beckius (B 1.219) under en grassation i oktober 1666.²⁷¹ Han var troligen den kollega, som tillsammans med Melchior Melchioris Heij (B 1.205) svarade för musiken i Västerås, när rector cantus-tjänsten stod vakant 1670–72. Enligt Kallstenius var emellertid H. en tämligen skral musiker.

BK rev JOR

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 474; Kallstenius, s. 192; Muncktell Hm 3, s. 388; V-Dala 361.

²⁷⁰ V-Dala anger 1646.

²⁷¹ Uakp 1666 13/10 § 6.

B 1.208 OLAUS MATHIÆ LUNDIUS

UM: 1660 6/6 (Wesm)

NM(vd): - -

Född i Lundby, möjligen 1636, son av sedermera kh i Säby Matthias L. Bergius och Margareta Griis. Död 1671 8/2, begr i faderns grav i Säby. Skolgång 1650 i kl. 3 i Västerås, 1656 till gymnasiet, där kantor ”ett par år”. Besök i Västerås i december 1665 för att söka promotion, men återvände till Uppsala. 1666 7/11 åläggande att höra läxorna i gymnasiet i Västerås för att bli präst, dock olämplig för sitt oskickliga leverne. 1669 trol. vt kollega i Köping, hans enda tjänst. Prv 1669 3/8.

Inga uppgifter finns om musikmedverkan i Uppsala.

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 736; V-Dala 377.

B 1.209 ERICUS OLAI HESSELIUS

UM: 1660 16/6 (Wesman)

NM(vd): - -

Född (trol) 1638 i Stora Tuna som son till organisten där Olof Bengtsson i Hesse²⁷² o Elisabeth Knutsdtr. Död ogift 1667 vid midsommartid. Kollega i lägsta klassen i Västerås 1666. Prästvigd 1667 17/5. En yngre broder är *Andreas Olai Hesselius* (B 1.240).

På de för hela 1660-talet bevarade föreläsningslistorna återfinns H. endast 1662.²⁷³ Detta får sin förklaring av att han i augusti 1663 erkände lägersmål med professor J. Sundelius amma Karin Nilsdotter. Domen skulle avkunnas sedan barnet fötts. H. fann det då tydligen lämpligast att hålla sig undan. I mars 1664 beslöts, att Olaus Rudbeck, som gått i borgen för H., också skulle se till att han inställde sig. I slutet av september fann man att han varit borta hela året och det beslöts att han skulle citeras till om sex veckor.²⁷⁴ Stämningen sändes åt Kopparberget.²⁷⁵ Rättegången dröjde dock till mars 1665 och domen löd på böter och ett års relegation. Denna anslogs offentligen i maj. Redan i augusti försökte H. få komma tillbaka till akademien, men konsistoriet ville först ej gå med på någon reducering av straffet. Kort därefter fick han dock

²⁷² Sjögrens förmodan att org Olof Bengtsson skulle vara identisk med Olaus Benedicti Kilensis, som skrevs in vid universitetet i sept 1649, håller ej. Denne hette Becchius och kom från Kil i Närke (Lagerholm sn nr. 522).

²⁷³ UUA(I) D IV:1.

²⁷⁴ Uakp (minus) 1663 3/8 § 1, 5/8 § 2; Uakp 1664 2/3 § 13; 1664 28/9 § 3.

²⁷⁵ UUA(I), F XII b:1.

löfte om att återkomma till jul.²⁷⁶ Sjögren återger en uppgift om en tillfällig organist i Säter 1665 vid namn Eric Olsson och vill identifiera H. med denne.

Enligt Muncktell var H. även ”musicus”, men ovanstående torde ha hindrat honom att deltaga i musiklivet i Uppsala.

BK, rev JOR

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 290; Muncktell Hm 3, s. 388; Sjögren Organisterna, s. 219, 225.

B 1.210 SAMUEL MAGNI DANÆUS

UM: 1660 okt (Samuel Danæus, Smol)

NM(sm): - -

Född i Växjö. Son till sedermera kh i Myresjö Magnus S[venonis] Danæus o Elisabeth Jonsdtr. D. var 1653 gymnasist i Växjö liksom brodern *Jonas* som samtidigt inskrevs i UM. Ej vidare känd, men trol död ung.

1653 har D. signerat diskantstämmor, kör 1 i S-Vx Mus ms 2 b vid verk av Jacobus Gallus,²⁷⁷ F. J. Weissensee, Anon (M 5.1). Han torde därför ha medverkat i figuralmusikensemblen vid Växjö gymnasium, sannolikt som diskantsångare.

Från Uppsala finns inga uppgifter om musikmedverkan eller studieresultat.

BK

Litteratur: Hård af Segerstad Växjö, s. [13]; Molin-Wilstadius Sm 945; Virdestam Hm 6, s. 367 (fadern).

B 1.211 PETRUS LAURENTII FORSELIUS/FORSÆUS

UM: 1660 nov (Forssæus, Westm-Dalek)

NM(vd): 1660 29/11 (Forsæus)

Född i Säter 1636 6/2, son till garmakaren Lars Persson och Susanna Göransdtr.²⁷⁸ Död 1710 28/11 som kh i Haraker. Skolgång i Västerås. 2:a kollega i trivialskolan där 1668, prv 1669 16/5, rector cantus 1672, förste kollega 1678, komn i Husby 1679, kh i Haraker 1697. Gift 1) 1677 m *Anna Jerling* (d 1679

²⁷⁶ Uakp 1665 8/3 § 15; 1665 28/5 § 4; 1665 8/8 § 4; 1665 16/8 § 15.

²⁷⁷ Ur Quartus tomus musicis operis 1590.

²⁷⁸ Brita Jöransdtr enl V-Dala.

26/1) dtr till kh i Väster Lövsta Johannes Olai Treudderus; 2) m *Maria Holstenia* (f 1657, d 1716 24/6) dtr till kh J. Holstenius i Husby.²⁷⁹ Barn, se Munck-tell Hm. – Dottern *Christina Forselia* g m organisten i Husby Daniel Olavi Husselius (B 1.306) (enligt V-Dala).

Uppgifter om musikmedverkan i Uppsala saknas. F. synes dock ha varit en kunnig blåsare. Som kollega i Västerås fick han 1669 ersättning ur gymnasiets kassa för att undervisa på dulcian och basun (I 5.4). I det förslag till förbättring av musiken där, som Samuel Elfving (B 1.231) lämnade 1678, sägs p. 6 ”På Dulzian kan Collega P. Forselius; men han lär icke utan särdeles befallning meddela någon sin konst, den Salmonius snart nog fatta kunde” (Kallstenius).

BK, rev JOR

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 460; Kallstenius, s. 192, 195, 197; Muncktell Hm III:176f.; V-Dala 385.

B 1.212 MAGNUS GABRIEL DE LA GARDIE DEN YNGRE

UM: 1661 18/1

NM: - -

Född 1651 7/3 på Ekholmen, son till Magnus Gabriel De la Gardie den äldre (del 1, B 1.85) o Maria Euphrosyne av Pfalz-Zweibrücken. Död 1667 12/1 (15 år) på Ekholmen, nedsatt i familjegraven i Veckholms kyrka. Äldre bröder är *Gustaf Adolf* (del 1, B 1.199) och *Jacob August De la Gardie* (del 1, B 1.200)

Prof Johannes Schefferus var huvudansvarig för brödernas studier i Uppsala (Jacob August dog av en olyckshändelse redan i jan 1661). Liksom sina bröder fick han en ståndsmässig utbildning i dans, fäktning och franska. *Dansmästaren* och hovkapellisten Cuni Aubri fick 200 daler kopparmynt ”för dett han trenne Grefwer och Fröken Charlotte trenne månader från julij till octobris [1659] informerat hafwer” (del 1, s. 312).

Litteratur: Elgenstierna 2, s. 227.

²⁷⁹ Bröllopskrift författad av J.S. och J.A. KB Verser, ensk A4o:17 (1680) nr. 8.

B 1.213 NICOLAUS PETRI EENHÖRNING

UM: 1661 6/2 (Nicolaus Petri Hörning,
Suderman)

NM(söd) 1661 6/2 (Hörning)

Son till kh i Enhörna Petrus Nicolai. Inskriven vid Åbo universitet läsåret 1663/64. Skolmästare (enl NM stadsskrivare) i Eskilstuna.

E. återfinns i Uppsala på föreläsningslistorna 1661 och 1662 (på den senare som Enhörning).²⁸⁰ Den följande vistelsen i Åbo har åtminstone varat till 1666 23/5, då hans böcker togs i pant. Han var tillbaka i Uppsala senast i november 1667, då man på nationen måste ta itu med ett vexationsfall. Petrus Fernelius (B 1.228) hade en kväll skickat novitien Samuel Fougman till E. ”effter Spehl”. Denne var emellertid inte inne, utan satt och åt hos värden. Detta visste ej Fougman. ”Gick altså der medh tilbakas bådhe Cittra och Fijohl” (I 4.34). Detta gav de äldre studenterna anledning att ge honom stryk följande dag.²⁸¹

BK

Litteratur: Hagström Hm 3, s. 197; Lagerholm sn 703; Lagus 1, s. 102, Suppl, s. 2.

B 1.214 JOHANNES JOHANNIS HUSS

UM: 1661 6/2 (Suderm)

NM (söd): 1661 6/2

Enligt Södermanlands nations matrikel syndicus (stadsnotarie) i Karl Gustafs stad (Eskilstuna), förvaltare, kapten och slutligen häradshövding på Gotland.

H. redovisas på föreläsningslistorna 1661–68 med undantag för 1663 och 1666.²⁸² 1661 besökte han Olaus Rudbecks musikkollegium.

Nationsprotokollet 1669 10/3 inleds med följande: ”Att Basfiolen skulle igenlösas med kassa penningar och uppskrivas på Hussens pant efter han då redan waar bortrest”.²⁸³ Enligt kassaboken verkställdes beslutet 1669 24/3: ”Baasfiolen inlöstes, och skrevs på Husses pant och obligation för” 2 daler kopparmynt.²⁸⁴ Säkert är att transaktionen skedde på H:s bekostnad (I 4.38). Av räkenskaperna framgår att man genast kostade på instrumentet en grundlig reparation (se närmare I 4.40). I övrigt är det lika tänkbart att H. lovat betala

²⁸⁰ UUA(I), D IV:1.

²⁸¹ Söderm nat prot 1667 27/11, UUB U 1002a, p. 9.

²⁸² UUA(I), D IV:1.

²⁸³ Söderm nat prot 1667 27/11, UUB U 1002a, p. 9.

²⁸⁴ UUB U 1003a, p. 43.

förvärvet av detta illa farna instrument, som att han sålt eller belånat nationens gamla basfiol. Alla antydningar om att han själv spelat på den saknas.

BK

Litteratur: Lagerholm Sn 704.

B 1.215 TORSTANUS MAGNI KINDIUS

UM: 1661 23/3 (Torstanus Magni Kim,
O-Gothus)

NM(ög) - -

Född 1637. Prv 1663 22/12, kmn i Vist s.å., i Rinna 1675 2/6. Tilltalades 1672 för ämbetsfel, mässfall och dryckenskap; två gånger suspenderad: avsatt 1682 2/6. Död på Vadstena hospital 1683. Gift m Kerstina Pedersdtr, död 1692 10/1 i Vadstena, 54 år. 5 barn, se Hm

K. har ej tilldelats kungl stipendium och förekommer ej heller på föreläsningslistorna i Uppsala. Denne slarvige komminister har emellertid varit mån om kyrkosången i sin församling. *Ordinarium missae*, Musikhandskrift T 230 i Linköpings stiftsbibliotek vittnar om hans flit (M 5.2). ”Handskriften är utförd av Torstanus Magni Kindius, som den 15 april 1678 tog den i bruk för gudstjänsterna i Rinna kyrka, Linköpings stift, där han var komminister 1675–1682” (Kroon). Längre lat inskrift på titelbladet återges där.

BK

Litteratur: Hähl III:201 (med felaktigt dödsår); Kroon, *Ordinarium missae*, s. 111; Odén Ög 758; Westerlund & Setterdahl Hm 5, s. 70.

B 1.216 MATHIAS BALTHASAR TEXTORIUS

UM: 1662 29/1(Mathias Balthasar T.
Scanensis)

NM(smål): 1661 21/2 (Matthias Balthasar T. Scan)

Son till kh Baltser Hansen Textorius i Östra Sallerup o Sophia H. Baldsers. Studerade vid Lunds skola till sitt 15:e eller 16:e år, drog sig därefter fram i fattigdom som preceptor och i militärtjänst en tid under kriget mellan Sverige och Danmark, varefter han besökte Malmö skola i två år. Han företog efter studietiden i Uppsala 1662–65 resor i Sverige och utrikes. Senast känd som student i Lund 1673 2/4.

I augusti 1662 tillerkändes T. 10 daler kopparmynt för tjänst under musiken.²⁸⁵ Han erhöll kungl stipendium ht 1662 – vt 1665 på rekommendation av riks- och universitetskanslern Magnus Gabriel De la Gardie som den ende vid sidan av Thomas Matthiae Krook (B 1.161), rectores cantus Henricus Helelius (B 1.104) och Carolus Petri Wallinus (B 1.192). På kommunitetet hade han erhållit 10 terminers bespisning. På de bevarade föreläsningslistorna förekommer han enbart under 1662 för prof. J. Edenius (bland smålänningarna). 1665 5/4 beviljades han på begäran testimonium härifrån och 10 daler silvermynt till reskost. Han erhöll vid sin avresa som gåva av Smålands nation ”sal [Haqvinus] Rosenholms svarta kofta” och som tack finns bland nationens handlingar ett ståtligt brev på latin daterat 1665 12/4. När examination för stipendiet skulle ske i juni 1665 var T. frånvarande.²⁸⁶

Från Uppsala reste han till Göteborg, där han i december 1666 och 1668 gratulerade gymnasisterna Gabriel L. Stockman och Johannes Fabelius för deras gymnasiedissertationer och företog därifrån en utrikes resa genom Norge, England, Spanien [= spanska Nederländerna?], Holland eventuellt som preceptor. Efter ett uppehåll i Skåne gjorde han en förnyad resa genom Danmark till Tyskland, Schweiz och Frankrike. Vid hemkomsten inskriven 1671 10/10 vid Lunds universitet med lång självbiografi på latin. 1672 kvitterade han där understöd ur fattigkassan, 1673 2/4 insinuerades en supplik, därefter finns inga underrättelser om honom.

Litteratur: Carlquist Hm bd 6, s. 8–9 (fadern); Molin & Wilstadius Sm 962; Wilner LM.

B 1.217 DANIEL ISRAELIS RYDELIUS

UM: 1662 28/9 (OstGoth)

NM(ög): 1663 6/12 (Daniel Israelis
Rhydelius)

Född i Linköping 1642 28/10. Son till kh Israel Rydelius i Hällestad. Död 1709 10/12 som kh i Motala och Vinnerstad. Gift 1676 2/7 m *Christina Sallander*, dtr till Israel Sallander kh i Motala. 7 barn, se Hm. Äldre broder till *Johannes Israelis Rydelius* (B 1.218) samtidigt inskriven.

R. hade i april 1663 gått omkring på gatorna och spelat på sin fiol och sedan hämtat sin pipa för att ”taga Eko på Slottsbacken” (I 4.25). Han hade uppen-

²⁸⁵ Uakp 1662 27/8 § 4.

²⁸⁶ Teol fak prot 13/6 1665 UUA(IV:1) A I.1, p. 94.

barligen lärt sig spela innan han kom till Uppsala. Vakten beslagtog instrumenten.²⁸⁷ I de bevarade föreläsningslistorna 1664–73 (1672 saknas) förekommer R. flitigt som åhörare till prof Schefferus (lat vältalighet), Benzelius (teologi), L. Fornelius (poesi), Skunck (grekiska). Hans namn saknas dock 1665/1666.²⁸⁸ Han blev musikstipendiat i kommunitetet bekostat av fil fak 1666 ht – 1671 vt.²⁸⁹ 1672 bedrevs utlandsstudier, prv 1676 17/3.

Litteratur: Håhl Hm 2, s. 248; Odén Ög 791; Westerlund & Setterdahl Hm II:309.

B 1.218 JOHANNES ISRAELIS RYDELIUS

UM: 1662 28/9 (Johannes Israelis
Rydelius, Ost-Goth)
NM(ög): 1663 6/12 (Johann. Israelis
Rhydelius)

Född i Linköping 1644 6/1 son till Israel Rydelius, kh i Hällestad. Död senast 1676 i Stockholm. Från ca 1674 sekreterare i ämbetsverken, advokatfiskal.

Yngre broder till den samtidigt inskrivne *Daniel Israelis Rydelius* (B 1.217). Musikstipendiat under C. P. Wallinus vt 1666 – vt 1671 (1666 enligt K brev interimsvi i kommunitetet) i fil fak, tills m *Magnus Johannis Rydelius*, vg. Från ht 1666 ordinarie stipendiat med penningstipendium i fil fak.

Han förekommer på föreläsningslistorna från 1664–73 (ej 1665, 1670–71, 1672 saknas) för professorerna L. Fornelius (poesi), J. Schefferus (latinsk vältalighet) och andra, ofta tillsammans med brodern Daniel. Färdigheterna kom väl till pass i begravningsverser till Magdalena Rudbeckia, dotter till Olaus Rudbeck, död 1666 20/6 (lat) i form av handskrivet tillägg på baksidan av tryckt personskrift.²⁹⁰

I dödsboet 1676 4/1 efter stadsadvokaten Iahan Rydelius [urarva konkurs] förtecknas en ”Luuta medh Foder” 40 d kmt m.m. (I 4.58).²⁹¹

Litteratur: Odén ög 790; Westerlund & Setterdahl Hm 3, s. 711 (fadern).

²⁸⁷ Uakp 1663 13/4 § 5, 14/4 § 4.

²⁸⁸ UA(I) D IV:1.

²⁸⁹ UUA(I) F Va:1.

²⁹⁰ KB Verser, ensk A2o: {47} [ej i Rudbeck].

²⁹¹ SSA Justitiekoll, Boupppteckning o arvsskiften (mindre serie) 1665–1699, f. 217r–241r.

B 1.219 OLAUS DANIELIS BECKIUS

UM: 1662 27/10 (Olaus Danielis Ubsaliensis)

NM (upl):1662 29/10 (Olaus Beckius)

Angående B:s härstamning anför Herdin timmermannen Daniel Olofsson som var bisittare i ämbetet 1669–70.²⁹² Carpelan anser honom felaktigt vara son av prosten Olaus Johannis Beckius i Jomala, slutligen i Edebo (del 1, B 1.49), med vilken han ej får förväxlas.

Härkomst från Uppsala. Notarie i trivialskolan 1669. Depositor 1674 och kurator vid Upplands nation ht 1674 – ht 1675. Relegerad 1675. ”Hovmästare” för f. excellensen Svante Banérs personal i Djursholm. Medlem av kungl hovkapellet 1680 1/1. 1683–89 borgmästare i Åbo. 1692 musikanter och 1696 bas-sångare i Storkyrkan. Död sannolikt 1696. Gift m 1) *Helena Stalen* dtr till biskop J. L. Stalenius och Malin Ersdtr Schieppera, gift i Uppsala senast i mars 1673, död december 1675, begr januari 1676; 2) *Magda[lena] Hansdtr Kyne*, anges gift oktober 1684, död 1691 och begr i Åbo 1692; 3) tidigast 1692 i Stockholm m *Maria Oitrichs*, levde 1699.

Utbildning

B. torde varit musikaliskt verksam vid trivialskolan i Uppsala, eftersom han senare blev notarie där, och gått vidare till universitetet. Han förekommer 1663, 1666, 1667, 1669 på föreläsningslistorna bland upplänningarna i ämnen teologi (flera professorer), latinsk värtalighet (flera professorer), historia och matematik. Ht 1669 fick han stipendium vid kommunitetet i teol fak som musicus. Samtidigt angavs han som notarie i skolan. Vid inspektion på kommunitetet i november 1670 befanns Laurentius Staffander (B 1.261) gå där interimsvi på en sedel av Olaus Rudbeck i stället för B. som var sjuk.²⁹³ Samtidigt med studierna blev B. depositor vid universitetet från 1671. Från ht 1672 hade han penningstipendium i teol fak (men ej nämnd där för påsktiden) till ht 1674.²⁹⁴ I december 1672 examinerades han i teologiska fakulteten och fick tillstånd att predika.²⁹⁵ 1673 kunde han gifta sig. Ht 1674 ifrågasattes penningstipendiet i teol fak därför att B. var depositor och hade extrainkomster däriifrån.

²⁹² Att fadern hette Daniel framgår av exlibris i bok som ägts av B.

²⁹³ UUA(I), B I a:1, p. 208.

²⁹⁴ UUA(II) G I b:35.

²⁹⁵ Teol fak prot 1672 6/12 § 1. UUA (IV:1) A I:1, p. 196.

Inför rätta

Beckius var en begåvad och företagsam person men hamnade ofta i klamteri med rättvisan. Anklagad i oktober 1666 för fylleri och grassation dömdes han till böter. ”Sedan förmantes han till Saktmodighet och stillhet [lugn], efter han tjänar i Guds församling och bör framför andra sina gelikar, ett skickligare [tillfredsställande] leverne föra.” Beträffande böter för kränkande ord mot vaktchefen, fördubblades de enligt förordningen, dvs. 12 mark silvermynt = 3 daler silvermynt.²⁹⁶

B. anklagades i juni 1667 för skuld till barberargesällen Matthias Mathson, före detta elev och till Upplands nation och dömdes att sättas i universitetets fängelse tills han betalat. Förlikning skedde i december 1669 med Matthias far, som var bonde.²⁹⁷ I november 1667 anklagades B. av snörmakaren för skuld och fick böta för att han inte inställde sig. B. meddelade i stället genom en pojke att skulden var likviderad. På grund av osanning och tredska fick han som straff ett dygn i fängelset och 0:24 daler silvermynt i böter.²⁹⁸

B. hade förlorat pengar och anklagade i juni 1669 en lärjunge, men dom föll ej på grund av bristande bevis.²⁹⁹ Samma månad vittnade B. om en person, som verkade som präst utan att vara prästvigd.³⁰⁰

I februari 1670 var B. inblandad i studentslagsmål varvid Johannes Beckman senare dog. B. frikändes dock.³⁰¹

I Åbo processade B. 1685 mot assessor Lietzen angående hustrurnas rätt till bänkplats i domkyrkan med utfall till B:s fördel.³⁰² 1686 anklagades B. för hor med kommissarien Lars Lambs hustru Maria, okänt med vilken utgång.

Verksamhet

B. angavs i juni 1669 vara notarie vid trivialskolan. I oktober 1670 fick han i uppdrag att öva de yngre i musik. Därför fick han Över- och Yttergrans sockens inkomster. Han anklagade rector cantus Carolus Petri Wallinus (B 1.192), som mot månadsavgift undervisade pojkar från andra stift.³⁰³ Beslöts av ärkebiskopen att B. skall öva cantus figuralis kl. 14–15 och cantus choralis kl. 12–

²⁹⁶ Uakp 1666 13/10 § 6, 13/11 § 5.

²⁹⁷ Uakp 1667 8/6 § 4; 1669 8/12 § 1.

²⁹⁸ Uakp 1667 6/11 § 3, 9/11 § 2.

²⁹⁹ Uakp 1669 21/6 § 8, 18/8 § 3, 15/9 § 1.

³⁰⁰ Uakp 1669 21/6 § 15.

³⁰¹ Uakp 1670 15/2 § 7, 9/3 § 17, 12/3 § 7.

³⁰² Bonsdorff 2, s. 131.

³⁰³ Udkp 1670 5/10 § 4.

13. Wallinus och B. skulle vara flitiga och bli sams. B. skulle vidare avhålla sig från dryckenskap.³⁰⁴

B. hade uppträtt på gästbud i mars 1670 och fick i ersättning 20 daler av Mäster Hendrich Solle. Denne stämde bokhållaren Johan Holm för samma summa.³⁰⁵

I oktober 1670 hade B. å kyrkans vägnar tagit skolans basfiol (I 2.9) m.m. från Wallinus, som hade hand om den såsom rector cantus.³⁰⁶

Olaus Rudbeck klagade högt i maj 1671 över att B. var oflitig och försumlig i musiken. Den skulle enligt Rudbeck komma att förfalla om det fortsatte på det sättet, att de nyttigaste och flitigaste fick minst erkänsla medan de andra ej gjorde någonting och ej heller följde reglerna för musiken.³⁰⁷ Senare i maj klagade han över att B. aldrig var närvarande vid musikensemblens övningar; före (påsk)helgen endast en gång, varvid Rudbeck vägrat honom tillträde. Detta tyder på att Rudbeck ledde repetitionerna, väl den vanliga timmen kl 12–1. B. ursäktade sig med att han mest varje dag kl 12 undervisade pojkarna i skolan i koralmusik.

Rector cantus C. P. Wallinus (B 1.192) ansåg likaledes i maj 1671 att andre notarien, dvs. Ericus Nicolai Munelius (del 1, B 1.170) borde hjälpa till i skolan i koralmusiken. Han påpekade även B:s försummelser på grund av dryckenskap m.m. och begärde Jonas Gramonius (B 1.243) som vittne mot B., som efter en våt natt ”blivit med de andre så hes, att de med skammen måste stå i kyrkan”.³⁰⁸ B. hade även rest till Västerås. Konsistoriet tillsade B. att sluta med oarterna och att komma upp med de djäknegossar som undervisades i musiken och låta höra vilka framsteg de gjort. B. skulle också hålla sams med rector cantus.³⁰⁹

I konsistoriet diskuterades i juli 1671 B. som depositor på förslag av Rudbeck. Det var förenat med vissa krav, bland annat kunskap i latin. Det beslöts att anta honom på prov, men han skulle öva sig i språket och avlägga prov.³¹⁰ Från 1674 kallas han depositor i universitetets mantalslängder.³¹¹

³⁰⁴ Udkp 1670 3/12. Ingående belysning av sockenstriden i Samuelsson Högre allmänna läroverket i Uppsala, s. 117–119.

³⁰⁵ Ukäp 1670 8/3. RA Upps lään 14.

³⁰⁶ Uakp 1670 12/10 § 20.

³⁰⁷ Uakp 1671 10/5 § 9.

³⁰⁸ Uakp 1671 15/5.

³⁰⁹ Uakp 1671 17/5 § 1, 2.

³¹⁰ Uakp 1671 3/7 § 7, 16/9 § 9. I Uakp 1672 21/2 talas om ”depositor M. Jonas Gravander”.

³¹¹ UUB U 68a.

1673 krävde B. ersättning av Ingellus Canuti Biörnkrou (B 1.248) för medverkan i teaterstycke i Stockholm som sångare och/eller violinist.³¹²

I maj 1674 angavs i samband med examen i skolan att eleverna undervisats i musik av rector cantus C. P. Wallinus och av B.³¹³

I september samma år klagade tre kollegor vid skolan samt notarierna Ericus Munelius (del 1, B 1.170) och Ericus Sohme (B 1.250) till domkapitlet: en anmärkning mot B. och Ingo Rudbeck för försummelse:

Monsieur Becchius hafuer icke allenast dhenna Termin utan jemwål hela åhret tillförende försummat sig at informera sina disciplar uthj Musica, och sålunda hafft lön för intet arbete, der emot wij så monge tijmar dageligen wår tjenst, som fast swårare är hafua måst upwachta.

Därför anhöll notarierna hos skolrektor att av B:s socknar få Gran som löneförbättring i denna svåra tid. B. skulle ha erhållit Gran av ärkebiskopen endast på en viss tid.³¹⁴ Socknarna utgjorde en väsentlig del av inkomsten för skolpersonalen. Efter utredning år 1728 angavs i konsistorieprotokollet rörande år 1674 då ”fick Olaus Beckius, en Ordinarius uti musiken för det han skulle öva gossarna på [skol]Cammaren emellan 2 och 3 så väl som för det han skulle ordinarie tider vara tillstädes i musiken, Edbo, Harbo och Gran.” Dessa var ursprungligen musiksocknar.³¹⁵ De värderades till:³¹⁶

Edebo [förgång 10, eftergång 12] daler/termin – 3 terminer/år
Harbo [14, 14], Gran [10, 10]

³¹² Uakp 1673 1/3 § 2.

³¹³ ULA Upps domkap G II 1a:1c.

³¹⁴ Upps domkap G II 1a:1 nr. 37.

³¹⁵ Upps domkap G II 1a:1 nr. 59; PM 1741? Katedralskolan i Uppsala handlingar 1750–1788

³¹⁶ Upps domkap G II 1:a1c.

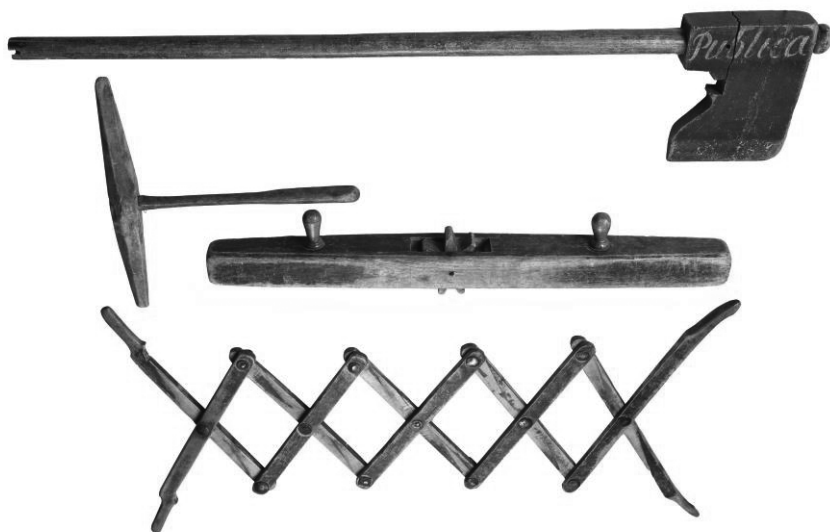

Fig 6. Depositionsverktyg för skämtsam trakassering av deponenterna. Gustavianum, Uppsala universitetsmuseum K3A8214. Foto: Gustavianum, Uppsala universitetsmuseum.

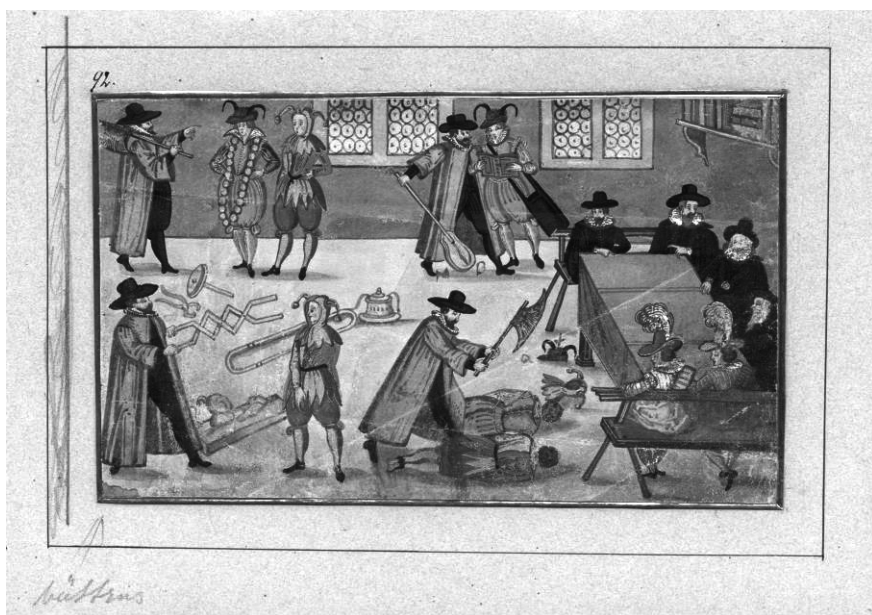

Fig 7. Depositionsakten på 1500-talet. Motivet visar depositionsakten och depositionsverktygen (bl.a. tång, såg, hyvel), mottagning och av nya studenter vid ett universitet under 1500-talet. På baksidan av bilden anteckning i blyerts: "Dietrich Wendel um 1540". Uppsala universitetsbibliotek, Uka, Handteckningar Tyskland 89 Anon.

I januari 1675 anklagades B. av skolrektorn för att ej på nu två år efter avskedet (nu var han depositor) ha undervisat lärjungarna i sång. Rektor hade därför innehållit lönen (de tre socknarna). B. uppgav sig ha undervisat privat och uppvisade en förteckning. Han lovade dock undervisa i skolkammaren när det blivit varmt. En riksdaler av lönen skulle innehållas tills rannsaking med skolgossarna skett. B. gav dock frivilligt denna summa att delas mellan fattiga gossar. B. förmanades.³¹⁷

I februari klagades det på depositor, som uppträdde drygt och använde mer våld än nödvändigt mot de nyinskrivna vid universitetet (se fig 7 och 8). I juli var depositor B. vittne till och medagerande i ett bråk vid ett dryckeslag bland studenter.³¹⁸

I maj 1676 klagade skolrektor Hammarinus mot deponenten B. för försummelse vid djåknarnas musikundervisning samt för ett kränkande brev. B. hade antagit rector cantus-tjänsten vid jultiden 1675 efter Wallins död. Han hade ej undervisat sedan Karl XI:s kröning i september (enligt rektor ej sedan påsk). B. avträdde nu från musiken vid skolan.³¹⁹

B. avsattes bl.a. för att ha krupit till sin piga Annicka (Anna) Matzdotter efter hustruns död i december 1675, ett mål som behandlades i september/oktober 1676 i konsistoriet.³²⁰ Olaus Rudbeck rapporterade till kanslern och föreslog Askebom vid eventuell avsättning. Rudbeck angav att B. fått tjänsten att vidmakthålla musiken ”för sin sköna röst och snellhet [skicklighet] på Viol och andra instrument” (I 2.15).³²¹

När domen föll fick B. böta 40 mark silvermynt för mökränkning, han avsattes och relegerades på ett år. Pigan bötade hälften så mycket.³²² I november 1676 beviljades B. uppskov med relegationen, så att han skulle kunna fullfölja sin talan mot svärmodern angående reparationer på hennes byggnad som B. låtit utföra. Han skulle även erhålla extraförtjänsten som depositor under tre veckor. Han fick dock ej själv förrätta depositioner.³²³

I januari 1677 behandlades B:s gensträvighet i konsistoriet. Även om han ägde gård i staden skulle han enligt lagen och konstitutionerna lämna staden vid relegation. Om han ej gav sig av skulle relegationen offentliggöras. Rektor

³¹⁷ Udkp 1675 20/1 § 1.

³¹⁸ Uakp 1675 6/2 § 5; 1675 7/7 § 4.

³¹⁹ Uakp 1676 24/5 § 4. Refererat i Samuelsson (Upsala), s. 121.

³²⁰ Uakp 1676 27/9 § 23, 7/10 § 6, 21/10 § 2. Annerstedt II 2, s. 395, 405.

³²¹ Bref nr. 45, 47.

³²² Uakp 1676 25/10 § 13.

³²³ Uakp 1767 15/11 § 11, 18/11 § 6.

skulle låta hämta depositionsinstrumenten från B. och förvara dem hos sig eller på kammaren.³²⁴

I januari 1678 skrev Rudbeck en rekommendationsskrivelse till M. G. De la Gardie för B. att få bibliotekarietjänst hos kanslern. B. och tre andra hade 1672 burit sig illa åt mot främmande folk på Rudbecks postjakt.³²⁵ Trots det rekommenderade han B. som tidigare har varit depositör och därefter hovmästare hos excellensen Banér, dvs lett tjänarstaben i Djursholm efter riksrådets Svante Banérs död. Rudbeck kunde inte rekommendera B. till uppsyningsman hos De la Gardie, eftersom man då måste vara en god hushållare. Rudbeck framhöll B:s goda musikkunskaper ”en övermåttan god stämman [...] spelar en god Viol, och haver intet oävet studerat”.³²⁶

Medlem i hovkapellet och borgmästare i Åbo

1680 1/1 blev B. medlem av kungl hovkapellet (till 1683 30/6). Medan han alltså kvarstod där utfärdades fullmakt för honom att vara borgmästare i Åbo, en tjänst som han innehade till 1689, då han förlöpte tjänsten. Enligt fullmakten efterträdde han mot halva lönen borgmästare Scheffer, som ersatt den sjuklige justitieborgmästaren Brochius. Som motivering framhölls B:s goda studier och flitig uppvaktning en tid vid hovet.³²⁷ I december 1686 hade borgmästare och råd i Åbo beklagat sig över B. Han hade av sin andra hustru anklagats för hor. K Maj:t beslöt att B. först skulle befria sig med ed, varefter kungl beslut om avsättning eller ej skulle följa på laga dom.³²⁸ I februari och juni samt augusti 1687 vistades B. som Åboborgmästare i Stockholm, bland annat som rättegångsbiträde åt sin svägerska Catharina Hansdtr Kyne mot regementsskrivaren Anders Löfgren.³²⁹ B. ingick förlikning med Löfgren och tillgrep därvid 400 daler av förlikningspengarna.³³⁰ B. hade som borgmästare

³²⁴ Uakp 1677 16/1 § 2.

³²⁵ Uakp 1672 29/5 § 1.

³²⁶ 1678 11/11. Orig egenhändigt. KB Autografsaml Rudbeck.

³²⁷ RA RR 1683 14/2.

³²⁸ RA RR 1687 12/3 K. brev till landshövding Lorentz Creutz.

³²⁸ Upps domkap G II 1a:1 nr. 37.

³²⁸ Upps domkap G II 1a:1 nr. 59; PM 1741? Katedralskolan i Uppsala handlingar 1750–1788.

³²⁸ Upps domkap G II 1:a1c.

³²⁸ Udkp 1675 20/1 § 1.

³²⁸ Uakp 1675 6/2 § 5; 1675 7/7 § 4.

³²⁸ Uakp 1676 24/5 § 4. Refererat i Samuelsson (Uppsala), s. 121.

³²⁸ Uakp 1676 27/9 § 23, 7/1.

³²⁹ Stockholms konsistorieprotokoll 1687 22/6 § 8, 31/8 § 16. SSA Stockholms stads kons 76.

³³⁰ Ibidem 1688 22/8 § 6.

i Åbo en uppappare. När de vistades i Stockholm blev denne misstänkt för tidelag men friades.³³¹

B. återvände till Stockholm och redovisas som anställd musikanter (1692) och bassångare (1696) i Storkyrkan.³³² Han avled sannolikt detta år eftersom han då efterträddes av Jacob Boisman (B 1.400).

Familj

B:s första fru *Helena Stalen* förekommer från mars 1673 i universitetets mantalslängder.³³³ Hon anklagade i maj 1675 soldaten Johan Andersons hustru Agneta angående en kviga.³³⁴ I samband med inkvarteringarna för riksdagen och kröningen av Karl XI i september 1675 försökte hon slippa den ena musikanten (av två tilldelade), eftersom hon endast hade en kammare.³³⁵

Lars remsnidares hustru fick byta bänkrum med henne 1675 i december strax innan hon avled.³³⁶ B. beviljades i januari 1676 10 daler silvermynt till begravningen i kyrkan i grav nr 78 som kostade 5 riksdaler eller 22 ½ daler.³³⁷ Begravningskostnaderna uppgick 2/2 till 39:3 daler kopparmynt.

B. processade mot f.d. svärmodern angående reparationer på hennes byggnad som han låtit utföra i juni till augusti 1675 plus utgifter han haft för resor Uppsala – Stockholm. Han tillerkändes 237:19 d kmt men inga expenser.³³⁸ I bouppteckningen i oktober 1684 efter hennes död gjordes inga krav av B. på sin saliga hustrus arv. Han hade lämnat staden, medtagit allt löst, sålt det fasta. Vidare hade han ingått nytt gifte utan arvsskifte.³³⁹

B:s andra fru *Magda[lena] Hansdtr Kyne* från Stockholm anges i Åbo i oktober 1684 som hans hustru. Hon anklagade 1686 sin man för hor med kommissarien Lars Lambs hustru Maria. Hon dog i hösten 1691 och fick fattigmansbegravning i februari 1692 efter 6 månaders förvaring i kuren.³⁴⁰

Hustru nr 3, *Maria Oitrichs*, gift 1692? i Stockholm kvitterade B:s lön 75 daler kopparmynt från Storkyrkan för 3–4 kvartalet 1693.³⁴¹ F.d. borgmästare B:s hustru anklagades 1699 för att den 13 och 14 maj efter kl 9 haft främmande

³³¹ SSA Stockholms rådstugurätt. Kriminalprot 1687 21/2.

³³² Kjellberg Kungliga musiker, s. 379, Norlind TK 3, s. 51, 131.

³³³ UUB U 68a.

³³⁴ Ukäp 1675 7/5. RA Upps län 29.

³³⁵ Uakp 1675 4/8 § 4.

³³⁶ Udrp 1675 20/12 § 2.

³³⁷ Uakp 1676 27/1 § 12.

³³⁸ Ukäp 1678 21/11, 25/11. RA Svea hovrätt. Upps läns dombok 35.

³³⁹ ULA Upps stadsarkiv (I) F I:1.

³⁴⁰ Åbo domkyrkas räkenskaper, s. 229; Carpelan, s. 163.

³⁴¹ SSA Stork L I:56 verifikation 15 1693 22/12.

som druckit. Hon frikändes i brist på bevis, därför att hon inte släppte in uppsyningsmännen.³⁴²

Hushåll

Man och första hustru anføres i univ mantalslängd från 1673–75 medan han ensam betalade för 1676 i bakugnslängden eftersom hustrun var avliden. 1678 krävde pigan Margeta Andersdtr 3 års inestående lön. Enligt B. hade hon tjänat 1674 och därefter återkommit hösten 1675. Han erkände sig vara skyldig henne drygt ett halvt års lön. Efter förlikning tillerkändes pigan 15 daler kopparmynt i assignation på hustru Malin Olsdtr som köpt B:s gård i Uppsala.³⁴³

B. ägde 1675 en kviga och en häst enligt rättegångshandlingarna.³⁴⁴ Ytterligare ett sto som B. hade i pant uppbjöds till försäljning i oktober 1675.³⁴⁵

Fastighet

B. sålde 1674 en lada till rådman Flur som därefter betalade tomtören.³⁴⁶ Samma år fick B. köpekontrakt på en trädgård köpt av Knut Hanssons änka.³⁴⁷ Ett köp 1674–75 av sal. Tomas Staffansons gård, ”hingstridargården”, kunde ej genomföras därför att änkan redan skrivit kontrakt med Anders Andersson Hoffman, något som ledde till en process, som B. till slut förlorade.³⁴⁸ Efter domslut fick B. besittningsrätt till gården på 19 riksdaler in specie.³⁴⁹

Efter relegationen måste B. sälja sin fasta egendom. B:s gård i S:t Pers kvarter, Svartbäcken mellan Dr. Stalenius änkas (hans svärmors) trädgård och Pål Anders gård försåldes enligt köpebrev 1678 25/5 till Anders Nilssons änka Malin Danielsdtr för 500 d kmt + 1 tunna vete i vängåva.³⁵⁰ B. lät också uppbjuda sin trädgård mitt emot Dr Hoffvenius gård på andra sidan gatan.³⁵¹

³⁴² SSA Politiekollegiet A I. Kriminalprotokoll 1699, p. 33.

³⁴³ Ukäp 1678 30/9 'RA Svea hovrätt Upps läns domb 55.

³⁴⁴ Ukäp 1675 7/5; Käp 1675 17/9, 27/9.

³⁴⁵ Dombok 1675 18/10.

³⁴⁶ Betalat 1675 och 1676, släpade 1678 efter för 1674 enligt dombok 1677 5/4 resp 1678 12/12.

³⁴⁷ Dombok 1674 2/12.

³⁴⁸ Ukäp 1675 28/5, 4/6.

³⁴⁹ Ukäp 1675 4/6.

³⁵⁰ Dombok 1678 1/7.

³⁵¹ Dombok 1678 9/12.

Böcker

Egenhändig ägareanteckning 1670 23/5 ”Ex libris Olaj Beckij Danielsohns” i en volym som innehåller Uppsala universitets privilegier och konstitutioner m.m. i renskrift. Ägare nr 2: Valentinus Bolhorn 1701 (M 4.14).³⁵²

Litteratur: C. von Bonsdorff, Bidrag till Åbo stads historia 2, s. 131; Carpelan Åbo s. 150, 163; Dahlström Stadtmusikanten, s. 410; Herdin 3, s. 115; von Hofsten Inbjudningsskrift 1947, s. 6; Kjellberg Kungliga musiker, s. 379; Norlind-Trobäck, s. 274; Norlind TK 3, s. 51, 131; Samuelsson (Uppsala), s. 116.

B 1.220 CHRISTOPHER OLAI AURIVILLIUS

UM: 1663 13/2 (Christofforus Olai A.,
Gev)

NM (gästr): 1663 11/11

Född 1652 som son till kyrkoherden i Gävle, kontraktsprosten Olaus Christophori Aurivillius (B 1.31) och Barbara Persdtr Cassiopæa. Skolgång i Gävle på 1650-talet. Magister 1676, teol adj 1679, prv 1680. Rektor vid Gävle trivialskola 1681, teol lektor vid Gävle gymnasium 1689 och prebendekyrkoherde i Hille. 1696 kh i Alfta och kontraktsprost där 1698, död 1709 17/4. Gift 1681 16/1 m *Sara Wattrang*, dtr till Abraham Wattrangius, pastor primarius i Södertälje. Två döttrar.

Christopher var den fjärde i raden av kuratorer för Gästrike nation, de tre föregående var hans bröder. Dessa torde ha varit preceptorer för honom när han inskrevs i universitetet som minderårig. Han förekommer i föreläsningsskolorna 1670–74 (1672 saknas) för prof E. Benzelius, P. Aurivillius, J. Schefferus, L. Fornelius, M. Brunnerus och J. Terserus i ämnena teologi, juridik och latinsk vältalighet.

Läsåret 1674/75 räknas han bland musikstipendiaterna under Carolus Petri Wallinus i teologiska och filosofiska fakulteten.³⁵³ I diss 1676 anges han vara kunglig stipendiat i teologiska fakulteten.

Som rektor vid Gävle trivialskola verkade han från 1684 i skrivelser till ärkebiskopen för att Gabriel Phragmenius (B 1.244), som samtidigt med sin skoltjänst var director cantus i skola och gymnasium, skulle få avlöningsförstärkning från gymnasiet, i synnerhet som detta saknade instrument och sångböcker och trivialskolans förråd utnyttjades. Rektor för gymnasiet Olaus Blidh

³⁵² UUB N 59.

³⁵³ UUA(I) F V a:2. 1676 7/6.

genmålde att lektorerna bidragit med att ställa övre gymnasiesalen till förfogande för musikövningar med kostnader för fönsterlagning som följd. Gymnasiets inkomst var knapp. Det skulle behövas hjälp av trivialskolan.

A. verkade också för att prästen Olof Holmerus, som undervisade i koralång i skolan och var kantor i kyrkan även borde få ersättning från gymnasiets budget. Frågan avgjordes i Karl XI:s skolstat för Uppsala stift 1691 8/7 i uppställning över spannmål som lönepåslag av bibelryckstunnor för director cantus figuralis 13:10 daler silvermynt och director cantus choralis 20 daler silvermynt.³⁵⁴

Skrifter: diss 1673 *De usu & valore consesus patrum in dogmatibus ecclesiasticis*. 2. Pres Petrus Rudbeckius. - pro gradu 1676 12/6 *De fabulis*. Pres Johannes Columbus

Litteratur: Fant-Låstbom Hm I:78; Lidén I, s. 118; Sahlgren Gefle och dess slegter, s. 161f (med avvikande årtal); Uddholm Gevaliensens, s. 42.

B 1.221 JOHAN(NES) DANIELIS DIJKMAN

UM: 1663 18/2 (Johannes Danielis)

Dijkman Vpsaliensis)

NM(upl): 1663 febr

Född före 1654/55. Son till Daniel Nicolai Dijkman (B 1.67) konsistorienotarie i Uppsala, sedermera kontraktsprost i Almunge och Anna Berndtsdtr. Äldre bror till fiolspelmannen *Daniel Danielis Dijkman* (B 1.271). Sannolikt skolgång i Uppsala.

Inskreven i UM som minderårig. Han förekommer ej som musikstipendiat ej heller på de bevarade föreläsningslistorna. Han anklagades som grassant 1675 tillsammans med Samuel Gyldenadler och Israel Pourell. De hade musicerat hos "Flemmingarna" [bröderna Flemmingh], sedan på gatan. Det talas om en basfiol och en liten fiol och sist hos "Helmetsterne". Spelmännen var Magnus Hofberg (B 1.272) och Christian Zellinger (B 2.9). Man spelade och trallade (I 4.49).³⁵⁵

P e r s o n v e r s e r åren 1693–98 rör personer i Stockholm, särskilt begravingar i Klara kyrka, vilket tyder på att D. uppehöll sig där: till bokh v Sthlms

³⁵⁴ Kopia Katedralsk i Uppsala –1750.

³⁵⁵ Uakp 27/2 § 1, 10/3 § 3.

barnhus Oluf Tiller, begr 1693 19/2 Klara k (sv vers, i början målande om begravnings seder)³⁵⁶. – Ulrika Eleonora d.ä., 1693 28/11, begr Sthlm (sv vers)³⁵⁷. – k hovråd, Peter Liedeman, begr 1694 10/6 Klara k (sv vers). – juvelerare Nicolaus Hopfner, begr 1696 15/3 Maria k (sv vers, 24 fyraradingar). – notarien i ämbetskoll Carl Carling, & j Dorothea Frick, br 1695 14/4 Sthlm (sv vers). – hustru Sabina Lundberg g m Gustaf Lundberg, k hovköksmästare, begr 1698 15/5 Klara k (sv vers).

Litteratur: Fant-Låstbom Hm 1, s. 85 (fadern).

B 1.222 ERICUS SUNONIS DURÆUS

UM: 1663 13/5 (Ostrog)

NM(ög): 1664

Född 1641 4/4 i Vinnerstad. Son till kh där Sueno Duræus. Död 1717 13/2 som kh i Kuddby³⁵⁸ (i övrigt se Westerlund & Setterdahl). Gift. Bland sönerna *Andreas* (B 1.447) dir mus i Linköping, kh i Ljung, *Ericus* (B 1.461) samtidigt med brodern kantor och organist i Linköping, *Johan Christer* (B 1.531) dir musices & cantus i Linköping.

Skolgång i Vadstena, därefter i Linköpings skola 1652, gymnasium 1657 under den duglige kantorn Ericus Bröms (del 1, B 1.52). D. förekommer i de bevarade föreläsningsskatalogerna 1670–74 (ej 1671, 1672 saknas) och studerade teologi, latinsk värtalighet, matematik och juridik. Han var stipendiat under Carolus Petri Wallinus i fil fak i kommunitetet från ht 1665 till ht 1670, då benämnd *musicus*. Mag utrikes 1674. Lektor i matematik i Linköping 1674 16/12. Diss 1675 3/3 *de lumine et maculis lunæ*. Pres Jonas Fornelius.

Skrifter(u n): Synodalavhandling *Positiones theologicæ de evangelio* Linköping juni 1694.

Begravningsverser 1708 23/2 Norrköpings stadsky (medförf) till politieborgmästaren i Norrköping Carl Johansson (d 1707 23/8) (lat vers).

Litteratur: D:s dagbok över riksdagen 1682 utg av J. H. Lidén (Norrk 1788), s. xvi–xxix; Lidén I:194, V:21; Odén Ög 798; Westerlund & Setterdahl Hm III: 444.

³⁵⁶ KB Verser, ensk Afol:30 (1693) nr. 166.

³⁵⁷ KB Verser, kgl 20:19 F1700 FolBr 337.

³⁵⁸ Begr Kuddby 1717 12/7 av P.B. (lat vers), M.B. (gr vers).

B 1.223 ERICUS JOHANNIS BOMAN

UM: 1663 15/4 (Ericus Johannis

Boderus, Roslag)

NM (upl):1663 juni (Ericus Boman)

Son till Jöns Boderus, komminister vid domkyrkan, senare kh i Vallentuna. Prv i februari 1677 och s.å. notarie vid skolan och i domkyrkan. Död oktober 1711 (pesten?).

B. har sannolikt gått i trivialskolan i Uppsala. Han förekommer bland upplänningarna på föreläsningslistorna 1665–73 (ej 1666, 1671; 1672 saknas) och studerade teologi, latinsk vältalighet och historia utan att ta magisterexamen.

1670 var slutbehandling av målet rörande stud Johannes Beckmans död. I vittnesmål av kantor Olaus D. Beckius (B 1.219) nämns att Beckman följt med honom hem, och ”efter Boman var hemma, som gästar i en kammare, så gingo vi opp till honom”.³⁵⁹ Det vill synas att B. bodde hos Beckius.

B. var vittne 1672 då landsmannen Ericus Sohme (B 1.250) stod anklagad av vakten för skrikande och skällsord.³⁶⁰ De skulle senare bli kollegor som notarier. B. står antecknad 1688 i domkyrkans kommunionslängd.

Verksamhet

Efter prästvigningen i februari 1677 blev B. notarie i skolan och kantor i domkyrkan.³⁶¹ Han gick i par med Ericus Sohme utnämnd 1674. 1681 betecknades B. som 2dus Notarius i förteckning över lärare och elever i skolan.³⁶²

De båda kantorerna klandrades emellanåt för sitt uppförande och bristande undervisning i skolan. Förste notarien, director cantus i församlingen, Sohme samt B. förmanades i december 1691 att vara goda exempel för djäknarna under gudstjänsterna: att falla på knä i rätt tid, vara andäktiga, stå stilla och inte stimma, inte gå och spatsera i koret när psalmerna sjöngs samt ej vara druckna när de tjänstgjorde.³⁶³ Skolrektorn Johannes Lundgren, anklagade i november 1692 kantorerna för försummelse i undervisningen. Detta gällde främst Sohme. B. hade bättrat sig efter rektors tillsägelse.³⁶⁴ Vid biskop Petrus Rudbeckius avsked i maj 1693 kom notarierna Sohme och B. fram och påmindes

³⁵⁹ Uakp 1670 16/3 § 7.

³⁶⁰ Uakp 1672 4/12 § 4.

³⁶¹ Udkp 1677 21/2 § 10.

³⁶² ULA Upps domkap G II 1a:1 (b).

³⁶³ Udrp 1691 7/12 § 6, § 7.

³⁶⁴ Udkp 1692 23/11 § 8.

allvarligen – som tidigare – till allvarsamhet och oförfalskad gudaktighets övning samt att de skulle föregå djäknarna med gott exempel och ej förarga dem eller andra rättsinniga människor.³⁶⁵

I oktober 1707 beslöts att i fortsättningen skulle Sohme lära pojarna minst två *nya psalmer* i veckan. B. som inte dög till detta skulle själv vara närvarande för att lära sig de nya psalmerna.³⁶⁶

B. deltog i liksång tillsammans med lärare och elever från trivialskolan från 1693–1710. Några notiser anger att B. fick ersättning för sång vid begravning 1695 16/10 0:16 daler kopparmynt, och 1697 9/2 0:15 daler.³⁶⁷ Vid begravning januari och februari 1709 var ”Siungarnes Sohms och Bomans Salarium” 1:4 daler.³⁶⁸ I oktober 1711 anmäldes notarien B. död. Eric Westerholm (B 1.442) antogs på prov.³⁶⁹

Lön

Rektor Johannes O. Lundgren lämnade 1688 1/9 på begäran till domkapitlet en förteckning på lärare och lärjungar, musici och socknar.³⁷⁰

De båda noterierna Sohme och Boman hade

Börstil (Sohme)	20 d kmt/termin (3 terminer/år)
Rasbo (Boman)	20
Knutby (Sohme)	14
Fast[ern]a (Boman)	10
Uppsala stad	(båda) inget belopp
Bondkyrka sn	(båda) inget belopp

”Dn: Eric Boman som förestår sången i kyrkan” beviljades 1697 för sin stora fattigdom 6 daler koppamynt ur konsistoriekassan mot att han inte ansökte igen.³⁷¹ Trots det beviljades han följande år 8 daler silvermynt ur studentkassan.³⁷²

Vid specifikation 1705 på dem under akademien som mist hus och hem genom branden 1702 förekommer bl.a. B. i vilkens supplik noterades ”Haver ej

³⁶⁵ ULA Upps domk dep 1 (a), p. 304.

³⁶⁶ Udkp 1707 2/10 § 6.

³⁶⁷ ULA Upps stadsarkiv (I) F I:4, F I:3.

³⁶⁸ Dito F I:5.

³⁶⁹ Udkp 1711 11/10 § 3, 4; 25/10 § 4.

³⁷⁰ Katedralskolan i Upps –1750.

³⁷¹ Uakp 1697 5/5 § 14.

³⁷² Uakp 1698 25/5 § 8.

annat i Lön än 3 Socknar som med mycket besvär jag måste gård ifrån gård fara”.³⁷³

Konrektor Andreas Lodin lämnade i september 1709 till domkapitlet en lista på skolans socknar. Bland dem hade Boman fortfarande Rasbo och Fasterna samt tillsammans med Sohme Uppsala stad och Bondkyrko.

Angående notariernas ordinarie underhåll förklarades i december 1691: förutom socknar har de hittills haft 8 öre silvermynt av varje borgare – en stor del var dock tröga med betalningen. Borgmästare Lohrman lovade därför handräckning.³⁷⁴ I oktober 1708 anklagade kantor B. kantor Sohme för att denne tagit ifrån honom de årliga kollekterna i domkyrkan.

Litteratur: Fant-Låstbom 3, s. 338f (fadern).

B 1.224 ERICUS PETRI KILMAN/KIJLMAN

UM: 1663 6/6 (Kilander – non juravit)

NM(upt): 1663 ?/6 (Kilman)

Härkomst och skolgång okända. Kantor i Jacobs kyrka 1669, superior kollega i Jacobs skola 1668 i nov, avsatt 1673 30/12 med avgångsvederlag. Död 1676, begr 25/5.³⁷⁵ Gift med *Catharina (Karin) Andersdtr.*

Upplands nation efterskänkte halva inskrivningsavgiften för K. p.g.a. hans fattigdom och för att han skulle spela i nationskonventet, som ägde rum i december 1666.³⁷⁶ På hösten s. å. blev K. sårad av en värja, då han spelade på ett bröllop.³⁷⁷ Man kan sålunda förmoda en aktivitet som spelman. Om han på allvar studerat är däremot ej säkert, eftersom hans namn saknas bland upplänningarna på föreläsningslistorna åren 1666–68.³⁷⁸ Han fick 1669 begärt intyg, då han antagits som kantor i Stockholm.³⁷⁹

K. klagade 1671 mot pedagogen Stephan Bergius som tagit tertialen av höstens ostiatimpenningar utan att själv ha deltagit.³⁸⁰ K. bodde 1676 i Norrmalm östra, där han betecknades som sjungare.³⁸¹

³⁷³ Koncept UUA(I) E III a:4, p. 311.

³⁷⁴ Domkyrkrådsprot 1691 7/12 § 6, § 7.

³⁷⁵ SSA, Jakob o Johannes L I:20. Kallas musikant, begravningen betalad av kyrkan.

³⁷⁶ UUB, U 627a.

³⁷⁷ Ukäp 1666 5/10, 20/10, 6/11, 9/11 och 13/11, RA, Svea hovrätt, härads- m fl rätters domb, Upps län 16.

³⁷⁸ UUA(I), D IV:1.

³⁷⁹ Ukäp 1669 13/2 § 14.

³⁸⁰ Sthlm konsistorieprotokoll 1671 13/9.

³⁸¹ Mantalslängd 1676, f. 232.

K. hade för egna medel inköpt Tobias Zeutschners *Musikalische Kirchen- und Hausfreude*, Leipzig 1661, som blivit sammanbunden med kyrkans musikalier (M 5.3). Hans änka erhöll ersättning med 3 d smt 1678.³⁸²

BK, rev JOR

Litteratur: Hildebrand, Clerus Holmiensis KB I 39:11; Wittingh S:t Jacobs minne, s. 145.

B 1.225 JOACHIMUS JOHANNIS ZELLINGER

UM:1663 17/6 (Joachimus Zellinger, Ups)

NM (upl): 1664 12/2

Född ca 1645/46 (se del 1, s. 342) som son till domkyrkoorganisten i Uppsala Johannes Zellinger (B 2.4) och N.N. Tullnär, stadsskrivare och organist i Söderhamn. Död före 1685. Halvbror till *Christian Zellinger* (B 2.9). Gift m *Ingrid Carlsdtr Hög*, omgift 1689 m organisten i Söderhamn Jacob P. Nerbelius (B 1.262).

Joakims preceptor 1652 var sedermera professorn, rikshistoriografen och universitetsbibliotekarien Claes Arrhenius-Örnhielm (se del 1, s. 341). Musikalisk utbildning måste Johannes Zellinger ha bestått sina söner med. Joakim var den ende av hans bröder Casper, Carl, Johannes och Christian (B 2.9) som inskrevs vid universitetet. Han befriades från inskrivningsavgiften i Upplands nation därför att hans far spelat på två konvent (del 1, s. 334). Far och son spelade på flera nationskonvent såsom Kalmar nation i december 1663, Värmlands nation 1667.³⁸³ Som student återfinns Z i Upplands nation sista gången vt 1667. Hans närvaro i staden är belagd också följande år.

Han förekommer ej på föreläsningslistorna 1664–71 (1672 saknas), ej heller som musikstipendiat.

Våren 1673 nämns han som stationerad i Älvkarleby men det är inte omöjligt att hans tjänst som tullnär där börjat tidigare (del 1, s. 332).

Träkyrkan i Söderhamn stod på nuvarande prästgårdens tomt. Orgelverket där började byggas 1663 av mästern Petter Hansson Thel (del 1, B 8.2) från Gävle och placerades i koret. 1672 flyttades det till västra kyrkdörren. Det bestod av 18 stämmor. Det torde varit i detta skick när Z. tillträdde. Han kan

³⁸² SSA, Jacob o Johannes L Ia:36 mp 39, verifikation 19 "Betalt til Musikanten Sahl. Erich Kihlmans Enkia för några til Musiken tarfwelige Böcker".

³⁸³ Betalningen 10 d erhöles först 1670. UUB U 1530a, p. 13.

ha varit den organist som förbättrat orgelverket i juli 1673.³⁸⁴ 1690 behövde orgeln repareras vid flytt till Ulrika Eleonora kyrka byggd 1685–93.³⁸⁵
BK, rev JOR

Litteratur: Magnusson, Söderhamns församling 1635–1980.

B 1.226 JOHANNES ÆGIDII CUPRIMONTANUS

UM: 1663 24/10

NM(vd): - -

Född i Kopparberget. Son till skräddarmästaren Eggert (Peppe) på Åsen. Död som rektor vid Amiralitetsskolan på Ladugårdslandet obekant när.

Skolgång i Falun. Gymnasist i Västerås 1656 9/11. Student i Uppsala 1663. Återvände 1664 till Västerås. Prv 1670 10/2 för att bli predikant och informator hos v. pres i kommerskollegium, Israel Lagerfeldt. Ett förslag 1671 9/9 att göra honom till kollega i Arboga, efter han var musicus, fullföljdes ej. Även vid andra tillsättningar förföljdes han av oturen. Okänt när flyttade han till Stockholm. Gift i Falun 1675 m *Kerstin Medeen*, dtr till borgmästaren Bengt Hansson och Margaretha Henriksdtr Teet.

C. förekommer inte bland studenterna på föreläsningslistorna 1663 även om han torde studerat teologi. Hans musikaliska verksamhet i Uppsala är obekant.

Litteratur: Ekström 2:1, s. 402; V-Dala 450.

B 1.227 DANIEL OLAI PLANTIN(US)

UM: 1663 7/11 (Westrob.)

NM(västerb): 1663

Son till Olaus Petri Niurenus, rektor i Gävle, kh i Umeå, och hans andra hustru Magdalena (Malin) Zachrisdtr. Tullnär i Umeå 1681, räntmästare i Viborg. ”Efter att en tid ha studerat artilleriväsendet, blef han 1672 tullinspektör och sedan kronobefallningsman i Umeå”(Bygdén). Död i Stockholm 1711.

Antecknad på föreläsningslista för 1665 (men ej 1664 och 1666).³⁸⁶ Vid rannsakingen om en stor grassation i distingsmarknaden 1667 sägs P. ”föra ett

³⁸⁴ Söderhamns kyrkoarkiv SE/HLA/ 10102027 LI a 1, s. 142: ”Orgnisten bekåmit för förbättrat orgewerket 13 – D”.

³⁸⁵ Upps domkap E V:126:1.

³⁸⁶ UUA(I), D IV:1.

oroligt oväsen i staden, och som oftast vistas på gatorna med en fiol (I 4.32) och annat oskick, så att intet gott av honom spörjes.” Man misstänkte även att han varit aktiv under det föregående stora tumultet utanför rektor Petrus Rudbeckius port vid jultiden. Om detta kunde bevisas, skulle han straffas med ständig relegation.³⁸⁷ Så skedde också.

BK

Litteratur: Bygdén Hm IV:216; Meyer 508; Modin-Söderberg Nrl, s. 99

B 1.228 PETRUS JOHANNIS FERNELIUS

UM:1663 16/11 (Suderm)

NM(sn): 1663 (Petrus Johannis

Fernelius)

Son till kh i Huddinge, Johannes Nicolai Fernelius. Prv till adjunkt hos fadern men kort därefter för åtskilliga förseelser berövad prästämbetet.

I de bevarade föreläsningslistorna förekommer han 1664 bland sörmlänningarna som elev till prof Schefferus (latinsk värtalighet).

F. hade en kväll 1667 skickat novitien Samuel Fougman till Nicolaus Petri Eenhörning (B 1.213) ”effter Spehl”. Denne var emellertid inte inne, utan satt och åt hos värden. Detta visste ej Fougman. ”Gick alltså dermed tillbaka både [med] Cittra och Fiol” (I 4.34). Detta gav de äldre studenterna anledning att ge honom stryk följande dag.³⁸⁸

BK

Litteratur: Hagström Hm III:159 (fadern); Lagerholm Sn 740.

B 1.229 SEBASTIAN/BASTIAN POPPELMAN

UM: 1663 28/11 (Sebastianus

Popelman, Geval).

NM (gästr): 1663 11/11

Född i Gävle. Son av rådmannen Sebastian Poppelman och Elsa Rodde.³⁸⁹ Stadsläkare i Gävle 1678, rådmän 1689. Död 1709 19/5. Gift med *Catharina Hedræa*. Barn, se Sahlgren.

³⁸⁷ Uakp 1667 6/2 § 8, 16/2 § 1.

³⁸⁸ Söderm nat prot 1667 27/11, UUB U 1002a, p. 9.

³⁸⁹ Uppgiften om hans härstamning i Sacklén är fel.

P. är antecknad på föreläsningslistorna 1668 och 1669 men först från 1674 som lärjunge till medicinprofessorn Hoffvenius.³⁹⁰ Ht 1675 – ht 1678 hade han penningstip i med fak – från vt 1677 duplex – men ej för musikmedverkan. Disputerade 1677. Besökte därefter univ i Leiden. 1680 24/3 undergick han den obligatoriska teologie examinationen.³⁹¹

Någon musikalisk aktivitet från P:s sida i själva Uppsala har ej spårats. Där- emot erhöill han räkenskapsåren 1673/74 till och med 1678/79 en årlig liten ersättning för spelning på positivet i Danmarks kyrka (I 5.7).³⁹² Detta pastorat innehades vid denna tid som prebende av teologiprofessorn Martin Brunnerus (d 1679), som var gift med Sebastians syster Elsa.³⁹³

En viss anknytning till musikerketsar kan möjligen utläsas av att Christian Zellinger (B 2.9) i ett underdånigt memorial 1685 hänvisar till ”Landt Medici H:r Bastian Poppelmans attest”.³⁹⁴

Skrifter: diss 1677 10/11 *De concoctione*. Pres Petrus Hoffvenius. – pro gradu 1678 *De maculis solis, stellis disparentibus & novis deque cometis corumque effectis et phasibus*. Pres P. Hoffvenius

BK, rev JOR

Litteratur: Nordin-Grip *Skrifter* av Eric Wennæsius 1, s. 114; Lidén I, s. 246, 247; Sacklén 2:2:81f.; Sahlgren, Gefle och dess slägter, s. 207 (genealogi s. 208).

B I.230 ANDREAS ANDREÆ SUNDIUS

UM: 1664 20/7

NM(ångermanl): 1664 20/7 (Andreas

Andreæ Sundius Jemptus)

Född 1642 som son till kmn Anders Sundius i Offerdal. Död 1705 27/8 som kh i Boteå. Gift 1675 8/8 i Härnösands kyrka m Brita Geene dtr till borgaren och handelsmannen samt f.d. borgmästaren där Oloff Abrahamson Geene³⁹⁵. Sex barn, se Bygdén.

³⁹⁰ UUA(I), D IV:1.

³⁹¹ UUA(IV:1), A I:2, Teol fak prot 22/3 § 1, 24/3.

³⁹² ULA, Danmark L I:1.

³⁹³ Fant-Låstbom.

³⁹⁴ RA, Justitierev, oresolv 1685 9/9.

³⁹⁵ KB Verser ensk A2o:8 (1675) nr. 42; – till Andreas Sundius adj vid Härnösands gymnasium och konsistorienotare och j Brita Olofsdtr Geene br 1675 8/8 av Peter Kierrman (sv vers), Georg. Valliin (sv vers).– J. Hofwerberg (lat prosa), P. Graan (sv vers, musiknotis).

Sannolikt skolgång i Härnösand. S. erhöll stipendium vid kommunitetet som musiker under rector cantus C. P. Wallinus från mars till midsommar 1666, kungl stipendium ht 1666 – vt 1671.³⁹⁶ Samtidigt studerade han för Olaus Rudbeck 1666, 1668, 1669 och 1671, blev kantor och kollega i Härnösand men återvände 1673–74 till Uppsala för fortsatta studier. På de bevarade föreläsningslistorna är S. antecknad 1673 för prof. Magnus Celsius (matematik), Petrus Aurivillius (juridik) och Andreas Grubb (teologi). Han disputerade i maj 1673 *De igne*. Pres Petrus Aurivillius. Från 1674 hade han olika befattningar vid gymnasiet i Härnösand. 1685 utnämnd kh i Boteå (1686). De sista 13 åren var han sjuklig (synfel).

S. köpte fastighet i Geresta 1698 för 1 400 daler kopparmynt. Änkan Brita nämnes 1711 och 1721 som ägare. Den egendom det här är fråga om är tydligen den stora gården i denna by.

Skrifter (u n): Diss pro gradu 1674 5/9 de *Systemate mundi Democriteo*. Pres Magnus Celsius. Ded till P. Steuchius, svärfar O.A. Gene, fadern A.P. Sundius av auctor & respondens (lat prosa). 4 grat till respondenten. – grat 1674 4/11 (medförf) till Harald Vallerius som resp för diss *De sono*, Pres Andreas Norcopensis-Nordenhielm (lat prosa) dat 1674 7/9.

BK, rev JOR

Litteratur: Bucht & Wik Härnösands historia. 1, s. 227, 537; Bygdén Hm I:137–138, Suppl s. 5f; Lidén I, s. 49, 94; Modin-Söderberg Nrl, s. 30; Norberg Härnösands gymnasium, s. 72f.

B 1.231 SAMUEL PETRI ELFWING

UM: 1664 28/8 (Samuel Petri Elvius, Dalek).

NM (vd): 1664 27/8 (Elvius)

Född i Älvdalen 1642, son till kh Petrus Laurentii Sudermannus och Anna Hansdtr Moræa. Prv 1673 2/7, rektor i Nora 1676, kh i Garpenberg 1678. Död 1700 30/12 som kontaktsprost i Norrbärke. Gift 1676 m *Christina Widman* (f 1661, d 1738 21/10). *Petrus* (B 1.374), *Samuel* (B 1.375) och *Birger* (B 1.381) *Elfwing* är hans söner och *Laurentius Petri Elfvius* (B 1.125) en äldre broder.

E. torde fått sin grundläggande musikutbildning av fadern som varit rector cantus i Västerås samt vid skolgången där. På de bevarade föreläsningslistorna

³⁹⁶ UUA(I) F Va:1.

1666–71 är han endast antecknad 1666, 1669 och 1671.³⁹⁷ Om detta ger en riktig bild av hans studier, är ej säkert. En (tillfällig) frånvaro är dock belagd vid inspektionen på kommunitetet 1670 29/11, då Georg Radewitz (B 1.254) hade Olaus Rudbecks tillstånd att ”gå tillfälligt såsom Musikus i Elfvius ställe”.³⁹⁸ E. var sålunda musikanter, men han förlorade troligen sin stipendieförmån vid stridigheterna om kommunitetet, eftersom han ht 1671 officiellt insattes där efter Jonas Petraeus.³⁹⁹ Ett åtal mot honom samma termin för några äreröriga ord vid kommunitetsdisken bekräftar detta.⁴⁰⁰ Det nämns även vid en rannsaking med några studenter, som bedrivit hasardspel, ”att Samuel Elfwing har också låtit spela”.⁴⁰¹

E:s förordnanden som gymnasieadjunkt och director musices i Västerås förlägger Kallstenius till februari 1672. Denne återger även ett intressant brev från 1678, där E. på begäran ger biskopen ett förslag i åtta punkter till förbättring av musiken i Västerås på grundval av såväl ”förra praxis där vid Gymnasiet, som även eljest vid Academien i Uppsala, samt vad mera likmätigt [mot-svarande] förefallit [blivit känt]”.⁴⁰² Dess innehåll är mer utförligt än Olaus Rudbecks punkter 1662 och återspeglar praxis: P. 1: tolv av de bästa gymnasisterna får ersättning för att stanna vid de helgdagar och solenniteter då figuralmusik krävdes i domkyrkan. P. 2: var och en skulle vara både sångare och instrumentalist för att tillgodose flexibla besättningskrav. Utbildningen skedde av gymnasiets egna lärare, främst rector cantus och om så behövdes en stadsmusikant för instrumentalundervisningen. Varje elev måste lära upp en efterträdare på sitt instrument och fick inte lämna skolan innan det skett. P. 3: repetitioner med hela figuralmusikensembeln skedde onsdagar och lördagar, enskilda stämmor övades övriga dagar. P. 4: vid framförandet i domkyrkan skulle rector cantus leda och organisten avhålla sig från långvariga improvisationer. P. 5: studenten Salomon Salmonius (B 1.283) hade viss fallenhet att spela generalbas. Om han ackompanjerade kören på cembalo skulle det inte bara låta bra utan ge musiken stadga och lära eleverna utmärakta, passande och vårdade andningspauser och versslut. P. 6: på dulcian kan kollegan Petrus Forselius (B 1.211) undervisa på befallning och Salmonius kan nog snabbt lära sig. P. 7: det befordrar musiken om trivialskolorna och de andra lägre skolorna har lärare som kan undervisa eleverna i musik, så som det var på gamle biskop Rudbeckius tid. P. 8: beträffande koralsången måste organisten och skolan

³⁹⁷ UUA(I), D IV:1

³⁹⁸ UUA(I), B I a:1, p. 208.

³⁹⁹ Uakp 1671 4/10 § 21.

⁴⁰⁰ Ibidem (minus) 1671 30/8 § 4, 4/10 § 1.

⁴⁰¹ Ibidem 1671 22/11 § 13.

⁴⁰² Kallstenius s. 193ff, återgivet av Norlind TK 3 s. 102–103.

komma överens om lagom takt i synnerhet när ovanliga psalmer sjunges ”då måste de någon dag tidigare gå i kyrkan och alla stående på sina platser sjunga igenom psalmen en och annan gång.” Häre kunde man ta hjälp av rektor Ericus Schilling (B 1.185) som är både koral- och figuralmusicus.

Detta kan eventuellt tyda på orgelackompanjemang av skolans enstämmiga koralång. Annars var praxis att orgeln gav ton genom en kort improvisation så att notarien kunde ta upp psalmen tillsammans med skolpojarna varvid församlingen hakade på. Norlind tolkar det emellertid så att koralång i koret synes ha utförts flerstämmigt med orgel och han behandlar frågan ingående. Detta hade emellertid krävt medverkan av figuralmusikensembeln övad i flerstämighet, vilket inte ingick i dess skyldighet. En planerad utgåva med koralerna i fyrstämmig [vokal eller instrumental] sättning på förslag av Andreas Orostander (B 1.346) accepterades inte av domkapitlet.⁴⁰³

Under E:s tid i Västerås synes Samuel Capricornus *Jubilus Bernhardi* ha framförts.⁴⁰⁴

P e r s o n v e r s e r våren 1668 till kh i Sparrsätra och Bred, Mathias O. Arenius o Anna Danielis Elfvia, dtr till kh i Kumla Daniel I. Buskovius, br 1668 25/3. – till Olaus Åkerman, jur rom prof vid tillträdet till rektoratet, grat 1668 16/6.

BK rev JOR

Litteratur: Bergquist, s. 40ff.; Dahlström Stadtmusikanten, s. 459; Kallstenius, s. 192–196, 200; Molér Musikalier, s. 6; Muncktell Hm 2:106, 3:396; Norlind TK 3, s. 101f; V-Dala 465.

B 1.232 ERICUS MATTHIÆ BODINUS

UM: 1664 28/8

NM(vd): [1664]

Född i Bengtsbo, Haraker, son till kaptenen i Västmanlands regemente Mattias Johansson Berg. Inskr i klass 3 i Västerås skola 1655, till gymnasiet 1659. Lärare i lägsta klassen 1667 14/8 eftersom han var musicus och rector cantus fann honom välövad. Prv 1669 16/5, troligen s.å. kaplan i Sala sn (1670 1/5). Död som komn där årsskiftet 1685/86. Kallas Harakerensis, Haragrius, fr.o.m. Uppsala Bodinus. Gift i Sala 1) 1670 m *Justina Elfvia*, död 1677, änka efter

⁴⁰³ Kallstenius, s. 200.

⁴⁰⁴ Moberg Stormaktstiden, s. 32, not 2.

komm i Sala Abrahamus Nicolai Möklinius; 2) 1678 m *Sara Rabenia* dtr till kh Petrus Olavi Rabenius Kungsåra. 8 barn, se V-Dala

B. förekommer ej på föreläsningslistorna 1664–67 ej heller bland stipendiaterna. Han synes ha fått musikutbildning i Västerås och Uppsala men uppgift om musikverksamhet där saknas.

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 272f.; V-Dala 463

B 1.233 SVENO INGEMARI TILIANDER

UM: 1664 20/12 Wexion

NM(sm): - -

Född 1637 3/2 som bondson i Jonsboda, Vittaryd, Småland. Död 1710 26/7 som kh i Pjätteryd. Gift i Vittaryd m kh:s dtr *Dorothea Rubenia*. Barn: *Nicolaus* (f 1673, d 1702?), *Sveno* (d 1702), *Abiel* som efterträdde fadern som kh i Pjätteryd, sex döttrar.

T. anges som ”Wexion” men förekommer ej i Växjö gymnasiematrikel. Student i Königsberg 1663 28/5 till december 1664. Under vistelsen där förvärvade han musiktryck vilka nu förvaras i Växjö stadsbibliotek (S-Vx). Det är unik begravnings- och bröllopsmusik för fem röster tryckt i staden 1661–63.⁴⁰⁵ De är sammanbundna med Heinrich Albert, Arien 1–3, Königsberg 1638–40⁴⁰⁶ (M 4.9). Handskrivna tillägg är daterade Avestafors 1666–67. Inga uppgifter finns om T:s musikverksamhet i Uppsala från december 1664.

Innan T. prästvigdes i Västerås 1667 3/8 till huspredikant hos general-guvernören över Bremen-Verden, Henrik Horn till Hässlö (till 1673), vistades han uppenbarligen i Avesta och stod i något slags förhållande till Isaac Cronström (Isaac Kock innan adlandet 1667 24/5). Denne hade varit myntmästare i Avesta och Stockholm till 1665 men bodde kvar i Avesta. T. torde varit preceptor för Isaacs son David, då 11 år gammal, som uppenbarligen hade ett fullständigt exemplar av H. Alberts Arien, som tjänade som förlaga för T:s avskrifter.

Volymen torde ha ärvts av T:s son Nils (Nicolaus Svenonis Tiliander)⁴⁰⁷ vars son Carl torde skänkt den till gymnasiebiblioteket i Växjö.

⁴⁰⁵ Davidsson nr, 442, 479, 480, 532, 55,

⁴⁰⁶ Davidsson nr, 8–10.

⁴⁰⁷ Denne var ej student i Uppsala utan i Lund där han immatrikulerades hösten 1693 och förvarade en avhandling 1695. Under studier vid univ i Greifswald 1698, Wittenberg 1699 och Rostock kopierade han ensemblermusik (M 4.29). Nils dog i Kurland 1702? som regementspastor. Se Rudén, Ensemble music copied by the Swedish student Nils Tiliander, s. 279–303.

Ännu fler musiktryck i stadsbiblioteket Växjö med signum Musik 1500–1600-tal 18:1–4, torde ha tillhört T., som kan ha förvärvat dem under sin tid i Stade.⁴⁰⁸ Det är fråga om ensemblemusik, där stämhäftena har sammanbundsits. Många verk är unika. Tryckorterna sträcker sig från Östersjön till Bodensjön, tryckåren från 1643–54. Innehållet består av vokal och instrumental taffelmusik av Jacob Banwart, Johan Rosenmüller, Adam Drese, Hans Hake, J. R. Ahle; oden och madrigaler av Hammerschmidt, soloarior med ackompanjemang av J.M. Rubert, bröllopsmusik av Rubert och J. Vierdanck.⁴⁰⁹

T. var intresserad av botanik och hemförde fröer till Sverige. I Stade lät han 1670 trycka en tysk grammatik, vilken trots titeln på latin är skriven på svenska.

I Uppsala disputerade han först 1686 17/4 *De cultu luminis naturalis*, pres J. Bilberg.

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 866; Elgenstierna 1, s. 503f; Lidén I, s. 70; Rudén Ensemble music, s. 280f; Rudén (Dokumenterat 47); Rudén Myntmästarens informator; Virdestam Hm III:25.

B 1.234 BENGT (BENEDICTUS, BENEDICT) REENFELT

UM: 1665 27/5 nob

NM: - -

Född 1654 14/3 på Hovgården, Munktorps sn, son till Bengt Hansson Reenfelt. Hovjunkare. Död ogift och begr i familjegraven.

En rättegångsnotis 1674 antyder musikkontakter och eventuellt egen musikutövning. Rector cantus Carolus Petri Wallinus (B 1.192) anklagade den tyske musikanten Christian Schultz (B 2.7) för att ha haft bort en stråke tillhörande musiken. Denna stråke hade Schultz tidigare skänkt till R., men sedan återtagit (I 2.12).⁴¹⁰

BK

Litteratur: Elgenstierna 6:175.

⁴⁰⁸ Rudén (Dokumenterat 47).

⁴⁰⁹ Davidsson nr. 43, 150, 229, 238, 3, 22, 450, 449, 521.

⁴¹⁰ Uakp (minus) 1674 11/4 § 4.

B 1.235 ARVIDUS MAGNI RYDELIUS

UM: 1665 6/6 (Arvidus Magni
Rydelius, Ostrogot)

NM(ög): 1666 (Arvidus Rydhbergh)

Född 1643 14/5 som son till kh Magnus Thesei Rydelius i Östra Ryd. Prv 1669. Huspredikant hos överste Johan Ulfsparre. Krigspräst vid kavalleriet 1671–79. Deltog i kriget i Tyskland och Skåne. I det senare kriget då Karl XI:s häst blivit skjuten 1675 bisprang R. honom med sin häst. Han belönades därför med 1/2 kronohemman Frängsbo i Björsäter, vid indelningen utökat med 1/2 Sunnebo och Germundsbo, tillsammans ett rusthåll. Kh i Ukna 1692. Död 1700 24/11. Gift m 1) *Christina Andersdtr Hornér*, dtr till kh i Fornåsa, 2) *Catharina Larsdtr Ankarbom*. 12 barn, se Hm.

Enl Kyhlberg slagen av rector cantus Carolus Petri Wallinus. Ingen musik-medverkan i Uppsala har påvisats.

I domkapitelsprotokoll i Linköping 1676 31/5 återges hur R. drucken 29/5 uppvaktat biskop Terserus i biskopsgården med nästan hela skolan innan han avreste med krigsfolket. Han ville hedra biskopen med musik och hade skolans musikanter med. Han honorerade dem senare med en anvisning på sin hustru på två tunnor korn.

Litteratur: Beckman Ur 1600-talets skollif, s. 29; Hähl Hm 2, s. 278; Linköpings gymnasiums historia 1627–1927, s. 58; Odén Ög 836.

B 1.236 HARALD JOHANNIS VALLERIUS

UM: 1666 mars (Haralldus Johannis V.,
Ostrog)

NM (ög): 1667 14/5⁴¹¹

Född 1646 25/12 i Vallerstad, son till kh Johannes Haraldi Vallerstadius och Christina Holm som yngst bland 12 barn. Död 1716 8/3 i Uppsala som professor emeritus. Gift 1676 17/8 m *Elisabeth Holtz Georgii filia*, änka efter rector cantus Carolus Petri Wallinus (B 1.192).⁴¹² Barn med henne: *Johan(nes) Haraldi* (B 1.355) f 1677, d. 1718, professor 1712; *Helena* gift 1695 3/12 m Andreas Ljungman Stockholm; *Johanna* gift 1720 27/10 m Andreas Folckern Stockholm; *Harald Haraldsson* d 1724 hovsekreterare; *Göran Haraldsson* f 1683, d 1744 (B 1.426) bergmästare; *Anna Catharina* f 1686 begr

⁴¹¹ Odén felaktigt 1666.

⁴¹² Bröllopsvers av landsmannen Birger Tolbom (B 1.288) (lat prosa och sv vers).

18/5 på kyrkogården i Uppsala;⁴¹³ *Christina* gift 1708 27/12 m Olof Retzell (B 1.405)⁴¹⁴; *Maria* 1706 12/12 bland faddrarna för borgaren Anders Gudmundssons dtr Anna; *Aina* i jan 1707 bland faddrarna för snickaren Dahlmans son Johannes.

Brorsöner: *Georgius Johannis Vallerius*, son till Johannes Vallerius; *Johannes Johannis Vallerius* (B 1.377) son till Johannes Vallerius, kh i Hällestad; *Georgius Isaaci Vallerius* (B 1.422) son till Isaacus Johannis Vallerius, kh i Kula.

Porträtt. Universitetets ritmästare Johan Kloppe målade ett porträtt av V. 1713.⁴¹⁵

Musikstipendiat

Föräldrarna dog i V:s späda ålder. Modern hade 19 systrar och fyra bröder som levde samtidigt. Efter skolgång i Linköpings trivialskola och gymnasium⁴¹⁶ under kantorerna Ericus Bröms och Elias Fornelius kom V. som tjugårig till Uppsala.

Från ht 1666 förekommer V. på föreläsningslistorna. Han torde samtidigt ha utmärkt sig i musikensembeln. I december 1667 föreslogs V. därför erhålla ett rum i kommunitet.⁴¹⁷ Olaus Rudbeck föreslog i november 1669 medel för att uppmuntra de bästa musikanterna med någon liten tjänst vid akademien, staden eller skolan för att hålla dem kvar vid musiken. V. var bland fyra som insattes i kommunitet, för hans del i fil fak⁴¹⁸ till en början interimistiskt ht 1669. Därefter tog Rudbeck den begåvade musikanten under sina vingar och öppnade sitt hem för honom.⁴¹⁹

När Rudbeck försvarade sig inför konsistoriet 1670, anförde han sina utlägg bl.a. till stipendiater, däribland ”Till Vallerius som låg i Leipzig och allt sitt mist genom Snapphanar gav konsistoriet ett stort belopp och jag allena 30 Daler silvermynt om jag rätt minns denna post”.⁴²⁰ Tidsmässigt kan resan ha ägt rum vt 1670, även om Rudbeck återkommer till saken i april 1671, men

⁴¹³ ULA Upps domk dep 54 (b) (XIII) p. 183.

⁴¹⁴ Bröllopsvers med musik av Johannes H. Vallerius.

⁴¹⁵ Index SPA 2 s. 901.

⁴¹⁶ UUB U 10.

⁴¹⁷ Uakp 1667 18/12.

⁴¹⁸ Uakp 1669 17/11 § 19; UUA A I:14.

⁴¹⁹ UUA(I) B I a:1 Rapport den 29/12 1670.

⁴²⁰ Kopia KB O.20. Göransson, s. 43, har ej sett en sådan utgift i konsistoriets protokoll, ej heller funnit att W. studerat vid univ i Leipzig. Att Leipzig var en ort där man kunde fortbilda sig i musik vittnar kantor Daniel Israelis Sallander i Linköping som 1669 reste dit ”för att perfectionera sig i musiquen”. Westerlund-Setterdahl Hm 2, s. 265.

från mars 1671 t.o.m. ht 1678 var V. stipendiat och bunden till Uppsala. Mot en längre resa vt 1670 talar hans stipendieoration *Harmonia qualis sit ac cuiusmodi quia*, som hölls 1670 12/6.⁴²¹ Resan kunde däremot ha företagits under ht 1670, då V. inte var närvarande vid kommunitetet. Vid inspektion där i december var endast 26 ordinarie närvarande av de 48 personer som innehade stipendium. Bland de tillfälliga var Engelbertus Otto i V:s ställe med Rudbecks tillstånd.

I mars 1671 insattes stipendiater i kommunitetet till ett matlag, bl.a. med V. som musiker i fil fak.⁴²² Han erhöll stipendium ht 1671– ht 1674⁴²³ men ansökte därefter om förlängning på kommunitetet och ville då göra samma tjänst som förut vid musiken. Konsistoriet kunde ej medge detta men såg gärna att han vände sig till kanslern. I februari 1675 rekommenderade M. G. De la Gardie fortsatt kommunitet för honom. Det förlängdes därför vt 1675 – ht 1679 likaledes i fil fak, trots att han ht 1675 blivit rector cantus och hade penningstipendium.

I Östgöta nation blev V. anlitad att revidera kassan fem gånger från vt 1674 till ht 1676.

Rudbeck framhöll Vallerius musikaliska färdigheter

Inför akademiska konsistoriet i april 1671 rekommenderade Rudbeck V., som tillhörde musikensemblen och var mycket duglig, ”icke allenast nu utan i längden, emedan han spelar på fiol och alla blåsinstrument, och på Claver en General Bas och komponerar själv Stycken. Han borde framdeles kunna efterträda organisten Johan Zellinger (B 2.4).”⁴²⁴ Om akademien reflekterade på honom ville Rudbeck se till att ”han kunde skaff”an på vägen att få resa med någon Herre [som preceptor] på ett år eller två, att göra sig ännu färdigare vid främmande orter i Musiken”.⁴²⁵ Akademien var villig att gå samman med studenten för anställning om V. själv ville och det inte kostade akademien något.⁴²⁶ I maj föreslog Rudbeck domkyrkorådet att organisten Johan Zellinger skulle få behålla en del av lönen och tjänsten övergå till V. Detta skedde dock inte.

⁴²¹ UUB U 45. Samuel Skunks anslag ang. V:s oration den 12 juni 1670.

⁴²² Uakp 1671 18/3 § 6.

⁴²³ UUA(I) F V a:1.

⁴²⁴ Uakp 1671 17/4 § 9.

⁴²⁵ ”att få resa med någon Herre” kan förstås som informator för en rik mans barn. Sådana uppgifter förekommer i biografierna.

⁴²⁶ Uakp 1671 17/4 § 9.

I februari 1675 rekommenderade Rudbeck M.G. De la Gardie att anställa V. som musiker eller i biblioteket eller i kansliet⁴²⁷ och skrev i oktober och november ytterligare brev till kanslern med rekommendation av V. till vice bibliotekarie och rector cantus vid akademien.⁴²⁸

Och jag gärna skulle söka en kapabel karl för tjänstens skull, så ock om möjligt vore att änkan bleve försörjd emedan hon i stor skuld sitter efter honom [Carolus Petri Wallinus] med 4 små barn och är en mycket from och dygdig människa och främmande här på orten, har ingen vän och frände hemma i Östergötland, alltså vill jag på det ödmjukaste rekommendera den unge karlen därtill som jag rekommenderade E.G. Excellens i våras, som E. Excellens hade ämnat taga till kanslist och organist. V. har disputerat och kan när som helst ta magistergraden. I musiken så perfekt att han komponerar helt väl såsom hans prov var i rector [illustris] greve Axel Oxenstiernas rektorat.⁴²⁹ Och nu uti H.K. Majestäts kröning [Karl XI, 1675], där han hade komponerat det stycke som då musicerades med vokalstämmor, dulcianer, violer, skalmajor, sinkor och trumpeter på orden *Gud give våran konung och all överhet* etc. Han spelar sin viol, skalmaja, dulcian, basun, flöjt perfekt, också perfekt generalbas (I 2.14). Och är [bibliotekarie] Loccenius, med vilken jag igår talade, väl tillfreds med honom [...] Och som jag förstod av honom lär han taga änkan, eftersom han dessutom är hennes landsman och gärna ser hennes välstånd.⁴³⁰

Även i oktober 1683 fäste Rudbeck kansler De la Gardies uppmärksamhet på V. därför att han som rector cantus ”dirigerat Musiken med stort och gott beröm”. Han hade haft erbjudanden från Östergötland men R. ”övertalt honom för Musikens skull att han ville här förbliva och tiden avvakta”.⁴³¹

I juli 1684 rekommenderade Rudbeck V. till en professur. ”För 14 åhr sedan [Rudbeck minns sig] blev han för sin dygd och konst av bägge societeterna [akademien och staden] kallad att antaga både direktion över Musiken så ock bägge orgorna [Bruses och Bolls]”.⁴³² Rudbeck var språkrör i september 1685 för V. som önskade ett pastorat p.g.a. samarbetssvårigheter med sin överordnade, bibliotekarien, teologie professor Henrik Schütz.⁴³³

⁴²⁷ 1675 24/2 RA Kanslersämbetet E II:5. Bref nr. 32.

⁴²⁸ 1675 15/10, 29/11 RA Kanslersämbetet E II:5. Bref nr. 39, 40.

⁴²⁹ rector illustris, greve Axel Oxenstierna höll sitt rektorsöl i juni 1670 i Rudbecks trädgård.

⁴³⁰ Rudbeck Brev 1675 15/10; Norlind TK 3, 76f.

⁴³¹ RA Kanslersämbetet E II:8 1683 9/10.

⁴³² Annerstedt Bref nr 80 1684 1/7. Rudbeck minns sig här.

⁴³³ 1685 3/8 Bref nr. 103.

Repetitioner och konserter

Ondsdagen den 11 december 1686 hade Christian Zellinger bjudit Petrus Nobellius (B 1.351) på Anders Anderssons källare då han skulle hjälpa honom med ett musikstycke. Därefter hade de varit hos prof. V. för repetition av musiken för rektoratet.⁴³⁴

Professor Johan Reftelius (B 1.299) berättade 1728 inför akademiska konsistoriet att han själv tillsammans med rector cantus Zellinger och de övriga musikstipendiaterna deltog från ca 1691 i repetitioner hos inspector musices Rudbeck och efter dennes död 1702 hos inspector musices Vallerius; ibland var de veckotals tillsammans.⁴³⁵

Instrumentsakkunnig

Vid vittnesmål av V. i juli 1673 angående kvaliteten på en för Ingellus Biörnkloou (B 1.248) sönderslagen teorb jämförde han med Rudbecks instrument, som han ansåg ej går upp mot detta (I 2.11).⁴³⁶

Rudbeck offererade i november 1685 sin basfiol till domkyrkan för 120 daler kopparmynt. Prof. Vallerius och annan god man som förstod sig på musik skulle värdera den (I 2.18).⁴³⁷

1681 deltog V. i besiktningen tillsammans med orgelbyggaren G. Woÿtzig av Frantz Bolls orgelverk, (I 1.4.2).⁴³⁸

Anställning

- Biblioteksamanuens (vice bibliotekarie 1679) och rector cantus 1675–90.
- Organist på nya orgeln [Frantz Bolls] 1676–1691.
- Organist på gamla orgeln [Anders Bruses, I 1.2] 1680–82 under Christian Zellingers utbildning.
- e.o. professor i fil fak 1684, prof i matematik och geometri 1690.
- Inspector musices 1691–1716.
- Inspektör för Kalmar nation 1698–1706.
- Universitetsrektor 1696/97, 1702/03, 1709/10.
- Överlät 1712 professuren på sin son Johan Haraldsson Vallerius.

⁴³⁴ Uakp (minus) 1687 9/2 § 1.

⁴³⁵ Skrivelse dat 7/5 1728. UUA(I) A I:71 p 783-784. Norlind TK 3, s. 77–78, 82–83.

⁴³⁶ Dombok 1673 22/7.

⁴³⁷ Udrp 1685 6/11 § 3.

⁴³⁸ Udrp 1681 13/5 § 5.

Rector cantus och biblioteksamanuens

Enligt domkyrkorådets protokoll 30/11 1675 utsågs V. enhälligt till rector cantus. Han ansågs vara ”kapabel att inte bara dirigera musikensembeln utan också om så skulle behövas sköta orglarna”.⁴³⁹ Ett i litteraturen ofta angivet årtal 1670 återgår på ett oriktigt uttalande av Rudbeck.⁴⁴⁰ Vid inventeringen av universitetets arkiv i maj 1680 påträffades en rund ask med Rudbecks attest att han tagit emot musikaliska instrument och böcker av V..⁴⁴¹ När V. blev ordinarie professor 1690, avsade han sig rector cantus-tjänsten.

Redan i december 1675 avlät V. en supplik till M. G. De la Gardie att liksom företrädaren Carolus Petri Wallinus (B 1.192) få kombinera bibl.-amanuens- och rector cantus-tjänsterna.⁴⁴² Det gick inte att leva av bara den ena lönen. Då hade han dock redan som rector cantus blivit stipendiat vid kommunitetet i fil fak och hade ett 1/2 penningstipendium i jur fak (50 daler kopparmynt) och ett 1/2 stipendium i med fak (50 daler).

I brev från universitetskanslern 1675 16/12 förordnades V. till biblioteksamanuens med anledning av bibliotekarien, prof. Loccenius klagomål över Olaus Nezelius utnämning. Denne fick bli vice bibl. med hänsyn till att prof Loccenius på grund av sin ålder och klenhet behövde en kvalificerad ställföreträdare.⁴⁴³ Samma dag sände De la Gardie brev till Rudbeck om detta och bad att få bli förskonad från liknande fall av utnämningar, som bara förorsakade misstroende.⁴⁴⁴

V. erhöll enligt konsistoriets beslut i maj 1678 och februari 1679 60 daler kopparmynt för en kopia han gjort av C. P. Wallinus katalog.⁴⁴⁵

Vid biblioteksbyggnationen i juli 1687 i Gustavianum höll V. daglig räkning över arbetsfolket och gav dem sina veckosedlar.⁴⁴⁶ När V. 1690 blev ordinarie professor avsade han sig bibliotekstjänsten.⁴⁴⁷ Då hade han ”tjänat uti Biblioteket under 5 Bibliotekarier med största besvär”.

Instrument

⁴³⁹ RA Kanslersämbetet E 1591.

⁴⁴⁰ Hansson, s. 48.

⁴⁴¹ Uakp 1680 maj.

⁴⁴² Egenhändigt på latin. RA E 1591. Bilagor 1663 8/1 De la Gardie resolution på Rudbecks memorial p. 5; 1675 30/11, Udrp utdrag.

⁴⁴³ UUA(I) E I b:2.

⁴⁴⁴ Koncept RA Kanslersämbetet B:2.

⁴⁴⁵ UUB E:2; Uakp 1679 12/2 § 10, där är beloppet 20 daler silvermynt; kvitto 1679 29/4, 12/5 UUA(II) G I b:42.

⁴⁴⁶ Uakp 1687 4/7 § 4.

⁴⁴⁷ Uakp 1690 23/8.

De basuner som anskaffats till chorus musicus på 1640-talet (se del 1, s. 422) talas det inte vidare om tills de dyker upp vid inventering 1681 av skolans instrument. Då angav skolrektor B. Hammarinus: "Jnga Instrumenter har jag emottagit" och Ericus Kidronius, tillträdande rektor⁴⁴⁸ "undertecknad bekänner sig ha hört av H. Mag. Haraldus Vallerius att han några basuner hos sig har, som tillhör Skolan". De förekommer dock i domkyrkoinventarium 1693 6/5 där det anges "Vid Skolan finns inga Musikaliska Instrument utom alenast 3 ½ st:n obrukliga Basuner, vilka Rector Scholae omhänderhar."⁴⁴⁹

Redan på 1680-talet blev V. befriad från undervisningen i *figuralsång* i skolan. De tre rector cantus-socknarna Harbo, Edebo och Gran, som överlämnats till kantor Eric Sohme (B 1.250) på behagelig tid för att han skulle informera uti cantu figurali "vilket förmodligen därför skjedde, att ... dåvarande Director Musices och Rector cantus, Magister Haraldus Vallerius för flera sina beställningar, i synnerhet Vice-Bibliotekariatet ej kunde denna sysslan kl. mellan 2 och 3 alla Ons- och Lördagar rätteligen uppvakta, kanske ock för andra orsaker det ej ville" enligt dir mus Eric Burman 1722.⁴⁵⁰

När V. 1690 avsåg sig biblioteksamanuens- och rector cantus-tjänsterna uppmanade rector magnificus konsistoriet att betänka kanslerns förslag att förena de båda tjänsterna enligt förslag från Rudbeck och borgmästare Lohrman.⁴⁵¹ 1690 23/8 hölls votering rörande efterträdare som bibl.-amanuens. Som lämpliga nämndes J. A. Bellman, Petrus Nobelius, Johan Reftelius och Andreas Wibiörnsson.⁴⁵²

V. redogjorde i oktober 1690 på uppmaning av konsistoriet att han som rector cantus haft 2 stipendier simplex av akademien, 7 ½ tunna säd av staden och 3 socknar, ungefär 200 d kmt [per termin]. För spelning på nya orgelverket [Frantz Bolls] tillfälligtvis så länge organisten var borta erhöll han årligen 8 riksdaler av domkyrkan.⁴⁵³

Ännu i februari 1691 fanns ingen som "förestod musiken" sedan V. lämnat den. Domkyrkoorganisten Christian Zellinger ansågs lämpligast som rector cantus. V. förklarade till hans stöd, att man inte torde finna någon som motsvarade Zellinger och att han kunde undervisa ungdomen på allehanda instrument.⁴⁵⁴

⁴⁴⁸ Kopia av äldre inventarier i ULA Upps domkap G II 1 a:1c.

⁴⁴⁹ ULA Upps domk dep 16 b p. 72.

⁴⁵⁰ ULA Upps domkap G II 1a:1 nr. 54.

⁴⁵¹ Uakp 1690 10/5.

⁴⁵² Uakp 1690 23/8.

⁴⁵³ Uakp 1690 25/10 § 4.

⁴⁵⁴ Uakp 1691 14/2.

Ensemblen under Vallerius tid

Midssommarterminen 1678 antecknades inga musikanter men under höstterminen fanns fyra namngivna musikanter + Vallerius. Vid stipendie-kvittersernna står endast V:s namn. I september 1678 angavs att V. inte fick några musikanter på grund av att de ej fick stipendium. Sex exspektanter, som V. angivit som de bästa, rekommenderades att få stipendium när de blev lediga.⁴⁵⁵

Vt 1676	6	Vt 1681	8	Vt 1686	9
Ht 1676	6	Ht 1681	9	Ht 1686	9
Vt 1677	5	Vt 1682	9	Vt 1687	9
Ht 1677	4	Ht 1682	9	Ht 1687	10
Vt 1678	5	Vt 1683	8	Vt 1688	10
Ht 1678	7	Ht 1683	8	Ht 1688	10
Vt 1679	8	Vt 1684	9	Vt 1689	10
Ht 1679	7	Ht 1684	10	Ht 1689	9
Vt 1680	6	Vt 1685	8	(Vt 1690)	9
Ht 1680	7	Ht 1685	8	(Ht 1690)	7

Fig 8. Antal musikstipendiater 1676–90.

Under V:s tid som rector cantus uppgick ensemblen till mellan 4 och 10 stipendiater. Därtill kom ett antal exspektanter. I april 1679 kvitterade V. 22:16 daler kopparmynt ”som avräknades från muskanternas stipendier för deras frånvaro under julen”.⁴⁵⁶

I maj 1680 påpekade kyrkoherde Petrus Rudbeckius att endast fyra musikanter hade stipendium, men att enligt beslut skulle det vara åtta. Han rekommenderade tre att få stipendium att fördelas så att det inte blev till nackdel för någon fakultet.⁴⁵⁷

Universitetskanslern rekommenderade konsistoriet i januari 1679 att förordna V. till en adjunktur.⁴⁵⁸ I oktober var V. på tal som akademisekreterare efter räntmästare Jacob Arrhenius. Men ”Vallerius är omistandes vid Biblioteket”.⁴⁵⁹ Bibliotekarien, professor J. Schefferus skulle i april 1680 kontrollera beståndet mot senaste inventariet eftersom V. disponerade nycklarna endast

⁴⁵⁵ Uakp 1678 29/9 § 4 Det gällde Ericus Ulf (B 1.284), Gerdt Lärman (B 1.279), Johannes Reftelius (B 1.299), Laurentius Warplind (B 1.316), Sveno Schenström (B 1.297) och Daniel Husselius (B 1.306).

⁴⁵⁶ UUA(II) G I b:41.

⁴⁵⁷ Uakp 1680 5/5 § 12.

⁴⁵⁸ UUA(I) E I b:2 1679 27/1.

⁴⁵⁹ Registratur UUA(I) B I a:2, p. 115, 1679 3/10.

några timmar per vecka.⁴⁶⁰ I maj 1680 meddelade konsistoriet kanslern att V. förordnats som adjunkt fil. efter sekreteraren Arrhenius och i juni fick V. stipendium i filosofiska fakulteten för vårterminen.⁴⁶¹ I augusti 1682 begärde V. löneökning för biblioteksarbetet. Den kunde ej bifallas.⁴⁶²

Avlöning

Stipendium som biblioteksamanuens både ht 1675 och vt 1676 100 daler kopparmynt.

Dessutom för Carolus Petri Wallinus efter dennes död:

1675 26/11 till hans bisättning, 1676 22/3 ”uppå Sahl: Vallini wegnar”.

Stipendier som rector cantus var ht 1675 25 daler kopparmynt (del av termin), vt 1676 75 daler. Ht 1676 – ht 1690 penningstipendium i jur fak 1/2 rum à 50 daler per termin, dito i med fak 1/2 rum à 50 daler, från vt 1687 60 daler kopparmynt per fakultet och termin. Dessutom erhöll han i fil fak ht 1676 – ht 1679 stipendium i kommunitet.

Av staden erhöll 1685 rector cantus 7:4 tunnor spannmål till ett värde av 22:16 daler.⁴⁶³

Uppgift lämnades 1679 29/5 på rector cantus socknar i skolan enligt 1658 års värdering:

Alunda 30 daler/termin [3 terminer per år], Vätö 14 d, Söderby 14 d, summa 174 daler. Detsamma gällde 1688 1/9 enligt skolrektor J. Lundgrens redogörelse till domkapitlet.

Kantor Eric Sohme (B 1.250), som övertog undervisningen i figuralsång, erhöll avkastningen av socknarna Harbo, Edebo och Gran årligen 102 daler kopparmynt.⁴⁶⁴ Så förhöll det sig enligt Eric Burmans brev till ärkebiskopen 1722 19/9 med anhållan att få tillbaka de 3 rector cantus-socknarna som överlämnats till kantor Eric Sohme tills vidare.⁴⁶⁵

1682 i maj klagade stud Olaus Gærlerus, som köpt två socknar av Vallerius över att två medstudenter tagit upp pengar även för hans räkning.

Av bibeltrycksmedel fick kollegerna vid Uppsala trivialskola lönepåslag år 1690. Rector cantus hade i socknar 276 daler kopparmynt och fick påslag 24 daler.

⁴⁶⁰ Uakp 1680 21/4 § 6.

⁴⁶¹ Uakp 1680 25/5 § 11; 9/6 § 8

⁴⁶² Uakp 1682 23/8 § 21

⁴⁶³ ULA Upps stad I, H I a:1, s. 5.

⁴⁶⁴ ULA Upps domkap G II 1a:1 nr. 59 rörande 1688 10/9.

⁴⁶⁵ ULA Upps domkap G II 1a:1 nr. 54.

Repertoar

I rector cantus/biblioteks-amanuens Carolus Petri Wallinus katalog över universitetsbiblioteket förd fram till hans död 1675 förtecknas alla musiktryck inköpta till akademien från 1662–65.⁴⁶⁶ Det var omkring 50 samlingar bestående av instrumentalmusik (10 samlingar) och resten vokalmusik. En stor del behöll Olaus Rudbeck i sitt hem där de repeterades inför framföranden i domkyrkan eller spelades vid *collegia musica*. Rudbeck hade när C. P. Wallinus dog tagit hand om alla instrument och musikalier som han haft hand om och överlämnade dem till tillträdande rector cantus V. vid årsskiftet 1675/76. Den omfattande repertoaren kunde även fortsättningsvis användas.

Bland musikverk inköpta från 1678, dvs. under V:s tid som rector cantus återfinns nedanstående verk med översatt text och annotationer, något som Davidsson observerat:

J. C. Heller, *Sacer concentus musicus* ..., Mainz 1671 för SATB, 2vl, 2vla, bc (M 1.19) inköptes 1678 8/2.⁴⁶⁷ I detta verk finner man tecken på att ett par av motetterna sjungits.

En modern samling instrumentalmusik var J. Pezel, *Delitiae musicales, Oder Lust-Music, Bestehend in Sonaten*, Frankfurt 1678 (M 1.20) för 2vl, 2vla, fag, bc. Flera stycken visar tecken på användning

På skolrektor B. Hammarins befallning inköptes för skolans räkning vid distingen 1680 "Nijo Tyska Sångböcker af nyaste maneret..." Det var W. C. Briegels *Musicalischer Lebensbrunn* 1680 och *Musikalische Trost-Quelle* 1679. Inköpare var kantor Eric Sohme, som då var ansvarig för figuralmusiken i skolan (se B 1.250).⁴⁶⁸

Särskilda högtider

Segrarna i skånska kriget skulle enligt k befallning firas med tacksägelser i högmässan i hela landet. Det anges ofta att *Te Deum laudamus* skall framföras. Detta torde ha ålagts rector cantus och figuralmusikensemblen.

Tacksägelser skulle ske 1677 3/1 för segern vid Lund, för segern vid Halmstad 10/1, söndagen efter 24/3 med anledning av intagandet av Kristianstads fästning och Karlshamns skans. Tacksägelse firades över segern på Rügen 1678 22/1, snarast efter 9/8 över upphävandet av belägringen av Bohus fästning, över erövringen av Kristianstads fästning 25/8, över freden 1679 25/5,

⁴⁶⁶ UUB Bibl arkiv K 6 p 589–596; Kyhlberg Chorus musicus, s. 126f.; Davidsson (NTBB).

⁴⁶⁷ UUB E: 2 Räkn. 1649–1684, f 55 (avskrift); Davidsson NTBB anser på s. 103 "på 1680-talet".

⁴⁶⁸ ULA Upps domkap G II 1a:1c.

över freden med Danmark 12/12. Av anmärkningen mot Christian Zellinger att han trots tillsägelse av pastor och påminnelse av rector cantus underlåtit att hålla musik i Bondkyrkan på tacksägelsedagen kan antas att V. hållit musik denna dag i domkyrkan.⁴⁶⁹

I Uppsala firades slaget vid Lund och Halmstad i Gustavianum på kvällen den 27/5 1677 enligt en inbjudan av Andreas Norcopensis-Nordenhielm (Meyer 727). Därvid framfördes Gustav Dübens *Blickt ihr Salinnen auf mit Freuden* för 2SB 2vl, bc. I Dübensamlingen i UUB, VMhs 19:2 har verket titeln ”Aria von der Lundschen Batallia so in Upsal bei der Oration beliebt und musiciret worden. Mit 3 vocal Stimmen wndt mit einer Sinfonie vnd Ritornello“.⁴⁷⁰ I tryck (Davidsson Sv Musiktryck nr 61) lyder titeln ”Über den glorwürdigsten Sieg ... wurde folgende Triumphs Ode nach gehaltenem Danckfest auff der Upsalischen Academia in einer Abend Music praesentiret von einem daselbst studierenden teutschen Studioso“ för 2SB, bc. Maria Schildt har påpekat att det finns ytterligare en text i fyra strofer *Kommt schöner Abend komm gegangen* (originaltexten är 14 strofer) som tar upp kvälls temat.⁴⁷¹ Rector cantus V. torde varit ansvarig för framförandet.

Andra tacksägelsedagar 1681–90 rörde kungabarns födelser och – som ett utslag av europeisk samhörighet – från oktober 1683 Wiens befrielse från turkarna och dess besegrande i oktober 1689 av kejsaren.

Avbräck i tjänstgöringen i domkyrkan som organist och director cantus inträffade varje år under fastetiden. Mot slutet av 1600-talet inverkade flera perioder av landssorg på orgelmusik och figuralmusik med instrument i kyrkan. Landssorg påbjöds efter arvprinsarna Gustafs och Ulrics begravning i juli 1685.⁴⁷² den nyfödde prinsen Carl Gustafs begravning i april 1687 och drottning Kristinas död i april 1689.

Organist på nya orgeln

Från augusti 1676 utbetalades ersättningar till V. ”för det han har uppvaktning på de nya orgorna.” Det var fråga om Frantz Bolles nya orgel (I.1.4.6). Boll hade avlidit i början av året utan att ha fullbordat sitt orgelverk, vilket åtminstone delvis var spelbart. Detta år utbetalades 25 daler silvermynt och 75

⁴⁶⁹ Udrp 1680 24/3 § 3.

⁴⁷⁰ I modern notation i Norlind TK 3, s. 168.

⁴⁷¹ Schildt Hyllningsmusik, s. 44 ff.

⁴⁷² Till begravningen komponerade storkyrkoorganisten Ludert Dijkman *Lamentum eller En sorge-musik* för SATB, 2vl, vla, vlne, bc (Monumenta musicae Svecicae; 5) (Davidsson Sv musiktr nr. 73).

daler kopparmynt⁴⁷³ och senare en diskretion på 8 riksdaler, vilket tyder på omfattande insatser av V. "Diskretionen" kom de följande åren att hålla sig omkring 8 riksdaler, motsvarande 48 daler kopparmynt. I dec 1678 erhöll V. 12 daler silvermynt "för sitt omak"⁴⁷⁴ och 1681 fick han "för det han spelar på nye orgewerket en discretion" på 8 riksdaler.⁴⁷⁵ Enligt domkyrkorådsprotokoll i augusti 1682 erhöll V. något av orgelbänken [särskild kassa] om året samt 8 eller 10 riksdaler av kyrkans kassa i diskretion.⁴⁷⁶ 1683 13/2 fick V. för nya orgelverket 48 daler kopparmynt, vilket motsvarade 8 riksdaler. 1684 erhöll "Prof. Vallerius för de nya orgorna för år 1683 och 1684 efter vanligheten" 96 daler kopparmynt.⁴⁷⁷ V. erhöll efter vanligheten "för hans arbete på Nya orgorna" för tiden distingen 1684 – distingen 1685 8 riksdaler. 1686 utbetalades för spelning på nya orgorna det förflutna året 48 daler kopparmynt.⁴⁷⁸ För åren 1688–90 har regelbundet 8 riksdaler utbetalats.

På gamla orgeln (Anders Bruses, I 1.2) tjänstgjorde Johan Zellinger (del 1, B 2.4) till sin död 1678, de sista åren med hjälp av sina söner. Inte förrän 1681 anställdes Christian Zellinger på prov som organist på gamla orgeln och från augusti 1682 som ordinarie. V. uppehöll organisttjänsten under tiden. 1680 21/4 beslöts i konsistoriet att han skulle få organistlön⁴⁷⁹ och i december tillerkändes V. lönen för förflutna höstterminen.⁴⁸⁰ I oktober 1681 kvitterade V. på 1681 års organistlön 112 daler kopparmynt.⁴⁸¹ I november beslöts att V. skulle åtnjuta organistlönen tills någon ordinarie organist blir förordnad.⁴⁸² 1682 utbetalades 37:10:16 daler silvermynt = 112 daler kopparmynt och 1683 rest på 1681 års organistlön 8 daler kopparmynt.

Gästbudsspelningar på nationerna nämner ej uttryckligen V. som organist och privilegieinnehavare i detta sammanhang. 1681 hölls konvent på Smålands nation varvid fyra musikanter avlönades med 26 daler kopparmynt. Vid Värmlands nations konvent 1682 betalades "Till Spelemännerna" 30 daler kopparmynt. Västmanlands-Dala nation höll 1680 konvent och betalade tre

⁴⁷³ ULA Upps länsstyr, Landskontoret 2840; Udrp § 7; ULA Upps domk dep 54 (a) p 131; 1679 15/10.

⁴⁷⁴ Udrp 1678 23/12.

⁴⁷⁵ ULA Upps domk dep 54 (a) p. 139 1681 1/2 eller i 12?

⁴⁷⁶ Udrp 1682 31/8 § 2.

⁴⁷⁷ Udrp 1684 10/7 § 17.

⁴⁷⁸ Udrp 1686 18/7 § 2. Skulle ha fått det vid distingen.

⁴⁷⁹ Uakp 1680 21/4 § 9.

⁴⁸⁰ Uakp 1680 21/12 § 8.

⁴⁸¹ UUA(II) G I b:44.

⁴⁸² Uakp 1681 23/11 § 1.

musikanter 36 daler kopparmynt. Det kan lika gärna ha varit spelsugna studenter.

Extraordinarie professor

I juli 1684 skrev Rudbeck till M. G. De la Gardie med en varm rekommendation för V. till professorat, vilket föranledde kanslern att i september rekommendera V. som e.o. prof. i filosofiska fakulteten. Bland hans meriter nämndes att han i många år varit ledare för musiken.⁴⁸³ I oktober fick V. därför k fullmakt att vara e.o. professor i filosofiska fakulteten. I väntan på ordinarie professur fick han nöja sig med hittillsvarande lön, men skulle i övrigt åtnjuta samma heder och förmåner som övriga professorer.⁴⁸⁴ Han fick dessutom nyttja de två hemman som en tid innehafts av prof. L. Norrman.⁴⁸⁵ Inbjudan utsändes i november 1684 av prorektor Andreas Spole till filosofie adjunkt H. Vallerius installation som e.o. filosofie professor (Meyer 856).

I oktober 1684 klagade den illasinnade teologie professorn och bibliotekarien Henrik Schütz i egenskap av rektor att V. varit bortrest [till Stockholm] och två gånger försummat sina timmar i biblioteket.⁴⁸⁶ I mars 1689 hade V. åter rest till Stockholm utan att meddela rektor.⁴⁸⁷

E.o. prof V. förekommer vt och ht 1689 i föreläsningsdiarium för fil fak. ”Dessutom har han stadigt upvaktat utij Biblioteket, och dageligen hållet exercitia Musica”⁴⁸⁸ dvs. repeterat med musikstipendiaterna. Tjänstgörande rector cantus var då Eric Sohme.

Professor

Sedan V. ingivit supplik till kanslern i oktober 1689 om professur i matematik efter Johannes Bilberg hölls omröstningar i fil fak och i konsistoriet i januari 1690, där medicinarna Andreas Drossander (B 1.245) och Rudbeck även anförde V:s mångåriga verksamhet i musiken.⁴⁸⁹ Kungl fullmakt utställdes för V. 1690 14/2 att vara professor i matematik efter prof Bilberg med lön enligt staten.⁴⁹⁰ Rector illustris Carolus Casparus Wrede skrev inbjudan till e.o.

⁴⁸³ UUB U 81 a; Bref nr 80; Konzept LUB DelaG. 96.

⁴⁸⁴ UUA(I) D VI:1 f. 122, 123.

⁴⁸⁵ UUA(I) E I a:2 f. 125 1684 4/10; Uakp 1684 19/11 § 7 angående K Brev 1684 4/10 om hemmanen.

⁴⁸⁶ Uakp 1684 8/10 § 2.

⁴⁸⁷ Uakp 1689 6/3 § 9.

⁴⁸⁸ RA Kanslersämb F I:1.

⁴⁸⁹ Uakp 1690 22/1 § 12.

⁴⁹⁰ Kopia UUA(I) D VI:1 f. 135v–136r.

philos. prof. Harald Vallerius installation 1690 1/10 som professor i lägre matematik (Meyer 962).

I mars 1691 var V. frånvarande från konsistoriet eftersom han fått lov att resa bort. I föreläsningsdiariet för vt 1692 ”Forts. Euklides så wida iag för min Siukdom har kunnat hinna”.⁴⁹¹ Enl. fil fak prot 1693 24/5 var V. frånvarande: ”disputerade dhen dagen”.⁴⁹²

I juni 1694 förordnades V. till dekanus i fil. fak. för ht, bland boktryckarinspektorer samt stipendieinspektör i fil. fak.⁴⁹³

Ht 1694 och vt 1695 erhöll han penningstipendium.⁴⁹⁴ Då och tidigare fick han del av examenspengarna i fil. fak (30 resp. 6 daler kopparmynt).

I december 1696 valdes V. till rektor för vt 1697.⁴⁹⁵

V. föreläste 1699, 1701 och 1706 över musiken.⁴⁹⁶

V. var inspektör för Kalmar nation 1698–1712, då han efterträddes av sonen Johannes H. Vallerius.⁴⁹⁷ V. erhöll som avskedsgåva två förgyllda silverpokaler som vägde 79 lod och kostade 307:16 daler kopparmynt. På dem fanns Kalmar vapen och inskriften ”inspectori suo optimo cum multa deberet Hoc obtulit Natio Calmariensis 1712”.⁴⁹⁸

Lärjungar

Matthesons *Ehrenpforte* s. 386 nämner V. och sonen Johannes som Eric Burmans (B 1.479) lärare i musikteori.

Andreas Orostander (B 1.346), vars *Compendium musicum* övertar V:s åsikter från musikdissertationerna.

Nathanael Rydelius (B 1.339), som försvarade V:s *Disputatio...de Modis* 1686 under dennes presidium.

Gabriel Gyllengrip (B 1.456), som gjort föreläsningssanteckningar (a) om generalbasspel och (b) om vokalmusik (M 4.37)

Musikverk

”Uti Musicis så perfect att han komponerar helt väl, såsom hans prov var uthi G[reve] Axel Oxenstiernas rektorat. Och nu uti H. K. Majestäts kröning [Karl

⁴⁹¹ RA Kanslersämbetet F I:1.

⁴⁹² UUA (V:4) A I a:1, p. 147.

⁴⁹³ Uakp 1694 19/6 § 2.

⁴⁹⁴ UUA(I) E V a:1.

⁴⁹⁵ Uakp 1696 19/12 § 16.

⁴⁹⁶ Annerstedt II:2, s. 318.

⁴⁹⁷ U 1420 a, p. 73.

⁴⁹⁸ U 1430 b, p. 15.

XI 1675 sept], där han hade komponerat det stycke som då musicerades med vokalstämmor, dulcianer, violer, skalmajor, sinkor och trumpetor på de orden: *Gud give vårom konung och all överhet etc.*⁴⁹⁹ Han spelar sin viol, skalmajor, dulcian, basun, flöjt perfekt, och så perfekt en generalbas” enligt Rudbeck.⁵⁰⁰ Melodin förekom i handboken 1614.⁵⁰¹ Norlind i TK 3, s. 24f diskuterar besättningen i detta *Ode acclamatoria* på sången vid utgången. Han anser att trumpetor här skall förstås som basuner och bortser då ifrån Rudbecks sakkunskap. Är det inte sannolikt att det var akademiska kapellet som här spelade under ledning av V. själv på de instrument som Rudbeck ägde och så väl kände till med hjälp av hovkapellet, stockholmsmusiker och två trumpetare tillhörande De la Gardies hovkapell?

Norlind anser vidare att ”ode” skall förstås som fyrstämmig kör och att utförandet var till skiftes för varje vers: ett strofiskt ”ode” med alla verserna på samma melodi. I koralpsalmboken 1697 nr 311 finns dock endast en vers. Enligt Upmark nedan har V. omformat den.⁵⁰²

I sin parentation över V. skriver Johannes Upmarck-Rosenadler:

Men varför förbigår jag [...] att nämna att det, vid själva den kungliga kröningsfesten, till vilken män hade kommit samman från Tyskland, Frankrike, Italien, kallade hit för att pryda den med harmonisk sång, hade givits i uppdrag åt vår man [...] att efter eget sinne och egen bedömning omforma den traditionella hymnens gamla böner, vilkas inledning ni känner igen: *Det Deus Regi nostro*, som uttryckts i en sång, till ett *Ode acclamatoria*. Men han omformade den på ett sådant sätt att man kunde tro att alla medborgare, nationer, provinser, städer, folk och hela Europa hade velat uttrycka sina känslor i den, och inte genom någon annan lovprisande melodi.⁵⁰³

Medlemmarna i hovkapellet härstammade från de ovan uppräknade länderna. Dessutom hade en mängd extramusiker inkallats för att medverka vid kröningsceremonin. Dels fanns 22 namngivna extramusiker enligt en bevarad lista av hovkapellmästaren Gustav Düben, dels fanns också universitetets kapell på plats ålagt att tjänstgöra vid extraordinära tillfällen såsom detta.⁵⁰⁴ V. finns med på Dübens lista.

⁴⁹⁹ Detta är en tysk psalm av Martin Luther.

⁵⁰⁰ Olaus Rudbeck i brev till M.G. De la Gardie 1675 15/10, 29/11. RA Kanslersämbetet E II:5. Bref nr. 39, 40.

⁵⁰¹ Fransén, Koralbok till Then Swenska Ubsala Psalmboken 1645, s. 274.

⁵⁰² Påpekat av Schildt Karl XI:s kröning, s. 32.

⁵⁰³ Citerat efter Schildt Karl XI:s kröning, s. 31f.; på latin i Norlind TK 3, s. 24 fotnot 4.

⁵⁰⁴ Schildt Hyllningsmusik, s. 107.

Maria Schildt har utrett musiken själva kröningsdagen den 28/9 (se vidare under Olaus Rudbeck). Enligt ceremonielen rörde det sig om fem tillfällen under krönings-ceremonin då en icke namngiven figuralmusik framfördes. Detta antal skulle kunna stämma med de troliga kröningsstyckena: Augustin Pflegers tre verk (ursprungligen avsedda för invigningen av universitetet i Kiel 1665) *Te Deum*, *Veni sancte spiritus* och *Plaude musa* samt de båda anonyma styckena *Herre Konungen* (av Rudbeck?) och *Exaudiat te Dominus*.⁵⁰⁵ Här fanns inte plats för V:s musik. Men den 30/9 ägde även en doktorspromotionshögtid rum i domkyrkan med studentmusik och den krönt konungen närvarande.⁵⁰⁶ Detta torde varit tillfället då V:s musik framfördes av de samlade musikresurserna till utgången. De uppbyggda läktarna gjorde det möjligt att låta musiken klinga från olika håll i kyrkorummet så som man eftersträvade i Uppsala.

V. komponerade en sorgkantat till M. G. De la Gardies begravning 1686 enligt Johannes Upmarck-Rosenadler. Den jämförs av honom med Orpheus' ur dödens dvala väckande musik.⁵⁰⁷

V. medverkade vid Uppsala mötes jubelfest 25 februari – 20 mars 1693 där det musicerades före och efter varje oration eller disputation och vid teologie doktorspromotionen den 3 mars. Han komponerade musik därtill.⁵⁰⁸

Studenten Mikael Eneman, elev till J. A. Bellman, beskrev i brev 1701 6/2 universitetets högtidlighet i domkyrkan till firandet av *Narvadagen 1701* (se under Rudbeck B 1.146). "Vid begynnelsen av högmässan voro alla musikanterna på det nya stora orgverket [H. H. Cahmans] ibland vilka voro Gamle Rudbecken, Professorerna Vallerius, Reftelius och Bellman med en hel hop studenter [...] Musiken var över alla Måtto härlig [...] Sist under aftonsången musicerade Prof. Bellman galant".⁵⁰⁹ Man utnyttjade fyra läktare med musikgrupper ledda av de nämnda professorerna och avslutade med *O Gud vi love dig* då grupperna avlöste varandra, vers efter vers till salutkanonernas salvor.

Koralpsalmboken 1697

Then swenska psalmboken medh the stycker som ther till höra ... uppå Kongl.

⁵⁰⁵ Ibidem, s. 27.

⁵⁰⁶ Schildt Karl XI:s kröning, s. 15.

⁵⁰⁷ E. Wrangel Samlaren 1893, s. 18, fotnot 2; Moberg Rudbeck, s. 199; Norlind TK 3, s. 31f.

⁵⁰⁸ Berglund.

⁵⁰⁹ Stålhane, s. 27.

May:tz nådigste befallning, åhr MDCXCV öfwersedd och nödtorfteligen förbättrad, och åhr 1697 i Stockholm af trycket uthgängen (Davidsson Sv musiktr nr 86).⁵¹⁰ I december 1693 utgick K brev till Rudbeck och V.:

at psalmerne, som blifwa tryckte uti den nu under händer warande psalmboken, måge warda med dheres wisse [rätta] melodier afsatte [utgivna] ock Wij för den erfarenheet skull, hwilken I hafwen Eder förwärfwat utj sångarekonsten, wele hafwa Eder samma förrättning updragen.⁵¹¹

Rudbeck har enligt brev till kansler Carl Piper i januari 1697 tillsammans med V. utarbetat koralboken med leveranser efter hand till boktryckare W. Burchard, ”ok nu sendes medh M. Salan yttersta slute på alt arbete, hwilket Prof. Wallerius alt sielf skrifvit ok mesta omaket haft”. Som medlem av psalmbokskommittén erhöll V. 600 daler silvermynt.⁵¹² Men ”koralerna tycks aldrig ha diskuterats i de kommissioner som förberedde psalmboken. Ej heller blev det färdiga resultatet granskat i prästeståndet eller biskopskollegiet.”⁵¹³

Den nya koralpsalmboken krävde inlärnin. I september 1698 anmodades kantorn vid skolan, Eric Sohme (B 1.250) att lära pojarna nya psalmer.⁵¹⁴

Boklån

Nedanstående lån var ej endast för egen del utan också för hans elever⁵¹⁵:

1697–1699	Kircher, <i>Musurgia</i> . Levererat till mag. Orostander
1701 11/1	Kircher, <i>Musurgia</i> för brorsonen Georg Wall(erius)
1701 11/12	samma verk
1706 24/4	Zarlino, <i>Institutioni Harmonichae</i> (åter 28/11)
1710 31/8	Kircher, <i>Musurgia</i> ”för S.r Pihl [Andreas Samuelis Pijhl], sief hemtat” (åter 28/9)
1715–1717	Kircher, <i>Musurgia</i> 2 ggr
1717–1718	Kircher, <i>Musurgia</i> Mersenne, ” <i>libri XII Harmonicorum</i> ”

Skrifter

⁵¹⁰ Den svenska psalmboken 1695: 1697 års koralbok. Faks.-tr. Stockholm: Gidlund; 1985[1697]; Härtill K.-J. Hansson, Koralpsalmboken 1697; H. Göransson. Koralpsalmboken 1697, densamme kap 6 i Musiken i Sverige del 1.

⁵¹¹ RA RR 1693 15/12, UUB Palmsköld 102, s. 405–406; Om nottrycket se Davidsson Sv musiktryck., s. 57–63.

⁵¹² Biographiskt lexicon 19, s. 272.

⁵¹³ Göransson, Kyrkans musik, s. 255; Härtill även Göransson Koralpsalmboken 1697.

⁵¹⁴ Domkap prot 1698 14/9 § 7.

⁵¹⁵ UUB Bibl arkiv G:1.

V:s stipendieoration *Harmonia qualis sit ac cuiusmodi quia* hölls den 12/6 1670. Den har gått förlorad men fick mycket beröm när den framfördes.⁵¹⁶ V. var preses för 105 disputationer i 4o: 1682–1711 nr 1–18; i 8o: 1691–1712 nr 19–105 (Lidén I). De är författade i V:s anda och det har föga betydelse vem som höll i pennan, pres eller respondent enligt Peter Sjökvist. Av nedanstående tre sammanhörande disputationer om musik räknas *De sono* och *De modis* dock vara av hans hand och *De tactu* av hans elev Olaus Retzelius (B 1.405) inte minst på grund av språket, som analyserats av Sjökvist i hans edition av de tre verken. V. hade för avsikt att komplettera de två första med *De tactu* enligt tes 104 i *De modis*.⁵¹⁷

Nordenhielm, Andreas Norcopensis (pres). Disputatio physico-musica *De sono*.

Resp H. Vallerius. 1674 4/11. [Även elektroniskt

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-399307>]

Steuchius, Matthias (pres) Disputatio physica *De vacuo*. Diss pro gradu. Resp. Harald Vallerius 1678 15/5.

Vallerius, Harald (pres). Disputatio physico-musica, 2. *De modis*. Resp Nathanael Rydelius 1686 24/4.⁵¹⁸

Vallerius, Harald (pres). Disputatio musica *De tactu*. Resp Olaus Retzelius 1698 10/12.⁵¹⁹

När V. försvarade sin dissertation 1674 var det den första i raden av musikavhandlingar som skulle sträcka sig ända in i 1800-talet. Musikkforskare alltifrån Tobias Norlind har på olika sätt tagit ställning till Vallerius dissertationer. Moberg (Musikwissenschaft I, s. 69) finner dem utmärkta genom tilltalande klarhet och dugliga musikteoretiska kunskaper. Han anser att V. skrivit alla tre dissertationerna och dessutom alla senare där han uppträder som pres. I *De modis* citerar V. koraler och tilldelar dem respektive kyrkotoner. Detta har särskild betydelse för koralpsalmboken 1697 som är V:s verk.

Göransson s. 47, anser på falska grunder att V. skrev alla tre och ger en kortfattad karakteristik av innehållet som har en modernare syn, överensstämmande med praxis på hans tid i motsats till de allmänt accepterade musikfilosoferna R. Descartes, M. Mersenne och A. Kircher. Detta motsägs dock av

⁵¹⁶ UUB U 45. Samuel Skuncks anslag ang. V:s oration den 12 juni 1670.

⁵¹⁷ Sjökvist, s. 22f; - Enligt brev 1675 15/10 till M. G. De la Gardie, tr Universitetsprogram, Uppsala, 1899, Nr. 39 yttrade Olaus Rudbeck att V. med sin ”musikdisputation, en materie som ej tillförne disputerats över, gjorde ett vackert offentligt prov”.

⁵¹⁸ Rydelius (B 1.339) blev 1688 rector cantus i Linköpings gymnasium och skola och dog där som konrektor 1693.

⁵¹⁹ Retzelius (B 1.405) blev sekreterare vid Stora sjötullen, gift med V:s sonhustru.

V:s verksamhet som vice bibliotekarie, där han hade tillgång till deras skrifter och senare flerfält lånade Kirchers *Musurgia* (se ovan). Särskilt *De tactu* anser Göransson återspegla ett modernt synsätt där proportionslärans invecklade former av takt har ersatts av tvåtakt och tretakt (s 48).

Sjökvist framhåller att det sista stycket i *De sono* och första stycket i *De tactu*, som är nästan identiska, handlar om affektläran i anslutning till Isaac Vossius *De poematum cantu et viribus rhythmici*, 1673.⁵²⁰ Det är takten som är den viktigaste faktorn när affekter väcks hos åhörarna. Han hänvisar också till Upmark-Rosenadlers begravningsoration, där det anges att V. höll privata föreläsningar om förhållandet mellan poesi och musik och deras framgångsrika förening av [vers]fötter, rytmer och takter.⁵²¹

Andra dissertationer under V. som behandlar musik⁵²² är Nicolaus Duværus (B 1.364) diss pro gradu 1694 20/10 *De campanis et præcipuis earum usibus*. Pres Harald Vallerius.⁵²³

[sonen] Georg (Göran) H. Vallerius (B 1.426) Diss 1702 3/5 Exercitium philosophica *De tarantula*. Pres fadern, Harald Vallerius.

Andreas Samuelis Pijhl (B 1.462) Disputatio philosophica *Parallelismum microcosmi et macrocosmi* diss 1711. Pres Harald Vallerius.

Andra musikteoretiska avhandlingar medan V. var professor:

Isac Mackej, *Orchestra sive de saltationibus veterum* 1685. Pres Johan Bilberg om antika danser.

[Brorsonen] Georgius Isaaci Vallerius (B 1.422) Diss pro gradu 1706 *De antiqua et medii ævi musica*. Pres J. A. Bellman.

Sveno Gestrinius (B 1.435) Diss pro gradu 1707 *de musica Hebræorum antiqua*. Pres Daniel Lundius.

Olaus Sund *De poëseos natura*, 1709. Pres Fabian Törner om rytmens makt över affekterna.

Släktingar som disputerat under V.:

[Brorsonen] Johannes Johannis Vallerius (B 1.377). Diss 1696 *De habitu terras tempore diluvii*. Pres Harald Vallerius. – 1700 diss pro gradu *De lege oppia romanorum*.

⁵²⁰ P. Sjökvist, ”Harald Vallerius om musikens förmåga att väcka våra affekter”, *Tidig Musik* 2009:2, s. 24–25.

⁵²¹ Upmarck, s. 124.

⁵²² I anslutning till Sjökvist, s. 14ff.

⁵²³ Grat 1694 11/12 av B. Cederholm.

Sjukdom

V. blev blind 1712. I föreläsningsdiariet för vt 1692 ”Forts. Euklides så vitt jag för min Sjukdom har kunnat hinna”.⁵²⁴ dito för vt 1694: V. har föreläst *Geometriam practicam* m.m. ”förutom då han förleden vinter var opasslig”. Vid överläggningar i konsistoriet 1718 om krigslån till kronan motiverade V. sitt avslag sålunda:

At jag förledit åhr [1717] och ännu af svår skiukdom beswärad måst giöra omkostningar med resan till Surbrunn och alt sedan haft dageliga utgifter på apotheken, som mig mycket graverar. Summa at jag har ingenting mer än som för ögonen synes, hwilket i synnerhet består af något böcker och instrumenter i min camare och nogot husgeråd uti min hustrus kiök, för öfrigt är hoos mig ingen egendomb.⁵²⁵

Död/begravning

Sorgekväde av Olaus Silieström (B 1.313) citeras i Göransson Koralpsalmbooken 1697, s. 41f.

Familj

När V. efterträdde C. P. Wallinus som rector cantus gifte han sig med änkan *Elisabeth Holtz Georgii filia* f. 1644, d. 1710 (Örnberg 8, s. 469). Verser till bröllopet i Uppsala 1676 skrevs av Birger A. Tolbom (B 1.288, lat prosa och sv vers).⁵²⁶ Hon var ofta fadder tillsammans med V. från 1697. Till hennes begravning i domkyrkan 1710 20/2 författade Abraham Dalheen (B 1.474) en sång med melodi *Jag går bort till lust och fröjd, intet kan mig mer förnöja* (Davidsson Sv musiktr nr 101).

V. hade med henne 3 söner och 2 döttrar enligt Rosenadlers parentation. I kommuniionslängden för domkyrkan 1690 förekommer ”professor Wallerius tillijka med sin kära hust. och Barn”

Hushåll

Uküp 1676 13/10 rector cantus V. angående en bortbytt oxe.

⁵²⁴ RA Kanslersämbetet F I:1.

⁵²⁵ Annerstedt Bihang III, s. 156f.

⁵²⁶ KB F1700, verser, ensk. Folioportfölj för facs och fotostat [”Orig. i Rikzcancellerens bok i Ihreska bibl på Ekebyhov”].

Fastighet

1680 i april ville V. bemäktiga sig en kålsäng i Bredgränd från Anders Larssons änka. Han tillsades att låta bli ”effter honom ähr intett tillsagdh någon kåhlsengh”.⁵²⁷ Emellertid antecknades i domboken 1687 14/6: V. får hela Lars Mass kålsäng, eftersom han tidigare haft hälften.

Studenterna F. Törner och O. Swebilius bötade i maj 1683 för att de i syfte att göra skada gått efter Arrhusius i V:s gård. V. var vittne.⁵²⁸

Kanslern tillskrev konsistoriet i maj 1690 angående två halva hemman som V. innehaft som vice bibliotekarie, den tjänst han nyss av sagt sig. De hade inte förr varit prebende för v bibliotekarien.⁵²⁹ Han kunde inte tvingas lämna dem (som tidigare innehafts av bibl Nils Stiernberg) förrän han fick det hemman som hörde till hans professur. Prof J. Bilberg innehade detta fortfarande i augusti 1690.⁵³⁰ Bibl Stiernberg begärde samtidigt att få tillträda sina hemman.⁵³¹ I juni 1693 yttrade sig V. om sitt prebendehemman [Sunnersta].⁵³²

I domboken augusti 1687 läses: Bokbindaren Johan Sifwertz genom arv tillfallna trädgårdstomt vid Smedsgränd belägen mellan sal rådman Johan Groots (del 1, B 1.202) trädgårdstomt och sal Johan Eliessons gård försålles till V. för 270 daler kopparmynt efter att ha varit uppbuden tre gånger.⁵³³

Knappt hade han sedan han blivit professor iordningställt den nyligen inköpta gården förrän den lades i aska. Detta skedde 1691 14/1.⁵³⁴ Både studenter och professorer bidrog med olika belopp som understöd till V. och hans familj samt hans inackorderingar. V. erhöll 1691 av Västmanlands-Dala nation 100 daler kopparmynt av landskapsmedlen för ”dhen stoora skada han genom eldz våda dhette ähr haft”.⁵³⁵ Östgöta nation skänkte vt 1691 300 daler för att reparera huset.⁵³⁶ Kalmar nation skänkte 60 daler i april.⁵³⁷ Roslags nation ställde enhälligt upp med 40 daler i april 1692.⁵³⁸ Smålands nation donerade 50 daler i december 1692.⁵³⁹ Ångermanländska nationen donerade i

⁵²⁷ Dombok 1680 20/4.

⁵²⁸ Uakp 1683 16/5 § 2, 19/5.

⁵²⁹ UUA (I) F I b:3 nr 103.

⁵³⁰ Uakp 1690 7/8.

⁵³¹ Uakp 1690 16/8 § 11, 12.

⁵³² Uakp 1693 17/6 § 8.

⁵³³ Dombok 1687 8/8, 15/8, 22/8.

⁵³⁴ D. Tilas, Åminnelse-tal öfwer ... Göran Wallerius ... den 30 martii 1748.

⁵³⁵ Västmanlands-Dalas räkenskaper UUB U 1130 a.

⁵³⁶ U 831 b 1691.

⁵³⁷ UUB U 1430 a 1691 11/4.

⁵³⁸ UUB U 606 a p 18 1692 21/4.

⁵³⁹ UUB U 1230 1692 15/12.

december 1693 50:5 daler.⁵⁴⁰ Beslöts i konsistoriet i januari 1691 ett bidrag av varje professor om 100 daler kopparmynt.

V:s *tre söner* beviljades 600 daler kopparmynt av studentkassan, deras preceptor Sveno Ekelöf (B 1.389) 100 daler. Inackorderingarna studenterna Christianus Dufwa och Olaus Hell (B 1.386) fick vardera 100 daler.

V. uttaxerades 3 daler kopparmynt för reparation av akademiens vattenspruta ”effter den olyckelige branden wijd prof. Wallerij gårdh”.⁵⁴¹

Redan i januari 1691 avlät konsistoriet en skrivelse till K Maj:t med rekommendation till hjälp för V. med anledning av branden i hans gård den 14 januari kl 8–9 e.m. Samma dag skrev ärkebiskop O. Svebilius till K Maj:t och V. själv skrev en supplik till K Maj:t. Hela gården hade utan hans förvållande lagts i aska med all löseegendom inklusive böcker och instrument för den akademiska undervisningen [i astronomi].⁵⁴²

Professorerna A. Drossander, A. Spole och Gustaf Peringer-Lillieblad bidrog vardera med 50 daler avdraget från lönen 1692,⁵⁴³ Nils Stiernberg med 100 daler 1693.⁵⁴⁴ V:s tacksägelseskraft för professorernas sammanskott upplästes i konsistoriet i februari 1691.⁵⁴⁵

Vid förhör i consistorium minus i februari 1691 vanns ingen klarhet om orsaken till branden. Pigorna Maria Erichsdtr och Annika Andersdtr samt preceptorn Sveno Ekelöf inkallades. Övriga där logerande studenter Brunswik och Hell var ej hemma. Även Dufwa nämndes.

Elden utbröt i övervåningen där studenterna bodde. Hell var den som anmälde att elden var lös. Gården synes ha bestått av ett äldre och ett nyare hus sammanbyggda.⁵⁴⁶ Vid rannsaking om branden var stud Ericus Brunswik och Olaus Hell inkallade. Det framgick att Christianus Dufwa och hans bror var ”ute vid sin bespisning” när elden bröt ut vilket skett mellan klockan 8 och 9 [på kvällen].⁵⁴⁷

I domboken i april 1691 antecknades att V. ville bebygga sin avbrända tomt om han fick utöka den med Erich Bengtsson Sågares tomt, men denne ville själv bygga där. Erich erbjöds 1 000 daler kopparmynt och 1 pund humle.⁵⁴⁸

⁵⁴⁰ UUB U 1605 a p. 53.

⁵⁴¹ UUA(II) G I b:54 extraordinarie expenser.

⁵⁴² RA Allmänna verks skriv till k maj:t.

⁵⁴³ UUA(II) G I b:55.

⁵⁴⁴ UUA(II) G I b:56.

⁵⁴⁵ Uakp (majus) 1691 18/2.

⁵⁴⁶ Uakp (minus) 1691 7/2.

⁵⁴⁷ Uakp (minus) 1691 11/2.

⁵⁴⁸ Dombok 1691 29/4, 11/5; 1691 6/10.

Erichs änka, hustru Margitta Mattzdr kvitterade 1692 23/4 190 daler kopparmynt för den stadstomt ”uth med stora [Kungs]gatan” [nuvarande Kungsängsgatan] som hon bebott.

I augusti 1691 skickade V. bud att han ej längre ville hyra sal slottsfogdens gård [i Slottsbacken? där han sannolikt bott sedan branden] om han inte fick köpa den.⁵⁴⁹

I relationen om branden kring Nya Torget 1702 16/5, berättar Eenberg först om Olaus Rudbecks gård och Jesper Swedbergs nya stenhus. ”Samma olycka vederfors Her: Profess:ne [Carl] Lundius och Vallerius Hus längre utföre vid stora [Kungsängs]Gatan”.⁵⁵⁰

I juli 1702 uppvisade V. ritning på sin egen tomt, stadens och smeden Pehr Johansson änkas, med begäran att av den senares stadstomt för tomtören få så mycket att hans hela tomt blev reguljär. Detta beviljades.⁵⁵¹ I september meddelade dock änkan Brijta Olofzdr att hon tänkte bebygga den stadens tomt som hon bebott före våldelden. Detta kunde ej förvägras henne, men om hon ej fullföljde skulle tomten indelas för V. enligt magistratens tidigare beslut.⁵⁵² I december sålde hon dock sin tomt Oxen 7 inkl. därpå befintligt tegel till V. för 110 daler kopparmynt.⁵⁵³ Hon lovades till nästkommande midsommar fritt få bo i det stugrum, som är i V:s gård.⁵⁵⁴ Till V. försålles i augusti 1702 och juni och juli 1703 bräder som upphandlats av akademien.⁵⁵⁵ Därmed kunde boningshus byggas.

V. finns med 1705 i den specifikation på dem som mist hus och egendom i branden 1702. Det hänvisades till befrielse från kontribution enl K brev 1704 4/1.⁵⁵⁶

Av tomtöreslängder i Vårfru/Islandsrotarna, taxeringslängder och skattningsprotokoll 1708–16 framgår att V. ägde gårdstomten kv Oxen 7 (värd 1:5 1/6 daler silvermynt), fastigheten Oxen 118 (värd 633:10:16 daler silvermynt) och Lejonet 132. Han ägde dessutom en kålgårdstomt (värd 13:10:16 daler silvermynt) och en lada (värd 20 daler silvermynt). Lösöret uppgick till 333:10:16 daler silvermynt. Hos honom bodde sonen Johannes Vallerius och pigan Margareta Larsdr.

⁵⁴⁹ Dombok 1691 29/8.

⁵⁵⁰ Eenberg, En utförlig relation, s. 25.

⁵⁵¹ Dombok 1702 7/7.

⁵⁵² Dombok 1702 24/9.

⁵⁵³ Orig ULA Upps stadsarkiv (I) G:8 1702 8/12.

⁵⁵⁴ Dombok 1702 10/12.

⁵⁵⁵ UUA(II) G I b:66 p 1177 1702 12/10, 1703 12/6, 27/7.

⁵⁵⁶ Akad konsistoriet koncept i UUA(I) E III a p 296 1705 15/4.

Böcker

V. inropade sex nummer på auktion efter språkmästare David Bojards bibliotek i februari 1702.⁵⁵⁷ Sannolikt var det också V. som inropade ytterligare åtta böcker. Inga titlar anför. 1715 skänkte V. till universitetsbibl uppsala-dissertationer m.m.⁵⁵⁸

Litteratur: Biographiskt lexikon bd 19; Bref nr 103; Davidsson (NTBB 1969); Davidsson Sv musiktr nr 61, 86, 88, 89, 100 o 101; Eenberg Relation, s. 25; Göransson, s. 47, 148 o 155; Göransson Kyrkans musik, s. 253–272; Hansson; Kyhlberg Chorus musicus, s. 8; Lidén I, s. 499–505; Mattheson Ehrenpforte, s. 386; MGG 2. 16, sp 1296; Moberg En komposition av Harald Vallerius; Moberg Musikwiss 1, s. 67f.; Norlind Lexikon 2, s. 535; Norlind TK 3, s. 75; Odén Ög 849; Peringskiöld, s. 251; Upmark-Rosenadler Parentalia; Schildt Karl XI:s kröning; Sjökvist (Tidig Musik 2009:2, s. 24–25); Solex2 5, s. 737; Wrangel (Samlaren 1893).

B 1.237 PETTER P:SON DIJKMAN

UM: 1666 12/9 (Petrus Petri Dijkmann, Westm)

NM(vd): 1666 12/9 (Petrus Petri Dijkman)

Född i Hedemora 1647 1/10, son till organisten och stadsskrivaren i Hedemora, senare i Gävle Pehr Engelbrechtsson (Svensson) Dijkman och Anna Lydertsdtr. Häradshövding i Ärlinghundra, Sollentuna, Danderyd, Värmdö, Åker, Bro och Håbo. Avsatt p.g.a. tjänstefel 1703. Död i Stockholm 1717 2/2, begr i Täby ky 10/3.⁵⁵⁹ Gift 1) 1674 5/2 m *Helena Edhelia* dtr av kyrkoherden i Vendel mag. Jonas Ivari Edhelius och Margareta Eliædtr (d 1706 31/12 i Klara, begr 1707 12/2 Täby ky⁵⁶⁰). 5 barn redovisade i bouppteckning 1717; 2) 1709 18/2 m *Katarina Oldekopp*. Bror till *Engelbrecht* (B 1.278) och *Ludert Dijkman* organist i Storkyrkan.

D. torde fått grundläggande musikalisk utbildning av sin far med påbyggnad i gymnasier i Gävle och Västerås. Han återfinns i föreläsningslistorna 1666–69, 1671 (1672 saknas) och erhöll stipendium i kommunitetet i fil fak vt 1671 men ej som musicus. Han drogs till fornforskningen som blomstrade i Uppsala

⁵⁵⁷ Orig UUA(I) F XI:1.

⁵⁵⁸ UUB Bibl arkiv A:3 p. 226.

⁵⁵⁹ Begr av B:W.S. (sv vers, 17 fyrradningar). ”Af den Honom Bäst Kiände” (sv vers sv prosa, lat prosa). Sthlm 1717.

⁵⁶⁰ Begr ”Af en cypressqvist” (sv prosa och vers + lat epigram).

(se vidare SBL). Personlig kontakt ägde D. med prof. J. Schefferus, för vars barn han i två omgångar var informator.

Han var både resp och författare till dissertationen 1672 2/3 *De veterum philosophorum mediis cognoscendi naturalia meditationem* med P. Aurivillius som pres.⁵⁶¹

Redan innan giftermålet med kyrkoherdens dotter Helena gav han 1672/73 till tackoffer 1 riksdaler till Vendels kyrka. 1680/81 betalade han bötespengar för amma 6 daler kopparmynt.⁵⁶² Dottern Catharina döptes där 1686 29/7⁵⁶³ men bisattes redan 18/11 i Klara kyrka.⁵⁶⁴ Ytterligare ett barn dog 1689 22/1 i Klara.⁵⁶⁵ Också hustruns mormor bisattes 1692 14/11 och begr 12/12 på Klara kyrkogård.

D. omnämns i samband med orgelbygget i Uppsala åren 1692–97 då han kallas ”[lands]secreteraren” (Sjögren). Den enda musiknotisen i övrigt utgörs av att han 1695 betalade den fiol som befallningsman Ludert Emporagrius krävt av Christian Zellinger att återlämna, varför målet avskrevs (I 2.21).⁵⁶⁶

D. erhöll arrendekontrakt på Skällnora kronokvarn i Fresta sn 1694 1/4 – 1700 1/4.⁵⁶⁷ Borgen utgjordes av skatterättigheten av skattegården Gribby i Danderyds skeppslag, Täby sn, som han köpt av kungl rådet Nils Brahe för 1 000 daler kopparmynt. Inprotokollerat till K Maj:t 1699 8/2.⁵⁶⁸

I december 1699 riktade D. en supplik till landshövdingen i Uppsala län att få ut fjärde kvartalets lön.⁵⁶⁹

Skrifter (se även SBL) Observationer, som kunna gifwa någon anledning til dhe forna svenskars och göthers penninge rächningz beskaffenheet. Sthlm 1686.⁵⁷⁰

Antiquitates ecclesiastica, eller gamle svenska kyrkie-handlingar angående våra förfäders christeliga troos och kyrkio-ceremoniers beskaffenheter ... Sthlm 1703.

⁵⁶¹ urn:nbn:se:uu:diva-323142.

⁵⁶² ULA Vendel L I:3.

⁵⁶³ ULA Vendel C:1.

⁵⁶⁴ SSA Klara Döda 43,213.

⁵⁶⁵ SSA Reg Klara Döda 61,210.

⁵⁶⁶ Uakp 1695 25/5, 26/6 § 2.

⁵⁶⁷ 1696 22/5 kammarkoll till landsh i Upps län. ULA Upps länsstyr, Landskansliet D II d:37. nr 29; ang kautioner 1697 14/7 ibidem D II d:42 nr 19.

⁵⁶⁸ ULA Upps länsstyr, Landskansliet D II d:48 nr 26.

⁵⁶⁹ ULA Upps länsstyr, Landskansliet D IVa:17.

⁵⁷⁰ I KB:s ex A F1700/3258 finns handskrivet tillägg om mynthisistoria. K brev 1687 14/5 med privilegium för D. för trycket och 10 års skydd återges.

Swea Karl och Götha vthi fält och bardag [sic] beskrefwen på det gamla swänska språket ... Sthlm u.å.[1706].

Historiske anmärkningar, öfwer och af den dehl runstenar, i Swerige ... (1708). Sthlm 1723.

BK

Litteratur: Almquist, Domsagor och häradshövdingar, s. 120; Kleberg Kammarkollegium, s. 96f; Lidén I, s. 49; SBL 11, s. 251; Sjögren Organister, s. 252.

B 1.238 NICOLAUS CHRISTENSSON STENMAN

UM: 1666 22/9 (Nicolaus Christierni
Öje, Gothl)

NM(gotl): 1666 22/9

Född 1648 18/9 i Öja, son till kh Christianus [Christenson] Nestvediensis och Margareta Nilsdtr Gardea, UM 1666, åter till hemmet 1669. 1671 informator för superintendenten Brodinus son. 1674 25/8 prv i Lärbro, därefter med discipeln till Åbo, där i två år för prof P. Bång. Nämnd som director cantus där 1677. 1677 till Narva som lärare för lantrådet Axel Christerssons söner, konsistorienotarie, skolrektor, vice pastor m.m. 1682 till Stockholm med goda rekommendationer, därefter till Gotland. 1682 stadskaplan i Visby, 1684 medlem i konsistoriet. 1688 12/9 kallad till kh i Hablingbo (1689 1/5). 1705 befrielse från konsistoriet. 1708 29/4 död, begr 2/6. Gift 2 ggr. En son *Nicolaus Nicolai S.* (UM 1721 gotl) uppvaktade sin syster Christina på br 1728 27/7 med ”Skilnaden På Bröllops-Dans...”⁵⁷¹

Enligt Lemke Hm ”fick [S.] stipendium i musik 1668” i Uppsala. Detta har ej bekräftats. S. förekommer ej på föreläsningslistorna, som bevarats från hela 1660-talet.

Begravningsskrift (medförf) till Catharina Leijel gift m S:s professor Petrus Bång, begr Åbo 1675 28/11.

Litteratur: C. von Bonsdorff, Bidrag till Åbo stadshistoria 2, s. 211; Gustafson Gotlands nat II, s. 3; Lemke Hm, s. 392f; Melander nr 657.

⁵⁷¹ Handelsman Hr Hans Lindeman Hansson & j Christina Steenman. Två olika tryck Sthlm Joh. Laur. Horn, Henrjch C. Merckell.

B 1.239 ERICUS DANIELIS HONATHERUS

UM: 1666 4/10 (Rosl)

NM(upt): 1665 (slutet), (1666 början)

(Ericus Hontherus)

Son till Daniel Hontherus, kh i Valö, Uppsala stift. Löjtnant.

H. kan möjligen vara den ”Ericus Hon-” som skrivit in C kör 2 i M.1. (se del 1, s. 72, 435). Mot detta talar att alla andra notskrivare i samma stämuppsättning inskrevs i UM från maj 1650 till maj 1659 medan H. inskrevs först 1666. Han skulle vid tillfället varit ca 7 år yngre än Olaus Teelman (B 1.206) och 16 år yngre än Thomas M. Krook (B 1.161). Mot hans unga år talar även notskriften som är den mest drivna av alla händer.

De två yngre notskrivarna anser Kyhlberg ha tillhört trivialskolans elever något som även förefaller sannolikt för H.

Litteratur: Fant-Låstbom III, s. 316.

B 1.240 ANDREAS OLAI HESSELIUS

UM: 1666 3/11 (Westm)

NM (vd): 1666 3/11

Född i Hesse, Stora Tuna december 1644, son till organisten och klockaren Olof Bengtsson. Skolgång i Västerås. Konrektor i Falun 1676 26/6, Prv 1679, s.å. rektor, kyrkoherde i Folkärna 1686. Död 1700 23/4 (uppgifter enligt Muncktell). Gift i Norrbärke 1676 29/6 m *Maria Bergia*, en syster till Jesper Swedbergs andra hustru.⁵⁷² Barn se Muncktell Hm. En äldre broder är *Ericus Olai Hesselius* (B 1.209).

H. är ej noterad på föreläsningslistorna 1668 och 1669, däremot på de bevarade för 1670, 1671, 1673 och 1674.⁵⁷³ Han föreslogs 1671 i teol.fak. vid behov till stipendium simplex eller kommunitet men förekommer ej på stipendielistorna.⁵⁷⁴ Belägg för musikmedverkan i Uppsala saknas.

BK

Litteratur: Muncktell Hm III:58f.; Sjögren organisterna, s. 219 (fadern); V-Dala 513.

⁵⁷² Bröllopskrift av Oloff Gilberg, Petrus Bergius. Västerås.

⁵⁷³ UUA(I), D IV:2.

⁵⁷⁴ Teol fak prot 1671 5/6 §2; Uakp 1671 3/7 § 19.

B 1.241 PREVOST DEN YNGRE

Son till hovkapellisten och språkmästaren Paul Prévost. Han föddes sannolikt i Berlin. Att Prévost junior skulle ha stipendium bland musikerna i Uppsala angavs som villkor vid Prévost seniors anställning som informator musices 1667 8/3⁵⁷⁵.

P. torde fått grundläggande musikutbildning av fadern. Han var inte inskriven vid UM, ej heller i NM, men förekommer bland musikstipendiaterna under rector cantus C. P. Wallinus vt 1668 – ht 1669, varefter familjen flyttade till Stockholm.

Litteratur: Kjellberg Kungl musiker II, s. 471 (fadern).

B 1.242 PETRUS PETRI MYRA DEN YNGRE

UM:1667 30/1 (Petrus Myra, Westrog)

NM (vg): [1666]

Son till vice pastorn i Synnerby Petrus Petri Myra och Margareta Nilsdtr. Kantor i Skara.

Inga tecken finns på musikalisk aktivitet i Uppsala.

BK

Litteratur: Lundqvist Vg 620; Warholm Hm I:163.

B 1.243 JONAS JONÆ GRAMONIUS

Fil fak 1667 9/2

UM: 1667 10/2 (Holm)

NM(st): 1667 5/10

Styvson till hökaren Joen Markuson. Altist i Jacob, återinsatt 1675, lärare i lägsta klassen 1677 28/11. Kantor i Klara kyrka och skola 1687. Frånträdde tjänsten i kyrkan 1695. Död 1699. Gift i Stockholm, Jacob 1675 26/9 m *Elizabetha Hansdtr Knapp* (f 1647, d 1706, jordsatt Klara 1706 10/1), dtr till hovmusikanten Hans Knapp.

G. är antecknad i föreläsningslistorna ht 1668 för prof M. Brunnerus (teologi), J. Schefferus (latinsk vältalighet), Skunck (grekiska) och ht 1669 för J. Fornelius (astronomi).

Enligt konsistoriebeslut i december 1669⁵⁷⁶ erhöll G. stipendium i kommunitetet i teol fak vt 1670 – vt 1673 (vt 1671 omnämnd som musicus). Han

⁵⁷⁵ RA Kanslersämbetet B:1.

⁵⁷⁶ Uakp 1669 17/11 § 20.

efterträddes av Engelbrecht Dijkman-Mannerburg (B 1.278). Han torde varit sångare eftersom hans tjänster i Stockholm var som kantor. Hösten 1670 hade han varit på besök hemma i Stockholm.

Rector cantus C. P. Wallinus (B 1.192) begärde G. som vittne 1671 mot notarien Olaus Beckius (B 1.219) som efter en våt natt blivit så hes att han med de andra måste stå och skämmas i kyrkan.

I oktober 1673 förklarades G. skyldig till lägersmål med Margareta Larsdtr Ruut. Han citerades tre gånger till konsistoriet utan att infinna sig och fick i december avslag på sin begäran att låta behandla ärendet i Stockholm, eftersom de båda befann sig där. Beslöts i februari 1675 om relegation eftersom G. inte åtlodde inställelsen.⁵⁷⁷ Margareta Ruut fick i mars 1676 rekommendation för att få exekution på G. till kämnärskammaren i Stockholm för lägersmålet.⁵⁷⁸ I konsistoriet i Stockholm behandlades hans lägersmål 1675 17/3. Samtidigt begärde G. att återfå sin tjänst som altist i Jakob. Där utnämndes han till kollega i nedersta klassen 1677 28/11 och verkade till 1681 9/2 då han begärde stipendium för studier och efterträddes av Lars Sahlman, ”Knijfsmeds-Lasse” (B 1.253).

Sammanträdena med konsistoriet i Stockholm synes ha skett i januari varje år. Däri framgår att G. medverkade vid begravningar, sannolikt som ledare för skolans sång. 1680 begärde han sin del av ”cantus martiniani-pengarna” (S:t Martin 10 nov). 1690 var G. ovetting i konsistoriet vid tvist om sången vid begravningar. 1692 13/1 angavs G. vara lämplig som kantor i Klara. Samma år gjorde han ingrepp i likpengarna. Han anklagades av skolmästaren i Jacob för intrång vid begravning 1694 31/1.⁵⁷⁹ 1690 30/10 antecknades sångaren i Klara, Gramonius vara borgensman för en båtsman på skeppet Kattan, vilken vigdes utan lysning, då skeppet skulle segla följande morgon.⁵⁸⁰

Vid begravningen i Klara 1699 fick G:s lik genom kyrkoherdens anordning allt fritt: bårkläde och båren, 3 begravningsringningar, bisättning och sång av skolan.⁵⁸¹

1699 kvitterade Adam Rönqvist lön för änkans räkning, förmodligen som tillförordnad. Änkan jordsattes på Klara kyrkogård 1706 10/1.⁵⁸² Både G. och hustrun saknas i bouppteckningsregistret.

BK, rev JOR

⁵⁷⁷ Uakp 1673 14/10 § 8; 1673 17/12 § 9; 1675 19/2 § 2.

⁵⁷⁸ Uakp 1676 20/3 § 6.

⁵⁷⁹ KB I 39.

⁵⁸⁰ SSA Riddarh CEF.

⁵⁸¹ SSA Klara L I a 2:20, f 180 Räkningsnotis och gravsedel 1699 12/8.

⁵⁸² SSA Reg Klara räkenskaper.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 416, 417; Edholm, s. 43; Hildebrand, Clerus Holmiensis KB I 39:7 (med felaktigt år för UM); Stridsberg Klara skola, s. 69 (felaktigt år för UM); Thimon Sth I, s. 86f.

B 1.244 GABRIEL JONÆ PHRAGMENIUS

UM: 1667 10/2 (Upl)

NM (upl): [1666 ht?]

Född 1648 i Hagby. Son till kyrkoherden Jonas Vernicii och Margareta Nilsdtr Sepelia. Magister 1679. Konrektor och tillika director cantus figuralis i Gävle s.å., lektor där 1686 och skolrektor 1691, kyrkoherde i Västerlövsta och kontraktsprost 1696. Död 1706 27/4.⁵⁸³ Gift i Gävle 1680 m *Catharina Fontelia*, dtr till kh Petrus Fontelius.⁵⁸⁴ Barn: *Catharina* gift m efterträdaren *Abraham Printz* (B 1.367). Övriga barn, se Hm. En äldre bror är *Jonas Jonæ Phragmenius* (B 1.183).

P. tilldelades penningstipendium i teol fak från ht 1671, men ingenting tyder på att han fick det som musikanter.⁵⁸⁵ Enda uppgiften om hans musikmedverkan i Uppsala gäller delaktighet i en liten grassation, där P. tillsammans med några kamrater skulle ha sjungit och trallat vid professor Lundius gård och dansat på torget. Någon hade även spelat på en luta (I 2.13).⁵⁸⁶

Av personverserna framgår att han var nära bekant med Johannes Columbus (B 1.203) och teologie professor C. Lithman och hans dotter Christina.

Samtidigt som P. utsetts till konrektor i Gävle skola, hade stadens magistrat till domkapitlet framfört sina bekymmer beträffande rector cantus-tjänsten. Lönen på 60 daler kopparmynt av staden och 20 daler av kyrkan var ingenting för en kompetent person att leva på. Ärkebiskopen Johannes Baazius förordade därför att P. tills vidare, eftersom ”han har god förfarenhet in musica kan vara director cantus och ha den lön som därtill kan vara [an]slagen.”⁵⁸⁷ När P. sökte lektorat intygade hans svärfader, gävleprästen Petrus Fontelius (B 1.116), att han ”förestått musiken och den [textförlust: i särdeles?] lägervall [förfall] efter möjligaste uppräat.”⁵⁸⁸ Att P. hela tiden som konrektor skötte

⁵⁸³ Begr-verser av Petrus Phragmenius (sv vers) Uppsala u.å.; av Eric Segrot (sv vers). Uppsala u.å. 1.

⁵⁸⁴ Bröllopsverser av N. J. Sepelius (lat vers).

⁵⁸⁵ Uakp 1671 3/7 § 19.

⁵⁸⁶ Uakp minus 1675 3/3 § 1.

⁵⁸⁷ Udkp 1673 10/9.

⁵⁸⁸ Original 1681 20/6, Petrus Fontelius till Upps domkap. ULA, Upps domkap G II 2 a:8.

musik-sysslan framgår även av den dragkamp mellan skolrektor och lektorerna, som började 1684 och som gällde eventuellt bidrag från gymnasiet till rector cantus-lönen, i synnerhet som detta saknade instrument och sångböcker och skolans förråd utnyttjades.⁵⁸⁹

Skrifter: Diss 1678 4/5 *De abstractione* Pres Matthias Steuchius. Ded till C. Lithman, A. Leufstadius, S. Watz, O. L. Welt, N. Phragmenius (bror). – Pro gradu 1679 3/12 *De nummo* pres Claudius Arrhenius-Örnhielm. Ded till ärkebiskop Johannes Baazius (lat prosa). Grat till resp av Johannes Columbus (B 1.203) (lat vers).

P e r s o n v e r s e r: (medförf) till teol dr Justus Oldekop, superintendent i Arensberg och på Ösel o Christina Lithman, dtr till prof Carolus Lithman, br 1669 28/1 Uppsala (lat vers) tills m Johannes Columbus (lat vers). – (medförf) Carolus Litman vid tillträde av rektoratet, grat 1669 16/12 Uppsala (lat prosa) tills m Johannes Columbus (lat vers).

BK

Litteratur: Bygdén Hm III:318 (fadern); Fant-Låstbom Hm 2, s. 259; Lidén I, s. 26, 451; Uddholm Gevaliensens, s. 42; Wallenius, Släkten Phragmenius.

B 1.245 ANDREAS LAURENTIJ DROSSANDER

UM: 1667 31/8 (Suderm)

NM(söd): 1667 31/8

Född i Julita 1648, son till kyrkoherde Lars Hemmingsson Drosander och Catharina Johansdtr Becchia. Studieresor i Europa 1681–83, därvid student i Leiden 1681 5/11 och med dr i Reims 1683, med professor i Uppsala s.å. Död 1696 19/7, begr 30/9.⁵⁹⁰ Gift 1684 8/7 m *Maria de Besche* (f 1658, d 1726 6/5) änka efter hovkonditorn Hans Georg Düben.

D. förekommer på föreläsningslistorna 1669, 1670 och 1671 för Olaus Rudbeck. Någon direkt musikmedverkan är ej belagd, men han hade till sörmlänningarnas konvent 1669 12/12 lånat ut sin marintrumpet (I 4.42), som dock slogs sönder av Olaus Aredius. Eftersom denne var medellös och dessutom ej kunnat återfinnas begärde D. ”att Landsmännen ville hålla honom Skadelös,

⁵⁸⁹ Se bl a inlagor 1684 i ULA, Upps domkap G II 2 a:8.

⁵⁹⁰ Två begr-verser.

uti det som han till deras nöje och behag hade contribuerat [bidragit]”. Instrumentet ersattes också med 2 riksdaler under motivering, ”att alldenstund denna skada angick publikum, skulle han och av publike medel rättas”.⁵⁹¹

1695 5/8 skänkte D. 60 daler kopparmynt till H. H. Cahmans orgelbygge.⁵⁹²
Skrifter: Se SBL 11:456f.

BK

Litteratur: Lagerholm Sn 786; SBL 11:454–457, art av Olof Strandberg.

B 1.246 ERICUS LAURENTII WENNÆSIUS

UM:1667 9/10 (Gev)

NM(gestr): 1667 24/11

Född i Gävle 1641, son till kollegan där Laurentius Olai Wennæsius från Vännäs och Catharina Eriksdtr. Skolgång i Gävle, där Erik Limmelius var konrektor. Aktuarie i antikvitetskollegiet 1680. Framstående skald. Död 1684 i Stockholm. Broder *Lars Wennæsius*.

På de bevarade föreläsningslistorna förekommer W. 1670–73 (1672 saknas) för prof. Benzelius, Schefferus, J. Columbus, P. Aurivillius. Hans opublicerade sonettsamling *Etthundrade Kling-Dichter* är dedicerad till Urban Hiärne, vars krets W. tillhörde på 1660-talet.

Efter beslut i konsistorium februari 1669⁵⁹³ innehade W. penningstipendium i teol fak vt 1669 – vt 1674 (ej som musicus). Hans innehav av äldre tryckta musikalier för luta tyder på att han spelade detta instrument.

W. rekommenderades 1679 av E. L. Runell adlad Palmsköld och J. Hadorph i skrift till M. G. De la Gardie till registratorstjänst vid riksarkivet. Den hade blivit ledig genom att Henric Silentz dött i Falun.⁵⁹⁴ I staten för antikvitetskollegiet upprättad av riksskattnästare Sten Bielke 1680 står W. på andra plats efter Hadorph med en lön på 300 daler silvermynt enligt kungl resolution 1680 12/2.⁵⁹⁵

Personligt: Bouppteckning/Dödsbo SSA Bouppteckningsregistret 1686:170.

Hushåll: W. bodde i Stockholm på Norrmalm.

⁵⁹¹ UUB, U 1002 a p. 390; U 1003 a p. 72.

⁵⁹² ULA Orgelräkning 1692–98 C upp. 49.

⁵⁹³ Uakp 1169 13/2 § 2, 15, 17.

⁵⁹⁴ 1679 4/6 KB Autografsaml Hadorph.

⁵⁹⁵ 1680 27/5 KB Autografsaml Bielke, Sten.

Musikalier egenhändig påteckning ”Ericus Wennæsius Gevalensis 1680 7 Aprilis” på titelbladet till *Delitiae musicae* av Ioachimus van den Hove, Utrecht 1612. Därmed sammanbunden är Daniel Laelius, *Testudo spiritualis* innehållande psalmer enligt Lobwasser satta för luta. Arnhem 1617 (M 4.7).

Skrifter: Hanselli bd 12, s. 159–225; Wennæsius, *Skrifter* 1. Etthundrade kling-dichter. Utg och kommenterade av Ingeborg Nordin-Grip.

Övers. av J. Stegman, *Christus aggonizans*. The är Betrachtelse af Herrens och Frälsarens Jesu Christi Bittre Dödzkamp i örtegården, Stockholm 1684. Grat till översättaren av Johannes Columbus, Poës. Prof. Ups. (lat vers); N. Grijse Gev. (sv prosa med avsl sv vers); Gudmunder Olafson fra Jslande (isländsk vers, 10 fyraradingar).

Bland p e r s o n v e r s e r huvudsakligen ägnade lärare och landsmän kan nämnas: till kungl och Uppsala akademis boktryckare Henricus Curio och hustru Disa Rudbeckia, br 1671 [12/9] (lat vers). – (medförf) till Arvidus Hedman resp för diss *De anno et anni tempestatibus*. Pres M. Celsius grat 1672 25/9 (lat vers). – till stud Arvidus Hedman (d i Uppsala 1673 14/5) begr 1673 29/5 i Storkyrkan (sv vers). – till Ludovicus Pontus De la Gardie begr 1674 [5/4] i Stockholm (lat vers). – till tidigare konrektor i Gävle och lärare till W., Erik Limnelius (d 1674 22/3) begr 1674 12/4 i Hedesunda (sv vers + lat epigram). – till prof Petrus Aurivillius begr 1677 [9/12] i Uppsala domkyrka (lat vers). – till hustru Elsa Rodde g m sal råd- och handelsman Bastian Poppelman (B 1.229, d 1678 25/5) begr 1678 30/6 i Gävle stadskyrka (sv vers). – (medförf) till Gudmundus Olai Islandus och j ”Nobiliss.” Juliana Margareta Bagge br 1684 29/9 i Åbylund (lat prosa, dat Sthlm 1684 24/9). – till boktr i Sthlm Johan Georg Ebert och hustru Märtha Nilsdtr br 1682 30/4 (sv vers, 14-radig).

BK, rev JOR

Litteratur: Collijn sp 1008; Hanselli vol 12; Sv littlex, s. 610; Uddholm Gevaliensens, s. 40.

B 1.247 MAGNUS PETRI WALLINUS

UM: 1668 8/2 (Ostrog)

NM (ög): 1668 dec⁵⁹⁶

Född 1646 i Törnevalla, son till ryttmästare Petrus Dieterici och Ingeborg Siggonis. Död i Uppsala 1675 23/11 (29 år). En äldre broder är rector cantus *Carolus Petri Wallinus* (B 1.192).

Skolgång i Norrköping, därefter i Linköping, där Elias Petri Fornelius var kantor och organist. Till Uppsala ”tum quod studio Musices cum laude esset deditus” [sedan han lidelsefullt med beröm ägnat sig åt musik]. På de ej fullständigt bevarade föreläsningslistorna är W. antecknad 1668, (ej 1669), 1670, 1671, 1673 och 1674.⁵⁹⁷ En tabell över stipendiaterna läsåret 1674/75 uppger bl.a. att W. som k stipendiat disputerat, bevistat föreläsningarna i filosofi och medicin samt privatkollegium i latinsk vältalighet. Hans far var ryttare och han själv gav privatundervisning för söner till en borgare i Stockholm. Uppförande: ”proba”.⁵⁹⁸

Vid inspektion på kommunitetet ht 1670 fann man W. på en av de tre platser, som brodern innehade som löneförmån i sin egenskap av biblioteksamanuens och rector cantus.⁵⁹⁹ Om han redan då var aktiv inom musiken, framgår ej. Men när konsistoriet följande vår tog ut tolv studenter till ett matlag på kommunitetet, var W. med som musikanter i fil fak.⁶⁰⁰ Han är införd i stipendie-registret som kommunitist från ht 1671 i fil fak (från 1673 med penningstipendium) och stod kvar t.o.m. ht 1675.⁶⁰¹ Återstoden av hans stipendium för vt 1675 kvitterades den 26/11 till hans bisättning av landsmannen Harald Valerius (B 1.236), som senare även tog ut hans inestående pengar för ht 1675.⁶⁰² W. hade gratulerat honom till disputationen 1674.

Till begravningen 1676 2/1 i Bondkyrkan, som var gemensam för W. och två andra östgötska studenter, utfärdade rektor ett tryckt program. Hemming Forelius och Jacobus Söderholm lät trycka var sin dikt på latinsk vers ”In Funis”. Begravningsräkningen upptog endast kostnader för ringningar, den gemensamma graven på kyrkogården, tre bårpäll och likkuren i fyra veckor.⁶⁰³

BK rev JOR

⁵⁹⁶ Odén Ög anger 1667.

⁵⁹⁷ UUA(I), D IV:1.

⁵⁹⁸ UUA(I), F V a:2.

⁵⁹⁹ Regist UUA(I), B I a:1, p. 208.

⁶⁰⁰ Uakp 1671 18/3 § 6.

⁶⁰¹ UUA(I), F V a:1.

⁶⁰² UUA(II), G I b:38.

⁶⁰³ ULA, Upps domk dep 54 (b).

Litteratur: Meyer 696; Odén Ög 872.

B 1.248 INGELLUS CANUTI BIÖRNKLOU

UM: 1668 16/2 (Angerm)

NM(ångerm): 1668 15/2

Son till kronobefallningsmannen i Ångermanland Knut Ingelsson BjörnkLou. Krigsfiskal. Enl nationsmatrikeln adlad Biörndahl.⁶⁰⁴

BiörnkLou förekommer på föreläsningslistor 1668 (för Olaus Rudbeck), 1669, 1670 och 1674 med juridisk inriktning.

Tre studenter, bland dem B. dömdes för slag och övervåld i februari 1671 mot några andra studenter. Bland annat hade man dansat.⁶⁰⁵

I mars 1673 krävde notarien Olaus Beckius (B 1.219) Ingellus på ersättning för medverkan i komedi i Stockholm.⁶⁰⁶

B. och landsmannen Paul Lundebergh (B 1.258) hade i juli 1673 spelat på Nya Torget på väg till L:s bostad och då blivit överfallna av 4 soldater varvid en teorb tillhörigt musiken och värderad till 40 riksdaler förstördes. Målet hänvisades till rådhusrätten.⁶⁰⁷ Vid vittnesmål av Harald Vallerius angående kvaliteten på den för B. sönderslagna teorben (I 2.11) gör han jämförelse med Rudbecks instrument, som han anser ej går upp mot detta.⁶⁰⁸ B. förekom även i en grassation i mars 1675 då han tillsammans med flera andra trallat och dansat och även spelat på luta (I 2.13).⁶⁰⁹ Det är tydligt att B. trakterade lutinstrument och att han var danslysten.

BK, rev JOR

Litteratur: Modin-Söderberg Nrl, s. 32.

B 1.249 SIMON MARTINI BIURBECK

UM: 1668 23/4 (Simon Martini Biurbeckius, Westm, Dalek)

NM(vd): 1668 23/4 (Biurbeckius)

⁶⁰⁴ Någon sådan ätt återfinns ej i adelskalendrarna.

⁶⁰⁵ Uakp 1671 8/2 § 4.

⁶⁰⁶ Uakp 1673 1/3 § 2.

⁶⁰⁷ Ukäp 1673 21/7.

⁶⁰⁸ Dombok 1673 22/7.

⁶⁰⁹ Uakp 1675 3/3 §1.

Son till Mårten Simonsson i Hyttinge (Stora Tuna sn). Död 1697 6/7 som kh i Ljusnarsberg. Gift i Säter 1676 4/6 m *Catrina Arndts (Arendz)* (f 1659, d i Säter 1707 1/10) dtr till bokhållaren och borgaren Henrik Arndts. (Se i övrigt Ekström Hm.)

Skolgång i Västerås 1651, uppflyttad till gymnasiet 1661. Av de bevarade föreläsningslistorna 1668–71 upptar den sista B.⁶¹⁰ Han antogs till kommunitetet i fil fak ht 1671⁶¹¹ men stod blott kvar över vt 1672. Notisen ”m.” vid hans namn i stipendieregistret för denna termin och det faktum att han efterträdde av musikanten Andreas Schultz (B 1.274) tyder på att även B. var musikanter.⁶¹²

B. var bland gratulanterna i den äldre landsmannen Petter P:son Dijkmans (B 1.237) diss 1672 2/3 *De veterum philosophorum mediis cognoscendi naturalia meditationem*.

Han blev kollega 1673 i Västerås och enligt Muncktell även medhjälpare åt rector cantus genom att lära eleverna blåsa på skalmeja och flöjt (I 5.5). Prästen Olaus Moræus nämnde i brev till biskopen i Västerås 1687 12/3 om B., som varit apologist i Västerås ”och där hos brukat såsom en ordinarius Vocal- och Instrumental Musicus utan njutit ringaste lön”.

Kallstenius berättar att B. 1692 åtog sig att laga Västerås skolas basfiol mot att han fick överta en äldre, helt sönderslagen (I 5.12). Däremot har Sjögren avfärdat uppgiften hos Hülphers att B. skulle ha byggt en orgel i Ljusnarsberg 1693.⁶¹³ B., som upprepade gånger varit sjuk, predikade sista tiden sittande. Jordfästningen förrättades av biskop Carl Carlsson.

Skrifter: Översatt H. Müller, Kors-, boot och bönschola. Västerås 1685.

BK

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 857f; Hülphers, s. 180, not 19; Kallstenius, s. 198; Muncktell Hm 2:84f.; Sjögren Orgelverken, s. 162 f.; V-Dala 552.

⁶¹⁰ UUA(I), D IV:2.

⁶¹¹ Uakp 1671 3/7 § 19.

⁶¹² UUA(I), F V a:1.

⁶¹³ ”Samuel” förfärdigade ett positiv till Ljusnarsbergs kyrka 1693 enligt Norlind TK 3, s. 187.

B 1.250 ERICUS JOHANNIS SOHME

UM: 1668 21/5 (Ericus Johannis Soom,
Ups)

NM (upl): - -

S. torde besökt trivialskolan i Uppsala och gått vidare till universitetet. Notarie i trivialskolan och sångare i kyrkan 1674 till sin död 1717. Gift senast mitten av september 1688 med *N.N.*

Son? *Johannes* (fjärdh) [1699 5/12] född i Uppsala. Krigspräst. Fången i Moskva. Pastor i Biskopskulla och Fröslunda 1723. Död 1725; Dotter som 1717 varit gift sedan många år.

Det enda året 1671 förekommer S. i föreläsningslistan bland upplanningarna för prof E. Benzeliuss (teologi) och J. Columbus (poësis professor). Han saknas dock i Upplands nations matrikel, vilket kan tyda på att han bodde hemma.

S. anklagades ofta för oroligheter på stan. Stud Ericus Boman (B 1.223), var vittne 1672 då S. stod anklagad av vakten för skrikande och skällsord.⁶¹⁴ I januari 1676 anklagade nattvakten S. för nattligt buller. Han hade ”Organistens son” på släden när han körde kring i staden och förde oljud (se del 1, s. 343). Det långa protokollet slutade med förmaning att vara ett föredöme för ungdomen eftersom han var notarie i skolan.

S. var med sin över 40 år långa tid som kantor känd i staden. Hautboisterna Jonas (B 5.16) och Petter Dijkman (B 5.15) samt Johan Zellinger (B 5.17) vittnade vid studentbråk i mars 1714. De hade spelat tillsammans hos Petter Dijkman, dit sörmländska studenter kommit. Dessa hade hotat att lyfta av S:s port och lägga honom på den samt kasta honom i Kamphavet, där han skulle sjunga *O Gud vi lova dig* för dem.⁶¹⁵

Verksamhet

1674 2/5 antecknades bland lärarna i samband med examen i skolan denna dag notarierna Ericus Nicolai [Munelius] (B 1.170), sedan länge i tjänst och S., nyutnämnd.⁶¹⁶ Tillsammans med tre kollegor i skolan anmärkte de i september 1674 på den äldre kollegan Olaus Beckius (B 1.219) samt Ingo Rudbeck för försummelser vid undervisningen av lärjungarna i musik. Därför anhöll notarierna, som fått göra allt arbete, hos skolrektor att av Beckius socknar få Gran som löneförbättring.⁶¹⁷

⁶¹⁴ Uakp 1672 4/12 § 4.

⁶¹⁵ Uakp 1714 17/3–26/4 (konsistorium minus), 28/4 – 19/6 (majus), dom 17/6.

⁶¹⁶ ULA Upps domkap G II 1a:1c.

⁶¹⁷ Upps domkap G II 1a:1 nr 37.

I samband med skolrektors anmälan i januari 1675 av deponenten Olaus Beckius för försummelse i två år att undervisa lärjungarna i sång beslöts att även inkalla S. Han skulle tilltalas för sin försummelse av notariattjänsten i domkyrkan.⁶¹⁸

För att avlasta rector cantus och vice-bibliotekarien Harald Vallerius erhöll S. för undervisning av diskantsångarna i figuralsång socknarna Harbo, Edebo och tillfälligtvis Gran” [102 daler kopparmynt].⁶¹⁹ Undervisningen skedde kl 2–3 onsdagar och lördagar. Som övningslokal uppläts musikantkammaren i domtrapphuset (tidigast 1676).⁶²⁰

S. fick i sept 1678 ”för omak i aftonbönestunderna” 6 d kmt. Det framgick av samtidig utbetalning till klockaren Samuel Johansson (del 1, B 4.3) att *aftonbönerna* var något nyinfört.⁶²¹

Skolrektor klagade 1686 bland annat på att notarien i kyrkan S. gått *ostiatim* i distingsmarknaden och tagit alla pengarna. Det beslöts att han och de övriga lärarna skulle förlikas.⁶²² I domkyrkans kommunionslängd 14. e Tref. 1688 antecknades S. med sin hustru.

Dir cantus Christian Zellinger anklagade i april 1692 S. som föregående söndag på egen hand tagit upp en psalm i koret när figuralmusik skulle ske efter predikan. S. skulle i fortsättningen genom en skolgosse hålla sig underrättad om när musik skulle utföras på orgelläktaren.

Skolrektor anklagade i november 1692 kantorerna för försummelser i undervisningen. Detta gällde främst S. som ej brydde sig om förmaningar och som var borta från skolan hela veckor. S. ansvarade för figuralmusiken och hade därför tre socknar. S. svarade att det var för mörkt mellan kl 2 och 3 och klagade över att han ej fick aga pojkarna. S. anklagades även för att han försummade sången i kyrkan. Han anhöll att bli hjälpt ur skolan. Han ville bli präst och fick till svar att om han skaffade sig kallelse så skulle inga hinder ställas i vägen. Hans begäran att bli prästvigd vid nuvarande tjänst avslogs. Ärkebiskopen ansåg det opassande att den som skulle stå framme i koret och dirigera sången skulle vara präst. S. anmärkte dock att hans företrädare varit ordinerade.⁶²³

Vid biskop Petrus Rudbeckius avsked i maj 1693 förmanades notarierna S. och Boman att föregå med gott exempel i kyrkan.

⁶¹⁸ Udkp 1675 20/1 § 1.

⁶¹⁹ Katedralskolan i Uppsala –1750.

⁶²⁰ Ericus Kidronius, räkningar 1676–86 över egna reparationskostnader på domkyrkans hus vid domtrappan. KKA 1.prov.kont.nrserie 145:4 p. 445.

⁶²¹ Upps domk dep 54(a) p. 135.

⁶²² Udkp 1686 3/3 § 4.

⁶²³ Udkp 1692 23/11 § 8.

S. anklagades i maj 1699 för att komma för sent till *aftonsånger och aftonbönestunder i domkyrkan*. Församlingen fick vänta – ibland länge – efter sammanringningen innan psalmsången började. S. försvarade sig med att det berodde på att han av pastor förbjudits börja sången innan pastor tillsammans med faddrarna kommit fram till funten vid barndop. Pastorn var ej närvarande, därför skulle efter hans hemkomst göras en viss ordning för S. – även beträffande de nya psalmerna i koralpsalmboken 1697.⁶²⁴

S. tillfrågades i oktober 1711 efter notarien Eric Bomans död om nödvändigheten att ha en underställd. S. framhöll att underhållet var för ringa för två. Han godtog dock Erik Westerholm (B 1.442) som notarie, men S. skulle en gång i veckan kontrollera hans skolundervisning.⁶²⁵ Westerholm antogs i december 1712. Han och S. skulle tjänstgöra i domkyrkan varannan månad. Westerholm skulle undervisa dagligen i koralång. Deras socknar specificerades. De vanliga kollekterna samt uppbörden från staden och akademistaten skulle de dela lika. De fick även de båda versikularie-socknarna för 1712.⁶²⁶

Kantorerna S. och Westerholm hade ingen lön i april 1714 och därför ingenting att bidra av vid detta tillfälle.⁶²⁷

Rektor N. Celsius klagade i november 1716 på kantorerna S. och Westerholm för försummelse av musikundervisningen. Det gällde den dagliga timmen kl 12–1. S. hade inte varit i skolan på lång tid och Westerholm visade sig visserligen ibland, men när han kom hade halva timmen gått. Skolpiltarna beklagade sig dels över tidsförlusten, dels över att detta medförde att de ej kunde sjunga *sitt julkryrie när de terminerade* sina socknar i julhelgen.⁶²⁸

Westerholm besvarade sig i juli 1717 över att han nu även måste uppehålla sal S:s tjänst utan ersättning. Han ville även återfå Knutby och Faringe socknar som S. tagit ifrån honom, men som S:s dotter pretenderade på också under nådåret. Eftersom dottern var gift sedan länge fick hon ej nådår beviljat.⁶²⁹

Sökte byta tjänst/understöd

I september 1696 var director musices Christian Zellinger hos rektor med musikanten S. och begärde stipendium för denne, som avsåg att studera på allvar och enligt konstitutionerna fullgöra vad som erfordrades. Det beslöts att S.

⁶²⁴ Udkp 1699 24/5 § 13.

⁶²⁵ Udkp 1711 11/10 § 3, 4; 25/10 § 4.

⁶²⁶ Udkp 1711 20/12.

⁶²⁷ Uakp 1714 12/4 § 3.

⁶²⁸ Upps domkap G II 1a:1c.

⁶²⁹ Udkp 1717 24/7 § 15; 1718 8/4 § 14.

skulle anmäla sig till examen nästa gång.⁶³⁰ Det blev dock inget musikstipendium.

S., som även deltog som sångare i musikensemblens framföranden från orgelläktaren, begärde i oktober 1696 hjälp av akademien. Teol fak som hade något kvar av bötespengar som stipendium, lovade ge honom något denna gång, ”efter dess tillstånd är så mäktat slätt”.⁶³¹ Förnyad framställning i juni 1698 gav ej resultat. Vid begäran om hjälp i december 1698 rekommenderades han av kyrkvärdarna att bli pastor.⁶³² S. sökte i augusti 1699 lärartjänst i nedersta klassen, som var vakant, men han fick till svar att han ej kunde komma i fråga, då en mera meriterad begärde platsen.⁶³³ S. fick i september 1698 i uppdrag att lära skolpojkar *nya psalmer* i koralpsalmboken 1697.⁶³⁴ Han fick även 1701 ta hand om klockaren i Bondkyrko, Johan Håkanson Klöderman (B 4.11) för att övas i musica choralis [gregoriansk sång och nya psalmer].⁶³⁵ Efter stadsbranden i januari 1702 förrättades gudstjänsterna i Bondkyrkan. En lättfärdig kvinna hade varit berusad och fört oljud under aftonsången där i sept. ”I koret tystnade notarien S., prästerna och de andra”.⁶³⁶

Dir mus Christian Zellinger hade klagat i maj 1704 bl.a. över den oreda vid upptagandet av psalmerna som kantorerna – i synnerhet S. – förövade, helt emot ärkebiskopens instruktion.⁶³⁷ I september 1705 sökte S. understöd från konsistoriet på grund av olyckshändelse – fall från tak 26/8. Men eftersom han ej kunde anses vara student, kunde han ej få något ur studentkassan.⁶³⁸

Kantorerna vid kyrkan och skolan S. och Eric Boman (B 1.223) tilltalades i oktober 1707 för försummelse i att undervisa skolungdomen i sång. I fortsättningen skulle S. lära pojkar minst två nya psalmer i veckan. Boman, som inte dög till detta, skulle själv vara närvarande för att lära de nya psalmerna. S. fick härför terminspengar för en versikularie, eftersom f.n. ingen sådan fanns.⁶³⁹

⁶³⁰ Uakp 1696 7/9 § 2.

⁶³¹ Uakp 1696 1/10 § 4.

⁶³² Uakp 1698 22/12 § 11.

⁶³³ Udkp 1699 9/8 § 9.

⁶³⁴ Udkp 1698 14/9 § 7; även Norlind TK 3, s. 67 not 2.

⁶³⁵ Udkp 1701 9/1 § 7.

⁶³⁶ Dombok 1702 8/10.

⁶³⁷ Udrp 1704 20/5 §.

⁶³⁸ Uakp 1705 6/9 § 4. Suppliken i UUA(I) E III a:4.

⁶³⁹ Udkp 1707 2/10 § 6.

Musikalier

”Nästförledne Disting [1680] köpte Monsr Sohme Nio Sångböcker” för 16 dkm. Det var Wolfgang Carl Briegel *Musicalische Trost-Quelle*, 1679 och *Musicalischer Lebens-Brunn*, 1680 (M 1.18 (a, b)). Det skedde på skolrektors uppdrag. Sohme var då ansvarig för figuralmusiken i skolan. Notböckerna bands i starka band för att inte förslitas.⁶⁴⁰ De betecknades som ”Nio Tyska Sångböcker av nyaste maneret”, något som understryks av tryckåren 1680 och 1679. Besättningen var SATB; [ad lib] 2 vl, 2 vla, bc. I *Trost-Quelle* har översättning till svenska gjorts av 14 stycken av 65: *Lebensbrunn* uppvisar svensk översättning till 13 stycken av 83.⁶⁴¹

Dragkamp om socknar som lön

I september 1688 redogjorde skolrektor Johannes O. Lundgren för socknar till sina två notarier, S. och Boman:⁶⁴²

Börstil (Sohme)	20 d kmt/termin (3 terminer/år)
Rasbo (Boman)	20
Knutby (Sohme)	14
Fasterna (Boman)	10
Uppsala stad (båda)	inget belopp
Bondkyrko (båda)	inget belopp
S. som undervisar diskantsångarna i figuralmusik:	
Harbo	14
Edebo	10
och tillfälligt Gran	10
Summa	102 d kmt ⁶⁴³

”den som informerar Scholgossarna uti Sången, har ock av Socknarna 174 daler”.

Rektor Nils Celsius besvärade sig i oktober 1698 över socknarna till musiken. Pojkarna fick ej heller numera någon musikundervisning. I rector cantus Christian Zellingers svar framgick bl.a. att kantor S. hade en del av underhållet, som tidigare tillfallit rector cantus figuralis för att undervisa i figuralsång. Ansvaret för utebliven undervisning föll därför på honom.⁶⁴⁴

Enligt konrektor Andreas Lodin i september 1707 hade S. följande socknar:

⁶⁴⁰ ULA Upps domkap G II 1a:1c.

⁶⁴¹ Davidsson (NTBB 1969), s. 102f., s. 103.

⁶⁴² Katedralskolan –1750.

⁶⁴³ ULA Upps domkap G II 1a:1 nr 59 rörande 1688 10/9.

⁶⁴⁴ Udkp 1698 19/10 § 4.

Harbo, Edebo, Gran, Börstil, Knutby, Åkerby och Jumkil samt tillsammans med Boman Uppsala stad och Bondkyrko.⁶⁴⁵

Zellinger svarade i mars 1708 på skolrektor Celsius inläga om socknarna. Han hade 3 socknar för sin egen tjänst i skolan. Tidigare hade rector cantus haft 6 socknar, men av dem hade nu S. 3 socknar för att kl 2 ons- och lördagar ”informera Skolpiltarna uti Figuralmusiken som en Sub-Cantor, utom de socknar han njuter för information i Koralmusiken”.⁶⁴⁶

S. anmodades vid jultiden 1711 inkomma med förteckning på notariernas eller versikulariernas socknar för att besluta om notariernas ersättning.⁶⁴⁷

Rektor Nils Celsius memorial i december 1711 angående skolans socknar enligt domkapitlets akter.⁶⁴⁸

Notarierna:	Börstil	60 d kmt
	Rasbo	50
	Knutby	44
	Fasterna	26
	Staden och	
	Domkyrkan	20 NB tidigare Bondkyrkan

Tillägg för S: Harbo, Övergran och Yttergran [= Gran]

Zellinger begärde i februari 1712 tillbaka 3 socknar av S. De hade tagits från de 6 rector cantus-socknarna före Zellingers tid och lagts till S:s.⁶⁴⁹

I september 1722 anhöll dir mus Eric Burman att återfå rector cantus-socknarna Harbo, Edebo och Gran som en gång tilldelats S. ”på behaglig tid” för att han i skolan skulle svara för rector cantus undervisning i cantus figuralis onsdagar och lördagar kl 2–3. Detta skedde därför att rector cantus Harald Vallerius av sina andra beställningar, särskilt vice bibliotekarietjänsten, ej kunde vara i skolan vid denna tid. Burman härledde även det förhållandet att sedan dess ingen från trivialskolan varit kompetent att få musikstipendium till att denna viktiga undervisningsuppgift lagts på en notarie.⁶⁵⁰

Skolpersonalen ansökte i november 1674 hos ärkebiskopen och domkapitlet om likpengar från akademistaten (som hade gratis begravning). Sist bland de 8 undertecknarna var notarierna Munelius och S.⁶⁵¹

⁶⁴⁵ Upps domkap G II 1:1c.

⁶⁴⁶ Upps domkap G II 1a:1 nr 51. 1708 11/3.

⁶⁴⁷ Udkp 1711 18/12 § 4.

⁶⁴⁸ Upps domkap G II 1a:1e nr 4.

⁶⁴⁹ Upps domkap E V:140:1 p. 835–839.

⁶⁵⁰ Upps domkap G II 1a:1 nr 54.

⁶⁵¹ Upps domkap G II 1a:1 nr 78, upprepat nr 80.

S. förekommer bland skolans personal och elever i notiser om inkomster vid begravningar från 1694 till 1716 (se A 6.2).

sept 1707 ”Till Sjungaren S. för sitt omak” 1:16 d kmt⁶⁵², jan, febr. 1709
”Sjungarna S:s och Bomans Salarium” 1:4 d kmt⁶⁵³, april 1716 ”Kantoren
Sohme med Skolgossarna” 1:28 d kmt.⁶⁵⁴

Kantor Boman anklagade i oktober 1708 S. för att ha tagit ifrån honom de årliga kollekterna i domkyrkan.⁶⁵⁵

Sohme gick miste om åker

Det blev tvister om den åker på två tunnland som S:s avlidna moder brukat. 1685 hade magistraten beslutat att S. skulle få bruka den och landshövdingen förordade förlängning på 2 år. I juni 1686 blev han dock tillsagd att avstå från den kålsäng, som han inkräktat på. Erich Mårtensson Plenning, som brukat Sohmes änkas åker mot löfte att få den efter henne, fick rekommendation härpå till landshövdingen för att med den kunna värja sig mot S:s stämplingar hos densamme om samma åker. Plenning fick åkern.⁶⁵⁶

B 1.251 JOHANNES GEORGII TILLÆUS

UM: 1668 3/10 (endast brodern Andreas Georgii Tillæus Westm)

NM(vd): [1668 3/10] (båda bröderna)

Född 1658 21/3. Son till kh i Grangärde Georgius Andreæ Tillæus och Elisabeth Arbogensis. Magister 1682 12/12, prv 1683 28/9, adjunkt i Arboga s.å., hos fadern i Grangärde 1684, konrektor vid trivialskolan i Falun 1686, rektor 1693, kh i Svartsjö 1698 1/2 (1699). Död 1707 9/7. Gift 1) i Grangärde 1686 13/6 m *Maria Fahlandra* (f i Rättvik 1659, d i Falun 1705 3/7)⁶⁵⁷ dtr till kh i Malung Andreas L. Fahlander⁶⁵⁸; 2) 1706 5/4 m *Clara Elvia* (f i Rättvik 1679 8/12, d i Stora Skedvi 1761) dtr till kh i Rättvik Gustavus J. Elvius.

⁶⁵² UUA(I) E III a:6 p. 653.

⁶⁵³ Dito F:I:5.

⁶⁵⁴ Upps stadsarkiv (I) F I:7.

⁶⁵⁵ Udkp 1708 28/10 § 8.

⁶⁵⁶ Upps stadsarkiv (I) E II:1.

⁶⁵⁷ Begr 1705 16/7 Svärdsjö av anon (P. Tillæus?) (sv vers, 6 åttaradingar).

⁶⁵⁸ Br 1686 13/6 Grangärde till Johannes Tillæus konrektor & j Maria Andersdtr Falandra av ”Brudgummens broder” (sv och tysk vers); av Daniel Wallenius (lat vers).

Bröderna Johannes och Andreas inskrevs samtidigt som minderåriga i UM, (endast Andreas nämnd) och i NM, där de erlade 10 Christiner (Caroliner). De torde haft preceptor.

T. blev stipendiat i teol fak i kommunitetet vt 1676 under rector cantus Harald Vallerius, efterträdande Engelbrecht Dijkman-Mannerburg (B 1.278), som var musikanter.⁶⁵⁹ Han angavs ännu ht 1681 som stipendiat (med ett halvt rum). Då förekom han på listan för examen i teologiska fakulteten.

På den bevarade föreläsningslistan 1676 fanns han bland västmanlänningar som elev till prof. S. Skunck (grekiska), A. Grubb (teologi) och M. Steuch (nyutnämnd prof i logik och metafysik). Efter diss 1680 8/5 *De nominibus*, pres J. Columbus⁶⁶⁰ och pro gradu 1682 *De bono et malo morali*, pres Johannes Bilberg, gjorde han en ordinarie karriär inom kyrkan i Arboga, varifrån modern stammade och Grangärde, faderns församling, samt i skolan i Falun för att sluta som kh i Svartsjö. Dalarna var hans verksamhetsområde. Det var därifrån han hämtade sig hustrur och det var bl.a. till framstående präster där som han riktade sina bröllops- och begravningsverser.

P e r s o n v e r s e r: (medförf) till hr Georgius Salinus, hovpred hos landshövding Gustaf Duwall & blivade svägerskan j Brjta Fahlandra, br 1682 5/3 Malung (sv vers 9 numrerade sjuradingar). – till hr Hiert Jonszon Tresk, begr 1682 12/3 Sigtuna stadskyrka (sv vers). – till Mag Iohannes Arhusius kontraktsprost i Falun, begr 1688 19/2 (lat centralsats).

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 316; Lidén I, s. 69, 118; Muncktell Hm II:458; V-Dala, s. 127.

⁶⁵⁹ Uakp 1676 24/5 § 16.

⁶⁶⁰ Grat 1682 12/12 av P. Tillæus (hebr text), J. Columbagrius (lat vers), Petrus Joh: Elfvius Cuprimontanus (lat prosa).

B 1.252 MAGNUS MAGNI WALLENII DEN YNGRE

UM: 1668 [17/10] (Angerm)

NM (ångerm): - - [lucka i NM]

Son till kh i Gudmundrå Magnus Nicolai Wallenius. Student i Åbo 1672–76. Magister 1676. Död i Finland.

I Uppsala saknas hans namn på de bevarade föreläsningslistorna 1668–1671. Han förekommer ej heller i musiksammanhang trots att han måste ha varit tillräckligt förfaren för att komma i fråga som musikstipendiat i Åbo. Nämd i prot Åbo 1672 24/1, fängslad 28/2 emedan han av ”kärlig begäran” skrivit brev till prokanslerns dotter. 1674 8/5 vice-sekreterare, 7/11 begått excess, därför bötfälld 1675 20/5. Stipendiat 1674, enl Marvia en av de första musikstipendiaterna vid Åbo akademi, till 1676. Respondens 1673, pro gradu 1676, magister s.å. Skrev svensk vers i minnesgården åt Arvid Lietzen 1674 14/5 (Lagus).

Skrifter: diss Åbo 1673 12/4. *Dissertatio historico-theologica de Sveo-Gothis; qui sub periodo Ericæ post tempora turbata, vixerunt tribus seculis integris*; Pres Petrus Bång. – diss pro gradu 1676 12/2. *Hexiologiæ philosophicæ brevis delineatio*; Pres Petrus Laurbecchius.

Litteratur: Bygdén Hm I, s. 277; Lagus 1, s. 138. P. 109–110. XXXIII. 1672–73; Lidén III:41; Modin & Söderberg Nrl, s. 33.

B 1.253 LAURENTIUS JOHANNIS SAHLMAN

”KNIJFSMEDS-LASSE”

UM: 1668 24/10 (Laurentius

Johanis Saalström, Ups)

NM(upt): - -

S. härstammade från Uppsala och gick som spelman under namnet Knijfsmeds-Lasse, vilket tyder på att hans far Johan var knivsmed.⁶⁶¹ Kollega i Jacobs skola 1681 sedermera kantor i kyrkan. Död i Stockholm 1711?

Vid ett slagsmål och bråk med S. i februari 1676 slog Engelbrecht Dijkman-Mannerburg (B 1.278) sönder knivsmedsänkans fönster, men ville ej betala.⁶⁶²

⁶⁶¹ En annan smed vid namn Lars nämns i handlingarna: ”Begrofs Lars Knijfsmedz Barn” 1693 14/9; ”Knifsmeden M:r Lars för ljusstaken lagades till altaret” 1698 7/12.

⁶⁶² Uakp (minus) 1676 16/2.

S. hade i juni 1676 i sällskap med Hedræus ”gått ut på gillet [till krogen] och spela”. Sedan hade han fått sällskap med tre studenter till staden att dricka öl. Av dem trampade sedan Ulmskog sönder S:s fiol (I 4.60).⁶⁶³

S. sades 1680 aldrig studera ”utan ligger dagligen på krogarna och spelar för dem som där dricka och fylla sig”. Han var ett dåligt exempel för de övriga – särskilt nämns Hedræi söner, Anders och Christian, vilka även förekommer tillsammans med honom i mål sista april s.å. då bryggäränskan hustru Karin utsatts för inbrott mitt i natten. S. var med som lyktbärare då en av sönerna Hedræus blev ihjälslagen. Han avsades därför från akademisk jurisdiktion.⁶⁶⁴

S. blev lärare i lägsta klassen i Jacobs skola 9/2 1681, antagen på prov efter Jonas Gramonius (B 1.243) med 15 daler kopparmynt i lön.⁶⁶⁵ Han uppehöll i början av 1682 sin sjuke kollega Sveno Kafwelbohms kyrkotjänst, kallades hörare [biträdande lärare] 1688 i Stockholms stads legohjonslängder.⁶⁶⁶ S. klagade 1690 över sin usla lön vid skolan. Rektor klagade 1692 i sin tur på S. som försummade sin tjänst. Han slog den som kom med inställelsebud till konsistoriet. När han närvarade vid sin moster Maria Ersdtr's bouppteckning i Uppsala⁶⁶⁷ 1694 kallades han kantor i S:t Jacob. Hans arvingar var 1711 mantalsskrivna i Ladugårdslands församl, övre.⁶⁶⁸

S. har ägt Harald Vallerius *Disputatio physica-musica de sono* 1674 enligt påteckning på titelbladet med Vallerius hand: ”M:r Sahlman” (M 4.8)

BK, rev JOR

Litteratur: Hildebrand, Clerus Holmiensis KB I 39:17 (Saahlman); Wittingh, St. Jacobs minne, s. 147 (Saahlman, dödsdatum felaktigt juni 1693).

B 1.254 GEORGIUS MARTINI RADEWITZ

UM: 1669 före april (fiscus 20/2,

Radevis, Holm)

NM (st): [1669 efter april]

Född i Stockholm 1651, dp i Tyska Kyrkan 19/8. Son till skomakaren Mårten Radewitz och Margareta Wagenföhr. Styvmor Catharina Keller. Död som student i Uppsala i december 1675.

⁶⁶³ Uakp 1676 7/6 § 2.

⁶⁶⁴ Uakp 1680 21/1 § 20; Käk 1680 30/4.

⁶⁶⁵ Utförlig konsistorienotis 9/2 1681 om S:s bakgrund i Uppsala återgiven av Hildebrand.

⁶⁶⁶ SSA Kortreg 1688:5550.

⁶⁶⁷ 1694 19/6. ULA Upps stadsark (I) F I:2.

⁶⁶⁸ SSA reg.

Inskreven i fil fak 1669 20/2. R. är antecknad på de bevarade föreläsningsslistorna 1670, 1671 och 1673 (1672 saknas).⁶⁶⁹

På grund av dödsfallet disputerade R. aldrig. Den enda skriften han efterlämnade var verser på svenska till Margareta Andersdtr, gift m Erich Göransson, råd- och handelsman i Uppsala, bgr 1670 7/8 Uppsala domkyrka.

Vid inspektionen på kommunitetet ht 1670 fanns R. där och ”sade själv sig gå i Georgius Wests ställe, men presenterade sedan Hr Olaus Rudbecks sedel, att han hade lov att gå tillfälligt som Musicus i Elfvius ställe.”⁶⁷⁰ Vid samma tillfälle vittnade Jonas Gramonius (B 1.243) att han hört av R. då de under hösten varit hemma i Stockholm, att denne fått brev från Rudbeck, att de som ville behålla kommunitetet skulle sända suppliker till kanslern.⁶⁷¹

Våren 1671 deltog R. i examen för stipendium i teol fak⁶⁷² och antogs nu officiellt till kommunitetet som musikant. Det gällde då 12 personer som insattes som ett matlag.⁶⁷³ I stipendieregistret återfanns R. dock först från och med ht 1671 och han stod kvar där t.o.m. ht 1675.⁶⁷⁴

R. medverkade som musikant vid Karl XI:s kröning i domkyrkan 1675 28/9 enligt lista på extramusiker upprättad av Gustav Düben d.ä. (se under Olaus Rudbeck).⁶⁷⁵

Hans efterträdare blev musikanten Sveno Schenström (B 1.297).⁶⁷⁶

Våren 1674 uppträdde R. som vittne i rector cantus Carolus Petri Wallinus mål mot Christian Schultz (B 2.7) om en fiolstråke (I 2.12).⁶⁷⁷

R. hade i slutet av 1675 kondition hos patron Johan Winruth och informerade dennes son Olaus och hans bror.

R. avled av feber. I december 1675 beviljades till hans begravning 8 daler silvermynt ur studentkassan.⁶⁷⁸ Dödsfallet torde alltså ha skett i dec. Sedan man kommit underfund med att R. lämnat en anseelig egendom och man dessutom fått veta att arvingarna ej ville låta begrava honom i Uppsala, beslöts i januari att pengarna endast skulle betalas ut om någon krävde det.⁶⁷⁹ Samtidigt började R:s styvmor, Catharina Keller, en process mot studenterna Matern

⁶⁶⁹ UUA(I), D IV:2.

⁶⁷⁰ Registr. UUA(I), B I a:1, p. 208.

⁶⁷¹ Dito p. 210 samt 1671 4/1, konsistoriemajoritetens betänkande om kommunitetet, punkt VI, Registr i dito p. 197-207 (tr Annerstedt, Bihang II nr 39).

⁶⁷² Teol fak prot 1671 13/3.

⁶⁷³ Uakp 1671 18/3 § 6.

⁶⁷⁴ UUA(I), F V a:1.

⁶⁷⁵ Kjellberg Kungliga musiker, s. 198ff.

⁶⁷⁶ Uakp 1676 24/5.

⁶⁷⁷ Uakp minus 1674 18/3, 11/4.

⁶⁷⁸ Ibidem 1675 17/12 § 2.

⁶⁷⁹ Ibidem 1676 19/1 § 4.

Pfeiffer och Petrus Wolcher för att de på eget bevåg tagit hand om sonens kvarlåtenskap.⁶⁸⁰ Kyrkvärdräkningen noterar 1676 5/5 kostnaden för ringning, då R:s lik fördes till Stockholm.⁶⁸¹

BK

Litteratur: Thimon Sth I, s. 96.

B 1.255 OLAUS JOHANNIS WINRUTH

UM: 1669 apr-maj (fiscus 22/5, Upl)

NM(fjärdh): 1669 "post Cal. Apr."

Född omkr 1658, troligen son till kyrkvärden i Torsvi, Johan Winruth. Prv 1682. I maj 1683 sänd av domkap till Tillinge för att vara hjälppräst och samtidigt sköta klockartjänsten.⁶⁸² Komminister i Bälinge 1691. Död 1714. Gift med *Catharina Larsdtr.*

W. blev inskriven som minderårig. I slutet av 1675 hade han Georgius Radewitz (B 1.254) som informator. Han står antecknad på en bevarad föreläsningslista 1676.⁶⁸³ W. erhöll vt och ht 1678 ett halvt stipendium i fil fak, men angavs ej som musikanter. Vt 1679 t.o.m. vt 1682 uppbar han helt penningstipendium nu som musicus. 1681 gratulerade han landsmannen Nicolaus Johannis Sepelius till diss *Prudens simplicitas*. Elisabet Fleming skrev 1682 8/5 och 26/6 till domkapitlet med begäran att W. skulle ordinerats till hennes huspräst för hennes resa till Finland.⁶⁸⁴ Det är därför sannolikt att Olaus Rudbeck avsåg W., då han i december anmälde att en av musikanterna varit borta under ht och att hans stipendium sålunda var ledigt.⁶⁸⁵ W. efterträddes av stråkmusikanten Johannes Thurelius (B 1.332).⁶⁸⁶

BK

Litteratur: Fant-Låstbom Hm 1, s. 213f.; Uppsala stifts herdaminne II:2, s. 296.

⁶⁸⁰ Ibidem § 7, 29/1 § 2; 1676 21/1, citation, Registr UUA(I), B I b:3, p. 82.

⁶⁸¹ ULA Upps domk dep 54 (b).

⁶⁸² UUA(I) E V:134, p. 319 1683 6/5.

⁶⁸³ UUA(I), D IV:2.

⁶⁸⁴ ULA, Upps domkap F XI.1.

⁶⁸⁵ Uakp 1682 14/12 § 9.

⁶⁸⁶ Ibidem 1682 23/12 § 1.

B 1.256 ANDREAS ANDREÆ TRIBERG

UM: 1669 15/6 (Calm)

NM(klm): 1669 15/6 Andreas Tribergh

Född 1644. Son till Andreas Oestani Tribergius, kmn i Torsås. Skolgång i Kalmar 1657. Prv 1673 7/11 i Kalmar. Ämbetsbiträde i Kastlösa, kh i Gräsgård 1689 21/8 (1690 1/5 installerad 1691 4/10). Död 1698 24/5. Gift 1673 m *Elisabeth Balch*, dtr till kh i Kastlösa Andreas Nicolai Balchius.

T. var preceptor hos domkyrkoorganisten Johan Zellinger (del 1, B 2.4) där han undervisade sönerna Olof och Christian. Zellinger anmälde honom i december 1672 för att ha slagit Olof så hårt att han – åtminstone temporärt – förlorade hörseln på ena örat. Vid rättegången inför consistorium minus framgick det att T. brukade väcka pojkarna genom att kasta skor på dem och att han mot Olof även haft en stor kvast som tillhygge. Han dömdes också till böter (se del 1, s. 341).

Uppgifter om musikverksamhet saknas.

Litteratur: Engström Klm 58; Olsson Hm 4, s. 462.

B 1.257 MATTHIAS ERICI LIDENIUS

UM: 1669 22/9 (Suderm)

NM (sn): 1669 22/9

Son till kyrkoherden i Trosa stadsförsamling Ericus Benedicti Lidenius och Anna Ilsbodina. Konrektor och director cantus et musices 1675, kh i Dunker 1679. Död 1693 12/3.⁶⁸⁷ Gift med *Margareta Dickman*, änka efter företrädaren Gustavus Esberni Maræus, kh i Dunker död 1679.

L. var gymnasist i Strängnäs 1663 under rector cantus och organist Laurentius Frederici Peringer. Han är antecknad på föreläsningslistorna 1669 och 1670.⁶⁸⁸

Vid inspektionen på kommunitetet 1670 29/11 befanns han gå på ett av de rum som rector cantus Carolus Petri Wallinus (B 1.192) hade i lön.⁶⁸⁹ (Denne kunde ju endast utnyttja en persons kost.) Huruvida L. var en vanlig köpare av denna förmån, eller om han hade den som W:s privatelev i musik, framgår ej. Vt 1671 fick han emellertid en egen plats på kommunitetet som muskant i

⁶⁸⁷ Enligt Aurelius Hm, s. 91 av podager. En egen klagodikt avtryckt där om smärtor p g a sjukdomen. Begr-skrifter av anonym (sv vers), Västerås u.å. och O. Lundstedt (lat vers), Sthlm u.å.

⁶⁸⁸ UUA(I), D IV:1.

⁶⁸⁹ UUA(I), B I a.1, p. 208.

fil fak.⁶⁹⁰ Troligen var detta hans sista termin vid universitetet och samma år blev han tredje kollega i Strängnäs skola. Som konrektor examinerades L. 1677 23/6 av teol fak för att sedan kunna söka fil examen.⁶⁹¹

1675 eller senare har gymnasiet i Strängnäs köpt ”Item Arnoldi och andre Musikaliske saker af Lidenio för 12 daler”.⁶⁹² Det var första delen av Georg Arnolds *Sacrae cantiones*, Nürnberg 1651.⁶⁹³ Det tredje verket i samlingsbanden. Sebastian Anton Scherers *Musica sacra*, Ulm 1657 innehåller mässor, psalmer och motetter i tidens konserterande stil (M 4.10).

BK

Litteratur: Aurelius Hm I, s. 91; Collmar Hm 3, s. 462; Davidsson Rogge, s. 51; Hagström Hm I:429–431; Lagerholm Sn 811.

B 1.258 PAULUS SAMUELIS LUNDEBERG/LONBERG

UM: 1669 22/9 (Lundebergh/Lonbergh,
Angerm)

NM(ångermanl): 1669 22/9 (Lonbergh)

Död som fiskal i krigskollegiet i Stockholm. Gift m NN 1686 14/10 på värds-
huset vid Jakobsdal.⁶⁹⁴

Lundeberg och landsmannen Ingellus Biörnklou (B 1. 248) hade i juli 1673 spelat på Nya Torget på väg till L:s bostad och då blivit överfallna av 4 soldater varvid en teorb tillhörigt musiken och värderad till 40 rdr förstördes (I 2.11).

Litteratur: Modin-Söderberg Nrl, s. 33.

B 1.259 OLAUS THOMÆ ROZELIUS

UM: 1669 6/11 (Bothn)

NM (västerbott): [1669 ht]

Född i Piteå 1650 som son till kh där Thomas Jacobi Rozelius och Anna Olofsdtr Sundel, dtr till borgmästaren Olof Sundel. Enl NM prv 1677. Magister 1682 dec. Skollärare i Torneå 1683. Konrektor i Piteå 1684. Lektor i logik och fysik vid gymnasiet i Härnösand. Död genom drunkning 1687.

Inga uppgifter om musikverksamhet i Uppsala har noterats.

⁶⁹⁰ Uakp 1671 18/3 § 6.

⁶⁹¹ Teol fak prot.

⁶⁹² Davidsson Rogge, s. 51.

⁶⁹³ RISM anger felaktigt Domkyrkobiblioteket som ägare.

⁶⁹⁴ Olaus Bodinus, En Stockholmsskildring från Karl XI:s tid, s. 25.

Skrifter: diss 1675 *De bono transcendentali*. Pres P. Aurivillius – pro gradu 1681 13/4 *De eruditionis remoris*. Pres M. Steuchius.

P e r s o n v e r s e r 1674 till Gideon Gyllenkloo & j Maria Euphrosina Cronberg, br 1674 31/5 Sthlm (sv vers, små musiknotiser + lat vers). – till teol prof Ericus Benzeliuſ vid tillträdet till rektoratet, grat 1674 16/6 (lat vers).

Litteratur: Bygdén Hm III:70f (fadern); Lidén, s. 48, 451; Modin-Söderberg Nrl, s. 101.

B 1.260 ERICUS ERICI LINGH/ SALENSIS/SALAMONTANUS/LINGZELIUS

UM: 1669 6/12 (Ericus Erici Ling,
Westm)

NM (vd): 1670 5/3 (Lingh)

Född i Badelunda 1642 21/11, son till borgare i Sala. Död 1700 23/3 som komminister i Gagnef. Gift 1674 23/4 m *Brita Andersdtr* (1641–1712) som var skild från en man i Västerås som rymt. Fyra döttrar.

Gymnasist i Västerås 1662. L. var basunblåsare. 1669 6/11 anslogs 36 daler kopparmynt till kollegorna i Västerås P. Forselius (B 1.211) och ”Ericus E. Salensis” för att undervisa på instrument ”såsom Dulcian och Basun” (I 5.4). Han betalade 1 riksdaler vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation.

Musikuppgifter från Uppsala saknas.

1673 återkom han till gymnasiet i Västerås som notarie och director musices. Han prästvigdes 1674 30/3 och kunde månaden därefter gifta sig.

Nedsättande omdömen i musikerlista omkr 1678 under ”bassunistae: Dn. Ericus Lingh. Försumblig Blås på Basun. Lärer Discentes allenast taga Claves, läres en gång.”⁶⁹⁵

Efter att ha blivit skolmästare i Gagnef 1683 fick han komministertjänst där strax innan han dog.

Litteratur: Bergquist s. 70; Dahlström Stadtmusikanten, s. 460; Kallstenius s. 192f.; V-Dala 587.

⁶⁹⁵ Rudbeckianska skolans arkiv A I:3, s. 33.

B 1.261 LAURENTIUS STEPHANI STAFFANDER

UM:1669 6/12 (Laurentius Stephani
Nessenius, Westm)

NM (vd): 1669 6/12

Född i Fellingsbro 1644, härkomst okänd. 1668 i Västerås gymnasium. Vid återkomsten till Västerås 1677 medförde han prof Olaus Rudbecks bevis att han i Uppsala ”en god tid i musiken varit”. Han blev konstituerad rector cantus under marknaden 1677 23/8, ordinarie 1678, Prv 1681 18/3. Död 1687. Ogift.

Vid inspektionen på kommunitetet i november 1670 befanns S. gå där interimsvis på en sedel av Olaus Rudbeck i stället för den sjuke musikanten Olaus Beckius (B 1.219).⁶⁹⁶ Troligen uppvaktade han även för denne i musiken. I mars 1671 antogs han efter examen till kommunitetet som muskant i teol fak⁶⁹⁷ och innehade sedan sin plats där i tio terminer, ht 1671 – vt 1677 under Carolus Petri Wallinus och Harald Vallerius. Han är antecknad på föreläsningslistorna 1671, 1673, 1674 och 1676 (1672 och 1675 saknas listor).⁶⁹⁸

S. medverkade som extramusiker 28/9 1675 vid Karl XI:s kröning i domkyrkan och efterföljande traktering enligt lista upprättad av Gustav Düben (se under Olaus Rudbeck).

I Västerås angavs han ha god röst men i undervisningen fick han ta hjälp mot viss ersättning av djäknen och sedermera studenten i Uppsala L. Laurzelius.

BK

Litteratur: Bergquist, s. 40, 44; Dahlström Stadtmusikanten, s. 460; Ekström Hm 2:1, s. 617; Kallstenius, s. 196–198; Kjellberg Kungl musiker, s. 198f.; Molér Musikalier, s. 5, 6, 8; Muncktell Hm III:396; V-Dala 586.

B 1.262 JACOB PEDERSSON NERBELIUS

UM: 1670 25/2 (Jacobus P[etri] N,
Hels)

NM (hels) = [lucka i matrikeln]

Son till Peder Larsson Nerbelius, död som kh i Alfta 1677, och Brigita Nilsdtr Fundell. Handelsman i Söderhamn och organist samt notarie. Gift 1689 m *Ingerid Carlsdtr Hög*, änka efter organisten Joachim Zellinger (B 1.225). Död barnlös 1692.

N. hade förbindelser med Söderhamn, vilket visas av hans begravningsverser 1676 till farbrodern, befallningsmannen över Hälsinglands södra kontrakt

⁶⁹⁶ UUA(I), B I a:1, p. 208.

⁶⁹⁷ Teol fak prot 1671 13/3; Uakp 1671 18/3 § 6.

⁶⁹⁸ UUA(I), D IV:2.

Johan Larsson Nerbelius. I Söderhamn var Joachim Zellinger, som dog före 1685, organist. Hans änka gifte om sig 1689 med N. Denne hade femtedag jul 1685 deltagit i ett bråk i Åkerby prästgård, där den tio år äldre Christian Zellinger varit anledning.⁶⁹⁹ Eftersom N. blev organist är det sannolikt att han fått sin utbildning hos domkyrkoorganisten Johan Zellinger i Uppsala och därigenom kände både Christian och hans halvbror Joachim. När denne dött torde N. sökt sig till Söderhamn för att efterträda honom.

N. har emellertid ej efterlämnat arkivaliska spår i Uppsala vare sig i de bevarade föreläsningsskatalogerna eller i musiksammanhang.

Litteratur: Broman Glysisvallur 2B, s. 671; Fant-Låstbom Hm I:77 (fadern).

B 1.263 ERICUS ANDREÆ GRANIUS

UM: 1670 6/7 (Rosl)

NM(roslag): -⁷⁰⁰

Musikalisk verksamhet i Uppsala obekant. Notarie i Storkyrkan tillsammans med Ericus Martinj Hammarinus belagd oktober 1672. G. gifte sig 1680 20/5 med *Christina Friedrichsdr*⁷⁰¹ och fick med henne barnen *Kristina* dp 1682 2/7 och *Andreas* dp 1684 8/1.

Kollekten, som vanligen utgick på Mikaelidagen till notarierna, som ledde sången fram i högkoret i Storkyrkan, hade 1672 på K Maj:t förordning tilldelats barnhuset. I stället erhöll notarierna 55 daler kopparmynt.

G. tjänstgjorde i Storkyrkan vid Ulrika Eleonora den äldres kröning 1680 25/11. Han klagade i konsistoriet 1681 över att malmskolorna ingrep i Storskolas liksånga. De tog över liken efter personer som bott och dött i gamla staden.

G. tilltalades 1683 21/2 för att sången förleden måndag gick orätt till i Storkyrkan. Församlingen begärde hans avsättande men han fick förlåtelse denna gång eftersom han hade upprätthållit sången i 16 år. Det skulle i så fall varit sedan 1667 och inskrivningen vid UM endast varit en formalitet.

G. förekommer i legohjonslängder 1687 och 1688.

Rektor N. Clevberg klagade i september 1689 över att G. behållit en del av skolans likpenningar.

⁶⁹⁹ Udkp 1685 4/2 § 2.

⁷⁰⁰ Matrikel saknas för detta år.

⁷⁰¹ SSA, Jakob och Johannes p. 226.

Själaringning skedde 1691 20/4 för ”Sångaren Sahl. Erick Granius, fritt.”⁷⁰²
Begr 28/5 ”2.ne ringningar fritt”.⁷⁰³

BK, rev JOR

Litteratur Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:7; Kjellberg Kungl musiker, s. 207.

B 1.264 OLAUS DANIELIS MURMAN

UM: 1670 12/11 (Olaus Danielis Aros, Westm)

NM(vd): [1670] 12/11 (Olaus Danielis, Aros)

Född i Västerås okänt när. Son av murmästare Daniel [Murman?] och Ingeborg Olofsdtr på Kyrkbacken i Västerås. 1663 intagen i klass 3 i Västerås trivialskola, 1666 till gymnasiet. 1673 17/6 åter i högsta klassen i Västerås, lämnade efter två år. 1681 17/8 tillstånd att på prov få fortsätta i gymnasiet. 1682 tredje notarie i klass 4, 1683 andre och 1684 förste notarie ända till sin död. Prv 1683 14/2, vt 1686 adj i Ramnäs. Död vid årsskiftet 1687/88 som notarie i Västerås. Gift 1681 i Husby med *Catharina Pedersdtr*, 3 barn.

I samband med klagomål över att sången i skolan gick lamt fick M. i november 1682, då han ännu gick i klass 4 i gymnasiet, i uppdrag att biträda läraren i lägsta klassen Ericus Schult (B 1.304)⁷⁰⁴

I Uppsala betalade han till nationen 2 rdr Caroliner. Musikalisk verksamhet i staden ej noterad.

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 704f; Kallstenius, s. 197; V-Dala, s. 136.

B 1.265 PETRUS OLAI OSENIUS

UM: 1671 9/1 (Holm)

NM (st): - - [lucka]

Född i Stockholm 166(1) som son till klockaren i Klara kyrka Olaus Petri Osenius (d 1664) och Anna Mårtensdtr Lång. Director cantus i Åbo katedralskola. Död 1685 5/7. Begravd där.

Eftersom han medverkade som extramusiker vid Karl XI:s kröning i Uppsala domkyrka 28 september 1675 (se Olaus Rudbeck) måste han ha skaffat

⁷⁰² SSA, Stork L I:54 p. 211.

⁷⁰³ SSA, Stork L I:54 p. 220.

⁷⁰⁴ Vdkp 1682 25/10.

sig musikalisk utbildning, så mycket mer som han sedermera blev director cantus i Åbo.

Novitien Jacob Ståhlberg (B 1.312) anklagade i mars 1678 landsmannen O. för hugg och vexation. När Ståhlberg skulle gå i aftonbönen kl 4 kom O:s utskickade och kallade honom och Malmeen till Lohrmans källare där de stannade till kl 9 vid pass. Därifrån följde de Petrus Bergman till sitt kvarter och blev där en stund och sjöng och gjorde vad O. begärde. O. gav honom och kamraten örfilar. Ett par pukor stod under bordet (I 4.64). Bergman tog och slog en stund på dem. När han lagt ned dem ställde O. de båda kamraterna i bredd och sade att de också skulle vara pukor och började så örfila dem, en med var hand. Bergman hade inte slagit dem, ty han tillhörde ej deras nation.

Rektor förklarade att pojkens (Ståhlbergs) preceptor krävde skydd för dem båda. Annars hotade han med att skriva till föräldrarna att ta sin son från akademien. Konsistoriet ogillade äldre landsmäns vexation av novitier. O. borde skicka sig därför att han hade kungligt stipendium ”till att desto mera sig förkovra uti studier och ett skickligt [tillfredsställande] leverne”. Därför förlorade han stipendiet och relegerades på två år.⁷⁰⁵

Enligt nedan anförda skrifter befann sig O. 1 juni 1678 ännu i Stockholm medan han blev påvisbar i Åbo i augusti 1680. I Åbo nämndes han ofta i protokollen för oskick åren 1682–84. Han begravdes gratis med de tre förnämsta klockorna.⁷⁰⁶

P e r s o n v e r s e r: (medförf) till landsmannen Samuel Joh. Bogman, resp f diss *De mercatura quæ permutationie mercurium peragitur*. Pres J. Columbus. Uppsala, grat 1678 17/6 (lat prosa, dat Sthlm 1678 1/6). – (medförf) till teol dr Johan Gezelius och j Hedewijgh Lietzen, br Åbo domk 1680 26/8 (lat vers) [Melanders 809].

Litteratur: C. von Bonsdorff, Bidrag till Åbo stads historia 2, s. 211; Dahlström Stadtmusikanten, s. 12; Kjellberg Kungl musiker, s. 200; Kotivuori, *Studentmatrix* [Internetresurs]; Lagus 1, s. 176, XXXIX 1678–79; Thimon Sth I, s. 116, II (rättelser), s. 430

⁷⁰⁵ Uakp 1678 13/3 § 9.

⁷⁰⁶ Åbo domk räkenskaper 1685 5/7.

B 1.266 DANIEL ERICI EKENBERG

UM: 1671 22/2 (Daniel Erici Ekenbergh,
Upl)

NM (upl): 1671 22/2

Härkomst okänd. Prv 1681, kh i Norrtälje 1691, suspenderad 1695. Död s. å.

Inskrevs som minderårig tillsammans med brodern Nicolaus. E. återfinns på föreläsningslistorna 1673 och 1676.⁷⁰⁷ Han hade stipendium i teol fak – dock ej som musikanter – vt 1680 t.o.m. vt 1681.⁷⁰⁸ I oktober 1680 var E. häktad ett par veckor under rannsakingarna om dråpet på studenten Hedræus.⁷⁰⁹ Då ingenting graverande framkom, släpptes han mot borgen, som snart återbetalades. Vittnen berättade att E. bott i den s.k. Hargsgården men flyttat sina tillhörigheter till Johan Zellingers (del 1, B 2.4) änkas gård.⁷¹⁰

E. hade aspirationer på att lära sig spela fiol, men hans lärare, byggningsnotarien Clas Ekman⁷¹¹ stämde honom 1680 för att han inte ville betala de muntligt överenskomna 6 daler i månaden för undervisningen. E. sade sig ha lovat 12 öre ”för var dans”, eftersom han inte kunde komma så regelbundet. ”F[rågade]s hur ofta Ekenberg varit hos honom? S[vara]de Ekenberg 5. eller 6. gånger. Ekman sade ni gick till mig 5. gånger förrän ni lärde Nötterna.” Domen blev att E. skulle betala 4 daler kopparmynt.⁷¹²

BK

Litteratur: Fant-Låstbom Hm II:327.

B 1.267 HEMMING GUSTAFSSON

UM: 1671 3/11 (Hemmingus Gustavi,
Upl)

NM(upl): 1671 2/11 (Hemming
Gustafson)

Härkomst okänd. Stadssekreterare i Malmö 1688 23/4. Borgmästare i Halmstad 1689. Död där 1692.

1681 förekommer G. i akademiska konsistoriets protokoll på grund av en tvist med Thomas Ihre (B 1.345), som skulle låna ut sin tabulaturbok mot att

⁷⁰⁷ UUA(I) D IV:2.

⁷⁰⁸ Uakp 1680 9/6 § 13, 1681 14/12 § 3.

⁷⁰⁹ Anders eller Christian.

⁷¹⁰ Uakp 1680 8/10, 9/10 § 1, 20/10 § 2, 6/11 § 6.

⁷¹¹ UM Claudius Olai Eekman, Upl, 1669.

⁷¹² Uakp (minus) 1680 9/6 § 1.

Ihre fick lära sig lackarbete. Båda fick böta, G. mest.⁷¹³ Det torde rört sig om en av handskrifterna S-Uu Ihre 284 eller Ihre 285 (M 4.15, 16).

I november 1683 hade studenter varit i bråk hos bokbindaren Sifwertz. Bland annat hade H. uppmanats att spela en dans. Han hade dock urskuldats sig – ej varit kallad att spela – men till slut tillsammans med Michael Zethrin (B 1.317) spelat en *engelsk gigue*.⁷¹⁴ Melodin torde vara Rudén Music in tablature nr 3203. Även i Rudén Parodivisor melodi nr 28. G. anklagade i februari 1687 Petrus Nobelius (B 1.351) och Christian Zellinger för slagsmål. De hade kommit i luven på varandra 1686 11/12.⁷¹⁵

”Han var mindre verksam i Sysslan [som borgm i Halmstad] och Borgerskapet icke nöjdt med hans styrelse. Vid Valet till Fullmäktig för Staden til 1689 års Riksdag, afsade han sig, och anmälde sig sjuklig; hvarföre i stället nämndes Rådmannen Peter Hemmingsson, hvilken vid samma Riksdag utverkade Kungl. Maj:ts Nåd. Resolution d. 21 Martii 1689, hvars 8 § stadgar, at de som bruka Stadens enskilda jord, böra och i proportion deraf underhålla stadens tunga och Inqvartering. Hemming Gustafsson ledsen, afhöll sig 1692 aldeles ifrån Syslan, och dog kort derefter” (Sefström).

Autograf ”Hemmingh Gustafsson” i KB Autografsaml: Kempensköld, S.

Litteratur: Malmö stads historia 2, s. 324; Sefström Längd på borgmästare i Halmstad, s. 14.

B 1.268 LAURENTIUS JOANNIS LENNING

UM:1671 11/11 (Laurentius Joh. L.,
Suderm)

NM (söd): - -

Son till bonden Jöns vid Länninge, Nykyrka sn. Komminister i Svärta 1685, kh i Råby 1693 på svärfaderns begäran (tilltr 20/7). Död 1696 4/1⁷¹⁶ på Täckhammar i Bärbo. Gift m *Sigrid Bergius*, företrädarens dtr. f 1661. Barn, se Lagerholm.

En namnteckning dat 1669 i en stämbok till A. Hammerschmidt, *Kirchen- und Tafel-Music* 1662 i Strängnäs gymnasiebibliotek (M 4.13) tyder på skolgång i Strängnäs, något som dock ej kunnat beläggas.

Studier och musikalisk aktivitet i Uppsala ej belagda.

Litteratur: Davidsson Rogge, s. 59; Hagström Hm II:9; Lagerholm Sn, s. 79.

⁷¹³ Uakp 1681 16/11 § 19, 23/11 § 12, 7/12 § 8.

⁷¹⁴ Uakp 1683 28/11 § 4, 8/12 § 4.

⁷¹⁵ Uakp (minus) 1687 9/2 § 1.

⁷¹⁶ 1696 4/2 enl Lagerholm.

B 1.269 PETRUS PETRI ÖRING

UM: 1671 20/12 (Ostrog)

NM(ög): - -

Född i Örtomta 1651 31/8 son till kh Petrus Magni Agrillander. Kommissarie.

Sannolikt skolgång i Linköping. Medan han var student medverkade han som extra musiker vid Karl XI:s kröning 1675 28/9 i Uppsala domkyrka och vid "Tractamentet hos Ständerna" (se Olaus Rudbeck). Detta förutsätter förvärvad spelskicklighet i Uppsala eller tidigare. Annan musikverksamhet i Uppsala ej belagd.

Litteratur: Kjellberg Kungl musiker, s. 200f; Odén Ög, s. 68; Westerlund-Setterdahl Hm II:551 (fadern).

B 1.270 WESTEN LINNERT

UM: - - (1676)

NM: - -

Född 1668 på Lennartsnäs (Uppsala län) där fadern Olof Wästensson var befallningsman. Moder: Elisabet Alzenia. Hautboist vid Livgardet. Död 1745 12/7. Förlovad 1689 m *Catharina Carlsdtr.* Gift 1692 28/10. Son *Olof* f 1693 24/8 dp Slottskyrkan 26/8 hautboist 1705, tog avsked 1714; *Elisabet* f 1695 18/8 dp 22/8 Slottskyrkan; *Carl* 1698 30/5 dp 4/6 Jacob, d i Väppeby (Uppl) 1701 24/2; *Lars* hautboist, tog avsked 1719 20/10; *Bryta Christian* dp 1710 22/1 hovförs; *Agneta Sophia* g m kammakarmästaren Petter Törngren.

L. skickades 1676 som minderårig till Uppsala univ. På grund av sin ringa ålder immatrikulerades han ej i UM, ej heller blev han inskriven i Upplands nation. Informatorer var från 1676 Laurentius Hernodius, nrl, Michael Ekegren, vg, Martinus Bronnius, närk, Andreas Envallius, fr Enköping.

Han anställdes 1681 för att uppvakta Carl Casper Wrede af Elimä, f 1673, son till landshövdingen i Uppsala län. Han åtnjöt därvid samma undervisning som denne. Började ta violinklektioner 1683 16/9 hos "organisten i S:ta Clara H:r Joachim Rathge",⁷¹⁷ från 1689 23/6 undervisning i oboe för den franske hovmusikanten Mons Düttier⁷¹⁸. 1688 taffeldeckare vid Wredes hov. Musiker i S:ta Clara 1690. 1691 1/4 antagen som hautboist i Kungl Livgardet. Medlem av hovkapellet 1704 10/12 – 1745, tjänstefrihet från 1733

Det finns inga musiknotiser från Uppsala.

Vid krigsutbrottet år 1700 medföljde L. gardet, då det i april avmarscherade till Skåne. Det överfördes till Estland där han deltog i slagen vid Narva, Düna

⁷¹⁷ Joachim Rathge, organist från 1680.

⁷¹⁸ Pier Antoni Düttier, i hovkapellet 1692–1694.

och Klissow samt vid belägringen av fästningen vid Thorn. När gardet låg i Ermland utnämndes L. 1704 12/4 till "directeur för hautboisterne af gardie", i december samma år uppförd på hovkapellets stat (tillträdde 1706).

L. lämnar uppgifter om musikframföranden i staden Rawicz där kungen hade sitt högkvarter mars-juni 1705, särskilt festligheterna vid baron Arvid Horns bröllop.

Efter sin far ärvde L. skattehemmanet Väppeby, Kalmar sn (Uppsala l) som 1716 uppges ha brukats av L:s svärfar Lars Hallman. I september och oktober 1715 lämnade landshövdingen resolution på L:s supplik angående moderns Elisabet Alzenia, skuld till honom.⁷¹⁹

I Stockholm bodde han 1711 i kvarteret Sköldpaddan, Klara församl.

Skrifter: dagboksanteckningar täckande tiden 1668–1705 i KrA Stora nordiska kriget, avd vol 8 b. Återgivna i Karle hovmusiken

"Een lijten Tijderächningh" i privat ägo.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 415; Karle hovmusiken, s. 305f; Kjellberg Kungl musiker, s. 455f; Mårtenson Biografiska uppgifter, s. 14; Mårtenson Livgardet till fot, s. 118f; Stig Roth, "Een lijten Tijderächningh" *Karolinska Förbundets Årsbok* 1927, s. 73–78.

B 1.271 DANIEL DANIELIS DIJKMAN

UM: 1672 (Daniel Danielis Dijckman,
Upl)

NM(upl):1672 10/2 (Daniel Dikman)

Son till Daniel Nicolai Dijkman (se del 1, B 1.67) konsistorienotarie i Uppsala, sedermera kontraktsprost i Almunge och Anna Berndtsdtr. "Notarius Classis Gothoburg" enligt nationsmatrikel.⁷²⁰ Yngre bror till *Johannes Danielis Dijkman* (B 1.221).

Fiolspelman (se del 1, s. 205). D. förekommer ej på föreläsningslistor 1673–76 (1672 saknas) ej heller bland stipendiater.

Anklagad i ett grassationsmål julen 1676. D. och Georgius Eylking (B 1.300) vittnade att de gått till torget för att spela. Sällskapet bar förklädnad och vapen men D. som sades vara ledaren var obeväpnad och ej utklädd. Han hade en fiol (I 4.61).⁷²¹

⁷¹⁹ Upps länsstyr, Landskansliet A II a:64 nr 49, nr 73.

⁷²⁰ UUB U 608a p 25.

⁷²¹ Uakp 1676 13/12, 20/12.

I juni 1677 hade han och ”Hofwerberg”, sannolikt Magnus Magni Hofberg (B 1.272) spelat på bröllop hos smeden Anders Olofsson.⁷²²

Han anklagades 1688 för lägersmål av en dotter till rector cantus Henricus Erics Helelius (se del 1, s. 232). Därför skickades han till Karlskrona för att vara ur vägen och inställde sig ej heller till rättegången 1690.

BK

Litteratur: Fant-Låstbom Hm 1, s. 85 (fadern).

B 1.272 MAGNUS MAGNI HOFBERG

UM: 1672 10/2 (Magnus Magni Hofbergh, Upl)

NM (fjärdh): 1672 10/2

Född 1657, son till kh i Tärna (Västmanl. län) Magnus P. Aulæbergius. Magister 1685, Prv 1686, kh i Adelsö 1695. Död 1720 6/3.

Inskriven i UM som minderårig. Nämnt som spelman vid en grassation 1675 tillsammans med organistsonen Christian Zellinger (I 4.54). Vid ett liknande tillfälle i juni 1677 är det osäkert om protokollet avser H. eller jämtlänningen Johannes Hofwerberg. Den andre spelmannen var då Daniel Danielis Dijkman (B 1.271).⁷²³ H. hade även en kontrovers 1679 med sin hyresvärd, skräddaren Petter Prål.⁷²⁴

Antecknad på föreläsningslistorna 1673 och 1676.⁷²⁵ En utbetalning 1681 januari till ”Organisten Magnus” för spelning i Bondkyrkan i Uppsala⁷²⁶ – säkert under föregående år – torde kunna sättas i samband med H. eller möjligen Magnus Melander (B 1.314), som dock då troligen var för ung för att komma i fråga.

H:s disputation *Condimentum vitæ civilis s. De urbanitate*, pres Nicolaus Wolff-Stiernberg anmäldes vt 1683.⁷²⁷ Diss pro gradu 1685 *Dignitate civilis*, pres Andreas Norcopensis-Nordenhiem.

BK rev JOR

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 629 (fadern); Fant-Låstbom Hm I:74: Lidén I, s. 540.

⁷²² Uakp 1677 30/6 § 7.

⁷²³ Uakp 1677 30/6 § 7.

⁷²⁴ Udkp 1679 15/10 § 2, 30/11 § 2.

⁷²⁵ UUA(I) D IV:2.

⁷²⁶ ULA Hel Trefaldighet L I:8 p. 201.

⁷²⁷ Uakp 1683 16/5 § 14.

B 1.273 OLAUS NICOLAI RABENIUS

UM: 1672 2/3 (Westm)

NM(vd): - -

Född i Skerike 1651 7/8 som son till Nicolaus Nicolai Rabenius och Kirstin Larsdtr. Död 1717 22/4 som lektor i grekiska i Västerås. Gift i Västerås 1688 3/1 m *Margaretha Larsdtr* (f där 1666 15/8, d 1698 begr 14/8) dtr till rådmannen Lars Andersson och Malin Rasmusdtr. Bror till hovpredikanten och dokumentförfalskaren *Nicolaus N. Rabenius*

Musikalisk verksamhet i Uppsala okänd.

R. genomgick trivialskolan och gymnasiet i Västerås. Han var andre ägare till en nu ensam vox secunda i Västerås stadsbibliotek till Daniel Friderici, *Delitiæ juveniles 1–2*. Rostock 1630 (M 4.21). Förste ägare, vars namn är överstruket, var Jacobus Magni Montanus (vol 1, B 1.40), som förvärvat volymen – och troligen även de nu felande delarna av verket – i Wismar 1640 (se del 1, s. 179). Montanus blev kh i Rytterne och avled 1666. Vid vilket tillfälle R. förvärvade detta i skolsammanhang mycket eftertraktade verk är inte bekant. Att det hamnat i Västerås och möjligen skänkts till skolan har rimligtvis att göra med R:s tjänst från 1686 som konrektor vid trivialskolan.

R. var sin tids störste filolog i Sverige och ägde ett stort bibliotek. ”Lektor Rabenius var en man med historiska och litterära intressen, bedrev forskningar i stiftets herdaminne, upptecknade även gamla visor och efterlämnade åtskilliga handskrivna verk. Med Erik Benzeliuss d.y. stod han under en följd av år (1693–1713) i brevväxling” (Ahnlund). Han har betecknats som sin tids främste kännare av grekiskan. R. undvek alla kyrkliga tjänster, och han tycks överhuvud inte ha haft någon ambition att göra karriär. I mycket verkar han att ha varit sin brors motsats (SBL).

En anteckningsbok mest innehållande svensk och latinsk vers, rubricerad *Quod libet* finns i UUB V 250.

Litteratur: N. Ahnlund, Nils Rabenius, s. 11f. (brodern); Ekström Hm 2:1, s. 689 (fadern); Hyllén-Cavallius och Stephens, Sveriges historiska och politiska visor, s. 208; Molér Musikalier 18, 19; SBL (brodern, av Magnus von Platen).

B 1.274 ANDREAS SCHULTZ

UM: 1672 20/10 (Andreas Skultz,
Gothob)
NM (gb): 1672 16/11

Sannolikt son till Mikael Schultz, stadsmusikant i Göteborg. Organist i Västerås 1677–1681, Falu Christine 1681?–1703 (död). Utnämnd stadsmusikant i Göteborg 1701 men tillträdde ej. Gift i Stockholm 1688 5/7 m *Anna Brämer*.⁷²⁸

Enligt nationsmatrikeln har S. studerat i Leipzig ett år. Han förekommer på de bevarade föreläsningslistorna endast 1673 för professorerna E. Benzeliu, Hoffveniu och J. Forneliu (teologi, medicin, astronomi).

S. erhö k stipendiu i kkommunitetet, fil fak ht 1672– vt 1675, ej uttryckli- gen som musikant. Uppenbarligen har han fått musikutbildning i Göteborg eftersom han omedelbart blev stipendiat under rector cantus C. P. Wallinu. Utbildningen måste ha varit tillräckligt gedigen för att räcka till befattningen som domkyrkoorganist (och därmed stadsmusikant) i Västerås.

Litteratur: Andersson Stadsmusiken i Sverige, s. 7–9; Dahlström Stadtmu- sikanten, s. 91; Sjögren Organister, s. 106.

B 1.275 JOACHIMUS JOSTI SCHULTZ adlad

RIDDERCRANTZ

UM: 1672 11/12(Joachimus Schultz
Aboens.)
NM - -

Född i Åbo 1650 som son till handlanden Jost Schulz. Student där 1652. Han höll en oration *De ingenuis honestisque adolescentum moribus* 1668 14/6, pres M. Miltopæus. Student i Uppsala 1672. Auskultant i Åbo hovrätt 1675 och vidare karriär som jurist. Adlad 1698 9/4. Död som hovrättsråd i Åbo 1724, begr 11/9. Gift 1) i Åbo 1678 27/8 m j *Elisabeth Andersdtr*⁷²⁹; 2) m *NN*.

S. förekommer på de bevarade föreläsningslistorna 1674 (1675 saknas) för professorerna i teologi, latinsk värtalighet, romersk rätt och juridik. I novem- ber 1673 anklagade R. Christian Schultz (B 2.7) för lån av några klädesper- sedlar – enligt Christian som ersättning för musikundervisning,⁷³⁰

BK

⁷²⁸ Br 1688 5/7 Sthlm av N.S.W.H. (sv vers). – av Ericus L. Herlinus (sv vers).

⁷²⁹ Brölloppsskrift författad av bibl. Gabriel Walleniu, Nicolaus Forzelius, brodern Jost Schultz (lat och sv vers).

⁷³⁰ Uakp 1673 8/11 § 11.

Litteratur: Carpelan, Åbo i genealogiskt hänseende, s. 79f.; Collijn, Sveriges bibliografi 1600-t. sp 766; Elgenstierna 6, s. 335, adl ätten Riddercrantz nr 1368; Lagus I, s. 94 XXII 1661–62.

B 1.276 OLOF RUDBECK DEN YNGRE adlad RUDBECK

UM 1673 25/9

NM (vd): 1675 mars (Olaus Olaj
Rudbeck)

Född i Uppsala 1660 15/3, son till prof Olaus Rudbeck (B 1.146) och Wendela Lohrman. Död som professor i medicin och botanik 1740 23/3, begr 27/5.⁷³¹ Gift 1) i Stockholm 1691 3/2 m *Catarina Goeding/Giöding*⁷³² f 1661, död 1693 17/12, begr 1694 21/1 i Uppsala domkyrka; 2) i Jönsarbo 1697 11/6 m *Anna Catharina Schönström* f 1683 död 1717 2/2, begr 10/2 i Uppsala domkyrka.⁷³³ 3) 1721 m *Charlotta Rotenburg* f 1691 5/12 död 1761 15/8 i Hässelby. Tillsammans 26 barn, varav 15 nådde vuxen ålder.

R. studerade i hemstaden där han också deltog i musikverksamheten omkring fadern Olaus Rudbeck. Diss 1686 17/3 *Propagatio plantarum botanico-physica*, pres Andreas Drossander. Medicine adjunkt 1687, studerade utomlands 1687–91 på studiestipendium från Ulrika Eleonora den äldre, medicine doktor vid univ i Utrecht augusti 1690. K brev 1691 11/1 för R. att efterträda fadern som medicine professor.⁷³⁴ Pres för 8 avhandlingar 1695–1716. 1719 adlad Rudbeck, adliga ätten n:o 1637. Archiater [livmedikus] 1739.

R. var rikt begåvad, lärd och mångsidig. Han blev sin faders lärjunge och medhjälpare men mäktade inte fullfölja alla storstilade projekt som de tillsammans eller han ensam påbörjade. En bidragande orsak var branden 1702 i Uppsala, som ödelade stora delar av det påbörjade materialet.

Som tecknare och målare medarbetade han i faderns *Campus Elysii* och i sitt eget bildverk över svenska fåglar. Han har gjort ett porträtt av fadern och det kända applikationsbroderiet av den musicerande familjen Rudbeck där han själv sitter vid klavikordet (se denna volyms omslag och A 6.6 Musikutövning

⁷³¹ Johan Ihre höll *Laudatio funebris ... Olaii Rudbeckii [jun] ... in auditorio Carolino majori* d. 3. Marti a. 1741, dicta. Sv sammandr i *Tidningar om the lärdas arbeten*, för år 1742, Stockholm, s. 8–13.

⁷³² Wrangel, S:t Nicolai kyrkas vigselbok, s. 161.

⁷³³ Utgifter vid fru Anna Caisa Schönströms begravning 45 d kmt.

⁷³⁴ Uakp 1691 29/4 § 4.

i hemmet). Han var även bland de lyssnande professorerna vid Eric Burmans *collegia musica* 1726/27 (I 4.119).

R. medverkade i många korta personverser tillsammans med sin far, ofta med signatur i form av rebus. I hans egna förekommer kompositionen ”Kunde tu så hastigt afskied taga” av ”...mot wärldsens snarOR” (sv vers 12 sexradingar, för S, bc)⁷³⁵ till systerdottern Wendela Christina Nobelia begravning 1701 3/7 i Uppsala domkyrka.

1675 i maj begärde R. bänkrum mitt emot professorernas bänkar. Det beviljades efter erlagd betalning.⁷³⁶ Han bidrog av sin lön 1695 till H. H. Cahmans orgel med 50 daler kopparmynt.⁷³⁷ I december 1697 betalade han ut lön till Cahman i Stockholm.⁷³⁸

Familj: R. var gift tre gånger.⁷³⁹ Hustru 1. *Catarina Gjöding*. Bröllopsskrifter 3/2 1691 till Olof O. Rudbeck, med prof i Uppsala & Catarina Gjöding av Petrus Salan (sv vers, musiknotis). – ”af J. C. men gissa på R”. Hälsan svek henne. Redan i oktober 1691 var hon sjuk.⁷⁴⁰ Hon erhöll stolrum i domkyrkan 1693.⁷⁴¹ När hon avled redan 17/12 1693 författades begravningsverser på svenska av två anonyma författare. Till begravningen 1694 21/1 skrev rector magnificus Ericus Liung inbjudan. Program: Salvabitur autem (Meyer 1031). Två begravningsverser av J. Salbom, med stud (sv och tysk vers) [Rudbeck 1288] och av J. G. (sv vers). [Rudbeck 1286]. Gravsatt 1694 12/2 i domkyrkan.⁷⁴² Tre barn nådde vuxen ålder. Hustru 2 *Anna Catharina Schönström* Gift 1697 11/6. Begravningsverser 1717 10/2 av Petter Olof Rudbeck, äldste sonen (sv vers). [Rudbeck 1335]. – av ”ORO” [Olof Rudbeck Olofsson], hennes make (sv vers) [Rudbeck 1148/1290]. – av Daniel Kellander Petersson (sv vers). [Rudbeck 1289]. Sju barn nådde vuxen ålder. Hustru 3 *Charlotta Rothenburg*. Hon var kusindotter och en satkärring som fördyrstrade R:s liv (Carl von Linné). Gift 1721. Död 1761 i Hässelby. Fem barn nådde vuxen ålder.

⁷³⁵ UUB Personalverser ensk 4o 1700–1709: L - Ö; (Anonym i Davidsson Sv musiktr nr 92).

⁷³⁶ ULA Upps domk dep 1 (a) p 128; Udrp 1678 14/5 § 8.

⁷³⁷ UUA(II) G I b:58; ULA, Orgelräkning 1692–98 C Uppb 43 1695 14/4 ”skänkt 50 d kmt”.

⁷³⁸ ULA, Orgelräkning 1692–98 C utg 739a.

⁷³⁹ Rudbeck adelsvapen nr 1637.

⁷⁴⁰ Uakp 1691 27/10 anger att R. måste lämna sammanträdet därför att hustrun blev illa sjuk.

⁷⁴¹ Upps domk dep Bunt 54 vol b VII p. 275.

⁷⁴² Upps domk dep Bunt 54 vol b VII p. 284.

Barn: I domkapitlets protokoll oktober 1701 behandlades tyst begravning, dvs. utan instrument, under sorgetiden efter Adolf Johan den yngre av Pfalz-Zwei-brücken, död 1701 22/4. Härvid nämndes en dylik den 3/7 då dr Olof Rudbeck den yngres [barn till hustru 2] och häradshövding Nobelius barn Wendela Catharina I jordfästes. Härvid förekom tal och musik, helt i strid med förordningen. O. Rudbeck den äldre skall ha garanterat kaplanen H. Jerler att han själv skulle svara för ev. efterräkningar.⁷⁴³ I samma ärende klagade Gustav Blixencron till ärkebiskopen och domkapitlet i november därför att J. Swedberg förvägrat tyst begravning i domkyrkan av hans hustru Mätta Ribbing. Han hänvisade till att musik använts vid tysta begravningar i Stockholm och i Uppsala nyligen för O. Rudbecks [den äldres sic] och hans svåger Nobelius ”någre barn och därjemte nya för dem komponerade visor sjungits”.⁷⁴⁴

Barn till hustru 1 (nämnda i arkivalierna) Rudbeck: *Wendela Charlotta* f 1692, gift 1714 17/1 Uppsala m med dr Petrus Martin (B 1.448). *Catharina* f 1693, förlovad 1706 (12 år gammal) m orientlisten Michael Eneman, gift 1714 29/9. Hon gifte om sig med Anders Berg, adlad Bergencrantz. Barn till hustru 2 (nämnda i arkivalierna). *Petter Olof* född 1700. Student 1712 29/10. Auskultant i Svea hovrätt. Död ogift 1728 18/4. *Barn* begravt 1701 3/7 i Uppsala domkyrka (tyst begravning med musik). *Son* begr 1713 29/7 Uppsala domkyrka. Omkostnader 39:24 d.⁷⁴⁵

Hushåll: I domkyrkans kommuniionslängd nämns pigan Kierstin september 1691, pigan Karin Ersdtr nyårsdagen 1693, drängen Erich Jansson påskdagen 1693.

Fastigheter: Olaus Rudbecks mindre gård i kvarteret Lejonet inlöstes av Olof 1704 och försåldes 1717. Den brandskadade fastigheten i kvarteret Nächtergalen ärvdes av barnen. Olof köpte ut sina syskon som fick bo kvar tills fastigheten försåldes 1719. Som tjänstebostad hade Olof sedan 1693 huset vid botaniska trädgården vid Svartbäcksgatan.

Skrifter: psalmer i J. Swedbergs psalmbok 1694, nr 376: Then som frisker är och sund, 379: Hvad är vår råd och våre tanckar, 382: O store almachts Gud,

⁷⁴³ Udrp 1701 30/10 § 2.

⁷⁴⁴ Orig egenhändigt ULA Upps domkap E V:142:1.

⁷⁴⁵ ULA Upps domk dep 54 b. XXXII.

som all ting ser och dömer (ännu i 1937 års psalmb, 493), o 391: Ah huru plågas jag, och måste stadigt qvida (d:o, 384, även övers till norska)

P e r s o n v e r s e r: till Ingo [Rudbeck] begr 1718 14/12 Uppsala (sv vers).⁷⁴⁶ – (medförf) till Gustaf Rudbeck ”Grafskrift...” begr [1738] af O.R. ”Replique” (sv vers).⁷⁴⁷ – till Bengt Oxenstiernas Rosersberg ”Skalde-Qwad Diktat på Rosenberg om Rosenberg” grat 1697 27/9 av Olof Rudbeck Sonen (sv vers).⁷⁴⁸ – till Sophia Elisabetha Brenner, en ”Testimonio Fasciculus” grat 1711 13/1 Stockholm.⁷⁴⁹ – till ”Ådöns Och Thes Höga Herrskaps Keren” [greve Arvid Horn och Margareta Gyllenstierna] grat 1728 6/10 (sv vers)⁷⁵⁰ Till kungligheter: till Karl XI vid jubelfesten över Uppsala möte grat 1693 26/2 Uppsala av ”Fjirades med ett Oförljkeligt Roligt Sinne (sv vers i tre delar, musiknotiser).⁷⁵¹ – vid Ulrika Eleonora den äldres begravning ”Siu ewigt grönskande cypresser” 1693 28/11 ”Af twenne *OROR* i Vpsala Vhrwärk” [Olof Rudbeck d.ä och d.y] (sv vers).⁷⁵² – 1693 29/11 Parentalia över drottning Ulrika Eleonora, hållna på Riddarhuset av Olof Rudbeck sonen (sv vers).⁷⁵³ – 1697 14/12 Stockholm. Thet svarta Nordens sorgemoln fördrifvit, när ... konvng Carl then tolfte ... smordes ... under Jofurs ... krona ... vid ORION. (sv vers med musiknotiser).⁷⁵⁴ – Sorge-qvåde öfver then stormäktigste konung, konung Carl then tolfte ... sungit uti Upsala academie åhr 1719 den 27 Februarii. – Fröjde-sång öfver then stormäktigsta ... drottnings Ulrika Eleonoras ... kröning uthi Upsala den 17 Martii åhr 1719.

Litteratur: Acrel, s. 120–124 (Bihang): Biografi över R. [Rudbeck 1240]; Collijn sp 788–789; Davidsson Sv musiktr nr 92; Elgenstierna 3, s. 536; Fant–Låstbom Hm 1, s. 291 (fadern); Lidén I, s. 127, 402; Lövgren Psalmllexikon sp 575f.; J. Rudbeck, Campus Elysii. Några bibliografiska anteckningar (Sam-laren 1911, s. 48–62); O. Rudbeck; Hanselli 12; SBL (Gunnar Broberg); Svenskt konstnärslexikon, 4, s. 550; V-Dala 691. Övrig litteratur och skrifter se SBL.

⁷⁴⁶ KB Verser, ensk B4o:7 (1718) nr 51 [Rudbeck 1029/1151].

⁷⁴⁷ KB V.t. 128.

⁷⁴⁸ KB 82 Aa 346 nr 75 [Rudbeck 1122].

⁷⁴⁹ KB Verser, ensk B4o:4 (1711) nr 4.

⁷⁵⁰ KB Verser, ensk B2o:35 nr 77 [Rudbeck 1168].

⁷⁵¹ KB F1700 FolBr 496 [En skildring av firandet i Uppsala] [Rudbeck 1109].

⁷⁵² KB 82 Aa 13/1 nr 102 [Rudbeck 1110]; Omtryckt i OR d.y:s oration KB F1700 FolBr 365.

⁷⁵³ UUB Cronstedt 3:161 nr 3 [Rudbeck 1111]; Även tryckt i orationen KB F100 FolBr 365.

⁷⁵⁴ KB F1700FolBr 476 [Rudbeck 1124].

B 1.277 JOHANNES SVENONIS BRANDELIUS

UM: 1673 10/9 (Westrog)

NM (vg): [1673]

Född i Källby, son till sadelmakaren Sven Andersson i Bränneboda och Ingeborg Algotsdtr. Konrektor och kantor vid Lidköpings skola 1679, Prv s. å. Död 1681. En yngre broder är *Algot Brandelius* (B 1.324).

B. saknas bland västgötarna på de bevarade föreläsningslistorna 1673, 1674 och 1676 (1675 saknas). Ej heller finns några uppgifter om musikmedverkan i Uppsala.

M. G. De la Gardie önskade 1678 ordna för musiken i nya Lidköping (se del 1, s. 285). Den dådkraftige prästen Jonas Rudberus (del 1, B 1.166) var hans medhjälpare på platsen. Han erbjöd B. på De la Gardies vägnar konrektoratet i skolan. B. bad då om rekommendation till Olaus Rudbeck. Enligt en rapport 1678 5/2 från Rudberus till De la Gardie önskade B. dels att få musikalisk vidareutbildning hos Rudbeck fram till tillträdesdagen 1 maj, dels att få skriva av för Lidköping lämpliga musikstycken.⁷⁵⁵ De la Gardie skrev 13/2 till Rudbeck med begäran ”det han till Studenten Mons: [Brandelius] communicera [meddela] ville dhe Musicaliske Stycker som han plägar bruka på alle helgedagar om åhret, jemväl och wid begrafningar och andre tillfällen”. Däremot nämnde han ingenting om undervisning.⁷⁵⁶ Rudbeck svarade på detta⁷⁵⁷ och kunde även 18/3 meddela: ”Eliest hafwer iagh leffvererat [tillhandahållit] den Musicanten de stycken som E.H. Excellens nådigt befalte, wilken haffver en långt tidh legat siuk och begynner nu bliffva bettere.”⁷⁵⁸

Litteratur: Bref nr 59; Lundqvist Vg I 695.

B 1.278 ENGELBRECHT DIJKMAN adlad MANNERBURG

UM: 1673 22/10 (Engelbertus Petri D., Westm)

NM (vd): - -

Född 1649 i Hedemora och namngiven efter sin farfar, slottsfogden i Uppsala Engelbrekt Svensson, som tog sig namnet Dijkman. Son till organisten och stadsskrivaren i Hedemora, senare Gävle, Petter Engelbrektsson Svensson och Anna Lydertsdtr. Konduktör vid jämtländska krigsmakten 1676, avsked 1677, sekr vid reduktionskommissionen i Uppland 1680, dito i Estland 1684, adlad

⁷⁵⁵ RA E 1612 (orig).

⁷⁵⁶ RA Kanslersämb B:2 (koncept).

⁷⁵⁷ RA Kanslersämb E II:7 (orig, odat).

⁷⁵⁸ RA Kanslersämb E II:6 (orig); Bref nr 59.

1690 18/6, Land-Richter på Ösel 1695, landshövding 1701 12/9 och efter flykten därifrån för ryssarna, vice landshövding i Västerbotten 1712 3/9. Död 1719 17/2. Bror till *Ludert Dijkman*, organist i Storkyrkan och *Petter P:son Dijkman* (B 1.237). Gift 1689 6/8 m *Sara Margareta Hellichia*. Fyra av deras barn drunknade i Revals hamn vid en storm 1696. Till bröllopet skrev Michael Zet-hrin (B 1.317) en liten kantat där de nio muserna framträder med textbörjan ”Skull’ nu det ädela Appollos följe” (sv vers, 14 tolvradingar). Parodivisa på ”En Air af Jean Battistas opera som så begynnes Jey l’Amour content se sa conquete”.⁷⁵⁹

Olaus Rudbeck rekommenderade i augusti 1673 en son till organisten i Hedemora med ”Excellent Discantröst” till kommunitetet, men ingenting bestämde, då han troligen ej var student. Rudbeck tycks emellertid ha tagit in honom ändå, eftersom man i oktober beslöt att D. skulle få stanna kvar på kommunitetet som efterträdare till Jonas Gramonius (B 1.243). Dock med villkor ”att han agerar en student” och examineras.⁷⁶⁰ Han var på kommunitetet placerad som musikanter i teol fak ht 1673 – ht 1675.

D. medverkade som extramusiker i Uppsala domkyrka vid Karl XI:s kröning 1675 28/9 (se under Olaus Rudbeck).

Från Hedemora finns belägg på att D. musicerat med fadern i gästabad.⁷⁶¹ Något motsvarande har ej framkommit från hans tid i Uppsala, men ett slagsmål med Lars Sahlman (B 1.253), spelmannen Knijfsmeds-Lasse, tyder åtminstone på nära kontakt med genren. Vid bråket slog D. sönder knivsmeds-änkans fönster, men ville ej betala.⁷⁶²

BK, rev JOR

Litteratur: Elgenstierna, s. 858; Kjellberg Kungl musiker, s. 202; Rudén Parodivisor, s. 194f, melodi nr 7 s. 231f; SBL 11, s. 251; Sjögren Organisterna, s. 252.

⁷⁵⁹ Rudén Parodivisor, s. 194f, melodi nr 7 s. 231f.

⁷⁶⁰ Uakp 1673 27/8 § 5, 15/10 § 12.

⁷⁶¹ ULA Hedemora magistrat och rådhusrätt A I:1 1667 12/1.

⁷⁶² Uakp (minus) 1676 16/2.

**B 1.279 GERHARDUS (GERDT) PETRI
LÅRMAN/LOHRMAN**

UM: 1673 6/11 (Gerhardus Låhrmann,
Westm)
NM (vd): [1673 ht]

Född i Falun, son till rådmannen Petter Lohrman och Anna Persdtr. Kopist i kanslikollegium 1680 1/8, landssekreterare i Falun 1683 13/2, häradshövding i Österdalarna 1696 24/3 – 1700. Död 1720 16/11. Gift m *Anna Larsdtr Elfvia*, änka efter råd- och bergsmannen i Falun Lars Christophersson. Död i Falun 1742.

L. betalade vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation 2 riksdaler Caroliner. Han står antecknad på de bevarade föreläsningslistorna 1673, 1674 och 1676.⁷⁶³ L. var bland de sex studenter som ht 1678 av rector cantus Harald Vallerius angavs som de bästa i musiken, vilket bör innebära att han medverkat en tid som exspektant.⁷⁶⁴ De övriga fick stipendium men ej L.

BK

Litteratur: V-Dala 667.

B 1.280 ERICUS NICOLAI VIBENIUS

UM: 1673 6/11 (Ericus Vibenius,
Westm)
NM (vd): [1673 ht]

Född i Viby (Arboga landsförsaml) 1650, son till hemmansägaren Nils Nilsson och Ingeborg Larsdtr. Skolgång i Västerås 1670/71–73. Bibliotekarie och page-preceptor hos M. G. De la Gardie 1682, rektor vid Arboga skola 1683 22/12, prv utan examen 1685 7/4. Död 1690 8/4. Gift m *NN*, död 1685.

V. förekommer endast på föreläsningslistan 1673, men ej på de bevarade för 1674 och 1676.⁷⁶⁵ Han deltog 1681 och 1682 i Erik Benzelius den äldres teologiska privatseminarier.

Våren 1682 synes M. G. De la Gardie ha begärt hjälp av Olaus Rudbeck att skaffa någon som kunde göra tjänst som bibliotekarie, lärare för pagerna och som musikanter.⁷⁶⁶ Rudbeck svarade den 12 april: ”Til Bibliotekariat tjänsten

⁷⁶³ UUA(I) D IV:2.

⁷⁶⁴ Uakp 1678 29/9 § 4.

⁷⁶⁵ UUA(I) D IV:2.

⁷⁶⁶ Bland De la Gardies koncept har hittills ej påträffats några angående detta ärende.

har jag fått namn på 2 personer, en benämd Ubin och den andra Salomoneus,⁷⁶⁷ vilka bägge kunna spela på Claver men jag tror inte något i Mathesi [matematik] och har de lovat i helgen komma till mig, att jag får pröva dem”.⁷⁶⁸ Han återkom den 25 april med sin rapport: ”den ena studenten Ubinus har jag talat vid som E. H. Excell. tänker till Bibliotekarie på Keggelholm och pagernas preceptor, vilken jag förnimmer vara tillfreds med den tjänsten, och är en väl studerad man, är också tämligen verserad i Musik och spelar på Claver, också i teoretisk matematik”.⁷⁶⁹

1682 17/12 sände Rudbeck ”denna brevhavande Studiosus Ericus Viberius vilken E. H. Excel. tänker att taga till pagernas preceptor, vilken är en stilla person, har matematiken igenomgått, och kan också spela på Claver”.⁷⁷⁰ Den 28/12 svarade han på ett brev från De la Gardie att ”Vibonius” lämnat fram brevet men ej visat sig själv: ”det jag tror vara hans blygsamhet, och såsom jag rätt nu talte vid hans landsmän, så förnimmer jag av dem att han har sin håg och sinne att bli präst, därför tror jag väl att han gärna skall emottaga den nåden E. H. Excell. honom tillbjuder. Jag önskar allenast att han icke vill vara alltför blyg, att han må tordas låta se sig.”⁷⁷¹

De olika namnformerna från Ubin⁷⁷² till Vibonius⁷⁷³ torde samtliga gälla Vibonius, som övervann sin blyghet och tjänstgjorde hos De la Gardie, vilken 1683 5/11 samtidigt skrev till biskopen i Västerås, magistraten i Arboga och borgmästaren Hans Barckhusen personligen med rekommendation för V. till tjänsten som skolrektor i Arboga. För biskopen framhöll han bl.a. ”har vid Academien praktiserat musicam vocalem, instrumentalem kommer han också tämligen tillrätta medh”.⁷⁷⁴

BK

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 286; Muncktell Hm 3:425; V-Dala 670.

⁷⁶⁷ Avser säkerligen Salomon Petri Salmonius (B 1.283).

⁷⁶⁸ RA Kanslersämbetet E II:7.

⁷⁶⁹ Dito.

⁷⁷⁰ Dito.

⁷⁷¹ Dito. Brevet tryckt av Annerstedt i *Bref*, s. 190–192, dock med utelämnande av detta avsnitt.

⁷⁷² Någon Ubin(us) har ej kunnat beläggas.

⁷⁷³ Ängermanlänningen Nicolaus Johannis Vibonius dog som student i Uppsala 1685.

⁷⁷⁴ Koncept RA E 1297.

B 1.281 PETRUS PETRI GOTTFRIED DEN YNGRE

UM: 1673 (Petrus Petri G. Ups, Calm)

NM(klm): 1673 6/12 (Petrus Gottfried)

Fadern Peter Gottfried den äldre köpte 1663 Akademiska apoteket av Nils Wollimhaus och fick k fullmakt 10/2. Wollimhaus uppbjöd ånyo apoteket 1664 p.g.a. tvist men man kom slutligen överens. Johan Höcker intogs 1687 som kompanjon. Petrus junior inskrevs vid akademien 1673. Han var frånvarande 1680–82. Läkare i Viborg 1695. Död 1697. Begr i maj 1698 i Viborgs domkyrka. Gift m *N.N.* Dottern *Cathrina* gift 1675 29/6 i Uppsala domkyrka m Hasselbeck Wedie gratulerades av bröderna *Petrus* junior och *Ludovicus*.

G. förekommer på bevarade föreläsningslistor 1674 (prof J. Schefferus, retorik, Hoffvenius, medicin), 1675 saknas, 1676 (prof Schefferus, Hoffvenius, Jonas Columbus dikt Konst). Han åtnjöt ej kungl stipendium.

1675 var han tillsammans med organistsonen Olof Zellinger (B 5.3) inblandad i en *grassation* där man bl.a. spelat på torget. G. sades haft en fiol i handen då han skulle följa Zellinger hem (I 4.55).⁷⁷⁵

I november 1685 utverkade G. som talesman hos kanslern tillstånd för några studenter, som begärde att få hålla komedier på kungsstallets distingen 1686.⁷⁷⁶ Han torde då själv ha varit komediant.

Från Viborgs domkyrkas räkenskaper kan utläsas att Doct. Peter Gottfried 1697 betalade 1 daler för bänkplats. S.å. bekostade han en läredrängs begravning i kyrkan. För klockor, grav och täcket betalades 4:21:8 daler. Hans egen begravning där, bokförd 1698 29/5 kostade för klockor, grav, täcket, likets hyra, bänkars beklädnad och baren 26:26:16 daler.

Litteratur: Durchman, Domkyrkans i Viborg räkenskaper 1655–1704; Sveriges apotekarhistoria. Bd 1, s. 321.

B 1.282 LAURENTIUS JONÆ LILLANDER

UM: 1674 12/2 (Smol)

NM (smål): 1675 (Laurentius Lelander)

Född i Hakarp 1649 28/6, son till bonden Jon i Lillegård. Skolgång i Jönköping 1666–70. Examinerad i Växjö 1675 11/3, huspräst hos biskop Jonas Scarinus. Prv 1675 24/7, lärare i lägsta klassen vid Växjö skola 1676, apolo-gist och director cantus i Jönköping 1677 27/5, kh i Hakarp 1682 18/7. Död

⁷⁷⁵ Uakp 1675 14/4 § 3; Del 1, s. 343.

⁷⁷⁶ Uakp 1685 4/11 § 22, 18/11 § 2.

1711 juli. Gift m *Annika Nilsdtr Zeander* (död april 1729) dotter till föreläsaren Nicolaus Ingemari Zeander.

L. var i Uppsala informator för assessor Paul Rudebecks söner. Han begärde 1674 9/7 studiehjälp p.g.a. fattigdom och erhöll 6 daler silvermynt på rekommendation av Smålands nations inspektör Petrus Rudbeckius. Han förekommer endast på föreläsningslistan 1674 som Växjöstudent⁷⁷⁷ för prof Petrus Rudbeckius, Erik Benzeli (båda teologi), Andreas Norcopensis-Nordenhielm (latinsk vältalighet).

Inga musiknotiser finns från den korta tiden i Uppsala, men eftersom han blev director cantus i Jönköping måste han ha fått musikutbildning vid skolgången där tidigare.

BK

Litteratur: Molin-Wilstadius Sm 4 nr 1119; Virdestam Hm 7:138; Vistrand nr 358 (Lelander).

B 1.283 SALOMON PETRI SALMONIUS

UM: 1674 27/2 (Salomon Salmonius, Westm)

NM (vd): 1674 27/2

Född i Sala 1653/54, son till kh i Romfartuna Petrus Andreæ Ihrestadius och Catharina Andersdtr Munck. Barnen tog namnet Salmonius. Skolgång i Västerås 1666–1673. Notarie vid krigsrätten. Föreslagen som instrumental-lärare vid gymnasiet i Västerås 1678. Organist och klockare i Fellingsbro 1700. Död 1710, begr 22/3.⁷⁷⁸ Gift 1701 6/1 m *Brita Tronia* i hennes tredje gifte. Hon begärde skilsmässa p.g.a. olyckligt äktenskap men ärendet hann ej avslutas före S:s bortgång.

I Samuel P. Elfving (B 1.231) brev 1678 25/10 som svar på fråga från biskop Brodinus föreslog han, eftersom nyutnämnde rector cantus Laurentius Staffander (B 1.261) inte behärskade musikinstrument, att studiosus S. skulle undervisa på blåsinstrument vid gymnasiet i Västerås. S. var annars violinist och hade viss fallenhet att spela generalbas. Om han ackompanjerade kören på cembalo skulle det inte bara låta bra utan ge musiken stadga och lära eleverna utmärkta, passande och vårdade slut och pauseringar.

Inskriften samtidigt som brodern *Samuel* i Västmanland-Dala nation varvid de betalade 2 riksdaler i Caroliner var.

⁷⁷⁷ UUA(I) D IV:2.

⁷⁷⁸ I V-Dala felaktigt dödsår 1697.

S. var på tal när Olaus Rudbeck 1682 på begäran ville föreslå M. G. De la Gardie en lämplig person som kunde göra tjänst som bibliotekarie, lärare för pagerna och som musiker på Kägleholm. Han ville föreslå Ericus Vibenius (se denne B 1.280) och S. Det blev inte S. utan Vibenius som valdes.

Sjögren anger att S:s bror prosten Salomonis ville ha honom till organist i Fellingsbro och att han skulle ersätta Carl Ramselius (Ramsell). S. kunde nämligen ”förnöja Herrar officerares [vid Fellingsbro kompani] kära anhöriga med flöjt- och violespel vid festligheter” vilket Ramsell var inkapabel till. S. uppgavs kunna traktera klaver och flöjt varför han blev vald 1701 när Ramsell fick tjänst i Lindesberg.

BK, rev JOR

Litteratur: Bergquist, s. 81; Ekström Hm 2:1, s. 761; Sjögren Organisterna, s. 161; V-Dala 676.

B 1.284 ERICUS ERICI ULF DEN YNGRE

UM: 1674 21/3 (fiscus 18/3, Ericus
Erici Ulff, Ostrog)
NM (ög): 1675 13/5 (Odén: 1674,
Ericus Vlff)

Son till prosten i Svinstad Ericus Erici Ulf och Margareta Isaacsdr. Prv 1687 som huspredikant hos friherre Claes Rålamb och adjunkt hos sin far. Död på Strömsbro i Svinstad 1694. Gift 1693 m faderns piga *Kerstin Olofsdr* (utan lysning), suspenderad ett halvt år för detta.

Redan 1675 28/9 vid Karl XI:s kröning i Uppsala domkyrka medverkade U. som musikanter enligt en lista på extramusiker upprättad av Gustav Düben d.ä. (se Olaus Rudbeck). Detta tyder på redan förvärvad spelskicklighet, vilken sannolikt utvecklades i Uppsala under Harald Vallerius (se nedan).

U. är antecknad på bevarad föreläsningslista 1676.⁷⁷⁹ Han spelade i maj 1678 på värmlänningarnas nationskonvent tillsammans med Birgerus Tolbom (B 1.288) och organistens son [Christian Zellinger].⁷⁸⁰ Han angavs på hösten samma år av Harald Vallerius först bland de sex bästa i musiken, vilket även borde innebära att han medverkat en tid som exspektant.⁷⁸¹ I november skrevs han in bland stipendiaterna i fil fak, men fick denna termin dela rummet med

⁷⁷⁹ UUA(I) D IV:2.

⁷⁸⁰ UUB U 1530 a bp.39.

⁷⁸¹ Uakp 1678 29/9 § 4.

företrädaren Daniel Fernelius, som säkerligen inte var musikanter.⁷⁸² Vid slutet av ht 1682 konstaterades att ”Ulf av Musikerna har varit borta denna terminen och eljest klagades över att han är så trilsk och stursk”. Han miste därför stipendiet och ersattes från och med ht av Jacob Ståhlberg (B 1.312).⁷⁸³ Pengarna var emellertid redan uttagna för U:s räkning, men beslagtogs av rektor.⁷⁸⁴

Gästbudsspelningen och det faktum att U. efterträdades av en fiolist gör det troligt att även han trakterade ett stråkinstrument.

BK, rev JOR

Litteratur: Håhl Hm I:350 (fadern); Kjellberg Kungl musiker, s. 200; Odén Ög 957; Westerlund & Setterdahl 2:521 (fadern).

B 1.285 JOHANNES JONÆ SUNDELIUS

UM: 1674 12/4 (Upl)

NM(upl): - -

Son till prof Jonas Sundelius, eloquentiæ professor vid Uppsala universitet år 1651. Ritare i Antikvitetskollegium. S. förekom i grassationsmål i november 1674 då fyra studenter hade blåst skalmeja på Lohrmans källare och S. även spelat fiol på gatan (I 4.51).⁷⁸⁵

B 1.286 GUSTAF RUDBECK

UM: 1674 23/6 (Gustavus Rudbeckius)

NM - - -

Född i Uppsala 1667. Son till Olaus Rudbeck (B 1.146) och Wendela Lohrman. Stadskassör, postmästare, bokauktionist i Uppsala. Död 1736.⁷⁸⁶

R. inskrevs vid 7 års ålder vid Uppsala universitet tillsammans med sin bror *Carolus*. Han bodde rimligtvis hemma då. Han var en av arvtagarna efter fadern i bouppteckningen juli 1711. Han är den yngste deltagaren på tavlan där Rudbeckska familjen musicerar (se A 6.6 Musikutövning i hemmet).

I december 1690 vittnade Olaus Silieström (B 1.313) i ett mål om gatubräk, varvid även någon berättade att Silieström och Nicolaus Ihre d.y. (B 1.365) musicerat hos R. på dennes kammare.⁷⁸⁷

⁷⁸² Dito 1678 27/11 § 6.

⁷⁸³ Dito 1682 14/12 § 9, 23/12 § 1.

⁷⁸⁴ Dito 1683 24/1 § 2.

⁷⁸⁵ Uakp 1674 18/11 § 1.

⁷⁸⁶ ”Grafskrift...” af O.R. [Olof Rudbeck d.y (medförf)] ”Replique” (sv vers).

⁷⁸⁷ Uakp (minus) 1690 6/12.

I november 1694 mottog slottsbefallningsmannen Olaus Rudbecks borgensförbindelse för sonens stadskassörstjänst.⁷⁸⁸ I R:s auktionsräkning i februari 1702 rörande språkmästaren David Bojards bibliotek och annan kvarlåtenskap bl.a. ”Ett paar Fleuter” inropade av mons. Leufgren för 5 daler kopparmynt (I 4.89). I ett mål mellan domprosten i Växjö Andreas Goeding och postmästare R. vittnade på den förres begäran fem studenter av vilka Andreas Dahlin (B 1.490) och Jonas Ekman (B 1.500) varit tillsammans med de andra på slottsgräsvalLEN i maj 1714 och låtit hämta sina fioler samt spelat och gjort sig lustiga där. När de på morgonkröken skulle gå hem passerade de slotts-arresten, där tydligen R. satt och de spelade även en stund där utanför (I 4.111).⁷⁸⁹

I inventarium över egendom 1713 29/3⁷⁹⁰ fanns psalmböcker utan melodier förutom koralpsalmboken 1697 (M 4.42).

B 1.288 BIRGERUS ANDREÆ TOLBOM

UM: 1674 9/7 (Birgerus Andreæ Tolboom, Ostrog)

NM (ög): 1675 9/6 (Birgerus Tolboum)

Född i Sya 1653. Fadern kronolänsman. Död som student i april 1680.

Enl teol fak protokoll i maj 1676 examinerades för stipendierna, så även Tolbom, ög, musikanter, som skrevs in nästa konsistoriedag ”ändock facultas mycket befarade att Herr Tolbom inte lämpligen uppföres inter Theologiae Studioso”.⁷⁹¹ I teol fak diskuterades T. mycket i november 1676 då han tilldelades stipendiet för musikens skull, provisoriskt och endast för en termin. ”Men eftersom han nu för sitt oväsande skull var avskriven härifrån, skulle en annan stiga i [hans] ställe”.⁷⁹² En bröllopsvers 17/8 1676 Upps till landsmannen Harald Vallerius, vice bibliotekare och director cantus & matronan Elisabetha Holtz, (lat prosa och sv vers) kan ha jämnat vägen för stipendiet. T. spelade i maj 1678 på värmlänningarnas nationskonvent tillsammans med Ericus Ulf (B 1.284) och organistens son [Christian Zellinger].⁷⁹³ Han blev under en träta 1680, förmodligen av våda, genomstungen med värja av landsmannen Samuel Ehrenstedt och dog några dagar senare.

BK

Litteratur: Odén Ög 960.

⁷⁸⁸ Dombok 1694 21/11.

⁷⁸⁹ Ukäp 1714 8/5.

⁷⁹⁰ Upps länsstyr, Landskansliet D IVa:64.

⁷⁹¹ UUA(IV:1) A I:1 p. 234.

⁷⁹² Teol fak prot 1676 23/11 § 2. UUA(IV:1) A I:1 p. 236.

⁷⁹³ UUB U 1530 a bp.39.

B 1.289 JONAS HARALDI WERSENIUS

UM: 1674 15/7 (Calm)

NM (kalm): 1674 15/7

Från Fagerhult. Skolgång i Kalmar. Rector cantus där 1677, död 1678 14/9.

W. förekommer ej bland kalmariterna på de bevarade föreläsningslistorna 1674 och 1676 (1675 saknas).⁷⁹⁴ Musiknotiser från Uppsalatiden saknas. Musikfärdighet måste ha tillägnats i Kalmar under den duglige kantorn Israel Leimontinus (B 1.139) eftersom han vid återkomsten till Kalmar kunde efterträda honom och verka ett år innan han dog.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 162 (Welslinus); Engström Klm 86; Löfgren Kalmar, s. 220 (Welsinus).

B 1.290 GABRIEL MAGNI KLING

UM: 1674 3/9 (Gabriel Magni Klingh, Norcop)

NM (ög): 1676 29/3 (Gabriel Klingh)

Född i Norrköping 1651 3/5 son till guldsmedsgesällen Måns Nilsson Kling och Catharina Mattsdr. Prv 1682, amiralitetspredikant i Karlskrona s.å., kh i Vikingstad 1685, prost 1707–24. Död 1728 17/1. Gift 1685 12/7 m *Catharina Rymonius*, dtr till kh i Vikingstad och änka efter kh N. Follingius. Barn, se Hm.

Redan ht 1674 blev K. inskriven i stipendiatregistret som kommunitist i fil fak under rector cantus C. P. Wallinus, men han utnyttjade inte förmånen förrän följande termin. Musikalisk färdighet måste ha förvärvats för att komma ifråga, antingen i Norrköping eller mer sannolikt i Linköping under rectores cantus Elias Fornelius och Daniel Sallander.

Hm anför ett långt brev dat Uppsala 17/5 1675 riktat till biskopen i Linköping där det framkommer att denne genom en rekommendation hjälpt K. till kommunitetet. Detta uppsades för två veckor sedan. Han ber om hjälp genom den kollekt som brukar samlas på annandagarna i stora högtider i Norrköpings stad och dess kontrakt, som Nicolaus Söderlingh en rund tid åtnjutit. K. stod sedan kvar i kommunitetet t.o.m. ht 1679 och nämns uttryckligen som musikanter från ht 1678, då denna beteckning börjar införas i registret.⁷⁹⁵ Han finns även med i den tabellariska stipendielistan för läsåret 1674/75⁷⁹⁶ och på föreläsningslistan 1676.⁷⁹⁷

⁷⁹⁴ UUA(I) D IV:2.

⁷⁹⁵ UUA(I) F V a:1. Efterträdaren Stephanus Lodelius var ej musikanter, Uakp 1680 9/6 § 13.

⁷⁹⁶ UUA(I) F V a:2.

⁷⁹⁷ UUA(I) D IV:2.

K. medverkade som extramusiker vid Karl XI:s kröningsceremoni 1675 28/9 i domkyrkan och efterföljande traktamente enligt lista upprättad av hovkapellmästaren Gustav Düben d.ä. (se under Olaus Rudbeck).

Skrifter: Psaltaren övers. till svensk vers och med bifogade koralmelodier. Linköpings stiftsbibliotek Ms T 11. På inklistrad lapp dat 1849 hänvisas till Der Psalter Davids Gesangweis vom Herrn D. Cornelio Beckern ... verfertiget och Konung Davids psaltare av Carl Gyllenhielm och Abraham Kempe som förebilder. Gåva av sonsonen kh Johan Kling.

BK, rev JOR

Litteratur: Hansson Palmkron; Kjellberg Kungl musiker, s. 200; Norlind TK 3, s. 228; Odén Ög 965; Upmark Guld- och silversmeder i Sverige, s. 567 (fadern); Westerlund & Setterdahl Hm 4:497.

B 1.291 JOHANNES OLAI HUSSELIUS

UM: 1674 28/10 (fiscus: Johannes Olai
Hüsselius Wesmn.)
NM (vd): - - -

Född ca 1657. Son till organisten Olof Hansson Husselius i Husby. Skolgång i Västerås. Äldre broder till *Daniel Olai Husselius* (B 1.306).

Grundläggande musikundervisning torde H. ha fått av sin far och i Västerås. Ingen musikverksamhet i Uppsala finns noterad.

BK

Litteratur: Sjögren Organisterna, s. 255; V-Dala, s. 159, 174.

B 1.292 CHRISTOPHORUS CHRISTOPHORI SPRINGER

UM: 1674 7/11 (Christophorus S.,
Holm)
NM (st): - -

Född i Stockholm 1661. Son till hovkapellisten och inspektören i kammarkollegi arkiv Christopher Springer och Beatha Salina. Sekreterare och hovrättsadvokat. Gift m *Anna Sophia Sahlberg*. En son var *Christopher Springer* f 1704, d i London 1788. Grosshandlare och politiker (mösspartiet)

Skolgång i Stockholm. Inskriften som minderårig. Uppgifter om musikverksamhet saknas.

Litteratur: Kjellberg Kungl musiker, s. 490f (fadern); SBL 33, s. 74 (sonen).

B 1.293 NICOLAUS PETRI HÖRN

UM: 1675 10/2 (Nicolaus Hörn, Gev)

NM(gestr): 1677 17/10

Från Gävle. Son till vågmästaren Peder Nilsson Hörn. Till Gävle gymnasium före 1673. Kantor i Klara skola. Kh Olaus Bergius klagade 1680 9/6 på att H. var ovettig och inte hade sjungit en not för gossarna i skolan. Han hade fått avsked men sökte komma tillbaka.

Torde fått musikundervisning vid Gävle gymnasium. Verksamhet i Uppsala obekant.

BK, rev JOR

Litteratur: Hildebrand, Clerus Holmiensis KB I 39:10; Sehlberg Gefle och dess släkter, s. 501 (genealogi); Uddholm Gevaliensens, s. 43.

B 1.294 JOHANNES LAURENTII BIÖRKMAN ROLOTT

UM: 1675 10/2 (Johannes Biörkman, Geval)

NM(gestr): 1675 10/2

Från Gävle. Son till borgaren och rådmannen Lars Larsson Björkman. Besökte trivialskolan i Gävle, uppflyttad till gymnasiet 1673 24/9. Magister 1682. Generaladj hos Otto W. Königsmarck 1687 och reg-kvartermästare 1688 20/6. Död s.å. i slaget vid Aegroponte (Peloponesos).⁷⁹⁸

1680 ersattes R. av en musikanter i teol fak.⁷⁹⁹ Han åtnjöt k stipendium, dock ej som musicus. Musikutbildning torde ha erhållits vid gymnasiet i Gävle. Hans diss redogör ”rätt bra för de utländska universiteten och [har] därpå givit en liten historik öfver Upsala universitetet” (Annerstedt).

Komposition: till Andreas Båll & j Anna Leufstadiä, br Lövsta 1677 25/9 (lat vers, musiknotiser, lat vers Apollo och muserna, sv vers 11 sexradningar ”Altså må man triumphera, vår brudgum har wunnit wist” med tr noter för C, bc). KB Verser, ensk Afol:9 (1677) nr 8. (Davidsson Sv musiktr nr 63).

Skrifter: diss 1682 11/10 *De professoribus academicis*. Resp och författare J. Rolott. P. I. Pres C. Arrhenius adlad Örnhielm; Dedikation till M. G. De la Gardie, ärkebiskop O. Svebilius m.fl. - Pro gradu 25/11 P II. Pres J. Columbus.

⁷⁹⁸ Vasaskolan Gävle matrikel C II 1 s. 102, tryck s. 20.

⁷⁹⁹ Uakp 1680 8/6 § 13.

Utg tillsammans som *Tractatus historico-politicus de professoris academicis*. Uppsala 1682.

Begravningsverser till Sophia Mörk, g m Edwart Wijnhagen, insp över Lövsta, begr 1681 1/12 Hammarby kyrka (sv vers).

Litteratur: Annerstedt 2:2, s. 256f; Collijn 1600-talet sp 774; Davidsson Sv musiktr nr 63; Lidén 1, s. 27, 118; Sehlberg, Gefle och dess släkter. KB H 38a:1, s. 19; Uddholm Gevaliensens, s. 45; Wikén & Lenner, s. 20.

B 1.295 NICOLAUS LAURENTII BJÖRKMAN

UM: 1675 13/5 (Nicolaus Laurentij)

Biörkman, Hels)

NM(häls): - -

Född i Hudiksvall. Cantor choralis vid Hudiksvalls skola. Delade 1696 med cantor figuralis Carolus Lithen (B 1.354) det av K Maj:t beviljade augmentet på lönen.⁸⁰⁰

Ej stipendiat i Uppsala. Utbildning i musik och akademiska studier ej bekanta

Litteratur: Nordlund Lärare vid Hudiksvalls skola, s. 41.

B 1.296 ISRAEL JONÆ FERNELIUS

UM: 1675 17/8 (Werml)

NM (vrml): 1676 30/4, novis 1675 7/11

Född 1661, son till rådmannen och borgmästaren i Filipstad Jon Jonsson och Elisabet Månsdotter Fernholm. En av fyra bröder inskrivna i Uppsala. Auskultant i Göta hovrätt. Död i Jönköping 1688.

Inskreven som minderårig. F. var ej med bland värmlänningarna på den bevarade föreläsningslistan för 1676.⁸⁰¹ Tydligt har han studerat juridik. I ett grassationsmål vt 1681 mot F. och Casten Printz (B 1.329) pressades F. hårt om han själv varit med eller om grassanterna haft hans fiol till låns (I 4.68). Han nekade envist, men det kom fram att han vid andra tillfällen spelat i kamratlaget. Hans granne ovanpå bestyrkte att F. varit hemma grassationsnatten: ”Han spelade också om aftonen, men om det var på fiol eller klaver vet jag

⁸⁰⁰ Udkp 1696 26/8 § 15.

⁸⁰¹ UUA(I) D IV:2.

inte.”⁸⁰² Ett par månader senare var det klagomål mot en grupp studenter, som några dygn fört ett ”skamligt och oredligt” liv hos F. i domkyrkoklockaren Samuel Johanssons (B 4.3) gård.⁸⁰³

Skrifter: diss 1684 6/12 *De appellationibus*. Pres C. Lundius

BK, rev JOR

Litteratur: Gren & Öman Värmlands nat i Uppsala 510; Larsson Vrml, s. 27; Lidén I, s. 130.

B 1.297 SVENO JOHANNIS SCHENSTRÖM

UM: 1675 24/10 (Sueno Joannis S.,

Ostrog)

NM(ög): 1676 1/11 (Sveno

Scheenström)

Director cantus i Strängnäs 1681. S. var i januari 1676 inblandad i en grassation. Enligt egen utsago hade han som novitie ej vågat neka sina landsmän att vara med, ”betygade med ed ha inte ropat, utan allenast spelt.” Rektor Claes Arrhenius-Örnhielm trodde honom och efterskänkte sin del av böterna.⁸⁰⁴ Redan i april anmäldes S. som hjälpsökande, ”en snäll[skicklig] musicus både i vocal och Instrumental-Musik”. Detta tyder på en redan förvärvad musikutbildning sannolikt i Linköping eller Norrköping. Konsistorium beslöt att han skulle få en plats på kommunitetet om han någorlunda kunde stå sig i examen.⁸⁰⁵ Denna ägde rum den 23 maj och dagen efter skrevs S. in som kommunitist efter den nyligen avlidne Georg Radewitz (B 1.254)⁸⁰⁶ vid det enda kvarstående matlaget (övriga skulle få pengar). Han spisade där i tre terminer, men vid teologiska fakultetens årsexamen i december 1677 noterades han som frånvarande.⁸⁰⁷ Vt 1676 hade Harald Vallerius övertagit tjänsten som rector cantus. Om S. för en tid lämnat Uppsala framgår ej. På hösten 1678 nämns han dock av Vallerius bland de sex bästa i musiken av dem som rekommenderas till stipendium.⁸⁰⁸ För S. dröjde det till ht 1679 innan han fick något och

⁸⁰² Uakp 1681 18/1 § 1.

⁸⁰³ Dito 1681 6/3 § 8.

⁸⁰⁴ Uakp (minus) 1676 22/1 § 2 och 29/1 § 1.

⁸⁰⁵ Uakp 1676 17/4 § 7.

⁸⁰⁶ Teol fak prot 1676 23/5 § 1; Uakp 1676 24/5 § 16.

⁸⁰⁷ 1677 11 och 12/12, UUA(IV:1), E:1.

⁸⁰⁸ Uakp 1678 29/9 § 4.

då först endast 1/2 rum i teol fak.⁸⁰⁹ Han var visserligen frånvarande vid årsexamen 1680⁸¹⁰ men vittnade i ett dråpmål i oktober 1680⁸¹¹ och stod som stipendiat kvar t.o.m. vt 1681 då han följande termin ersattes av en finne som ej var musikanter.⁸¹² Som spelman medverkade S. vid Kalmar nations kollation på tacksägelsedagen 1679 – troligen den som firades 12 december över freden med Danmark.⁸¹³

BK

Litteratur: Odén Ög 993.

B 1.298 JOHANNES ELIÆ JUDLINUS LINDEBERG

UM: 1676 19/1 (Johannes Judlinus,
Holm)

NM(st): [1676] 14/6

Född i Stockholm dp 1660 28/1 i Johannes. Son till klockaren i Jacob Elias Johansson Judelinus. Stud i Åbo 1682. Magister 1688 23/7.⁸¹⁴ Prv okänt var. Komminister i Maria Magdalena 1697 efter husprästbefattningar bl.a. som hovpred hos släkten Stenbock från 1693 och grevinnan Christina Catharina De la Gardie. Död 1710 efter 4/5, begr i Maria 24/6.⁸¹⁵ Gift 3 gånger. 1) m *Märta Brovald*; 2) 1696 23/1 m j *Ingeborg Diedriksdtr Svebilä*⁸¹⁶; 3) m *Katrina Halling*. Barn, se Thimon Sth I, s. 135.

Studier och musikverksamhet i Uppsala ej belagda men utgör förutsättning för både stipendium och dissertationer i Åbo där L. blev stipendiat redan 1683 i klass 2 mot skyldighet att biträda med musik vid akademiska akter. Avgick 1687. Nämd i prot 1683 nov, 1684 9/3 då han erhöll rekommendation av konsistoriet i Stockholm. 1685 30/4, 25/11 inblandad i paskillet mot insp Edner.

Beviljades av kyrkorådet i Maria kollekt på e.o. böndag 1710 18/3.

⁸⁰⁹ Uakp 1679 17/12 § 6.

⁸¹⁰ 1680 24/5, UUA(IV:1), E:1.

⁸¹¹ Uakp 1680 9/10 § 1.

⁸¹² Stipendielista för teol fak 1681 2/12: "abfuit toto hoc anno", UUA(I), E:1; Teol fak prot 1681 5/12.

⁸¹³ UUB U 1430 a.

⁸¹⁴ Grat av organisten i Storkyrkan L[udert] D[ijkman] (sv vers) och musikern där J. Ståhlberg (B 1.312) Sthlm 1688 [Melander nr 1077]. – Ph. Ellis dat 1688 23/7 (lat prosa); privatläraren och parodidiktaren Michael Zethrin (B 1.317) dat Sthlm 1688 16/7 (lat vers med upplysning om L:s studier) [Melander nr 1080].

⁸¹⁵ Av G[eorg] I. V[allerius] (B 1.422) (sv vers 8 fyrardingar).

⁸¹⁶ Bröllopsverser av Glad Afftöns Skiänck (sv vers, 9 numr sexradingar + Lyckönskan).

Skrifter: Oratio deliberativa de erroribus, tr Sthlm 1683 (Stiernman IV:301) tillägnad styvfadern, klockaren i Jacob, Jonas Nordenius, som begärde rekommendation för L. till Åbo akademi.⁸¹⁷ – diss Åbo 1685 28/3 *Selectiones aphorismi de lingvæ Hebrææ*. Pres Simon Paulinus. – pro gradu Åbo 1687 30/6 *De sono*. Pres Peter Hahn.

Begravningsverser 1693 1/11 Riddarholmskyrkan till Jacob Gustafsson Stenbock, löjtnant och drabant (d i Köping 7/1) av ”det Hög-Greflige Stenbockshusets nu warande Håfpredikant” (sv vers).

Litteratur: Collijn 1600-talet sp 522; Hellström Hm, s. 380; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:12; Lagus 1, s. 200, P. 153–156. XLIII. 1682–83; Lidén III, s. 73, 141; Thimon Sth I, s. 134f (Julinus).

B 1.299 JOHANNES PETRI REFTELIUS

UM: 1676 5/2 (Ostrog)

NM(ög): 1677 12/4

Född i Norra Vi 1659 19/4. Son till prosten Petrus Reftelius och Maria Nilsdtr Scheppera.⁸¹⁸ Avsked med titeln lagman 1739. Död 1747 19/6. Gift 1694 2/7 i Stockholm m *Justina Schultin*, dtr till sedermera kh i Hedemora Olaus Erici Schult och Elisabeth Stiernman.⁸¹⁹

Utbildning

De fylliga uppgifterna återgår på R:s självbiografi. Han fick undervisning i hemmet, därefter till Linköpings skola 1666 tillsammans med brodern *Nicolaus*. Musikutbildning torde skett på gymnasiet. Rector cantus Harald Vallerius räknade R., som 1678 var exspektant, bland de sex bästa musikerna. Han fick dock vänta till vt 1680 på musikstipendium i teol fak på kommunitet under Vallerius som rector cantus. I december 1683 var han frånvarande vid teologie examen för stipendium.⁸²⁰ I juni 1684 frågades i teol fak ”huru länge Johan Reftelius nu har Stipendium in theologia”⁸²¹ sannolikt med hänsyftning

⁸¹⁷ Storkyrkans konsistorium 1684 5/3 (KB I 39:12).

⁸¹⁸ Vita Johannis Reftelij UUB X 285.

⁸¹⁹ Br av G.T. (sv vers 14 fyrradningar) KB Verser, ensk fol Afol:32 (1694) nr 138; 1699 1/3 var R. borta på sin svärmors begravning (fil fak prot).

⁸²⁰ UUA(IV:1) E:1.

⁸²¹ Teol fak prot 1684 16/6 § 5. UUA(IV:1) A I:2 p. 89.

till hans uppdrag som vice akademisekreterare från maj 1684. Ht 1684 fick han därför dela stipendium med Ericus Wigelius (B 1.333).

Verksamhet som jurist

Från 1683 ser man de första åtagandena inom det område som kom att präglats hans verksamhet, nämligen juridiken. Då var han rättegångsombud för dansmästare Erik Stigmans (B 2.8) änka Maria Lind.⁸²² I maj 1684 avlade R. ed som sekreterare i konsistoriet och erhöll samma ”rang, rum och friheter” som sin företrädare A. Goeding.

R. utsågs 1685 till *juridices adjunctus*.⁸²³ Han återfinns i föreläsningsdiariet mellan ht 1689 och ht 1698, men ej om musik.⁸²⁴ Bland boklånen 1695–1702 finns heller ingenting om musik.⁸²⁵ 1688 fanns R. i domkyrkans kommunionslängd. Hans kompetens som musikutbildad betygas av att han 1690 var på förslag i första rummet till vice bibliotekarie och rector cantus efter Harald Vallerius men blev ej utnämnd.⁸²⁶ Han förekommer vid firandet av Narvas segern 1701 som dirigent för en grupp musikanter (se nedan).

1691 begärde R. ersättning för resor han under några år gjort för akademiens räkning för att föra processer. Han erhöll 20 riksdaler men avsåg sig vidare uppdrag om man ej ville hålla honom skadeslös. Han återkom i maj med krav varför han i september beviljades ytterligare 15 riksdaler, men sedan inte skulle ha något att fordra.⁸²⁷

R. kom att få allt fler uppdrag på akademiens vägnar: i januari 1692 att tillsammans med mag [Olof, d.ä.?] Celsius inventera på stallet/exercitiehuset till beridaren efter boktryckaren Henrik Keyser II; i februari tillsammans med häradshövding Dure i en kommission rörande Henric Curios sak; 1693 i juni i vattusyn tillsammans med stadsmagistraten; i juli – september i Kullasaken.

1694 blev R. ordinarie akademisekreterare. I Kungl brev 1696 29/5 medgavs att han fick behålla både denna tjänst och adjunkttjänsten i juridik, vilket meddelades till konsistoriet i kanslersbrev.⁸²⁸

⁸²² Ukäp 1683 23/1, 6/2, 13/2. RA Svea hovrätt, Upps län 43.

⁸²³ Ukäp 1685 13/5 § 16.

⁸²⁴ RA Kanslersämbetet F I:1.

⁸²⁵ UUB Bibl arkiv G:1 p. 28–29.

⁸²⁶ Konsistoriet till kanslern 1690 19/9. RA Kanslersämbetet E II:10.

⁸²⁷ Ukäp 1691 11/3, 1/4, 8/4, 22/4, 6/5 § 4, 16/9.

⁸²⁸ Ukäp 1696 26/6 § 1.

R. sökte 1697 ”Moralium et Politices Prof” efter prof J. Schwede. I februari 1698 utställdes k fullmakt för R. att vara ”ethices & pol. Prof”, vilket tillkännagavs i konsistoriet i den 24/2.⁸²⁹ Han höll sin installationsföreläsning den 5/4 och svor eden i konsistoriet samma dag (Meyer 1120).

I maj fick R. tillstånd att resa till sin mors begravning.⁸³⁰

I konsistoriet i augusti 1698 sade sig R. ej vilja tillträda professoratet förrän efter nådårets utgång [vid Mikaelis], men att han redan börjat föreläsa föregående termin. Nu höll han på att ordna akademiens arkiv för överlämnande till sin efterträdare som sekreterare, vilken ännu ej anlänt.⁸³¹ I december utnämndes han till assessor i consistorium minus.

Biblioteket fick inkomster från akademitjänstemän som avancerat. Så fick R. 1699 betala 24 daler kopparmynt för att han blivit professor och 12 daler för sekretariatet.⁸³²

Strax efter jul 1699 började R. sina föreläsningar ”ex lib. 2do Politicorum Aristotelis”⁸³³ och fortsatte till ht 1701. Han var pres för ett trettio-tal dissertationer 1699–1730 och skrev inbjudningsskrifter som rektor (Se Lidén I, s. 389–391).

Narvasegern firades i Uppsala domkyrka den 1701 6/2 (se under Olaus Rudbeck B 1.146). Michael Olai Eneman berättade i brev till borgmästare Hans Adde att i stället för gradualpsalm musicerades en vacker koralmusik med en grupp på en läktare över altaret ”därest de, under Prof. Reftelius direction till skiftes svarade dem, som voro på de nya orgorna [H. H. Cahmans orgelläktare]”⁸³⁴

Olaus Rudbecks sterbhus inventerades i oktober 1702 på konsistoriets beslut av professorerna Vallerius och R..⁸³⁵

I oktober 1702 utställdes i Rierszis i Polen k fullmakt för R. att vara prof i romersk rätt, vilken i januari 1703 upplästes i konsistoriet. Han installerades i april (Meyer II:14).⁸³⁶

I juni 1703 blev R. dekanus i juridiska fakulteten. Åren därefter delade han sin tid mellan denna verksamhet, i consistorium minus och som föreläsare. I

⁸²⁹ UUA(I) E I b:3 nr 269; fil fak prot 1697 1/10 UUA(IV:4) A I a:1 p 270–272; UUA(i) d vi:1. F 157–158; Uakp 1698 24/2 § 12.

⁸³⁰ Uakp 1698 11/5 § 19.

⁸³¹ Uakp 1698 27/8 § 6.

⁸³² UUB Bibl arkiv E:3.

⁸³³ Uakp 1699 17/6 § 16.

⁸³⁴ ULA Adde II A II:1.

⁸³⁵ Uakp 1702 1/10 § 6.

⁸³⁶ UUA(I) D VI:1 f 166–167; Uakp 1703 10/1.

juni 1708 tillträdde han rektoratet för ht.⁸³⁷ Han återkom som rektor även 1716, 1721, 1723, 1730/31, 1737/38.

1722 erhöill R. k fullmakt att vara prof i svensk rätt⁸³⁸ och blev installerad 1723 23/3 (Meyer II:143). 1725 åtog han sig kyrkvårdskapet efter prof Elof Steuch.⁸³⁹

Om musikförhållanden

R. höll ett anförande inför akademiska konsistoriet 1728 som riktade sig mot den efter lång strid förordnade director musices och organist i domkyrkan, H. C. Engelhardt, att han själv tillsammans med rector cantus Zellinger och de övriga musikstipendiaterna deltog från 1691 i repetitioner hos Rudbeck och Vallerius:

Sedan nu prof Wallerius afträdde at wara Rector cantus och Sal. Christian Zellinger såsom Rector eller så kallad Director cantus tilträdde [1691], så ehuruwäl allom är bekant och hans compositioner intyga, at han in arte musica war peritissimus och en Excellent man, war han icke allenast altid förnögd at wara under bemälte Sal. Prof Rudbeckii och efter des död Sal. H:err Prof Wallerii inspection, utan ock han, så länge helsan warade, kom tillika med de andra musici stipendiarii tilsammans i deras [Rudbecks och efter hans död 1702 i Vallerius] hus och så ofta de desiderade at der hålla de wanlige exercitia musica, hwarföre och i min tid jag med Sal. Zellinger och samteliga stipendiarii war ibland weckotals tilsammans i wälbemälte H:errar Inspectorum huus”.⁸⁴⁰

I maj 1728 motsatte sig dir mus Engelhardt att R. och hans måg prof Burman skulle få sitta i konsistoriet vid behandlingen av E:s saker. R. sade sig ej skola delta i tvisten om händelsen på domkyrkans orgelläktare Marie bebådelsedag men bestred jäv i fråga om organistvalet, där han utan anmärkning suttit med vid ärendets behandling i domkyrkorådet.⁸⁴¹ R. lämnade på begäran en skriftlig redogörelse för inspector musices institutionen under hans tid i Uppsala.⁸⁴² Vt 1731 var R. rektor och bifogade till konsistorieprotokollet memorial angående Engelhardt och PM angående hans hustru.⁸⁴³

Personligt

⁸³⁷ Grat 1708 16/6 av anon (lat vers). - av Andreas Grizelius Junior (lat centralsats).

⁸³⁸ UUA(I) D VI:1 f 256.

⁸³⁹ Uakp 1725 22/12 § 10.

⁸⁴⁰ Skrivelse dat 7/5 1728. UUA(I) A I:71 p. 783–784. Norlind TK 3, s. 77–78.

⁸⁴¹ Uakp 1728 7/5 § 10.

⁸⁴² UUA(I) A I:71 vt p. 283.

⁸⁴³ Uakp 1731 jan, 1/2.

R. var bland faddrarna till Uppsala-akademikers barn, bland dem prof Johan Steuchius (B 1.399) dtr Eva Elisabet 1715 11/1, mag Eric Burmans (B 1.479) dtr Christina Elisabeth 1722 30/8⁸⁴⁴ och son Johan Jacob 1724 4/6.

Vid Burmans död 1719 åtog sig R. att vara förmyndare för barnen. I samband med frågan om resterande ersättning till orgelbyggare Johan Niclas Cahman i november 1731 drog R. upp Burmans insats vid orgelverkets projektering och anhöll om pengar till Burmans barn, som han var förmyndare för. Efter åtskilliga sammanträden beviljades 1734 25/4 och 1736 8/7 två utbetalningar à 300 daler kopparmynt av domkyrkorådet. Som kyrkvärd kvitterade R. 1738 1 000 daler till barnen. Domkyrkorådet hänvisade senare till dålig ekonomi och krävde 1742 tillbaka beloppet.⁸⁴⁵

Hälsa

Både prof Vallerius och R. reste till surbrunns-kuren i juni 1701.⁸⁴⁶ Både prof Bellman och prof R. reste till Stockholm i september 1701.

I konsistoriet fick R. begärt tillstånd 1728 att ej regelbundet behöva närvara i konsistoriet ”effter han finner på hörsslen något men”.⁸⁴⁷

Begravning

Kyrkvärdsräkningen 1747 19/6 vid begravningen i domkyrkan av ”wälborne H Lagman Johannes Reftelius” gick på 73:16 daler kopparmynt omfattande klockorna, gravöppning och bårkläde.⁸⁴⁸ Dessutom ringning i Heliga Trefaldighet.⁸⁴⁹ Grav i domkyrkan bland murade gravar i norra tvärskeppet på stora korsgången, på gravkartan märkt ”SK” Schepperus morfader, Prof Reftelius.⁸⁵⁰ Den nya gravstenen från 1734 var 1745 söndrig.⁸⁵¹

Familj

Hustrun Justina Schultin träffade R. vid drottning Ulrika Eleonora den äldres begravning i Stockholm i november 1693 och redan 28/11 friade R. till henne och fick ja den 6/12. Bröllopet stod i Stockholm 2/7 1694.⁸⁵² Hustrun dog efter

⁸⁴⁴ ULA Upps domk förs C a:3.

⁸⁴⁵ Udrp 1742 12/4 § 2.

⁸⁴⁶ Uakp 1701 5/6, 26/6.

⁸⁴⁷ Uakp 1728 20/11 § 17.

⁸⁴⁸ Upps domk dep 55 häfte (VI).

⁸⁴⁹ ULA Hel Tref F:1.

⁸⁵⁰ Ericus Heedeberg, Gravkarta 1696 juli över Upps domk. ULA Ritn.saml; A Holmqvist, Förteckn på alla murade gravar i Upps domk 1753 20/11. Upps domk E V:140:2.

⁸⁵¹ Upps domk E V:140:3–4.

⁸⁵² Vita Ioannis Reftelij.

ett halvt års sjukdom 1732 1/6. Jordfästningen 4/6 i egen grav i Uppsala domkyrka förrättades av Dr Daniel Djurberg.⁸⁵³ R. betalade för klockorna och gravöppning 63:12 d kmt.

Barn enligt "Vita Ioannis Reftelij" vittnar om hög barnadödlighet: dotter död-född 1695 5/6; *Elisabet* f 1696 11/8, dp 15/8, bland faddrarna Harald Vallerius, död 1697 9/6; *Maria Christina* f 1697 7/8, dp 9/8 i Köping dit modern rest för att besöka föräldrarna och för att undgå epidemien i Uppsala, dock död i mässlingen 1702 12/2; *Carolus* f 1698 8/10, dp 9/10 bland faddrarna "Jungfru Anna Stina Düben"; *Anna Elizabet* f 1699 18/11, dp 20/11 g m dir mus Eric Burman 1721 8/10; *Johannes* f 1701 28/1, dp 1/2, bland faddrarna prof J. A. Bellman; *Maria Justina* f 1702 16/3, dp 21/3, död i juli; *Helena Greta* f 1703 27/5, dp 31/5⁸⁵⁴, död 1706 16/3; *Olaus* f 1705 20/7, dp 23/7 bland faddrarna O. Rudbeck d.y. och Johan H. Vallerius; *Maja Justina* f 1707 20/1, dp 30/1, bland faddrarna Jungfru Stina Valleria, g m vice bibl mag Olaus Burman Mikaelidagen 1739; *Eva Greta* f 1709 1/1, dp 5/1, g m kamtr. i krigskollegium Nils Burman 1735 1/1.

Carl och Johannes inskrevs vid universitetet 1708 3/10 (minderåriga med privat informator), Olaus 1715 13/12. 1711 betalades två rum för dem i domkyrkan "i twärbäncken emot Professorum bänckar". För bänkplats och inbyggnad betalades 19:16 daler kopparmynt.⁸⁵⁵ Bänkrum för döttrarna Anna Elizabet och Maja Justina (eller Eva Greta) 1713 12/10 i nr 30 på stora gårngen 12 daler.

Hushåll

Mantalslängden 1685 och 1686 upptog ej akademisekreteraren, som var skattefri för sitt arbete med längderna. I bakugnslängden s.å. angavs "njuter andras kosthåll".⁸⁵⁶ 1687 upptogs 1 man och ingen bakugn. Detta upprepades fram till 1695 då man, hustru och 2 pigor samt bakugn registrerades. Från 1697 då barnen föddes, tillkom en amma. Från 1698 hade hushållet även en dräng. 1703 var dock drängen förrymd och hade givit sig till soldat. Även senare angavs en dräng som blivit soldat. Närmare upplysningar lämnades 1712 om drängen Lars Andersson: ålder 16–17 född i Ulleråkers härad och Läby

⁸⁵³ Kyrkvärdräkning Upps domk dep 55 häfte (II); Upps domk förs F a:1.

⁸⁵⁴ Vita Ioannis Reftelij. I Upps domk församl C a:1 uppges dock *Helena Margareta* dp 1704 1/6.

⁸⁵⁵ Upps domk dep 54 b XXIX.

⁸⁵⁶ UUB U 68a.

socken. Vapen: Bössa, kan brukas med skrot eller kula, värja. Från 1715 angavs förutom man och hustru även 1 dotter, vilken då räknades som vuxen. Det måste vara *Anna Elizabet* född 1699 och 16 år gammal 1715.

I kontributionslängden 1687 betalade R. av lönen 30 d smt.⁸⁵⁷

Kontributioner 1702 (i daler kopparmynt) och 1703 (i daler silvermynt) skedde årligen av professorslönen 70 daler silvermynt, av inspektor för kassan 7 ½ daler silvermynt, halva räntan av prebendehemmanet Flagsta 4 ½ daler silvermynt, av inspektor för stipendierna halvt år 3:10 2/3 daler silvermynt av Cathariana Barcks lön 2 daler silvermynt, av Ingeborg Persdtrs lön 3 daler silvermynt.

Pigan Märta Andersdtr instämades 1699 för några maltsäckar. En säck innehöll mer än 1 tunna, vilket var emot kungl förordning.⁸⁵⁸

Fastighet

I kvarteret S:t Per ägde R. 2 tomter i hörnet Stora Kungsgatan [nu Svartbäcksgatan] och S:t Persgatan ”Dr Leneji hus, Johan Petters gård Sedermera Professor Reftelius, nu Profess Dahlmans”.⁸⁵⁹ Av odat lösa taxeringslängder framgår att R. ägde kvarteret Torget nr 4 och kvarteret S:t Per nr 12, som nu kallas Celsiushuset.

Bland dem som förlorat hus och egendom i branden 1702 fanns också R. upptagen.⁸⁶⁰ Enligt Eenberg började elden i en bod på gränsen mellan prof Upmark-Rosenadlers och räntmästare Rommels gårdar. Därefter bl.a. ”H. Prof. Reftelius Stenhus i hörnet gent över Räntmästar Romels”.

Supplik 1705 15/4 om befrielse från skatt enligt K brev 1704 4/1 riktades till Statskontoret. Bland tomtöresrester examinerade 1712 återstod från 1707 att betala 21 2/6 daler silvermynt.⁸⁶¹ 1710 hävdade R. att han behövde hyresinkomster för reparationer efter branden.⁸⁶²

Professorerna Vallerius och Reftelius begärde båda Gustaf Peringer-Lillieblads åker. Konsistoriet beslöt 1695 att all ledig åker skulle slås samman och sedan utdelas till dem som ännu inte fått någon.⁸⁶³

⁸⁵⁷ UUA(II) G I b:50.

⁸⁵⁸ Accisrättsprot 1699 10/11. Upps stadsakriv (III) A I:1.

⁸⁵⁹ Stephan Månsson Booman, Geometrisk delineation över Upsala Stadh 1671, pl. 10. UUB S 143.

⁸⁶⁰ Uakp 1704 3/2. Även UUA (I) E III a:3.

⁸⁶¹ Upps stad (I) H I a:1 (VIII c).

⁸⁶² Upps länsstyrelse, Landskansliet D III c 3.

⁸⁶³ Uakp 1695 30/10.

Skrifter: Diss 1687 *Dissertatio juridica de judiciis*. Pres Carolus Lundius. – *Vita Ioannis Reftelij* 1659–1739. Självbiografiska anteckningar. UUB X 285. – Dagboksanteckningar 1693 i tryckt almanack. UUB Y 166. – Grat (medförf) till Olavus Kolmodin, Fierdh, diss pro gradu *De sapienti ignorantia*. P. II. Pres J. Steuchius, dat Upps 1715 2/12 (lat prosa).

Litteratur: Eenberg, En utförlig relation, s. 12 (om branden); Eenberg, Kort berättelse, s. 195; Ekström Hm 2:1, s. 709 (Schult); Lidén I, s. 330; Odén Ög 999; Peringskiöld, s. 252; V-Dala, s. 7 (Schult hustrun).

B 1.300 GEORGIUS EYKINGH

UM: 1676 9/3 (Georgius Elkingh,
Gothoburg)
NM(gb): - -

Student i Lund 1671 11/6. Fänrik vid prins Karls livregemente 1681 20/3. E. anklagades i ett grassationsmål julen 1676. E. och Daniel Dijkman (B 1.271) vittnade att de gått till torget för att spela. Sällskapet bar förklädnad och vapen men Dijkman, som sades vara ledaren, var obehäpnad och ej utklädd. Han hade en fiol (I 4.61).⁸⁶⁴

Litteratur: Sjöström Göteborgs nation i Lund nr 49 (1672).

B 1.301 ANDREAS LAURENTII BORENIUS

UM: 1676 18/3 (Andreas Laurentii
Berenius, Holm)
NM (st): [1676] 12/12 (Berenius)

Född 1662, okänt var. Inskriven vid 14 års ålder. Hade då erhållit musikundervisning. 1676 12/4 supplikerade B. om understöd ur studentkassan. Man beslöt då att fordra in uppgifter från nationsinspektör.⁸⁶⁵ Några dagar senare anmäldes att B., ”hwilken musicus är, begiärer Stipendium, är rätt fattig”. Prof O. Åkerman sade sig väl känna honom och kunde intyga att han varit med i examen ”och icke så illa bestått sigh.” Äldre studenter hade dock kommit före till stipendium. B. fick därför tills vidare 8 daler silvermynt ur studentkassan.⁸⁶⁶ Vidare öden okända.

BK

Litteratur: Thimon Sth I, s. 137.

⁸⁶⁴ Uakp 1676 13/12, 20/12.

⁸⁶⁵ Uakp 1676 12/4 § 4.

⁸⁶⁶ Dito 1676 17/4 § 6.

B 1.302 ABRAHAMUS PETRI LEXANDER

UM: 1676 2/9 (Westm)

NM (vd): - -

Född i Leksand, son till länsman Peder Pson Lexander och Catharina Anders-dtr. Skolgång trol i Arboga. 1671 till Västerås gymnasium, lämnade utan testimonium, åter 1675 15/6. Inskriven i UM 1676 2/9 men 1677 25/6 kvar i gymnasiets 4. klass. I tjänst hos M. G. De la Gardie. Fortsatta studier i Uppsala, belagd 1681 och 1683. Kollega i Falun senast ht 1685. Vid prv 1687 19/9 var han 1. kollega och tillika rector cantus. 1689 talas om huvudsvaghet. Död som lärare i högsta klassen i Falun 1691 16/4 (Ekström Hm). Gift 1687 20/2 m *Helena Margaretha Arhusiandra*, dtr till kontraktsprosten i Falun.

Musikalisk utbildning torde L. ha fått i Västerås gymnasium. Uppgifter om musikalisk verksamhet i Uppsala saknas.

Skrifter: 2 personskrifter.

BK

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 53; V-Dala 739 (med avvikande data).

B 1.303 MATTHIAS ANDREÆ JERNBERG

UM: 1676 25/9 (Westm)

NM (vd): 1676 8/11

Född i Västmanland. Död 1685 (eller 1686 29/1 enl Wittingh) som director cantus choralis och lärare i högsta klassen vid Jacobs skola.

Skolgång i Västerås 1674–76. Studier i Uppsala i tre år utan att ha lämnat musiknotiser. I musikerlista i Västerås omkr 1678 står han som tenorsångare ”Incipiens. Præcentor” vid gymnasiet. Kantor där 1678–83. Director cantus choralis och superior kollega vid Jacobs skola 1683 1/11.

Av Jacobs konsistorium blev han som övligt förmanad till flit, nykterhet och lydnad mot förmän strax efter tillträdet.

BK, rev JOR

Litteratur: Bergquist, s. 68; Dahlström Stadtmusikanten, s. 418; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:10; V-Dala 742; Wittingh, s. 145.

B 1.304 ERICUS JOHANNIS SCHULT

UM: 1676 4/11 (Ericus J. Åström,
Westm)

NM(vd): 1676 8/11 (Ericus Johannis
Åström)

Född i Skultuna 1662, brorson eller systerson till prosten Olaus Schult i Hedemora. Död som kmn i Söderbärke 1705 4/6. Gift 1679 26/2 m *Christina Lund* (begr 1738 15/6), dtr till gästgivaren L. Lund i Ångermanland. 8 barn, se V-Dala.

Inskreven som 14-åring. S. erlade vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation 6 daler kopparmynt. Musikverksamhet i Uppsala ej belagd.

Prv 1680. Det var klagomål i skolan i Västerås 1682 att sången gick lamt. Läraren i nedersta klassen S., går in några gånger i veckan och sjunger bara en psalm med pojarna. Olaus Danielis Murman (B 1.264), gymnasist i klass 4, fick i uppdrag att biträda.⁸⁶⁷

Enligt Muncktell var han otidig mot överordnade och andra i Söderbärke där han blev komminister 1687.

Skrifter: stamboksanteckning på latin när han avreste till Kopparberget 1687 12/5. KB Autografsaml: Amnelius, Jonas Johannis

Litteratur: Kallstenius, s. 197; Muncktell Hm II:134; V-Dala 753.

B 1.305 ANDREAS HENRICI HEDENIUS

UM: 1676 2/12 (Ner)

NM(närk): 1676 2/12

Född i Stickninge, Tångerosa sn, son till insp på Trystorp, Henrik Ingemarsson och Anna Mattsdr. Besökte Strängnäs gymnasium 1669–1676 18/8. Magister 1685 10/12. Prv s.å. Död 1710 som kontraktsprost i Viby. Gift m *Anna Sundelia*, företrädarens dotter. 5 barn.

Bland fyra namngivna grassanter, som 2/6 1679 på natten hade bråkat och haft sönder planket vid Petrus Rudbeckius hus, fanns H. som uppgav sig ha spelat och sjungit något, spelat på två fioler etc (I 4.59).⁸⁶⁸ 1683 hade han tillsammans med studenten Daniel Siegel trallat eller sjungit på gatan. Siegel hade därvid dräpts av drängen Lars Börieson.⁸⁶⁹

⁸⁶⁷ Domkap prot 1682 25/10 cit av Kallstenius, s. 197.

⁸⁶⁸ Uakp 1679 4/6 § 9.

⁸⁶⁹ Svea hovrätt till landsh i Uppsala län 1683 6/3. Upps länsstyr, Landskansliet D II d:5 nr 10.

Inträdestal som skolrektor i Örebro 1685 20/10. Kallad till kh i Viby 1691 (1692 1/5). Kontraktsprost 1696. Pres för synodalavhandling Strängnäs 1705.

Skrifter: diss 1684 *Migrationum causæ*, ex L. A. Senecæ Consol. ad Helviam c. 6. erutæ. P. I. Pres Andreas Norcopensis-Nordenhielm. – 1685 pro gradu *Migrationum causæ*. P. II. Pres Andreas Spole.

Bröllopsverser 1678 oktober Örebro till Hindrich Anderszon Staaf, härads-skrivare i V. Närke & j Elisabetha Pijlträ, dtr till Lars Månsson Pijlträ, befallningsman över Ö. Närke. (sv vers, musiknotis).

Litteratur: Hagström Hm V, s. 658–660; Lagerholm Sn 929; Lidén I, s. 364, 433; Petersson Matricula regii collegii strengnensis, s. 34, 36, 39.

B 1.306 DANIEL OLAI HUSSELIUS

UM: 1676 16/12 (Montanus)

NM (vd): 1676 16/12 (Husselius)

Född 1659 27/5. Son till organisten Olof Hansson Husselius i Husby. Skolgång i Västerås. 1682 organist efter fadern, död 1715 11/5. Gift 1684 m *Barbro Nilsdtr* (f 1666 22/9, d 1714 31/3) dtr till kmn i Husby.⁸⁷⁰ 11 barn. Yngre broder till *Johannes Olai Husselius* (B 1.291)⁸⁷¹

Sjögren återger dödsnotisen, bl.a. att H. 1676 begav sig till Uppsala ”varest han jemte sin flit i boken och Sedlighet i Leverne gjorde sig väl bekant medelst sine vackre förfarenhet och färdighet så i vocal- som instrumental-musiken så att han år 1678 blev beneficerat med Kungligt stipendium, det han månd njuta intill 1682”. Av director cantus Harald Vallerius nämndes H. ht 1678 sist bland de sex bästa i musiken, varför man kan anta att han en tid – kanske redan från 1677 – medverkat som exspektant. Han fick också samma termin stipendium i teol fak efter Olaus Schultz, som säkert ej var musikanter och behöll detta t.o.m. vt 1682. Hans efterträdare Johan Palin (B 1.334) var ”violist”.⁸⁷²

Det första spåret av H:s studier är ett memorial 1679 2/6 för årsexamen med stipendiaterna i teol fak, där H. anges som ”filius organistæ in Husby Wesmannorum”. Han åhörde två teologiprofessorers föreläsningar men hade även

⁸⁷⁰ V-Dala uppger hustrun vara Christina Forsselia.

⁸⁷¹ Sjögren har en tredje broder, Andreas, som skulle vara inskriven 1686. Denne är emellertid i UM angiven som uppl och står i fjärdh nat matrikel som ”Andreas Erics Huselius Natus in Torstuna”.

⁸⁷² Uakp 1678 29/9 § 4; 1678 11/12 § 1; 1682 23/12 § 1.

privatundervisning för prof. Johannes Columbus, son till gamle Husby-kyrkoherden Jonas Columbus. Han återkom på liknande listor 1680 och 1681.⁸⁷³

Om ”Sedlighet i Leverne” vittnar kanske inte den rannsaking vt 1679 med fyra grassanter, varav H. var en, som anklagades för att ha bråkat, haft sönder plank, spelat med 2 fioler och sjungit (I 4.59).⁸⁷⁴ I december 1680 överfölls ett lag västmanlänningar på Leijmans källare av värmlänningar, varvid H. nämns bland de sårade.⁸⁷⁵

BK

Litteratur: Sjögren Organisterna, s. 255f; V-Dala 76.

B 1.307 OLAUS JOHANNIS HOLMER

UM: 1677 7/2 Gev

NM(gästr): - -

Härkomst från Gävle. Son till Johannes Holmer. Gift m NN, dtr till befallningsman Sven Jöransson på Åbyn.

Inga musiknotiser från Uppsala.

Lärare i Gävle skola. Sökte kyrkonotariatet med ottesångspredikan efter Lars Tucher(us) och fick tjänsten 1684 30/7. Samtidigt director cantus choralis i trivialskolan. Som nybliven rektor verkade Christopher Aurivillius (B 1.220) också för att prästen H., som undervisade i koralsång i skolan och var kantor i kyrkan även borde få ersättning från gymnasiets budget. Frågan avgjordes i Karl XI:s skolstat för Uppsala stift 1691 8/7 i uppställning över spannmål som löneaugment av bibeltryckstunnor för director cantus figuralis 13:10 daler silvermynt, director cantus choralis 20 daler.⁸⁷⁶ Nämnd som komminister i samband med en stadsvret 1686 22/3.

Litteratur: Sehlberg Gefle och dess släkter, s. 95, 162f. KB H 38a:1:3.

B 1.308 ISAACUS BERONIS STRÖM

UM: 1677 3/3 (Isaacus Ström, Suderm)

NM(sn): 1677 febr („Torsil[iensis]“)

Från Torshälla. Stadsnotarie i Stockholm 1683, död 1687 13/3.

⁸⁷³ UUA(IV:1), E:1.

⁸⁷⁴ Uakp 1679 4/6 § 9.

⁸⁷⁵ Uakp (minus) 1680 18/12 § 1.

⁸⁷⁶ Kopia Katedralsk i Uppsala –1750.

S. synes ha ägt en marintrumpet (I 4.65) som han skulle ha underhållit sina kamrater med på nationskonventet vt 1678. Han kastade emellertid ut instrumentet genom dörren och råkade i slagsmål med kassören Johannes Juhlbeck, vilket landskapet avdömde 1/5.

S. fick böta och göra offentlig avbön.⁸⁷⁷ Anledningen var "...att det därför skedde [därför] att strängen war för grov och han inte med dess elaka ljud ville Landsmännen förtörna".

BK

Litteratur: Lagerholm Sn 933.

B 1.309 JOHANNES SVENONIS GILNÆUS

UM: 1677 7/3 (Suderm)

NM(söd): 1677 mars

Född i Flen, son till ryttaren Sven Johansson. Prv 1683 8/3. Komminister i Bottna 1684, kh i Gryt 1699. Död 1704. Gift m *Brita Wallander*.

Skolgång i Strängnäs. G. betalade läsåret 1677/78 "Cornutz och Absolutions Penningar" till nationen med 15:21 daler kopparmynt och fick tillsammans med bröderna Johannes och Gustaf Mellring (B 1.310 och B 1.311) 2 daler kopparmynt "att köpa sig strängar för" (I 4.68) till nationskonventet där de uppenbarligen spelat stråkinstrument.⁸⁷⁸

BK

Litteratur: Hagström Hm III:38; Lagerholm Sn 936.

B 1.310 GUSTAVUS SVENONIS MELLRING

UM: 1677 7/3 (Gustavus Melring,
Suderm)

NM(sn): 1677 mars ("Husbyensis")

Född i Forssa 1656 son till sedermera kh i Husby-Oppunda Sven Mellring och Elisabet Andersdtr Hidingius. Prv i Strängnäs 1680 24/6, s.å. präst och huspredikant hos generallöjtnant Eric Fitinghoff på Stora Djulö. Bataljonspredikant vid Nerikes och Värmlands reg. Kh i Svennevad 1695 16/2 (1696 1/5), död 1718, begr i kyrkan. Gift m *Katharina Björkling* (d 1723). Barn: *Gustaf*, regementspastor (d 1712). Tvillingbror till *Johannes S Mellring* (B 1.311) och samtidigt inskriven.

⁸⁷⁷ UUB, U 1002 a p 79f.

⁸⁷⁸ UUB U 1003 a p 169, 170.

Skola i Strängnäs, till gymnasiet 1671. Bröderna betalade läsåret 1677/78 sina "Cornutz och Absolutions Penningar" till nationen med 31:16 daler kopparmynt och fick 1678 tillsammans med Johannes Gillnæus (B 1.309) 2 daler "att köpa sig strängar för" (I 4.68).⁸⁷⁹ Detta tyder på att de spelade stråkinstrument på nationskonventet. Gustavus anklagades emellertid efteråt för olämpligt uppträdande där.⁸⁸⁰

BK, rev JOR

Litteratur: Aurelius Hm 2, s. 552; Hagström Hm IV:266f; Lagerholm Sn 935.

B 1.311 JOHANNES SVENONIS MELLRING

UM: 1677 7/3 (Johannes Mellring,

Suderm)

NM(sn): 1677 mars ("Husbyensis")

Född i Forssa 1656, son till sedermera kh i Husby-Oppunda Sven Mellring och Elisabet Andersdtr Hidingius. Prv i Strängnäs 1680. Pastorsadjunkt i Husby-Oppunda, kh där 1688 (1689) efterträdande sin far, död 1709 9/3. Gift m Karin Bröms. Tvillingbror till *Gustavus S. Mellring* (B 1.310) och samtidigt inskriven.

Skola i Strängnäs, till gymnasiet 1671. Bröderna betalade läsåret 1677/78 sina "Cornutz och Absolutions Penningar" till nationen med 31:16 daler kopparmynt och fick tillsammans med Johannes Gilnæus (B 1.309) 2 daler "att köpa sig strängar för" (I 4.68).⁸⁸¹ Detta tyder på att de spelade stråkinstrument på nationskonventet.

BK rev JOR

Litteratur: Hagström Hm II:59; Lagerholm Sn 934.

B 1.312 JACOBUS OLAI STÅHLBERG

UM: 1677 29/6 (Jacobus Oai Ståhlbärg,

Holm)

NM(st): 1677 aug

Född i Stockholm 1665. Student i Uppsala 1677–78, därefter i Åbo. Åter vid Uppsala univ 1682–87. Bibliotekarie hos Magnus Gabriel De la Gardie. Musiker vid Storkyrkan 1689–91. Begr i Storkyrkan 1691 18/10.

⁸⁷⁹ UUB U 1003 a p 169, 170.

⁸⁸⁰ Nationsprotokollet 1678 1/5. UUB U 1002 a p 79ff.

⁸⁸¹ UUB U 1003 a p 169, 170.

S. anklagade i mars 1678 Petrus Osenius (se denne B 1.265) för hugg och vexation.

I Åbo lyckades S. 1680 inför akademiska konsistoriet rentvå sig från ett rykte att vara far till det barn, som en dotter till hovrättsassessor Gartzius påstods ha fött i Stockholm.

I Uppsala blev han till julen 1682 såsom ”en fiolist som också sjunger en discant” insatt bland musikstipendiaterna under Harald Vallerius efter Ericus Erics Ulf (B 1.284).⁸⁸² Stipendiet för den förflutna terminen hade redan tagits ut på dennes vägnar, men på Olaus Rudbecks fråga kunde rektor berätta att han låtit ta det i beslag för S:s räkning.⁸⁸³ Han erhöll sedan penningstipendium i fil fak t.o.m. vt 1687. Därefter synes han ha flyttat till Stockholm.

En notis om ett tjuvnadsmål i december 1685 nämner att en pojke haft i uppdrag av stud. Ståhlberg att bära en fiol till sal. ärkebiskop Lenæus stenhus, där man höll promotionsfest (I 4.75).⁸⁸⁴

Från julen 1687 till pingst 1688 medverkade S. fem gånger i Tyska kyrkan som violinist som förstärkning till hovkapellet.⁸⁸⁵ 1688 och 1689 fick S. införsel i organisten Christian Zellingers lön för skuld.⁸⁸⁶ I Storkyrkan uppbar S. lön från 2 kvartalet 1689 t.o.m. 3 kvartalet 1691.⁸⁸⁷

Tillsammans med Ludert Dijkman gratulerade han Johannes Judlinus Lindeberg (B 1.298) till magisterpromotionen i Åbo 1688 [Melander nr 1077].

BK, rev JOR

Litteratur: Kjellberg Kungl musiker, s. 240f; Kotivuori, *Studentmatrix* [Internetresurs]; Lagus I:177; Thimon Sth I:140; Wilstadius Åbo 225.

⁸⁸² Uakp 1682 23/12 § 1.

⁸⁸³ Uakp 1683 24/1 § 2.

⁸⁸⁴ Ukäp 1685 17/12, 18/12. RA, Svea hovrätt, Upps län 45.

⁸⁸⁵ Kjellberg, s. 240f.

⁸⁸⁶ Udrp 1688 19/4 § 14, 1689 13/8 § 6.

⁸⁸⁷ SSA, Stork L I:52–54.

B 1.313 OLAUS DANIELIS SILIESTRÖM

UM: 1677 10/12 (Westm-Dalekarl)

NM (vd): 1678 16/2

Född som son till Daniel Helsingius, sedermera kh i Leksand och Catharina Aurivillia. Handsekreterare hos överståthållaren greve Christopher Gyllenstierna, aktuarie i reduktionskollegium, notarie vid Stockholms rådhusrätt, rådmän 1710, död 1726 11/11. Gift 1701 28/4 m *Margareta Hedvig von Numers* (f 1670, överlevde mannen). Barn, se V-Dala.

S. inskrevs i UM som minderårig. Till jul 1686 begärde han ett stipendierum bland musikanterna. Han fick till svar att frågan skulle först ställas till professorerna Rudbeck och H. Vallerius, som var rector cantus.⁸⁸⁸ Han blev stipendiat i fil fak från ht 1686 t.o.m. ht 1692. Han misslyckades däremot med ett försök vt 1691 att få ytterligare ett stipendium i musiken, ”efter han säger sig anlagt stor flit därmed och kan ej av ett Simpelt [simplex] reda sig”. Trots att rektor, Eric Aurivillius lade sig ut för honom och framhöll att han hade rekommenderats av director musices Christian Zellinger konstaterades att något sådant ej stod i konsistoriets makt, ”efter det ej är vanligt att någon skall hava duplex Stipendium i Musiken”.⁸⁸⁹ S. återfanns bland de fem musikanter som Zellinger anmälde för bortovaro på Mikaelidagen 1691.⁸⁹⁰

S. är antecknad i Bondkyrkans kommunionlängd 1688 (tills m brodern *Lorentz*) och 1690.⁸⁹¹ I december 1690 vittnade han i ett mål om gatubräk, varvid även någon berättade att S. och Nicolaus Ihre (B 1.365) musicerat hos Gustaf Rudbeck (B 1.286) på dennes kammare.⁸⁹² Följande år stod S. själv som anklagad för att den 25 februari ha kommit körande till Slottstullen ”med stort skrik, men då han kom in mot fattigbössan steg han ur släden och styrde hästen åt Förstuvudörren, och körde in så att hästen stod med tvenne fötter inne”.⁸⁹³ Mot slutet av ht 1692 uppstod ett stort gatubuller med inalles 50 personer inblandade, sedan S. ordnat hasardspel om en klocka. Rektor hade kallat honom för en varning, men S. hade då redan lämnat staden.⁸⁹⁴ Vid drottning Ulrika Eleonora den äldres begravning 1693 28/11 var S. en av de tre studenter, som medverkade med vokal- och instrumentalmusik i Storkyrkan.⁸⁹⁵

⁸⁸⁸ Uakp 1686 17/12 § 3.

⁸⁸⁹ Uakp 1691 9/6 § 8.

⁸⁹⁰ Uakp 1691 3/10.

⁸⁹¹ ULA Hel Tref D II:1.

⁸⁹² Uakp (minus) 1690 6/12.

⁸⁹³ Dito 1691 18/3.

⁸⁹⁴ Dito 1692 7/12 § 2.

⁸⁹⁵ SSA Stork L I:56 p 62 samt ver 71, 73. Tills.m. Warplind, Torsell.

Hösten 1702 var S. närvarande i Uppsala för att bevaka sina egna och syst-rarna Hedvig och Greta Siljeströms fordringar efter sal professor Eric Aurivil-lius, som tydligen varit deras förmyndare.⁸⁹⁶

Skrifter: Sorgekväde över Harald Vallerius 1716 cit Göransson Koral-psalmboken 1697, s. 41f.

– Lyck-önskan til Sweriges rikets ständer på nu tilstundande rijks-dag, som är utsedd den 20 januarii 1719 ... Stockholm, tryckt uti det kongl. boktryckeriet.

– Skriffit öfwer den gamla och kring den lärda werlden bekanta Oluf Rudebeck, som dödde i konung Carl den XII:tes tijd den 10 septemb. åhr 1702. Jönköping, Israel Falck, 1730. (uppgifter rörande omtryck i Rudbeck nr 874)

BK rev JOR

Litteratur: Muncktell Hm II:219; V-Dala 798.

B 1.314 MAGNUS MELANDER

UM: 1678 4/2 (Upl)

NM (upl): [1678] 4/2

Härkomst okänd. Inskriften tills.m. bröderna Johannes och Nicolaus, samtliga minderåriga. Preceptor för Hindricus Karckman, Holm. 1684 5/6 enligt uni-versitetsmatrikeln. Enligt nationsmatrikeln borgmästare i Borås. ”Magnus Melander, som spelar på Bas fiol” och en tenorist, examinerades 1682 23/12 utöver de tre musikanter som då fick stipendium.⁸⁹⁷ M. själv fick dock vänta till vt 1684, då han efterträdde musikanten Johannes Thurelius (B 1.332) i fil fak⁸⁹⁸ och kvarstod där t.o.m. vt 1686.

Kyrkokassan i Sigtuna utbetalade 1685 24/9 ”åt Magnus Melander en Ducat in Specie för sitt stora omak han åtskillige gånger har haft för våra orgor”. Troligen utgör dessa 12 d kmt ersättning för orgelspelning, eftersom verket reparerades tre år tidigare.⁸⁹⁹

En utbetalning 1681 januari till ”Organisten Magnus” för spelning i Bondkyrkan i Uppsala⁹⁰⁰ – säkert under föregående år – torde kunna sättas i sam-band med M. eller Magnus Hofberg (B 1.272). Möjligen var M. då för ung för att kunna komma ifråga. (Se även del 1, s. 62).

BK

⁸⁹⁶ Uakp 1702 27/8 § 7, (minus) 4/9 § 1; även (minus) 1702 8/10 § 4, (majus) 1703 18/6 § 5:6.

⁸⁹⁷ Uakp 1682 23/12 § 1.

⁸⁹⁸ Dito 1684 18/6 § 7.

⁸⁹⁹ ULA, Sigtuna L I a:1.

⁹⁰⁰ ULA, Hel Tref L I:8 p. 201.

B 1.315 PETRUS JOHANNIS HAGANDER

UM: 1678 9/2 (Upl)

NM: (upl) 1678 9/2

Kantor i Slottskyrkan, Stockholm, skolmästare och komminister i Norrtälje 1687, kh i Vittinge 1706. Död 1708 11/3. Gift 1) m *Sara Johansdtr Berg* (f 1687, d 1703 29/3); 2) 1706 m *Dorothea Norrelia* (dp 1670 27/6, d 1738 16/5).

Uppgifter om musikalisk verksamhet i Uppsala saknas.

Litteratur: Fant-Låstbom Hm II:107; Hellström Hm, s. 377.

B 1.316 LAURENTIUS JOHANNIS WARPLIND

UM: 1678 13/3 (Werplind, Cuprim)

NM(vd): 1678 13/3

Härstammade från Falun. Från 1696 till 1711 var han kantor i Jacobs skola och sångare i kyrkan.

W. inskrevs gratis i nationen. Han kom troligen omedelbart med bland musikanterna som exspektant, eftersom han i september 1678 av Harald Vallerius nämns som en av de sex bästa i musiken, som rekommenderas till stipendium.⁹⁰¹ Han kom även in på kommunitetet som musikanter i fil fak från ht 1678 och stod kvar t.o.m. vt 1681, då han ersattes av Michael Zethrin (B 1.317). Avbrottet efter sex terminer tyder på att W. då lämnat Uppsala, åtminstone för en tid. 1684 fick han dock 12 daler kopparmynt av nationens kassa, varur följande sommar även utbetalades sjukunderstöd på 6 daler.⁹⁰² I Stockholms Storkyrka medverkade tre studenter, bland dem ”Werpling” med vokal- och instrumentalmusik vid drottning Ulrika Eleonora den äldres begravning 1693 28/11.⁹⁰³

Enligt Norlind antogs W. 1696 till kantor i Jacobs skola och kyrka ”snäll [skicklig] och förfaren både i vokal- och instrumentalmusiken samt flitig och nykter”. Uppgiften bestod i att dagligen en timme undervisa skolpojarna i sång och att varannan vecka leda koralsången i kyrkans kor i växling med Carl Hintz.⁹⁰⁴ Det var aktuellt att inöva koralerna enligt den nya koralpsalmboken 1697.

Hans kollegor i skolan inkom 1699 8/3 med klagomål till domkapitlet beträffande fördelningen av lik- och ostiatimpenningar⁹⁰⁵ ”ty när Cantor arbetar

⁹⁰¹ Uakp 1678 29/9 § 4.

⁹⁰² UUB, U 1130 a.

⁹⁰³ SSA, Stork L I:56 p 62 samt ver 71, 73; de övriga var Olaus Silieström och Carolus Torsell.

⁹⁰⁴ SSA, Jakob och Johannes K III:1 f 75v, Kyrkorådsprot 1702 6/11 § 7.

⁹⁰⁵ SSA Sthlm domkap A I:54 p. 40.

allenast en timma så måste de andra arbeta hela dagen, och har Cantor tillfälle att söka andra medel till sitt uppehälle, där de andra sådant är betagit [berövat]”. Vidare förrättar kollegorna sången i kyrkan omväxlande med honom mot motsvarande lön. Beslöts att förbli efter vanligheten och praxis vid de andra skolorna så att rektor tar en tertial, kollegorna den andra och kantor med gossarna den tredje att dela med varandra.

W. begärde avsked i augusti 1711 med bibehållen lön för hela året p.g.a. bröstvärk och insinuerade en supplik 1713 för att erhålla två årliga kollekter i Jakob och Johannes eller något annat medel för sitt underhåll.

BK

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 418; Edholm, s. 33; Hildebrand, Clerus Holmiensis KB I 39:21; Norlind S:t Jacob, s. 108; V-Dala 810.

B 1.317 MICHAEL JÖNSSON ZETHRIN

UM: - -

NM(upt): [1678] 20/4 (Michal Zetrin)

Född omkr 1660 som son till Jöns Michelsson från Schleswig, korpral vid k livregementet till häst i Börje. 1690 musikanter (bassist) vid Storkyrkan, avskedad 1706, 1707 kantor därstädes. 1710 organist vid Riddarholmskyrkan, med av hovkapellet 1711–28. Då han blev rektor vid Storskolan 1728 frånträdde han sina musikerbefattningar. Död 1731 3/4. Gift 1) i Storkyrkan 1693 7/6 m *Catharina Warenberg*⁹⁰⁶; 2) m *Christina Maria Cederström* d 1730 1/3.⁹⁰⁷ Barn 1): *Anna* dp i Stork 1694 18/2⁹⁰⁸; *Barbro* dp hemma 1696 26/1⁹⁰⁹; *Jöns* dp hemma 1697 18/9⁹¹⁰; 2) *Beata* dp i Stork 1702 1/4⁹¹¹ gift m Nils Wettersten; *Barbara* dp i Stork 1706 18/4.⁹¹²

I Uppsala

Uppgifter om skolgång saknas. Efter tre år i Uppsala, sannolikt som ekspektant, skrevs Z. 1681 14/12 in vid kommuniteteten som musikanter (bassist), stipendiat i fil fak efterträdande Laurentius Warplind (B 1.316) och stod kvar till ht 1685⁹¹³ under Harald Vallerius som rector cantus. Han höll orationer

⁹⁰⁶ SSA Stork E II:1 p. 302.

⁹⁰⁷ SSA Stork F Ia:1 p. 29.

⁹⁰⁸ SSA Stork C Ia 1:5 p. 80, 371.

⁹⁰⁹ SSA Stork C Ia 1:5 p. 113, 415.

⁹¹⁰ SSA Stork C Ia 1:5 p. 140 och 453.

⁹¹¹ SSA Stork C Ia 1:5 p. 233 och 592.

⁹¹² SSA Stork C Ia 1:6 p. 50.

⁹¹³ Uakp 1681 14/12 § 3.

men disputerade aldrig. Den titel han ger sig själv på begravningsverser 1685 till de döda prinsarna Gustaf och Ulric, ”Poës. Stud. & *Sacrae Regiae Majestatis* Alumnus” anger var tyngdpunkten i hans intresse låg, nämligen för verskonsten, som han ägnade all sin uppmärksamhet, både teoretiskt och praktiskt. Från hans penna flödade dikter och framför allt parodivisor på svenska. De bröt mot gängse koralmelos och genom utnyttjandet av Lully-skolans melodier utgör de ett viktigt steg mot svensk monodi (Moberg). Det är bröllopsdikter, begravningsdikter och gratulationer i tryck och handskrift, vilka till juni 1685 rör förhållanden i Uppsala medan de därefter rör förhållanden i Stockholm, som då blev hans verksamhetsort. Som medförfattare hyllade han landsmannen Nils Clevberg vid disp i juni 1685 och året därefter uppvaktade han vid dennes bröllop i Bollnäs genom en parodivisa. Clevberg blev 1687 rektor för Storskolan i Stockholm och kan ha medverkat till Z:s antagande som kollega där 1689. När Clevberg sedermera blivit kh i Bollnäs författade Z. inskriptioner på två nya kyrkklockor i Bollnäs kyrka, gjutna 1711.⁹¹⁴

I november 1683 hade studenter varit i bråk hos bokbindaren Sifwertz. Bland annat hade Hemming Gustafsson (B 1. 267) uppmanats att spela en dans. Han hade dock urskuldats sig – ej varit kallad att spela – men till slut tillsammans med Z. spelat en *engelsk gigue*.⁹¹⁵ Melodin torde vara Rudén Music in tablature nr 3203

I Stockholm

Under åren 1685 till 1691 framfördes svenska teaterstycken i Lejonkulan av ”Dän Swänska Theatren”, ett studentsällskap från Uppsala. Z. kan ha lockats till Stockholm även av detta. Ht 1685 anhöll han hos konsistoriet att få behålla stipendiet denna termin, trots att han fått kondition i Stockholm. Det beviljades.⁹¹⁶ Han anlitas som musikarrangör och utnyttjade därvid J.-B. Lullys musik. Födelsedagsuppvaktningen av Karl XI 1689 25/11 i form av ett dansverk med titeln Lykko-Pris är ett exempel på samarbetet.⁹¹⁷ Även senare drogs han till teatern. 1699 anklagades han av rektor Jakob Waldius bl.a. för att spela basviol vid komedier (I 5.15). Detta år hade den Rosidorska operatruppen anlät till Stockholm.

Sannolikt under inflytande av teatersamarbetet utvecklades parodidikterna alltifrån 1689 till längre, dramatiserade scener, där Orpheus och de nio muserna framträder eller till små kyrkokantater. I handskriften UUB Nordin 1135

⁹¹⁴ Jfr Z:s anteckningar i UUB N 1135 p 271 som visar att Z. är författaren.

⁹¹⁵ Uakp 1683 28/11 § 4, 8/12 § 4.

⁹¹⁶ Uakp 1685 11/11 § 4.

⁹¹⁷ Jfr Norlind TK 3, s. 31; Moberg Stormaktstiden, s. 43.

daterad 1687, där de flesta parodidikterna återfinns, hänvisar Z. till vald melodier av Lully, vilken ofta återges tillsammans med verserna. I dessa ”carmina polycola” hade han rika möjligheter att använda både olika slags versfötter och olika långa verser, alltefter antalet musikaliska perioder (polycola) (Moberg).

Lärare

För att försörja sig blev Z. lärare, först privat, sedan vid Storskolan och samtidigt basviolist i Storkyrkan. Enligt Stockholms konsistorium 1687 var ”Michael Setterijn, Uplandus som varit vid Akad 7 år” privatpreceptor ”som informerar Borgmestarens Michael T[örnes] 2 Söhner, item Benkes Enkias 1 Sohn, Norcop [textförlust: *ensis*] inspector”.⁹¹⁸ Törne var uppenbarligen Z:s gynnare men utnyttjade honom också som preceptor för sina barn. Till honom skrev Z. hyllningar på latinsk vers samt en rad födelsedagshyllningar och nyårsverser på svenska. Till hustrun, borgmästarinnan Brita Andersens begravning 29/9 1689 i Storkyrkan, skrev Z. begravningsvers liksom till justitieborgmästarens egen begravning 20/5 1694.⁹¹⁹

Från 1689 var Z. kollega vid Storskolan, där han på rekommendation av Uppsala domkapitel blev konrektor 1694.⁹²⁰ Som kollega hade han från 1690 inkomst dels av kollekter i församlingen, dels vid likprocessioner. Som konrektor åtnjöt han dessutom lönespannmål.⁹²¹

En ägaranteckning 1699, på ett exemplar av Storskolans rektor, Christiernus Henrici Alsinius (B 1.38) bok *Zelius regius de juventutis informatione publica*, Sthlm 1649 (M 4.36) visar att Z. var intresserad av undervisningsfrågor.

Rektor Jacobus Waldius anklagade Z. inför domkapitlet 10/5 1699 därför att han varit hårdhänt mot elever och inte heller velat undervisa somliga.⁹²² Z. försvarade sig med att rektor inte var tillstades och att Z. därför utmätt straff. Han framhöll då att han hade undervisat i fem år och aldrig fått en full årslön. Rektor klagade också på hans beteende ”att spela ej allenast på Gästabud, utan också Comedier”.

⁹¹⁸ SSA Sthlm stads kons vol 77 Acta 1687:89.

⁹¹⁹ Den senare av ”Poës.Stud. & Sch.Triv.Holm.ConRect.” (sv vers 10 fyrradningar, musikmetaforer och lat vers). KB Verser, ensk Afol:32 (1694) nr 164.

⁹²⁰ Udkp 1694 21/3 § 4; Dikt om religionen vid tillträdet till konrektoratet 1694 3/5 (lat vers). UUB N 1135 p. 94–95.

⁹²¹ KKA 1.prov.kont.nrserie 144:1 p 63f.

⁹²² SSA Sthlm domkap A I:54 p 76 f.

Sammanställningar av historiskt och praktiskt material

Som kantor var han inte ansvarig för figuralmusiken i Storkyrkan eftersom Ludert Dijkman var rector cantus (och samtidigt organist) fram till sin död 1717. I stället började Z. efter anställningen som lärare sammanställa material om regentlängder (1689)⁹²³, rektorer vid Storskolan, geografi, Summarier på Nya Testamentet (1696), Den latinska prosodin på svenska (1690), Ett kort uttåg av det svenska poëteri eller rimkonsten (1703). Av särskilt intresse är en kort musiklära för nybörjare (på latin), vilken dock avlägsnats från samlingsvolymen UUB Nordin 1758, där de övriga texterna bevarats. En utförligare avhandling skriven 1705–1721 om musik och musikinstrument på ett sätt som Abraham Hülphers skulle genomföra långt senare, är tyvärr förkommen.⁹²⁴ Den första delen utgjorde en förteckning över musikinstrument, särskilt orglar i Sverige och utlandet, den andra handlade om 'generalbasen', den tredje var ett utdrag ur Descartes musikavhandling, den fjärde ett utdrag ur And. Werckmeisters 'Orgelprof', den 5:te extrakt ur J. Matthesons 'Neueröffnetes Orchester'.⁹²⁵ Han gjorde även en kronologisk sammanställning över ärkebiskopar, biskopar och superintendenten i svenska riket med en bilaga om pastores primarii i Stockholm, pastorer vid Riddarholmskyrkan och rektorer samt konrektorer vid Storskolan (tr 1711). Under slutet av sin levnad var han 1724–31 sysselsatt med en bibelöversättning från Septuaginta.⁹²⁶

Parodivisor

Åtminstone till 1712 tillkom en strid ström av *parodivisor* på kända melodier. Vid närmare granskning av sådana utan melodianvisning bör melodier av Lully kunna återfinnas som förlaga. Endast två melodier är påvisligen Z:s egna.⁹²⁷ 1685 6/8 [till bröllop?]"När som ormetungans etterhwassa nål",⁹²⁸ 1686 18/4 [bröllop?],"Konst-Apollo's lärde finger sin gullharpa".⁹²⁹ Två parodivisor 1685 7/7 till Laurentius Nibblings och Margareta Tibelias bröllop "Si den klara glädjedagen" på Air⁹³⁰ och 1689 20/1 till Lars Micranders och

⁹²³ UUB N 698.

⁹²⁴ Hülphers, s. 105 känner till "Michael Zettrin Rector wid Triv. Scholan och tillika Organist i Riddarholmen, skall ägt Histor. Samlingar om Musiken, som dock efter dess död äro förskingrade".

⁹²⁵ Norlind-Trobäck, s. 80, Norlind Lexikon, s. 584.

⁹²⁶ UUB N 1778–1780. Moberg Zethrin, s. 9, fotnot 1.

⁹²⁷ Moberg Zethrin, s. 23 tillskriver Z. även melodin till "Ach kärlek ädla wän". Det är emellertid en parodivisa på den kända March de Busch.

⁹²⁸ Moberg Zethrin, s. 23; Bearb av Sven E Svensson i Läroverkskören (1955), s. 10f.

⁹²⁹ Moberg Zethrin, s. 22; Bearb av Sven E Svensson i Läroverkskören (1955), s. 9.

⁹³⁰ UUB N 1135 p. 212.

Christina Bounges bröllop ”O ljuvligt band, jag menar det ädla äktenskapsband” på Saraband⁹³¹ kan även vara Z:s kompositioner.

Bassist vid Storkyrkan

Från 1690 var läraren och kantorn Z. även musikanter (bassist) vid Storkyrkan till 1706 då han blev avskedad tillsammans med de övriga musikanterna. I stället utnyttjades musiker i hovkapellet. Efter slaget vid Poltava 1709 drogs även deras medverkan in. Under sorgetiden för Ulrika Eleonora den äldre, 1694 till påsk 1696, var tjänstgöringen inställd. Dock erhöll Z. 200 d kmt retroaktivt 11/4 1696.

Han medverkade i Storkyrkan vid Karl XI:s begravning 26/11 1697 och Karl XII:s kröning 14/12.⁹³²

Den 4 juni 1699 begravdes Z:s fader i Börje kyrka.⁹³³ Z. var närvarande tillsammans med sin svåger och donerade 0:16 d kmt till kyrkan. Z. skrev begravningsverser (sv centralsats med personalier).⁹³⁴

Organisttjänster

Z. sökte i april 1705 tjänsten som organist i Jacobs kyrka efter Reinhold de Croll, som rekommenderat honom. Under sommaren tjänstgjorde han mot lägre ersättning än ordinarie organistlön. Gottlieb Nittau som också sökte ”hade inte gjort församlingen nöje som Zethrin” men erhöll dock tjänsten 1706 på grund av rekommendationer från höga vederbörande.⁹³⁵ När Nittau slutade 1710 sökte Z. och Reinhold de Croll. Den senare fick tjänsten.⁹³⁶ Z. blev i stället *organist* i Riddarholmskyrkan samma år. 1711 (peståret) var han också organist i Storkyrkan.

När rektorstjänsten efter Jakob Waldius skulle tillsättas 1707 sökte Z. men blev förbigången av Sveno Flodman (B 1.424, sökande), Eric Stenfeldt och M. Eneman (föreslagna) och den av skolinspektör Dr Iser förordade J. Sparrman, som utsågs.⁹³⁷

⁹³¹ UUB N 1135 p. 227.

⁹³² Kjellberg Kungliga musiker, s. 244f.

⁹³³ ULA, Börje L 1:2.

⁹³⁴ KB 82Aa Verser, ensk p20:7. Avtryckt i Karle Hovkapellet, s. 369, bild 23.

⁹³⁵ Krp 1705 22/4, 16/11, 1706 22/2. SSA Jakob o Johannes K III:1 f 87, 88.

⁹³⁶ Krp 1710 25/5 § 2. SSA Jakob o Johannes K III:1 f 102v, 103r.

⁹³⁷ Sdkp 1707 23/1, 30/1, 13/3 1/5, 8/5.

Bassist i Hovkapellet

När Z. tillträdde som bassist i hovkapellet 1721 var han alltså organist i Riddarholmskyrkan (till sin död) och konrektor i Storskolan. När han avancerade till rektor 1728⁹³⁸ slutade han i hovkapellet.

Orgelsakkunnig

Som orgelsakkunnig avgav Z. 1725 tills.m. Ferdinand Zellbell den äldre förklaring vid besiktning efter reparation av S:t Jacobs orgel av Johan Niclas Cahman.⁹³⁹ 1730 avgav de båda en attest angående i Stockholm färdigställda delar till Uppsala domkyrkas orgelverk tillverkade av Cahman.⁹⁴⁰

Dödsfall, familj, hushåll

I Storkyrkans dödbok 1731 3/4 anges ”Rect: Schol: Triv. Holmens: Sal. H:r Michaël Zethrin wid Skiärgårdsgatan [Själagårdsgatan] No []”.⁹⁴¹ Han hade då varit änkring sedan 1730, då hans andra hustru Christina Maria Cederström avled. Hos honom bodde en ogift dotter, sannolikt Barbara, f 1707, och tjänsteflickan Caisa Berg född i Nyköping.⁹⁴² Familjen bodde i själva skolhuset på Själagårdsgatan, vilket den gjort åtminstone sedan 1711 enligt mantalslängden.⁹⁴³ Z. hade då pigan Barbro Knutsdtr och tre eldstäder, något som kan tyda på kök och två kammare. 1721 hade han pigan Margareta Andersdtr vilken anges ha 10 daler silvermynt i lön.⁹⁴⁴ Med sin första hustru Catharina Warenberg hade han två döttrar och en son och med sin andra hustru Christina Maria Cederström två döttrar.

Eftermäle

J. Mattheson reagerade i mars 1723 mot att Z., ”ein gewisser hisieger Kammer Musicus und Bracciste, welcher zugleich Organist der Ritterholms-Kirche auch Conrektor der Schule...” gisslas för att han gjort randanmärkningar till M:s Organisten-Probe.⁹⁴⁵

⁹³⁸ 1728 30/4 Sewerin & Widberg Stockholms storskolas journal, s. 55, övers. 98.

⁹³⁹ Norlind: Musiken i S:t Jakobs kyrka, s. 116.

⁹⁴⁰ 1730 17/2 ULA Upps domk dep 6.

⁹⁴¹ SSA Stork F Ia:1 35. På platsen för nuvarande Själagårdsgatan 13 och Baggensgatan 20. Hellström, Gamla hus och gamla släkter 1951 s. 58 berättar att hovmusikern Pierre Verdier 1666 ¾ köpte huset av Nils Bielke. Köpet klandrades av riksrådet Bengt Horn som inlöste huset för att ha det som bytesobjekt för Trivialskolans hus på Riddarholmen. Den nya Trivialskolans byggnad invigdes 1669 25/5 då kantor Nicolaus Hiller skrev en gratulationsskrift.

⁹⁴² 1731 mantalslängd Sthlm. Stadens inre kvarter nr 106.

⁹⁴³ SSA Mantalslängd 1711, Staden inre nr 84.

⁹⁴⁴ SSA ÖÄ Skatteärenden G II a:1 f 104.

⁹⁴⁵ Mattheson *Critica musica*, s. 320 (P.IV:3).

Skrifter

Lykko-pris, på Hans Kongl. May: ... Carl dän XI. Swärjes Götes åg Wändes konungs högst-lykkelige öfwerlefde födelse dag, såm är den 25 nov. 1689 i aldradiupaste underdånighet af dän Swänska theatern dansat åg anstält. – 1689.⁹⁴⁶

Catalogus chronologicus præsulum sive archi-episcoporum, episcoporum nec non superintendentium Regni Sueciæ. E diversis collectus, & clero Holmiensi consecratus. Una cum appendice, quæ continet seriem pastorum Holmiensium primariorum, pastorem Ridderholmensium, nec non rectorum simul & con-rectorum Schol. Triv. Holm. Sthlm 1711.

UUB U 302. Tydiligen rest av en volym, endast frampärmens pergamentblad Rectosidan bl.a. ”N:o 3 hwarest finnes,

1. Norre länder
2. Södre länder
3. 4. Norre och södre America”

Versosidan förtecknar i 11 punkter vad som i övrigt blivit infört i denna numera fragmentariska volym.

UUB N 1039 f 132r-137; 138r-146v. Fragment som kan ha kommit från Z. och i så fall skulle utgöra egenhändiga anteckningar:

”In campanam majoren S.S. Trinitatis templi”

”Campanam minoren S.S. Trinitatis Templi”

”ad Comitum Dn. Carolum Gyllenborg [rector illustris Uppsala] 2 Nov. 1698”

”Rectores Scholae Stockholmiensis à memoria provecitissimorum aetate viro-
rum”

[Notis om en 1705 i maj vid Älvkarleby under en timmerstuga hittad sten]

”Notatu digniora urbis Holmensis”

[Brev i tjänsten på latin]

UUB N 698. Libellus memorialis de imperiis, regnis etc 1689⁹⁴⁷

UUB N 1778-1780. Bibelöversättning av Septuaginta 1724-1731⁹⁴⁸

UUB N 1758. Anteckningar av Michael Zethrin (M 4.23)

⁹⁴⁶ B. Olsson anser i sin recension av Dahlberg, ”Dän Swänska Theatren” att det är ett verk av just denna teatertrupp och att Z. stått för det musikaliska. Moberg Stormaktstiden tillskriver Z. även texten medan han anger att musiken till stor del varit lånad ur den samtida franska operan inom Lullyskolan.

⁹⁴⁷ Moberg Zethrin, s. 9, fotnot 1.

⁹⁴⁸ Dito.

Bunden pappersbok. Inköp: 2 caroliner

Smutstitelns versosida Innehållsförteckning av Zethrins hand:

- I. Summarien på Nya Testament
- II. Uttåg af Swenska poëteri
- III. M. Z. Latinska prosodia på Swenska
- IV. Libellus memorialis geographiæ novæ
item
- V. Præcepta musica brevissima pro incipientibus. Autore Mich
Zethrin

"Then Heliga Bibels Kårta Innehåll, Som begriper uti sig de förnämste Historier och stycker med få mycket korta ord afsatte" 1696 12/3. Enligt innehållsförteckningen i volymen "Summarier på Nya Testamentet, nästan på Jord: Edenii sätt i dess *memoriali Biblica*", [p. 1–129].

"Ett kortt uttåg af Det Swenske Poëteri" eller rimkonsten. collect. M. Z. 1703 Jul. 13 kapitel, p. 1–65.

"Denn *Latiniske Prosodien på Swenska* i största hast afsatt av M. Zethrin 1690", p. 66–87.

"*Libellus memorialis geographiæ novæ*." Enl volymens innehållsförteckning skriven av Z. är denna geografi författad av honom. 10 kapitel, p. 88–113.

"*Præcepta Musica brevissima pro incipientibus*. Autore Mich. Zethrin", p. 121[–?]. Bladen urrivna och saknas.

"*Miscellanea musica* eller Anmärkningar och avhandlingar rörande musiken, extraherade och översatta utur åtskilliga auctorer, som därom skrivit" dat 1705 14/9–1721 19/9 (förkommet, M 4.49).⁹⁴⁹

UUB Nordin 1135

Dikter av Zethrin. (M 4.22) Huvudsakligen personverser, till en del med noter eller melodianvisningar. Register i slutet. Pappersbok i pergamentsband, 276 sidor. Ms egenhändigt. Har ägts av bokauktionsnotarien E. Ekholm. På framärmens insida "Mich. Zethrin [1]687 den 20 April" [ej egenhändigt] "NB 1688 började skrifua åg:et. i slutet det gamla *och*, item *åth*, etiam, i slutet för *och* men höll ej länge innan jag gaf mig till att följja hopen, som förr. quod dolindum" [Det gäller stavning. Z. ville ersätta *och* med *åg* eller *åth* men återföll till *och*].

⁹⁴⁹ "Samling till et svenskt musikaliskt bibliotek 1779" av bokauktionsnotarien E. Ekholm i Musik- och teaterbiblioteket innehåller en översikt över innehållet. Den första delen utgjorde en förteckning över musikinstrument, särskilt orglar i Sverige och utlandet, den andra handlade om 'generalbasen', den tredje var ett utdrag ur Descartes musikavhandling, den fjärde ett utdrag ur Andreas Werckmeisters 'Orgelprof', 5:te extrakt ur J. Matthesons 'Neueröffnetes Orchester'. Norlind-Trobäck, s. 80, Norlind Lexikon, s. 584.

Den oerhört rika produktionen av personverser i N 1135 har här sammanförts i kronologisk ordning med personverser i tryck eftersom samma dikt ofta förekommer både i handskrift och i tryck (M 4.22).

– [1683] Till Andreas Norcopensis-Nordenhielm grat till rektoratet (lat vers). N 1135 p. 6.

– Laurentius Treudderus, kmn i Fittja & Lucretia Biörn, br [tidigast 1684] (sv vers). UUB Personalverser, ensk 2o 1680–1689: St-Ö.

– Johannes Columbus begr 1684 2/11 (lat vers) N 1135 p. 1.

– Isacus Mackej/Maccheus resp för diss *De saltationibus veterum* grat 1685 2/5 (lat vers) N 1135 p. 3.

– prof Julius Micrander grat till rektoratet 1685 16/6 (lat vers). N 1135 p. 5.

– (medförf) Nicolaus Clevberg, resp för diss pro gradu *Quo character heroum*. Pres Andreas Norcopensis-Nordenhielm, grat 1685 juni Upps (lat vers). Även i N 1135 p 4 (dat 1685 30/4).

– Jacob Rönqvist grat 1685 8/12 till magistergraden (lat vers). N 1135 p. 7–10.

– Laurentius Gaddelius, Westrogothus, resp för diss *De actione corporum spiritali*. Pres Johannes Schwede, grat 1685 27/5 Upps (lat vers). Även i N 1135 p. 11.

– Nicolaus Clevberg grat 1685 8–10/12. (lat och grek vers). N 1135 p. 12–14

– mag Nicolaus Clevberg & jungfru Hedewig Eleonora Watz, br 1686 6/1. Bollnäs. Öfwer ett hedersamt ungt brudpar. *O himmelens härskande herre och far*. Parodivisa på ”Saraband” (sv vers, 8 sexradingar). KB Verser, ensk Afol:17 (1686) nr 18. Även i N 1135 p. 216–219.⁹⁵⁰

– Till hustru Hedvig Eleonoras begravning 1706 skrev Z. ett gravkväde.

– Catharina Watz g m Christian Zellinger (B 2.9) [1702] Odat. *Kom an du, kom min ringa Skaldefjäder*. Parodivisa på Gustav Dübens melodi till ”Hwad är thet åt” ur *Odae Sveticae* (mest sannolikt efter andra upplagan 1687, sv vers, 13 sexradingar). N 1135 p. 249–51.⁹⁵¹

– För en utwald wänn. Odat till samma melodi *Så will jag dig min wakkra jungfru lämna, Dät ädla låff och dig så redlig nämna* (sv vers, 6 sexradingar) UUN 1135 p. 262–263.

– Laurentius Nibbling, kmn i Bromma & jungfru Margareta Tibelia, br 1685 7/7. O hwilken hjertans ljuflighet är äckenskaps förnöjligheter *Si den klara glädjedagen* (sv vers, 12 sexradingar + avsl lat vers). KB Verser, ensk Afol:16 (1685) nr 41. Även i N 1135 p 212-216 parodivisa på anonym Air. Däri även lat citat p. 24.

– hustru Margareta Tibelia, g m Lars Nibbling, kmn i Riddarholms församl, begr 1697 20/4 Riddarholms k (sv vers). KB 82Aa Verser, ensk p 20:11.

⁹⁵⁰ Rudén Parodivisor, s. 190, melodi nr 5, s. 229.

⁹⁵¹ Rudén Parodivisor, s. 186f, melodi nr 2, s. 226.

- Fredrik, Svea, Göta och Vendes arvprins, begr 1685 10/10 (lat vers). N 1135 p. 23.
- prinsarna Gustaf och Ulric, begr 1685 [10/7] av Mich. Zethrin Poës. Stud. & S.R.M. Alumnus (lat vers). KB 82Aa 13/1 (1697). Även i N 1135 p. 2.
- Anders Schomerus & hustru Maria Lind, br 1685 6/8 Upps (sv vers med musikantytan + lat vers). KB Verser, ensk Afol:16 (1685) nr 53. Till samma tillfälle även lat citat i N 1135 p. 24.
- (medförf) Gabriel N. Thegner resp för diss *De omine e sternutationis capiando* Pres Andreas Norcopensis-Nordenhielm, grat 1685 9/12 Upps (lat epigram dat Sthlm 1685 26/11). Även i N 1135 p. 4.
- [1686] Andreas Norcopensis-Nordenhielm, grat som lärare för arvprinsen [Karl XII] (lat vers). N 1135 p. 23–24.
- Matematikprofessorn J. Bilberg grat till rektoratet 1686 (lat vers). N 1135 p. 17–18.
- Till rector magnificus och Uppsala akademis professorer maj 1686 (lat vers). N 1135 p. 20–22.
- Mattias Törne, köp- och handelsman & jungfru Magdalena Signac, br 1686 26/8 Sthlm (sv vers). KB Verser, ensk Afol:18 (1686) nr 146.
- Mikael Törne, borgmästare i Sthlm och mecenat, Klingdickt [sonett] till sin Patron Om dygden. Om ett lyckligt ingående år 1686 1 jan. (sv vers) N 1135 p. 201.
- Till densame III cal octob 1687 (lat vers) N 1135 p. 14–16.
- Till densamme nyårsönskingar 1688 1/1 (lat vers) N 1135 p. 19–20.
- Till densamme [födelsedagshyllning] 1687 29/7 (lat vers). N 1135 p. 26–27.
- Till densamme [födelsedag] 1688 29/7 (lat vers) N 1135 p. 34–35.
- Till densamme [födelsedag] 1689 29/7 (lat vers) N 1135 p. 75–76.
- Till densamme [födelsedag] 1693 29/9 (lat vers) N 1135 p. 90–91.
- Till densamme begr 1694 20/5 (lat vers). N 1135 p. 93.
- Arvprinsen Carl Gustaf begr 1687 1/3 (lat epigram). N 1135 p. 63.
- Professor Petrus Lagerlöf vid tillträdet som rektor 1687 10/6 (lat vers). N 1135 p. 27–31.
- [Vt 1688] Professor L. Norrman vid tillträdet till rektoratet (lat vers). N 1135 p 31–34.
- Till Tragoediens autor J. Celsius om Orpheus och Euridice, sin wänn och förnämme gynner repres. i Stockholm A:o 1687 14 oct. (sv vers). – På sielfwa Tragoedien ett Epigramma N 1135 p. 200–201.
- Till P. Eggers & Stina Andersson br 1687. Betänckjande öfwer Lysilles Conterfej *Hör Apelles slug och snäller* (sv vers, 6 tioradingar). Parodivisa på J.-B. Lully *Air la beauté* ur operan Atys (LWV 53/75). N 1135 p. 202–206.⁹⁵²

⁹⁵² Rudén Parodivisor, s. 191, melodi nr 6, s. 230.

- Brynte Christoffersson Cronsköld, vid dödsfallet 1688 18/8 (lat vers). N 1135 p. 76–78.
- Johannes Lind[e]berg till magisterexamen i Åbo, grat 1688 16/7 (lat vers med upplysning om L:s studier). Även i N 1135 p. 38–43 (lat vers dat 17/8).
- Uppå Catharinae dag, till en hederlig Matrona. [1]688 25 Nov. *Fast jag ej sutit har på Parnass släta hällar*. N 1135 p. 231.
- [1689] Nicolaus Wolf-Stiernberg och Julius Nicander efter nio års tjänstgöring, grat (lat ode i 10 avdelningar med Prodrömus och Epilogus). N 1135 p. 64–74.
- Lars Micrander & jungfru Christina Bounge, br 1689 20/1 Sthlm. Om du det ädla nöjet någonstades will finna Så ställ till äktenskapetz ro ditt hela sinne. *O ljuvligt band jag menar det ädela äktenskaps stand* (sv vers, 10 sexradningar med eko). KB Verser, ensk A4o:20 (1689) nr 50. Även i N 1135 p. 227–230 parodivisa på anonym Saraband.
- Engelbrecht Dijkman adlad Mannerburg (B 1.278), sekr vid reduktionskommissionen & Sara Margareta Hellichia br 1689 6/8 *Skull' nu det ädela Apollos följe* (sv vers, 14 tolvradningar). Minikantat med Apollo och de 9 muserna på ”En Air af Jean Battistas opera som så begynnes *Jey l'Amour content de sa conqueste*”. ”Transp ex g ad d”. Denna anonyma melodi återfinns ej i LWV.⁹⁵³ N 1135 p. 236–244
- herr Olof Amnæus, präst vid Storkyrkan, begr 1689 6/10 (sv vers, 16 fyrradningar + lat vers). KB Verser, ensk Afol:22 (1689) nr 2. – Epitaphium (lat vers) i N 1135 p. 79.
- Hustru Anna Colwin (d 1689 9/11), begr 1689 8/12 Falun, Kristine ky (sv vers).
- På en nyårgåva till kungl rådet [Claes] Rålamb konstel. Ritat af Hr Zachrias 1690 1 jan. (sv vers). – På fruns, membl Gyllenstjärnas ritning af samma mann nembl Zachr. Målning (sv vers). N 1135 p. 198.
- Epitaphium Grubbii adminstr. Offic. Metallici [1690 april] (lat). N 1135 p. 82.
- Bengt Banck, kanslist i Kammarkollegiet & jungfru Sara Pedersdtr, br 1690 1/5 (sv vers, 6 tioradningar, melodihänvisning *Air la beauté* etc, en melodi ur Atys av J.-B. Lully som Z. flerfalt använde). KB Verser, ensk A4o:21 (1690) nr 6. Verserna med melodihänvisning förekommer även i N 1135, p. 246–248.⁹⁵⁴
- Johannes Hiort diss *De solertia animalium* grat 1690 7/6 (lat epigram). N 1135 p. 81.
- Till Pr(?) [Jacob] Stå[h]lbergs namps dag 1690 25 jul. (sv vers). N 1135 p. 198–199.

⁹⁵³ Rudén Parodivisor, s. 194f, melodi nr 7, s. 231f.

⁹⁵⁴ Återgivet i Rudén Parodivisor, s. 192f, melodi nr 6, s. 230.

- (medförf) Olaus Beronius, Upsal, resp för diss *De praestantia Europae*. Pres Petrus Lagerlöf, grat 1690 29/10 Upps. (lat epigram).
- Johan Adlerborg, assessor i Kommerskollegium & Christina Törne br 1691. Cynthia min tusendskjöna. *Kyske jungfru mögudinna*. Parodivisa på dikt av O. Wexionius (sv vers, 8 sjuradingar). Melodin anonym. N 1135 p. 253–256.⁹⁵⁵
- dn Carolus Strömner begr 1691 [21/6] Bromma k (lat och sv vers). Epitafium (lat och sv vers) N 1135 p. 85.
- den 24 Nov 1691 Air *C'est l'amour* etc. [Lully] Skrifwet åt en annan till hans gamble gode wänn. *Tänk hwad sorg, hwad pust, och smärta, Plågar min beklämda själ* (sv vers, 3 tioradingar) N 1135 p. 260–261.
- Erland Törn diss Åbo 1692 *Polodeia biblico-gentili* (lat epigram). N 1135 p. 87.
- Ludovicus Nybblerus, begr 1692 28/1 Håtuna k (lat och sv vers, 6 fyraradingar). – Epitaphium till densamme (lat vers). N 1135 p 86.
- hustru Brita Standoph, g m skulptören och spegelmakaren Burchart Precht, begr 1692 4/9 Riddarholms k (sv vers).
- Mattias Iser pastor primarius och professor i Uppsala vid jubelåret 1693 (lat vers). N 1135 p. 87–88.
- (medförf) Werner von Rosenfeldt, förf till *Navigationen eller styrmanskonsten* grat 1693 (lat och sv vers). Även i N 1135 p. 91–93 dat 1694 9/1 (endast lat vers).
- fru Anna Schönfelt (d 1693 30/4) g m Petter Bromeen, begr 1693 20/8 Storkyrkan (sv vers 21 fyraradingar). KB Verser, ensk Afol:30 (1693) nr 150.
- pastor Laurentius Tuscher i Katarina begr 1694 februari (lat vers). N 1135 p. 89–90.
- Epitafium mag. Jonas Petrelius, präst vid Storkyrkan 1694 30/5 (lat vers). N 1135 p. 94.
- Petrus A. Grijs diss nov 1694 *De officiis pietatis grat* (lat vers). N 1135 p. 96.
- (medförf) hustru Maria Jacobsdtr Lund (dtr till en kh på Bornholm), begr 1696 10/3 Storkyrkan (sv vers, 22 fyraradingar). KB Verser, ensk Afol:36 (1696) nr 93.
- (medförf) Petrus Petri Gris, 1. kollega v Sthlms trivialskola, tillika kantor, ordinarie musiker i Storkyrkan och stadsmus, begr 1696 [10/5] Stork (lat vers, musiknotiser).
- Epitaphium D. Petri Grijs, collegae supremi in Sch. Holm. Triv. et cantoris 1696 (lat dialog mellan Apollo och muserna). N 1135 p. 96–100.
- Esaias Hammar, insp över pärlfisket i Gävleborgs län (d 1696 23/4), begr 1696 21/5 Gävle kyrka (sv vers, Strophe – Antistrophe – Epodus + Sonetto

⁹⁵⁵ Rudén Parodivisor, s. 196 f, melodi nr 8, s. 233.

samt lat vers). Endast Strophe – Antistrophe – Epodus och ”Klingdikt” i N 1135 p. 194–197. Epimicton (lat vers) p. 100–101.

– Hans Nilsson Psilander (d i Sthlm 1696 1/8), k inspektör över järngruvorna på Utö, begr 1696 24/8 Solna k (sv vers, 16 fyraradingar). KB Verser, ensk Afol:36 (1696) nr 106.

– Nils Tiällman, Ångerm, förf till *Grammatica suecana* grat 1696 2/6 (lat vers). KB F1700/1684. Även i N 1135 p. 101–102.

– Jonas Kiöping, handelsman i Sthlm (d 1697 12/5), begr 1697 30/5 Sthlm östra förstads kyrka (sv vers, personalier).

– Matthias Hanson, borgare och handelsman i Sthlm (d 1697 23/5), begr 1697 6/6 Ladugårdslands k (sv vers, 14 fyraradingar). KB Verser, ensk Afol:37 (1697) nr 72.

– Gustavus Carolus Banér Swantonis filius (f 1652 3/8, d 1697 1/8), begr 1698 9/1 Jacobs kyrka (lat vers, årtal om ätten). Även i N 1135 p. 103–104.

– Johan Eneman, komm i Svea hovrätt, begr 1698 23/1 Klara k (sv vers, 22 fyraradingar, musiknotiser om den avlidnes kärlek till musiken). KB Verser, ensk Afol:39 (1698) nr 65. En del av gravskriften även i N 1135 p. 173 (sv vers, strof 3 och 7 ur S. Columbus *Odae sueticæ*, ej musik).

– Doctor Mattias Iser på namnsdagen, grat 1698 24/2 (lat vers). N 1135 p 104.

– Teologiprofessor J. Bilberg nu utnämnd till kh i Örebro, grat 1698 1/4 (lat vers). N 1135 p. 105.

– Andreas Warg & Cath. Levin br 1700 30/11. Air La belle Iris. *Så har höga himlens slut Eder bägge sammanparat*. Parodivisa på *Sommes-nous pas trop heureux belle Iris* ur J.-B. Lullys Ballet de l’Impatience (LWV 14/2) (sv vers, 7 åttaradingar). N 1135 p. 188–191.⁹⁵⁶ – Till samma tillfälle *Ett litet ting som vänn och owänn äga* (sv vers utan musik). N 1135 p. 187.

– Anders Berch Andersson, kamrer & Regina Catharina Tersmeden, br 1701 24/10 Sthlm (sv vers i flera avd). KB Verser ensk B2o:2 nr 13. Återfinns även i N 1135 p. 177 med melodianvisning: ”Battista Lully in Tragoed. Amadis, in Aria cujus initium: *Les plaisirs nous Suivrons &c*” (LWV 63/6) *Hwad är bättre änn älska denn männ*.⁹⁵⁷

– 1702 9/3 Teol dr Mattias Iser grat till predikosamling (lat vers, uppräknings av pastorer vid Storkyrkan) N 1135 p. 165–167.

– hustru Christina Mattsdtr Blom, g m handelsman Hermann Dan. Hermannj, begr 1703 26/4 Katarina (sv vers, 24 fyraradingar). KB Verser, ensk B2o:4 nr 10.

⁹⁵⁶ Rudén Parodivisor, s. 205, melodi nr 15 s. 243

⁹⁵⁷ Rudén Parodivisor, s. 204f, melodi nr 14 s. 241f

- Petrus Elfving (B 1.374) & Hedvig Hiärne br 1704 25/2. *Ädle mögudinnor, önskar jag god dag*. Parodivisa på den anonyma melodin *La verté jeunesse qui tourne à tout vent*⁹⁵⁸ (sv vers, 4 åttaradingar). N 1135 p. 180–181.⁹⁵⁹
- Johan J. Fichtelius förf till *Hodegus grammaticus* grat 1705 5/6 av Johannes Scarinus W[estro]G[othia] theologiae studiosus (lat vers ”Epigramma” av Mich. Zethrin). I N 1135 p. 164 har Z. noterat ”åt en, hette Scarinius”
- Sonnet till nyåret 1707 för en obekant som wille wara och blef ?? neder(?), till en obekant ./ fertè, till cammarråd Schnack *När himmelen är klar och solens strimor blänkja, då frögdas den som mäd en bräkklig farkost går* (sv vers). Desse 2 strofer ändrades af orsak att samma nyårsönskan slutel[igen] skickas till en annan. N 1135 p. 271.
- (medförf) Mattias Erics Berg, kh i Jumala och prost över Åland (d 1709 12/5), begr 1709 27/7 Jumala kyrka (sv vers, gravskrift med personalier). [Melanders 1951].
- Mattias Erics Berg, domprost i Jumala, Åland, begr 1709 27/7 Jumala kyrka (sv vers med utförliga personalier ur ovanstående likpredikan p 65-68). KB, Verser, ensk B4o:4 (1709) nr 13 [Melanders 1951]. Liknande [Melanders 1952].
- (medförf) Gabriel Törnells Stockholmiensis, resp för diss *de [hebreiska] sive custodia legis Jehovahæ*. Pres Daniel Lundius, grat 1710 11/5 Upps (lat vers). Även i N 1135 p. 149.
- hr Hans Sigfridson, vägare vid Sthlms stora metall och järnvåg (f i Purmo, Pedersöre 1620 maj, d i Sthlm 1712 17/8), begr 1712 14/9 Maria k, (sv vers) [Melanders 2081].

Parodivisor utan känd personanknytning i N 1135

- till okänt bröllop 1674 den 22 maji. Skrifwen åt Norström öfwer ett par brudfolk om dät effter tänkliga: *Post nubila Phoebus. Phoebe du som ljuset bär*. Parodivisa på anonym Gavott (sv vers, 5 nioradingar). N 1135 p. 268–270.⁹⁶⁰
- Odat. Den timmeliga dödens betraktelse *O Död som ingen menniskja kann undrymma*. Parodivisa på ”Hwad är thet åt” ur S. Columbus *Odae Sveticae* (troligen upplagan 1687, sv vers, 10 sexradingar) N 1135 p 174-176, hänvisning till melodi p. 249.⁹⁶¹
- Odat. För en utwald wänn. *Så will jag dig min wakkra jungfru lämna*. Parodivisa på ”Hwad är thet åt” ur *Odae Sveticae* (troligen upplagan 1687, sv vers, 6 sexradingar) N 1135 p. 262f.⁹⁶²

⁹⁵⁸ La clef des chansonniers Paris 1717 vol 2, s. 196

⁹⁵⁹ Rudén Parodivisor, s. 206, melodi nr 18

⁹⁶⁰ Rudén Parodivisor, s. 185f, melodi nr 1 s. 225.

⁹⁶¹ Rudén Parodivisor, s. 187f, melodi nr 2 s. 226.

⁹⁶² Rudén Parodivisor, s. 188, melodi nr 2 s. 226.

- Odat (tidigast 1676). Till en wänn som satte sig på hästen. *Må jag icke en gång dricka* (sv vers, 2 tioradingar). Parodivisa på J.-B. Lully *Air la beauté* ur operan *Atys* (LWV 53/75).⁹⁶³ N 1135 p. 244–245.⁹⁶⁴
- Odat (tidigast 1681) *Dagen rinner opp*. Parodivisa på en melodi ur Lullys opera *Le triomphe de l'amour* (LWV 59/5) (sv vers). N 1135 p. 183 (melodin), 193 (dikten).⁹⁶⁵
- Odat (tidigast 1681) *Madrigaletto. Tärke jungfru brud*. Parodivisa framförd av gratierna, dryaderna och najaderna på en melodi ur Lullys opera *Le triomphe de l'amour* (LWV 59/5) (sv vers, 3 strofer). N 1135 p. 183 (melodin), 168–171 (dikten).⁹⁶⁶
- Odat. *Ack kärleek ädle vän*. ”Discanten sjunger om Kärlek men Bassen om friheet”. Parodivisa på melodin *March de Busch* (sv text). N 1135 p. 149.⁹⁶⁷
- Odat. ”Apollo slå ut din gyllene strålar” ad imit. Lucid[or]. *Låt honom som will gå* etc Thema de ortu solis (sv vers, 2 strofer) + ad imit. ejusdem *Kom här broder kom* ”Nu kommer Phoebus opp” (sv vers en strof). N 1135 p. 192–193.
- 1685 6/8 Denn låter sig i alt en segerherre finna, Som uti mot och med är alt wid lika sinne. *När som ormetungans etterhwassa nål*. Text och musik av M[ichael] Z[ethrin] (sv vers, 4 åttaradingar). N 1135 p. 209–211.⁹⁶⁸
- 1686 18/4 När Lysille lemnade jungfrurna. Text och musik av Mich. Zethr[in]. *Konst-Apollons lärde finger sin gullharpa* (sv vers, 9 sexradingar). N 1135 p. 206.⁹⁶⁹
- Odat. Cupido lille gud, ibland det sker, jag weet. Så liten som du äst så gör du folck förtret. *Har då höga himblens föllje*. Parodivisa, sannolikt till bröllop, på anonym gavott g-moll (sv vers, 10 åttaradingar). N 1135 p. 220–224.⁹⁷⁰
- 1689 Cupido är ej blind, ty han til färdigt seer. Det som i löndom inn i jungfruburen sker. *Har då höga himblens föllje*. Parodivisa med samma textbörjan men annorlunda fortsättning än ovanstående. Sannolikt till bröllop. Melodin är Lullys gavott *C'est l'amour qui nous menace* ur operan *Roland* (LWV 65/13) (sv vers, 8 tioradingar). N 1135 p. 232f.⁹⁷¹
- Odat [1691] Dät sinne-rika *Jesu benigne à cujus igne etc* På swänska. [för SATB, stråkar]. Med anvisningar för framförandet: Not. Främst, och emellan

⁹⁶³ Rudén Parodivisor, s. 191, melodi nr 6 s. 230.

⁹⁶⁴ Rudén Parodivisor, s. 192, melodi nr 6 s. 230.

⁹⁶⁵ Rudén Parodivisor, s. 189, melodi nr 3 s. 227.

⁹⁶⁶ Rudén Parodivisor, s. 189f, melodi nr 3 s. 227.

⁹⁶⁷ Rudén Parodivisor, melodi nr 4. Moberg Zethrin meddelar visan s. 23 och tillskriver Zethrin melodin. I trestämmig sättning av Sven E Svensson återfinns visan i Läroverkskören (1955), s. 12–13.

⁹⁶⁸ Moberg Zethrin, s. 23; Bearb av Sven E Svensson i Läroverkskören (1955) s. 10f.

⁹⁶⁹ Moberg Zethrin, s. 22; Bearb av Sven E Svensson i Läroverkskören (1955) s. 9.

⁹⁷⁰ Rudén Parodivisor, s. 198f, melodi nr 11 s. 237.

⁹⁷¹ Rudén Parodivisor, s. 199f, melodin nr 12 s. 238.

hwar verss /:så till sejandes:/ spelas en Sonat sedan sjunger discanten halfwa werssen allena, och de andra däsamma tutti i andra werssen tige discant, 3die werssen allra som denn första. Menn i fjärde werssen blir ordningen omböjt för violinerne. Sluttet gjörs Tutti. N 1135 p. 258–259.

– 1692 nyåret *Wälkommen Jesu söt, du lilla Jesu Christe*. Parodivisa på en air ur operan Isis av Lully (LWV 54/36) (sv vers). N 1135 p. 256.⁹⁷²

– 1692 nov *Jesu klara morgonstjärna* för 2SATB. Parodivisa på J.-B. Lully *Air la beauté* ur operan Atys (LWV 53/75) (sv vers, 2 tioradingar). N 1135 p. 186, och Till nyåret 1692 något annorlunda p. 257.⁹⁷³

– 1692 4/1 Casittes beröm *Kann du Casitte, mitt härta, min själ*. Parodivisa, sannolikt till bröllop på sats ur Lullys balett *Triomphe de l'amour* (LWV 59/33) (sv vers, 4 åttaradingar). N 1135 p. 264.⁹⁷⁴

– 1693 24/3 Till sin wakkra Casitte *Wakkra Casitte, mitt hjärta, min själ*. Parodivisa, sannolikt till bröllop, på sats ur Lullys balett *Triomphe de l'amour* (LWV 59/33) (sv vers, 4 åttaradingar). N 1135 p. 266.⁹⁷⁵

– 1696 1/12 Dialog mellan en gudaälskande själ [2 diskanter] och Kristus [bas] samt bc *O tu kärleks dyra namn* till advent på arian *Nous devons* ur operan Atys av J.-B. Lully (LWV 53/38) (sv vers, 3 strofer). N 1135 p. 172–173 (ej musik)⁹⁷⁶

– 1700 1/9 *Jesu Christe guds enfödde Son*. Sakral parodi på arian *Les plaisirs nous suivront désormais* ur Amadis av Lully (LWV 63/6) (sv vers). N 1135 p. 184–185.⁹⁷⁷

– Odat (tidigast 1679). Sions döttrar. Aria quinque vocum CCATB af Battista Lully men medelstämmorna tillsatte. *Sions döttrar eder frögden*. Parodikantat till påsken på körsatsen *Le Malheur qui nous accable* ur Bellérophon (LWV 57/42) (sv vers). N 1135 p. 156–157.⁹⁷⁸

– 1704 1/1 Exemplum carminis Suec: Polycoli. Air af Carneval de Venise. Till Sieghthons tjenst att wisa etc. *En wakker skål, i närmaste gål, där wistas*

⁹⁷² Rudén Parodivisor, s. 197, melodi nr 9, s. 234.

⁹⁷³ Rudén Parodivisor, s. 193 f, melodi nr 6, s. 230.

⁹⁷⁴ Rudén Parodivisor, s. 198, melodi nr 10, s. 235f.

⁹⁷⁵ Rudén Parodivisor, s. 198 (strof 1) melodi nr 10, s. 235f.

⁹⁷⁶ Rudén Parodivisor, s. 202f, melodi nr 13, s. 239f med felaktig textunderläggning i basen; Moberg Zethrin, s. 19. ”Zethrin lyckades t.o.m. med användning av samma paroditeknik på detta slags musik [Lullys] åvägabringa konststycket att framtrolla en hel liten kyrkokantat för solo, 3-stämmig kör och orgel på 1:a adventssöndagen 1696 i Riddarholmskyrkan, där han var organist” Moberg Stormaktstiden, s. 137. Här tar Moberg miste. Z. blev organist där först 1710. Organist då var Johann De Crull.

⁹⁷⁷ Rudén Parodivisor, s. 204, melodi nr 14, s. 241f.

⁹⁷⁸ Rudén Parodivisor, s. 205f, melodi nr 16, s. 244f.

en flicka. Parodivisa till nyåret på *De tes rigueurs*, Akt II:2 i André Campras Carnaval de Venice (sv vers). N 1135 p. 161–163.⁹⁷⁹

– 1708 10/8 för M. Pahl till Charlotta Strömner Air, A. v. Düben, af den stora festin på slättet 1706. 19. April, Hertigens födelsedag. *Le destin des poissons* etc. *Apelles du som är en mästare i konsten*. Parodivisa till sångerskan Charlotta Strömner (sv text, 5 åttaradingar). Hovkapellmästaren Anders von Düben hade komponerat musik till festen för hertigens av Schleswig-Holstein, Carl Fredrik, födelsedag. N 1135 p. 154–155.⁹⁸⁰

Litteratur: Broman Glysisvallur 2A (1912–48), Bollnäs kyrka, s. 475; Dahlberg ”Dän Swänska Theatren”; Dahlström Stadtmusikanten, s. 410, 421; Edholm, s. 81; Hildebrand, Clerus Holmiensis KB I 39:22; Karle Hovkapellet, s. 368f; Kjellberg Kungl musiker, s. 519; Moberg Stormaktstiden, s. 43; Moberg Zethrin; Norlind Lexikon (2 uppl), del 2:584f; Norlind TK 3, s. 297; Norlind-Trobäck, s. 80; Schück (Samlaren 1892), s. 15f; SMoK, s. 468 (Åke Nilsson); Solders & Wiberg Stockholms storskolas journal; SoLex2 5:874.

B 1.318 JOHAN ARNDT BELLMAN

UM: 1678 24/4 (Johannes Arendt Bellman, Holm)

NM (st): 1678 24/4

Född 1664 i Stockholm (dp 7/2). Son till skräddarmästaren Martin Kasten Bellman född i Bremen-Verden, död 1685, och Barbara Klein, dtr till skräddaren Johan Klein. Död i Stockholm 1709 28/11 (45 år) som eloquentiæ professor. Trolovad med *Catharina Fornelia*, dtr till prof Jonas Fornelius, död 1697. Gift 1704 4/2 m *Catharina Elisabet* Daurer, f 1687 3/8, d 1709 5/10, begr 10/10 i Upps domkyrka⁹⁸¹, dotter till assessorn i kommerskollegium Jakob Daurer och Catharina von Santen. Barn, se nedan.

Porträtt. 1724 augusti ”Herr Professor [J.] Arrhenius lät upbära Sal. Prof. Bellmans original-Conterfei, som Notarius Consistorii Ecclesiastici Stockholmensis Magister Hesselhun har skiänkt til Upsala Bibliothecque”.⁹⁸²

⁹⁷⁹ Rudén Parodivisor, s. 206, melodi nr 17, s. 246; Moberg Zethrin, s. 14 fotnot 4 attribuerar melodin försöksvis till Lully och återger, s. 16 andra hälften med textbörjan ”Hon har de sötaste änglakinner”.

⁹⁸⁰ Rudén Parodivisor, s. 207, melodi nr 19, s. 248.

⁹⁸¹ Begravningsverser av Johan Martin Bellman (sv vers).

⁹⁸² Uakp 1724 15/8 § 11.

Utbildning och verksamhet.

Elev vid Tyska skolan i Stockholm som 5-åring. B. deltog som 12-åring, sannolikt som diskantist, vid Karl XI:s kröning i Uppsala domkyrka 1675 tillsammans med andra extramusiker och hovkapellet samt uppsalamusiker (se under Olaus Rudbeck). Som 14-åring inskrevs han 1678 vid universitetet, som 15-åring blev han diskantist i hovkapellet från juli 1679 till december 1680.⁹⁸³ Direkt därefter blev han upptagen som musikstipendiat i Uppsala under Harald Vallerius ht 1680 – vt 1691.⁹⁸⁴ Han examinerades som sådan i teol fak i december 1681.⁹⁸⁵ Då hade han penningstipendium där. I november 1683 anges B. såsom teol fak stipendiat ha bevistat offentliga föreläsningar och privata collegia.⁹⁸⁶ Han disputerade 1686 15/5 *De primogenitura, præsertim Hebræorum*, pres G. Peringer-Lillieblad.

I teol fak genomfördes i maj 1688 en revision av stipendierna dels i två klasser 1) för obemedlade men begåvade 2) för dem som kan klara sig utan stipendium. B. placerades i klass 1.⁹⁸⁷ Dels infördes två klasser av extraordinarie stipendier för 1) utrikes resor 2) för hemmavarande exspektanter, där B. placerades i klass 2.⁹⁸⁸ Slutligen antecknades B. som aspirant bland studenter lämpliga för särskilt kungligt understöd.⁹⁸⁹ Redan 1689 15/5 rekommenderades B. att bli placerad bland extraordinarie stipendier i teol fak för att göra en utrikes resa.⁹⁹⁰

B. disputerade 1690 5/6 pro gradu *De sermone humano*, pres Petrus Lagerlöf. I sin frånvaro i Finland blev B. promoverad till magister 1691 10/12.

1690 23/8 hölls votering rörande efterträdare till Harald Vallerius som bibl.-amanuens och rector cantus. Som lämpliga nämndes J. A. Bellman, Petrus Nobelius, Johan Reftelius och Andreas Wibiörnsson.⁹⁹¹

Vid sidan av studierna var han *lärare i musik* för prof Samuel Skuncks söner Carolus och Nicolaus (UM 1679), Schonbergs son Carl, senare för Herman Fleming.⁹⁹² Han var också preceptor för Kristian Axel Fleming, son till Ösels förvaltare Peter Fleming. Han företog med honom vidsträckta resor i Sverige, Finland och Östersjöprovinserna.⁹⁹³

⁹⁸³ Kjellberg Kungliga musiker, s. 380.

⁹⁸⁴ UUA(I) F V a:1.

⁹⁸⁵ UUA(I) E:1.

⁹⁸⁶ UUA(I) E:1.

⁹⁸⁷ UUA(IV:1) F:1 1688 25/5 .

⁹⁸⁸ UUA(IV:1) A I:2 p 188f. 1688 29/5.

⁹⁸⁹ UUA(IV:1) F:1 1688 29/5.

⁹⁹⁰ UUA(IV:1) A I:2 p. 234.

⁹⁹¹ Uakp 1690 23/8.

⁹⁹² M. Nyström, s. 3.

⁹⁹³ Stålhane, s. 13.

”Av stor betydelse för B:s bildningsgång var hans långa utländska resa, som förde honom genom Europas förnämsta kulturländer. Under denna skrev han en utförlig dagbok, som numera icke kunnat återfinnas men förelåg för Johannes Upmarck[-Rosenadler], då denne år 1710 [...] höll sitt ur alla synpunkter vackra minnestal. Upmarck skildrar efter dagboken ganska utförligt resans förlopp och framhåller, hurusom B. ej försummade något tillfälle att hämta lärdom eller bildning. Särskilt prisar Upmarck honom därför, att han – i motsats till många andra – kommit hem från utlandsresan lika ädel, oförvitlig och älskvärd, som han var, när han för ut” (A. Nelson, SBL).

På hösten 1692 var B. (28 år gammal) föremål för diskussion i teologiska fakulteten. Han var skicklig i diverse vetenskaper och även i musiken. Man skulle söka hålla honom kvar genom att placera honom på uppkommen vakans ”synnerligen propter Musicam Choralem och dess direction”.⁹⁹⁴ Men 1691 hade domkyrkoorganisten Christian Zellinger (B 2.9) tillträtt även som rector cantus. För undervisningen i koralsång och för att leda densamma i domkyrkan tjänstgjorde sedan länge notarierna Eric Sohme (B 1.250) och Eric Boman (B 1.223) så andra utvägar måste sökas.

Angående anställning som fil adjunkt meddelade universitetskanslern Bengt Oxenstierna till fil fak i juli 1694 att B. skulle få stipendium duplex efter mag. Winge och tillstånd att hålla collegier i latinsk värtalighet.⁹⁹⁵ I juni 1695 tillerkändes B. ett halvt stipendium för vårtermnen.⁹⁹⁶ Höstterminen hade han stipendium duplex i eloquentia.⁹⁹⁷ Fil fak förordade B. för fil adjunkttjänst efter Winge.⁹⁹⁸

Från 1696 till sin död var B. pres för avhandlingar i mångahanda ämnen.⁹⁹⁹ Inför utrikes resan med Herman Fleming anhöll B. genom fil fak om tillstånd till resan och att återfå tjänsten vid återkomsten. Fakulteten föreslog Fabian Törner att uppehålla adjunkt-tjänsten.¹⁰⁰⁰ Kunglig resolution därom kom 1697 1/6.¹⁰⁰¹

B. begav sig i januari 1698 som följeslagare åt framlidne riksrådet Claes Flemings son Herman (UM 1689) på en utrikes resa, som varade i två och ett halvt år och utsträcktes till Danmark, Tyskland, Schweiz, Rom, Frankrike,

⁹⁹⁴ UUA(IV:1) A I:2 p 311 Teol fak prot § 4 1692 6/9.

⁹⁹⁵ Orig UUA(IV:4) F I b:3 nr 47.

⁹⁹⁶ Ibidem p 205. prot 1695 20/6.

⁹⁹⁷ Ibidem p 209. prot 1695 14/8.

⁹⁹⁸ Ibidem p 222-224. Prot 1696 6/4 § 1.

⁹⁹⁹ Lidén I, s. 55–58.

¹⁰⁰⁰ UUA(IV:4) A I a:1 p 248. Prot 1697 27/1 § 1.

¹⁰⁰¹ Orig UUA(IV:4) F I b:1 nr 10.

Nederländerna och England. Dessförinnan hade Herman undervisats bl.a. i dans kl 2 till halv 3 av en dansmästare (sannolikt Honoré Boit, B 2.12) och understundom undervisades han i musik av B.¹⁰⁰²

Professor i latinsk vältalighet

Efter votering i fil fak i maj 1699 om efterträdare till avlidne prof P. Lagerlöf anmälades i konsistoriet att B. sattes i första rummet som eloquentiæ professor.¹⁰⁰³ K fullmakt utställdes 1699 27/6 med samma lön som företrädaren enligt staten.¹⁰⁰⁴ B. introducerades 1700 21/8 och började sedan sina föreläsningar, dock ej i musik.¹⁰⁰⁵ Inbjudan ”Eloquentiam laudare” skrevs av rector magnificus Jacob Arrhenius (Meyer 1146). B. förekommer i föreläsningsdiarium ht 1694 och 1701 (men ej ht 1695 – vt 1697, ht 1698, ht 1699, vt 1700 då han mestadels var på resa). Han föreläste ht 1703 – vt 1707, (rektor ht 1704). 1706 föreläste han och presiderade dessutom under ht för fem disputationer.

B. var pres för Georgius Isaaci Vallerius (B 1.422) diss 1706 21/11 *De antiqua et medii ævi musica*. B. tar bland annat upp gregoriansk sång och beskriver kvadratnotskriften. Han menar att ambrosiansk sång är lika med flerstämmig sång, något som överraskar Moberg. Välskriven avhandling tar upp nyheter: *Systema teleion* med gamla och nya namn på tonarter. Han var först med att nämna det antika dramat, vars musik ej i harmonik men väl i kraft och verkan överträffar den samtida operan (Moberg Musikwiss 2, s. 10f). Sjökvist framhåller avsnittet som behandlar sambandet mellan poesi och musik grundat på Isaac Vossius åsikter. Vidare att versfötterna motsvarar *tactus* i musiken. De framkallar olika affekter. Iamb är krigisk och hatisk, troké är mjuk och avspänd. Men inte bara *tactus* väcker affekter. Det gör också harmoniken och sångernas ord, varför de skall uttalas noggrant (Sjökvist, s. 16f).

Administration

B. valdes ständigt till olika administrativa befattningar. I december 1700 blev han assessor i consistorium minus, så även i juni 1703 och i december 1705.¹⁰⁰⁶ I juni 1701 var han inspektor över akademiens jordegendomar

¹⁰⁰² Instruktion för undervisning av greve Herman Claesson Fleming av J.A. Bellman 1696 12/12 i 8 punkter. Tr. De la Gardieska arkivet 9 (1837), s. 54–56.

¹⁰⁰³ Uakp 1699 15/5 § 1.

¹⁰⁰⁴ Kopia UUA(I) D VI:1 f 162.

¹⁰⁰⁵ Föreläsningsdiarium 1700 ht. RA Kanslersämb F I:1.

¹⁰⁰⁶ Uakp 1700 14/12 § 1; Uakp 1703 18/6 § 2; Uakp 1705 18/12 § 2.

tills.m. Olof Rudbeck den yngre.¹⁰⁰⁷ Han valdes till universitetets rektor ht 1704. Han valdes till inspektör över universitets kassa vt 1704 t.o.m. vt 1707 tillsammans med andra.¹⁰⁰⁸

I maj 1704 tillsattes B. som brandmästare för Kungsängen.¹⁰⁰⁹ B. valdes till dekanus i fil fak vt 1705, ht 1709¹⁰¹⁰ och till stipendieinspektör i fil fak ht 1705 – vt 1706¹⁰¹¹ samt till boktryckarinspektör för vt 1709.¹⁰¹²

Det var bruk att donera pengar till biblioteket vid erhållande av akademisk befattning. B. donerade 1701 ett pionjärverk om orienten: ”för Adjunctura Philosoph. och Professione Eloqvntiae gifwit *Bibliotheqve Orientale d’Herbelot. Sarch(?)* 1697”.¹⁰¹³

B. höll 1701 18/11 parentation över kammarherren, greve Carl Wrede, rector illustris 1690, som dött under kriget.¹⁰¹⁴ – inbjudan 1702 27/11 av rector magnificus Andreas Goeding till parentation över universitetskanslern Bengt Oxenstierna av prof Laurentius Norrman och Johan Arent Bellman ”Sacratos Musagetæ...” (Meyer II:11). – 1706 12/3 höll B. en panegyrik över Karl XII:s segrar. Inbjudan av rector magnificus Daniel Djurberg ”Qui quondam” (Meyer II:43).

Vid votering i teol fak och konsistoriet ht 1702 om efterträdare till Jesper Swedberg som professor erhöll B. ett fåtal röster.¹⁰¹⁵ 1703 placerades B. av teol fak i sista rummet som efterträdare till Swedberg och Laurentius Norrman.¹⁰¹⁶

I maj 1703 valdes B. till Stockholms nations inspektör efter Swedberg. Detta bifölls av konsistoriet.¹⁰¹⁷ Som sådan står han först i raden av undertecknare i december 1703 av Stockholms nations stadgar.¹⁰¹⁸

Lön

Från universitetet utbetalades vt 1695 stipendium i fil fak (ej som musikanter) 60 daler kopparmynt kvitterat genom Daniel Solander, ht 1695 duplex 120

¹⁰⁰⁷ Uakp 1701 18/6 § 1.

¹⁰⁰⁸ Uakp 1706 14/12 § 2:3.

¹⁰⁰⁹ Uakp 1704 18/5.

¹⁰¹⁰ Uakp 1704 15/12 § 2; Uakp 1709 16/6 § 2.

¹⁰¹¹ UUA(IV:4) D VI:1.

¹⁰¹² Uakp 1708 15/12 § 2:4.

¹⁰¹³ UUB Bibl arkiv F:3.

¹⁰¹⁴ Uakp 1701 15/11 § 4; Fil fak prot 1701 18/11 UUA(IV:4) A I a:1

¹⁰¹⁵ Uakp 1702 24/9 § 7.

¹⁰¹⁶ Teol fak prot 1703 21/1.

¹⁰¹⁷ UUB U 520 a p 20; Uakp 1703 27/5 § 7.

¹⁰¹⁸ UUB U 500a, egenhändigt.

daler kvitterat genom Elias Obrecht 23/12.¹⁰¹⁹ Vt 1696 stip i fil fak klass 1 (ej som musikanter) 90 daler, kvitterat genom Obrecht, ht 1696 dito 90 daler kvitterat av honom själv.¹⁰²⁰

Lön på stat som filosofie adjunkt var 100 daler silvermynt 1697. Enligt attest av rektor hade B:s privatundervisning som adjunkt börjat redan 21/9 (Mikaeli) och lön efter staten hade utbetalats fr.o.m. ht 1696.¹⁰²¹ Mikaeli 1700 har han kvitterat 47 1/4 daler silvermynt motsvarande en månad av 1700 års professorslön.¹⁰²²

B. begärde i september 1700 syn på sitt prebendehemman Berthåga, vars halva ränta han enligt praxis åtnjöt.¹⁰²³ Från ht 1700 erhöll B. professorsandel av examenspengarna. Från 1701 utbetalades professorslön varje halvår på 700 daler silvermynt, och prebenderänta, dock detta år endast den avlidne prof. Lagerlöfs halva prebenderänta 30:4:16 4/5 daler silvermynt.¹⁰²⁴ Från 1705 utbetalades lön för hans insatser som inspektör för stipendierna och kassan. 1710 utbetalades halv professorslön plus prebende. Andra halva professorslönen (350 daler silvermynt) kvitterades för sterbhuset 26/7 av Johan Upmarck-Rosenadler.¹⁰²⁵

Medverkan i musiken.

Även sedan B. blivit professor medverkade han i akademiens musikensemble. Studenten Michael Eneman beskriver i brev 1701 6/2 till borgmästaren Hans Adde universitetets högtidlighet i domkyrkan till firandet av Narvadagen 1701 (se Olaus Rudbeck B 1.146). ”...Vid begynnelsen av högmässan voro alla musikanterna på det nya stora orgverket [läktaren till H. H. Cahmans orgel], ibland vilka voro Gamle Rudbecken, Professorerna Vallerius, Reftelius och Bellman med en hel hop studenter”. Man sjöng och musicerade från fyra läktare till skiftes under ledning av Rudbeck, Vallerius och Reftelius. ”Sist under aftonsången musicerade Prof. Bellman galant och till slut sjöngs *Min själ skall lova Herran etc*”.¹⁰²⁶

¹⁰¹⁹ UUA(II) G I b:58.

¹⁰²⁰ UUA(II) G I b:59.

¹⁰²¹ UUA(II) G I b:60.

¹⁰²² UUA(II) G I b:63.

¹⁰²³ Uakp 1700 5/9 § 7; 7/11 § 10.

¹⁰²⁴ UUA(II) G I a:64.

¹⁰²⁵ UUA(II) G I b:73.

¹⁰²⁶ Orig egenhändigt ULA Adde II A II:1; tr i R. Svedlund Uppsala Fornminnesförenings tidskrift 45 (1935), s. 96f.; Stålhane, s. 27; Norlind TK 3, s. 300f.

Familj

Gift 1704 m *Catharina Daurer*, 17 år gammal. Hon avled på hösten 1709. I följd föddes tre barn *Catharina* (1705–1770) gift 1) 1721 m J. W. Allmacher 2) m J. Joachim Bühring; *Jacob Martin* (1706–1786) gift 1768 m Isobel Kimbe; *Johan Arendt d.y.* (1707–1765) gift 1739 m Catharina Hermonia (1717–1765) bland barnen Carl Michael (1740–1795) gift 1777 m Lovisa Grönlund (1755–1847).¹⁰²⁷

Sjukdom

Vid 37 års ålder började B. få problem med hälsan. I april och juni 1701 var B. bortrest till Stockholm till de populära surbrunnsskurerna.¹⁰²⁸ I juni var även professorerna Vallerius och Reftelius på surbrunnsskur i Stockholm. I september åter i Stockholm tillsammans med prof Reftelius. Enligt ursäkt till rektor ”efter[som] han ett angeläget [betydelsefullt] hinder haver av sin flytning”.¹⁰²⁹ B. hade på rektors kallelse i juni 1703 ej infunnit sig från Stockholm. ”Men som han där brukar surbrunnsskuren, tycktes han för den orsakens skull böra ursäktas.”¹⁰³⁰ I februari 1706 var B. frånvarande ”för en anstöt av feber”, 1708 januari till maj vistades B. i Stockholm men var den 15 maj åter i tjänst i fil fak.¹⁰³¹ I november 1708 var han opasslig, i november 1709: B. ”förnams vara illa sjuk i Stockholm”.¹⁰³²

Död och begravning.

Enligt kontributionslängd för akademien första halvåret 1710: ”dog han den 16 Nov. förra året 1709”.¹⁰³³ Själaränging kl 9 17/11 i Storkyrkan¹⁰³⁴ och i Tyska kyrkan 25/11.¹⁰³⁵ Med stora hedersbetygelser och akademisk pompa jordfästes han i Uppsala domkyrka. Christian Zellinger och akademiska kappellet torde ha medverkat. Begravning skedde i Maria kyrka. Bristande räkenskaper tillåter inga detaljer. Akademiska konsistoriet sände 23/11 kondoleans till sekr Jacob Daurer med anledning av hans mågs, prof Bellmans död.¹⁰³⁶ Han tackade och nämnde att hustrun strax innan avlidit och att de efterlämnade

¹⁰²⁷ Efter M. Nyström genealogi, s. 5.

¹⁰²⁸ Uakp 1701 17/4, 26/6.

¹⁰²⁹ Uakp 1701 25/9, 4/10.

¹⁰³⁰ Uakp 1703 27/6 § 6.

¹⁰³¹ UUA(IV:4) A I a:2.

¹⁰³² Dito.

¹⁰³³ UUA(I) G I b:74 p. 1339.

¹⁰³⁴ SSA Storkyrkan L I a 1:73 bp 368.

¹⁰³⁵ SSA Ty församl L I f:32 mp 1411.

¹⁰³⁶ Registratur UUA(I) B I b:12 p. 202 f.

tre små barn.¹⁰³⁷ Begravningsverser författades på latin 1709 12/10 till Catharina Daurer och 16/11 till B. av A. Norrmark.¹⁰³⁸

I Stockholms nations protokoll 1709 16/12 antecknades ”vår Inspectors långvariga sjukdom och slutligen högst beklagliga frånfälle”.¹⁰³⁹

Inbjudan till parentation hållen av Johan Upmarck-Rosenadler 1710 8/5 ”Si tam in verba” (Meyer II:68). Parentation, *Laudatio funebris* 1710 10/5 av J. Rosenadler (lat prosa). Tryckt på Stockholms nations bekostnad.¹⁰⁴⁰ Ex i KB. Omtryckt i [Nettelblatt] *Memoria virorum in Suecia eruditissimorum rediviva seu semi-decas II. Orationum funebrium II.* Rostock & Leipzig 1729. Ex i UUB Cr 8.160.

Dödsbo

Ej bouppteckning i Stockholm enligt SSA Reg. Enligt Stålhane, s. 121–124, fanns B:s citrinchen upptagen i dödsboet.

Kontributionslängd första halvåret 1710 akademien: B. dog 1709 16/11 då tjänstefolket avskedades. Då han förlorat sin egendom i branden 1702 var han under livstiden befriad från lönekontribution ”som också förmodligen hans små fader- och moderlösa barn lär under nådåret ha samma befrielse att förvänta sig som förmån”.¹⁰⁴¹

Prof Johan Upmark-Rosenadler utverkade ett nådår för barnen. Halva 1711 års professorslön [dvs. 350 d smt] kvitterades av honom för sterbhuset.¹⁰⁴² Utbetalningar av resterande lönefordran släpade efter. Trots att arvingarna vägrat mottaga mynttecken (nödmynt) reserverades för dem 156 mynttecken i Uppsala 1720 i jan.¹⁰⁴³

Hushåll

Efter faderns, Martin Bellmans, död 1685 flyttade hans änka Barbara Klein med sin dotter Margareta till Uppsala där de skötte hushållet för B. Familjen flyttade 1708 till en större bostad i bokhållare Rommels hus med en stor sal och tre kammare på övervåningen samt på nedre våningen en mindre sal med två kammare och kök. Tidigare hade prosten Molin och hans hustru som var Daurer-ättling bebott samma bostad.

¹⁰³⁷ Orig egenhändigt UUA(I) E III a:8 p. 553–555.

¹⁰³⁸ KB Verser, ensk B2o:10 nr 21.

¹⁰³⁹ UUB U 520 a p. 114.

¹⁰⁴⁰ Beslut därom 1710 30/5. UUB U 520 a p. 121.

¹⁰⁴¹ UUA(II) G I b:74 p. 1339.

¹⁰⁴² UUA(II) G I b:74.

¹⁰⁴³ Uakp 1720 23/1 § 9.

Instrument

Citrinchen, utsökt hamburgarbete. Inköpt på utlandsresan 1698. Den kom i sonsonen Carl Michaels ägo, nu i Scenkonstmuseet (I 4.90).¹⁰⁴⁴

Musikalier

Under utlandsresan köpte B. den just utgivna lutboken av en av Frankrikes främsta lutenister nämligen Charles Mouton, *Pieces de luth sur differents modes*[II] där han antecknat ”En Dieu mon esperance J. Bellman Paris le 27 fevrier l’an 1699” (M 4.37).¹⁰⁴⁵

Verk

Koralpsalmboken 1697 nr 321 ”O Gudh! Tu wast i fordom tijd”. Melodin av B. enligt anteckning av Harald Vallerius. Den är full av moderniteter enligt H. Göransson.¹⁰⁴⁶

Skrifter

(u.n.) Inbjudan 1704 22/11 till professorsinvigning i praktisk filosofi av Johannes Eenberg.

Övers 1696 av M. Boutauld, Wishetenes råd thet är en kort summa af Salomons reglor och läro-språk ... Af frantzöskan i swenska tungmålet öfwersatt [av Johan Arnt Bellman]. Stockholm, vti thet af kongl. may:t privil. Burchardi tryckeri, af Joh. Jacob Genath, F. Anno 1696

Övers 1723 av M. Boutauld, Konfucius, Wishetenes råd, det är: En kort summa af Salomons reglor och läro-språk... Vr frantzöskan i swenska tungomålet wände; och med Confucii, den chinesiske philosophi, sede-lärör förmerad. Stockholm, tryckt hos kongl. ant. arch. boktr. Joh. Laur. Horn, 1723

Antagandet, att B. skulle ha varit den anonyme utgivaren av den upplaga av Quintilianus *Dialogus de oratoribus*, som utkom i Uppsala 1706 – vilket uppträder redan i A. A. von Stiernmans Bibliotheca Svio-Gothica – är till fullo vederlagt av H. Forssell (SBL)

P e r s o n v e r s e r (medförf) till vinhandlare Caspar Robbers ”Auff begehren vorgestellet von der Teutschen Schule”, d 1678 12/11, begr Stockholm

¹⁰⁴⁴ Stålhane, s. 121–124, bild vid s. 121;

¹⁰⁴⁵ Enligt Norlind TK 3, s. 42 inköptes boken i Hamburg 1699. Jfr K. Sparr, Musik för luta och gitarr i Kalmar: Tabulaturhandskriften KLM 21072 i läns museet. (Kalmar län 1977), s. 66; A Lindgren, Dans och lutspe i forna dagar (Svensk Musiktidsning 1890, s. 148–149, musikbilaga 4); A. Lindgren, Ein Lautenbuch von Mouton. (Monatshefte für Musikgeschichte 1891, s. 4–15).

¹⁰⁴⁶ UUB T 165 s. 650; Melodin i Norlind TK 3, s. 271 och i Musiken i Sverige del 1, s. 262.

28/11 (ty vers). – Prof. Henricus Schütz vid tillträdet till rektoratet av J. A. B[ellman?] grat 1684 1/7 (lat vers). – (medförf) Johannes Norström diss *De Dario Medo*. Pres J. Arrhenius, grat 1697 19/6 (grekisk vers med latinsk tillskrift dat Stockholm 1697 29/5). – hustrun Catharina Elisabeth Daurer, begr Uppsala domky 1709 10/10 (sv vers).

Litteratur. Biografiskt lexikon öfver namnkunnige svenska män, 2, s. 60–61; Björkman, Bellmansforskning 1892m s. 2–5; Lidén, s. 297, 381; Moberg Musikwiss 2, s. 10f; Norlind TK 3, s. 298; Nyström-Rosenadler parentation; SBL 3, s. 106 (A. Nelson); Sjökvist, s. 16; Stålhane, En Bellmansbok, s. 7–42; Thimon Sth I, s. 143f.

B 1.319 ANDREAS ANDREÆ ROX

UM: 1678 25/5 (minderårig)

NM: (upl) 1678 25/5

Son till kronbefallningsmannen Anders Persson Rox. Trumpetarutbildning i Stockholm 1688. Förste trumpetare vid Livkompaniet av Adelsfanan 1691 efterträdande Jonas Pijl (B 5.13). Även brodern Johan var trumpetare. 1697 flyttad till Södermanlands, Närke och Värmlands kompani av Adelsfanan. Död 1701 6/5. Gift m *Annika Andersdtr.*

I oktober 1688 inställde sig unge Anders Andersson Rox inför rådhusrätten i Uppsala och begärde att få ut sitt inestående [mors]arv för att betala sin utbildning till trumpetare. Hela avgiften var 100 riksdaler, varav hälften borde ha betalats vid lärotidens början för 1/4 år sedan. Han medförde ett brev från sin läromästare, kungl trumpetaren Johan Philip Ursin¹⁰⁴⁷, som bekräftade detta ”betygandes jempte detta Rox wara ett dugligitt Subjectum till trompetarekonsten”. Fadern hade hos slottsbefallningsmannen uppgivit att barnen ej hade något arv att fordra, men att han lånat upp 200 daler kopparmynt för sonens behov. Rätten förklarade emellertid R. myndig och hänvisade honom till exekutor för att få ut vad han kunde vara berättigad till.¹⁰⁴⁸

En dossier med suppliker av R. till K Maj:t och landshövdingen rörande uteblivna räntor för boställshemmanet Svartnö, Börstils sn åren 1691–92 innehåller även handlingar om hans skuld till sin ”Läreprintz” Ursins änka,

¹⁰⁴⁷ Medl av kungl hovtrumpetarkåren 1676-1690 (död). Kjellberg Kungliga musiker, s. 498.

¹⁰⁴⁸ Uråp 1688 22/10 och 23/10. Fadern avled strax därefter. Vid bouppteckningen i maj 1689 ULA Upps rådhusrätt och magistrat F IIa:1, s. 274 var Anders närvarande. I boet ingick bl.a några boktitlar med andligt innehåll s. 279 och två kor, s. 280.

bland annat en borgensförbindelse 1694 10/10 av två kamrater till R. beträffande resterande lärpengar på 260 daler kopparmynt, så att R. ”med Hennes Tillstånd nu kan frijsprecht blifwa [kan bli frispråkad när betalning skett]”.¹⁰⁴⁹ Även om trumpetargilletts regler inte gällde officiellt i Sverige, så tillämpades de i praktiken. Gillets regler följde i princip normal skråordning. Lärotiden var två år, och om lärlingen då var godkänd blev han frispråkad, han var alltså skickad att utöva sin konst. I R:s fall tycks han ha fullföljt sin lärotid, men han kunde inte bli frispråkad förrän lärpengen var fullt betald (Anders Ahlincy).

R:s änka inledde i februari 1702 en aktion att få ut mellanskillnaden mellan mannens boställsräntor och vid husesyn 1697 utdömda husröteböter.¹⁰⁵⁰

BK rev JOR

B 1.320 JSACUS ERLANDI PIJLMAN

UM: 1678 30/5 (Aboensis)

NM - - (Nystadensis)

Omnämns som rector cantus i Åbo 1681.

Verksamhet i Uppsala obekant. P. förekommer i Åbo bland gratulanterna i diss 1682 30/11 *Discursus philosophicus theoremata nonnulla mathematica tradens*, resp Magnus Steen, pres J. Flachsenius (Vallinkoski 1:138).

Litteratur: O. Andersson, J. Salmenius och musiken i Åbo (1927/1964), s. 39; Dahlström Stadtmusikanten, s. 14.

B 1.321 DAVID DANIELIS NYSTRÖM

UM: 1678 1/6 (David Danielis

Schoman, Ups)

NM(upl): 1678 1/6 (David Nyström)

Född i Uppsala. Son till snickaren Daniel Schoman. Överförd 1674 2/5 från 2 till 3 klassen i trivialskolan.¹⁰⁵¹ Död som student enligt nationsmatrikeln, sannolikt 1692.¹⁰⁵²

N. kvitterade 1677 11/7 tillsammans med Sal. Herr Niels Fabritii son [Andreas Nicolai Fabricius, UM 1678] 3 daler kopparmynt för omak ”att informera gåssarna öfwer Sommaren” i trivialskolan.¹⁰⁵³ där han själv var elev. Med

¹⁰⁴⁹ Upps länsstyr, Landskansliet D IVa:62 samt A IIa:32, aug nr 208.

¹⁰⁵⁰ Dito D IVa:30.

¹⁰⁵¹ ULA Upps domkap G II 1a:1c.

¹⁰⁵² UUB U 608 a p. 33.

¹⁰⁵³ ULA Upps domkap G II 1a:1b. Utbetalt ur skolans fattigkassa.

tanke på att han senare blev musikstipendiat torde det varit musikundervisning. När han lämnade trivialskolan för universitetet donerade han till skolans fattigkassa 1:5 daler kopparmynt. Han bodde sannolikt i föräldrahemmet.

N. är nämnd i målet Jonas Edelius versus Johan Netzelius angående slagsmål med värjor på källaren i mitten av november 1679. Edelius berättade: efter en stund steg jag upp och bad *N. spela* för mig.¹⁰⁵⁴

Ett grassationsmål rörde övervåld mot Johan Upström som anslutit sig till fyra studenter som gick omkring och spelade i jultiden 1689. Det rörde sig om en fiol och en nyckelharpa vilken först spelades av novitien Andreas Rönbohm (B 1.393) och sedan av Petrus Betulander (B 1.380). N. lät skicka bud till sitt kvarter efter ”en kvint på sin viol” (I 4.80).¹⁰⁵⁵

Ht 1681 tilldelades en Olaus Nyström penningstipendium, som han måste dela med Jonas Nicolaus Fagraeus, från Växjö, (UM 1673). Olaus förekommer ej senare i stipendiehandlingarna. Det måste ha skett en förväxling med David, vilken påföljande termin vt 1682 fick penningstipendium i teol fak som musikanter. Han hade stipendium den långa perioden till vt 1692, då han sannolikt avled. Vid stipendietillsättning vt 1690 ansågs han dock av Olaus Rudbeck vara inkapabel. Hans efterträdare 1692 blev Magnus Lehnberg (B 1.382).

B 1.322 PETRUS ANDREÆ HELGONIUS

UM: 1678 18/9 (Westrog)

NM(vg): [1698]

Född 1649, son till sedermera kh i Skövde Andreas Helgonis (Helgonius) och Anna Kempe. Som student blev han ritare vid Antikvitetskollegiet 1683. Kungligt stipendium för utrikesstudier 1686, återvände ej till Sverige.

Från Uppsala är endast noterat, att H. med två kamrater spatserat under aftonsången på en storböndag¹⁰⁵⁶ och att han som ritare vid antikvitetskollegium rekommenderats till stipendium av universitetskanslern M. G. De la Gardie.¹⁰⁵⁷

¹⁰⁵⁴ Uakp 3/12 § 2.

¹⁰⁵⁵ Uakp 1689 16/12 § 1.

¹⁰⁵⁶ Uakp (minus) 1681 7/5 § 6.

¹⁰⁵⁷ Uakp 1681 15/6 § 27, 1682 17/5 § 5.

I Stockholm kvitterade han däremot 12 daler kopparmynt till julen 1684 för att han ”åtskilliga resor i framfarna år, uppvaktat vid Musiken i Stora kyrkan”.¹⁰⁵⁸

BK

Litteratur: Lundqvist Vg 805; Schück Vitterhetsakademien III: 153f; Sv konstnärsex III:94¹⁰⁵⁹; Warholm Hm II: 269 (fadern).

B 1.323 PETRUS ANDREÆ WOLGEMUTH

UM: 1678 31/10 (Petrus Andreae
Wollimut, Angermann)
NM(ångerm): [1678] 30/10

Från Härnösand. Stadssekreterare och organist i Söderhamn.

Inga musiknotiser föreligger från Uppsala.

Litteratur: Modin-Söderberg Nrl, s. 39.

B 1.324 ALGOT SVENONIS BRANDELIUS

UM: 1679 1/2 (Algotus Suenonis B.,
Westrog)
NM (vg): - -

Född 1658 i Källby, son till sadelmakaren Sven Andersson i Bränneboda och Ingeborg Algotsdtr. Död 1713 22/2 som komminister i Fredsberg. En äldre broder är *Johannes Brandelius* (B 1.277).

Skolgång i Skara och Karlstad. Enligt Warholm skulle B. 1681 erhålla 100 daler kopparmynt för att perfektionera sig i musiken och sedan bli director cantus i Skara. Detta tyder på att han redan fått grundläggande musikutbildning. När man i slutet av året skrev till honom att komma ner för att ta emot tjänsten, svarade han dock att han ej fått något understöd och därför tagit annan kondition. B. har ej spårats i musikaliska sammanhang i Uppsala. Prv 1684.

Litteratur: Beckman Skara I, s. 309; Lundqvist Vg 807; Warholm Hm II:190f.

¹⁰⁵⁸ SSA, Stork L I:48, ver 96. En ordinarie musikant hade där i årslön lägst 225 d kmt.

¹⁰⁵⁹ Som felaktigt anger honom som Petrus Helgonis Flogin Holmensis UM 1681 29/1.

B 1.325 DANIEL CASPARIS TRAUTZEL

UM: 1679 (Danjell Casparis Trautzell,
Suderm)

NM(sn): 1676 28/5

Född i Nyköping ca 1660. Son av borgaren Casten Trautzell av tysk härkomst. Utnämnd kh i Kumla och Hallsberg 1712, skulle ha tilltr 1713 1/5. Död i Aspö prästgård 1712 27/8. Begr i Aspö kyrka med epitafium.¹⁰⁶⁰ Gift i Stockholm 1696 26/3 m *Barbro Bröms*.¹⁰⁶¹ Bland barnen sonen *Daniel*.

T. skrev in sig i NM innan han började i klass I på gymnasiet i Strängnäs där han gick 1676–79. Han återvände till Uppsala efter klass II vid Kristi Himmelsfärd. Var informator för Ernst Johan Creutz söner. Därefter utlandsstudier till 1690 i Jena. Han disputerade pro gradu 1691 3/12 *De kikajon Jonæ*. Pres Gustav Peringer-Lillieblad. Magister. Phys och log lector i Strängnäs 1694 12/6. Prv s.å. Andre teol lektor 1700 och kh i Aspö 1701. T. var mån om sin akademiska karriär och återvände 1698 och 1701 till Uppsala för disputationer.

Ingen musikalisk aktivitet har noterats i Uppsala.

Som lektor skänkte han 1703 till Strängnäs bibliotek Johan Andreas Herbst, *Musica moderna prattica, overo maniera del buon canto*, 3 ed 1658 (M 4:12), vars innehåll är på tyska och utgör en kort handledning i sångundervisning av gossar och andra men dessutom är en lärobok att spela violin och sinka.

Som lektor i Strängnäs eftersträvade han en hög nivå på undervisningen. Han var pres för två gymnasialavhandlingar 1703, 1707. Han skrev också en synodalavhandling 1706.

Sedesamt uppförande och andaktsböcker för kvinnor låg honom om hjärtat. Hans skrifter innehåller bl.a. dikter som sammansatts av existerande latinsk poesi ”cento”. Personverserna riktade sig till samhällets övre skikt.

Skrifter (u n): diss 1698 *De fine bonorum*. Pres Jacob Arrhenius. – diss 1701 30/3 *Sefæter chayyim seu Liber vitæ æternæ*. Pres Daniel Djurberg Virgilianus cento, ad cunas et fascias Dei infantis concinnatus & astrææ antistitibus. Jena 1690.

Cento Virgilianus ad crucem Dei hominis patientis concinnatus. Stockholm 1693

Cento Virgilianus ad cunas & fascias Dei infantis concinnatus. Strängnäs u.å.

¹⁰⁶⁰ Begr 1712 29/9 av Jsrael Molin (sv vers med lat avslutning) och sonen Daniel Trautzell (sv vers). – Anonym lector eloq. & poës i Strängnäs (lat vers). B – Anonym (lat stenstil) ”Epitaphium”.

¹⁰⁶¹ Br 1696 26/3 av Niclas Bröms (sv vers, 9 åttaradingar). – av J[ohannes?] Trautzell (sv vers i form av pokal). Påteckning i bläck på båda anger brudgummens medverkan i texten.

Herda-qwadh uthöfwer den store herdens Jesu Christi hugneliga födelse hijt til werlden siungit af ... Daniel Trauzel. Strängnäs u.å.

Ad auscultandum orationem panegyricam de pace Sveo Polonica in Athenæo Strengnesensi ad d. 6. Iduum Marti anni Christiani M DCCVI officiosa & amica invitatio. Strängnäs 1706.

övers av Samuel Liscovius, Christelig fruen-timmers andelige Dygde-spegel ... Stockholm 1695.

övers av Dionysii Catonis läre-rijke disticha, skrefne des son till vnderwisning uthi seder och ährbart förehållande ... 1701. Även 1730 samt utökad uppl 1733.

P e r s o n v e r s e r: (medförf) till Olaus Mobergh, Suderm, grat vid magisterprom 1682 12/12 Uppsala. – kunglig generalauditör Jonas Gyllenroot, begr 1683 4/3 Huddinge. – löjtnanten vid livregementet till häst Petter Myrtengren & välb j Catharina Christina Fägerskiöld, br 1692 28/8 Stockholm (sv vers, musiknotiser) [Dencker Musiknotiser, s. 70]. – mag Johannes Westhjus, kh i Bettna, begr 1694 12/12, (sv vers, ”Stält uti en Pindarisk ODE”). – lektor i Strängnäs Daniel Gadd & j Elisabetha Hedengrahn, br 1695 5/3 Hedemora, (lat, citat?). – fru Anna Gyllenharnesk, g m Hans Thomasson Klark/Clerck, begr 1696 24/5 Örebro stadskyrka (sv vers, 20 fyraradingar, liten musikmetafor). – kh i Mariefred Jonas Granqwist, begr 1696 26/5 (sv vers)

Litteratur: Aurelius Hm 2, s. 310–312; Dvidsson Rogge, s. 54; Hagström Hm 4, s. 493; Lidén I, s. 30, 126, 381, V, s. 42; Moberg Stormaktstiden, s. 34; Lagerholm Sn 993; Petersson Matricula, s. 38, 40, 42, 44.

B 1.326 ANDREAS CORNELII OSÆNGIUS

UM: 1679 30/8 (Wex. Smål)

NM (smål): 1679 30/8

Född 1656 24/2 i Korsberga, son till kh Cornelius Osængius. Skolgång i Växjö 1668, gymnasist 1676–79. Vice pastor i Sanseryd. Apologist och rector cantus vid Jönköpings skola 1684, Prv 1690 20/9, domkyrkosyssloman och director cantus i Växjö 1695–1701 samt kh i Tävelsås 1697. Kh i Järstorp (numera Bankeryd) 1704. Död 1725 5/6, begr 20/6.¹⁰⁶² Gift m *Maria Möller* (1660–1741 21/5). Barn, se Molin-Wilstadius.

Uppgifter saknas om musikverksamhet i Uppsala. Grundläggande musikutbildning torde skaffats i Växjö. ”Som kantor vid skolan [i Växjö] ledde O. i

¹⁰⁶² Begr av Johannes Z. Ståhl (B 1.503) ”Dödens snälla Pilars Mackt” (sv vers, 11 sexradingar, Columbus-Düben Vad är det åt + ”Grift-Runa”).

allmänhet blott sången, ehuru han var skicklig musiker på olika instrument”
(Virdestam)

BK, rev JOR

Litteratur: Molin-Wilstadius Sm 4, s. 966; Virdestam Hm 7:184f.; Vistrand Sm 402.

B 1.327 LAURENTIUS GUDMUNDI WULF

UM: 1679 4/10 (Laurentius Gudmundi
Vulff, Westm)

NM (vd): 1679 4/10

Enligt Muncktell född i Västerås 1662 30/4, son till rådman Gudmund Gudmundsson och Ragnhild Larsdtr. Skolgång i Västerås 1673. Inskr. vid Åbo universitet 1682, respondent 1684 maj *De caractere viri fortis*, pres Daniel Achrelius. Efter prov antagen som rector cantus et musices i Västerås 1687, komn i Romfartuna 1693, död där 1721 18/1, begr 26/2. Gift 1688 m *Märta Catharina Bång* (enligt Hülphers genealogiska anteckningar *Anna Catharina Bergen*). Från Västerås återger Kallstenius uppgifter från en musikantlista omkr. 1678, där W. är antecknad dels först bland tenorerna, dels sist bland violinisterna. W. tog även privatlektioner för stadsviolisten Nils Breman på faderns bekostnad.

Vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation betalade han 12 daler kopparmynt. Han synes ha kunnat vara användbar vid musiken i Uppsala, men han var troligen där för kort tid för att få stipendium.

Som rector cantus i Västerås kännetecknades han av svårt lynne. Sändes 1682 till Romfartuna och blev 1683 ogärna antagen där som komminister. Hans efterträdare blev Andreas Orostander (B 1.346).

BK

Litteratur: Bergquist, s. 44, 83 f.; Kallstenius, s. 196, 198f.; Lagus I:202f.; Lidén III, s. 12; Muncktell Hm 3:168f.; V-Dala 833.

B 1.328 JOHANNES JONÆ LIND

UM: 1679 20/10

NM(ångerm): 1679 ht

Född i Härnösand, rector cantus i gymnasiet där 1695. Död genom drunkning 1708. Äldre bror till *Jonas Jonæ Lind* (B 1.358).

L. förekommer ej på stipendielistorna i Uppsala. Musikalisk verksamhet där ej dokumenterad.

Han efterträdde organist och rector cantus Gulich Zellinger (d 1694 1/9).

BK rev JOR

Litteratur: Modin-Söderberg Nrl, s. 40 (felaktiga uppgifter. Förväxling med brodern Jonas Jonæ Lind); Norberg Hernösands gymnasium, s. 96.

B 1.329 CARSTANUS SVENONIS PRINTZ

UM: 1679 13/12 (Carstanus Svenonis

Printz. Gothoburgensis)

NM (gb): 1679 13/12

Son till bagaren Sven Printz i Göteborg. 1676 skolgång där, där han även förvärvade spelskicklighet på fiol. Han inskrevs 1683 9/1 vid Lunds univ, sedan i Wittenberg där han disputerade 1686.

1680 angav teol fak att P. måste uteslutas från beslutade stipendier ”effter såsom en Musicus skulle antel. antagas in Facultate Theologica”.¹⁰⁶³

I ett grassationsmål 1681 nämner ett vittne: ”Printz har och fiol, och spelar gärna på Honom i sådane gästebod” (I 4.68).¹⁰⁶⁴

Skrifter: diss 1686 6/2 Wittenberg *De lingua vetustissima Europae, Scytho-Celtica et Gothica*. Pres Georg. Casp. Kirchmaier ... Andreas Jäger, Holmimensis, Jacobus Gyllenborg; Olaus Thegnerus; Magnus Rönnow; Carstanus Printz; Christian Schroedter.

BK, rev JOR

Litteratur: Sjöström Göteborgs nation i Lund nr 88; Wilner LM, s. 220.

¹⁰⁶³ Teol fak prot 1680 30/6 § 5.

¹⁰⁶⁴ Uakp 1681 18/1 § 1.

B 1.330 CAROLUS PETRI HOLM

UM: 1680 22/5 (fiscus 25/5)

NM(upt): - -

Född ca 1667. Son till teologiprofessorn i Lund, sedermera i Uppsala Petrus Holm och Barbara Hedrae. Organisttjänstgöring i Danmarks kyrka, skolmästare och organist i Veckholm, organist i Norrtälje. Död i Uppsala 1720, begr 7/4.¹⁰⁶⁵ Gift ca 1694 m *Karin N.N.* Noterade barn: *Petrus* (dp 1695 10/11 i Veckholm).¹⁰⁶⁶ – Även akademismeden, rådmannen och orgelbyggaren *Carl Holm* och vagnmakaren *Anders Holm* torde vara H:s söner.¹⁰⁶⁷

Inskreven som minderårig tillsammans med brodern *Thomas*.¹⁰⁶⁸ De torde ha bott hemma sannolikt med informator. Ingen musikalisk verksamhet i själva Uppsala är noterad. Där torde han dock ha utbildat sig till organist. Den lärare som låg närmast till hands var domkyrkoorganisten Christian Zellinger.

Inventeringen har lämnat material till följande spridda notiser: Som prebendepastor i Danmark begärde fadern 1687 besiktning av orgeln, då ”Pastoris Son Mons: Carl Holm wille betiena Församlingen med spelande på orgvärket”. Denna ägde även rum.¹⁰⁶⁹ Efter faderns död 1688, då organistsysslan i Danmark förmodligen upphörde, var H. och brodern Thomas under närmare ett decennium invecklade i en process med styvmodern Anna Folcker och styvsyskonen (hennes barn med prosten Israel. Anthelius) om sterbhusets tillgångar.¹⁰⁷⁰

H. betecknas som organist i Norrtälje, när han stod i begrepp att gifta sig. Han var emellertid bunden sedan 1690 av en trolovning med Magdalena (Malin) Steen.¹⁰⁷¹ Denna upphävdes av domkapitlet såsom ej rätt ingången och parterna förliktes.¹⁰⁷² Namnet på hans blivande hustru nämns ej vid detta tillfälle.

¹⁰⁶⁵ ULA, Hel Tref F:1 ”Orgnisten ifrån NorTelge Carl Holm”.

¹⁰⁶⁶ ULA, Veckholm C:1, bland dopvittnena Thomas Holm.

¹⁰⁶⁷ 1732 13/3 antecknar bibl G. Wallin: ”skänkte Academiae Smeden, Mäster Carl Holm till Kongl. Academie Bibliotheket sin färfaders Sal. Theol. Prof. Upsal. Doctor Petri Holms Conferfäit”. UUB, Bibl arkiv A:8 p. 42.

¹⁰⁶⁸ Den tryckta universitetsmatrikeln uppger felaktigt 23/5.

¹⁰⁶⁹ Sockenst prot 1687 26/11 § 3. ULA, Danmark K I:1 f 74v.

¹⁰⁷⁰ Bl.a Uakp 1691 4/3, 1/4 § 3, 1692 27/7 § 8, 1693 5/4 § 2, 19/8 § 3, 20/9 § 6, 1697 25/6 § 5

¹⁰⁷¹ 1690 21/12, Carl Holm, attest om sin trolovning denna dag (kopia). ULA, Upps domkap E V:142:1 p. 81.

¹⁰⁷² Udkp 1692 17/2 § 9, 2/3 § 5.

Uppgift saknas f.n. om när H. tillträdde tjänsten som skolmästare och organist vid hospitalet i Veckholm enligt M.G. De la Gardies donation. Då företrädaren dog 1693¹⁰⁷³ och sonen Petrus döptes där 1695, är 1694 en trolig tidpunkt. Som organist i Veckholm klagade H. 1700 hos domkapitlet över att han ”dessa åhren” ej fått ut sin lön för tjänsten i församlingen.¹⁰⁷⁴ Han fortsatte sin klagan hos landshövdingen 1707 och 1710.¹⁰⁷⁵

Det är ej heller klarlagt om och när H. åter blev organist i Norrtälje. Han blev också blind. Detta framgår av akademiska konsistoriets beslut 1719 (i samband med avskrivandet av gamla lönefordringar) beträffande en liten rest efter professor Holm: ”synes wara Christeligen och wäl, om Sal Herr Professorens Son Carl Holm, som är alldeles blind, och wistas uthi Norrtelge, för däs stoor fattigdom kunde hielpas med i dässä swåra tijder, hälst nu medan Academien kan där til hafwa Råd och tilgång med myntetecken”.¹⁰⁷⁶ De 54:9:8 daler silvermynt var kanske till någon hjälp, även om de utgick i devalverade nödmünt.¹⁰⁷⁷ Professorerna beviljade också 1720 12/3 då H. nyligen dött och ankans belägenhet var ”så usel at hon intet kan hielpa honom til grafwen” 10 daler silvermynt i begravningshjälp.¹⁰⁷⁸

Änkan som skrev sig Karin Holm, berättade i en inläga 1722 att de (1719?) utblottade flydde för fienden från Norrtälje. Professor Holms styvdotter bekräftade i en samtidig inläga att om hon ej tagit emot paret Holm hade de varit husvilla och att änkan mycket troget skött sin man ”utj hans ussla och blinda tillstånd”. Båda supplikerna gällde eventuella ytterligare lönerester för Karin Holm efter svärfadern.¹⁰⁷⁹ Även Petrus Caroli Holm ansökte om samma efter farfadern för sin egen och syskonens räkning.¹⁰⁸⁰

BK

Litteratur: Fant-Låstbom Hm I:259–261; Nordisk familjebok (1883) vol 6, sp 1427 (fadern).

¹⁰⁷³ ULA, Veckholm C:1, 1693 31/3, anteckn om testamente efter döda: ”Daniel Leijman Skolemestaren i Hospitalss Schol.”.

¹⁰⁷⁴ Udkp 1700 31/1 § 16.

¹⁰⁷⁵ Akt i ULA, Upps länsstyr, Landskansliet D IVa:38; även landshövdingeresolution 1715 1/10; Dito A Iia:64, okt nr 1.

¹⁰⁷⁶ Uakp 1719 26/2 § 1, punkt 15.

¹⁰⁷⁷ 1719 4/4 kvitterat av Carl Holm organist. UUA(II) G I b:82 p. 1165.

¹⁰⁷⁸ Uakp 1720 12/3 § 9.

¹⁰⁷⁹ [1722 9/5] Karin Holm till rektor och akademiska konsistoriet (orig). UUA(I) E III a:21 p 355f; [1722 19/5] Elisabeth Antelia till samma (orig). ibidem p 361f.

¹⁰⁸⁰ [1722] Petrus Carl Holm till univ kanslern (orig); 1722 3/5 (Sthlm dens till rektor (orig). UUA(I) E III a:21 p. 349f, p. 365–367.

B 1.331 JOHANNES ERICI AMNELIUS

UM: 1680 25/5 (Johannes Amnelius,
Westm)

NM(vd): 1680 27/5 (Johannes Erici A.)

Lärare i högsta klassen i Jacobs skola i Stockholm 1686 18/3, tillika kantor, avsatt 1688 13/8.

A. betalade vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation 11 daler kopparmynt. Inga uppgifter från Uppsala finns angående studier eller musikutövning.

Han anhöll 1686 17/3 hos Stockholms konsistorium att bli kantor i S:t Jacob jämte tjänsten som kollega. Eftersom han var västmanlänning (och ej från ärkestiftet) skulle ärkebiskopen tillfrågas. I Jacobs församling synes han ha åstadkommit mycken förargelse, vilket kulminerade med att han drucken i en ottesång kl 7 tog upp psalmen "Solen haver sig ifrån oss vänt". Han slapp dock att ställas inför världslig domstol, eftersom förlusten av tjänsten "in perpetua [för alltid]" ansågs vara straff nog.¹⁰⁸¹

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 416; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:1; Norlind, Musiken i S:t Jakobs kyrka och församling, s. 107; Wittingh, S:t Jacobs minne, s. 145; V-Dala 849.

B 1.332 JOHANNES ANDREÆ THURELIUS

UM: 1680 25/5 (Westm.)

NM (vd): [1680]

Enl. Muncktell född i Sura 1656 12/11, son till komministern i Ramnäs Andreas Johannis Skerikius och Clara Ersdtr Arosenius. Skolgång i Västerås 1672–80. Prv 1683 28/12, tjänste i Ramnäs som pastorsadjunkt och var tillika skollärare med klockarbostället efterträdd av sin bror 1686. Kmn i Lindesberg, slutligen kh i Ramnäs 1694(96), död där 1700 22/2. Gift m *Brita Johansdtr Schultz*. En yngre broder är *Gabriel Andreæ Thurelius* (B 1.352).

I en musikanthistoria vid Västerås gymnasium omkr. 1678 nämns T. som "Bassviolista" tillika "diskantfiolista...och kan på skalmeja".

Vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation erlade han 2 riksdaler i Caroliner. Till jul 1682 togs T., "som spelar 1 discant och 1 Bassfiol", in bland musikstipendiaterna i Uppsala efter Olaus Winruth (B 1.255).¹⁰⁸² Han innehade penningstipendium i fil fak ht 1682 – ht 1683, vilket stämmer med tidpunkten för hans prästvigning.

¹⁰⁸¹ SSA, Sthlm stads kons 78, s. 265, prot 1688 22/8 § 14.

¹⁰⁸² Uakp 1682 23/12 § 1.

Han återvände hem som pastorsadjunkt och skrev då verser till Johan Petræus & j Brita Lundia som gifte sig 10/8 1684 i Barkarö.

BK

Litteratur: Bergquist, s. 81f.; Kallstenius, s. 196; Muncktell Hm I:262f.; V-Dala, s. 193.

B 1.333 ERICUS JOHANNIS VIGELIUS

UM:1680 25/5 (Westm)

NM (vd): 1680 26/9

Enligt Muncktell född 1657 i Köping, son till f.d. borgaren, vårdväktaren Jan Mattsson. Skolgång i Västerås 1678 (bassångare, primarus [första klassen], flitig kan blåsa på basun något)¹⁰⁸³. Prv 169? 12/12, 1694 huspredikant hos kammarherren greve G.A. Oxenstierna och efter någon tid hos riksrådet friherre Claes Rålamb, kyrkoherde i Ängsö 1694, död 1731 7/10. Gift 1) 1694 m *Helena Wollimhaus* (1658–1696 11/11), dtr till apotekaren Nils Simonsson Wollimhaus i Uppsala och änka efter lektor Olaus Blidh i Gävle; 2) 1697 26/9 m *Agneta Kiellman* (1666–1725 9/1).

Vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation erlade han 10 daler kopparmynt. Med hänsyn till sin musikutbildning i Västerås torde han deltagit som exspektant i musikensemblen. I december 1684 sattes V. in som musikanter på stipendielistan för teol fak, men han skulle dela pengarna med företrädaren Johannes Reftelius (B 1.299).¹⁰⁸⁴ Han stod sedan ensam kvar t.o.m. vt 1690. Ht detta år ersattes han i registret av Olaus Hell (B 1.386), men fick behålla terminens stipendium.¹⁰⁸⁵

1685 21/12 fick V. tillstånd av fil fak att hålla en egen disputation *De Virt. morali in genera*.¹⁰⁸⁶ 1686 och 1687 är han antecknad på årsexamenslistorna i teol fak,¹⁰⁸⁷ i oktober 1688 skrev han i fil fak¹⁰⁸⁸ men ”gjorde liitet nöje” vid den följande examen. Han tilläts avlägga den vanliga kandidateden, men fick ej söka komma med vid den närmaste promotionen utan skulle under tiden förkovra sig i studierna.¹⁰⁸⁹ Vid samma tid (21 e Tref) återfinns han även i

¹⁰⁸³ Rudbeckianska skolans arkiv A I:3 s. 33 citerat efter Bergquist, s. 82.

¹⁰⁸⁴ Teol fak prot 1684 16/12 § 1; Uakp 1684 20/12 § 7.

¹⁰⁸⁵ Teol fak prot 1690 15/12 § 3; Uakp 1690 17/12 § 2.

¹⁰⁸⁶ Fil fak prot 1685 21/12 § 2.

¹⁰⁸⁷ UUA(IV:1) E:1.

¹⁰⁸⁸ Fil fak prot 1688 26/9, ?/10.

¹⁰⁸⁹ Dito 1688 20/10 § 1.

kyrkans kommuniionslängd.¹⁰⁹⁰ I december 1688 fick V. tillstånd att nästa termin hålla gradualdisputation *de Elephantis*, eftersom han ”hölts passabel”.¹⁰⁹¹

Kallstenius återger en uppgift ur Västerås domkap prot 1687, att rector scholae ansåg V. bättre kvalificerad till rector cantus än Laurentius Gudmundi Wulf (B 1.327), som då fick denna tjänst i Västerås.

När V. 1693 sökte rektorstjänst i Katarina uppgav han att han i 18 år måst föda sig på pedagogier. ”Varit vid pass 10 år Ordinarie Basista i Upsala” och haft kungligt stipendium.¹⁰⁹²

BK

Litteratur: Bergquist, s. 82f.; Kallstenius, s. 198; Lidén I, s. 71, 315; Munck-tell Hm I, s. 214f.; V-Dala 848.

B 1.334 JOHANNES BENEDICTI PALIN

UM: 1680 5/6 (Paliin-Palunander)

NM(ög): 1681

Bondson, född i Skeda gården nära Linköping i mars 1657. Prv 1689, slutligen kyrkoherde i Ö. Ny och Rönö 1699, död där 1715 3/2. Stamfader för adliga ätten Palin nr 2237. Gift m 1) 1689 12/2 *Kerstin Wretander*; 2) 1703 3/12 *Maria Elisabeth Rosling*.

P. insattes till jul 1682 som musikstipendiat under Christian Zellinger efterträdande Daniel Olai Husselius (B 1.306) såsom ”violist”.¹⁰⁹³ Sannolikt har han besökt gymnasiet i Linköping och där förvärvat sådan spelskicklighet att han var kvalificerad för musikstipendium. Han hade penningstipendium i teol fak ht 1682 – vt 1689 och finns antecknad i fakultetens föreläsningslista 1683 och i listor för årsexamen med stipendiaterna 1686 och 1687.¹⁰⁹⁴

BK, rev JOR

Litteratur: Elgenstierna bd 5, s. 624; Håhl Hm II:116; Odén Ög 1096.

¹⁰⁹⁰ ULA Upps domk församl D II:1.

¹⁰⁹¹ Fil fak prot 1688 6/12 § 1.

¹⁰⁹² KB I 39.

¹⁰⁹³ Uakp 1682 23/12 § 1.

¹⁰⁹⁴ UUA(IV:1) E:1.

B 1.335 PETRUS JONÆ WESTLING

UM: 1680 25/8 (Suderm.)

NM(sn): [Westring, 1680 sept]

Född på 1650-talet som son till borgaren Jonas Westling i Strängnäs. Prv i Strängnäs 1682 4/3. Kollega i Klara skola 1682. Rektor där 1686. Kh i Gåsinge och Dillnäs i Hennes Maj:ts livgeding i Södermanland 1690. Död 1708.¹⁰⁹⁵ Gift 1688 m *Anna Ericsdtr Forsberg* från Avesta¹⁰⁹⁶. Deras förstfödde son *Olaus Jonas* var född 1686 och död i Strängnäs 1695 15/11 och den äldsta dottern *Sofia Johanna* föddes år 1689 enligt Lagerholm, som felaktigt anger bröllopet till 1690, väl i anslutning till Hagström Hm.

Uppflyttad från trivialskolan i Strängnäs till gymnasiet 1672 (till 1680). W. anges som ”tubicina”, trumpetare eller basunist, (I 5.8) när han vid avfärden till Uppsala 1680 19/6 sålde Andreas Hammerschmidts *Dialogi 1*, Dresden 1645 till Strängnäs gymnasium för 10 daler kopparmynt (M 4.11). Dessa stämböcker är hårt slitna av flitigt bruk.

Från de få åren i Uppsala förekommer inga musiknotiser.

W. uppträdde så drucken på predikstolen vid aftonbönen 1688 26/9 i Jacobs kyrka att han ej kunnat läsa bönerna innantill.

Litteratur: Davidsson Rogge, s. 51; Hagström Hm III:52, 53; Hammarlund Böckerna i borgen, s. 29–39; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:21; Lagerholm Sn 1007; Petersson Matricula I, s. 35, 37, 39, 42, 43, 45; Stridsberg Klara skola, s. 59.

B 1.336 ESBERNUS PETRI PLATIN

UM: 1680 28/8 (Esbernus Petri Platijn

Wikelundh. Ostrog)¹⁰⁹⁷

NM(ög): 1680 (Esbernus Petri Platin

Vekeland)

Född bondson i Ödeshög. Skolgång i Braheskolan Visingsö. Organist och klockare i Gamla Uppsala. Organist i Vaksala 1688–1700. Död i Uppsala 1700 som student. Gift 1698 m *Margareta Larsdtr.*¹⁰⁹⁸

¹⁰⁹⁵ Enligt Stridsberg 1705.

¹⁰⁹⁶ Br 1688 15/11 Stockholm av ”Nå, Nå” (sv vers, akrostikon). KB 82 Aa Verser ensk p2o:12. W. anges där som konrektor i Klara.

¹⁰⁹⁷ Han immatrikulerade på nytt 1687 16/1 p g a legitim frånvaro.

¹⁰⁹⁸ Med hänsyn till orgelspelningen skulle det kunnat ske i Vaksala. Församlingsböcker saknas för denna tid.

Han inskrevs med intyg från rektorn i Visingsö skola och annorstädes. P. hade penningstipendium i fil fak (ej angiven som musikant) ht 1687, ett halvt rum efter Magnus Helstenius¹⁰⁹⁹ till ht 1692. Vt 1693 fick Sveno Hallenbergh och Sveno Ekelöf (B 1.389) dela på stipendiet som efterträdare.¹¹⁰⁰ 1691 rekommenderades P. som särdeles skicklig till organist och subkantor i Linköping.

P. relegerades från universitetet 1694. Han var möjligen endast någon tid tjänstgörande i Gamla Uppsala som organist och klockare. Han var i juni 1698 på tal att ersätta Christian Zellinger som organist i Hel Trefaldighet.¹¹⁰¹ Man var inte nöjd med denne därför att man måst "lita på andra som intet alltid giort nöijachtig tjenst". Man ville skaffa någon billigare kraft, när det blev tillåtet att spela orgel igen när landssorgen efter Kar XI upphörde.¹¹⁰²

P. hade i mars 1698 lovat fullfölja äktenskapet med Margeta Larsdtr om han fick inkomst. Bl.a. ansåg konsistoriet att han kunde vara med i musiken, varför han skulle rekommenderas till stipendium också därför att han ville fortsätta studierna.¹¹⁰³

1699 undervisade P. borgaren Hindrich Mattsson Nostmans söner i musik. I mars detta år fick han bud genom dennes piga Annicka Pärstdtr att upphöra därmed. Samtidigt anklagade hon P:s hustru, som dels skulle ha beskyllt henne för att ha legat i säng med P. i sin husbondes hus, dels lånat några persedlar men efter tvättning ej velat återlämna dem. Hustru Margeta friades från beskyllningarna.¹¹⁰⁴

1699 hördes P. i målet boktryckare Keyser II mot prof Jacob Arrhenius för betalning av dennes båda *Psalmeprofver* [tryckår 1689 resp 1691]. P. var den tiden (innan änkan Keyzers död 1693) medhjälpare på tryckeriet.

Hushållet angavs mellan 1699 och 1701 bestå av man och hustru.¹¹⁰⁵ I kontributionslängden 1699 anges Esbernus Platin Student Siuklig och fattig",¹¹⁰⁶ i bakugnlängden 1700 "Vtfattig och bruker ingen bakugn", d:o 1701 utan belopp. 1701–10 anges endast änkan, 1704 utförligare i kvarntullsman-talslängd "Sahl. Orgnist i Waxala Plattins änkia hust:o Margareta".¹¹⁰⁷ I peruk-

¹⁰⁹⁹ Uakp 1687 17/12 § 4.

¹¹⁰⁰ Fil fak prot 1693 19/6. UUA(I) A I p 149.

¹¹⁰¹ Ibidem 1698 19/6; Behandlingen refereras av L. O. Berg i "Notiser ur Heliga Trefaldighets hävder", s. 63 utan att ange att Z. återgick till tjänsten.

¹¹⁰² Sockenstämmoprotokoll 1697 25/4 § 1.

¹¹⁰³ Uakp 1698 30/3 § 3, 9/4 § 1.

¹¹⁰⁴ Uakp (minus) 1699 28/3, 26/4, 29/4.

¹¹⁰⁵ 1699 univ mantalslängd UUB U 68a.

¹¹⁰⁶ UUA(II) G I b:63 p. 1196.

¹¹⁰⁷ ULA Upps stadsark (I) H III a:1.

kontributionslängden S:t Lars 1710 taxeras ”Plattinskan 1. Fontange” med 3 d kmt.¹¹⁰⁸ Änkan anförs också av konsistoriet 1704 under de personer som förlorat hus och egendom i branden 1702.¹¹⁰⁹

P. kom aldrig på grön kvist. Han levde på sin skicklighet som organist samtidigt som han hade stipendium under fem år. Som bisyssla undervisade han i musik och var behjälplig i Keysers boktryckeri. P. relegerades 1694 från universitetet och blev snart fattig och sjuklig men undgick upplevelsen att hans hus i S:t Lars skadades av branden.

Skrifter: (medförf) till Andreas A. Kylander, ög, resp för diss *De varietate morum*. Pres Johannes Bilberg, grat Uppsala 1688 10/11 (lat prosa)

Litteratur: Odén Ög 1101; Söderstéen, Släkten Plantin 1546–1915. Gbg 1916, s. 27.

B 1.337 DIDERICUS DIDERICI SCHREIJ

UM: 1680 11/9 (Didericus Diderici
Skrey, Cuprim,)

NM(vd): 1680 11/9 (Diderich Schreij)

Född i Falun. Son till organisten vid Stora Kopparberget Diederich Schreij den yngre och Sara Swedberg.¹¹¹⁰

Vid inskrivningen var han minderårig. I Västmanlands-Dala nation erlade han 10 daler kopparmynt. Inga notiser påträffade om musikverksamhet i Uppsala.

BK

Litteratur: Sjögren Organisterna, s. 231; V-Dala 851.

¹¹⁰⁸ ULA Upps stadsark (I) H III c:1.

¹¹⁰⁹ UUA(I) E III a:3, kopia: ULA Upps länsstyr, Landskansliet D II d:62 nr 15.

¹¹¹⁰ Faderns dödsår torde kunna fastställas till 1691. Falu stads dombok för detta år (ULA, Falu rådhusrätt & magistrat A I a:17) har 1/9 och 15/10 lagfartsansökningar rörande gamla skuldförbindelser efter sal. organisten Diederich Schreij [d.y.], den förra från hans svåger bergsmannen Johan Swedberg. 1691 20/10 säger änkan, Sara Swedberg, upp mannens förmyndarskap för den 1680 avlidne uppsalarådmannen Wellam Dunkens dotter Barbro. I Uppsala stads dombok nämns Diedrich Schreij i detta sammanhang 1683 8/1, 1684 27/2 och 21/7, 1686 2/11 samt 1693 20/2 och 25/2. Se även Herdin II:205f.

B 1.338 ANDREAS WIBIÖRNSSON

UM: 1680 13/10 (Viberni [Högvall],

Ostrog)

NM(ög): 1681 (Wiberni)

Född i Högby 1658 7/9, son till prosten Vibernus Haquini Pictorius. Magister 1691, utrikesstudier 1691–96. Prv 1702. Lektor i Linköpings gymnasium 1696, tillika kyrkoherde i Slaka 1702, slutligen kontraktsprost i Gullberg och Boberg 1722. Pres vid prästmötet 1710. Död 1733 28/5. Gift m *Margareta Mollerus*, dtr till kh i Rappestad.

Då man i Uppsala till julen 1682 tillsatte tre musikstipendiater, examineras även ”1 Tenorist Andreas Viberntson” och en basfiolist.¹¹¹¹ Han fick sedan följande termin ett efter Israel Pourell (B 1.348) ledigt stipendierum i teol fak,¹¹¹² som han innehade t.o.m. ht 1690. Vid utbytet i december 1690, då W. ersattes av Johannes [Johannis] Vallerius (B 1.377) infördes de nya i stipendieregistret, men de avträdande erhöll stipendiet för terminen.¹¹¹³ Voteringen i augusti 1690 om biblioteksamanuens och rector cantus efter Harald Vallerius medförde ett positivt omdöme om W:s musikaliska kvalifikationer. Professor Jacob Arrhenius hörde till dem som förordade en fortsatt sammanslagning av denna tjänst med rector cantus-sysslan och han sade ”sig i Musiken wetta ingen bättre än Candidat.^{ne} Bellman och Andr. Wibiörnsen”.¹¹¹⁴

W. återfinns på en föreläsningslista inom teol fak för dess stipendiater 1683 2/11¹¹¹⁵ och ht 1686 föreslog fil fak hans disputationssämne *Lotionibus manum apud Judaeos*.¹¹¹⁶ I november 1689 skrev han för examen i fil fak och examinerades 1690 14/3 ”cum omnium applausa”.¹¹¹⁷ På hösten 1690 disputerade W. pro gradu *de Vinculo mundi intellectualis*.¹¹¹⁸ Vid magisterpromotionen i december 1691 kunde W. ej närvara då han var utomlands med guvernören Erik Dahlbergs söner, men han fick med vederbörligt tillstånd promoveras i sin frånvaro.¹¹¹⁹ Hösten 1694 föreslogs han av fil fak till det särskilda stipendium som enl k resolution 1694 2/4 skulle utgå till magistrar och äldre studenter då man väntade honom hem från utlandet.¹¹²⁰

¹¹¹¹ Uakp 23/12 § 1.

¹¹¹² Teol fak prot 1683 11/6 § 2; Uakp 1683 13/6 § 23.

¹¹¹³ Teol fak prot 1690 15/12 § 3; Uakp 1690 17/12 § 2.

¹¹¹⁴ Uakp 1690 23/8.

¹¹¹⁵ UUA(IV:1) E:1.

¹¹¹⁶ Teol fak prot 1688 12/5.

¹¹¹⁷ Fil fak prot 1689 23/11, 1690 14/3; UUA(IV:4) G I a:1.

¹¹¹⁸ Fil fak prot 1690 10/10.

¹¹¹⁹ Fil fak prot 1691 17/11 2, 1691 8/12, kanslern till fil fak, UUA(IV:4) E I b:3 nr 42.

¹¹²⁰ Fil fak prot 1694 20/8 § 1; Uakp 1694 22/8.

I domkyrkans kommunionslängd är W. antecknad 1688 (2 ggr) och 1690.¹¹²¹
Han stod fadder för en ryttaredotter 1689 14/10.¹¹²²

BK

Litteratur: Lidén I, s. 381, 413; Linköpings gymnasium, s. 428; Odén Ög 1116; Westerlund & Setterdahl Hm 2:126, 5:107 (fadern).

B 1.339 NATHANAEL ISRAELIS RYDELIUS

UM: 1680 13/10 (Ostrog)

NM(ög): 1681

Född i Hällestad 1662 19/4. Son till kh Israel Andreæ Rydelius. Halvbror till *Johannes Johannis Vallerius* (B 1.377). Director cantus i Linköping 1688, utnämnd till konrektor vid trivialskolan där 1693. Magister 1691. Död 1693 8/3.¹¹²³

Under distingsmarknaden 1686 hade R:s elev slarvat bort en spets, som han lånat till komedin den 10/2. Pojken hade burit denna och flera spetsar från R:s kammare till prof. Vallerius gård.¹¹²⁴

R. åtnjöt penningstipendium i fil fak som musicus vt 1686 – ht 1688 under Harald Vallerius ledning som rector cantus. R. var elev till Vallerius och försvarade dennes avhandling *Disputatio Physico-Musica 2 de Modis* 1686 under dennes presidium. Att Vallerius är författaren fastslås av Peter Sjökvist (se under Vallerius).¹¹²⁵ Detta är den andra av tre musikteoretiska avhandlingar och en direkt fortsättning av *De sono*. Dedikationen i *De modis* är riktad till R:s patronus och gynnare, assessorn och rådmannen vid Stockholms magistrat Johan Marker.

På långfredagen samt 22. e. Tref. 1688 återfinns R. i domkyrkans kommunionslängd. I Linköping har R. bevitnat brister inför orgelreparation.¹¹²⁶

Skrifter: (u.n.) 1691 diss pro gradu *Circa affectuum regimen, meditationum index*. Pres Johannes Schwede.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 223; Lidén I, s. 414, 499; Luttu, s. 23f.; Moberg Musikwiss I:69 (Vallerius); Odén 1119; Sjökvist, p. 23, 243.

¹¹²¹ ULA, Upps domk förs D II:1.

¹¹²² ULA, Hel Tref C:1 p. 30.

¹¹²³ 1693 21/5 begravningsskrift (medförf) ”skyldigast sammanfattat af en Sorgbunden Jfrån I/pala” [Johannes H. Vallerius (B 1.355)] (sv vers). KB Verser, ensk Aföl:30 (1693) nr 144.

¹¹²⁴ Ukäp 1686 26/2, 2/3.

¹¹²⁵ Utgiven med latinsk och engelsk parallelltext av Peter Sjökvist.

¹¹²⁶ Linköping F IXa:1, 124f.

B 1.340 BENEDICTUS HENRICI SCHENING

UM: 1680 13/10 (Ostrog)

NM(ög): 1681

Klockarson född i Skänninge 1656 5/11. Auskultant i Svea hovrätt 1690, kanslist s.å., e.o. notarie 1692 och notarie 1701, rådman i Stockholm 1710, död där 1726 20/10. Gift 1694 30/8 m *Ingeborg Wallina* (d 1722)¹¹²⁷ dtr till rector cantus Carolus Petri Wallinus (B 1.192) och styvdotter till prof Harald Vallerius (B 1.236).

Vt 1689 kom S. in bland musikstipendiaterna under Harald Vallerius som efterträdare till Nathanael Rydelius (B 1.339).¹¹²⁸ Stipendiet, som tillhörde fil fak, övergick vt 1691 till Ericus Thunius (B 1.368).¹¹²⁹ Enda uppgifter i övrigt från S:s uppsalaår är en notering i domkyrkans kommunionslängd för vardera 1688 och 1689¹¹³⁰ samt Bondkyrkans för 1690.¹¹³¹ Slutomdöme tyder på skötsamhet i alla avseenden: ”Bewilliades ett wackert testimonium, emedan han är en skicklig person och gjort wackra framsteg i Studierna.”¹¹³²

Senare utnyttjades S. stundom som universitetets ombud i Stockholm.¹¹³³

BK

Litteratur: Anjou, Kongl Svea Hofrätts, s. 190; Odén Ög 1115.

B 1.341 PETRUS OLAI ARFSLIND

UM: 1680 23/10 (Westm)

NM(vd): [1680] 24/10

Bondson, född 1651 eller 1656 på Arfslindan, Gagnef sn, föräldrar Olof Hansson och Sara Persdtr. Han kallades *Lund* under sina studier i Västerås, sedan *Lindelius*, först i Uppsala *Arfslind*. Kollega vid skolan i Sala 1686, Prv 1687 1/4, komminister i Stora Tuna 1694, kh i Ål 1718 (1719), död där 1728 23/2. Gift 1) 1685 m *Catharina Olofsdtr*, 2) 1695 m *Ämfre Mattsdtr* och 3) 1719 m *Brita Giræus* änka efter Georgius A. Tronelius. Barn, se Ekström.

¹¹²⁷ Till bröllopet i Stockholm trycktes tre hyllningsskrifter författade av N. Duvaerus (B 1.364), J. Lochnæus resp Johannes Johannis Vallerius (B 1.377).

¹¹²⁸ Uakp 1689 19/6 § 5.

¹¹²⁹ Fil fak prot 1691 15/6, Uakp 1691 17/6 § 1.

¹¹³⁰ ULA, Upps domk förs D II:1.

¹¹³¹ ULA, Hel Tref D II:1.

¹¹³² Uakp 1691 14/12.

¹¹³³ Se bl.a UUA(I), B I b:10 och UUA(II), G I b:64 p. 1178.

A. genomgick gymnasiet i Västerås. 1680 7/12 var A. och den i Västmanlands-Dala nation samtidigt inskrivne Samuel Elai Terserus (B 1.342) inkallade på kämnärskammaren som vittnen i ett mål mot skinnaren Johan Beck för ölförsäljning på olaga tid. Denne frikändes dock på A:s berättelse, att då de båda kamraterna tillsammans med en ej namngiven student ätit aftonvard hos Beck och gått därifrån fram emot klockan 11 ”sedan dhe sungit i medlertijdh [under tiden] ett aller annat Discant Stycke, emädan wärden dhem [för]pläгат både medh öhl och bränwijn”.¹¹³⁴

Litteratur: Ekström 2:1, s. 96f.; Muncktell Hm II:266f; V-Dala 865.

B 1.342 SAMUEL ELAI TERSERUS

UM: 1680 23/10 (Westm)

NM(vd): [1680] 24/10

Född 1658 16/10 i Hjortnäs, Leksand. Föräldrar: lantbrukaren och handlanden Elof Terserus och Lisa Olofsdtr. Magister 1688. Skolmästare i Munktorp 1690 och därefter rektor i Köping. Prv 1691 27/8, kh i Säter 1692, död där 1724 29/3. Gift 1692 7/4 m företrädarens dtr *Christina Munktelia* (f 1674 juni, d 1751 16/10). En son är *Elaus Samuelis Terserus* (B 1.465).

T. sjöng 1680 tillsammans med inskrivningskamraten Petrus Olai Arfslind (se denne B 1.341) och en ej namngiven student diskantstycken hos skinnaren Beck som tack för förtäring.¹¹³⁵

Skrifter: diss 1686 *Anthropothusia maxime Hyperboreorum in paganismo*. Pres Andreas Norcopensis-Nordenhielm – diss pro gradu 1688 *Interna civitatum structura*. Pres Nicolaus Wolff adlad Stiernberg

Litteratur: Lidén I, s. 365, 540; Muncktell Hm II, s. 505f; V-Dala 866.

¹¹³⁴ RA, Svea hovrätt, Härads- m.fl. rätters domb, Upps lään 38 f 228v (A. kallas i prot för Lindelius).

¹¹³⁵ Kåp 1680 7/12. RA Upps lään 38.

B 1.343 JOHANNES THELIN

UM: 1680 11/12 (Johannes Thelijn,

Gestr)

NM(gästr): 1683 23/3 (Telan)

Nationsmatrikeln uppger att han var son till Gävle kyrkas uppsyningsman. Var lärare i lägsta klassen i Gävle skola vid inskrivningen i UM och kantor där. När han dog av kolera var han lärare i högsta klassen.¹¹³⁶

Den 9/10 1690 var han depositor och betalade tillsammans med kurator Olaus Plantin för Samuel Rheen, Westrog vid inskrivningen.

Musikalisk verksamhet i Uppsala är obekant.

BK

B 1.344 NICOLAUS PETRI BRÖMS

UM: 1680 15/12 (Nicolaus Bröms,

Upl)

NM(upl): 1680 15/12 (Nicolaus Bröms)

Son till kh i Vendel, Petrus Isaaci Bröms och Helena Eriksdtr Cantherus.

Prv 1697. Kh i Spånga 1702. Död 1708 2/3.

Inskreven som minderårig tillsammans med brodern *Isacus*. Avlade studenteden först 1695 30/10.

På rector cantus Christian Zellingers begäran insattes B. som musikstipendiat vt 1694 i fil fak efter Ericus Thunius (B 1.368).¹¹³⁷ Han placerades i klass 2 från vt 1696 och stod kvar t.o.m. vt 1697, varefter han ersattes av Birgerus Corylander (B 1.430).¹¹³⁸

Redan 1689 anmäldes disputationssämnet *De motu*.¹¹³⁹ 1695 fick han tillstånd att disputera exercitii gratia *De mutuis officiis inter parentes ex liberos*,¹¹⁴⁰ och följande år avlade han filosofie examen,¹¹⁴¹ disputerade för graden vt 1697 *De nymphas poetarum* och promoverades som nr 9 av 39 i december samma år.¹¹⁴²

BK

Litteratur: Fant-Låstbom Hm III:66; Lidén I, s. 190, 415.

¹¹³⁶ UUB U 700a.

¹¹³⁷ Uakp 1694 5/7.

¹¹³⁸ Fil fak prot 1697 8/12 § 2; Uakp 1697 13/12 § 8.

¹¹³⁹ Uakp 1689 8/5 § 20.

¹¹⁴⁰ Fil fak prot 1695 10/4, 20/6.

¹¹⁴¹ Fil fak prot 1696 26/3, 4/4 § 1, 21/10 § 2.

¹¹⁴² UUA(IV:4) D III:1 p. 33, 36; p. 44.

B 1.345 THOMAS (NICOLAI) IHRE

UM: 1680 21/12 (Thomas Ihre, Gotl)

NM(gotl): 1680 5/12 (Doct Thomas
Ihraeus)

Född 1659 3/9 i Visby. Föräldrar: handlanden *Nils Ihre* och Elisabeth Qviberg. Studier i Visby skola, inskr vid Khvns univ 1677 27/11, baccalaureus där 1678 14/5, inskr vid univ i Rostock 1680 25/4, i Uppsala 1680 21/12, disp i Uppsala 1685 20/5, magister 10/12. Vistades sedan i utlandet. E.o. teol prof vid Uppsala univ o kh i Hagby 1692 24/9, prost s.å., 3:e teol prof i Lund o kh i Uppåkra o Flackarp 1693 23/12, LU:s rektor 1698 o 1709/10, 2:e teol prof i Lund 1712 4/6, domprost i Linköping 1716 24/9 (1718 1/1), död 1720 11/3. Gift 1) 29 juli 1696 i Lund m *Brita Steuchia*, (f 1679 19/7, d 1710 21/4 i Lund), dtr till ärkebiskopen Matthias Steuchius och Anna Tersera; 2) 1713 19/8 m *Petronella Catharina Bille*, (f 1680 10/4 på Dybeck, Ö. Vemmenhög, d 1746 10/1 på Snogeholm, Sövde sn), dtr till Christian Bille och Karen Vind, samt omgift m Nils Langelius, adl Bildensköld. Barn 1): *Catharina* f 1700, d 1739; *Johan* f 1707 14/3 i Lund, d 1780 1/12 i Uppsala. En yngre bror till honom är *Nils Ihre* (B 1.365).

I., som tidigt gjorde sig känd för grundlig lärdom och omfattande språkkunskaper, utgav redan under sin första utlandsresa en latinsk grammatik, *In nuce Roma*, vilken kom att användas som lärobok under mer än 100 år. Under studietiden i Uppsala 1680–85 blev han preceptor för två söner till landshövding L. Ribbing i Gävle och fick 1687 följa sonen Per Ribbing och Claes Ekeblad på en resa till Danmark, Tyskland, Holland och Frankrike. Därefter fick han under tre år från 1689 möjlighet att med underhåll av Karl XI besöka universitet i Tyskland bland annat i Kiel 1689, Holland och England för att ytterligare förkovra sig i teologin. Vid återkomsten utnämndes han 1692 till e.o. teol prof i Uppsala och påföljande år till innehavare av den nyinrättade 3:e teol professuren vid Lunds univ, där han 1712 blev 2:e teol professor (SBL).

1681 förekommer I. i konsistoriets protokoll på grund av en tvist med Hemming Gustafsson (B 1.267) som skulle lära I. ”lackwärck” mot att I. lånade ut sin tabulaturbok. Båda fick böta, H. mest.¹¹⁴³ Det torde rört sig om en av nedanstående klavertabulaturer S-Uu Ihre 284 (M 4.15), Ihre 285 (M 4.16).

Ihre anges ha varit violinist. Inga spår av musikverksamhet i Uppsala har påträffats. I den rika Ihreska samlingen i UUB ingår sju musikhandskrifter.

¹¹⁴³ Uakp 1681 16/11 § 19, 23/11 § 12, 7/12 § 8.

Av dem finns flera som synes till sin huvuddel ha anlagts under tiden i Köpenhamn 1677–80 av I., samt en yngre klaverbok som använts företrädesvis av hans dotter Catharina och hans son Johan.

S-Uu Ihre 284¹¹⁴⁴ (M 4.15) är en klaverbok i notskrift och tabulatur som består av 11 sammanbundna fasciklar, vilka vid bindningen försågs med påskriften ”Thomas Nicolai Ihre mpr Anno MDCLXXIX Die 15 calend: Febr”. Två händer, av vilka hand 1, som är senare torde vara I:s. En saraband p 114 skriven med denna hand har tonsättarnamnet T[homas] N[icolai] I[hre]. Utmärkande för innehållet är sviter och intavoleringar av Johan Lorentz (c 1610–1669) som var organist i S:t Nicolai och Holmens kyrkor i Köpenhamn.

S-Uu Ihre 285¹¹⁴⁵ (M 4.16) är en klaverbok i notskrift och tabulatur som består av 9 sammanbundna häften, vilka vid bindningen fick påskriften ”Me possidet Thomas Ihre Anno 1679 d 12 Decembris Thomas N[icolai] Ihre mpr. Thomas Ihre Wisbyensis Gotlandia Svecus”. Två händer av vilka hand 1 är identisk med hand 1 i Ihre 284. Utmärkande för innehållet är sviter och satser av Buxtehude, J. A. Reincken, Franz Tunder, Johan Lorentz, J. J. Froberger (hand 1), J. J. Froberger (hand 2).

S-Uu Ihre 286¹¹⁴⁶ (M 4.50) är en klaverbok i notskrift och tabulatur påbörjad från volymens bägge ändar. Tre händer, varav en torde vara I:s, en hans son Johans och en hans dotter Catharinas, som torde vara den som åsyftas med ”Minuet de Mademos: Ihre”. Innehållet är 30 år yngre än de båda tidigare volymerna och har talrika konkordanser med samtida svenska klaver- och lutböcker bland annat några bland ”Stormaktstidens tio i topp”.¹¹⁴⁷

S-Uu Ihre 217 (M 4.17) är ”violinduetter” enligt Grapes katalog där I. anges vara skrivaren.¹¹⁴⁸ Det är mycket sannolikt att en basstämma och kanske två violastämmor saknas. Innehållet överensstämmer nästan exakt med det handskrivna stämmaterial som Lundastudenten Joannes Steuchius (B 1.399) hade tagit med till universitetet i Rostock under sitt studieuppehåll där.¹¹⁴⁹ Där kopierades det ca 1698 av en annan Lundastudent, Nils Tiliander, som tog det med sig hem till Sverige där det nu finns, också i form av ”violinduetter” med förkomna bas- och violastämmor.¹¹⁵⁰

¹¹⁴⁴ Grape, s. 587–596; Rudén Music in tablature, s. 82–84; Lorentz Klavierwerke; Gustafson vol 2, s. 54–63.

¹¹⁴⁵ Grape, s. 596–610; Rudén Music in tablature, s. 84–86; Reincken.

¹¹⁴⁶ Grape, s. 610–614; Rudén Music in tablature, s. 86–87.

¹¹⁴⁷ Rudén (STM 1976).

¹¹⁴⁸ Grape, s. 437.

¹¹⁴⁹ Det är numera förkommet.

¹¹⁵⁰ Innehållet utgör fol 5v–21v i S-Vx Ms 6 på stadsbiblioteket i Växjö. Se Rudén Ensemble music.

Innehållet består av satser ur operor och baletter av J.-B. Lully och en svit av Guillaume Dumanoir som är en äldre typ av musik.

Ihre har varit andre ägare till musiktrycket *Exercitium musicum bestehend in auszerlesenen Sonaten, Galliarden, Allemanden, Baletten* etc. Frankfurt am Main 1660, S-Uu Ihre 281–283 (M 4.18) för 2C, b [saknas], bc.

Till hustru 1) *Brita Steuchia*, anonym bröllopsskrift 1696 29/7 Lund (sv vers, Dencker s. 71). Synbarligen parodidiktning till kända melodier framförda av gudarna:¹¹⁵¹

Jupiter	till Viol de Espagne [Folies d'Espagne]
Venus	till Bouré Epicur
Neptunus och Thetys	till Gavotten [C'est l'amour av J.-B. Lully]
Diana med Dryades	till Rigaudon
Mars	till Engelske Giqven [Ruden 3203]
Pales	till en Minuet
Temis	till en Boure
Bachus med Ceres	till Dala Dantzen

Verk: Then swenska psalmboken 1697 nr 156 ”Skåder, skåder nu här alle” enligt Harald Vallerius.¹¹⁵²

Skrifter: Se SBL

Litteratur: Buxtehude; Froberger; Grape Ihreska handskriftssamlingen; Lorentz Klavierwerke; Reincken Sämtliche Werke für Klavier; Rudén Ensemble music; Rudén Music in tablature; Rudén (STM 1976); SBL 19, s. 761.

B 1.346 ANDREAS JOHANNIS OROSTANDER

UM: 1681 12/2 (Andreas Orostander,
Westm)

NM (vd): 1681 12/2

Född 1662 i Tortuna som son till sedermera kh där Johannes Hermann Orostander [Lismensis] och Maria Floræa. Skolgång i Västerås 1672 (diskantist i förteckning 1679). Magister 1694, prv 1696 men erhöll ej sökta prästbol. Rector musices et cantus sannolikt 1694 i Västerås efterträdande Laurentius Gudmundi Wulf (B 1.327). Entledigad med bibehållen lön 1715 30/3. 1721 3/4 fick han avstå hälften av lönen från staden till blivande efterträdaren Ernst

¹¹⁵¹ Norlind TK 3, s. 38.

¹¹⁵² Norlind TK 3, s. 269, melodin s. 271.

Ferdinand Pape, som sannolikt vikarierat som director musices redan från 1715 för att bli ordinarie 1726. Död ogift i Västerås 1726 18/2.

Vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation erlade O. de sedvanliga 12 daler kopparmynt. Från Uppsala saknas uppgifter att O. deltagit det officiella musiklivet. Fastlagssöndagen 1685 störde O. med två kamrater (Achatius Gåse och Andreas Morin) friden hos skomakaren Erich Olsson, där gesällerna höll krogdag. De hade gjort sig lustiga och haft ”speel för sigh”. För den hemgången utdömdes böter och ett års offentlig relegation, vilket dock upphävdes på hösten med kanslerns medgivande.¹¹⁵³ Ht 1688 fick O. tillstånd att disputerat *Quædam reipublicæ conservandæ rationes*.¹¹⁵⁴ Samma termin hade han kontroverser med rustmästaren Johan Rudbeck – son till Johannes Rudbeck den yngre – som flera gånger bråkat utanför hans bostad, vid ett tillfälle med fyra lejda skalmejlåsare,¹¹⁵⁵ medan O. och hans gäster höll musik inne i huset.¹¹⁵⁶ Landshövdingens ingripande behövdes för att få in böterna från Rudbeck.¹¹⁵⁷

I december 1690 avlade O. teologie examen. Han anmälde sig även till stipendium men hörde till dem som då ej fick rum.¹¹⁵⁸ Ht 1691 blev han dock stipendiat i teol fak, fast ej som musikanter,¹¹⁵⁹ och han stod kvar t.o.m. vt 1695. O:s filosofie examen i början av ht 1694 gick tämligen knaggligt. Efter omskrivning och ett medelmåttigt muntligt prov släpptes han emellertid igenom av fakulteten bl.a. ”effter han var en gammal Academicus, och satt nu uti wärkelig tjenst”.¹¹⁶⁰ Han disputerade samma termin pro gradu *de Hegira Muhammedis* och promoverades som nr 42 av 45.¹¹⁶¹ Från Uppsala hade O. åren 1697–[1699] till låns A. Kirchers *Musurgia universalis* genom förmedling av prof. Harald Vallerius, som 1699 11/10 föreslog 1. upplagan av O:s *Compendium musicum* till tryckning, vilket skedde på egen bekostnad. O. hänvisar däri till V:s diss *De modis*. Vallerius grundlade med sina dissertationer en musikvetenskaplig tradition av mera modernt snitt. O:s därav avhängiga musikleära för gymnasier bidrog till att Vallerius åsikter spreds både inom och utom Sveriges nuvarande gränser.

¹¹⁵³ Uakp (minus) 1685 14/3 § 3, 21/3 § 1 m.fl. (majus) 17/6 § 15, 12/9 § 3, 14/10 § 12, 21/10 § 6; UUA(I) E I b:2, 1685 20/10, univ-kanslern till akad. kons.

¹¹⁵⁴ Fil.fak. prot 1688 13/10; Uakp 1688 24/10 § 15.

¹¹⁵⁵ Det var namngivna militärmusiker från Upplands regemente (B 5.4–6).

¹¹⁵⁶ Ukäp 1688 23/11, 7/12.

¹¹⁵⁷ Upps länsstyr, Landskansliet A II a:17, 1690 11/4, landsh i Uppsala resolution för stud Orostander.

¹¹⁵⁸ Teol.fak. prot 1690 23/11, 6/12, 15/12 § 4.

¹¹⁵⁹ Uakp 1691 16/12.

¹¹⁶⁰ Fil.fak. prot 1694 22/8, 8/9.

¹¹⁶¹ UUA(I) D III:1 p. 5, 7, 9, 12.

Trots att den stadfästa koralpsalmboken utkommit 1697 önskade O. utge en sådan med melodierna i fyrstämmig sättning. Domkapitlet i Västerås var ej intresserat av sådan kyrkosång.

I Västerås väckte O. förslag i domkapitlet 1698 om att ingen skulle tillåtas avgå till akademien utan att vara försedd med attest om flit och framgång i musik och att ingen skulle ordinerats till präst utan att visa sin ”förfarighet in musica, särdeles choralit” (Norlind).

Skrifter (u n): *Compendium musicum tam veterum quam recentiorum canendi methodum exhibens*. 1. uppl. 1699, 2. uppl. 1703.¹¹⁶²

BK, rev JOR

Litteratur: Bergquist, s. 72; Kallstenius, s. 198f., 200f.; Lidén I, s. 368, 382; Muncktell Hm III:396; Norlind TK 3, s. 105, 306; V-Dala 870.

B 1.347 JOHANNES JOHANNIS STRÖM

UM: 1681 12/2 (Johannes Streum

Suderm)

NM(söd): 1681 12/2

Kyrkoherdeson från Frustuna. Flyttades från trivialskolan i Strängnäs till gymnasiet 1672 (till 1680). Magister 1694.¹¹⁶³ Lektor i filosofi och poesi i Strängnäs gymnasium 1695, i matematik 1696 tillika director musices. Rektor 1700. Utnämnd till kh i Lerbo 1706 men avled 20/11 på sitt prebendehemman Norrby på Tosterön innan tillträdet, som skulle skett 1707.

S. torde fått sin musikutbildning i Strängnäs. Han torde varit exspektant innan han fick penningstipendium i fil fak från ht 1687 till vt 1695 som musiker under Harald Vallerius och Christian Zellinger ersättande Jacob Ståhlberg (B 1.312).¹¹⁶⁴ Eftersom stipendiet ej utdelades 1693 erhöll han det i efterhand ht 1695 sedan att han lämnat staden.

S. torde ha deltagit i jubelfesten i febr/mars och i begravningsmusiken för Ulrika Eleonora den äldre 1693 28/11.

1688 och 1689 återfinns S. i domkyrkans kommuniionslängd.

Till begravningen 1706 18/12 i Strängnäs domkyrka skrev Nicolaus L. Törning svensk vers med musiknotiser.

¹¹⁶² Notlinjer i träsnitt för notskrivning för hand. Utgiven med latinsk och engelsk parallelltext av M. Lundberg & P. Sjökvist i STM 2010, s. 51–112.

¹¹⁶³ Grat 1694 11/12 Votum cum Eximius atque Clarissimus Dn. Candidatus Johannes J. Ström Sudermannus, Solennes in Philosophia Honores Consequeretur av Joh. Widberg, Andreas O. Rockman, Carl Rockman.

¹¹⁶⁴ Uakp 1687 17/12 § 4.

Skrifter: diss 1693 24/5 *de fluminibus*. Pres Harald Vallerius. – pro gradu 1694 *Lucernis quibusdam veteris*. Pres Petrus Lagerlöf. – Gymnasialavhandling 1703 30/5 *Positiones philosophicæ*.

Litteratur: Hagström Hm II:73; Lagerholm Sn 1014; Lidén I, s. 299, 501; Petersson Matricula I, s. 35, 36, 39, 41, 43, 45.

B 1.348 ISRAEL POURELL

UM:1681 16/3 (Holm)

NM (st): - -

Nedanstående biografi bygger i allt väsentligt på K. Sparr, Israel Pourell. Född i Stockholm c 1665 son till ”fransyske Hofspråkmästaren” Bertram Pourel och hans hustru i andra äktenskapet Catharina Israelsdtr Grubb, änka efter Jacob Mårtensson. Skolgång i Stockholm. Omkring 1674 i M. G. De la Gardies tjänst. Död i Stockholm 1709, begr Klara kyrkogård 9/12. Gift. Hustru med två barn begr Klara kyrkogård 1691 1/10.

I en supplik 1681, när han börjat studera, bad han om understöd med anledning av sitt avsked från M. G. De la Gardie. Han nämner där att han kallats från skolan 1674 för att tjänstgöra vid dennes hov.¹¹⁶⁵ De la Gardie bad i februari 1678 prosten i Lidköping, Jonas Rudberus att ta hand om P. (del 1, s. 285).¹¹⁶⁶ Där angavs att han var en liten gosse med ”een mächta wacker röst” som borde utbildas i Lidköping om De la Gardie kunde få bekräftat att han kunde undervisas och helst bo hos Rudberus. Möjligen från Lidköping skrev P. till De la Gardie ett klagobrev att han inte på tre år fått någon undervisning och ej heller benkläder och om den tyske magistern ej stannade i staden önskade han undervisning i franska av sin bror (Johan Ludvig, Crispin eller Magnus, osäkert vilken) som nu var där och ”af det språket profession gör”.¹¹⁶⁷

P. begav sig på vinst och förlust till Uppsala, där han fick kungligt stipendium ht 1680 och i april 1681 omnämns som musicus.¹¹⁶⁸ I teol fak:s stipendielista 1681 2/12 antecknades P. som musicus på kommunitetet.¹¹⁶⁹ 1682 vt och ht erhöll han k stipendium. I mars 1683 skrev P. en supplik till De la Gardie om dubbelt stipendium och angav att Olaus Rudbeck tidigare hjälpt honom

¹¹⁶⁵ RA E 1527 (egenhändigt).

¹¹⁶⁶ Renskrift i Sparr Israel Pourell s. 50.

¹¹⁶⁷ RA, De la Gardieska samlingen C:1.

¹¹⁶⁸ RA E 1527 attest av Israel Kolmodin 1681 15/4 ”strax är worden antagen och afhållen widh musicen i Upsala för sin färdighetz skull i den konsten”.

¹¹⁶⁹ UUA(IV:1) E:1.

till ett enkelt stipendium på 120 daler kopparmynt.¹¹⁷⁰ Under studietiden gjorde han sig bemärkt som musiker. Rudbeck skrev i juni 1693 ett långt rekommendationsbrev för P. där det framgår att att han studerat värtalighet och ännu lång tid efter studietiden utantill kan recitera hela sidor och kapitel.

Till samma sina wackra studier har han och tillagt det, hwilket mycket till berömmandes är, at han i den angenämaste konsten ibland alla artes liberales, Musiquen nembl. sigh wähl exerceerat och så färdig giort, at iag kan räkna honom för en af dhe Principales, som här ibland Studenterne uthi Musiquen under min direction warit hafwer. Hwilken berömlig exercice han sedermera, sedan han Academien qvitterat [lämnat] hafwer, ej tillbaka satt, uthan så handhaft, at han på dhe rareste musicaliska Instrumenter, nembl. Luta och Harpa sig öfwat och färdig giort [...] han är den endeste och förste bland studenterne här wijdh detta Kongl Universitetet som sigh med det wackra Instrumentet K: Davids Harpa befattat hafwer, som är så mycket mehr lofwärdt, som han uthan någon anledning [handledning] eller någors Instruction derpå nådt en wacker perfection (I 2.24).¹¹⁷¹

P. torde huvudsakligen ha spelat knäppinstrument och klaverinstrument. Sådana fanns i riklig mängd enligt den förteckning 1685 som redogjorde för av Olaus Rudbeck bekostade instrument för akademien (I 2.19). Däribland förekommer ”Davids harpa” bland dem som inte plägar brukas i kyrkan. Det är sannolikt det harpinstrument som återfinns i M. Mersenne *Harmonie universelle*.

Utan akademisk examen har P. uppenbarligen återvänt till sin mor och styvfar Christopher von Bergen i Stockholm. Med dateringen Stockholm 1686 20/7 riktade P. en skrivelse på latin till prof. Lars Norman i Uppsala.¹¹⁷² I en odaterad skrivelse erbjuder sig P. att underhålla vid kungl hovet bl.a. på Davids harpa.¹¹⁷³

¹¹⁷⁰ RA E 1527.

¹¹⁷¹ RA Biographica P:23; Avtryckt i Sparr Israel Pourell, s. 51.

¹¹⁷² UUB G 191.

¹¹⁷³ RA Biographica P.23.

Fig 9. Harpa. Utsnitt ur M. Praetorius, Syntagma musicum, del 2, plansch 18.

Under 1690-talet förde P. processer om sitt fadersarv, vilket hade till resultat att han, brodern Crispin och modern Catharina Grubb utkwitterade ett antal silverföremål 1690 18/6.¹¹⁷⁴ Av musikaliskt intresse är en process förd mot ”Hustru” Maria Bader angående ett klavikord. Enligt protokollen från den processen skulle P. ha lånat ut sitt klavikord till en vän, studenten Jacob Forster,¹¹⁷⁵ som i sin tur hade kvarlämnat det hos Maria Bader vid sin avresa från Stockholm. Hon var inte villig att släppa ifrån sig klavikordet förrän P. bevisat att han verkligen var ägare till det. Som vittnen kallade P. Jacob Nordenstadt och Johan von Bergen, bror till P:s styvfar. De intygade att klavikordet tillhörde P. Rätten beslöt att han skulle återfå det.¹¹⁷⁶

Ett försök att utfå en assignation på 600 daler silvermynt utgörande lön för Lars Månsson Falkensten, vars son Matthias Larsson sannolikt var den som genom knivhugg dödat P:s far Bertram, misslyckades genom beslut av K. Maj:t 1698 31/10. Ett ytterligare försök att utfå assignationen och dessutom 300 riksdaler ”som för min S. faders gjorde upwachtning wid det Kongl:

¹¹⁷⁴ RA Biographica P:23.

¹¹⁷⁵ Jacobus Erii Forsterus, Aboensis UM 1693, preceptor.

¹¹⁷⁶ SSA, Stockholm Norre Förstads Civilprotokoll 1695 13/12, 19/12.

Hofwet i Hennes Högst S: Ma:tz Dronning Christinas tydh, af hwilken han till fransösk Hoffspråkmästare kalladh blef, för mig innestående warit” Beloppet var enligt P. avsett för en ”Musicalisch Kong Davids Harpa”. Den sex sidor långa skrivelsen med citat ur Olaus Rudbecks utlåtande 1693 synes ej ha behandlats av K. Maj:t.¹¹⁷⁷

P. begravdes på Klara kyrkogård, vilket antyder att varit bosatt på Norrmalm. Gravöppning för P. och hans broder skedde 1709 9/12.¹¹⁷⁸ Bouppteckningen (M 4.39), som anger dödsdatum till 1707 26/12, förrättades 1709 4/5 och upptar bl.a. 57 böcker, däribland Rudbecks *Atlantica* del 1, en svensk psalmbok samt ”4 St. Speelböcker med noter”, de senare angavs vara utan värde. Bland böckerna fanns Cicero och Tacitus, vidare juridisk, filosofisk och språkvetenskaplig litteratur.¹¹⁷⁹ I övrigt visar boet på stor fattigdom. Hela boet tillföll slaktaren Matz Suneson för att täcka P:s hyresskuld på 513:17 daler kopparmynt.¹¹⁸⁰

P. har gjort sig känd i Stockholm vid sekelskiftet 1700. Säkert var det genom musikalisk verksamhet, men alla uppgifter om denna saknas. En ”liten Gravskrift öfwer en Musicant wid namn Lorell, som dog i Stockholm 1708” återges i *Små-saker till nöje och tidsfördrif* utg. av Bengt Bergius vol 4 (1756), s. 66. Det är mycket sannolikt att det är Pourell, som avses.

Nu lägges ned i ro den mången rolig gjorde.
Fast han sin Lute-klang med tårar ofta mängt,
Och på en Babel pil sin harpa afwog hängt,
Man honom uti lag dock alltid nöjd försporde.

Så gick det med Lorell, som androm, de der lära
Sin konst fullkomligt ut: han altid spela fick
För dem, som uti dans för Lyckans pipa gick.
Fast han med tunger fot måst Tidsens öde bära.

En del av P:s repertoar har bevarats i luthandskriften S-L Wenster G 34 (M 4.40) där ett lägg, fol 40-52 har rubriken ”Lutenisten Pourells i Stockholm stycken på följande 4 arken”.¹¹⁸¹ Styckena som är noterade i fransk luttabulatur är avsedda för en 11-korig luta i ”barockstämning”. De innehåller P:s repertoar bestående av den aktuella lut- och klaverlitteraturen av tidens ledande franska lutspelare och kompositörer. Som det oftast är fallet är tonsättarnas

¹¹⁷⁷ UUA X 240 (Pourell).

¹¹⁷⁸ SSA Klara församlings räkenskaper 1709, kvitto nr 298.

¹¹⁷⁹ Hela bouppteckningen i Sparr Pourell, s. 54f. Sammanlagt 80 d smt.

¹¹⁸⁰ SSA Rådhusrätten och magistraten. Justitiekollegiet 1724/1. Inventariebok f 158–161 v

¹¹⁸¹ Rudén Music in tablature, s. 30 f.

namn utelämnade. Genom konkordanser kan man få fram de kända namnen Jean-Baptiste Lully, Valentin Strobel, Ennemond Gaultier, Charles Mouton, Germain Pinel, Mercure, Jacques Gallot, J. A. Losy von Losinthal.¹¹⁸² Många stycken återfinns bland ”Stormaktstidens 10 i topp”.¹¹⁸³ Några har endast svenska konkordanser. Volymen inleds av en fascikel som är ”Danska luthenisten Daniel Holst stycken”.¹¹⁸⁴ Samma skrivare har i volymen S-L Wenster G 37 skrivit in ”Luthenisten D Holz stycken” vilka utgöres av en likartad repertoar.¹¹⁸⁵ En ägareanteckning P:P: Platin, Malmö den 30 novemb 1712 ger en ungefärlig datering av nedskriften som måste ha skett efter P:s död.

Litteratur: B. Bergius Små-Saker til Nöje och Tidsfördrif, 4, s. 66; Geni: Israel Holmensis Pourel [elektronisk resurs = Sparr]; Musik für Lauteninstrumente [elektronisk resurs]; Rudén Music in tablature, s. 30, 31; Sparr Israel Pourell.

B I.349 PETRUS LAURENTII TUNANDER

UM: 1681 31/8 (Petrus Laurentii

Thunander, Smol)

NM(sm): 1681 31/8

Född i Tunnerstad, son till Laurentius Simonis Neuver, klockare, kollega, organist Visingsö och Ingrid Svensdtr. Formsnydare i Antikvitetskolegiet Uppsala. 1684 privatlärare i Katarina för två söner till Henrik Keyser II. Disputerade 1689 *De mensibus*. Pres Andreas Spole. 1699 troligen kvar i Uppsala. 1706 15/8 omnämns död. Ogift.

T. besökte Braheskolan, Visingsö. Grundläggande musikutbildning gavs sannolikt av den välutbildade fadern, anställd hos Per Brahe den yngre.¹¹⁸⁶ Inga notiser har påträffats om musikmedverkan i Uppsala under Harald Valerius eller Christian Zellinger.

T. var 1690 inblandad i mål mot Sveno Platin, ög, som han slagit i huvudet. Landskapet enades om att bidra till hans böter.¹¹⁸⁷

Begravningsverser, bröllopsverser och gratulationer från stockholmstiden huvudsakligen riktade till ståndspersoner där och från 1687 åter i Uppsala: till greve Peder Brahe, begr 1685 10/12 Riddarholmskyrkan (sv och lat vers). KB Verser, ensk 2o, samlbld 2 nr 130.– Adam Leyell, köp- och handelsman i

¹¹⁸² S-LuG34.

¹¹⁸³ Rudén STM 1976.

¹¹⁸⁴ Daniel Holst fick 1691 burskap i Köpenhamn som ”Fiolgamist”.

¹¹⁸⁵ Rudén Music in tablature, s. 31; S-LuG37 i Musik für Lauteninstrumente.

¹¹⁸⁶ Se Rudén, Per Brahe den yngres hovkapell, s. 194.

¹¹⁸⁷ UUB 1220a s. 70, 73, 74.

Stockholm, begr 1686 9/5 Storkyrkan (sv vers). – Gustaf Horn, begr 1686 31/10 Riddarholmskyrkan (sv vers). – (medförf) Johannes Toreri Bonaeus vg, resp diss 1687 26/2 Uppsala, grat (lat vers). – teol dr Petrus Rudbeckius vid tillträdet till rektoratet för 4 gången 1688 19/6, grat (lat vers) tills.m. Henricus Keyser junior (4 rader lat vers) [Rudbeck 631]. – Jacob Andersson Hambræus, Uppsala akademis befallningsman och spismästare, begr 1689 8/9 Lena (sv vers). – (medförf) Carl Mörner & j Maria Stiernbergh, br 1691 30/1 (sv vers). – Stud Nicolaus J. Figrelus (d 1690 24/5, 19 år 8 mån), begr 1691 29/3 Upps domkyrka (sv vers). – (medförf) assessor i Bergskollegium Abraham Lingberg, begr 1693 11/1 Lillkyrka, (sv vers, personalier). – hustru Maria Andersdtr, g m Lars Groot, köp- och handelsman i Sthlm (d 1699 29/12 i barnsäng), begr 1700 21/1 Katarina (sv vers, 20 fyraradingar)

Litteratur: Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:20; Lidén I:434; Molin-Wilstadius Sm 1214; Rudbeck, s. 631; Rudén Per Brahe den yngres hovkapell, s. 94f (fadern); Vennberg Inl till Afritningar, s. 28; Vistrand Sm 429.

B 1.350 MICHAEL BJÖRKMAN

UM: 1682 18/2 (Michael Björckman,
Helsing)

NM(häls): - -

Inskriven i UM med intyg från gymnasiet i Gävle. Musiknotiser från Uppsala saknas. Cantor choralis i Hudiksvalls skola 1692. Avsatt. Efterträdare Jonas Nyblaeus fr 1693.

Litteratur: Nordlund, Lärare vid Hudiksvalls skola, s. 91.

B 1.351 PETRUS OLAI NOBELIUS

UM: 1682 21/2 (Scan)

NM(upl): [1682] 1/3 (Petrus Nobelius)

Härkomst från Östra Nöbbelöv. Skola i Kristianstad? På grund av danska kriget flykt till Uppsala. Häradshövding 1689–1707 i Närke, Frösåker, Häverö, Sjuhundra, Oland, Lövsta och Hållnäs samt Dannemora. 1691 resa till Livland. 1695 k fullmakt att vara häradshövding efter Nils Tungelstedt.¹¹⁸⁸ Död 1707 1/11. Gift 1696 16/1 m *Wendela Rudbeck* dtr till Olaus Rudbeck.¹¹⁸⁹ Barn, se nedan.

¹¹⁸⁸ Upps länsstyr, Landskansliet D I:24 nr 79.

¹¹⁸⁹ Br av Myrtillus (sv vers). KB, Verser, ensk A 4o:26 nr 27b (1696).

Släkten Nobels förste säkert kände medlem. Studerade juridik. Redan innan han immatrikulerades fick han musikstipendium vilket tyder på tidigare utbildning.

N. blev 1682 preceptor för tvenne minderåriga adelsmän, Samuel och Frans Appelbom, samtidigt immatrikulerade.

Kungl stipendiat i kommunitetet i jur fak under rector cantus Harald Vallerius från vt 1681 som Petrus Olai Scanensis, musicus. Penningstipendium vt 1686 till ht 1690. I december 1691 när han redan var häradshövding ansökte N. att återfå sitt stipendium i musiken som han mist p.g.a. sin resa till Livland. Hela konsistoriet fann detta skäligt, då ”han är omistandes i Musiquen”. Olaus Rudbeck skulle disponera härom men konsistoriet måste ratificera.¹¹⁹⁰ Det synes dock ej ha skett.

N. synes ha varit eldfängd. I december 1687 hade domkyrkoorganisten Christian Zellinger bjudit N. på Anders Anderssons källare, då han skulle hjälpa honom i ett musikstycke. Zellinger hade där vid en dispyt överfallit N., varefter de dock förlikts på rådstugan. Därefter hade de varit hos rector cantus prof. Vallerius, för övning av musiken till stundande rektorsbyte. Efteråt blev de av M. Grubb tillsammans med Erland och Nyström bjudna på källaren, dit Hemming Gustafsson (B 1.267) senare kom och råkade i slagsmål med N. Zellinger och hans gesäll Anders Scarander (B 2.10) vittnade om detta.¹¹⁹¹

N. förekommer i domkyrkans kommunionslängd 1689 (2 ggr) och 1690 (2 ggr).

1690 23/8 hölls votering rörande efterträdare som bibl.-amanuens och rector cantus. Som lämpliga nämndes J. A. Bellman, Petrus Nobelius, Johan Reftelius och Andreas Wibiörnsson.¹¹⁹²

Vid konsistoriesammanträdet i juli 1691 var Zellinger och N. inkallade. Enligt rektor J. Arrhenius hade Z. undandragit sig att musicera då Karl XI varit i staden. Zellinger sade sig genom orgeltramparen fått till svar att N. skulle höra om han fick för Olaus Rudbeck. N. nekade och sade att Rudbeck tyckt det vara bättre att de ej musicerade när de var så få – för att inte skämma ut sig.

Från högtiden i domkyrkan med anledning av Karl XII:s kröning 1698 3/3 skrev stud Johannes Björling (B 1.415) till sina föräldrar att ett av musikinslagen – för violer och 4 röster – sjöngs av Rudbeck, hans döttrar [Wendela och Johanna Christina] och måg, häradshövdingen N. Det följde på koralen ”Herren vår Gud vare tig blid” framförd av församlingen samt två instämmande

¹¹⁹⁰ Uakp 1691 18/12.

¹¹⁹¹ Uakp minus 1687 9/2 § 1.

¹¹⁹² Uakp 1690 23/8.

orgelverk.¹¹⁹³ Han sjöng sannolikt tenor, Rudbeck sjöng bas, Rudbecks döttrar sopran och alt.

På våren 1706 inlämnade N. till K Maj:t en skrift, där han framhöll sin vacklande hälsa och begärde att få bege sig till surbrunnen för att kurera sig. Detta hjälpte dock ej. Han avled följande år.

Begravning: Jordsattes i kyrkan 1707 1/11. Officiant Dr Esberg.¹¹⁹⁴ Begravningsvers av ”Olof Rudbäck, sone-son” (sv vers, mytologisk musikmetafor).¹¹⁹⁵

Hustru: Wendela Rudbeck (B 5.8), f 1668/69, d 1710 [i pesten?]. 1710 28/6 jordsattes i domkyrkan¹¹⁹⁶ Inprotokollering 1711 8/4 av modern Wendela Lohrman hos magistraten i Uppsala av rådmän Frediani och Olof Rudbeck den yngre som förmyndare för N:s barn.¹¹⁹⁷ Frediani ville 1714 bli entledigad från förmyndarskapet.¹¹⁹⁸

Barn: Peter f 1700. – *Wendela Catharina I Nobelia*, begravningskrift 1701 3/7 av ”mot världsens snarOR” [Olof Rudbeck den yngre] (sv vers, 12 sexradningar m tryckta noter) ”Kunde tu så hastigt afskied taga” för S, bc (Davidsson Sv musiktr nr 92). – *Wendela Catharina II* dp 1702 6/12. – *Wendela Christina* dp 1705 11/11.¹¹⁹⁹ – *Olaus* dp 1706 31/12.¹²⁰⁰

Hushåll: 1702 [efter branden] bodde 1 man och 1 hustru i Vårfruroteln, 1703 med en piga.¹²⁰¹ 1706 fanns drängen Erich Johansson.¹²⁰² 1707 fanns man, hustru, 2 pigor, amman Chierstin, 1708 hade mannen dött.¹²⁰³

Egendom: Erich Ersson Lunds gård i Fjärdingen. Uppbud första gången 1706 16/7.¹²⁰⁴

¹¹⁹³ UUB N 1045 f 168-169. Annerstedt, Bihang III nr 9.

¹¹⁹⁴ ULA Upps domk förs F a:1.

¹¹⁹⁵ KB Verser, ensk B2o:8 nr 84 [Rudbeck 1319].

¹¹⁹⁶ ULA Upps domk förs F a:1.

¹¹⁹⁷ UUB X 240 Olaus Rudbeck d.ä. – Dombok 1711 10/4.

¹¹⁹⁸ Dombok 1714 13/3.

¹¹⁹⁹ Upps domk förs C a:2.

¹²⁰⁰ Upps domk förs C a:2.

¹²⁰¹ Kvarntullsmantalslängd ULA Upps stad (I).

¹²⁰² Ukp 1706 24/8, Upps stadsark (II) A I:6.

¹²⁰³ Upps stad (I), H III a:1.

¹²⁰⁴ Dombok 1706 16/7.

P e r s o n v e r s e r: till Charles Caspar Wrede, grat 1690 17/6 till tillträdet som rector illustris vid Upps akademi (fr vers). – akademiapotekare Siegfried Hartvig Voigtlander & j Catharina Holsbom, br 1709 20/7 Uppsala (sv vers).

Litteratur: Almquist Domsagor 1, s. 123; Davidsson Sv musiktr nr 92: Schück & Sohlman, Alfred Nobel och hans släkt, s. 9–22, 20f; Sv konstnärsllexikon 4, s. 550 (hustrun).

B 1.352 GABRIEL ANDREÆ THURELIUS

UM: 1682 1/3 (Westm)

NM (vd): 1682 2/3

Född i Sura 1661 8/5, son till kmn i Ramnäs Andreas Johannis Skerikius och Clara Ersdtr Arosenius. Skolgång i Västerås 1673–81. Prv 1686 19/8, adjunkt och kmn i Ramnäs och Sura s.å., kh i Berg 1697 3/2, död där 1714 1/7, begr 19/8. Gift 1688 m *Sara Erwallia*.

En äldre broder är *Johannes Andreæ* Thurelius (B 1.332).

I en musikanthlista vid Västerås gymnasium omkr. 1678 nämns T. som nybörjare på fiol. Vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation erlade han 12 daler kopparmynt. Vid ”Upsala akademie ... studerade jemte wetenskaperna flitigt musiken” (Muncktell) dock ej som musikstipendiat vilket hans bror Johannes var.

Litteratur: Bergquist, s. 81; Ekström Hm 2:1, s. 95; Kallstenius, s. 196; Muncktell Hm I:262f.; V-Dala 883.

B 1.353 PETRUS PETRI GRIJS

UM: 1683 3/2 (Geval)

NM(gästr): 1685 28/2

Rådmansson från Gävle. Kollega vid Storskolan i Stockholm och samtidigt musikant i Storkyrkan 1691. Director cantus 1692. Död 1696, själaringning 10/2,¹²⁰⁵ begr 10/5.

¹²⁰⁵ Bisatt 12/2 till begravningsdagen 10/5. SSA, Stork L I:59 f., 101, 107, 108v, 109.

Elev vid Gävle skola 1674 och gymnasium 1681. Olaus Rudbeck ger en drastisk skildring av konsistoriets klappjakt 13–15 maj 1685 på hans skyddslings, salig Johannes Loccenius verifikationsbok för biblioteket, medan G. gjorde en avskrift av denna för ankans räkning.¹²⁰⁶

Först i slutet av vt 1691 anmäldes G:s ansökan om stipendium i musiken.¹²⁰⁷ Efter rektorsombytet fick han överta J. A. Bellmans (B 1.318) rum i teol fak¹²⁰⁸ och kvitterade 22/6 stipendium för vt,¹²⁰⁹ vilket tyder på att han redan ingick i ensemblen. G. var sedan bland de fem musikanter, som Christian Zellinger anmälde för frånvaro på Mikaelidagen.¹²¹⁰ Han hade då tydligen flyttat till Stockholm, eftersom han från 4 kvartalet 1691 uppbar lön som musikanter i Storkyrkan.¹²¹¹ Han nämns där vid ett tillfälle som altist.¹²¹²

Begravningsverser författades av konrektor Michael Zethrin (B 1.317) (sv vers, musiknotiser) och Laurentius A. Källberg från Gävle (sv vers).¹²¹³ Av Zethrin finns även ett Epitaphium (lat vers, dialog mellan Apollo och muserna).¹²¹⁴

BK

Litteratur: Hildebrand, Clerus Holmiensis KB I 39:7; Uddholm Gevaliensens, s. 46.

B 1.354 CAROLUS JOHANNIS LITHEEN

UM: 1683 3/2 (Carolus Johannis

Lijthen, Hels)

NM(häls): - -

Född i Hudiksvall 1666 son till Johan Litheen. Cantor figuralis 1693, 1694 apologist vid Hudiksvalls skola. Delade 1696 med cantor choralis Nicolaus Björkman (B 1.295) det av K Maj:t beviljade augmentet på lönen.¹²¹⁵ Utsågs

¹²⁰⁶ 1685 17/5 Rudbeck till M.G. De la Gardie, bilaga (dat 15/5), tr Annerstedt, Bihang II nr 76.

¹²⁰⁷ Uakp 1691 8/6 § 8.

¹²⁰⁸ Dito 1691 8/6 § 8.

¹²⁰⁹ UUA(II), G I b:54.

¹²¹⁰ Uakp 1691 3/10.

¹²¹¹ Lön utgick t.o.m. 1693, varefter musikanterna ej erhöill något under den långa sorgetiden 1694 till påsk 1696 efter drottning Ulrika Eleonora d.ä SSA, Stork L I:54-56.

¹²¹² 1696 11/4, assignation och kvittens på en engångsersättning till musikanterna för den förflutna sorgetiden. G:s underskrift saknas självfallet p.g.a. dödsfallet. SSA, L I:59, ver. 5.

¹²¹³ KB Verser, ensk Afol:35 (1696) nr 52.

¹²¹⁴ UUB N 1135 p. 96–100.

¹²¹⁵ Udkp 1696 26/8 § 15.

till rådman men måste avsäga sig på grund av rektors och domkapitlets motstånd. Död 1725 31/12, begr 1726 26/1 vid södra sakristidörren. Gift m änkan efter rektor Helsing/Enström. Barn: en dtr som överlevde fadern.

Ej stipendiat. Akademiska studier ej bekanta. Utbildning i musik torde skett i Uppsala eftersom han fick ta hand om figuralmusiken i Hudiksvalls skola.

Litteratur: Nordlund Lärare vid Hudiksvalls skola, s. 41.

B 1.355 JOHANNES HARALDI VALLERIUS

UM: 1683 16/6 (Jahannes Haraldi

Wallerius, Ostrog)

NM (ög): - -

Född i Uppsala 1677 26/3. Son till sedermera prof Harald Vallerius (B 1.236) och Elisabeth Holtz. Magister 1700, adjunkt vid fil fak 1704, prof i matematik 1712 efterträdande sin far som blivit blind. Död 1718 15/8. Gift 1707 m *Catharina Insulander* f 1686, d 1720; Barn: *Haraldus Johannis* död ung, *Catharina Elisabeth* f 1710, *Maria Margareta Valleria* f 1713.

Bror till *Harald Haraldsson* och *Göran Haraldsson Vallerius*.

Porträtt 1727 8/4 i förmyndarräkning ”Professorens Sahl. H.r Johan Wallerrii Contrafait, hwilcket effter aftahl och öfwerenskommande kommer att insättias på Bibliotheqvets i Ubsala”. Owärderadt.¹²¹⁶

Valspråk ”Qui Musica non afficitur, eum non hominem, sed bestiam esse oportet” (Den som ej påverkas av musik, honom höves det ej vara människa utan djur) enligt J. Mattheson, *Ehrenpforte*, s. 386.

Inskriften som minderårig samtidigt som styvbrodern Carolus Wallinus (B 1.356). Preceptor 1691 för Harald Vallerius söner var Sveno Ekelöf (B 1.389).¹²¹⁷ Faderns hus brann ned 1691. Ersättning till sönerna utgick med 600 daler kopparmynt ur studenternas kassa. Ekelöf fick 100 daler. Harald själv skulle erhålla 100 daler från varje professor.

Musikalisk utbildning torde V. ha erhållit av sin far. Han var intresserad åhörare i unga år vid faderns collegia musica och tog så småningom själv plats där.¹²¹⁸

V. hade k stipendium i fil fak från ht (midsommarterminen) 1696 i klass 1 (ej musiker). I december 1699 beslöts att V. fick 3 års förlängning (till vt

¹²¹⁶ UUA(I) F IX:1?.

¹²¹⁷ Uakp 1691 17/1.

¹²¹⁸ Göransson, s. 155 efter Hermansson 1718.

1702).¹²¹⁹ Fil mag 1700 11/12. Grat av kusinen Georgius J[saci] Vallerius (B 1.422) (lat vers) och Joachimus Witte, Kalm (sv vers ”Sonnetto” 14 vers). K fullmakt 1704 16/4 som filosofie adjunkt.¹²²⁰

V. var pres 1704 26/3 för diss *De contactus angulo*, resp Andreas Duræus, (B 1.447). Däri V:s dedikation till kansler Carl Piper. Han föreläste som adjunkt 1704–07.¹²²¹ Enligt J. Mattheson undervisade V. och fadern Harald Eric Burman i musikteori (Ehrenpforte, s. 386). V. sökte 1708 poeseos professur efter Forelius men sattes ej på förslag av fil fak.¹²²² Efter skrivelse av Harald Vallerius i juni 1711 till konsistoriet om att sonen Johan skulle få överta professuren¹²²³ fick denne k fullmakt dat Bender 1712 16/2 på matematik-professuren.¹²²⁴ Samtidigt utgick K brev till ärkebiskopen, rektor och konsistoriet som bekräftelse. Inbjudan av rector magnificus Fabian Törner till V:s installation som professor 1712 21/9 (Meyer II:83).

V. var pres för 31 dissertationer 1704–18.

Konsistoriet godkände i december 1712 Kalmar nations val av V. till inspektor som efterträdare till sin far.¹²²⁵ Beslöts av nationen att förära honom två silverpokaler som brukligt.¹²²⁶ Honoraret 1716 20/11 var 187:16 daler kopparmynt.¹²²⁷

I november 1701 var V. i dispyt om köp av en luta (I 4.95) som tillhörde Peter Schönström (B 1.421).¹²²⁸

Boklån 1711–14, bland annat av nedanstående musikteoretiska verk:¹²²⁹

1713 18/11	Meibom, <i>Antique musicae auctores septem</i> . Åter 1714 13/2 Amsterdam 1652. (RISM B/VI, s. 568, Davidsson Ouvrages théoriques nr 64) (M 2.6)
d:o	Ptolemaios, <i>Harmonicorum [libri tres]</i> . Oxford Åter samma dag 1682. (RISM B/VI s. 674, Davidsson Ouvrages théoriques nr 78) (M 2.7)
1713 2/12	Mersenne, <i>Harmoniae [Harmonicorum libri XIII]</i> . Paris 1648 (RISM B/VI, s. 572, Davidsson Ouvrages théoriques nr 67) (M 2.3)

¹²¹⁹ Uakp 1699 13/12 § 1.

¹²²⁰ UUA(II) G I b:67 (kopia).

¹²²¹ RA Kanslersämbetet F I:1.

¹²²² Fil fak prot 1708 9/9 § 2, 16/9.

¹²²³ Uakp 1711 14/6 § 13; UUA(I) E III a:10 p 253–256 (egenhändigt).

¹²²⁴ UUA(I) G I b 79 p 1145 (kopia).

¹²²⁵ Uakp 1712 3/12 § 3.

¹²²⁶ Kalmar nat prot 1714 14/4. UUB U 1420 a p. 100.

¹²²⁷ UUB U 1430 b p. 43.

¹²²⁸ Uakp (minus) 1701 13/11 § 1.

¹²²⁹ UUB Bibl arkiv G:1 p 204, 205.

d:o Kircher, *Musurgia [universalis]*. 1-2. Rom Åter samma dag
1650 (RISM B/VI, s. 449, Davidsson Ouvrages
théoriques nr 49) (M 2.1)

Föreläsningar 1715–16. Pres för 31 akademiska avhandlingar i filosofiska, topografiska, matematiska, fysikaliska och meteorologiska ämnen.

Boklån 1715–17 bl.a.

Kircher, *Musurgia* 2 ggr

Boklån 1717–18 i samband med A. Orostanders (B 1.346) dissertation

Kircher *Musurgia*,

Mersenne "*Libri XII harmonicorum*"

Sjukdom. I föreläsningsdiarium 1717 antecknas: har detta år [vid 40 års ålder] varit mycket besvärad av bröstverk och heshet. "Publice disputerat ... De Instrumentis Musicis".¹²³⁰ Från juni till december 1717 angavs V. vara sjuk vid fil fak sammanträden.¹²³¹ I januari 1728 meddelades att på grund av sin sjukdom har V. svårt att vara inspektör för universitetes kassa. Prof Schyllberg skulle biträda några veckor.¹²³² Efter V:s död åtog sig prof Lars Arrhenius (B 1.376) uppdraget och Elof Steuch (B 1.521) föreslogs till den lediga prof i matematik.¹²³³

Löneutbetalningar: Fil. adj-lön från 1704 (1/3), 100 daler silvermynt (1710 1/2), (titulerades professor fr 1712), 1716 1/2 fil adj-lön, 1/2 prof lön, 1717 prof lön 700 daler silvermynt, dessutom 1/2 årsräntan av prebendet Sunnersta. Efter dödsfallet utbetalades april 1718 till mars 1719 800 daler + prebendet.

Begravning. "Jordfästades uti Dom kyrkian Matheseos professoren Herr Magister Johan Wallerius uti des graf i Domkyrkian af Hög wyrdige Herren H.r Doctor Molin."¹²³⁴ Begravningsverser 1718 19/8 av Laurentius Hesselgren (lat vers) och av H[erman] K[olthoff] H[enrichsson].

¹²³⁰ RA Kanslersämbetet F I:1.

¹²³¹ UUA (IV:4) A I a:2.

¹²³² Uakp 1718 20/1 § 6, 27/1 § 9.

¹²³³ Registratur UUA(I) B I a:5 p 179f.

¹²³⁴ ULA Upps domk förs E a:1.

Begravningskostnader:

1718 19/9 ¹²³⁵	ringning	24 d kmt
	”grafställe i löös mull på lilla gången”	30 :-
	bårklädet	9 :-
	kyrkans svarta kläde och predikstolens be- klädning	15 :-
1718 22/8 ¹²³⁶	betalning för ”Kongl Academie klädet”	7:-

Parentation: Beslöts enhälligt i protokoll 1718 12/11 att Kalmar nation skulle svara för tryckningen av den parentation som ”med det forderligaste skulle hållas öfwer Sal: Inspectorem” V.¹²³⁷ Prof Johan Hermansson fick godkänt att hålla parentation den 5/12.¹²³⁸ Inbjudan därtill 3/12 ”In numerosa clarissimorum” (Meyer II:115). Den hölls i Auditorium Gustavianum Majus på Kalmar nations bekostnad.¹²³⁹ Däri finns ett stycke som karakteriserar Harald Vallerius i jämförelse med sonen Johan samt dennes deltagande i faderns collegia musica (Göransson s. 155).

Bouppteckning: 1719 febr. Prof O. Celsius skulle påminna sin frus svägerska, professorskan Walleria att låta förfärdiga inventeringen efter sin sal. man.¹²⁴⁰ Han meddelade i maj att änkan ej ”welat ther til förstå sig”¹²⁴¹ varför professorerna Lars Roberg och Israel Nesselius i oktober förordnades att inventera.¹²⁴² I november meddelade sekr. Harald Vallerius och hans bror bergmästaren Georg att de åtar sig förmyndarskapet för barnen.¹²⁴³ De ville företa inventeringen, vilken ägde rum 1720 9/1.¹²⁴⁴

Dödsbo daler silvermynt¹²⁴⁵

1719	1/4	assignation på halva 1719 års nådårslön till hustrun Catharina Jnsulander	350

¹²³⁵ ULA Upps domk dep 54 b xxxii.

¹²³⁶ UUA(II) G I b:82 p 871 (kopia).

¹²³⁷ UUB U 1420a p. 138.

¹²³⁸ Uakp 1718 27/11 § 6.

¹²³⁹ I Kalmar nations räkenskaper kostnader bl.a. för 2 ris gott holländskt tryckpapper, faktor Biörkman tryckarelön, bokbindaren för inhäftning av 312 ex med svart rygg m.m. UUB U 1430 p. 49.

¹²⁴⁰ Uakp 1719 4/2 § 7.

¹²⁴¹ Uakp 1719 5/5 § 4.

¹²⁴² Uakp 1719 21/10 § 1.

¹²⁴³ Uakp 1719 11/11, UUA(I) E III a:18 p 657ff.

¹²⁴⁴ UUA(I) E III a:19 p 157f.

¹²⁴⁵ UUA(II) G I b:82.

1720	15/10	kvitterat för sterbhuset av Olof Celsius	
1719	19/9	assignation på dito	350
	8/10	kvitterat för sterbhuset av Olof Celsius	
	1/4	assignation på halva 1719 års insp. aerarium-lön	
1719		för fru C. Insulander	37:16
	21/7	kvitterat på hennes vägnar av Laur. Arrhenius	
1719	19/9	ass. på dito	37:16
	8/10	kvitterat för sterbhuset "H. Vallerius"	
	25/10	Sterbhuset skall erhålla hela återstoden av sin fordran	
1721		på akademien [Johannes Vallerius resterande lön]	23:21:8
	1/12	assignation och kvittens av Olof Celsius ¹²⁴⁶	

1725 15/12 Olof Retzells (B 1.405) räkning rörande hans och V:s gemensamma grav nr 1 på Klara kyrkogård. V:s sterbhus bidrog med 1/3.¹²⁴⁷

*Bouppteckning:*¹²⁴⁸ Boets behållning 25 981:6 daler kopparmynt inklusive böcker 1 767:3.

Hustru (avliden) Catharina Insulander.

Barn: Catharina Elisabeth Valleria 10 år och Maria Margareta Valleria 7 år.

Arvskifte: Inprotokollerat inventering och arvskifte upprättade 1720 11/1 och följande dagar i januari i närvaro av V:s bröder Harald och Göran Vallerius på fädernesidan och av prof Anders Grönvall på mödernet. Prof O. Celsius hade på grund av sjukdom ej kunnat närvara.¹²⁴⁹

Hustru: 1714 21/4 dombok. V:s svåger prof Olof Celsius inprotokollerade en skrift av deras gemensamma svärföräldrar, sal kommissarien Berendt Insulander och hans hustru Catharina Wagner, dat Uppsala 1712 23/6. I denna nämns att V. och hans hustru Catharina Insulander för de 5 åren 1707–11 fått uppbära räntan av de 2 augment hemman i Björkeby tillhörande svärföräldrarnas rusthåll = 18 tunnor spannmål à 9 d kmt + 90 d penningar årligen, totalt 1 260 daler kopparmynt. Skriften tillerkände Celsius hustru motsvarande förmån i svärföräldrarnas dödsbo.

¹²⁴⁶ UUA(I) G I b:84 p 1225 (kopia).

¹²⁴⁷ UUA(I) F XI:1.

¹²⁴⁸ UUA(I) F XI:1.

¹²⁴⁹ Uakp 1720 23/1 § 2; UUA(I) E III a:19 p. 205–207.

Död 1719 25/9,¹²⁵⁰ begr Uppsala domkyrka 28/9 i lös mull på lilla gången¹²⁵¹ mitt emot koret. Jordfästningen förrättades av Doktor Lars Molin.¹²⁵² 1719 6/10 begravningsverser (medförf) till fru Catharina Insulander, professorska, av Bernhardus Celsius (sv vers), Magnus Celsius d.y. (sv vers).

Fastighet: (1705 apr?) specifikation på dem under akademien som mist hus och egendom i branden 1702 och sålunda befriades från kontribution: V. begärde befrielse för ordinarie lön 300 daler silvermynt¹²⁵³ gällande gården [Oxen 1, 2, 7, Lejonet 16].

– 1713 Bergmästaren Lars Benzel hade sålt gård i Slottsbacken till V. Affären avslutades efter förlikning 1715 dec.¹²⁵⁴

– 1714 9–10/6 Fullmakt för V. och befallningsman Ström att bevista husesyn på hans prebende Tarby, Frösunda sn.

– 1717 29/4 dombok. Prof Olof Celsius och V. ägde numera sin svärmoders fru Catharina Wagners [mor till Catharina Insulander g. m. V.] gård vid Slottsbacken. Utskylderna gick sålunda i fortsättningen genom akademien.¹²⁵⁵

Bouppteckning i januari 1720

1 gård vid Stora Kungs[ängs]gatan med trädgård och stallgård på en fri och en ofri tomt

1 trädgård i Smedsgränden

1 lada med golv och loge på Väderkvarnsbacken

Tillsammans efter inköpet 3 500 daler kopparmynt¹²⁵⁶

Gården [Oxen 1, 2, 7, Lejonet 16] såldes av arvingarna 1724 30/3 för 8 000 daler till Carl De Geer, som 8/5 beviljades fasta på den.¹²⁵⁷

Instrument i auktionsprotokoll 1720 30/11 bland ”matematiska instrument”.¹²⁵⁸ De finns även i bouppteckningen med lägre priser (I 4.117):

74. En Luta	60 d kmt
75. 2ne st: Monocordier	1:26
76. en Chorpipa	1:-

¹²⁵⁰ UUA(II) G I b:84 p 1279, 1293.

¹²⁵¹ ULA Upps domk dep 54 b xxxviii.

¹²⁵² ULA Upps domk förs F a:1.

¹²⁵³ ULA Upps länsstyr, Landskansliet D II d:62 nr [15].

¹²⁵⁴ Uakp 1715 15/12 § 1.

¹²⁵⁵ Även i ULA Upps stadsarkiv (I) A II b:1a.

¹²⁵⁶ UUA(I) F XI:1.

¹²⁵⁷ ULA Upps stadsarkiv (I) A II b:1a.

¹²⁵⁸ UUA(I) F XI:1.

Både monokorden och korpipan för stämning av dem användes vid akustiska mätningar medan den dyra lutan var musikinstrument.

Musikalier: I bouppteckningens¹²⁵⁹ bokförteckning (M 4.47) lägger man märke till de många psalmböckerna

folio	“41.	Beckers harmonia Instrumentalis [Dietrich Becker, <i>Musicalische Frühlings-Früchte</i>] Hamburg 1668 för 2 vl, vla, vla da braccio, vlne, bc. (S-Uu Utl.instr.mus. i tr. 50) ¹²⁶⁰	3 d”
4:o	”104.	Swenska Psalmboken wäl conditionerad	20 d”
8:o	”167.	En Swensk Psalmbok uthan Titelblad”	0:8 d
	168.	Henrich Schützens K. Davidz Psaltare med Melodier“ [<i>Psalmen Davids</i> , Dresden 1661, för fyra röster, bc Ej i S-Uu	0:16 d
	”169.	En gammal Catholisk Psalmbok på Pergament”	0:4 d
	”172.	En Latinsk Sångbook”	0:4 d
12:o	”64.	<i>Les Psaumes de David</i> ” [<i>Les Psaumes de David en vers, avec la Liturgie ?</i>]	0:8
	”84.	Christliche Lieder”	0:8
	”97.	Fransysk Psalmbok”	3 d
	”101.	En Tysk Psalmbok”	2 d

Böcker i bouppteckningen¹²⁶¹ (M 4.48) omfattade bl.a.

- 4:o
 ”54. Renati des Cartes *Musicae compendium*” (1650) 4 d kmt”¹²⁶²
 ”65. Ottonis Gebelii *introductio musicæ theoreticæ didacticæ*”
 Bremen 1660 1 d”¹²⁶³
 ”67. Andr. Herbst *Musica practicae*” [Diminuering på italienskt sätt för unga sångare och instrumentalister, Frankfurt 1648] 0:16¹²⁶⁴

¹²⁵⁹ UUA(I) F XI:1.

¹²⁶⁰ Stämmorna sammanbundna.

¹²⁶¹ D:o.

¹²⁶² Ej i S-Uu men väl S-H Fryklund samling.

¹²⁶³ Ej i S-Uu men väl i S-L.

¹²⁶⁴ Ej i S-Uu men väl i S-STr Roggebiblioteket.

Böckerna såldes på flera auktioner 1720. Universitetsbiblioteket köpte in ett antal böcker för 51:22 daler kopparmynt.¹²⁶⁵

Kompositioner: Begravningsverser 1699 30/11 Upps domkyrka till professor Andreas Spole.¹²⁶⁶ (Davidsson Sv Musiktr nr 88). (sv vers, 6 strofer). Röst och bc.

Bröllopsverser 1703 4/6 Sthlm till mag Andreas Westerman, pred vid Kungl Gardet & j Jnga Lysing (sv vers, 8 numrerade åttaradingar med tryckta noter).¹²⁶⁷ (Davidsson Sv Musiktr 97). Röst och bc

Bröllopsverser 1708 27/12 Sthlm till Olof Retzell (B 1.405), sekr vid kungl Generalsjötullskontoret & systemen j Christina Valleria.¹²⁶⁸ (Davidsson Sv Musiktr 100) (Sv vers, 4 strofer) Röst (ej underlagd text) och bc.

Bröllopsverser 1700 4/1 Uppsala till mag Fabian Törner, fil adj & j Anna Arrhenia.¹²⁶⁹ (Davidsson Sv Musiktr nr 89). (Sv vers, 8 strofer) Röst (ej underlagd text) och bc. Kompositionen har av C.-A. Moberg felaktigt tillskrivits Harald Vallerius

Begravningsverser 1701 Kalmar domk till Christian Witte, råd- och handelsman i Kalmar (sv vers, 6 numrerade åttaradingar med tryckta noter + *Cippus defuncti*, lat vers)¹²⁷⁰. (Davidsson Sv Musiktr 94).

Möjligen även till begr 1697 14/11 Petter Salan¹²⁷¹ (sv vers, 4 strofer). Röst och bc. Handskrivna noter

Skrifter: Diss 1697 22/ *De triangulo*. Pres Harald Vallerius. Tillägnad akademikanslern Bengt Oxenstierna av auctor et resp (lat prosa); grat till resp av P. Lagerlöf, J[ohannes]V[allerius], bröderna H[arald] H[araldsson], G[öran] H[araldsson] Vallerius.
– pro gradu 1700 31/10 *De aurora*. Pres Johannes Upmarck-Rosenadler. Tillägnad mecenaten, akademikanslern Bengt Oxenstierna (lat vers). Grat av kusinen Georgius Johannis Vallerius, söd (lat vers). Trycket pryds av träsnitt föreställande slottet, staden omgiven av trästaket, Bondkyrkan, Gustavianum, Domkyrkan, Domtrappan? Annan kyrkobyggnad? Däröver ett moln med vagn dragen av två hästar, på vagnen figur som håller uppsträckt fackla?

¹²⁶⁵ UUA(II) G I b:83 p 1549. Auktionsprot UUA(I) F XI:1.

¹²⁶⁶ KB Verser ensk A4o:27.

¹²⁶⁷ Jämtlands läns bibl Personverser.

¹²⁶⁸ KB Verser ensk B4o:3 (1708) nr 3.

¹²⁶⁹ KB Verser ensk B4o:1 (1700) nr 48a.; Publ av Moberg i Linköpings biblioteks handlingar, N.S. 2:1 (1934), s. 155–168 felaktigt tillskriven Harald Vallerius; Göransson, s. 148.

¹²⁷⁰ KB Verser ensk B2o:2 nr 138.

¹²⁷¹ UUB Personalverser, ensk 4:o 1690–99: R-St.

P e r s o n v e r s e r (huvudsakligen till familj, släktingar och akademiker som var faderns och hans egna elever):

begr 1693 21/5 (medförf) mag Nathanael Rydelius (B 1.339, halvbror till Johannes Johannis Vallerius, B 1.377), konrektor vid trivialskolan och rector cantus vid gymnasiet i Linköping ”skyldigast sammanfattat af en Sorgbunden Jfrån Vpsala” (sv vers).

– grat 1696 20/5 (medförf) till (kusinen) Johannes Vallerius Joh. Fil., ög, (B 1.377) resp för diss *De habitu terrae tempore diluvii*. Pres H. Vallerius (lat prosa, Upps 1696 13/5).

– grat 1698 4/6 (medförf) till Andreas Heland, söd, resp f diss *De divitiis marinis*. Pres H. Vallerius (lat vers, Upps 1698 16/6)

– begr 1698 3/7 död, 19?/8 (medförf) till Elisabeth Loftandra, g. m. Johannes Vallerius, pastor i Hällestad (lat vers). – G[eorgius] J[ohannis] Vallerius (sv vers).

– grat 1701 4/12 (medförf) till Ericus M. Melander, Rosl, resp f diss *De terra machinis mota*. Pres H. Vallerius (lat vers).

– grat 1702 23/5 (medförf) till Joachimus Witte, Kalm, resp för diss pro gradu *De Phaëthonte*. Pres J. Upmarck-Rosenadler (lat vers)

– grat 1702 3/10 till (kusinen) Georgius J. Vallerius, söd, resp för diss *De unitate*. Pres H. Vallerius (lat vers Upps 1702 12/9)

– grat 1705 12/6 (medförf) till Ericus M. Ström, ångerm, resp för diss *De Angermannia*. Pres H. Vallerius.

– grat 1705 8/11 till Petrus Martin (B 1.448), Geval, resp för diss *De æquilibrio corporum naturalium*. Pres H. Vallerius (lat vers).

– br 1709 14/9 till Petrus Elvius, astron prof i Uppsala & j Anna Maria Spole (lat vers).

– grat 1711 14/6 (medförf) till Andreas Samuelis Pijhl (B 1.462), söd, resp f diss *Parallelismus microcosmi et macrocosmi*. Pres H. Vallerius (lat vers)

– grat 1714 13/12 (medförf) till Carolus Johannis Lohman, sth, resp f diss *De faciei humanae varietate*. Pres J. Vallerius (lat vers)

– 1716 19/5 Diss *De fatis philosophiae naturalis*. Pars posterior. Resp Carolus Bachstadius Nicol. Filius, Kalm. Pres Petrus Elvius. Dedikation till bl.a. mag Johannes Vallerius.

– 1717 7/12 *instrumenta musica*. Resp Olavus O. Bergrot (B 1.471) Pres Johannes Vallerius.

Litteratur: Johannes Hermansson, Memoria vitae et mortis ... Mag. Johannis Vallerii (Upps 1718 5/12); Lidén 1, s. 499, 500, 505–507; Mattheson,

Ehrenpforte, s. 386; Moberg En kompositon av Harald Vallerius; Odén Ög 88; Peringskiöld, s. 253.

B 1.356 CAROLUS CAROLI WALLINUS

UM: 1683 16/6 (Ostrog)

NM (ög): - -

Son till rector cantus Carolus Petri Wallinus (B 1.192) och Elisabeta Georgii Holtz.

När fadern dött 1675 och modern skulle gifta om sig med efterträdaren Harald Vallerius beslöt akademiska konsistoriet i november 1677 att Olaus Nezelius skulle utses till förmyndare för dottern *Ingeborg Wallina* (gift 30/8 1694 m notarien i Svea hovrätt Benedictus Schening, B 1.340)¹²⁷² och sonen *Carolus*.¹²⁷³

V. skrevs in tillsammans med styvbrodern Johannes H. Vallerius (B 1.355). Han blev musikstipendiat ht 1689 under styvfadern Harald Vallerius som rector cantus. Han deltog i grassation i februari 1690 då han spelade basfiol (I 4.81) tillsammans med studenter på Leijmans källare, därefter på gatorna, uppvaktade professor H. Schütz döttrar och spelade dödspsalmen och sedan sjöng ”låter oss thenna kropp begrafwa ... Frögder eder I diäflar, I skolen Schützen uppäta”.¹²⁷⁴

Litteratur: Odén Ög 1156.

B 1.357 PETRUS ERICI BETHENIUS

UM: 1683 9/7 (Petrus Bethenius,
Calm)

NM(kalm): 1683 8/7

Född 1662 som son till kh i Arby Ericus Bethenius och Elisabeth Tidera. Skola i Kalmar 1672. Inskriven tills m brodern *Arvidus*. Enligt nationsmatrikeln lämnade B. Uppsala 1690. Handlande och bisittare i Stockholms södra förstads kämnärsrätt. Död 1722 26/9. Gift m *Elisabeth Lind* (d 1723 10/7).

¹²⁷² Anjou, Kongl. Svea Hofrätts (1899) s. 190.

¹²⁷³ Uakp 1676 20/12 § 10, 1677 7/11 § 3.

¹²⁷⁴ Schütz till kanslern 1690 10/2; tr Annerstedt, Bihang II nr 105; Uakp 1690 11/2, 12/2, 14/2, 17/2.

B. spelade diskantfiol i det sällskap som i början av februari 1690 musicerade på Leijmans källare. Han var troligen även med på det efterföljande gatuupptåget, men vittnesmålen nämner ej något om att han skulle ha spelat (I 4.81).¹²⁷⁵

BK, rev JOR

Litteratur: Engström Klm 133; Olsson Hm 3:98f, 100.

B 1.358 JONAS JONÆ LIND

UM: 1683 3/11 (fiscus 31/10)

NM(ångerm): 1683 31/10

Född i Härnösand 1661. Bokbindare vid gymnasiet där 1691, kantor 1695, rector cantus vid gymnasiet 1701. Kollega vid Frösö skola 1716. Död 1733. Yngre bror till *Johannes Jonæ Lind* (B 1.328).

L. förekommer ej på stipendielistorna i Uppsala. Musikalisk verksamhet där ej dokumenterad.

1696 föreslog borgmästaren i Härnösand att en kollekt skulle upptas till förmån för L., som tog upp psalmerna i kyrkan. 1701 åtog sig borgerskapet att erlägga 18 öre kopparmynt per rök [samling sädeskärvar] i djäknepenningar för att därigenom erhålla en skicklig kantor. Penningarna borde inbetalas på rådstugan, så att kantorn inte behövde gå omkring i gårdarna och insamla dem. Nu blev L. på en gång kantor i kyrkan och rector cantus vid gymnasiet och avlönades i sistnämnda egenskap med djäknepenningar.¹²⁷⁶

Med djäknepenningarna avlönades detta år [1712] tre lärare vid Härnösands trivialskola, vilka erhöll 100 daler silvermynt vardera. Samtidigt fick organisten Erik Wattring (B 1.373) i egenskap av musiklärare av dessa medel 99 daler och kantorn L. 45 daler.¹²⁷⁷

BK, rev JOR

Litteratur: Bucht & Wik, Härnösands historia 1, s. 381, 399; Modin-Söderberg Nrl, s. 43; Norberg Härnösands gymnasium, s. 96.

¹²⁷⁵ Uakp (minus) 1690 11/2, 12/2, 14/2, 17/2.

¹²⁷⁶ Bucht & Wik s. 381.

¹²⁷⁷ Bucht & Wik s. 399.

B 1.359 LAURENTIUS SAMUELIS HÖIJER

UM: 1684 6/4 (Laurentius Höyer,
Westm)

NM(vd): 1684 apr

Enligt Muncktell född i Västerås 1663 dp14/12, son till lektor Samuel Höijer. Skolgång i Västerås, disputerade i Uppsala 1688 10/3. Inskr vid Dorpats univ 1690 nov, magister där 1693 7/3. Prv 1695 7/5. Vice konrektor i Västerås 1694, skolrektor i Hedemora 1694(96), kh i Fläckebo 1707 13/3 (1708 1/5). Död 1721 30/12. Gift 1) 1697 14/3 m *Barbara Johansdtr Rensberg*; 2) 1708 3/5 m *Margareta Sernander* (f 1684 27/8, d 1748 20/6). Barn, se Ekström Hm.

H. torde ha lärt sig spela orgel i Västerås. Nyårsdagen 1686 erhöll ”Mons.r Höijer” 12 daler kopparmynt för orgelspelning i Bondkyrkan under föregående år.¹²⁷⁸ Möjligen kan ersättningen även inkludera året 1686, eftersom samma person fick 6 daler för vardera 1677 och 1688.¹²⁷⁹ I december följande år utbetalades 3 Caroliner (5:20 daler kopparmynt) till ”en Student som spelat denna Hösttermin”¹²⁸⁰ medan noteringarna 1690 29/5 (3 daler) gäller ”Orgnisten” och 9/6 ”orgnisten Mons.r Höijer” (2 daler).¹²⁸¹ Tyvärr nämns ej förnamnet någon gång, varför bindande bevis för att denne är identisk med Laurentius Samuelis saknas. I kyrkans kommunionslängd finns dock 1688 (Palmsöndagen och 1 e. Tref) ”Lorentz Höijer”¹²⁸² och i januari samma år hämtas organistlönen för mons. Höijers räkning av västmanlänningen och blivande organisten Samuel Holstenius (B 1.363)¹²⁸³ något som inte motsäger antagandet.

Fil fak gav 1687 15/3 tillstånd att disputerar exercitii gratia *de Univocitate Entis*”.¹²⁸⁴ Vt 1689 begärde H. hjälp av studentkassan och fick 10 daler silvermynt.¹²⁸⁵ Även hans anhållan om testimonium ht 1690 fick positiv behandling.¹²⁸⁶

Skrifter (u n): Diss pro gradu Dorpat 1693 7/3 *De genesi metallorum*.

Bröllopsverser 21/6 1683 till [fadern] Samuel Höijer och Catharina Vidbyensis.

BK

¹²⁷⁸ ULA, Hel Tref L I:3 f 67; L I:8 p. 258.

¹²⁷⁹ Dito L I:8 p. 272, 288.

¹²⁸⁰ Dito L I:8 p. 306.

¹²⁸¹ Dito L I:10 p. 13, 15.

¹²⁸² Dito D II:1.

¹²⁸³ Dito L I:8 p. 288.

¹²⁸⁴ Fil fak prot § 3.

¹²⁸⁵ Uakp 1689 § 27.

¹²⁸⁶ Uakp 1690 1/10 § 9.

Litteratur: Ekström Hm 2:2, s. 518f; Lidén, s. 68; Muncktell Hm III:191f.; V-Dala 932.

B 1.360 JOHANNES JONÆ SCHARIN

UM: 1684 5/7 (Calm)

NM(kalm): 1684 6/7

Härkomst okänd. S. inskrevs i UM som minderårig. 1688 bötfälldes han tillsammans med landsmannen Daniel Bechstadius (B 1.366) och en barberaregesäll för nattligt oljud. Bl.a. hade de följt gesällens gäster hem från Leijmans källare och därvid spelat på gatan. Efter detta hade de begett sig till en bröllopsgård, men enligt egen utsago ej skrikit utan endast trallat.¹²⁸⁷

Både S. och Bechstadius spelade diskantfiol i det sällskap som i början av februari 1690 musicerade och drack på samma källare (I 4.81). De var även med i det efterföljande beryktade upptåget på gatorna, som slutade med en grotesk serenad utanför professor H. Schütz fönster. Brodern *Axel Scharin* deltog också, men påstod sig ej kunna spela.¹²⁸⁸

Båda bröderna är antecknade i domkyrkans kommunionslängd för 5 sönd i fastan s.å.,¹²⁸⁹ men nationsmatrikeln uppger att S. lämnade Uppsala 1690 för att bli kanslist i Stockholm.

BK

Litteratur: Engström Klm 137.

B 1.361 ELIAS JOHANNIS BASK

UM: 1684 25/10 (Westrogot)

NM(vg): - -

Född 1657 4/3 som son till kh i Sexdrega Johannes Laurentii Bask. Först skomakare därför att fadern inte ville bekosta den tredje sonens studier, därefter skola och gymnasium i Göteborg där han finansierade studierna genom att vara preceptor åt sina studiekamrater. Fotvandrade till Stockholm för att ta båt till Åbo. Studerade medicin där från 1680 11/8 ”emedan der var ogement godt köp på all ting”. Inskriven i Uppsala med utmärkt betyg från Åbo. Diss 1686, s.å. matheseos lector vid gymnasiet i Göteborg. Rektor 1688, 1695, 1704. 2. teol lektor och kh i Lundby [Hisingen] 1700, 1. teol lektor 1705. Kontraktsprost i Fjäre och Viske 1706. Död 1714 4/3 på sin 57-årsdag. Gift 1689 m *Helena Jonasdtr* från Göteborg. Sonen *Johannes* präst.

¹²⁸⁷ Uakp (minus) 1688 14/1 § 1, 22/1.

¹²⁸⁸ Uakp 1690 11/2, 12/2, 14/2, 17/2.

¹²⁸⁹ ULA, Upps domk förs D II:1.

I Åbo bötfälldes han 1682 22/4, 2/5 för edsöre och hemgång och för fiolspel (I 5.9). Inga musiknotiser funna från Uppsala.

Skrifter: diss 1686 24/3 Uppsala *De purpura*. Auctor Elias J. Bask Gothob. Pres L. Norrman.

Begravningsvers 1699 till mad Elisabeth von Saveland (sv stenstil)

Litteratur: Bexell Hm II: 97; Lagus 1, s. 187. P 147–150. XLI. 1680–81; Lidén I, s. 366; Skarstedt Hm, s. 336f.

B 1.362 PETRUS ERICI THELAUS

UM: 1684 11/12 (Petrus Thelaus,
Angermann)
NM(ångerm): 1684

Född i Helgum 1663, son till sedermera kh i Ramsele Erik Eliæ Thelaus och Kirstin Nybelia. Skolmästare i Lima sn, höll 1700 barnskola i Falun, vik. apologist där 1703, skolmästare i Malung 1705. Prv i Härnösand 1713, skolkollega där i 3 klassen 1714, komminister i Piteå landsförsamling 1717 24/4 (1718). Död 1738 22/10. Gift m *Elisabeth Fahlberg*, borgardotter från Falun (d 1731 27/2). Barn, se Bygdén Hm.

T. blev 1695 13/2 preceptor för de minderåriga Nicolaus Ernesti, Petrus Ernesti och Andreas Dannberg. Han uppges ha varit ”en stor sångare” (Muncktell) men inga data föreligger om hans ev. musikmedverkan i Uppsala.

BK

Litteratur: Bygdén Hm III:89; Modin & Söderberg Nrl, s. 44; Muncktell Hm II:204.

B 1.363 SAMUEL ERICI HOLSTENIUS

UM: 1685 23/5 (Westm)
NM(vd): 1685 25/9

Född i [Dala]-Husby 1668 30/4. Son till kh Ericus Andreæ Holstenius och Birgitta Columbus, dtr till företrädaren Jonas S. Columbus. Skolgång i Västerås. Organist i Umeå (enl Muncktell). Död 1716. Gift m *Brita Höök* (enl Ekström). Fadern Ericus Andreæ (B 1.107, se del 1) anges upprepade gånger som instrumentalist i Västerås gymnasium från 1657. Han torde ha givit H. grundläggande musikalisk utbildning. Inskrivningsavgiften i Västmanlands-Dala nation (tillsammans med brodern *Johannes*) uppgick till gängse 24 daler kopparmynt. 1688 kvitterade H. ut pengar för orgelspelaren i Bondkyrkan,

landsmannen [Laurentius] Höijer (B 1.359).¹²⁹⁰ Om detta innebär att han vikarierat för denne är ovisst. Någon musikalisk verksamhet i övrigt under Uppsalatiden är ej belagd.

BK

Litteratur: Ekström 2:2, s. 233 (fadern); Muncktell Hm III:37 (fadern); V-Dala 947.

B 1.364 NICOLAUS NICOLAI DUVÆRUS

UM: 1685 18/7 (Nicolaus Duværus,

Ostrog

NM(ög): 1685 18/7

Född i Simonstorp 1663 12/4, son till kmn Nicolaus Duværus. Magister 1694. Kollega i Linköping 1695, rektor i Eksjö 1696, lektor i Linköping 1700. Prv 1710 29/11. Kh i Rumskulla och Hälsleby 1711, kontraktsprost s.å. 13/9. Död 1715 6/11. Gift m *Ingrid Lang*. 7 barn, se Hm.

Inskriven i UM med intyg från gymnasiet i Linköping. Informator 30/10 1694 för Franciscus Johannis, ög, från gymnasiet i Linköping. D. synes ha haft ett nära förhållande till professor Harald Vallerius men inga uppgifter finns om musikutövande. Hans gradualavhandling *De campanis* behandlar även klockspel och andra profana användningar.

Bröllopsverser 1694 30/8 till Benedictus Schening (B 1.340) och H. Vallerius styvdotter Ingeborg Wallina i Stockholm

Skrifter: Diss 1692 8/6 *De certo vitæ institutio*. Pres Elias Obrecht. Dedikation till Haquin Spegel m.fl. personer. Grat av 6 pers, bland dem Harald Vallerius (lat prosa dat 1692 17/5), brodern Magnus Duværus (sv vers). – diss pro gradu 1694 20/10 *De campanis et præcipuis earum usibus*. Pres Harald Vallerius.¹²⁹¹

Litteratur: Lidén I, s. 373, 501; Odén Ög 1202; Westerlund & Setterdahl Hm 4, s. 47.

¹²⁹⁰ ULA, Hel Tref L I:8 p. 288.

¹²⁹¹ Grat 1694 11/12 av B. Cederholm.

B 1.365 NICOLAUS IHRE DEN YNGRE

UM: 1685 7/11 (Gothl)¹²⁹²

NM(gotl): [1686 20/3]

Född 1669 i Visby. Föräldrar rådmannen Nils Ihre och Elisabeth Qviberg. Auditör, död ogift 1729. Yngre broder till *Thomas Ihre* (B 1.345).

Belägg saknas för I:s medverkan i Uppsalas officiella musik. Han spelade emellertid "fiol de gamme" i ett sällskap, som i början av februari 1690 drack och musicerade i Leijmans källare (I 4.81). Han lät sig dock ej lockas med i det följande beryktade upptåget på gatorna, som slutade utanför professor H. Schütz fönster, utan låg kvar och sov på källaren.¹²⁹³ I samband med rannsakingen om ett annat gatubräk i december samma år nämns att I. tillsammans med Olaus Silieström (B 1.313) spelat på Gustaf Rudbecks (B 1.286) kammare.¹²⁹⁴ Då han detta år var nationens kurator var det säkert lämpligast att undvika misskrediterande sammanhang. Nationsprotokollen vittnar dock om att han ej helt motsvarade landsmännens förtroende. Han lämnade även Uppsala utan att klara av en skuld till konterfejaren Johan Leitz änka för kost.¹²⁹⁵

På Karl XI:s begravningsdag 1697 24/11 medverkade bokhållaren I. på viola da gamba bland 8 extramusiker vid sorgemusiken i Stockholms Storkyrka (I 5.14).¹²⁹⁶ När man där 1704 12/2 höll tacksägelse över segern vid Pulovsk och Thorn återfinns även "1 Tenor-Violist Ihre" (I 5.18).¹²⁹⁷

BK

Litteratur: Nyberg Gotländsk släktbok, s. 31.

B 1.366 DANIEL CAROLI BECHSTADIUS

UM: 1685 11/11 (Calm)

NM(klm): 1685 11/11

Född 1663. Son till klockaren vid stadskyrkan i Kalmar Carl Nilsson och Catharina Nilsdtr. Skolgång i Kalmar från 1672. Prv 1694 10/5 i Kalmar, komn

¹²⁹² Hans depositionsgåva till univ.bibl. noterad redan 1685. UUB, Bibl. arkiv A:3 p 379.

¹²⁹³ Uakp (minus) 1690 11/2, 12/2, 14/2, 17/2.

¹²⁹⁴ Uakp 1690 6/12.

¹²⁹⁵ UUA(I), B I b:8 p 239, registr 1692 5/4.

¹²⁹⁶ SSA, Stork L I:61 ver 159. L. Dijkmans påteckning. Kjellberg placerar begravningen till Riddarholmskyrkan och har ej observerat de 8 namngivna före detta och dåvarande uppsala-studenterna.

¹²⁹⁷ SSA, Storky L I:61 ver 159 och L I:67 ver 77.

där 1695, kh i Kastlösa, Öland 1699 15/9. Död i pesten 1711 26/1. Gift m *Sara Assarsson* dtr till hauptman Lorentz Assarsson, död 1746 25/3

1688 bötfälldes B. tillsammans med landsmannen Johannes Scharin (B 1.360) och en barberaregesäll för nattligt oljud. Bl.a. hade de följt gesällens gäster hem från Leijmans källare och därvid spelat på gatan (I 4.81). Efter detta hade de begett sig till en bröllopsgård, men enligt egen utsago ej skrikit utan endast trallat.¹²⁹⁸ Både B. och Scharin spelade diskantfiol i det sällskap som i början av februari 1690 musicerade och drack på samma källare. De var även med i det efterföljande beryktade upptåget på gatorna, som slutade med en grotesk serenad utanför professor H. Schütz fönster (I 4.81).¹²⁹⁹

BK

Litteratur: Engström Klm 149; Olsson Hm 4:394f.

B 1.367 ABRAHAMUS PETRI PRINTZ

UM :1686 (Abrahamus Petri Arbogensis)

NM (fjårdh): 1685 14/12

Enligt Fant-Låstbom född 1672 17/6, son till kommissarien vid livregementet Per Andersson Printz. I lärjungekatalogen för tredje klassen i Strängnäs gymnasium 1685 13/9 anges han ”Abrahamus Arbogensis”. Prv 1696 21/12. Diss *de Troglodijtis* 1699 29/11. Vice pastor i Uppsala domkyrkoförsamling 1703 8/7. Diss pro gradu 1704. Kh i Västerlövsta med k fullmakt 1705. Opponens vid prästmötet 1717. Kh och prost 1736. Död 1745 27/10, begr 10/12.¹³⁰⁰ Gift 1704 30/6 i Västerlövsta m *Catharina Phragmenia* (f 1683 24/5, d 1753 10/3) dtr till företrädaren, kyrkoherde Gabriel Jonæ Phragmenius (B 1.244). Barn: *Abraham, Jonas, Gabriel, Olaus*.

P:s stipendietid vid akademien – nära 12 år – var rekord. Han fick vt 1689 fattigunderstöd på 6 daler silvermynt¹³⁰¹ och blev i början av ht antecknad i domkyrkans kommunionslängd med brodern Carolus.¹³⁰² Han sökte både vår och höst 1690 k stipendium men fick i december i fil fak endast med en annan dela de 30 daler kopparmynt som återstod av Thelots stipendium.¹³⁰³ Fil fak

¹²⁹⁸ Uakp (minus) 1688 14/1 § 1, 22/1.

¹²⁹⁹ Dito 1690 11/2, 12/2, 14/2, 17/2.

¹³⁰⁰ begr 1745 10/12 Lövsta ky av sonen Jonas Printz (sv vers, 18 fyraradingar).

¹³⁰¹ Uakp 1689 15/5 § 7.

¹³⁰² Upps domk.förs D II:1.

¹³⁰³ Fil fak prot 1690 15/12. UUA(IV:4) A I a:1 p.114.

hade noterat honom som flitig, fattig, fader- och moderlös och väl renomme-
rad. Han uppsattes 1691 15/12 att komma i åtanke och vt 1692 blev han mu-
sikstipendiat i teol fak. Han fick endast behålla denna förmån under två termi-
ner. Ht 1692 låg han svårt sjuk och fick då 6 daler silvermynt ur studentkassan
men inget stipendium. P. klagade i konsistoriet i april 1693 då han mist sti-
pendiet i musiken i julas på grund av sjukdom.¹³⁰⁴ Han tillerkändes då 20 daler
silvermynt ur studentkassan. För att återge honom stipendiet överlades i kon-
sistoriet i juni 1693. Både Olaus Rudbeck och Christian Zellinger hade yttrat
sig. Zellinger hade behov av en bassångare. Kandidater var P. som antagits
interimsvis i avvaktan på en förstklassig bassångare, men ej undergått prov
och Magnus Lehnberg (B 1.382) samt Nicolaus Hiort (B 1.404, som inte hade
lika vacker röst). Beslöts att P. och Lehnberg skulle dela stipendiet för vt 1693
och under tiden förkovra sig, varefter de fick undergå prov.¹³⁰⁵

Något sådant prov är inte protokollfört och dessutom inhiberades ju utbetal-
ningen av stipendiet ht 1693 på grund av räntmästaren Hallenstedts försking-
ringar och hastiga död. Följande termin kvitterade Lehnberg helt stipendium
medan P. fick endast ett halvt.¹³⁰⁶ I teol fak examinerades P. som ”musicus”
1694 20/6, likaså 1696 10/6 medan han 1698 30/5 var frånvarande och fick
böta 6 daler kopparmynt. Ht 1694 var alla tre bassångare musikstipendiater.

I december 1694 beslöts att musici fick behålla stipendiet så länge de var
vid musiken. Från vt 1695 förekommer P. som stipendiat till vt 1703, då han
var placerad klass 2 i teol fak med 120 daler kopparmynt årligen. Man kan
konstatera att P. under hela 1697 – året närmast efter ordinationen – ej själv
kvitterade sitt stipendium.¹³⁰⁷ Detta kunde möjligen innebära att han haft
prästerlig kondition utanför Uppsala, något som i så fall borde ha medfört
indragning av förmånerna, om han ej gjort tjänst i musiken. Förklaringen kan
dock vara den enklaste: att han transporterat stipendieinkomsterna på ett par
fordringsägare. Så skedde tydligen ht 1699, då pengarna kvitterades av
professor Johannes Esbergius, som samma termin presiderat vid P:s
disputation *de Troglodijtis*.¹³⁰⁸ I sin teol slutexamen, som P. sparat till efter
disputationen, placerades han sist bland de tretton godkända.¹³⁰⁹

¹³⁰⁴ Uakp 1693 1/4 § 10.

¹³⁰⁵ Uakp 1693 26/6 § 2.

¹³⁰⁶ UUA(II) G I b:57.

¹³⁰⁷ UUA(II) G I b:60.

¹³⁰⁸ Bl. a Uakp 1699 8/11 § 13.

¹³⁰⁹ Teol fak prot 1699 9/12 § 2.

Vt 1700 anhöll P. två gånger att få skriva pro examine, men fil fak ansåg att "han måste sig först bättre mogna".¹³¹⁰ Han skrev emellertid på hösten sin latinstil, som godkändes med den inskränkningen att P. ej fick undergå examen före årets promotion. Han försökte vt 1701 men blev enligt examensboken kuggad.¹³¹¹ Samma år begärde han av domkapitlet förgäves rekommendation till tjänsten som regementspräst vid adelsfanan.¹³¹²

I juni 1703 presenterades en inlaga med de 8 musikstipendiaterna mot Christian Zellinger därför att han skulle ha innehållit deras del av sockengångsmedlen. Denne kunde dock visa upp intyg av P. och Emanuel Storck (B 1.446) att de dels ej skrivit under eller kände till inlagan, dels att de fått sin del av honom.¹³¹³

På hösten promotionsåret 1703 gjorde P. en framstöt om förnyad examen hos fakulteten som efter bordläggning tyckte att han "gör uthan all twifwel wähl emot sig, om han det aldeles intet begärte".¹³¹⁴ Det gick tydligen ej att avråda honom och han examinerades "men befantz, som man fruchtadt, uthj alla stycker heel mediocre". Med hänsyn till v pastorsämbetet och vissa framsteg sedan föregående försök fick han nu bli fil kand, men han förbjöds samtidigt att anmäla sig till magisterpromotion.¹³¹⁵ Enligt examensboken försvarede han dock redan följande termin sin gradualavhandling *de natura et inventione medii termini* under prof Goeding.¹³¹⁶

Trots sin prästtjänst tycks P. ha fortsatt att vara med i musiken. Han klagade därför vid slutet av vt 1704 över indragning av sitt stipendium, "der lijkwäl jag icke har försummat wara tillstädes wijd Disputationes och Orationes pro Stipendiariis, och merendels, jämväl denne förflutne Termin, så wäl privatim uti exercitio hoos Directeuren H:r Zellinger, som publice uti kyrckan upwachadt, undantagandes de dagar och stunder jag predikat."¹³¹⁷ Som v pastor kunde han ej få stipendium för den förflutna terminen. Däremot lovade konsistoriet en undersökning om den tidigare förlorade stipenditerminen ht 1693. Resultatet härav blev positivt, men compensationen utgick först vt 1705. Han fick nu stipendiet under "sommarterminen" (ht) i Sveno Flodmans (B 1. 424)

¹³¹⁰ Fil fak prot 1700 21/3 § 2, 28/4 § 2.

¹³¹¹ UUA(IV:4), D III:1.

¹³¹² Udkp 1701 10/4 § 7, 8/5 § 3.

¹³¹³ Uppsala 1703 17/6 Abraham Printz, attest (kopia). UUA(I) E III a:2 p. 225.

¹³¹⁴ Fil fak prot 1703 1/9 § 2, 17/10 § 2.

¹³¹⁵ Fil fak prot 1703 4/11 § 1; Examensavgiften utgjorde 60 d kmt. UUA(IV:4) G I a:1

¹³¹⁶ UUA(IV:4) D III:1.

¹³¹⁷ [1704 25/6] Abrahamus Printzius till akad kons. UUA(I) E III a:3 p. 483f.

rum eftersom nu inget är ledigt, detta enl. Zellingers förslag.¹³¹⁸ Då var P. redan färdig för uppbrott från Uppsala. I december 1704 examinerades han av teol fak som sökande till Västerlövsta pastorat efter sin gamle och sjuklige svärfar, vars dotter han äktat den 30/6 samma år.¹³¹⁹

P. torde ha deltagit vid Jubelfesten februari/mars 1693 och i begravningsmusiken för Ulrika Eleonora den äldre 28/11, vid Karl XII:s kröningsfestlighet 1698 3/3 samt vid uppvaktningen av den polske ambassadören F. Galecki 1699 25/4, vid firandet av segern i Narva februari 1701.

Omdöme: ”Han var en verksam och drivande man, flyttade och ombyggde hela prästgården, jemte ladugården som 1735 uppbrändes av åska. Anhöll 1733 att bli Praepositus honoraris, vilket konsistoriet i anseende till hans lärdom och allvarsamhet i lära och leverne skulle gerna honom beviljat, om ej Pastor Scheu i Tillinge härav skulle få tillfälle att anhålla om detsamma” (Fant-Låstbom).

Skrifter: (u.n.) Diss pro gradu 7/5 1704 *de natura & inventione medii termini*. Pres Andreas Goeding.

Begravningsverser 9/1 1722 Enåkers ky (medförfattare) till Anna Rolandsdtr Bure, änka efter auditören och kommissarien Per Swensson Printz av sonsonen P. och två andre sonsöner (sv vers 4 fyraradingar)

BK, rev JOR

Litteratur: Fant-Låstbom Hm II:259, 260 (söner); Lidén I:174, 213; Petersson, Matricula 1, s. 57; Wallenius (PHT 1939), s. 235.

***B 1.368* ERICUS ERICI THUNIVS**

UM: 1686 4/3 (Aboa accessit)

NM(sn): [1685 eller 1686]

Son till komministern i Trosa Ericus Thunius. Gymnasist i Strängnäs 1676, student i Åbo 1685, i Uppsala 1686–93. Prv 1693 10/10 till director cantus vid gymnasiet i Strängnäs, domkyrkosyssloman 1699. Kyrkoherde i Botkyrka 1714. Död 1717 29/1, begr 26/2. Gift ca 1693 m änkan *Kristina (Kerstin) Olofsdtr Gravia*, dtr till komministern i Torshälla. Barn, se Hm.

Enligt Hm skulle T. ha blivit dir mus i Strängnäs redan under studenttiden.

¹³¹⁸ Uakp 1705 8/2 § 8.

¹³¹⁹ Teol fak prot 1704 17/12 § 2; examensavgift 13:16 d kmt. UUA(IV:1) G II:1.

Genom anteckningar i Uppsala domkyrkas kommunionslängd är hans närvaro vid universitetet belagd för vt 1690 – vt 1693.¹³²⁰ Vt 1691 insattes han av fil fak som musikstipendiat efter Bengt Schening (B 1.340).¹³²¹ Detta innebar ju att han måste vara i Uppsala längre än andra studenter. Han var emellertid en av de fem musikanter som Christian Zellinger anmälde för frånvaro från musiken på Mikaelidagen 1691.¹³²² T. torde ha stått kvar som stipendiat över ht 1693 – då dock inga utbetalningar skedde på grund av räntmästare Hal-lenstedts underslev – eftersom han först vt 1694 ersattes med Nicolaus Bröms (B 1.344) på Zellingers önskemål.¹³²³

Han torde ha medverkat vid Jubelfesten febr/mars och vid begravningsmu-siken för Ulrika Eleonora den äldre 1693 28/11.

BK, rev JOR

Litteratur: Hagström Hm III:113; Lagerholm Sn 1090; Lagus I, s. 213; Pe-tersson, Matricula 1, s. 41.

B 1.369 DIEDRICH TELLERSTEDT

UM:1686 19/5 (Didericus Ubstedt,
Upl)
NM(upl): [1686] 19/5 (Diederjcus
Tellerstedt)

Från Uppsala. Son till Didericus Diderici och Sara Johansdtr Påwels. Gjorde intrång i dansmästare Roddes privilegier. Död i pesten 1710.

T. hade preceptor vid inskrivningen i UM vilket tyder på att han var min-derårig. Han trallade och sjöng visor och trummade i borden i november 1694 tillsammans med fem finska studenter (Henricus Brenner B 1.402, Andreas Kiemmer B 1.408, Nicolaus Mathesius B 1.412, Claudius Jenderjan B 1.417, Josephus Uhlbeck B 1.418) och de inackorderade stud Andreas Belingius (B 1.384) och Andreas Quercgren (B 1.411) hos skräddaren Nils Erlandssons änka. Bråk uppkom då fyra gesäller härmade studenterna på samma melodier. Bl.a. sjöngs ”våra fiender skola wij nederslå”. I sammanhanget nämns även 4

¹³²⁰ Kristi himmelfärdsdag 1690, Dom. Quinquagesima [1. Sönd i Fastan] och Exaudi [6. e. påsk] 1691 (den senare dagen med ”dess kokerska Kierstin Olofzd.r”), Dom. Reminiscere [2. i Fastan] (med sin kokerska ”Kierstin ifrån Torshella Stad”) och 1.e. Tref. 1693. Upps domk. förs D II:1. – Kokerskan är tydligen hans blivande hustru.

¹³²¹ Fil fak prot 1691 15/6; Uakp 1691 17/6 § 1.

¹³²² Uakp 1691 3/10.

¹³²³ Uakp 1694 5/7.

verser av visan ”Jag är ingen fylhundh” och den tyska ”Das bier ist gut certissime” samt ”Hafwe wij något till bästa, så skall wij gifwa vår nästa” och ”Har iag godt in corpore, får iag godt in tempore”. Bråket ledde till att gesällen Anders Engqvist blev ihjälslagen. T. som var tillsammans med finnarna var misstänkt.¹³²⁴ I hovrättens dom 1695 dömdes T. att böta 100 daler silvermynt i mansbot.¹³²⁵ T. ansökte hos Södermanlands nation om hjälp att betala böterna och beviljades den 20/11 8 caroliner eller 15 daler kopparmynt.¹³²⁶ Värmlands nation bidrog med 5:20 daler.¹³²⁷

T. förekommer i november 1695 bland faddrarna för trädgårdsdrängen Johan Tomssons dotter Anna.¹³²⁸

Skalmejblåsaren Erich Sabels (B 5.9) hustru Elsa Wernberg födde i Hudiksvall 18. dag jul 1705 ett barn och angav murargesällen Anders Dillner som far. Hon misstänktes dock har nämnt denne i st.f. T., som efter flera dröjsmål avlade eden 29/5 inför rådhusrätten och då frikändes.¹³²⁹ Borgmästare Lohrman anmälde redan 13/5 till landshövding Hoghusen att Elsa frikände Anders Dillner genom att påstå att T. övertalat henne att ange denne.¹³³⁰ I kyrkoplikts-längden 1707 i juni refererade Elsa till rådhusrättens dom efter att T. svurit sig fri.¹³³¹

I november 1701 började en långdragen process mot T., som tillsammans med Johannes Groth (B 1.410) undervisat i *dans* i strid med dansmästare Roddes (B 2.13) privilegium. Rodde hade förgäves sökt handräckning hos såväl akademiska konsistoriet som borgmästare och råd, då T. ej höll sig till någondera societeten ”utan som en lös person fahr omkring”.¹³³² Landshövding Hoghusen hade upprättat en skrivelse om 50 daler silver i vite för intrånget. Då T. inte kunde påträffas hade magistratens utsände vänt sig till kronobefallningsman Daniel Mollerus ”som denne Tellerstedt i föllie medh sig hafft hijt till Staden” och läst upp landshövdingens skrivelse vilken T. åhört.

¹³²⁴ Uakp 1694 12/11, 13/11, 14/11, 15/11; dombok 1694 27/11.

¹³²⁵ Uakp 1695 24/7 § 8.

¹³²⁶ UUB U 1002a s. 188, 189, 191, U 1003 a 1695/96.

¹³²⁷ UUB U 1530a ”till fyllnad af bewillningen åt Tellerstedt”.

¹³²⁸ ULA Hel Tref C:1 p 78. Även tidigare i denna volym.

¹³²⁹ Dombok 1705 3/5, 6/5, 8/5, 15/5, 17/5, 29/5.

¹³³⁰ Upps länsstyr, Landskontoret 938.

¹³³¹ Upps domk förs G:1 1707 16/6.

¹³³² Upps länsstyr, Landskontoret 978.

I november och december 1707 besvärade sig Rodde över T. som skulle ha hemliga konvent i dans på två ställen, det ena hos Krooks änka bredvid borgmästaren. T. sades ha pass av Hr Ankerstierna, varför han for omkring överallt och gjorde orätt mot andra.¹³³³ Rodde hade åter fått landshövdingen hjälp med förbud via borgmästare och råd, men T. fortsatte ändå. Rodde anhöll den därför om offentligt varningsanslag för ungdomen när den samlas till nästa termin.¹³³⁴ T. höll sig undan från rättegång och skickade i stället fram sin bror. Därför dömdes han till arrest.¹³³⁵

T. och hans bror Erich Tellerstedt förekommer bägge i tjänstehjonslängd i S:t Lars 1710.¹³³⁶ Erich sökte befrielse från att skrivas i Uppsala då han uppgav sig ha betalat kontributionen föregående år på annat håll (vilket han dock ej kunde bevisa). Bröderna hade mest uppehållit sig hos sin styvfar, skräddaren Anders Kuse och modern Sara Johansdtr och borde upptagas hos dem för kontributionen.¹³³⁷ Dessa uppgav i juni 1710 i supplik till landshövdingen att de nu ej hade någon egendom kvar. Det de hade haft hade hustrun [Sara Johansdtr] förslösat på sitt fylleri och sina slagsmål med mannen "[för]utom det hennes Söhner Dirik och Erich Tellerstedt hulptit till..."¹³³⁸

Vid examination av 1710 års kontributionslängd anges "Didirich Tellerstedt döder i pesten", avgår 18 daler kopparmynt.¹³³⁹

Litteratur: Lagerholm Sn 491 (fadern).

B 1.370 JOHAN JOHANNIS POSSIETH

UM: 1686 (Iohannes Ioh. Posiet, Rosl)

NM(ros1):1686 6/12

Född 1667 31/12 på Sebende gård i Söderbykarl som son till Johan Possieth den äldre, bokhållare på Ortala bruk och Elisabet Bergman i hennes första äktenskap. Magister 1697 9/12. Docent 1698, prv s.å 23/5. Huspredikant 1700 hos riksrådet greve Fabian Wrede. Regementspastor förlagd i Stockholm. E.o. hovpredikant 1709, ordinarie 1711. Kh i Riddarholmen och Bromma 1722

¹³³³ Upps länsstyr, Landskontoret 938. 1707 29/11.

¹³³⁴ Uakp 1707 7/12 § 6.

¹³³⁵ Dombok 1707 11/12.

¹³³⁶ Upps stadsark (I) H III c:1.

¹³³⁷ Dombok 1710 7/2.

¹³³⁸ Upps länsstyr, Landskontoret 939. 1710 23/6.

¹³³⁹ Dombok 1711 23/10.

11/4 (1722 1/5). Död 1728 27/7, begr Riddarholmskyrkan 13/8.¹³⁴⁰ Gift 1712 m *Catharina Bonde* d 1751.¹³⁴¹ Ett eget och fyra styvbarn, bland dem *Carl* och *Margareta* gift 1725 11/3 m *Johannes Stricker*.

P. kom från små omständigheter. Modern omgift två gånger m kyrkoherdar i Edebo. Hon och familjen behandlas i kapitlet ”Kyrkoherdefrun som idkade pantlåneri” i Forsstrand s. 166–181. P. skrevs in i Uppsala trivialskola 1683 4/3. Han var informator i Uppsala till 1696 och har ”med siungande förtient sigh födan”. Han var kurator för Roslagens nation.

Personverserna är riktade till släktingar, köpmän och responderer. Likpredikningar hållna i Jakob och Riddarholmskyrkan och gratulationer till kungafamiljen befordrades till trycket.

I Stockholm var han högt uppburen som andlig talare i sin tids smak. Hätsk motståndare till pietisterna. Han donerade medel till studerade av Stockholms och Roslags nation och avtackades som främjare av Jacob Ekewall (B 1.443) i hans dissertation 1709.

P. lovprisades i åtskilliga begravningstryck. Enligt dem avled han efter 26 veckors och 3 dagars sjukdom kl 5 e.m., 60 år gammal.

Skrifter: diss 1696 11/11 *qua asseritur voluntas, libera actionum humanarum regina annuente*. P. 1. Pres Thomas Bahr. – diss pro gradu 1697 22/11 *Causa finalis*. Pres Andreas Goeding.

- Sabbaths-dagens afton-offer, eller Andeliga sånger, öfwer sön- högtids- och helge-dagars åhrliga epistlar. Efter åthskilligas anmodan sammanfattade Stockholm: 1720.

- En brand vthu eldenom, eller Stockholms tacksamhet, för Guds barmhertighet, som ... bewarat frå fiendans brand; wid then tacksamma samaritens betrachtande; vthi kongl. Riddareholms kyrkion, fiortonde söndagen efter: trinitatis, åhr 1719 ... Stockholm 1720. [med anledning av ryssarnas härjningar längs kusten]

¹³⁴⁰ Begr av Nicolaus Barchius (sv prosa: Dedikation till änkan, söner, måg och döttrar, likpred och personalier). Begrverser av 12 förf, bl.a. mågen J. J. Stricker (lat vers), styvsonen C. Possieth (sv vers, 15 åttaradingar med personalier i fotnoter). – C. Possieth (sv vers, = föregående). KB Verser, ensk B2o:36 nr 148. – G.H. (sv vers, 23 fyrradingar, musikantydan) d:o nr 140. – Joh. Åkerman Johansson d:o nr 141. – anonym (sv vers, 20 sexradingar) d:o nr 142. – ”J största Enfaldighet” (sv vers, 29 fyrradingar) d:o [143?]. – Petrus Zetterling, ög (sv vers, 15 sexradingar, schema Columbus/Düben, ”Hwad är thet åt”) d:o nr 144. – Santhe And. Santheson (sv vers + ”Defuncti ultimum vale”, 6 numrerade sexradingar) d:o nr 145. – Jacob Ambieurnson (sv vers, 15 sexradingar) d:o nr 146. – Prisa Gud (sv vers, 24 sexradingar, schema Columbus/Düben ”Hwad är thet åt”) d:o nr 147. – J. J. Stricker (lat vers, som ovan) d:o nr 149.

¹³⁴¹ Begr 1751 5/4 av Peter Soilander v. kmn Riddarholmen (sv vers, 11 sexradingar).

- Thet almenna bästa, wid riks-dagens begynnelse, then 24 januarii, år 1723.
... Förmedelst en gudelig predikan vthi Stockholms stoor-kyrkio, Stockholm:
1726.

Gratulationer till kungahuset

- Vnderdånig lyck-önskan, tå vthi ...konung Carl then tolfte långlige och widt aflägne frånwaro hennes kongl. höghet princessan Ulrica Eleonora the allmänna rådslagen vthi höga kongl. senaten: första gången bewistade then 2 nov år 1713.

- Konung Carl then tolfte trogna ständers vnderdånigste böne-skrift til riks änkje-drottningen ... Hedwig Eleonora på thes siuttijonde nijonde högst-hugneliga födelse-dag then 23: octob. år 1714.

- Hosianna, eller Fägnefult glädie-rop, öfwer twänne konungars, then alsmächtigas, Jesu Christi från himmelen; och then stormächtigas Caroli duodecimi från ottomanniske porten, salige och lyck-salige annalkande til Swea rike, hördt och: fördt, första söndagen i adventet, år MDCCXIV.

- Konung Carl then tolfte trogna ständers vnderdånigste tacksäjelse, til riks-änkie-drottningen ... Hedwig Eleonora, för tröst-hugneligit bifall, öfwer näst-ledne åhrs framtedde: böne-skrift: vpofradt på desz otta-tijonde högst- hugnerika födelse-dag, then 23. octob. år 1715. (sv vers, 15 sex-radingar)

- Nuptiis, serenissimi principis ac domini Friderici, hæredis Hassiæ et Cas-seliæ, &c. &c. &c. et serenissimæ principis regiæ ac dominæ Ulricæ Eleonoræ, svecorum, gothorum vandalarumque principis hæreditariæ, Stockholm 1715.

- Nyåhrs-tröst för sorgklämt hierta wid dubbel smärta til ... drottning Ulrika Eleonora Swerges, Giöthes och Wändes drottning ... nyåhrs-dagen 1719.

- Gudelig wälsignelse lyckelig begynnelse. Tå hans kongl. maj:t Friedrich then förste, Sweriges, Giöthes och Wändes &c. &c. &c. konung, offentligén wid Swea-rikes ständers närwarande och lyckönskande, första resan, efter sitt an-träde: til regementet, herrans heliga nattward anammade, som skiedde vthi Carlbergs kyrkio: med-fasto söndagen år 1720. Stockholm 1721.

Likpredikningar: Anna Catharina Gyllenadler, begr S:ta Klara 1710 24/2. – hovstallbokhållaren Andreas Åhman, begr S:t Jakob 1712 27/5. – landshövdingen över Västerbotten Otto Wilhelm von Löwen, begr S:t Jakob 1712 2/9. – studiosus Carl Joh. Berg, begr S:ta Klara 1716 11/3 (sv text, sv vers tio 12-radingar). – friherrinnan Hedwig Ulrica Fleming, kammarherren Andreas von Dübens husfru, begr S:t Jakob 1717 23/7. – Hedvig Eleonoras kammarherre, greve Erich Torstenson, begr i Riddarholmskyrkan 1718 29/10. – riksrådet, generalen, guvernören för Riga och Kurland Adam Lud. Lewenhaupt, begr

Riddarholmskyrkan 1722 29/5. – akademiräntmästare Berge Rommel, begr Uppsala domk 1726 8/12.

P e r s o n v e r s e r: till matronan Margareta Eliædtr, änka efter prosten Jonas Edelius, begr 1694 11/1 (sv vers, bl.a 11 fyrradningar). – (medförf) till lektorn vid Gävle gymnasium mag Isaac Kraft & j Christina Halen, br Vaksala 1694 24/6 (sv vers, 6 sexradningar). – (medförf) köp- och handelsmannen Johan Hedman & j Margareta Juliana Lillia, br 1696 22/3 Sthlm (sv vers, introd + 4 numr sexradningar, musikantydan). – hustru Maria Samo, g m handelsmannen Johan Raphuen, begr Katarina kyrka 1698 27/11. – fru Maria Apelrot, änka efter Claes Arrhenius- Örnhielm, nyårsönskan 1699 1/1 (sv vers). – Johannes Olai Sjöman, resp för diss *De igne*, pres H. Vallerius, grat 1699 13/6. – (medförf) Andreas A. Båld, resp för diss *Fata religionis in Scandia*, 1. Pres J. Arrhenius, grat 1700 2/5 (lat vers). – (medförf) matronan Maria Sparin, g m landssekr Lars Åberg, begr Katarina kyrka 1704 18/10 (sv vers, 17 fyrradningar). – Ericus Planting, V bothn, resp för diss pro gradu *De cura magistratus circa sacra*, pres J. Upmarck-Rosenadler, grat 1708 14/12. – hustru Elisabet Bergman, P:s mor, änka efter bokhållare Johan Possieth samt kyrkoherdarna i Edebo Olaus Becchius (del 1, B 1.49) och Sebastian Nybelius, begr 1710 28/10 Ladugårdslandskyrkan (sv vers, 24 fyrradningar). – (medförf) Johannes Petrelius, kalm, resp för diss *De scholis. 1. De requisitis præceptoris*, pres J. Upmarck-Rosenadler, grat 1713 17/6 (lat vers). – (medförf) Carolus Johannis Lohman, sth, resp för diss *De faciei humanæ varietate*, pres Johannes H. Vallerius, grat 1714 13/12 (lat vers). – fru Catharina Norman, g m borgm i Hedemora Sven Grandel, begr 1722 10/6 (sv vers, 24 fyrradningar).

Litteratur: Forsstrand, s. 166–181; Hellström Hm, s. 538, 539; Hofberg 2, s. 302; Lidén I, s. 54, 211; Lövgren Pslex sp 537f; SmoK 6, s. 163f.

B 1.371 DANIEL YSING

UM: 1687 31/3 (Daniel Hysing, Holm)

NM(st): 1696 30/11

Född före 28/6 1677 i Stockholm. Son till borgaren och handelsmannen Jonas Ysing (d 1687 okt) och Catharina Danielsdtr (d 1677).¹³⁴²

Y. inskrevs i UM som minderårig med preceptor. Han rörde sig i orgelbyggarkretsar i Uppsala. "Dominus Daniel Hysing" bland faddrarna tillsammans

¹³⁴² SSA Register över bouppteckningar, s. 494.

med orgelbyggaren [H. H.] ”Chaman” vid dop 1697 9/2 av Niels Swarfwares son Nicolaus.¹³⁴³ Bråk med Isac Risberg (B 8.10) på orgelläktaren våren 1697, se denne.

Y. ägde tillsammans med sin far fastigheten Andromeda 3 i Nicolai församling, Stockholm.

P e r s o n v e r s e r: (medförf) till Georg Brandt, brukspatron & j Catharina Ysing (syster), av Dicktað och Yttrada, br 1693 7/9 (sv vers). – Carl Carlsson Hessler, 1. kämnär vid Stockholms Norrstad, begr Klara 1698 25/3 (sv vers, 13 fyraradingar)

Litteratur: Thimon Sth I, s. 241f.

B 1.372 PETRUS QWAST/CASTORIN

UM: 1687 27/4 (Petrus Quast, Hels)

NM(häls): [1687 27/4] (Petrus I. Qwast)

Född 1680. Yngste son till borgmästaren i Hudiksvall Jonas Mårtensson Qvast och Brigita Pädersdtr Nerbelia. Tog namnet Castorin 1704. Flyttade 1709 till Hudiksvall och biträdde fadern. Styvson till Jonas Hallberg vilken han efterträdde som borgmästare 1710 (eller 1712)¹³⁴⁴. Död 1737 21/9. Begr i familjegraven i Hudiksvalls kyrka. Gift 1) 1708 14/7 Strömsberg m *Margareta Enander* (7 barn);¹³⁴⁵ 2) 1721 m *Anna Tolsten* (5 barn); 3) 1733 m *Elisabeta Andersdtr Crælia* (1 son) omgift 1744 m rådmän J. Drake i Hudiksvall.

Inskriften som minderårig vid UM under privat informator. Nationsmatrikeln framhåller hans ungdomlighet och lust till studiet av historia, politik, musik och juridik liksom hans kunskaper i engelska språket.¹³⁴⁶ Han utsågs även till nationens kurator 1701.

Stipendiat under Christian Zellinger i fil fak ht 1702 bland musici till ht 1707. Han efterträddes vt 1708 av Abraham Dalheen (B 1.474) eftersom han varit borta ett helt år och D. hade ersatt honom.

Skrifter: diss 1700 28/11 *De fatis regni Babylonici*. Pres Jacob Arrhenius. Ded till styvför Jonas Hallberg, morbror Olaus Nerbelius i Härnösand samt Olaus Grundberg i Hudiksvall.

¹³⁴³ ULA Upps domkyrkoförs C a:1.

¹³⁴⁴ 1712 enl Glysisvallur 1A, 1710 enl Glysisvallur 2B.

¹³⁴⁵ Bröllopskrift av brudens bröder Petrus och Samuel Enander samt Sam. Esbergius.

¹³⁴⁶ UUB U 700c.

P e r s o n v e r s e r: till [kusinen?] teol stud Petrus Nerbelius (d i Tierps prästgård) begr dec 1697 i Tierps ky (sv vers och lat gravskrift). – teol lic Daniel Djurberg grat vid teol doktorsprom 1705 1/6 (sv vers, 8 fyraradingar + engelsk vers). – morbror Olaus Nerbelius, råd- och handelsman i Härnösand begr juli 1709 Härnösands ky (sv vers + ”Epitaphium”, lat epigr).

Litteratur: Broman Glysisvallur 1A, s. 73; Glysisvallur 2B, s. 672f; Lidén I, s. 31; Schéele, Anteckningar om Gestrike och Helsing nationer, s. 90.

B 1.373 ERICUS JOHANNIS WATTRANG(IUS)

UM: 1687 7/9 (Ericus Johannis
Watrangius, Angerm)
NM(ångerm): 1687 7/9 (Ericus
Wattrangius)

Född 1669 4/9. Son till kh i Torsåker Johannes Erics Wattrangius och Catharina Blanchovia. Studerat vid Härnösands gymnasium. Begynte där redan 1695 undervisa ungdomen i instrumentalmusik. S.å. organist (till sin död) och 1698 syssloman vid hospitalet Rådman 1702–08. Rector cantus 1708. Död 1717 27/6 av ”en gångbar hetsig feber”. Gift 1) m *Anna Westerberg* fr Stockholm; 2) m *Elisabet Olofsdtr Hellman*

W. torde fått musikaliska grundkunskaper i Härnösand. Han inskrevs i UM med intyg från rektorn vid gymnasiet där. Notiser om musikalisk verksamhet i Uppsala saknas.

1695 övertog W. organistbefattningen i Härnösand efter Gulich Zellinger, som innehåft befattningen sedan 1679. Liksom denne fick han 300 daler kopparmynt i arvode, hälften av staden och hälften av kyrkan.¹³⁴⁷ När han dessutom förordnades till syssloman vid hospitalet medgav han att lönen på 78 daler kopparmynt fick avräknas på stadens andel av organistlönen. Som rector cantus från 1708 förde han ständigt krig med gymnasisterna. Med djäknepenningar avlönades han 1712 med 99 daler silvermynt medan kantorn Jonas Lind (B 1.358) erhöll 45 daler.

Som organist hade W. privilegium på gästbudsmusik. 1702 stämde han skraddaren Erik Jonsson Fiskman för att denne under lång tid lagt sig i hans ämbete genom att spela på gästbud och festliga samkväm. Organisten hade därigenom lidit skada. Han hade skaffat sig åtskilliga instrument som nu låg oanvända. Han uppgav att Fiskman vid fem eller sex tillfällen spelat och förtjänat minst ett par riksdaler varje gång. Skraddaren förklarade att han inte

¹³⁴⁷ Bucht & Wik s. 380.

kände till att det var förbjudet för honom att spela. Han lovade att upphöra därmed och bad W. om tillgift. W. begärde att Fiskman skulle lämna honom hälften av den förtjänst han haft på spelningen men detta vägrade skraddaren och erbjöd sig i stället sy ett par rockar åt organisten. Det hela slutade med att parterna förliktes på det villkoret att Fiskman gav W. tre riksdaler och upphörde med spelningarna.

1710 lades gymnasiehuset och hela staden i aska. Urverket kunde dock repareras av W. och användas i det nya skolhuset.

BK, rev JOR

Litteratur: Bucht Härnösands historia I, s. 203, 258, 353, 497; Bygdén Hm IV, s. 147; Modin-Söderberg Nrl, s. 45; Norberg Härnösands gymnasium, s. 57, 96.

B 1.374 PETRUS (PEHR) SAMUELIS ELFWING

UM 1687 14/9 (Petrus Elving, Westm)

NM(vd): 1687 nov

Född i Västerås 1677 12/4, son till sedermera kontraktsprosten Samuel Petri Elfving (B 1.231) och Christina Widman. Assessor i Collegium medicum 1702; provinsialmedikus i Västerås län 1704; tillika läkare och föreståndare vid Sättra brunn 1705–19 samt k rådets läkare i Arboga peståret 1710. Med. professor vid Åbo akademi 1720 7/1 (1722 29/11). Död i Åbo 1726 30/6. Gift 1) 1704 25/2 m *Hedvig Hiärne* (f 1686 27/12, d 1720 30/11) dtr till Urban Hiärne¹³⁴⁸; 2) 1722 10/2 m änkan *Christina Flachsén* dtr till förste teologiprofessorn i Åbo Johannes Flachsenius. Bror till *Samuel* och *Birger Elfving* (B 1.375, B 1.381)

E. inskrevs minderårig tillsammans med brodern Samuel i UM. De betalade vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation 30 daler kopparmynt. De hade 1690 – vt 1692 Ericus Stenfelt (B 1.395) som informator i spelande och sjungande under terminerna och han följde dem till Garpenberg under sommar- och julferierna. Petrus förekommer ej som musikstipendiat.

Bland de 8 extramusiker, som 1697 24/11 trakterades efter medverkan i Stockholms Storkyrka på Karl XI:s begravningsdag, finns även studenterna

¹³⁴⁸ Konrektorn vid Storskolan, Michael Zethrin (B 1.317), uppvaktade med en parodivisa ”Ädle mögudinnor”. Rudén Parodivisor, s. 206, melodi nr 18, s. 247.

”Mon: Elfvinger på Violin – brodern Elfwing på Bass Violon”.¹³⁴⁹ Trots frånvaron av förnamn torde identifikationen vara klar. Man kan förmoda att det var Petrus och brodern Samuel, som spelade violin medan bassisten var den yngre brodern Birger. Före informatorn Stenfelt följde också med och spelade violin (I 4.89).

E. avlade studenteden 1697 24/10. Han disputerade 1698 22/11 *de motu peristaltico intestinorum*. Pres Olof Rudbeck den yngre; i Utrecht 1702 *Disputatio medica inauguralis de catameniorum sufflamine*. Med. doktor där s.å.; Ytterligare skrifter se SBL.

BK, rev JOR

Litteratur: Lidén 1, s. 403; Sacklén; SBL 13:297–299 (Bengt Hildebrand); V-Dala 1006.

B 1.375 SAMUEL SAMUELIS ELFWING

UM: 1687 14/9 (Samuel Elfving,
Westm)

NM(vd): 1687 nov

Född i Garpenberg 1678, son till sedermera kontraktsprosten Samuel Petri Elfving (B 1.231) och Christina Widman. Avlade studenteden 1697 24/10. Mag 1700. Prv 1701 15/5 till personlig adjunkt åt biskop Carl Carlsson. Kyrkoherde i Säby 1703 9/10, i Kolbäck 1708 20/8. Död 1721 11/12. Bror till *Petrus* och *Birgerus Elfving* (B 1.374, B 1.381). Gift 1) 1704 m *Brita Hiärne* (d 1715) dtr till Urban Hiärne; 2) 1718 3/1 m *Elisabeth Meurman*.¹³⁵⁰ Barn Se V-Dala.

E. inskrevs minderårig tillsammans med brodern Petrus i UM. De betalade vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation 30 daler kopparmynt. De undervisades 1690–92 vt i sjungande och spelande av preceptorn Ericus Erici Stenfelt (B 1.395). De medverkade bland 8 extramusiker vid musiken i Stockholms Storkyrka på Karl XI:s begravningsdag 1697 24/11 (se under Petrus E.)

¹³⁴⁹ SSA, Stork L 1:61 ver 159. L. Dijkmans påteckning. Kjellberg placerar begravningen till Riddarholmskyrkan och har ej observerat de 8 namngivna före detta och dåvarande uppsalastudenterna.

¹³⁵⁰ Enligt V-Dala Catharina Meurman d. 1760.

Ht 1698 disputerade E. *de militia veterum Gothorum*¹³⁵¹. Våren 1700 undergick han examen i fil fak¹³⁵², disputerade på hösten s.å. för graden *de formali bonitatis*¹³⁵³ och promoverades som nr 33 av 47.¹³⁵³

Fakulteten satte även in den nye magistern bland musikstipendiaterna klass 2 med motiveringen att han ”länge giordt upwachtning i Musiquen”.¹³⁵⁴ Christian Zellinger protesterade emellertid mot de gjorda bytena av musikanter vid detta tillfälle, bl.a. därför att instrumentalisten E. ersatt sångaren Benedictus Österplan (B 1.427). Dessutom ”klagade och Zellinger i synnerhet der öfwer att Mag.r Elfving har trängdt uth Extraordinarios Musicos, som längre hafwa tienat än han, samt recommenderades Altisten [Samuel] Fabricius (B 1.433) som i 4 åhr har tient”. Konsistorium tog även hänsyn till klagomålet, och beslöt att dessa båda skulle dela på stipendiet för ht 1700 och att Fabricius sedan skulle inneha det ensam.¹³⁵⁵ Hela beloppet är dock kvitterat av E. som hade stipendiet även vt 1701 i högsta klassen som musiker.

E. deltog sannolikt som exspektant vid uppvaktningen av den polske ambasadören F. Galecki i april 1699.

BK

Litteratur: Lidén 1, s. 30, 212; Muncktell Hm 1: 274 f; V-Dala 1007.

B 1.376 LARS ARRHENIUS

UM: 1687 17/9 (Laurentius Arrhenius)

NM: - -

Född 1680. Son till professorn i Uppsala Jacob Arrhenius. Professor i historia efterträdande fadern 1716. Död 1730.

Inskreven som minderårig tillsammans med brodern *Iacobus* med privat informator i hemmet. Svor eden 1695 28/11. Förutom akademisk utbildning har han skaffat sig åtminstone kunskap att spela basfiol.

Tobias Westbladh (B 1.530) beskrev för Hülphers hur dir mus Eric Burman (B 1.479) varje onsdag eftermiddag vt 1726 eller 1727 samlade studenter och professorer till Collegium musicum hemma hos sig. A. spelade då basfiol (I 4.119).¹³⁵⁶

¹³⁵¹ Fil fak prot 1698 7/10 § 3, 19/10 § 1 och 2; Uakp 1698 18/10 § 5; fil fak examensbok UUA(IV:4), D III:1 p. 55, 56, 57.

¹³⁵² Fil fak prot 1700 3/3 § 5, 10/3 § 2, 28/4 § 3, 12/5 § 1.

¹³⁵³ Fil fak examensbok UUA(IV:4), D III:1.

¹³⁵⁴ Fil fak prot 1700 13/12 § 1; Uakp 1700 14/12 § 2.

¹³⁵⁵ Uakp 1700 20/12 § 1.

¹³⁵⁶ Citerat efter Norlind TK 3, s. 83.

Skrifter: diss 1696 27/5 *Dissertatio historica de nino*. Pres Fabian Törner. – pro gradu 1705 *De numero oratorio*. Pres fadern Jacob Arrhenius.

Litteratur: Lidén I, s. 32, 465.

B 1.377 JOHANNES JOHANNIS VALLERIUS

UM: 1688 6/10 (Johannes Joh. V,

Ostrog)

NM(ög): 1688 13/5

Född i Hällestad (Finspongs församl) 1673 27/1 son till prosten Johannes (Hans) Vallerius och Elisabet Loftandra. 1699 slutexamen. 1703 rektor i Västervik. 1704 12/5 Prv i Linköping. 1706 1/8 kh i Örtomta, 1710 i Hällestad. Död 1720 22/1 (47 år) begr 5/7 i kyrkan.¹³⁵⁷ Gift i Sthlm 1706 6/6 m *Brita Lysing* dtr till kh Andreas Lysing. Barnlös.

V. var 1680 elev i Linköpings trivialskola och senare i gymnasiet. Till Uppsala kom V. 1688 med halvbrodern Nathanael Rydelius (B 1.339) under information av Harald Vallerius, V:s farbror. V. förekommer i domkyrkans kommunionslängd 1688 (3 ggr).

På förslag av farbrodern, rector cantus Harald Vallerius erhöll V. k stipendium i teol fak efter Andreas Wibiörnsson (B 1.338). De som avträdde skulle få stipendiet innevarande termin (ht 1690, ”Juhlterminen”) medan de nya skulle införas i registret. Detta beviljades ”emedan Musici icke uthgå inom nogen wiss tijdh utan niuta beneficium per petuum så länge dhe göra tjenst dherföre”.¹³⁵⁸ Stipendiat i teol fak från vt 1691, (1693 ht, julterminen, utbetalades ej stipendiet men med löfte att få det senare). 1694 informator hos kh Andreas Lysing i S:t Jacob, Stockholm. Från ht 1695 stipendium som musicus, från vt 1696 i klass 2 till ht 1700.¹³⁵⁹

V:s studieinriktning var teologi med sikte på prästtjänst. Till slut blev han sin fars efterträdare i Hällestad. Han torde dragits in i farbrodern Harald Vallerius musikverksamhet tillsammans med jämnåriga kusiner. Som musikstipendiat i fem år under rector musices Christian Zellinger ”uppvaktade” han regelbundet i kyrka och akademi. Han torde deltagit i musikensemblen vid Jubelfesten febr/mars 1693 och vid begravningsmusiken för Ulrika Eleonora den äldre 28/11, i Karl XII:s kröningsfestlighet 3/3 1698 och vid den polske

¹³⁵⁷ Begravningsverser av Andreas A. Schiörling (B 1.497, sv vers, del två 12 numrerade sexradigar).

¹³⁵⁸ Teol fak prot 1690 15/12. UUA(IV:1) A I:2 p. 270.

¹³⁵⁹ UUA(IV:1) G I a:1.

ambassadören F. Galeckis besök i april 1699. Han har inte efterlämnat kompositioner och ej heller akademiska dissertationer i musik. Personverserna riktade sig till släktingar.

Han gifte sig med dottern till kh i Jacob, Andreas Lysing, i vars hem han varit informator.¹³⁶⁰

P e r s o n v e r s e r: (medförf) till Johan Daniel Pfeil, köp- och handelsman i Sthlm & j Elisabet Swartz, br Sthlm 1690 24/8 (sv vers, musikmetaforer). – till Bengt Schening (B 1.340), notarie i Svea hovrätt & j Ingeborg Wallina (dtr till rector cantus Carolus Petri Wallinus) br Sthlm 1694 30/8 (sv vers, små musiknotiser). – (medförf) till kusinen Johannes Haraldi Vallerius resp f diss *De triangulo*, grat 1697 27/3 (fransk prosa)

Skrifter: Diss 1696 20/5 *De habitu terra tempore diluvii*. Pres Harald Vallerius. Dedikation till mag Andreas Lysing kh i S:t Jacob [resp:s arbetsgivare] & Johannes Vallerius kh i Hällestad [resp:s far] (lat stenstil resp. prosa). Grat till resp av D. Danielsson [Lundius ?] (sv vers ”Sonetto”), Johannes Haraldi Vallerius (lat prosa Upps 1696 13/5), Nicolaus Scharlin (lat vers). – Pro gradu 1700 26/11 *Lex oppia romanorum*. Pres Johannes Reftelius. Dedikation till Haquin Spegel (lat prosa). 3 grat till resp.

Självbiografi UUB X 241.

Litteratur: Lidén I, s. 390, 502; Odén Ög 1265; Westerlund & Setterdahl Hm 3, s. 713.

B 1.378 LAURENTIUS ANDREÆ SALVIUS

UM: 1687 16/11 (Suderm)

NM(sn): [1687]

Son till kh i Kvarsebo Andreas Magni Salvius. Magister i Dorpat 1692. Director musices där. Regementspastor vid Sörmlands regemente. Kyrkoherde i Stigtomta 1698(1700) efterträdande svärfadern. Död hastigt under

¹³⁶⁰ Bröllopsverser 1706 6/6 i Sthlm till mag Johannes Vallerius, rektor i Västervik & j Birgitta Lysing av Anon (sv vers 10 sexradingar). – d:o av S.R. (sv vers). – d:o av Anon (sv vers, 16 fyrradingar, musikantydningar). – till mag Johannes Vallerius & j Brita Lysing, dtr till mag Andreas Lysing, kh i S:t Jacob av N[icolaus Petri] H[iort] (B 1.404), sv vers i flera avd, musiknotis). – d:o av P. H. (sv vers).

slädfärd 1710 22/2.¹³⁶¹ Gift m företrädarens dtr *Katarina Aurelia*. Barn: publicisten *Lars Salvius*, Två döttrar.

Skolgång i Linköping. Till gymnasiet i Strängnäs 1680. Musikverksamhet i Uppsala är ej belagd. Hans bröllopsverser från Dorpat nämner några musikinstrument.¹³⁶²

Skrifter: diss Dorpat 1692 6/2. *Historia sacra, inde ab exordio mundi ad natum Christum ... chronologicè concinnata ... Intervallum primum ab orbe condito ad diluvium*. Pres Olaus Mobergius; pro gradu 1696 *De usu calculorum*. Pres Gabriel Skragge.

BK, rev JOR

Litteratur: Hagström Hm II:363; Lagerholm Sn 1132.

B 1.379 CAROLUS TORSELL

UM: 1688 30/1 (Holm)

NM (st): - -

T. inskrevs i UM, sannolikt som minderårig ”sub informatione Mag. Jac. Rönnkwists”. Han förekommer ej i Stockholms nations matrikel. T. var dock med bland de tre studenter, som i Stockholms Storkyrka medverkade med vokal- och instrumentalmusik vid änkedrottning Hedvig Eleonoras begravning 1693 28/11.¹³⁶³ Under uppsalatiden måste han därför ha skaffat sig musikutbildning trots att uppgifter saknas om hans musikverksamhet där. På Karl XI:s begravningsdag 1697 24/11 trakterade Storkyrkans organist Ludert Dijkman åtta yngre tjänstemän och studenter, som deltagit i sorgemusiken som instrumentalister. En av dem var auskultanten i Bergskollegium, ”notarien C. Torsell”, som enl Dijkmans anteckning spelat blockflöjt (I 4.89).¹³⁶⁴

BK

B 1.380 PETRUS IOH. BETULANDER

UM: 1688 14/3 (Upl)

NM(upl): - -

Genomgick trivialskolan i Uppsala.¹³⁶⁵

¹³⁶¹ NM felaktigt 1708.

¹³⁶² Dencker Musiknotiser (STM 12 1930), s. 71.

¹³⁶³ SSA, Stork L I:56 p 62 samt ver 71, 73. Övriga studenter var L. Warplind och O. Silieström.

¹³⁶⁴ Ibidem L I:61 ver 159. De övriga var Christiernin, Romell, Ihre, tre bröder Elfwing, Stenfelt.

¹³⁶⁵ UM ”e schola Upsaliensis“.

Ett grassationsmål rörde fyra studenter som gick omkring och spelade i jultiden 1689. Det rörde sig om en fiol och en nyckelharpa vilken först spelades av novitien Andreas Rönbohm (B 1.393) och sedan av David Nyström (B 1.321) lät skicka bud till sitt kvarter efter ”en qwint på sin viol” (I 4.80).¹³⁶⁶

B 1.381 BIRGERUS SAMUELIS ELFWING

UM 1688 26/5

NM(vd): --

Född i Garpenberg 1679 31/12, son till sedermera kontraktsprosten Samuel Petri Elfving (B 1.231) och Christina Widman. Elev till Christopher Polhem, byggmästare vid Krigskollegii faktorier 1701, senare verksam som industriföretagare och uppfinnare, kapten mekanikus (utan lön) 1712 21/3. Död 1747 18/3 i Stockholm, begr i Orsa. Gift 1704 m *Charlotta Hiärne* (f 1689 13/10, d 1738 16/3) dtr till Urban Hiärne. Barn se V-Dala. Äldre bröder är *Petrus* och *Samuel Elfving* (B 1.374, B 1.375).¹³⁶⁷

E. inskrevs minderårig. Bröderna Elfving hade 1690–92 vt Ericus Erici Stenfelt (B 1.395) som informator i spelande och sjungade under terminerna och han följde dem till Garpenberg under sommar- och julferierna.

Bland de åtta extramusiker, som trakterades efter medverkan i Stockholms Storkyrka på Karl XI:s begravningsdag 1697 24/11, fanns även studenterna ”Mon: Elfvinger på Violin – brodern Elfving på Bass Violon”.¹³⁶⁸ Trots frånvaron av förnamn torde identifikationen vara klar. Man kan även förmoda att Petrus och brodern Samuel spelade violin medan bassisten var den yngre brodern Birger (I 4.89).

Gravskrift 1699 över mormodern, Christina Rudbeckia [Rudbeck 394].

BK, rev JOR

Litteratur: SBL 13, s. 299–302, art av Ludvig Hammarskiöld och där anförd litteratur; V-Dala 1020.

B 1.382 MAGNUS OLAI LEHNBERG

UM 1688 14/7 (Magnus Olai Leenberg,
Ostrog)

NM(ög): 1689 16/3

¹³⁶⁶ Uakp 1689 16/12 § 1.

¹³⁶⁷ Alla tre bröder gifta med döttrar till Urban Hiärne.

¹³⁶⁸ SSA, Stork L I:61 ver 159. Dijkmans påteckning. Kjellberg placerar begravningen till Riddarholmskyrkan och har ej observerat de 8 namngivna före detta och dåvarande uppsalastudenterna.

Bondson, född i Lidslätt, Flistad 1665. Skolgång i Linköping, kollega där 1695, apologist 1699. Prv 1701 till bataljonspräst vid Östgöta infanteriregemente, deltog i polska kriget, regementspastor 1703, kh i Vimmerby och Pelarna 1705, kh och prost 1728. Död 1735 20/11. Gift 1706 m *Elsa Broms*, dtr till andre teol lektor i Linköping Petrus E. Broms. Barn se Håhl Hm.

L. möter man först i domkyrkans kommunionslängd i januari 1689.¹³⁶⁹ Tre år senare synes han på något sätt ha skaffat sig en k rekommendation till stipendium. I november 1692 behandlades nämligen ett par kanslersbrev, varav ett för L. där konsistorium fick tillsägelse att efterleva k remisser (av stipendieansökningar). Man beslöt att vederbörande fick anmäla sig i den fakultet där de sökte stipendium.¹³⁷⁰ L. blev också placerad redan för den aktuella terminen i teol fak, efter musikanten David Nyström (B 1.321).¹³⁷¹ Hans stipendium kom emellertid i farozonen, då Abraham Printz (B 1.367) i juni 1693 sökte få igen sitt musikstipendium, som han förlorat på grund av sjukdom. Härvid framgick det, att både Printz och L. var bassångare, men att det egentligen endast behövdes en. Christian Zellinger uppgav att L. knappt någon gång sjungit ett stycke sedan han fått stipendium. Dessutom jämförde han honom med Nicolaus Hiort (B 1.404), som trots mindre vacker röst kunde ”siunga extempore ett stycke, det Lehnberg ej kan göra inom 8 dagar”. Zellinger var även förtörnad över att Olaus Rudbeck givit L. ”ett godt loford för dess röst och gott manier”. Konsistoriet beslöt att de båda basarna skulle dela på stipendiet för vt 1693 och under tiden förkovra sig, varefter stipendiet skulle tillfalla den som gjorde bäst prov.¹³⁷² I fortsättningen fick dock L. sitt stipendium ograverat med undantag för den för samtliga uteblivna ht 1693.

Sannolikt har L. deltagit vid Jubelfesten febr/mars 1693 och i begravningsmusiken för Ulrika Eleonora 28/11.

Till jul 1695 utsågs Carolus Lindelius (B 1.428) till efterträdare till L., som lämnat musiken och rest från Uppsala. L. skulle dock få stipendiet för ht 1695 som ersättning för det förlorade under 1693.¹³⁷³ Han bör alltså ha medverkat i musiken till och med vt 1695.

BK

Litteratur: Håhl Hm II:353; Odén Ög 1289; Westerlund & Setterdahl Hm I:284.

¹³⁶⁹ ULA, Upps domk förs D II:1.

¹³⁷⁰ Uakp 1692 10/11 § 4.

¹³⁷¹ Uakp 1692 20/12 § 3.

¹³⁷² Uakp 1693 26/6 § 2.

¹³⁷³ Uakp 1695 11/12 § 10.

B 1.383 SVENO BENEDICTI PONTAN

UM: 1688 18/8 (Sveno Benedicti

Pontinus, Smol)¹³⁷⁴

NM(sm): 1688 18/8 (Pontan)

Född i Annerstad 1663, bondson från Brogård (därav Pontinus). Intogs i Växjö skola 1678, gymnasist 1684. Absolverad 1689 12/1. Musiker. Död 1715, begr 21/12 på södra sidan av domkyrkan.¹³⁷⁵ Gift 1) 1701 24/4 Hel Tref m j *Magdalena Ersdtr Klinte*, död 1702.¹³⁷⁶ Barnlös; 2) senast oktober 1707 m *Catharina Aurén*, jordsatt Klara kyrkogård 1738 15/12.¹³⁷⁷ Barn: se nedan

”Sveno Pontin” påträffas först i domkyrkans kommuniionslängd 2. e Tret-ton 1689. Han fick penningstipendium som musikanter under Harald Vallerius i teol fak från vt 1690 (från vt 1691 under Christian Zellinger) från vt 1696 i klass 2. Sannolikt hade han fått grundläggande musikutbildning i Växjö.

Tillsammans med landsmannen Uddo/Broddo Langelius (från Åbo) anklagades han för att ha gått grassatim mitt på ljusa dagen i september 1690.¹³⁷⁸ Detta hände dagen efter det den kungliga förordningen mot grassationer hade lästs upp på slottet för studenterna. Innebörden var att ingen fick vistas ute eller på källare och krogar efter kl. 21 (från mitten av augusti till mitten av april), resp kl. 22 (resten av året). Målet fortsattes under oktober och november. På skriftlig begäran flyttades P. till rumsarrest på grund av sjukdom. Eftersom Langelius ej inställde sig i rätten försattes P. på fri fot mot borgen.

P. torde ha medverkat vid Jubelfesten februari/mars 1693 och begravningsmusiken för Ulrika Eleonora den äldre 28/11 s.å. samt i Karl XII:s kröningsfestlighet 1698 3/3.

När examination skedde i teol fak i juni 1696 var P. närvarande och med beteckningen musiker, medan han i examinationen i december var frånvarande.¹³⁷⁹ Han överflyttades till fil fak klass 2 enligt beslut i konsistoriet, eftersom teol fak ville bli av med de musiker som ej bestått examination.¹³⁸⁰ I juni 1697 flyttades han till med fak, eftersom fil fak hade för många stipendiater. I december klagade P. att han ej fått ut sitt stipendium. Beslöts att med fak var skyldigt att betala ut stipendiet.¹³⁸¹ Sista kvittens rör ht 1698.¹³⁸² 1699

¹³⁷⁴ Med intyg av rektor i Växjö 27/5 1688.

¹³⁷⁵ ULA Upps domk förs F a:1.

¹³⁷⁶ ULA Hel Tref C:1 p. 176.

¹³⁷⁷ SSA Reg till Klara räkenskaper, s. 54, sedel 258.

¹³⁷⁸ Uakp 1690 20/9.

¹³⁷⁹ Teol fak prot 1696 10/12.

¹³⁸⁰ Uakp 1696 19/12 § 5.

¹³⁸¹ Uakp 1697 21/6, 11/12 § 11.

¹³⁸² UUA(II) G I b:61 (avskrift).

bötfälldes han i nationen för frånvaro men ursäktades på grund av sin medverkan i musiken.¹³⁸³

P. föreslogs 1699 som domkyrkoorganist i Växjö på rekommendation av prof A. Spole¹³⁸⁴ som skrev att han är ”vacker [skicklig] uti musiken”. Därför måste han ha behärskat orgelspel och väl också generalbas.

Han torde från 1699 haft regelrätt anställning som musiker därför att han i oktober 1710 beviljades 5 daler silvermynt av studentkassan ”at köpa sig medicamenter uti sit siukl och elljest fattiga tillstånd”. Hans nationsinspektor prof Carl Lundius attesterade detta.¹³⁸⁵ I med fak klass 1 återfanns han ht 1711¹³⁸⁶ och vt 1714 i klass 2, 60 daler kopparmynt.¹³⁸⁷ P:s stipendium i med fak klass 2 för ht och vt 1715, 60 daler kvitterades av änkan.¹³⁸⁸

P. undervisade på fiol. I ett mål i mars 1710 uppträdde studiosus P. som vittne. Hans elev i fiolspel, stud Anders Isaksson, spelade vid tillfället luta. Närvarande var också orgelbyggaren Isac Risberg (B 8.10). Kaffesäljaren Johan Georg Rodhe började sjunga när Anders Isaksson spelade. Isaksson hade då blivit misshandlad av stud Laurentius von Saltzen från Kalmar.¹³⁸⁹ I ett annat mål i mars uppträdde P. som vittne. Han hade talat med bonden Noraus från Jämtland ”om det som var opasserat emällan dess halfbroder och en som gådt hos mig att lära på Viol”.¹³⁹⁰

P. var Smålands nations 2. kurator 1697–99. I nationen hade han pantsatt ”lexikon Scapule” [Joannis Scapulae *Lexicon graeco-latinum*] och silverstop, vilka inlöstes 1711.

I nationsräkenskaperna 1713/15 anges att nationen beslutat ge 24 daler kopparmynt till hans begravning i december 1715.¹³⁹¹ Nationen beviljades ansökan om 16 daler silvermynt av fattigkassan till begravningen.¹³⁹² Den gick på 33 daler kopparmynt för klockorna, bårklädet och grav på kyrkogården.¹³⁹³ Begravningskrifter till stud mus Sveno Pontan författades av studiekamra-

¹³⁸³ UUB U 1220a s. 116.

¹³⁸⁴ Växjö domkap arkiv 1699:302.

¹³⁸⁵ Uakp 1710 26/10 § 5 rörande musices.

¹³⁸⁶ Uakp 1711 14/12 § 3.

¹³⁸⁷ UUA(I) E III a:13 p. 279.

¹³⁸⁸ UUA(II) G I b:78 (avskrift).

¹³⁸⁹ Uakp (minus) 1710 16/3, 23/3, 26/3.

¹³⁹⁰ Uakp minus 1710 16/3.

¹³⁹¹ UUB U 1230 b.

¹³⁹² Uakp 1715 26/11 § 10.

¹³⁹³ ULA Upps domk dep 54 b XXXIV.

terna i akademiska kapellet Andreas Schiörling (B 1.497, sv vers, 14 fyraradingar) och Andreas Örström (B 1.495, sv vers, 5 fyraradingar, musiknotis). – begravningsverser även av Joannes Eurenus (lat vers, musikmetaforer).

Hustru 1) begravdes i Uppsala-Näs kyrka 1702. Studiosus M. Pontan gav 15 daler kopparmynt till kyrkan.¹³⁹⁴ *Hustru* 2) kvitterade P:s stipendium 60 daler i med fak klass 2 för ht 1715. Stipendium halvt rum i med fak klass 2 vt och ht, som var avsett för Johan Fichtelius tilldelades änkan efter beslut i konsistoriet, 30 + 30 daler kopparmynt.¹³⁹⁵ I universitetets mantalslängd 1716 anges änkan Catharina Aurén utfattig. Hon sökte få P:s stipendium för den gångna midsommarterminen ”att för mina fattige barns underhåldh och Skohle Penningar, något deraf må mig tillkomma”.¹³⁹⁶ Hon beviljades stipendium ht 1716 för ett rum ”in Classe media” i med fak, där P. haft stipendium, framför allt med hänsyn till att han förlorat inkomsten av terminen 1710 under räntmästare Hallenstedts tid.¹³⁹⁷ 1716 stod änkan i restlängd till staden för boshapspenningar för 1714 1:22 daler och för 1715 24 öre, vilket tyder på att hushållet haft kor eller grisar.¹³⁹⁸

I domboken 8/5 1717 inprotokollerades en obligation från dagen innan av änkan och skräddarmästaren Jonas Lindqvist gällande dels hans hyresskuld från Mikaeli 1716 till 1717 7/5 på 78:23 daler kopparmynt, dels hennes prentation på reparationer 11:5 daler kopparmynt. I domboken 1716 18/4 anges att Catharina Aurén varit vittne i ett mål mellan skräddarmästaren och hans hustru Catharina Berg. Så sent som 26/9 1715 hade P. stått bland faddrarna till deras dotter Brita.¹³⁹⁹

Hustru Catharina Aurén anhöll i en supplik 1719 till kämnärsrätten att madam Widman ej måtte få sälja gården till någon annan innan hon betalat hennes utlägg enl kämnärsdom 1719 12/5.¹⁴⁰⁰ Enligt denna skulle madam Widman återfå sin gård emedan hustru Aurén ej betalat den efter överenskommelse. Enligt domen hade värdering skett på de reparationer som hon gjort på gården. Madam Widman som ej var nöjd med värderingen fick till stånd en ny värdering. Den 1/7 uppvisade hustru Aurén den andra värderingen nämligen 122:26 daler kopparmynt.

¹³⁹⁴ ULA Uppsala-Näs L I:1.

¹³⁹⁵ UUA(II) G I b.8.

¹³⁹⁶ Orig UUA(I) E III a:15 p 685f 1716 8/9.

¹³⁹⁷ Uakp 1716 8/9 § 7, 14/12 § 2, 5; UUA(II) G I b:79.

¹³⁹⁸ UUA(I) E III a:15 p. 675.

¹³⁹⁹ ULA Upps domk förs C a:2.

¹⁴⁰⁰ Dombok 1719 19/10.

1718 fanns änkan i kvarteret Disa 3 i S:t Lars rote enligt mantalslängden för staden, 1719 tillsammans med dottern Johanna. 1722 bodde hustru Aurén tillsammans med en dotter hos bokhållaren Petter Krook i S:t Lars i Fjärdingen enligt mantalslängd för staden, sannolikt i samma gård.¹⁴⁰¹

1719 vittnade änkan att 7 ½ alnar lärft av 54 alnar, stulna från prof Steuchius, hade pantsatts hos henne.¹⁴⁰²

Barn 2): *Sven* f 1708 20/6 dp 22/6 domkyrkoförs. Bland dopvittnena Christian Zellinger;¹⁴⁰³ *Erland* f 1712 11/2, dp 13/2; *Benedictus* dp 1714 22/3; *Johanna* nämns i mantalslängd 1719 22/1, 1720 26, 27/1 och 1721.

Hushåll: P. finns med i akademiens mantalslängd 1701 som ogift; 1710 hyrde han f.d. Håme Olof Olssons gård i S:t Lars, som numera ägdes av kämnär Olof Svensson Norman.¹⁴⁰⁴ I samma gård inflyttade Christian Zellinger. Året därpå påfördes ”studenten Pontan” avgift för 4 spisar i eldstadskontributionslistan, 7:16 daler kopparmynt, vilka dock avfördes ”för det han är utfattiger”. Beslöts samma år att stryka P. som bodde i kämnären Olof Svensson Normans lilla gård från hyreshuslängderna, eftersom han på grund av sin fattigdom ej betalat någon hyra.¹⁴⁰⁵ 1712 betalade han endast för 2 eldstäder, avgift 3:24 daler kopparmynt.

För hustrun betalade studiosus Sven Pontan 1713 och 1714 0:12 daler silvermynt i krigsgård och dessutom ytterligare 1714 samma summa i nöd- och krigshjälp.¹⁴⁰⁶ I akademiens kontributionslängd angavs han ej ha tjänstefolk.

Skrifter: (medförf) till Daniel Lunnæus, Smol, grat vid magisterpromotion 1694 11/12 (lat vers).

Litteratur: Molin-Wilstadius Sm 1280; Vistrand Sm 483.

B I.384 ANDREAS OLAI BELINGIUS

UM: 1688 15/9 (Fjerdh, Upl)

NM(upl): [1688] 15/9

Född i Bälinge omkr 1670. Gick i 4 klassen i trivialskolan i Uppsala 1688 1/9.¹⁴⁰⁷ Prv 1702 till komminister i Årsunda [Gästrikland]. Enl konsistoriets

¹⁴⁰¹ Kopia ULA Upps länsstyr, Landskontoret 475 f 1605r.

¹⁴⁰² Dombok 1719 28/9, 1720 24/2.

¹⁴⁰³ ULA Upps domk föras C a:2.

¹⁴⁰⁴ ULA Upps stadsarkiv (I) H III c:1.

¹⁴⁰⁵ Dombok 1711 28/8.

¹⁴⁰⁶ UUA(II) G I b:77 p. 1113.

¹⁴⁰⁷ ”Andreas Olai Belingensis”. Rektor Johannes Lundgren till domkapitlet. Egenhändigt i Katedralskolan i Upps –1750.

beslut av 1736 skulle han av pastor få 3 tunnor säd i lön. Död utfattig 1740, 70 år gammal. Gift m *Anna Backman* dtr till kh i Årsunda. 5 barn.

B. trallade och sjöng visor och trummade i borden i november 1694 tillsammans med Andreas Quercgren (B 1.411) och fem finska studenter hos skräddaren Nils Erlandssons änka. Där var B. inackorderad. Det uppkom bråk då fyra gesäller härmade studenterna på samma melodier. Det ledde till att gesällen Anders Engqvist blev ihjälslagen. Upplänningen Diedrich Tellerstedt (B 1.369, se denne för detaljer) som var tillsammans med finnarna var misstänkt. Bl.a. sjöngs ”våra fiender skola wij nederslå”. I sammanhanget nämns även fyra verser av visan ”Jag är ingen fylhundh” och den tyska ”Das bier ist gut certissime”.¹⁴⁰⁸

Litteratur: Fant-Låstbom III:48.

B 1.385 OLAUS DANIELIS WEDERMAN

UM: 1688 6/10 (Olaus Wäderman
Gevalensis)

NM(gästr): 1689 10/4

Född i Gävle. Till Gävle skola 1677, gymnasium 1686 4/10. Enl nationsmatrikeln¹⁴⁰⁹ kollega i klass 1 vid trivialskolan i Gävle [1692], tillika director cantus choralis. Kallad till kantor vid Klara skola 1696 där han på ett utmärkt sätt ledde cantus choralis och figuralis. Åter kollega i Gävle 1697 22/5 i klass 3 och director cantus choralis och figuralis. Död ogift juni 1703, begr 20/6.

En uppgift om att W. i Gävle även deltagit i och troligen också anordnat figuralmusik¹⁴¹⁰ liksom kantorstjänsten i Stockholm, tyder på en viss musikalisk skolning. Några tecken på musikmedverkan i Uppsala föreligger dock ej.

Domkapitlet godkände 1697 W. som kollega i Gävle, men vägrade honom prästvigning.¹⁴¹¹ Han reste därför ht 1702 till Uppsala för att komplettera sina studier, men anklagades för att ej ha ordnat vikariefrågan tillfredsställande.¹⁴¹² Hans egen förklaring häröver lämnar även upplysningar om hans tjänster.¹⁴¹³

¹⁴⁰⁸ Uakp 1694 12/11, 13/11, 14/11, 15/11; dombok 1694 27/11.

¹⁴⁰⁹ UUB 700a.

¹⁴¹⁰ 1704 13/12 L. Regner till ärkebiskopen och Uppsala domkapitel. ULA, Upps domkap G II 2a:8.

¹⁴¹¹ 1697 22/5 Ärkebiskop O. Swebilius till skolrektor J. Unonius (kopia). ULA, Upps domkap G II 2a:8.

¹⁴¹² Bl. a Udkp 1702 15/10 § 4, 5/11 § 10.

¹⁴¹³ [1702 5/11] O. Wederman till ärkeb o Upps domkap (orig). ULA, Upps domkap G II 2a:8.

Ur Gävle kyrkas protokoll: "Samtycktes, att Olaus Wederman Collegio i Scholen, som till högtiden har informerat någre gossar att sjunga 'Esaiae propheten om hände thet så etc.' [Koralpsalmboken 1697 nr 118] skall därför undfå av Kyrkones medel 6 Daler kopparmynt." (1698 11/12).¹⁴¹⁴

Nationsmatrikeln beskriver hur han i sin bästa ålder den 1703 18/6 steg ned i floden för att tvätta av smuts och svett men att han drunknade. Han fångades upp av vännerna som begrät honom. Begravningen skedde den 20 samma månad.

BK, rev JOR

Litteratur: Stridsberg Klara skola, s. 69; Uddbom Gevaliensens, s. 47; Wikén & Lenner, s. 28.

B 1.386 OLAUS PETRI HELL

UM:1689 30/1 (fiscus: Olaus Petri Häll,
sub praeceptore)
NM(vd): 1689 jan

Född i Arboga 1672 dp 31/12, son till järnkrämaren Peter Jonsson Häll. Skolgång i Västerås. Död hos föräldrarna i Arboga 1694.

H. betalade vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation sedvanliga 12 daler kopparmynt. Hans informator i Uppsala var landsmannen Andreas Morin, som undervisade honom från distingen till 29 maj och från Mikaelis till jul 1689.¹⁴¹⁵ Vid slutet av ht 1690 begärde rector cantus Harald Vallerius två byten av musikstipendiater i teol fak, det ena för att få H. efter Ericus Vigelius (B 1.333). Detta beviljades, men de avträdande skulle erhålla terminens stipendium, medan de nya skulle införas från ht i stipendieregistret.¹⁴¹⁶ Vid denna tid bodde H. sannolikt redan i prof. Vallerius gård, där han sedan vid branden i januari 1691 förlorade sina ägodelar. (Se härom under Harald Vallerius.) H. fick genast 100 daler kopparmynt till hjälp ur studentkassan¹⁴¹⁷ och även 30 daler av nationen.¹⁴¹⁸ Han var en av de fem

¹⁴¹⁴ Gävledraget presenterar Kyrka och kyrkfolk i gamla Gävle på 1600- och 1700-talet. Del IV. av Erik Persson.

¹⁴¹⁵ Mons. Andreas Morin mot järnkrämaren Olof Häll. Uköp 1691 15/5, 16/5, 22/5. RA, Svea hovrätt, Uppsala län 52.

¹⁴¹⁶ Teol fak prot 1690 15/12 15/12 § 3. Uakp 1690 17/12 § 2.

¹⁴¹⁷ Uakp 1691 17/1.

¹⁴¹⁸ UUB, U 1130 a.

musikanter som av Christian Zellinger anmäles för bortovaro på Mikaelidagen det året.¹⁴¹⁹

H. uppbar således musikstipendium från vt 1691 och skulle förmodligen ha behållit denna förmån studietiden ut, om ej slaktardottern Annica Bengtsdotter kommit emellan. Samvaron började före midsommar 1692, barnet föddes i april 1693 och domen föll i juni samma år: H. bötade 40 daler silvermynt, betalade 100 daler kopparmynt i uppfostringsbidrag och skaffade kvinnan i kyrkan. Själv hölls han i arrest tills han undergått kyrkoplikt och relegerats. ”Effter Hell är utj Musiqven och arbetat denna tijd där utj, ty effterlåtes [därför lät man] honom [behålla] stipendiument denna termin”.¹⁴²⁰ Pengarna kvitterades dock av rektor Jesper Swedberg, för böterna.¹⁴²¹ I juli påtalades i konsistorium att H. var kvar i staden trots relegationen, varför han skulle få tillsägelse att omedelbart ge sig iväg. I annat fall skulle relegationen anslås offentligt.¹⁴²² Sedan barnet dött och H. supplikerat hos kanslern, blev han återinsatt 1693 20/9 med hänvisning till goda vitsord i övrigt.¹⁴²³ Han avled påföljande år i Arboga.

BK

Litteratur: V-Dala 1034.

B 1.387 JOHANNES JOHANNIS SUNDIUS

UM: 1689 10/2 (Westm)

NM(vd): [1689] 20/2 (Johannes Sundii)

Född 1668, son till Johannes Sundius, kh i Norberg och Christina Torpensis. Sannolikt skolgång i Västerås. Inskriven i UM tillsammans med brodern *Petrus Sundius* (B 1.388). Prv 1692 8/12. Död i Uppsala 1697 22/6. Ogift.

Tillsammans med brodern erlade han 24 daler kopparmynt vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation. Vid stipendietillsättningen för vt 1696 enligt den nya staten kom S. in som musikanter under Christian Zellinger i klass 2 i teol fak¹⁴²⁴ och kvitterade sitt stipendium t.o.m. vt 1697. Den långa väntan på musikstipendium tyder på att han förkovrat sig i Uppsala och deltagit som exspektant i ensemblen. Som sådan torde han ha medverkat vid Jubelfesten

¹⁴¹⁹ Uakp 1691 3/10.

¹⁴²⁰ Uakp (minus) 1693 14/6 § 2, (majus) 1693 17/6 § 6.

¹⁴²¹ UUA(II), G I b:56.

¹⁴²² Uakp 1693 10/7 § 9.

¹⁴²³ Uakp 1693 31/7 § 6, 11/9 § 3, 20/9 § 4 och 5.

¹⁴²⁴ Uakp 1696 2/9 § 2.

febr/mars 1693 och i begravningsmusiken för Ulrika Eleonora den äldre 28/11 s.å.

Efter dödsfallet beslöt konsistoriet omedelbart om begravningshjälp på 12 daler silvermynt ur studentkassan.¹⁴²⁵ Till hösten fick brodern Petrus överta stipendiet.

P e r s o n v e r s e r: (tills.m brodern Petrus) till den äldre landsmannen mag Georgius Holstenius vid tillträdet till rektoratet vid Västerås gymnasium, grat 1691 16/6 (lat prosa). – (medförf) till hustru Gertrud Silentz, begr 1696 4/1 Skedevi ky (sv vers).

BK

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 460f; Muncktell Hm III:137f; V-Dala 1044.

B 1.388 PETRUS JOHANNIS SUNDIUS

UM: 1689 10/2 (Petrus Sundius,
Westm)

NM(vd): [1689] 20/2 (Petrus Sundii)

Född 1672 8/11 i Norberg. Son till kh Johannes Sundius och Christina Torpensis. Sannolikt skolgång i Västerås. Inskriven i UM tillsammans med brodern *Johannes Sundius* (B 1.387). Prv 1701 15/5, adjunkt hos sin svärfar i Tortuna, lärare i högsta klassen i Falun, även 1703 rector cantus et musices där, kmn i Malung 1706. Död 1719 29/8. Gift 1700 9/12 m *Maria Orostander*. Barn, se V-Dala.

Tillsammans med brodern Johannes gratulerade han landsmannen mag Georgius Holstenius vid tillträdet till rektoratet vid Västerås gymnasium 169116/6.

S. blev ht 1697 musikstipendiat under Christian Zellinger i klass 2 i teol fak efterträdande sin avlidne bror Johannes och stod kvar t.o.m. vt 1700.¹⁴²⁶ Till jul detta år konstaterades att han varit frånvarande denna termin och han ersattes av Martin Loutschani (B 1.429). Härvid framgick att S. använts i ensemblen som *sångare*.¹⁴²⁷

S. deltog sannolikt i Karl XII:s kröningsfestlighet 1698 3/3 och i uppvaktingen av den polske ambassadören Francisek Galecki i april 1699.

¹⁴²⁵ Uakp 1697 25/6 § 10.

¹⁴²⁶ Teo fak prot 1697 13/12; Uakp 1697 13/12 § 8.

¹⁴²⁷ Uakp 1700 14/12 § 2, 20/12 § 1.

När S. 1703 fick i uppdrag att undervisa skolpiltarna i Falun i musik ”besynnerligen dee som goda[!] röst hafwa” noterades att han ”är en snäll [duktig] Musicus, och Jämwäl j anseende derföre är hijt befordrat”.¹⁴²⁸ För det skulle han få kollekt vid alla ottesånger.

BK, rev JOR

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 460f. (fadern och sonen); Muncktell Hm II:201f, III:137f; V-Dala 1045.

B 1.389 SVENO ERICI EKELÖF

UM:1689 12/6 (Ostrog)

NM (ög):1689 13/12 (Sveno Eekelöf)

Född i Eksjö 1666 dp 17/1. Fadern grytgjutare. Konsistorieamanuens i Linköping 1702. Rektor i Söderköping 1703. Död 1721 31/12.

Redan 1. advent 1689 antecknades han i kommuniionslistan för domkyrkan. Han blev preceptor hos Harald Vallerius (B 1.236) för söner. E. inkallades som vittne rörande branden i Vallerius gård som ägde rum den 14 januari 1691 kl. 20–21. Ersättning till E. av skador av branden utgick med 100 daler kopparmynt.

I fil fak protokoll december 1691 återfanns E. på lista på dem som snarast borde komma i åtanke för stipendium. Han fick dock vänta. Efter examination tillsattes han vt 1693 som stipendiat på delat stipendium i fil fak efterträdande E. Platin (B 1.336). Enligt den nya staten placerades han ht 1696 i klass 1 i fil fak, ej bland musici, och kvarstod till ht 1697. Inga notiser om musikverksamhet har påträffats.

Litteratur: Odén Ög 1302.

B 1.390 ANDREAS JOHANNIS PHALLEN(IUS)

UM: 1689 12/6 (Andreas Johannis

Falenius, Ostrog)

NM(ög): 1689 15/12 (Andreas

Phallenius)

Född 1668, son till kyrkoherden i Hov Johannes Petri Hans Phallenius och Sara Rymonia. Director cantus i Linköping 1693. Prv 1709 och kyrkoherde i

¹⁴²⁸ Kyrkorådsprot 1703 25/10 § 4 Falun Kristine K III:6 p. 74f.

Väderstad. Död 1713 12/3. Gift [nov] 1697 m *Mechthild (Mektila) Rydelia*, dtr till företrädaren Theseus Magni Rydelius.¹⁴²⁹

Inga belägg finns för musikalisk verksamhet i Uppsala trots den musikutbildning han torde fått i Linköping.

BK

Litteratur: Håhl Hm 3:223; Linköpings gymnasiums historia 1627–1927; Luttu, s. 24; Odén Ög 1303.

B 1.391 GUSTAVUS FRYKSTRÖM

UM: 1689 11/9 (Gustavus Frykström,

Werml)

NM(vrml): - -

Härkomst okänd. Inskriven i UM med intyg från gymnasiet i Karlstad. Verksamhet okänd.

Inga uppgifter finns om musikalisk utbildning eller om verksamhet i Uppsala.

Strax efter inskrivningen vid univ begav han sig till Stockholm. Julafton 1689 fick han 30 daler kopparmynt för uppvaktning vid musiken i Storkyrkan. Han hade uppehållit sig över en månad i staden, var nu medellös och skulle provtjänstgöra som musikanter under julhelgen.¹⁴³⁰ Han förekommer ej vidare i kyrkans räkenskaper.

BK

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 411; Larsson Vrml, s. 30.

B 1.392 ANDREAS ERICI WETTERLING

UM: 1689 19/10 (Ostrog)

NM(ög): 1689 19/10

Född 1670, dp 22/4. Son till kämnären i Vadstena Erik Månsson och Maria Andersdtr. E.o. kanslist i Krigskollegium 1700 7/5, kopist 1701, bokhållare i Vadstena krigsmanshus före 1723 10/7. Död 1723 9/5. Begr i Klosterkyrkan. Gift m *Marie Andersdtr Coyet*, d 1762 19/3. Omgift med kaptenen Petter Berg. 10 barn, se Kleberg.

Inskriven med intyg från gymnasiet i Linköping.

¹⁴²⁹ Tryckt bröllopsskrift se Dencker Musiknotiser, s. 72. KB Verser, ensk A4:o:26 (1697) nr 39.

¹⁴³⁰ SSA, Stork L I:52 verifikation 262, 263.

W. förekom som grassant i Uppsala i juni 1691 tills m Daniel Vigman (B 1.396) och en broder Vesselius (B 1.397). De hade satts i slottsfängelset men senare släppts på landshövdingens order. Rektor hade ej velat ta upp saken under K Maj:ts närvaro i staden men efter påstötning tagit upp målet. De hade novitierna Nicolaus Hiort (B 1.404), Olaus Retzelius (B 1.405) och Petrus Lundberg (B 1.406) i sällskap. De hade varit ute på natten och enligt vaktchefen spelat med 2 diskantfioler och en basfiol samt ”sungit något som eij bordt wara”. Hiort hade haft basfiolen som helt förstörts vid bråket med vakten. Inga uppgifter ytterligare om vilka som spelat (I 4.82).¹⁴³¹

BK

Litteratur: Kleberg Krigskollegii historia, s. 104; Odén Ög 1316.

B 1.393 ANDREAS PERSSON RÖNBOHM

UM: 1689 26/10 (Andreas Rohnbohm Upl)
NM(upl): [1689] 26/10 (Andreas Röhnbohm)

Född i Uppsala 1669? Son till aktuarien i kungl kansliet Pär Ifwarsson [Edhelius] d 1679 (B 1.113) och Dorothea Jönsdtr d 1713 aug.¹⁴³² Bokhållare. Gift m *Dorothea Regina Jerling*, dtr till bildhuggaren Hans Jerling (d 1695).¹⁴³³

R. inskrevs med rektors intyg från Uppsala skola. Han deltog i en grassation med fyra studenter som gick omkring och spelade i jultiden 1689. Det rörde sig om en fiol och en nyckelharpa (I 4.80), vilken först spelades av novitien R. och sedan av Petrus Betulander (B 1.380).¹⁴³⁴

B 1.394 ANDREAS LAURENTII MALMSTRÖM

UM: 1690 5/2 (Malmogensis)
NM (hels): 1690 5/2

Sannolikt härstammande från Malmön i Arnäs sn. Sjungare i Jacobs kyrka, lärare i lägsta klassen i Jacobs skola 1691 4/10, tilltr 1693 4/10, i högsta klassen 1709. Lämnade skola och kyrka vid pingst 1710, dessförinnan tjänstledig. Kallades 1709 Notarius civitatis Umensis. Han hade redan 1706 haft permis-

¹⁴³¹ Uakp (minus) 1691 11/7, 15/7.

¹⁴³² Bouppt 1680 3/9. SSA Justitiekoll, Invbok 1680/2 f 715–725.

¹⁴³³ Bouppt 1702:34. SSA Bouppteckningsregister.

¹⁴³⁴ Uakp 1689 16/12 § 1.

sion till Umeå. Borgmästare i Luleå 1710–25. Död troligen 1727. Gift och hade barn.

Elev i Gävle skola, till gymnasiet 1687 3/10. Inga uppgifter finns om musikaktivitet i Uppsala den korta tid han vistades där.

M. skrev ned Riddarholmshandskriften 1694 (M 5.6). Norlind antyder att den beställts till kyrkan, som ju var kungahusets och adelns begravningskyrka. M:s egen utsaga är ”förährat till Kongl. Riddarholms Kyrkios bruk och nytta”. Hans ställning i Jacobs församling var inte framträdande. 1697 framgår att församlingen ”för hans obequämliga röst, intet wore med hans siungande belåten.” Detta utlyste 1698 kontrovers med kh Andreas Lysing, som några år tidigare hindrat M. att tillika vara sjungare i Riddarholmskyrkan, sedan avstängt honom från samma tjänst i Jacob och nu ville hindra honom att bli sjungare i Gardesförsamlingen. Han försummade sin syssla i Jacob emedan han hade för mycket kvicksilver i huvudet och sysslade med annat (Wittingh).

Som borgmästare i Luleå ansågs han ”myndig och något hetlevrad”. Vid utnämningen till borgmästare utlöstes en förbittrad kamp med landshövdingen, som ledde till att denne 1712 hotade att avgå. M. förbättrade borgmästarlönen 1720 till 200 daler silvermynt.

1712 begärde M. resterande lön från Jacobs skola.¹⁴³⁵ I december 1715 ville M. tillhandla sig 20 tunnor domkyrkospannmål, vilket föranledde prostens i Umeå, Nils Grubb att framhålla att M. väl var hemmahörande i Luleå, men att han nuförtiden uppehöll sig i Stockholm. Grubb ansåg honom ej vara att lita på och att han ej var solvent.¹⁴³⁶

Verk: Riddarholmshandskriften ”Cantional Eller Sång Book” 1694 29/3. Däri ingår ”Kårt anledning till Siungarekonsten”. LUB Hdskr Musik Cantional (1694)

Bröllops- och begravningsverser 1689–1704 rörande personer i Stockholmsförsamlingarna: (medförf) till Andreas Tollstadius, kmn i Jacobs och Johannes förs i Stockholm & j Anna Magdalena Schnack, br 1689 7/7 av ”... bakfrAM” (sv vers, ”Gåta”). – greve Carl Gustaf Wachtmeister (d 1697 10/10) begr 1698 27/11 Riddarholmsk (sv vers, 13 fyraradningar). – borgaren och handelsmannen i Sthlm Olof Melander (d 1699 2/7) begr 1699 16/7 Sthlm S:t Olofs k (sv vers). – (medförf) Lago Hestschou, kmn vid Jakob och Johannes & j Sophia Lindelia br 1702 15/7 (sv vers). – hustru Sophia Catharina Lindelia, g m Lago Hestschou, begr 1703 15/9 Jacobs k (sv vers 21 fyraradningar).

¹⁴³⁵ Upps domkap till Sthlm stads konsistorium. BI:8 p. 518–521.

¹⁴³⁶ Upps domkap E V:142:1 1715 16/12; 1716 26/1.

– Eric Wadström, borgare och handelsman & j Christina Kröger, br 1703 13/10 (sv vers). – Lago Hestschou, kmn i Jacob och Johannes & j Elisabeth Noubb, br 1704 31/5 (sv vers, 19 fyrradningar).

Litteratur: Göransson Koralpsalmboken 1697, s. 34; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:13; Millqvist, s. 151; Norlind TK 3, s. 250f; Rosenberg Geografiskt-statistiskt handlexikon öfver Sverige 1883:2, s. 143; Steckzén-Wennerström, s. 105, 112, 115, 118; Wikén & Lenner, s. 30; Wittingh S:t Jakobs minne, s. 146f.

B 1.395 ERICUS ERICI STENFELT

UM: 1690 15/3 (Ericus Erici Steinfeldt, Gev)

NM(gästr): 1690 14/12 (Ericus Stenfältt)

Född 1671 6/2, son till skomakaren Eric Jöransson i Gävle. 1679 10/9 antagen i Gävle trivialskola, 1687 28/7 ”begannte jag Informeras af Michael Preutz på Viol”. 1688 16/10 flyttad till gymnasiet.¹⁴³⁷ 1690 informator Uppsala, 1694 i Stockholm. Mag 1700 10/12. Två år kurator vid Gästrike nation. Opponent vid prästmötet 1706. Konrektor vid Gävle gymnasium 1707. Prv 1708, s.å. lektor i grekiska och hebreiska. Teol lektor och kh i Hille som prebende 1725. Död 1733 6/3. Gift m *Margareta Hedsin* som dog av blixtnedslag. Barn, se Hm.

I S:s självbiografiska anteckningar får vi en inblick i hur han drog nytta av sina kunskaper på musikens område, medan han själv var under utbildning. Efter att hos Gävles organist Michael Preutz ha tagit fiollektioner vid 16 års ålder (I 5.11) innan inträdet i gymnasiet och uppenbarligen även blivit övad i vokalmusik där, blev han i samband med inskrivningen vid Uppsala universitet 1690 informator för kh i ”Garberget” Samuel Elfving (B 1.231) tre söner i spelande och sjungande under terminerna. Han följde dem även till Garpenberg under sommar- och julferierna. 1692 24/2 antog han även Christiern Christiernin ”att informera i Musica vocali à 10 dr uti Månaden”. 16/4 lämnade han Elfvingarna och Christiernin. 1693 27/2 ”antog jag Lorentz Hultmans Bokhållarens Son vid Garberget under information på viol”. 1694 informator i Sthlm Klara för Johan Eriksson Reens tre söner och en dotter.

¹⁴³⁷ KB H 38a:1:7, s. 516 (kopia av kopia); Gävle Vasaskolan C II:1, s. 111, tr s. 30.

S. och hans tidigare elever bröderna Elfwing och Christiern Christernin medverkade bland 8 extramusiker vid Karl XI:s begravning i Storkyrkan 1697 24/11.¹⁴³⁸ S. ”spelte en violin” (I 4.89).

I maj 1698 påminde S. om k stipendium. Då han sökte i teol fak hänvisades han dit för examination.¹⁴³⁹ Erhöll stip i teol fak klass 3 (ej musiker) 1698 ht, 1700 vt i klass 2, ht ”mag. E. Stenfelt” i klass 1, 1702 vt, ht klass 1.

Han kan ha medverkat i april 1699 vid den polske ambassadören F. Galeckis besök.

Även som lektor i Gävle uppehöll S. kontakten med Uppsala och dispute-rade 1726 och 1733.

S. begärde 1727 av konsistoriet ett års permission för att sköta sin hälsa och prästgården men konsistoriet ansåg ”det bäst det ville anstå, att han, som Lectionem Theol. nyss emottagit, visar dervid all den flit, trohet och sorgfältighet, som vederbör”.

Verk: 1730 ”Utdrag af Lectorn och Kyrkoherden uti Hille Erik Stenfelts egenhändiga anteckningar skrifna i en liten Bok som ännu (1832) förvaras af dess Sons Son Son Grosshandl Hr Marten Stenfelt...” KB H 38a:1:7, s. 514-521.

Skrifter: diss 1697 [*Geographiae sphaericae*] *Continuatio*, p 109-157. Pres N. Celsius. – 1700 pro gradu *Quotidianus precandi ritus apud Judaeos*. Pres Joh Palmroot – 1726 19/2 *De praecipuis S:ae scripturae affectionibus*, 3. Pres Daniel Lundius. – 1733 *Commentarius Miclal Jophi R. Salomonis B.Melech in Genes. Cap VII & VIII ex Ebraeo in sermonen latinum conversus*. Pres And Boberg.

P e r s o n v e r s e r till landsmän, Gävlebor och tidigare elever: till Georg Blom, prins Fredrik av Holsteins livtj och j Catharina Stenfelt, S:s syster, br 1693 oktober Gävle (sv vers). – (medförf) till Nicolaus Vallerius, hovpredikant hos grevinnan Elisabet Oxenstierna och j Elisabet Rehn (tidigare elev), br 1695 1/9 Sthlm (sv vers). – (medförf) till Herman Robsahm, bruksförvaltare i Nyfors och j Maria Depk[in], br 1698 6/3 Norrbärke (sv vers). – (medförf) Samuel Samuelis Elfwing, Dalec (tidigare musikelev) resp f diss *De militia veterum gothorum* grat 1698 19/11 . – (medförf) Olaus A Stjernman, Gestr,

¹⁴³⁸ SSA, Stork L I:61 ver 159. Dijkmans påteckning. Kjellberg placerar begravningen till Rid-darholmskyrkan och har ej observerat de 8 namngivna före detta och nuvarande uppsalastuden-terna.

¹⁴³⁹ Uakp 1698 1/6 § 1.

resp f diss *Exercitia philosophica usum religionis naturalis in societate humana* pres J. Reftelius, grat 1699 6/12 (lat prosa 28/11). – (medförf) Johannes J. Isopedius, Upl, resp f diss *De restituto Prester Chan*, grat 1700. – (medförf) Andreas A. Båld, Upl, resp f diss *Fata religionis in Scandia, I*, grat 1700 2/3 (lat vers). – Ericus Rudman, Gestr resp f diss pro gradu *De ratione sphaerae ad cylindrum*, grat 1728 23/5.

Litteratur: Fant-Låstbom Hm 2, s. 60 (Hille); Hildebrand, Clerus Holmiensis KB I 39:19; Lidén I, s. 74, 95, 336, 378; Schéele Gh, s. 77.

B 1.396 DANIEL JONÆ VIGMAN

UM: 1690 (Daniel Jonæ Wighman
Ostrog)
NM(ög): 1690 4/6

Född i Vadstena 1671 dp 21/7. Fadern handlande. Auditör vid Östgöta kavalleriregemente. Död i Karlskrona december 1700, begravd i Vadstena 1701 19/2.

V. förekommer som grassant i Uppsala i juni 1691 tills. m. Andreas Wetterling (B 1.392, se denne) och en broder Vesselius. De hade satts i slottsfängelset men senare släppts på landshövdingens order. Rektor hade ej velat ta upp saken under K Maj:ts närvaro i staden men efter påstötning tagit upp målet. De hade novitierna Nicolaus Hiort, Olaus Retzelius och Petrus Lundberg i sällskap. De hade varit ute på natten och enligt vaktchefen spelat med 2 diskantfioler och en basfiol samt ”sungit något som ej bordt wara”. Hiort hade haft basfiolen som helt förstörts vid bråket med vakten. Inga uppgifter ytterligare om vilka som spelat (I 4.82).¹⁴⁴⁰

Litteratur: Odén Ög 1323.

B 1.397 JOANNES NICOLAI VESSELIUS

UM: 1690 (Johannes Nicolai Wesselius
Ostrogot)
NM(ög): 1690 25/6

Född i Styrestad dp 1666 13/4. Son till kh Nicolaus Vesselius, som 1661–74 ensam förestod prästämbetet samt organist- och klockaresysslorna i församlingen, och antingen Susanna Stijgh eller Kristina Banck. Besökte gymnasiet i Linköping där Daniel Sallander och Nathanael Rydelius (B 1.339) avlöste

¹⁴⁴⁰ Uakp (minus) 1691 11/7, 15/7.

varandra som director cantus. Prv 1696. Adjunkt i Skänninge, kmn 1699. Kh i Svanhals 1707, avled 4 april innan tillträdet. Gift 1700 m *Margareta Nyman*, rådmansdtr från Skänninge.

Halvbror var *Joannes Nicolai Vesselius*, f efter 1666. Osäkert om vilken moder. Inskrevs enligt UM 1687. Död som student. Ogift.¹⁴⁴¹

V. blev informator 1695 16/3 för stockholmarna Laurentius Ruut, Petrus Hierpe och Johannes Cammacher. En av bröderna förekom som *grassant* i Uppsala i juni 1691 tillsammans med Daniel Wigman och Andreas Wetterling (se denne B 1.392).

Litteratur: Odén Ög 1251, 1331; Westerlund & Setterdahl Hm III:249.

B 1.398 ANDREAS LAURENTII SCHIÖRLING

UM: 1690 25/6 (Andreas Laurentii

Siörlingh, Ostrog)

NM(ög): - -

Född 1659 30/1 på Skörtinge i Skärkinds sn. Fadern Lars bonde. Subkantor i Linköping 1696–98. Prv 1702. Kollega i klass 1-2 1704. Kmn i Skärkind 1708. Död 1734 30/4 (eller 1/5). Gift 1690 m *Magdalena Lehnberg* från Linköping. Fyra barn, bland dem *Andreas Andreæ Schiörling* (B 1.497).

Sannolikt skolgång i Linköping. Inga musiknotiser från Uppsala påträffade.

Litteratur: Håhl Hm 1:372, 373; Luttu, s. 16, bilaga II; Oden Ög 1329.

B 1.399 JOANNES (JÖNS) STEUCHIUS

UM: 1690 21/7 (Angerman)

NM: - - -

Född 1676 3/1 i Härnösand. Son till sedermera ärkebiskopen Matthias Steuchius och Anna Tersera. Vid fem års ålder började han undervisas i hemmet av informatorer, och vid åtta ansågs han mogen att börja läsa vid skolan i Härnösand, vid 14 inskriven i Uppsala. Flyttade med fadern till Lund 1695. Återvände till Uppsala 1696. Disp pro gradu 1698 25/6. Inskriven vid univ i Rostock november 1698. Vidare universitetsstudier i Tyskland, Frankrike, England, Holland. Mag i Uppsala 1700 10/12, docent ht 1701. E.o. professor och bibliotekarie vid univ i Lund 1702 6/11. Prv i Lund 1709 5/3. Adlad (med namnet Steuch, som han aldrig använde) 1719 23/5.

¹⁴⁴¹ Odén lyckas inte utreda detaljer i deras härkomst och verksamhet.

Superintendent i Karlstad 1723 19/3 (tilltr 25/7), ärkebiskop 1730 20/11 (1731). Död i Uppsala 1742 21/6. Begr i domkyrkan 21/9¹⁴⁴². Gift 1) 1705 24/8 i Linköping m *Elisabet Spegel*, f 1688 24/1, d 1720 19/7 i Uppsala, dtr till ärkebiskopen Haquin Spegel; 2) 1724 8 juni i Karlstad m sin halvkusin *Ulrica Eleonora Franc*, f 1687 7/3 i Sthlm, d 1725 5/7 i Karlstad, dtr till landshövdingen Peder Franc. Barn, se SBL.

S. ägde vid vistelsen i Rostock en uppsättning notböcker sannolikt för 5 stråkinstrument och bc (M 4.29, nu förkomna), vilka omkring 1698 kopierades av Lundastudenten Nils Tiliander, sedermera död i fält som krigspräst (S-Vx Mus ms 6, f 5v-21v). Innehållet överensstämmer med Ihre 217 i S-Uu tillhörigt Thomas Ihre (B 1.345), gift med S:s syster.

S. var i egenskap av ärkebiskop i domkyrkorådet mottagare av Dübensamlingen i januari 1733.¹⁴⁴³

Gravskrifter och bröllopsverser 1693–98 se SBL.

Litteratur: Elgenstierna bd 4, s. 152; Rudén Ensemble music, s. 286–290; Övrig litteratur se SBL.

B 1.400 JACOB BOISMAN

UM: 1690 2/8 (Jacobus Böisman, In
germ)
NM: - -

Född i Viborg. Intyg från gymnasiet där till univ. kantor vid Katarina skola 1692 6/6, avsatt 1695. Musikant i Storkyrkan 1696 3 kvartalet till 1700 2 kvartalet. Medlem i hovkapellet 1702 10/4 till 1728. Död 1729 26/8. Gift 1) 1696 19/11 i Tyska kyrkan m *Elisabeth Martens*, änka efter skepparen Oswald Heideman.¹⁴⁴⁴ Död 1703 22/3; 2) m *Anna Elisabeth Tierschaft*, dtr till traktören Renne Tierschaft; 3) 1717 27/8 m matronan *Susanna Engelcrona*.¹⁴⁴⁵ Barn dp i hovförsaml 1) *Jacob d.y.*; 2) *Petter* 1705 17/6; *Carl Reinhold* 1708 28/1; *Johan Gustaf* 1709 3/9; *Henric* 1711 25/5

¹⁴⁴² Bengtsson, H. Uppsala domkyrka. 6, Gravminnen Gravhäll nr 94.

¹⁴⁴³ Uakp 1728 16/3 § 2; I jan 1733 antecknade bibl. G. Wallin: *den* [ej ifyllt] Januari skänkte Hoffmarschalcken Högwälbörne H Baron Anders von Duben til Kongl. Acad. Bibliothequet 2ne kistor fulla med Musicalier (UUB Bibl arkiv A:8 p 47); vidare 1734: Jn Aprilis giordes 2 nya skåp i galleriet til de hitskänckta Musicaliae af Högwälb. H. Baron Anders Düben; H. C. Engelhardt antog uppdraget att katalogisera samlingen men detta skedde ej trots påstötningar (senast behandlat i memorial till konsistoriet 1736 27/3. Bibl arkiv A:8 p. 67).

¹⁴⁴⁴ SSA Register till Ty förs vigselbok (s. 90).

¹⁴⁴⁵ Br av A.K. (sv vers).

Uppgifter från Uppsala saknas. Det har dock förekommit kontakt med domkyrkoorganisten och rector cantus Christian Zellinger. Denne bodde i samband med sitt andra äktenskap 1702 hos B. i Stockholm.

Till tjänsten som kantor vid Katarina skola skrev kh Unger rekommendation 1692 6/6 ”för hans vackra leverne och goda röst att sjunga samt kunskap i musiken”. B. avsattes av okänd anledning 1695 och efterträdde 1696 1/5 av Georgius Rogg. I Storkyrkan efterträdde han 1696 Olaus Danielis Beckius (B 1.219). B. skrev 1698 11/11 som musiker i Storkyrkan eller exspektant i hovkapellet sitt namn på de nyligen utgivna *sonater op 1 och 2*, av D. Buxtehude, nu i S-Uu (M 5.7).

Hovkapellmästaren Anders von Düben avskedade 1702 på eget bevåg hovkapellisten de Croll, eftersom denne blivit organist i Riddarholmskyrkan. I stället anhöll han att få anställa

tvenne skickelige musici [Andreas] Hoppenstedt och Boisman benämnde, hwilka uthan någon wedergällningh länge upwachadt widh Kongl. Capellet, erbiudandes sigh dhe samma att tiena Eders Kgl. Mt. alle bägge för dhe 300 D: smt åhrlige Löhnen som be:te Krull har haftt, så länge och till des ännu ett stelle blifve vacant och dhe begge kunna blifva accomoderade.

Ansökan bifölls i K brev 1702 10/4. De Croll klagade emellertid och fick rätt men återanställdes först 1705 efter hovorganisten Krahn.

Christian Zellinger var 1702 10/7 skyldig B. för hushyra och förtäring i samband med sitt andra bröllop, 106 daler kopparmynt. B. vände sig 1703 23/4 till landshövdingen i Uppsala med begäran om införsel. Denne vände sig i sin tur till domkyrkosysslomannen Lars Öjer för att utfå summan av Zellingers innestående lön.¹⁴⁴⁶

Familjen bodde vid första hustruns död 1703 på en gård i Katarina församling, kvarteret Bondetorpet vid St Axels källare. Familjen bedrev då öl- och vinhantering. 1711 bodde familjen i Stadens östra kvarter.¹⁴⁴⁷ Vid B:s död 1729 omfattade egendomen en gård med träbyggnader på fri grund vid Stora gatan på Kungsholmen och värderades till 5 000 daler kopparmynt.

B. efterlämnade musikinstrument till ett värde av 153 daler kopparmynt (I 5.26):

1 franskt Bass Viol med futteral, som är på Slottet	72:-
1 st Viol d'amour med futteral	24:-
1 st Zittrichen	30:-
1 Brazzo	15:-

¹⁴⁴⁶ Upps länsstyr, Landskansliet D IV a:84, A II a:41 febr nr 8.

¹⁴⁴⁷ Legohjonslängd 1700, mantalslängd 1711.

1 *gammal* Bassfleut

12:-

1 Claver lemnades åt sonen Hindrich

–

Litteratur: Björling, Katarina skola, s. 141f; Dahlström Stadtmusikanten, s. 410; Edholm s. 118; Hildebrand, Clerus Holmiensis KB I 39:4 [Böösman]; Kahle hovmusiken s. 340, passim; Kjellberg Kungl musiker 387f; Lagus I s. 244 LI; Norlind TK 3, s. 56, 278f; Norlind-Trobäck, s. 37f.

B 1.401 CHRISTIERNUS ERICI CHRISTIERNIN

UM: 1690 24/9 (Christiernus Erici C.,
Westm)

NM(vd): 1690 17/9

Född på Ramnäs 1675 30/11. Son till brukspatron Eric Christiersson och Agneta von Glahn. Inskriven vid UM tillsammans med sin bror *Carl Christiernin*, adlad von Christiersson. Utrikes resor 1700 då han besökte Tyskland, Holland, Frankrike och England. Magister i Leipzig 1701. Återvände till Sverige 1702. Prv i Västerås 22/8 och predikant hos riksrådinnan Christina Piper. Kh i Björskog 1707, i Fellingsbro 1719 (1721), kontraktsprost, vice pres vid prästmötet 1724. Död 1743 22/11. Gift 1704 14/1 m *Beata Gyllenhöök*. Barn, se V-Dala.

Petrus Elfving (B 1.374) och hans bröder hade 1690 – vt 1692 Ericus Stenfelt (B 1.395) som informator i spelande och sjungande under terminerna och han följde dem till Garpenberg under sommar- och julferierna. 1692 24/2 antog han även C. ”att informera i Musica vocali å 10 dr uti Månaden” men redan 16/4 lämnade han honom och Elfvingarna. Stenfelt och dessa hans tidigare elever medverkade bland 8 extramusiker vid Karl XI:s begravning i Storkyrkan 1697 24/11.¹⁴⁴⁸ C. spelade blockflöjt (I 4.89).

Litteratur: Elgenstierna adl ätten von Christiersson nr 1725; Pehr Niclas Christiernin, Stam-taflor till upplysning om den Christierninska släkten 1735, tab 16; V-Dala 1088.

B 1.402 HENRICUS BRENNER

UM: 1690 8/10 (Ostrob)

NM(österbot): 1690 8/10

¹⁴⁴⁸ SSA, Stork L I:61 ver 159. Dijkmans påteckning. Kjellberg placerar begravningen till Riddarholmskyrkan och har ej observerat de 8 namngivna före detta och dåvarande uppsalastudenterna.

Sannolikt son till kh i Nerpes, Gabriel Henrici Brennerus (d 1694). Inskrevs vid univ med testimonium från Academia Carolina [= Dorpats univ].

B. var 1691 1/8 sponsor för Henricus Gråå, som återvände efter fem år i Åbo. Han trallade och sjöng visor och trummade i borden i november 1694 tillsammans med andra finska studenter och de inackorderade stud Andreas Belingius och Andreas Quercgren hos skraddaren Nils Erlandssons änka. Det uppkom bråk då fyra gesäller härmade studenterna på samma melodier. Bråket ledde till att gesällen Anders Engqvist blev ihjålslagen. Upplanningen Diedrich Tellerstedt (B 1.369 se denne för detaljer) som var tillsammans med finnarna var misstänkt.¹⁴⁴⁹ Han dömdes senare till 100 daler silvermynt i böter medan B. och övriga dömdes vardera till en halv mansbot, dvs. 50 daler silvermynt.

Litteratur: Lagus I s. 91, 1667–69, XXII, 1661–62 (fadern).

B 1.403 ERICUS LAURENTII KOLMODINUS

UM: 1691 17/1 (Suderm)

NM: (sn) 1691 1/1

Född 1672 i Björnlunda. Son till Laurentius Eri Kolmodinus, kh i Torshälla och hans hustru i första giftet, dtr till kh Campanius i Björnlunda. Var elev vid Strängnäs gymnasium 1688–90. Död som jur stud 1698 i Torshälla.

Kyhlberg har funnit uppgift om honom som orgelspelare.

Begravningsverser (medförf.) 1690 16/3 Strängnäs domk till läraren Nicolaus Petri Grubb, eloq lector i Strängnäs (lat vers).

Litteratur: Lagerholm Sn 1204; Petersson Matricula I, s. 63, 66, 69.

B 1.404 NICOLAUS PETRI HIORT

UM: 1691 27/5 (Nicolaus Hiort, Ostrog)

NM(ög): 1691 15/11

Son till Petrus Laurentij Hjort, kh i Tuna (Vimmerby pastorat) och Margareta Herbst. Prv 1697 31/7. Efterträdde fadern som kh i Tuna 1700. Död 1733 19/11. Gift 1) 1700 m *Birgitta Phoenix* (5 barn); 2) 1722 30/9 m *Anna Borænia*¹⁴⁵⁰ (1 barn).

¹⁴⁴⁹ Uakp 1694 12/11, 13/11, 14/11, 15/11; dombok 1694 27/11.

¹⁴⁵⁰ Br 1722 30/9 Vimmerby prostgård av Bägges Wälgång (sv vers, 10 sexradigar + gåta).

Av dokumenten i Uppsala framgår att H. blivit utbildad både som vokalbas och instrumentalbas. Närmast till hands är gymnasiet i Linköping. H. måste ha förvärvat musikfärdigheter antingen där under dir cantus Nathanael Rydelius eller i Uppsala under Christian Zellinger för att kvalificera sig som stipendiat.

De äldre östgötarna Andreas Wetterling (B 1.392), Daniel Jonae Vigman (B 1.396) och en broder Vesselius (B 1.397) grasserade i juni 1691. De hade novitierna H., Olaus Retzelius (B 1.405) och Petrus Lundberg (B 1.406) i sällskap. De hade varit ute på natten och enligt vaktchefen spelat med 2 diskantfioler och en basfiol samt ”sungit något som ej bordt wara”. Hiort hade haft basfiolen som helt förstörts vid bråket med vakten (I 4.82). Inga uppgifter ytterligare om vilka som spelat.¹⁴⁵¹

H. torde som exspektant ha deltagit i Jubelfesten febr/mars 1693 och i begravningsmusiken för Ulrika Eleonora den äldre 28/11 s.å. och som ordinarie vid Karl XII:s kröningsfestlighet 1698 3/3.

Rector cantus Zellinger hade 1693 behov av en bassångare. Kandidater var Abraham Printz (B 1.367), som antagits interimsvi i avvaktan på en förstklassig bassångare men ej undergått prov och Magnus Lehnberg (B 1.382) samt H. (som inte hade lika vacker röst). Beslöts att Printz och Lehnberg skulle dela stipendiet för vt 1693 och under tiden förkovra sig, varefter de fick undergå prov.¹⁴⁵² Från ht 1694 blev det i stället tre bassångare, då även H. fick penningstipendium som musicus i fil fak från ht 1694, i klass 2 från vt 1696 till vt 1698.

I konsistoriet i juni 1698 yttrades att H. varit frånvarande under vt. Efter prästvigning hade han sannolikt begivit sig hem. Hans namn stod dock kvar på listan men pengarna gick till Sveno Pontan (B 1.383), som tidigare förlorat en termin. Om H. ej skulle återkomma ht 1698 skulle Österplan insättas på rekommendation av Zellinger.¹⁴⁵³

Bröllopsvers 1706 6/6 Stockholm till mag Johannes Vallerius (B 1.377), skolrektor i Västervik & j Brita Lysing, dtr till mag Andreas Lysing, kh i Jacob (sv vers, i flera fall med musiknotis).

Litteratur: Odén Ög 1344; Westlund & Setterdahl Hm IV:65 (med felaktiga uppgifter om musikstipendiet).

¹⁴⁵¹ Uakp (minus) 1691 11/7, 15/7.

¹⁴⁵² Uakp 1693 26/6 § 2.

¹⁴⁵³ Uakp 1698 16/6 § 6.

B 1.405 OLAUS MAGNI RETZELIUS/ RETZELL

UM: 1691 27/5 (Olaus Retzelius,
Ostrog)

NM(ög): 1691 15/11 (Olaus Retzelius)

Född 1671 i Ukna, Odensvi, son till kh Magnus Olai Colopontanus och Brita Axelsdtr Ehrenmark. Magister 1700. V. notarie i Svea hovrätt 1703. Sekreterare vid Stora Sjötullverket 1708. Död 1732 9/2, begr 15/2 Klara kyrkogård. Gift 1708 27/12 Sthlm m *Christina Valleria*, syster till sekr Harald [Haraldsson] Vallerius. Barn: *Brita Elisabet Retzel* gift m registrator Samuel Paulsson Lundberg, *Ingeborg Christina Retzel* gift m sekr Jonas Malmberg.

R. förekommer i ett grassationsmål i juni 1691. Östgötarna Andreas Wetterling (B 1.392), Daniel Jonae Vigman (B 1.396) och en broder Vesselius hade tillsammans med novitierna R., Nicolaus Hiort (B 1.404) och Petrus Lundberg varit ute på natten och enligt vaktchefen spelat med 2 diskantfioler och en basfiol samt ”sungit något som ej bordt wara”. Hiort hade haft basfiolen som helt förstörts vid bråket med vakten (I 4.82). Inga uppgifter ytterligare om vilka som spelat.¹⁴⁵⁴

R. fick penningstipendium i teol fak som musicus under Christian Zellinger redan från ht 1692, d:o klass 2 vt 1696 – vt 1702 (ht 1693 utgick inget stipendium). Den snabba stipendietilldelningen tyder på erhållen färdighet, sannolikt från Linköpings gymnasium. R. deltog sannolikt vid Jubelfesten febr/mars 1693 och i begravningsmusiken för Ulrika Eleonora den äldre 28/11, vid Karl XII:s kröningsfestlighet 3/3 1698 samt vid uppvaktningen av den polske ambassadören Francisek Galecki i april 1699 och vid firandet av segern vid Narva i februari 1701.

1698 10/12 disputerade han *de tactu*.¹⁴⁵⁵ Pres Harald Vallerius (se denne B 1.236) och för magistergraden 1700 20/10 *De pactis cum barbaris*. Pres Johannes Reftelius.

R. har översatt *Atlantican IV* av Olaus Rudbeck, vilket framgår av en passus i konsistorieprotokollet 1702 27/3.¹⁴⁵⁶

R. blev v. notarie i Svea hovrätt 1703 och flyttade till Stockholm. När han 1708 blev sekreterare vid Sjötulldirektionen kunde han gifta sig med Christina Valleria. Bröllopsskrifter tredjedag jul 1708 av ”*Af Dundrande Echo*” [Abr. Dalheen, (B 1.474)] (sv vers bl.a ”*Le Ballet d’Erleback*”¹⁴⁵⁷, 4 numr. nioradingar) KB Verser, ensk B2o:9 nr 109. – J[ohannes H] V[allerius]

¹⁴⁵⁴ Uakp (minus) 1691 11/7, 15/7.

¹⁴⁵⁵ Publicerad med engelsk övers i Sjökvist.

¹⁴⁵⁶ Axel Nelson, Efterskrift till Atlantikan IV, s. 277–279.

¹⁴⁵⁷ Här torde avses Philipp Heinrich Erlebach verksam i Thüringen.

(B 1.355)] (sv vers, 4 numrerade åttaradingar med musik + lat vers) (Davidsson Sv musiktr nr 100). KB Verser, ensk B4:o3 (1708) nr 31. 1709 7/1 var H.r Secret: Olof Retzell bland faddrarna till prof Olof Celsius son Magnus.¹⁴⁵⁸

Gravöppning Klara kyrkogård 1717 1/10 för ett litet barn.

R. förhyrde våren 1722 bänkrum i Klara kyrka för sig själv och den ogifta dottern Brita Elisabet 2 x 6 daler kopparmynt.¹⁴⁵⁹

I februari 1725 skrev R. till rektor och konsistoriet angående förmyndarskapet för Johannes Haraldi Vallerius döttrar.¹⁴⁶⁰ I oktober 1725 hade R. köpt grav nr 1 på Klara kyrkogård och skickade i december räkning rörande hans och svågern Johannes Haraldi Vallerius gemensamma grav nr 1.¹⁴⁶¹ Vallerius sterbhus bidrog med 1/3.¹⁴⁶²

Vid bouppteckningen 9/2 1732 anfördes änkan och döttrarna.¹⁴⁶³

Litteratur: Davidsson Sv musiktr nr 100; Lidén I:389, 502; Moberg Stormaktstiden, s. 145; Odén Ög 1345; RISM B 6, s. 698; Westerlund & Setterdahl Hm IV, s. 86, 87 (fadern).

***B 1.406* PETRUS ANDREÆ LUNDBERG**

UM: 1691 27/5 (Petrus Lundbärg,
Ostrog)

NM(ög): 1691 15/11 (Petrus Lundberg)

Född i Flistad 1669; fadern Anders Månsson, bonde i Södra Lund och Ingrid Olofdr. Prv 1696 3/4. Komn i Vårdsbärg 1697; kh i Ljung o. Flistad 1711. Död 1721 13/12. Gift 1701 19/7 m *Catharina Bellner*, död i pesten 1711 16/7. 3 barn se Hm

L. inskrevs vid UM med intyg från gymnasiet i Linköping, där han torde fått musikutbildning. Han förekommer i ett grassationsmål i juni 1691. Östgötarna Andreas Wetterling (B 1.392), Daniel Vigman (B 1.396) och en broder Vesselius hade tillsammans med novitierna L., Olaus Magni Retzelius (B 1.405) och Nicolaus Hiort (B 1.404) varit ute på natten och enligt vaktchefen spelat med 2 diskantfioler och en basfiol samt ”sungit något som ej bordt wara”. Hiort

¹⁴⁵⁸ ULA Upps domk förs C a:2.

¹⁴⁵⁹ SSA Klara L I a 2:43 uppslag 36.

¹⁴⁶⁰ UUA(I) E III a.24 p. 295–298.

¹⁴⁶¹ UUA (I) F XI:1 (kopia).

¹⁴⁶² UUA(I) F XI:1.

¹⁴⁶³ SSA Reg; 1732/1:806.

hade haft basfiolen som helt förstörts vid bråket med vakten. Inga uppgifter ytterligare om vilka som spelat (I 4.82).¹⁴⁶⁴

Litteratur: Odén Ög 1348; Westerlund & Setterdahl Hm 2:169.

B 1.407 ISAAC OLUFSSON WAASBOM

UM: 1691 27/5 (Isaacus Waasbohm)

NM:(ostrob) 1691

Från Vasa (därav namnet). Vid inskrivningen i Uppsala hade han intyg från rektorn i Vasa. Student i Åbo 1695. Diss 1696 *Circumcisio ritualis*, pro gradu 1697 *Æstu maris reciproco*. Director cantus 1696-97. Magister 1697 14/12. Kaplan i Vörrå 1702. Död i Sverige 1722 under flykt från ryssarna under stora ofreden.

Att W. så snart efter immatrikuleringen i Åbo blev director cantus tyder på musikutbildning i Vasa och i Uppsala under Christian Zellinger. Musiknotiser från Uppsala saknas dock.

Från hans uppsalatid härstammar klaverboken S-L Handskr. Ekonomi [Höök] (M 4.25) med dateringar "Ao 1693, Ubsala 1 Marti Ao 1694, 23 Martij Upsala Isaac Olufsson Wasbohm." Flera pikturer tyder på att flera studenter bidragit. Handskriften övertogs av Andreas Höök, som använde den från 1718 för räkenskaper. Det torde vara den nitiske skrivaren i kammarkollegium som reviderade Uppsala domkyrkas räkenskaper (se del 1, s. 47). Innehållet i klaverboken består bl.a. av satser ur J.-B. Lullys operor *Acis*, *Amadis*, *Atys*, *Roland* samt fyra av de mest frekventa melodierna i tidens klaver- och lutböcker.

Stor överensstämmelse finns med melodierna i S-L Wenster Å 3 vars förste ägare var Johannes Westmarck (B 1.413) inskriven samma år som W.

Litteratur: C. von Bonsdorff, Bidrag till Åbo stads historia 2, s. 211; Dahlström Stadtmusikanten, s. 12; Lagus 1, s. 281; Lidén III:13, 121; Rudén (STM 1976), s. 28f.; Rudén Music in tablature, s. 63.

¹⁴⁶⁴ Uakp (minus) 1691 11/7, 15/7.

B 1.408 ANDREAS CAROLI K(I)EMMER

UM: 1691 9/9 (Andreas Caroli)

NM(ostrobot): 1691 12/9

Son till handlanden i Gamla Karleby Karl Kjemmer. Stud i Dorpat, diss Åbo april 1700 *De anno solari astronomico*. Magister 1700 14/12. Konrektor och kort därefter rektor i Vasa skola 1708. Kh i Gamla Karleby 1720. Död 1734.

Kom från skolan i Vasa med rektors testimonium. Trallade och sjöng visor och trummade i borden i november 1694 tillsammans med andra finska studenter och stud Andreas Belingius och Andreas Quercgren inackorderade hos skraddaren Nils Erlandssons änka. Det uppkom bråk då fyra gesäller härmade studenterna på samma melodier Bråket ledde till att gesällen Anders Engqvist blev ihjälslagen. Upplänningen Diedrich Tellerstedt (B 1.369, se denne för detaljer) som var tillsammans med finnarna var misstänkt.¹⁴⁶⁵ Han dömdes senare till 100 daler silvermynt i böter medan K. och övriga dömdes vardera till en halv mansbot, dvs 50 daler silvermynt.

Litteratur: Lagus I, s. 299, LX, 1699–1700; Lidén III:193; Melander, s. 551.

B 1.409 AXEL MONTAN

UM: 1691 3/10 (Viburg)

NM: - -

Född i Finland (Viborg). Privatlärare hos organisten i Katarina 1694. Kantor vid Storskolan. Organist i Maria Magdalena 1710 (vikarie), 1711 29/10 – 1716 ordinarie. Domkyrkoorganist och rector cantus i Karlstad 1717. Död 1732 14/12. Gift m *Maria Enhörning*, dtr till löjtnant Elias Enhörning, omgift 1734 28/3 m Börje Hammarberg.

Musikverksamhet i Uppsala obekant. Anställningarna i Stockholm och Karlstad tyder på tidigare musikalisk utbildning i Finland eller i Uppsala. M. medverkade som altist 1704 12/2 vid tacksägelse i Storkyrkan över seg-rarna vid Pultusk och Thorn.¹⁴⁶⁶ Han påmindes 1712 10/9 att betala avance-mangspenningar.

Under tiden som domkyrkoorganist i Karlstad utbröt domkyrkobränden 1719. Fram tills den nya domkyrkan stod klar 1730 användes Stora Herrgården (Kungshuset) som gudstjänstlokal. Där spelade M. på sin egen regal.

¹⁴⁶⁵ Uakp 1694 12/11, 13/11, 14/11, 15/11; dombok 1694 27/11.

¹⁴⁶⁶ SSA Stork L I:67 p. 60, ver 77.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 168, 420; Edholm, s. 104; Hammarin Hm 1, s. 215; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:14; Norlind TK 3, s. 109; Rääf Orglar och organister i Karlstads stift tom. 1869 s. 29f.

B 1.410 JOHANNES GROTH DEN YNGRE

UM: 1691 2/12 (Johannes Groot, Ups)

NM:(upl) [1691 dec] (Johannes Groth)

Sannolikt son till rådman Johannes Groot (B 1.202, se del 1, s. 315). Inskriven i UM med intyg av skolrektorn i Uppsala.

I november 1701 besvärade sig dansmästaren Johan Rodde (B 2.13) att ”studiosi Tellerstedt och Groth taga sig före att lära andra dantza”.¹⁴⁶⁷ Detta blev början till en lång konflikt med Diedrich Tellerstedt (B 1.369), vilken trots alla myndigheters försök att förbjuda honom undervisa varade till hans död 1710.

B 1.411 ANDREAS JOHANNIS QUERCGREN

UM: 1691 16/12 (Quercgreen, Upl)

NM(upl): - -

Kollega i Gävle trivialskola, nämnd 1700. Hade i Uppsala hustru och barn.

Q. trallade och sjöng visor och trummade i borden i november 1694 tillsammans med Andreas Belingius (B 1.384) och fem finska studenter hos skräddaren Nils Erlandssons änka. Q. var inackorderad där. Det uppkom bråk då fyra gesäller härmade studenterna på samma melodier. Bråket ledde till att gesällen Anders Engqvist blev ihjälslagen. Upplanningen Diedrich Tellerstedt (B 1.369, se denne för detaljer) som var tillsammans med finnarna var miss-tänkt.

När skatt krävdes för ”Dragonne sammansättningen” anmärktes ”Anders Quercgreen sitter med hustru och barn heel fattigh”.¹⁴⁶⁸

B 1.412 NICOLAUS GABRIELIS MATHESIUS

UM: - -

NM(österb): 1691 16/12

Född 1676 29/8 i Kalajoki. Son till kaplan Gabriel Josef Mathesius och Maria Nilsdtr Bergudd. Student i Åbo 1686 26/11, i Uppsala 1691, åter till Åbo 1695/96. Diss 1696 28/11 *Philautina sana*, pro gradu 1700 11/3 *Fideli patriota*. Magister 1700 14/12. Prv Åbo 1701 31/5. Han flydde 1714 16/9 med

¹⁴⁶⁷ Uakp 1701 20/11 § 2.

¹⁴⁶⁸ Kopia ULA Upps domkap G II 2a:8.

sin familj under stora ofreden till Sverige. Han nämndes bosatt i Västernorrland 1717. 1719 bosatt i Hudiksvall. Hushållet bestod av 12 personer. Återvändande till Pyhäjoki 1721. Dekanus 1725. Avliden där 1740 24/2.

Trallade och sjöng visor och trummade i borden i november 1694 tillsammans med andra finska studenter och stud Andreas Belingius och Andreas Queregren, vilka var inackorderade hos skräddaren Nils Erlandssons änka. Det uppkom bråk då fyra gesäller härmade studenterna på samma melodier. Bråket ledde till att gesällen Anders Engqvist blev ihjälslagen. Upplanningen Diedrich Tellerstedt (B 1.369, se denne för detaljer) som var tillsammans med finnarna var misstänkt.¹⁴⁶⁹ Han dömdes senare till 100 daler silvermynt i böter medan M. och övriga dömdes vardera till en halv mansbot, dvs 50 daler.

Litteratur: Lagus I, s. 278, LVI 1695–96, p. 213, p. 170; Lidén III:137.

B 1.413 JOHANNES WESTMARCK

UM: 1691 30/12 (Westm)

NM (vd): - -

Född i Västerås 1676. Son till borgaren och rådmannen Lars Olars Olofsson i hans andra gifte med Margareta Vidiksdtr Schult. Köpman. Död i Falun 1698.

W. och Isaac Waasbom (B 1.407) inskrevs samtidigt vid Uppsala universitet. Domkyrkoorganisten Christian Zellinger hade just blivit utnämnd att även vara rector cantus.

W. var den förste ägaren till S-L Wenster Å 3 en klavertabulatur (M 4.26), som till innehållet visar stark överensstämmelse med Waasboms klaverbok (M 4.25). Även i denna handskrift finns flera pikturer. De härrör möjligen från de följande ägarna, som båda tillhörde Västmanlands-Dala nation: ”post cessit N.E. Reuterholm”, dvs friherren och boksamlaren Nils Esbjörnsson Reuterholm (1676–1756), landshövding i Närke och Värmland, inskr vid UU 1 mars 1690 och ”Daniel Menlös Stockholm 23 febr 1723”. Han levde 1699–1743 och blev professor i matematik i Lund 1732, inskr vid UU 1720. I innehållet återfinns bl.a. satser av J.-B. Lully ur *Acis*, *Amadis*, *Fragments*, *Bellerophon* samt sex av de tio mest frekventa melodierna i tidens klaver- och lutböcker.

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 877; Rudén (STM 1976), s. 29; Rudén Music in tablature, s. 64f; V-Dala 1124.

¹⁴⁶⁹ Uakp 1694 12/11, 13/11, 14/11, 15/11; dombok 1694 27/11.

B 1.414 JOHANNES P. WIKANDER

UM: 1692 30/1 (Johannes Vicander,
Dalek)
NM(vd): 1692 febr

”Född 1670 av oäkta säng. Modren bodde först i Falun, flyttade till Wika, som gav anledning till sonens namn. Hade snabbt slutat sina studier i Westerås 1687 och afgick till acad. Antogs 1692 till notarius Gymn. i Westerås. Sökte 1694 med Consistorii förord och anhöll för sitt wackra förhållande Konungens legitimation 19 Nov s.å. Skulle befordras efter förtjenst men icke få blifwa prest. *Infimus collega scholae* 1698. Lärde ungdomen sjunga de nya psalmerna och biträdde äfwen såsom instrument. musicus, hwarföre han hade collecter i Domkyrkan. Död ifrån stort och fattigt hushåll i Maj 1705. Gift 1695 m *Brita Ekman* som lefde till 1738” (Muncktell). Barn se Hm.

Efter immatrikulering i Uppsala synes W. omedelbart ha återvänt till Västerås. Rector cantus Andreas Orostander (B 1.346), anställd 1694 begärde i oktober 1697 biträde med sångundervisningen i nederskolan. Studerande W. utsågs att sköta psalmsångsundervisningen.¹⁴⁷⁰ I domkapitelsprotokoll 1704 6/6 påstod Orostander att det går smått för W. ”med Informationen i musiquen i prima [första klassen] med de små” (Kallstenius).

Litteratur: Kallstenius, s. 199; Muncktell Hm III:389f; V-Dala 1225a.

B 1.415 JOHANNES OLAI BJÖRLING

UM: 1692 20/4 (Westm)
NM(vd): 1694 4/6

Född i Säter 1682 15/3 son till bergsfogden i Österbergslagen och rådmannen i Säter Olof Björling och Eva Elisabet Schultze. 1691–1705 stud i Uppsala till en början under preceptor. 1705 17/5 hederligt testimonium av jur fak. Häradshövding i Österdalarna 1712–31. 1731 13/7 k fullmakt att vara lagman i Kopparbergs lagsaga. Död 1735 12/4. Begr i Vika kyrka 1735 29/4.¹⁴⁷¹ Gift 1719 16/6 i Sala prostgård m jfr *Christina Elisabet Kolthoff*, dtr till prosten Henric Kolthoff. Barn se V-Dala.

Inga uppgifter finns om musikverksamhet i Uppsala.

¹⁴⁷⁰ Dkp 1697 27/10.

¹⁴⁷¹ Begr av Magnus Sehlistedt, prost i Stora Tuna (pred och personalier), Lars Johan Colling (sv vers). Sthlm 1736. – av Jöns Wallvik (sv vers, 5 sjuradingar + åttarading ”På grafstenen”). Ms KB V.t. 128.

Johannes beskrev utförligt i brev till sina föräldrar 9/3 1698 högtiden i Uppsala domkyrka 3/3 med anledning av Karl XII:s kröning föregående år.¹⁴⁷²

Då folket samlats i och omkring domkyrkan till akten, började [på] ”orgwäcket nederst i kyrckian” en vidlyftig musik av 30 violer och efter konfessionens uppläsande sjöngs ”Herren vår Gud vare tig blid” av hela församlingen med två instämmande orgelverk. Strax psalmen ändades, musicerades åter med mindre [an]tal av violer och 4 röster, vilka voro den lärda gamle Rudbeckius samt dess döttrar och måg, häradshövdingen herr Nobelius. Medan sedan texten och tron sjönges, delte sig musikanterna, varibland voro många professorer och lärda studenter, i 4 chorer, den ena blev kvar på stora orgverket [H. H. Cahmans] den andra tog plats tvärt emot på en över altaret uppbyggd ”lafwa” [läktare], den tredje ställde sig på gamla orgorna, som äro på norra gaveln [Bruses] och den fjärde på en läktare, som på södra gaveln svarar just häremot. Då Tron ändades hördes ordentligen från alla choreorna en träffligen välljudande musik av åtskilliga instrument och röster, som så ljuvligen svarade varandra, att en del av himmelsk glädje därmed avmålades [...] Men ändock var den ej att likna vid den som följde efter predikan [...] ty då sjöngs det anderika ”O Gud vi lofve tig etc.” även väl av alla choreorna tillika med pipor och skalmejor, rätt hel långsamt och admirabelt väl, så att choreorna sjöngo var sin vers och sålunda hela kyrkan kring, nu närmare, nu längre ifrån hördes i gensvar en obeskrivlig behaglighet

Efter välsignelsen hördes från stora orgorna av den skönaste trumpetstämman ett ljuvligt och välklingande ljud, vilket av alla choreorna besvarades med ett stort antal av diskant- och basfioler, cymbaler [cembali], orgor, skallmejor, trumpetor och pukor, så att ljuvligheten hela kyrkan fyllde och folket av förnöjelse satt i häpenhet

Personverserna stammar från uppsalatiden och riktar sig till familjens medlemmar: till föräldrarna hr Olof Björling och hans hustru Eva Elisabet Schultze nyårshälsning, grat 1697 (sv vers). Ms KB V.t.128. – Reinholdt Tersmeden, inspektör (d 1698 23/8) begr 1698 2/10 (sv vers, 15 sexradningar). – Nils Dufwa, borgare och handelsman i Stockholm och j Catharina Biörling [syster], br Säter 1699 4/6 (sv vers 11 sexradningar) tills m Petrus Biörling (sv vers, 1 verspar). – hustru Elisabet Doms [mormor], g m Key Schultze, rådman i Säter, begr Sätters k 1699 24/9, (sv vers, 10 sexradningar).

Litteratur: UUB N 1045 återgivet i Annerstedt, Bihang III nr 9; Moberg Rudbeck, s. 198f; Norlind TK 3, s. 299f; V-Dala 1190.

¹⁴⁷² UUB N 1045 f 168-169; Annerstedt, Bihang III nr 9; Moberg Rudbeck, s. 198f.

B 1.416 GUSTAF CELSING

UM: 1692 14/5 (Gustaff Celsingh,
Holm)
NM(sth): - -

Född 1679 29/6 på Åbylund i Strå sn. Son till stärbhuskamreraren i Stockholm Peter Celsing och Elisabet Du Rées. E.o. kammarskrivare i Kammarkollegium 1702. Blev 1707 4/5 auditör vid Nils Hielms dragonregemente och följde armén under ”dess svåra och snart sagt övernaturliga fälttåg”. I samband med slaget vid Poltava undkom C. tillsammans med Karl XII och efter att ha lärt turkiska blev han kungens kontakt med storvisiren. Han tillfångatogs vid kalabaliken i Bender men utlöstes av kungen och återvände hem 1714. Fortsatt tjänstgöring i Kammarkollegiet och i riksdagen. Adlad under samma namn 1718. Statssekreterare vid utrikesexpeditionen 1739 18/9. Död 1743 16/12 dagen efter det han fått hovkanslers titel. Gift 1720 1/11 Helena m *Anna Helena Wallrave*, (f 1703 4/9, d 1742 12/9) på Överby, dtr till lanträntmästaren Herman Wallrave. Barn se Elgenstierna.

C. ägde en tid Överby i Sollentuna socken samt 1/3 i stenhuset n:o 59 i kvarteret S: t Jakob mindre vid Regeringsgatan.

Inskriften i UM som minderårig. C. var ägare till Tabulatur nr 7 i Musik- och teaterbiblioteket (S-Skma). Tabulaturboken (M 4.28) innehåller 44 melodier som till stor del kan sägas representera den tidens standardrepertoar för hemmamusicerande för klaver, bland annat fyra av stormaktstidens mest kända melodier.¹⁴⁷³ Innehållet står repertoarmässigt mycket nära tabulaturboken S 175 i Kungliga biblioteket (S-Sk).¹⁴⁷⁴ Det finns ett mycket starkt inslag av franska melodier särskilt ur Lully-skolans repertoar. Det kan förklaras av att den Rosidorska teatertruppen under åren 1699–1707 var anställd vid hovet och givetvis förde med sig en stor mängd aktuell repertoar från Solkungens Frankrike.

I jämförelse med innehållet i Music in tablature är tolv melodier nytillskott. Bland dessa kan man finna en tidigare okänd melodi av Anders von Düben, en melodi som hänför sig till kriget i de baltiska länderna. Dess titel är ”La demarche de Mouscovite en gigue d’A.D.” och den står tillsammans med andra melodier av tonsättaren som har att göra med slaget vid Narva 1700, nämligen ”Marche pour les Suédois” och ”La combat”.¹⁴⁷⁵

¹⁴⁷³ Se Rudén, Stormaktstidens 10-i-topp.

¹⁴⁷⁴ Kallad S 5 i Rudén Music in tablature.

¹⁴⁷⁵ För förhållandet mellan Jean Desfontaines pastoral *Tirsis* och Anders von Dübens Narva-balet 1701 se Per Axelsson CD-uppsats Musikvetenskapliga serien, 47 Uppsala universitet och Från fransk pastoral till svensk segerbalett (Tidig Musik 1/2002, s. 22–27). Ingen av de nämnda melodierna förekommer hos Desfontaines.

För en datering av tabulaturboken kan konstateras att Dübens melodier står i mitten. Enligt biografiska data kan boken ha tillkommit under studietiden i Uppsala 1692–1702 (13-23 år gammal) eller i Stockholm 1702–07 (23-28 år) under hans tid i Kammarkollegium. Boken utgör ett vittnesmål om C:s utbildning som klaverspelare. Karaktären av lärobok understryks av den rikliga fingersättningen.

Litteratur: Elgenstierna bd 1, s. 440f; Rudén, Nyfunnen klavertabulatur i Statens musikbibliotek (MAB) (Tidig Musik 4/96 s. 20–21) ; SBL 8, s. 213.

B 1.417 CLAUDIUS CLAUDII JENDERJAN

UM: 1692 12/7

NM(österb):

Son till rådmannen och handelsmannen Claes Jenderjan i Uleåborg och Katharina Henriksdtr. Student i Uppsala 1692, i Åbo 1695. Magister 1700 17/12. Död 1702 4/12¹⁴⁷⁶

Gick i gymnasiet i Uleåborg. J. deltog i bråk 1694 4/11 hos skraddaren Nils Erlandssons änka då gesällen Anders Engqvist dräptes. Tillsammans med andra finska studenter trallade han och sjöng visor och trummade i borden. Bråket uppkom när fyra gesäller härmade studenterna på samma melodier.¹⁴⁷⁷ Upplänningen Diedrich Tellerstedt (B 1.369, se denne för detaljer) som var tillsammans med finnarna var misstänkt.

Skrifter: Diss Åbo 1696 20/6 *Certitudinis, potiorum quorundam, ex principis primis practicis promanantium, officiorum, sciagraphicum exhibens specimen*. Pres J. B. Munster (med dedikation till fadern). – pro gradu 1699 23/5 under J. B. Munster.

Begravningsverser 1693 12/11 Uleåborg (medförf) till hans faster, hustru Elisabetha Jenderjan g m Petter Langh (sv vers, 10 fyraradingar) [Melander 1282].

Litteratur: Lagus I, s. 278, LVI 1695–96: Lidén III:137.

¹⁴⁷⁶ Begr Uleåborg av Torst. Rudeen (sv vers, 13 sexradingar). UUB Personalverser, ensk 2o 1700–1709: G-K [Melander 1773].

¹⁴⁷⁷ Uakp (minus) 1694 12/11, 13/11, 14/11, 15/11.

B 1.418 JOSEPHUS MATTHIÆ UHLBECK

UM: 1692 19/7 (Ostrob)

NM(österbot): 1692 19/7

Kom från trivialskolan i Uleåborg med rektorns intyg. Stud i Åbo 1696.

Trallade och sjöng visor och trummade i borden i november 1694 tillsammans med andra finska studenter och de inackorderade stud Andreas Belingius och Andreas Quercgren hos skräddaren Nils Erlandssons änka. Det uppkom bråk då fyra gesäller härmade studenterna på samma melodier. Bråket ledde till att gesällen Anders Engqvist blev ihjälslagen. Upplanningen Diedrich Tellerstedt (B 1.369, se denne för detaljer) som var tillsammans med finnarna var misstänkt. Han dömdes senare till 100 daler silvermynt i böter medan U. och övriga dömdes vardera till en halv mansbot, dvs 50 daler silvermynt.

Litteratur: Lagus I, s. 285, LVIII 1697–98, p. 216.

B 1.419 MAGNUS THESEI RYDBERG adlad CRONFLYCHT

UM: 1692 24/8 (Magnus Rydbergh,

Ostrog)

NM(ög): 1692 24/8 (Magnus Thesei

Rydbergh)

Född i Vreta kloster 1672 13/3 son till kh Theseus Magni Rydelius. Korpral vid Östgöta kavalleriregemente 1698, slutligen premiärryttmästare 1706 9/8. Adlad 1707 27/6. Död 1708 31/8 vid Malatitze, Polen. Ogift. Ätten utgick med honom själv.

Inskriften med intyg från gymnasiet i Linköping. R. måste ha förvärvat musikfärdigheter antingen där under dir cantus Nathanael Rydelius eller i Uppsala under Christian Zellinger för att kvalificera sig som stipendiat i fil fak klass 2 som musicus från vt 1696, från vt 1697 flyttad till jur fak.¹⁴⁷⁸ I juni 1698 blev han ersatt med Johannes Björkman (B 1.432) på Zellingers rekommendation. Det framgår att han varit borta under vt, uppenbarligen för att gå i militärtjänst. Zellinger föreslog senare i juni att Bengt Österplan skulle få hans stipendium.¹⁴⁷⁹

Begravningsverser 1695 1/9 Väderstad till brodern, stud Laurentius Rydbergh (d 1695 27/7) (sv vers).

¹⁴⁷⁸ Uakp 1697 21/6 § 1.

¹⁴⁷⁹ Uakp 1698 16/6 § 6; 25/6 § 2.

Litteratur: Lewenhaupt, Karl XII:s officerare I:125; Odén Ög 1364; Schlegel & Klingspor, s. 47.

B 1.420 ANDERS F:SON ZELLBELL

UM: 1692 15/12 (Andreas Zelbell,

Ups)

NM(upt): - -

Son till bagaren och rådmannen i Uppsala Ferdinand Zellbell (död i pesten 1711 10/8) och Elisabeth Engman. Auditör vid Upplands regemente. Död 1727 sept. Gift m *Helena Byrelia*.

Z. inskrevs som minderårig tillsammans med ”fratres germani” *Fredericus konsistorieamanuens*, ”director musices Upsaliensis”, *Johannes*, död som student. En yngre bror är *Ferdinand den äldre* (B 1.439).

Under studietiden torde bröderna bott hemma. Deras preceptor var från 1692 Laurentius Rimmius, Smål.

Z. hade i oktober 1709 begärt ersättning för orgelspelning i Hel Trefaldighet i Uppsala, vilket tyder på att han var tillräckligt skicklig. Landshövdingen remitterade ärendet till prof Molin och Bondkyrkans föreståndare för åtgärd.¹⁴⁸⁰

I november 1719 begärde Z. hos ärkebiskop och domkapitlet citation på kh i Follingbo, Laurentius Bacherus, för brutet äktenskapslöfte mot system, jungfru Maria Elisabeth Zellbell. Dessutom hade brodern Ferdinand på våren hos biskop Esberg i Visby förbjudit Bacherus att gifta sig med någon annan.¹⁴⁸¹

Z. var Eric Burmans (B 1.479) första lärare på klaveret.¹⁴⁸² Han sökte i oktober 1725¹⁴⁸³ den lediga tjänsten som director musices och organist efter denne men fick den ej. Han synes dock tidvis ha verkat som ställföreträdande domkyrkoorganist och rector cantus. En fast organisttjänst fick han först 1726, ett år före sin död (Bo Lundgren). Det klargjordes att lönetillägget på 187½ daler silvermynt för dir.mus.tjänsten tillkommer Burman ensam enl Kungl brev och han skulle erhålla detta t.o.m. september månads utgång 1727. Auditör Zellbells änka hade intet att fordra härav.¹⁴⁸⁴ (Denne tjänstgjorde 1726–27 som organist ej som dir.mus.).

¹⁴⁸⁰ Diarium/koncept Upps länsstyr, Landskansliet A II a:52 okt nr 89.

¹⁴⁸¹ Upps domkap E V:142:1.

¹⁴⁸² Uakp 1725 9/10 § 5.

¹⁴⁸³ Insinuerat i konsistoriet 9/10 1725. UUA(I) E III a:24 p. 1255–57.

¹⁴⁸⁴ Udrp 1727 22/11 § 4.

Begravningsverser 1699 21/3 Uppsala till Petrus Lagerlöf (d 1699 7/1) (lat stenstil). – (medförf) 1699 6/8 till Anna Maria Norman (d 1699 9/6), g m farbrodern Friedrich Zellbell, kontrollör vid Stockholms accis (musiknotiser, allegorier).

B 1.421 PETER SCHÖNSTRÖM

UM: 1693 1/3 (Peter Schiönström)

NM(vd): [1697]

Född 1682 i Västmanland. Son till bergmästaren i Öster- och Västerbergslagen Peter Swedberg, adlad Schönström och Anna Margareta Behm. Kom i tjänst som kapten vid De la Gardies livländska infanteriregemente 1703 29/4, vid svenska adelsfanan 1705 6/6, undgick att såras vid Fraunstadt, Poltava, fången vid Perevolotjna 1709 1/7, hemkom 1722 efter fredsslutet. Avsked 1726 5/3. Död 1746. Gift 1719 m *Agneta Skogh* dtr av överstelöjtnant Claës Johan Skogh och Margareta Elisabeth Armfelt. Barn se Elgenstierna.

Inskriven i Västmanlands-Dala nation som minderårig tillsammans med brodern *Albrecht* och betalade för båda 12 riksdaler in specie. Curator honorarius 1700–1701.

I november 1701 förevar mål i consistorium minus mellan Johannes Vallerius (B 1.355 biträdd av Harald Vallerius) angående en luta (I 4.95) tillhörig S., som Carl Goeding lämnat till Vallerius och tydligen erbjudit honom att köpa men som S. ville ha tillbaka. Vallerius hade dock vägrat att lämna den tillbaka direkt till S. utan ville göra det genom Goeding, som dock f.n. fanns i Näs. I övrigt enligt Vallerius: En dålig luta kunde köpas för 2 riksdaler. [Fadern] Prof. Goeding ”har wäl flere lutor”.¹⁴⁸⁵

Begravningsverser 19/7 1696 Upps domk till moster Sara Behm, g m Jesper Swedberg, och sonen stud Albrecht Swedberg (sv vers).

Litteratur: Elgenstierna VII:119; Lewenhaupt Karl XII:s officerare, s. 619; V-Dala 1255.

¹⁴⁸⁵ Uakp (minus) 1701 13/11 § 1.

B 1.422 GEORGIUS ISAACI VALLERIUS

UM: 1694 23/3 (Georgius Isaci V.)
NM(söderml):1696 mars/april
(Georgius Vallerius)

Född 1676. Son till Isaacus Johannis Vallerius från Östergötland, notarie och advokatfiskal i Stockholm. Besökte gymnasiet i Strängnäs. Magister 1707. Prv 1709 enl NM. Kh i Kjula och Sundby 1712 (1713). Död 1738 19/5.¹⁴⁸⁶ Gift 1713 m *Maria Humbla*, dtr till företrädaren kh Ericus Petri Humbla, död 1738 5/3 några månader innan sin man.

Den stora östgötasläkten Vallerius har som återkommande namn Johannes och Georgius. Initialen I i Isaacus kan även skrivas J. Detta har vållat oreda vid attribuering av nedanstående dissertationer. Lidén har varit rättesnöre. Sudermannus som nationstillhörighet är utslagsgivande.

V. blev ej musikstipendiat. Diss 1702 1/10 *de unitate*, pres Harald Vallerius; pro gradu 1706 21/11 *De antiqua & medii aevi musica*, pres J. A. Bellman. Detta är den enda avhandling under presidium av Bellman (se denne B 1.318) som behandlar musik.

Litteratur: Fetis 8, s. 409 [med felaktig attribuering]; Hagström Hm III:612 [som felaktigt anför även *De tarantula*]; Lagerholm Sn 1319; Lidén 56, 504; Moberg Musikwiss 2, s. 10f.; Norlind TK 3, s. 299; Odén Ög 806 (fadern); RISM B/VI, s. 854; Sjökvist, s. 16, 377 [med felaktig attribuering till Harald Vallerius son Georg(ius) (Göran) av *De antiqua* etc].

B 1.423 CARL JOHAN SIEGTON

UM: 1694 17/9 (Carolus Sigtunius)
NM(vd): 1694 3/11

Född i Stockholm 1680 11/12, son till kh i Arboga Johannes Erics Sigtunius och Brita Carlsdtr. Diss 1703 *Magia Moria pandemos adumbrata*. Militär. Gift i Tyskland med adelsdam.

I Uppsala förekommer S. ej i musiksammanhang. Han blev student i Kiel 1700 19/10 men återvände till Uppsala där han var respondent 1703. Blev där- efter militär, ännu i augusti 1706 stationerad i Stockholm enligt bröllopsverser till baron Johan Kloot och frkn Juliana Christina Bonde (sv vers, 6 åttara- dingar). Han togs som kapten tillfånga vid Poltava 1709 men skall ha frigivits på grund av sin skicklighet att spela luta, (I 5.20) en talang han ärvt efter sin far. Han kan ha tagit lektioner för Christian Zellinger i Uppsala. Han uppges ha dött i misär i Amsterdam, okänt när.

¹⁴⁸⁶ Hagström har andra år för magister (1706) och död (1735).

Litteratur: Ekström Hm 2:1, s. 434 (fadern); Lidén, s. 492; V-Dala 1201.

B 1.424 SVENO OLAI FLODMAN

UM: 1694 8/10 (Sueno Flodman, Hels)

NM(häls): 1694 8/10

Född 1678 son till kh Olof Flodman i Hälsing-Tuna och Cecilia Fernæa. Enl nationsmatrikeln från Järvsö. Magister 1703 10/12. Prv 1704 20/10 i Helga Tref till predikant hos änkan till friherre Gustaf Banér (d 1697) på Hörningsholm. Präst i Stockholm 18 år, bl.a. 13 år som pastor vid k livgardet som han följde i fält. 1710 1/2 e.o. predikant vid livgardet, 1711 25/6 supplik om fullmakt som ordinarie predikant. 1722 pastor & præpositus i Kumla. Död 1729 29/7, begr 19/10. Gift m *Katarina Holmén*¹⁴⁸⁷ (f 1691, d 1739 15/4, omgift 1731 11/4 m efterträdaren). 6 söner, se Hagström Hm.

Stipendiat under Christian Zellinger i teol fak, men ej som musicus, i klass 3 från ht 1697, i klass 2 vt 1700, i klass 1 från ht 1700, i klass 2 som *musicus* ht 1702 ”thenna gången efter Rectoris Magnific. gottfinnande”. Han har troligtvis medverkat vid Karl XII:s kröningsfestlighet 1698 3/3 och i uppvaktningen av den polske diplomaten Francisek Galecki i april 1699 samt vid firandet i februari 1701 av segern i Narva.

Skrifter: diss 1700 14/11 *Rationis excultæ usus*. Pres J. Upmarck-Rosenadler.

Dedikationer till professorerna J. Swedberg, E. Ljung, L. Norrman, D. Djurberg (lat prosa); till studenterna L. och J. Fernæus (lat prosa); till L. Rothof (sv vers, 8 fyraradingar). Grat av Johannes Weslander (lat prosa). – pro gradu 1703 4/11 *Entium rationalium nexus*. Pres J. A. Bellman. Ded till ärkebiskop E. Benzeliuss (gr vers).

P e r s o n v e r s e r med uppehåll för tiden som militärpräst: (medförf) till Georgius Wallberg, Hels, resp för diss pro gradu *De origine moralitatis* Pres J. Reftelius, grat 1699 23/6 (gr vers). – (medförf) j Christina Grubb (d 1699 23/4) begr 1699 27/12 Alunda (sv vers, 6 versrader). – pastor & præpositus Gustavus Herman & änkeprostinnan Magdalena Norin, br 1719 14/6 Glanshammars prästgård (sv vers, 17 sexradingar). – domprost i Linköping Andreas

¹⁴⁸⁷ Br 1710 15/9 Stockholm till mag Swen Flodman, pred vid k livgardet till fot & j Catharina Holmen av ”Ode-Fägnad” troligen brodern Olaus O. Flodman) (sv vers, 16 fyraradingar) – av O. Broms (sv vers, 13 fyraradingar). – ”Af Wännen Kära Gifwen” (sv vers, 11 sexradingar).

Olai Rhyzelius & j Catharina Ihre, br 1721 15/1 Linköping (sv vers, 18 sexradingar)

Litteratur: Elgenstierna I:115 (Banér); Hagström Hm IV:496–500; Hellström Hm, s. 484f (hustrun); Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:6; Lidén I:56, 492.

B 1.425 ELIAS FRONDIN

UM: 1694 24/10 (Elias Frondinus,

Upl)

NM (upl): - -

Född 1686, dp 28/11 son till kh Elias Erics Flodman i Östervåla socken, Fjärdhundra och Margaretha Rhalambia. Diss 1707 för H. Forelius med avhandlingen *Indole consensus* och 1710 pro gradu för Johan Upmarch-Rosenadler med avhandlingen *Specimen politicum de æquilibrio statuum Europæ* och blev sistnämnda år magister. 1718 blev han docent i filosofi. Gift m *Gunilla Rommel* dtr till akademiräntmästaren Berge Rommel. 1721 efterträdde F. sin svärfader i den befattningen. 1730 professor i historia, en tjänst han hade i sjutton år innan han begärde avsked och då fick titeln kammarråd. Rektor för universitetet 1736 och 1740. Med F. som pres lades ett trettiotal avhandlingar fram. Död 1761 11/1.

Inskriven som minderårig tillsammans med brodern *Iohannes* med preceptor Johannes Sandman, Angerm. Enligt notisen nedan har han åtnjutit fiolundervisning, sannolikt av Christian Zellinger.

Tobias Westbladh (B 1.530) beskrev för Hülphers hur dir mus Eric Burman varje onsdag eftermiddag vt 1726 eller 1727 samlade studenter och professorer till Collegium musicum hemma hos sig (I 4.119). F. spelade violin.¹⁴⁸⁸

Litteratur: Biographiskt Lexicon öfver namnkunnige svenska män: Bd 5, s. 88f.; Lidén I, s. 193, 496.

¹⁴⁸⁸ Citerat efter Norlind TK 3, s. 83.

B 1.426 GEORGIUS HARALDI VALLERIUS

UM: 1694 9/12 (Georgius Valerius)

NM(upt): - - -

Född i Uppsala 1683 14/3, son till prof Harald Vallerius (B 1.236) och Elisabeth Holtz. Magister 1702. 1703 12/5 stipendiat i Bergskollegium, 1706 markscheider efter Samuel Buschenfeldt. 1708–10 studieresa till Tyskland, Frankrike, Holland, England, 1714 bergmästare över Uppland och Västernorrland, 1722 över Öster- och Västerberglagen, 1730 assessor i Bergskollegium, 1742 ledamot av Vetenskapsakademien. Död 1744 5/10. Bror till *Johannes Haraldi* (B 1.355) och *Haraldus Haraldi Vallerius*. Gift 1712 29/2 m *Märta Lybecker*. Barn: *Brita Maria Valleria* g m Johan Wallberg, sekr i Bergskollegium.

Grundläggande musikalisk utbildning torde ha givits av fadern. V. deltog sannolikt i uppvaktningen av den polske ambassadören Galecki i april 1699. Musikalisk verksamhet i övrigt ej dokumenterad. K stipendiat i fil fak klaser 3, 2, 1 men ej som musiker ht 1702 – ht 1705.

Skrifter: 1702 3/5 Diss *De tarantula*. Pres fadern, Harald Vallerius några dagar innan stadsbranden.

Vinjet med säckpipspelare och trumslagare. Tillägnad mecenaten, revisionskamreraren Carl Gyllenstierna. Enligt Moberg Musikwiss 2, s. 10, som ej tar ställning till upphovsmannaskapet, innehåller avhandlingen enbart en upprepning av faderns uppfattning av musik. Nytt är musikexempel vilka citeras efter A. Kirchers *Musurgia*.

BK, rev JOR

Litteratur: Almquist Bergskollegium, s. 296; Biographiskt lexikon bd 19; Fétis 8, s. 409 [med felaktiga uppgifter]; Höijer Musiklex suppl, s. 68 [med felaktiga uppgifter]; Lidén 1, s. 500; Moberg Musikwiss 2, s. 10; Moberg Stormaktstiden, s. 144; RISM B/VI, s. 854 [placerad på Georgius Isaaci V.]; SmoK 8, s. 194; D Tilas, Åminnelse-tal öfver ... Göran Wallerius ... den 30 martii 1748. Sthlm u.å.

B 1.427 BENEDICTUS ANDREÆ ÖSTERPLAN

UM 1695 11/3 (Österplaan, Benedictus, Westrog)

NM(vg): 1695 9/3 (Benedictus Österplan)

Härstammade från Österplana. Skolgång i Skara. Kantor vid Skara katedralskola 1700, fick samma år sockengång i Lena och Tengered "emedan han hade stor möda att göra disciplarna färdiga i musiken". Prv 1701, tredje kollega vid Skara skola 1702, andre kollega 1703, förste kollega 1711. Respondens vid prästmöte s.å. Efter klagomål på skoltjänsten blev han hospitalspastor 1712. Död i mars 1713. Gift m *Christina Lechander* (f 1670, d 1750), dtr till pastor Abraham Lechander i Lekåsa. Barn se Hm.

Ö. hade redan som gymnasist skött sångundervisningen i katedralskolan i Skara. Eftersom "musicus" saknades utrustades han 1694 med stipendium för att utbilda sig i Uppsala under två år för att bli apologist och director cantus när han återvände. I Uppsala erhöll han – väl efter exspektans – k stipendium som musiker i fil fak klass 2 vt 1698 (på Christian Zellingers supplik i stället för Rydberg, absens), till vt 1700. Ht 1698 ingav Ö. supplik att av bötespenningar få resterande 6 daler kopparmynt från vt. Det fanns dock inga pengar. Hans efterträdare ht 1700 blev Samuel Elfving (B 1.375).

Han var medförfattare till begravningsverser för landsmannen stud Jonas Franke (d 1698 6/11), begr 1699 15/3 Upps domkyrka (lat vers).

Ö. deltog sannolikt i Karl XII:s kröningsfestlighet 3/3 1698 och i uppvaktningen av den polske ambassadören Galecki i april 1699.

Skrifter: 1699 15/6 auct & resp diss *De Kinna-Kulle*. Pres Johannes Esbergius. Dedikation till biskop P. Rudbeckius i Skara, landsmännen L. Victorin och M. Bredberg, consistoriales i Skara, A. Brinck pastor i Österplana, J. Lubeck (lat prosa).

Litteratur: Beckman Skara I, s. 312 f.; Dahlström Stadtmusikanten, s. 238; Lidén I:173; Lundqvist Vg 990; Warholm Hm I, s. 123.

B 1.428 CAROLUS JOHANNIS LINDELIUS

UM: 1695 23/8 (Carolus Lindelius, Smol)

NM(sm): 1695 22/8 (Carolus Lindelius)

Genomgick Eksjö skola och kom därifrån till Växjö gymnasium 1686 – 1694. Avled i Stockholm 1704.

Omedelbart efter inskrivningen i Uppsala med intyg från gymnasiet i Växjö blev L. musikstipendiat, vilket tyder på musikutbildning där. I december 1695

bifölls Christian Zellingers begäran om nya stipendiater i musiken. Från och med vt 1696 ersatte Magnus Rydberg och L. de avgående magistrarna Ström och Lehnberg, vilka rest från akademien. De senare erhöll dock innevarande termins stipendium som ersättning för den resterande julterminen 1693.¹⁴⁸⁹ I maj 1696 diskuterades i konsistoriet de nya stipendiereglerna. Stipendierna indelades i tre klasser med olika belopp. L. flyttades som stipendiat (ej musiker) 20/6 1699 till jur fak, klass 2, innebärande ett belopp av 120 daler kopparmynt per år. Detta var hans sista termin. Hans placering i jur fak samt gratulationen till juridikprofessorn Carl Lundius gör det troligt att han studerade juridik.

L. deltog sannolikt vid Karl XII:s kröningsfestlighet 3/3 1698 och i uppvaktingen av den polske ambassadören Galecki i april 1699.

P e r s o n v e r s e r: till med dr Daniel Lindeblad i Växjö (d 1693 17/4) begr 1693 3/6 (sv vers i olika avd). – hustru Margareta Wolker, g m rådmän Johan Jernstedt begr 1697 5/9 Västerås domk (sv vers, 11 fyraradingar + lat och grek vers). – Carolus Lundius jur prof vid tillträdet till rektoratet grat 1697 13/12 (lat centralsats).

Litteratur: Hård af Segerstad, s. [26]; Vistrand Sm 537.

B 1.429 MARTINUS LOUTSCHANI

UM: 1696 27/2 (Martinus Lovthschani,
Hungarus)

NM: --

Från Ungern. Organist i Falu Kristine 1709. Död 1729 4/12. Gift 1716 m *Catherina Holmer*, änka efter postinspektör Joachim Koch.

L. fick k stipendium i teol fak i klass 3 (ej som musiker) vt 1696, i klass 2 ht 1696, i klass 1 ht 1697, i klass 2 (bland musici) ht 1700 – vt 1702. Han var substitut för Christian Zellinger som organist i Helga Trefaldighet 1701.¹⁴⁹⁰ Han ansågs av sin samtid vara en god improvisatör.

L. deltog sannolikt i Karl XII:s kröningsfestlighet 3/3 1698 och i uppvaktingen för den polske diplomaten Galecki i april 1699 samt vid firandet av segern vid Narva i februari 1701.

¹⁴⁸⁹ Uakp 1695 11/12 § 10.

¹⁴⁹⁰ Egenhändiga kvittenser à 50 d kmt 28/4 ”Mar.Lootschani”, 27/10 ”Martinus Loodtschani”. Hel Tref L I:13, f 217, 218.

När han uppehöll sig i Falun, sökte L. 1707 tjänsten som domkyrkoorganist i Västerås ”med godt nöje” och åtog sig tjänsten om han fick bli rector cantus efter Orostander, men han tillträdde aldrig eftersom denne var i tjänst till 1726.

”En fast man i sina studier samt välgrundad i musicen, hade ämnat sig till det theologiska studium, men lät öfvertala sig at för 900 dal kmt i lön årligen stadna quar i Falun och förestå organistsysslan...han har kunnat haft bätter, men med goda löften låtit sig öfvertala, at blifwa quar, ej tänkiandes at föda sig på thetta sättet, om tilståndet i hans fädernesland Ungern intet så swårt och så länge pågådt... uppförde ofta musik på orgeln tillsammans med flöjter, violer, oboer och waldthorn.”

Vid orgelinvigningen 1724 då J. N. Cahmans verk togs i bruk, kunde han på grund av sin ”store opassligheet” ej deltaga, utan då utfördes musiken av hovkapellmästaren [Ferdinand] Zellbell den äldre...¹⁴⁹¹ L. utsåg till sin efterträdare ”Hoboisten Fredric Ratsman” [Johan Fredrik Ratzman], varvid denne erhölet instruktioner om hur han skulle skicka sig som värdig elev och arvtagare till L.¹⁴⁹²

Litteratur: Sjögren Organisterna, s. 106, 228f.

B 1.430 BIRGERUS PETRI CORYLANDER

UM 1696 12/3 (Birgerus Coryllander,
Ostrog)
NM(ög): 1696 24/2 (Bergerus
Corylander)

Född i Norrköping 1677 3/5 som son till kh där Petrus Birgeri Corylander. Tog värvning i svenska armen 1707. Död vid Poltava 1709.

I december 1697 examinerades 16 studenter som sökt stipendium i fil fak, bland andra C. och Johannes Jonae Björkman. C. tillsattes i klass 2 efterträdande Nicolaus Bröms (B 1.344).¹⁴⁹³ C. hade som musikanter under Christian Zellinger stipendium i 2 klassen i fil fak vt 1698 – vt 1702.

Han deltog sannolikt i Karl XII:s kröningsfestlighet 3/3 1698 och i uppvaktningen av den polske ambassadören Galecki i april 1699 samt vid firandet i februari 1701 av segern vid Narva.

1702 deltog han i gratulationen av landsmannen Magnus Rhydelius för diss pro gradu *De naturali animae libertate*, pres J. Upmark-Rosenadler (fransk prosa).

¹⁴⁹¹ Västerås stifts Konsistorieprotokoll 1725 enligt E. Hammarström, Äldre och nyare Märkvärdigheter wid S. Kopparberget, Falun 1789–92.

¹⁴⁹² Ibidem 1729 12/10.

¹⁴⁹³ UUA (IV:4) A I a:1 p 276, 277. Fil fak prot 1697 7/12 och 8/12 §2; Uakp 1697 13/12 § 6.

I april 1702 anklagade han rector musices Zellinger inför domkapitlet därför att denne under hans fem år i ensemblen undanhållit honom den del av terminspenningarna som han borde fått för uppvaktningen vid musiken i kyrkan. Ärendet remitterades till konsistoriet dit Zellinger citerades och där C:s äldre bror Nicolaus var ombud.¹⁴⁹⁴

Att döma av Östgöta nations protokoll¹⁴⁹⁵ synes C. ha tagit tag i landskapets affärer. Han själv anges i augusti 1705 ha återbetalat 24 daler kopparmynt som han var skyldig och därmed återfick han sin obligation. Vid samma tillfälle betalade han 74 daler kopparmynt för sin bror Nicolaus. På C:s begäran betalade borgaren Frediani 97 daler kopparmynt till Nicolaus och fick sin borgensförbindelse tillbaka i januari 1706. I maj 1706 indrev C. borgaren Oluf Winters skuld till landskapet på 50 daler kopparmynt.

BK, rev JOR

Litteratur: Odén Ög 1428; Westerlund & Setterdahl Hm 3:325 (fadern).

B 1.431 PETRUS SVENONIS ENSTRÖM

UM:1696 17/4 (Petrus Enström, Hels)

NM (häls): 1696 (Petrus Svenon:

Enström)

Född i Hudiksvall. Son till rektorn i Hudiksvalls skola Sveno Laurentii Helsing/Enström (död 1691).

Stipendiat under Christian Zellinger i klass 2 bland musici i fil fak vt 1701 – vt 1702. Detta tyder på föregående musikutbildning.

E. begav sig 1702 till biskop Matthias Steuch i Lund och blev 30/12 prv av honom till tjänstgöring i Uppåkra. Deltog i Karl XII:s krig och blev tillfångatagen i Poltava 1709 och förd till Sibirien. 1721 återkom han till fäderneslandet. Där hade under tiden regementsprästen vid Skånska kavalleriregementet Sven Trägårdh bott i bostället Tostarp. E. kom och drev honom från bostället. I en supplik till E. 1725 30/1 skriver Trägårdh också ”När antecessorn återkom ur ryska fångenskapen och nu med 5 barn, lär ingen finnas i stiftet som med mig vad nöden angår lärer kunna jämföras.” Kh i Härslöv 1732.

Litteratur: Cavallin Lunds stifts Hm V:430; Lund Hm serie 2 bd 5, s. 252, Uppåkra och Flackarp Se obefintliga 1702; bd 8, s. 271; Nordlund Lärare vid Hudiksvalls skola, s. 13 (fadern).

¹⁴⁹⁴ Udkp 23/4 § 1, 30/4 § 12 Resp Registratur UUA(I) B I b:10.

¹⁴⁹⁵ UUB U 822°.

B 1.432 JOHANNES JONÆ BJÖRKMAN

UM 1696 12/11 (Johannes Björkman,
Ostrog)
NM(ög): 1697 29/3 (Joannes
Björkman)

Döpt 1673 8/6 i Västra Eneby. Son till kh Jonas Björkman, Östra Eneby och Anna Persdtr Starchhoff fr Tyskland. 1700 kollega i Norrköping,¹⁴⁹⁶ 1709 20/8 Prv, 1713 kh i Virserum. Död 1716 29/5. Gift m *Anna Kristina* (1691–1773 7/11) dtr till företrädaren kh P. Corvinus. Hon gifte om sig 1718 med kh Nils Nilsson Sylvius. Äldre bror till *Per Björkman* (B 1.444).

B. var bland de 16 studenter som sökt stipendium och blev examinerade 1697 7/12 i fil fak.¹⁴⁹⁷ Stipendiat vt 1698 i klass 2 i jur fak ersatte B. Magnus Rydberg-Cronflycht (B 1.419) på Christian Zellingers rekommendation,¹⁴⁹⁸ något som tyder på att B. har kommit med musikalisk utbildning till Uppsala. Sannolikt med grundutbildning av fadern, som under sin gymnasietid i Norrköping var kantor/sjungare vid S:t Olai kyrka. Sannolikt har B. deltagit i ensemblen som exspektant. En bidragande anledning kan vara att B. 1697 skrev en begravningsdikt när Zellingers hustru och svärmor samtidigt begravdes. I juni 1699 var B. placerad i jur fak klass 2 som musiker. Vid stipendietillsättningen i ht 1704 ersattes ”diskantist” B. av Andreas Duræus (B 1.447).¹⁴⁹⁹

B. deltog sannolikt i Karl XII:s kröningsfestlighet 3/3 1698 och i uppvaktningen av den polske ambassadören Galecki i april 1699 samt vid firandet i februari 1701 av segern vid Narva.

I november 1703 fick B. begärd inteckning av. Zellingers obligation 1702 20/4 på 100 daler kopparmynt utgörande terminspenningar som Z. utfäst sig att betala vid jultiden 1702.¹⁵⁰⁰

Begravningsverser Upps 1697 26/9 samtidigt till Margaretha Swinfot, änka efter Johan Watz samt hennes dtr Margareta Watz gift med Christian Zellinger.

Litteratur: Odén Ög 1436; Westerlund & Setterdahl Hm 4:2, s. 91, Hm 3, s. 202 (fadern).

¹⁴⁹⁶ Enligt Odén Ög.

¹⁴⁹⁷ Fil fak prot. UUA(IV:4). A I a:1 p. 276f.

¹⁴⁹⁸ Uakp 1698 16/6 § 6.

¹⁴⁹⁹ Uakp 1704 15/12.

¹⁵⁰⁰ Uakp 1703 11/11 § 3.

B 1.433 SAMUEL LAURENTII FABRICIUS

UM: 1697 15/2 (Samuel Fabricius,
Suderm)

NM (sn): - -

Född i Jäder 1672 28/10. Började i klass 1 i Strängnäs gymnasium september 1685. Lämnade klass 4 med intyg till Uppsala i februari 1697. Disp 1704, pro gradu 1707. Fil mag 1707. Prv 1710 9/11 i Vansö, då pesten grasserade i Strängnäs. Math. lektor i Strängnäs 1711. Lektor i historia och etik 1712, bekräftat av Karl XII i Bender 1713. Rektor 1716 och 1723. Andre teol lektor och kh i Selö samt pastor 1723. Förste teol lektor och kh i Över-Selö och præpositus 1727. Död i juli 1727. Gift m *Beata Vendela Vreman*. 3 barn

Enligt Hagström hm fick F. sin grundläggande utbildning av fadern. Utbildning i sång och musik i Strängnäs möjliggjorde att han tog plats som exspektant i ensemblen i Uppsala redan från sin ankomst dit. På dir mus Christian Zellingers förslag beslöts i konsistoriet i december 1700 att *altisten* F., som tjänat i fyra år som exspektant, denna termin fick dela musikstipendium med Samuel Elfwing (B 1.375 som just erhållit stipendium i klass 1 i fil fak) varefter F. ensam skulle åtnjuta stipendiet.¹⁵⁰¹ Från 1701 vt erhöll F. stipendiet som musicus i klass 2 i fil fak, från vt 1704 överförd till teol fak till ht 1710. F. kan ha deltagit i uppvaktningen i april 1699 av den polske diplomaten Galecki.

Verk: från gymnasietiden (medförf) begr 1695 19/9 Strängnäs domk Johannes Lechander, teol lektor i Strängnäs och kh i Överselö (d 1695 17/5 i Stockholm), ”Människor alle betänker Er vandring” (sv vers, ”ODE”, 4 sexradingar med tryckta notlinjer Discantus och Bassus). KB Verser, ensk Afol:34 (1695) nr 107 [noter ifyllda med bläck]¹⁵⁰².

Skrifter: diss 1704 *Ingressu Summi Hebræorum Sacerdotis in Adytum intimum*. Pres Daniel Lundius. – diss pro gradu 1707 *Ente*. Pres Fabian Törner.

Begravningsverser (alla från gymnasietiden i Strängnäs) till Anders Widing, domkyrkoorganist i Strängnäs (d 1694 22/11), begr 1695 5/2 Strängnäs domk (sv vers). – (medförf) Olaus Jonas Westling (d i Strängnäs 1695 15/11), ung son till kh i Gåsinge och Dillnäs Päder Westling, begr 1695 22/12 Gåsinge kyrka (sv vers)

Litteratur: Hagström Hm I:377f.; Lagerholm Sn 1332; Lidén I:333, 466; Norlind TK 3, s. 177.

¹⁵⁰¹ Uakp 1700 20/12 §1.

¹⁵⁰² Ej medtaget i Davidsson Sv musiktr därför att tryckta noter saknas.

B 1.434 JOHANNES LAURENTII FALK

UM: 1697 28/4 (Johannes Falk
Gestr)

NM: (gästr) 1697 16/5

Son till bokbindaren Lorents Falk i Gävle. Till Gävle skola 1687, till gymnasiet 1693 3/11 (till 1696).¹⁵⁰³ Director cantus figuralis vid Gävle gymnasium 1703–05. Hastigt död i Ockelbo. Gift.

För domkapitlet i Uppsala intygade 1703 9/3 organisten i Gävle, Michael A. Preutz som undervisat F. under ett år, att han nu var kompetent att vara rector cantus figuralis vid Gävle gymnasium.¹⁵⁰⁴ Även nationsmatrikeln framhåller hans musikaliska begåvning. I övrigt saknas belägg för musikverksamhet i Uppsala.

Litteratur: Sehlberg, Gefle och dess släkter. KB H 38a:3, s. 142f.; Uddholm Gevalienses, s. 49; Wikén & Lenner, s. 33.

B 1.435 SVEN GESTRINIUS adlad LAGERSTAM

UM: 1698 11/2 (Sveno Samuelis
Gestrinius, Hels)

NM(häls): 1698 11/2

Född 1680 son till kmn i Bollnäs Samuel Gestrinus och Ebba Hagelsten. Magister 1707. Auskultant i Svea Hovrätt 1714 25/10. Kungliga pagernas hovmästare s.å. 20/12. Hovkvartermästare 1719 3/2. Assessor i hovrätten 1731 1/7, hovrättsråd 1743 6/8. Adlad 1755 20/1, ej introducerad. För sjuklighet erhållit avsked med landshövdingens karaktär och heder 1757 10/5. Död utan son 1765 28/1. Gift 1719 17/8 med *Sara Hjerpe* (d 1767 28/7) dtr av hovrättsadvokaten och sekreteraren Johan Hjerpe.

Uppflyttad från Gävle trivialskola till gymnasiet 1694 18/5. Därefter till Uppsala. Stipendiat i klass 3 i teol fak vt 1701 (ej betecknad musicus). Utgick vt 1706. Han var preceptor 1701/02 för Johannes Zellinger (B 1.438) som inskrevs vid 12 års ålder vid Uppsala universitet 1701.¹⁵⁰⁵ Notiser om musikaktivitet saknas.

Hans gradualavhandling 1707 14/5 *De musica hebræorum antiqua*, pres Daniel Lundius, behandlar musikens upphov och hur affekterna sätts i rörelse

¹⁵⁰³ Gävle Vasaskolan C II:1, s. 115 tr s. 33.

¹⁵⁰⁴ Egenhändigt ULA Upps domkap E :45:1.

¹⁵⁰⁵ ”Suen Gestrinius har condition hoos H Zellinger Dir. Mus. Ups: niutandes allenast kammar, kost et dock är Contr” UUA (II) G I b:64, p. 1235. 1702 10/3 Tillägg för 1701.

av den. Därefter följer ett kapitel om musikens uppfinnare bland hebreerna och en redogörelse för deras instrument (Sjökvist).

Personverser till landsmän juni 1705 – juni 1706: (medförf) till Daniel Djurberg vid teol dr promotionen 1705 1/6, grat (lat vers). – (medförf) hustru Anna Gestrinia, begr Söderala kyrka 1706 1/6, (sv vers). – Petrus Fincke, Hels, resp för diss *De jure Dei in res creatas*. Pres Johan Eenberg, grat 1706 21/6 (lat vers).

Skrifter (u.n.) diss 1702 3/12 *Botanici sacri exercitatio I, quâ [hebreiska] (Prov. XV. & Mich. VII.) ex Arabum scriptis, illustratur*. Pres Olaus Celsius.

Litteratur: Anjou Svea hovrätt, s. 91; Fant-Låstbom Hm I:164; Lidén I, s. 96, 334; RISM B 6, s. 362; Schlegel & Klingspor, s. 163f.; Sjökvist, s. 17.

B 1.436 LAURENTIUS ERICI REGNER

UM: 1698 15/2 (Laurentius Regner, Hels)

NM(häls): 1698 16/2 (Rengsiöensis)

Från Rengsjö. Son till Eric NN. Besökte Gävle skola, uppflyttad till gymnasiet 1694 18/5. Ht 1703 – 1705 kollega och director cantus choralis i Gävle trivialskola efterträdd av Christiernus Örn (B 1.437). Avliden som kollega i 2. klassen 1714.¹⁵⁰⁶

Enligt nationsmatrikeln stud i musik och mekanik, tillverkade själv en ”hautbois” (I 4.84). Uppgifter om annan musikverksamhet under Christian Zellinger som rector cantus saknas.

1704 skrev rektor Johan Unonius i Gävle skola ett intyg för kollega och director cantus choralis R. ”kan iag ej annat, än sanningen til oplyssning, samt honom til wälförtient beröm, detta med godt samwete betyga, at han nemligen Dn. Regner bäge dessa tiensterna så förswarligen förrättat, at man med nöije har hafft at märckia och see disciplarnas gode språng och framsteg så i Boken som i sången”.¹⁵⁰⁷ R. försvarade sig mot anklagelserna att han misskött figuralmusiken 22. e Trefaldighet med att han aldrig åtagit sig denna – och hur skulle han ha hunnit med den – när han undervisar 7 timmar dagligen i skolan och dessutom har 7 privata disciplar hemma. I stället skulle man klaga på

¹⁵⁰⁶ Skolrektor Johan Unonius till Upps domkap 1714 2/8. ULA Upps domkap G II 2a:8. Enl nationsmatrikeln 1713.

¹⁵⁰⁷ 1704 14/12 orig egenhändigt. ULA Upps domkap G II 2a:8.

Johan Falk (B 1.434) som åtagit sig figuralmusiken. Han uppsade därmed kantorstjänsten.¹⁵⁰⁸

B 1.437 CHRISTIERNUS JOHANNIS ÖRN

UM: 1698 (Christiernus Örn, Helsing)

NM: 1698 28/2 (Geval)

Son till glasmästare Johannes Örn i Gävle, som bodde granne med rektorn och hade goda inkomster av att laga alla fönster som gossarna slog sönder i skolan. Till Gävle skola 1686, uppflyttad till gymnasiet 14/10 1693. Där torde han tillägnat sig vokala musikkunskaper. I Uppsala har han ej lämnat musikaliska spår efter sig under Christian Zellinger som rector cantus. Ht 1703 föreslogs han som director cantus choralis i Gävle skola efter O. Wederman. Tjänsten gick dock först till Laurentius Regner (B 1.436) innan Ö. efterträdde honom 1705. När Ö. dog 1712 var han även kollega i klass 1.

Lönen uppgick till 40 daler kopparmynt från trivialskolan och 60 daler ur ränteriet. Änkan erhöll den inbesparade lönen för director cantus figuralis eftersom tjänsten var obesatt.

Litteratur: Uddholm Gevaliensens, s. 49 (Örner); Wikén & Lenner, s. 33.

B 1.438 JOHANNES CHRISTIANI ZELLINGER

UM 1698 9/6 (Johannes Z., Ups)

NM (upl): - -

Född ca 1686 som son till domkyrkoorganisten i Uppsala Christian Zellinger och hans första hustru Margareta Johansdtr Watz. Hovmusikant 1710, organist i S:ta Klara 1711. Död i pesten 1711 21/10.

Johannes inskrevs vid 12 års ålder vid Uppsala universitet. 1701/02 var hans informator Sven Gestrinius-Lagerstam (B 1.435).¹⁵⁰⁹ Grundläggande musikutbildning torde han fått av sin far och vidareutbildning fick han av Anders von Düben. 1702 begärde Mag. [Laurentius Laurentii?] Nybom att av Upplands nation återfå 12 daler som han lagt ut för Johannes men ej erhållit av Christian Zellinger.¹⁵¹⁰ Denne ansökte i december 1703 hos akademien om stipendium för sonen. Han hade redan sökt två gånger tidigare. 1699 hade sonen ej anmält sig till någon fakultet och ej examinerats. Året därpå var han

¹⁵⁰⁸ Ibidem Regner till ärkebiskopen och Uppsala domkapitel 1704 13/12 original egenhändigt.

¹⁵⁰⁹ ”Sven Gestrinius har condition hoos H Zellinger Dir. Mus. Ups: niutandes allenast kammar, kost et dock är Contr[ibution]” 6 d kmt. Gäller för 1701. UUA (II) G I b:64, p. 1235; 1702 10/3.

¹⁵¹⁰ UUB U 627b.

ännu ej examinerad och något stipendium var ej tillgängligt. Konsistoriet ställde musikantstipendium i utsikt men eftersom de flesta musikstipendiaterna var unga skulle det dröja. Om Christian Zellinger ej fick sådant eller understöd av böteskassan kunde han ej hålla honom vid studierna. Johannes fick stipendium i filosofiska fakulteten som musikant under sin far vt 1704 och kvarstod till och med ht 1711.¹⁵¹¹

1708 kvitterade Johannes 15 daler kopparmynt på faderns lön.¹⁵¹²

När hovkapellisten Reinhold De Croll avled i november 1710 sökte Z. den uppkomna vakansen. Det förefaller som om han tidigare medverkat i hovkapellet och nu önskade fast anställning. Han hade sedan tidiga år fått musikundervisning av hovkapellmästaren Anders von Düben och sade sig nu kommit så långt ”att iag kan hantera ett Orgellvärk samt tractera General Basse jempte det iag spelar på Doulcian, Haubois, Luta, Viol, och Bass Viol” (I 5.21).¹⁵¹³ Han avled i pesten i oktober 1711, när han endast någon månad varit organist i S:t Klara och hovmusikant. Christian Zellinger anhöll hos domkapitlet om någon del av sin resterande lön ”til hiälp at afgöra creditorerne wid des afl. Sons, Organistens i S.t Clara Joh. Zellingers begrafning...”¹⁵¹⁴ Johannes lön som organist vid Klara kyrka fjärde kvartalet 1712 (nåddår?) 200 daler kopparmynt minus tiondepenningen uppgick till 180 daler.¹⁵¹⁵

BK, rev JOR

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 415; Kjellberg, Kungl musiker, s. 517.

¹⁵¹¹ Uakp 1704 16/6 § 4.

¹⁵¹² Upps domk dep 54 b p. 3, verifikation 17 1708 18/10.

¹⁵¹³ Citerat efter Kjellberg.

¹⁵¹⁴ Koncept Upps domkap B I:8 p. 259f. 1711 8/11.

¹⁵¹⁵ SSA, Klara L Ia 2:32, verifikation 316 1712 23/2.

B 1.439 FERDINAND F:SON ZELLBELL DEN ÄLDRE

UM: [1698]

NM: - -

Född 14/4 eller 15/4 1689. Son till bagaren och rådmannen i Uppsala Ferdinand(er) Zellbell (död i pesten 1711 10/8) och Elisabeth Engman. Hovkapellist 1714–51. Organist i Maria kyrka 1717, organist i Storkyrkan 1719 till maj 1753, då han överlämnade tjänsten till sonen Ferdinand Zellbell den yngre. Död 1765 6/7. Gift 1) 1716 30/9 i Hovförsamlingen m *Anna Sophia Rudolphi* d 1743 30/12, dtr till Karl XII:s livkirurg Mårten Rudolphi.¹⁵¹⁶ Barn dp Hovförsaml: *Elisabeth Sophia* 1717 29/11, *Ferdinand d.y.* 1719 3/9¹⁵¹⁷, *Friedrich* 17/6 1721, död 10/6 1722, begr 14/6 i [Stor]kyrkan, *Ulrika* f 1722, *Johan Martin* f 1725, *Fredericus*, döpt 3/11 1728, *Christina* f 1730; 2) tidigare 1743 m *Maria Elisabet Rusk* (barnlös)

Yngre bror till *Anders* (B 1.420), *Fredericus*, *Johannes F:son Zellbell* inskrivna i UM som minderåriga 1692 med Laurentius Rimmus, Smål som preceptor.

Studietiden

Uppgifter saknas om inskrivning i UM och NM. I oktober 1709 hade Z. insinuerat en supplik till landshövdingen om ersättning för orgelspel i Bondkyrkan. Den remitterades till kh Molin och Bondkyrkans föreståndare.¹⁵¹⁸ Stipendiat under Christian Zellinger i fil fak klass 2 bland musici från vt 1711 – ht 1714.

Som löneförstärkning föreslogs de åtta musikanterna 1712 få dela på ersättning från de 10 socknar som Zellinger tidigare disponerat.¹⁵¹⁹ När Zellinger supplikerade för att få behålla socknarna hade Samuel Fröling (B 1.468) och Z. invändningar mot hans redogörelse.¹⁵²⁰

¹⁵¹⁶ SSA Hovförs C I:3 p 500. Vigda av Jean Possieth. Bröllopstryck av M.B. "Twå hiertan" (sv vers, 11 fyraradigar). – av [hautboisten Olof] Lindsten (sv vers, musiknotiser, delcitat i Kahle, s. 274). – av "En Bekant Mä Brudä" (sv vers, bygdemål, 10 fyraradigar + "Lyck-Önskä"). – av Carl Johan Lohman "Berömlig Musicus i Kongliga Capellet".

¹⁵¹⁷ Utdrag KB I 79:1.

¹⁵¹⁸ Upps länsstyr, Landskansliet, A II a:52, okt. nr 89.

¹⁵¹⁹ ULA Upps domkap B I:9 p 233. ; De tilldelades S. B. Pontan, S. Fröling, F. Fson Zellbell d.ä., J. Eurenus, A. P. Sundius, P. E. Kempe, J. Rooth, A. Dahlin. Avgående frånträder och tillkommande tillträder.

¹⁵²⁰ Udkp 1712 23/12.

Organist

Från 1714 var Z. anställd i hovkapellet.¹⁵²¹ Där anger Morin att han varit verksam som generalbasspelare och kontrabassist.¹⁵²² Han anhöll 1751 om frikallelse från tjänstgöring med åtnjutande av lönen.¹⁵²³

Z. var i oktober 1716 på tal som organist i Maria Magdalena efter Axel Montan (B 1.409). Kammarherren och hovkapellmästaren Anders von Düben hade rekommenderat Z. som ”skall vara den snabbaste af Musicanterne i Cappellet”. Frågan uppsköts till efter sorgetidens slut, varigenom kyrkan kunde spara organistlön från det Montan slutar vid Mikaeli [början av okt].¹⁵²⁴ Kyrkorådet i Jacob och Johannes ansåg i november att om ett byte skulle ske av organist i Jacob skulle ”hr Selbel stå i närmaste Consideration [övervägande] til denna beställning”¹⁵²⁵

I Maria Magdalena kyrka blev Z. antagen i januari 1717 efter provspelning i julhelgen. Redan i september begärde han avsked för att efterträda Ludert Dijkman i Storkyrkan. Dennes änka uppbar lönen som nådår 1718. Z. kvitterade den första lönen 1719 23/3.¹⁵²⁶

Enligt brev från Ferdinand Zellbell den yngre på äldre dagar hade hans far Ferdinand Z. den äldre ”i 3ne år varit vice Directeur wid Kongl. Acad. i Upsala” en syssla som han lämnade då Eric Burman blev dir mus och organist [1719].¹⁵²⁷ Zellinger var sängliggande åren innan sin död i september 1718 så Zellbell den äldre kan ha vikarierat för honom trots att han var anställd i hovkapellet. Enligt Bengt Kyhlberg var det i stället Eric Burman.¹⁵²⁸

När kröningen av drottning Ulrika Eleonora den yngre skulle ske den 17 mars 1719 i Uppsala domkyrka påminde domkyrkorådet om att ej släppa upp fler än läktaren till Risbergs positiv under byggnad kunde bära.¹⁵²⁹

Z. hade i Stockholm i november 1722 betalat kompositören Johan Christian Schickhardt från Hamburg¹⁵³⁰ 18 daler kopparmynt för *Concerti à quattro* av

¹⁵²¹ Fullmakt i Karle hovkapellet, s. 266.

¹⁵²² Johan Miklin i brev till Hülphers 1773 10/1 i S-V Saml. Hülphers Cb2. Z. spelade på ”Drottning Cherstes [Kristinas] stora Bass-Viol”. Citerat efter Morin, s. 268.

¹⁵²³ Citerad av Karle, s. 272 jämte kapelldirektören C.G. von Dübens memorial till överstemarskalken Ekeblad.

¹⁵²⁴ Kyrkorådsprot 1716 4/10 § 1. SSA Maria K III a:3 p. 323f.

¹⁵²⁵ Kyrkorådsprot 1716 19/11 § 7. SSA Jakob o Johannes K III:1 f 139v.

¹⁵²⁶ SSA Storkyrkoförsamlingen. Räkenskaper 1719 L I a 1:82.

¹⁵²⁷ Brev från Zellbell d.y. 1772 27/2 i Saml. Hülphers S-V Cb2.

¹⁵²⁸ Kyhlberg Stormaktstidens chorus musicus, s. 9

¹⁵²⁹ Udrp 1719 7/1 § 2.

¹⁵³⁰ Norlind i TK 3:311 förmodar att Schickhardt möjligen besökt Sverige på 1720-talet. Detta kan här bekräftas. Hans op 9, 6 *konserter* tr i Amsterdam är tillägnad konsertmästaren Brandt och finns i Linköpings bibliotek enligt Norlind. Kopior av *flöjtsonator* finns i S-K och S-L. I

Taglietti som inköpts för Uppsala universitetsbibliotek och kvitterats av dir mus Eric Burman.¹⁵³¹

Verksamhet 1722

I Almanach för året 1722 med Eric Burman som utgivare får man insyn i Z:s verksamhet utanför hovkapellet och Storkyrkan. Genom Z:s annoteringar i den kan man konstatera vilken omfattande *musikundervisning* han sysslade med. Han undervisade bemedlade borgare inte bara på klaver, utan även i blockflöjt, luta och violin. Dessutom tycks han ha varit mycket kunnig i själva instrumenthantverket. Han har inte bara besträngt klavikord och luta utan har också lagat såväl olika klaver som luta. Enligt anteckningarna har Z. också bedrivit viss handel med instrument och noter, verkat med censur och skrivit personverser samt inte minst sysslat med rumsuthyrning. Det framgår också tydligt att han hade privilegium på gästbudsspelningar och att man anlätade honom som dirigent. Den 12 juni 1722 förde han "Direction" vid magisterpromotionen i Uppsala. Dir mus Eric Burman var då i egenskap av fil adjunkt engagerad i promotionsakten men hade fått i uppdrag att se till att musik framfördes som brukligt.

I juli reste Z. till surbrunn för att bota sin "skörbjuggsfeber". Det var på modet för dem som kunde tillåta sig detta. När han slutligen avled i hög ålder den 6 juli 1765 var dödsorsaken inte en direkt sjukdom: "76 år, 2 månader och 22 dagar *gammal* av Ålderdoms bräcklighet".¹⁵³²

I samma skrift finner man också uppgifter om utbetalning av lön från Storkyrkan och från hovkapellet:

d: 9/4 fått det första Quartalet wid StorKyrkan, 250 dal:r Koppmt

d: 28/4 bekommit det tredie Quartalet wid Hofwet för förledit åhr neml: 222 dal:r 24 öre Koppmt.

För hela året redovisas i dec i daler kopparmynt:

Lön wid Kyrkan 900

Lön wid Håfwet 723:12

Informationer af Discipl: 993

Bröllop och Collation: 359

Accidentier förtienta 167:11

Accidentier skänkta 316:6

För uthyrda rum 349

autograf finns en *Concerto grosso g-moll* för kammarensemble i S-Uu. Den är tillägnad drottning Ulrika Eleonora den yngre av hennes undersåte. Där finns även en *Concerto grosso i F-dur* för kammarensemble tillägnad kung Fredrik I.

¹⁵³¹ UUB Bibl arkiv E:5 p. 227.

¹⁵³² SSA, Storkyrkoförsamlingens dödbok F I a:2 Februari.

Sakkunnig

I egenskap av organist i Storkyrkan anlätades Z. ofta. Vid orgelinvigningen 1724 då J. N. Cahmans verk togs i bruk i Kristine kyrka i Falun, kunde ordinarie organist Martinus Loutschani (B 1.429) på grund av sin ”store opassligheet” ej deltaga, utan då utfördes musiken av ”hovkapellmästaren” Zellbell den äldre.¹⁵³³ Storkyrkans orgel inventerades och 1724 4/9 lämnade han en utförlig redogörelse för dess disposition och vad som borde vidtagas av förbättringar. Uppdraget gick till Johan Niclas Cahman, som i slutet av 1726 kvitterade ut slutlönen för sitt arbete, som givit tre nya stämmor i huvudverket: trumpet 16 fot, Mixtur 4 kor och Scharf 3 kor samt en tremulant. I fortsättningen utvecklades ett nära samarbete dememellan. När Härnösands domkyrka skulle anskaffa orgel 1730 föreslog Z. en typ som Cahman kontrakterat för Leuftsta bruk.¹⁵³⁴ I februari 1730 attesterade Z. och Michael Zethrin delar till Uppsala domkyrkas orgel, som färdigställts av Cahman i Stockholm.¹⁵³⁵ 1731 25/10 var han med vid avsyningen av orgelverket i Uppsala företrädande Cahman.¹⁵³⁶

Maria kyrkas gamla orgel värderades av Z. och dess tidigare organist Abraham Biörck i februari 1736 till högst 1 200 daler kopparmynt.¹⁵³⁷ Z. övervakade bygget av den nya orgeln och avsynade den i maj 1738. Orgelverket i Hedvig Eleonora prövades och inventerades några dagar i augusti 1737 av Z. och organisten vid S:t Jakob, David Kellner, enligt beslut av kyrkorådet. För detta erhöll Z. 72 daler kopparmynt och Kellner 48 daler. Extra utgifter belöpte sig på 44:8 daler.¹⁵³⁸ I december 1737 anmodades Z. verkställa inventering i början av januari 1738 av J. N. Cahmans orgel i Uppsala domkyrka tillsammans med organisten i Riddarholmskyrkan Niclas Schlüter.

Ytterligare uppdrag som sakkunnig var 1737 då Hans Olofson Frestadius sökte klockartjänst i Tierp och i brev till domkapitlet i Uppsala hänvisade till ett uttalande av Z. om sin skicklighet.¹⁵³⁹ Domkyrkorådet i Uppsala föreslog i januari 1738 att Z. skulle skicka sin son Ferdinand den yngre för att vara organist under prästmötet mot att Z. garanterade orgelverket under tiden.¹⁵⁴⁰ I

¹⁵³³ Västerås stifts Konsistorieprotokoll 1725 enligt E. Hammarström, *Äldre och nyare Märkvärdigheter wid S. Kopparberget, Falun 1789–92*.

¹⁵³⁴ Unnerbäck & al J. N. Cahman, s. 165f.

¹⁵³⁵ Orig i ULA, Upps domk dep 6.

¹⁵³⁶ Hülphers, s. 184 kallar honom Johan Fr Zelliger.

¹⁵³⁷ Kyrkorådsprot 1736 5/2 1 3. SSA Maria K III a:5 p. 274.

¹⁵³⁸ SSA Hedvig Eleonora L I a 1:33 p. 24, 26, f 159.

¹⁵³⁹ 1737 20/7 Egenh ULA Upps domkap E V:1 p. 1269–1272.

¹⁵⁴⁰ Udrp 1738 12/1 § 1.

oktober 1738 hade Z. till Uppsala rekommenderat Abraham Biörck, som med beröm förestått organisttjänsten i Åbo under den ordinarie innehavarens suspension.¹⁵⁴¹ I juni 1739 önskade domkyrkorådet i Uppsala att Z. skulle låta pröva Carl Lenning, domkyrkoorganist i Strängnäs, som sökte organisttjänsten i Uppsala.¹⁵⁴² Skolrektorn i Hudiksvall uppgav i september 1743 att den unge Johan Forsberg ”hos Directeuren Zellbell i Stockholm lärdt *siunga och spela [orgel]*”.¹⁵⁴³

Undervisning

Almanach för året 1722 innehåller uppgifter om undervisning i klaver, blockflöjt, luta och violin av välsituerade borgare. Z:s egen son Ferdinand den yngre hade efter undervisning av fadern redan vid 16 års ålder kommit så långt att han ”icke allenast förstår och kan färdigt spela general bas” utan också som organist tjänstgjort i Storkyrkan med spel ”ej mindre på pedalen än på sielfwa claveren”.¹⁵⁴⁴ Andra elever var Carl Hasselgren (1721 Falun –1779) organist i Nyköping till 1752, vid Stora Kopparbergs kyrka 1752–1780.

Musikledare i Storkyrkan

Företrädaren i Storkyrkan Ludert Dijkman hade varit både organist och kantor. Z. benämns endast organist men det förutsattes att han hade ansvaret för musiken vid kyrkoårets helgdagar och för att celebrera tilldragelser inom den kungliga familjen och andra solenna högtider. Under hans tid firades freden efter det stora nordiska kriget den 20 mars 1721. Vid högmässan gjordes inte bara ”en härlig och liuflig Musique af Puka och Trompeter ock åtskillige andre Instrumenter utan ock om aftonen wid Illuminationen der kl. 8 samt 12 om Natten” för vilken Z. utkvitterade 400 riksdaler.¹⁵⁴⁵ Det låg nära till hands att anlita hovkapellet vid högtidliga tillfällen. Under vissa delar av åren 1732 och 1733 synes J. H. Roman ha svarat för musiken.

J. H. Romans omdöme

Samtiden uppskattade Z:s skicklighet som organist. J. H. Roman, som kände honom både från Storkyrkan och hovkapellet förklarade ”...så bör och därtill nämnas organister, men jag känner ingen organist i Sverige, undantagande den

¹⁵⁴¹ Udrp 1738 26/10 § 2.

¹⁵⁴² Udrp 1739 7/6 § 2.

¹⁵⁴³ Udkp 1743 28/9 § 7.

¹⁵⁴⁴ Brev till svenske ministern i Wien Carl Gustaf Tessin 1735. UUB F 363.

¹⁵⁴⁵ SSA, Storkyrkoförsamlingen. Räkenskaper 1721. L I a 1:84.

gamle Zellbell; de andre, dem jag hört äro claverister...”¹⁵⁴⁶ Skillnaden var att organisterna kunde improvisera. Eftervärlden såg med uppskattning på ”de gamle, såsom Roman, Pape, Engelhardt, Zellbell och alla som lärde Musiken på Tyska facon, kunde tractera nästan alla instrumenter”¹⁵⁴⁷

Z. såg till att Olof Hedlund, elev till J. N. Cahman, efter dennes död kunde börja sin karriär som instrumentbyggare.¹⁵⁴⁸

Egen koralbok

Z. hörde till de organister som tog sig an koralerna i Koralpsalmboken 1697. I en tabulaturbok och i en volym i notskrift med identiskt innehåll återger han dem med en utslätad rytm och med ornamentsymboler som exempel på improvisationer. I preludierna för orgel, som var avsedda för liturgiskt bruk för ingången och för utgången i kyrkan, förekommer inga koralmelodier.

Moberg anser att Z. hör till de svenska ”kännare” av musik som var föregångare till Hülphers i likhet med Zethrin, Jacob Faggot, Seeliger, Palmquist m.fl.¹⁵⁴⁹

Bouppteckning

Bouppteckningen efter Anna Sophia Rudolphi 1753 vittnar om god ekonomi.¹⁵⁵⁰ Familjen ägde två hemman i Dannemora sn: Engeby inköpt 1727 8/9 och kronoskattehemmanet Berga inköpt 1736 31/3.

Bland inventarierna upptas även de av Z. 1743 innehavda musikinstrumenten.¹⁵⁵¹

1 litet Positiv af 5 Stämmor	300
1 Clavicordium med fot	150
1 Clavicordium utan fot	90
1 dito mindre utan fot	30
1 Pedal Claver	24
1 Bassviolon	60
1 Brazie el. Alt Viola	15
1 Utländsk Violin med foder [fodral]	60
1 Svensk dito med foder	30
1 Stak Violin [pochette] och 1 <i>gammal</i> Fleut	9
1 luta med foder	18

¹⁵⁴⁶ J H Roman i brev till prästen i Linköpings domkyrka Petrus Filenius. VLA, Linköpings domkapitel E IV:37.

¹⁵⁴⁷ Johan Miklin i brev till Hülphers 1772 16/2 i S-V Saml. Hülphers Cb2, f 249r.

¹⁵⁴⁸ Birger Olsson, Olof Hedlund. Göteborgs universitet 1998, s. 40.

¹⁵⁴⁹ Moberg Stormaktstiden, s. 164.

¹⁵⁵⁰ Nedre borgrätten 1744:1367.

¹⁵⁵¹ Citerat efter Karle, s. 275.

I Z:s egen bouppteckning 1765¹⁵⁵² noteras inga hemman. Av musikinstrumenten återstod

1 Clavicordium med fot och lådor	120
1 Svensk Violin med fodral	60
1 Alt-Violin	48
1 Douce fleut	2
1 Luta med fodral	6

Sönerna Johan Martin och Fredericus inskrevs vid tio års ålder i Trivialskolan 1735 23/4 resp 1738 28/8.

Verk

Verk: 1720–1728 Praeludia | Pro Exitu | Pars Prima [-Secunda] | Autor et Possessor | Ferdinand Zellbell. 94 s. Autograf S-Skma Z/Sv¹⁵⁵³

Pars secunda nr 10: Prelude F-dur manualiter. S-K Ms.mus. 5a f. 13v-14v

Pars secunda nr 13: Prelude D-dur manualiter. S-K Ms.mus. 5a f. 9-10

Then Swenska Psalmbokens Melodier afsatte i Tabulatur af Ferdinand Zellbell. S-Skma koralhandskr A1. Datering ca 1731 eller tidigare.

1749 densamma i notskrift. S-Sk S 120

Concerto D-dur för 3 vl & bc (Largo – Adagio – Largo). S-Uu Instr.mus.i hs. 65:1 och S-L Saml. Engelhart 143

Concerto D-dur för 3 vl & bc. På senare omslag Sinfonia in D# 6/8 a 4 voci Da Ferd. Zellbell (senior) (Siciliana – Adagio – Allegro). S-Skma Od/Sv.-R, ur Utile dulcis bibliotek.

Skrifter

Skrifter: Institutionis Bassi continui Ms (enl. Mattheson) = 1732 A och O. En kort underwisning at kunna rätt förstå och practicera General Bas. S-Skma Hdskr. 312. – 1740 Temperatura tonorum Ms. (Fétis). Utdrag därur i ”Brita Strobills klaverbok” S-ÖS Ms 174, 88v-87v.¹⁵⁵⁴ – ”Intonationer de Ferd Zellbell” S-ÖS Ms 174, f 65v-82v

¹⁵⁵² Nedre Borgrätten 1765:142.

¹⁵⁵³ Utg av Bo Lundgren. Stockholm 1983. Gehrman.

¹⁵⁵⁴ Avtryckt i Norlind TK 3:197–201.

Almanach för året ... 1722. Utg. Eric Burman.¹⁵⁵⁵ Stockholm: Joh. Laurent. Horrn.¹⁵⁵⁶ Däri interfolierade blad innehållande kassabok för varje månad. S-Skma Hdskr. 348.

P e r s o n v e r s e r: till hr Elias Unonius [g m Maria Zellbell] (d 1710 10/6 av pesten?), begr 1710 12/6 (sv vers 44 rader över psalmen 144:4). – (medförf) Johannes Schoumacher, Gotl, resp för diss pro gradu *De Gothlandia*. I Pres J. Steuchius, grat 1716 7/6 (sv vers, Sthlm 1716 24/5). – Jonas Högman kungl hovmusikant & j Elisabet Arling, br 1716 30/10 (sv vers). – svägerskan j Christina Elisabet Rudolphi (d 1716 6/12 på sitt 20. år), begr Upps domk 12/12 (sv vers, 4 åttaradingar). – Mag Eric. Burman & j Anna Lisa Reftelia, br Sthlm 1721 8/10 (sv vers, bygdemål, 12 fyrradingar). – hr Jonas Åkerblom, köpman & j Maija Lisa Sneider ”Skriftli Bewijs” br Sthlm 1722 6/2 (sv vers, landsmål, dialog mellan Jon och Maija).¹⁵⁵⁷ – hr Alexander Watz, grevinnan Pipers kamrer & j Greta Lisa Albom, dtr till hr Anders Albom, ”Gjäsås Qwäde” br 1722 6/3 (sv vers, landsmål, mellandelen 8 numr tioradingar, musiknotiser).¹⁵⁵⁸ – (medförf) Antonius Löfgrön, Dalec resp f diss pro gradu *De basso fundamental* pres E. Burman, grat 1728 31/5 (lat prosa).

För bröllopsskrifter och spelningar på bröllop år 1722 fick han alltså redovisad ersättning. Så måste också varit fallet vid liknande aktiviteter andra år.

Litteratur: Dahlström, Stadtmusikanten, s. 409; Edholm, s. 12; Eitner Quellen-Lexikon X, s. 338; Fétis Biographie 8, s. 513; Anna-Lena Holm, Ferdinand Zellbell d.ä.:s inkomster år 1722 (STM 1991, s. 85–96); Hülphers, s. 105; Karle hovkapellet, s. 264f; Kjellberg Kungliga musiker, s. 517; Bo Lundgren, Stockholmsorganisten Ferdinand Zellbell den äldres praeludiesamling. (Festskrift Søren Sørensen 1920–1990. Köpenhamn 1990, s. 45–51); Mattheson Ehrenpforte, s. 401; Moberg Stormaktstiden, s. 164;

¹⁵⁵⁵ Bröllopsskrift till denne 1721 se nedan.

¹⁵⁵⁶ Enligt Almanach 1722 5/6 ”Spelt på Boktrykkaren Horns / bröllop som fick in de Betous dotter på Södermalm, fått derföre 24 dal:r.”.

¹⁵⁵⁷ Enligt Almanach 1722 fick Z. den 10/2 36 d kmt för denna. Familjen Åkerblom visade sig vara en guldgruva för Z. som dessutom spelat på bröllopet och fick för detta 30 d kmt. Redan den 30 jan hade han fått 7:1 d kmt för en censursskrift över denne. Dessutom 10/2 ”lagat Åkerbloms Spel, som blef af Soten påkostat, fått derföre 6 dal:r” och ”12/2 begynt informera Jungfru Stina Åkerblom på Clavier”. Den 24/3 fått ”3 dal:r för skrefna Fleutstycken åt Åkerblom”. Den 26/7 ”För Åkerbloms spels widmakt hållande fått en bryggwed som kan räknas til 6 dal:r”. ”I Decemb: dito fat Swagöl 15 dal:r”.

¹⁵⁵⁸ I samma Amanach finns notiser även beträffande detta bröllop. ”Spelt på luta en time på Cammerer Watzes bröllop, som fick Greta Lisa Ahlbom, fått derföre 15 dal:r Kpmt”. Även för bröllopsskriften fick han 7:1 d kmt för censur. Den 7/5 fått ”12 Pund rågmjööl af Camrer Watz för des Luta och [clavi]Cymbals reparation a 18 dal:r”.

MGG 14, sp 1201–1202 (art av Ingmar Bengtsson); G. Morin, Ferdinand Zellbell d.ä. liv och verk (STM 43 1961, s. 265–271); Pamela Ruiter-Feenstra, Roman and Zellbell: Secular and sacred contexts for improvisation on the Swedish clavicord. (De clavicordio V. Proceedings of the V internat clavichord symposium, Magnano, 5–8 september 2001, s. 153–171); Rudén, 1697 års koralpsalmbok i tabulaturnotation (Melos och logos. Festskrift till Folke Bohlin. Skellefteå 2011, s. 311–326); Sjögren Organister, s. 232 (Hasselgren).

B 1.440 JOHANNES JOHANNIS WALLINUS

UM: 1699 19/7 (Smol)

NM(sm): 1699 19/7 (Johannes
Wallinus)

Född i Annerstad prästgård 1678 som son till kh Johannes Wallinus och Gunilla Osangia. Skolgång i Växjö 1686, till gymnasiet 1694. Disp 1707, pro gradu 1710, magister sistnämnda år. Konsistorienotarie i Växjö 1712, kh i Annerstad 1714, kontraktsprost i Sunnerbo 1738, predikant vid prästmötet 1740. Död 1741 23/1, begr i sakristian. Gift m *Helena Rubenia* änka efter företrädaren kh Petrus Colliander.

W. var Smålands nations notarie december 1703 till december 1704 samt dess andre kurator december 1707 till mars 1709. Han var stipendiat i fil fak klass 2 som musicus under Christian Zellinger vt 1706 till vt 1710. Detta tyder på föregående musikutbildning i Växjö och/eller i Uppsala på samma sätt som hans studiekamrat Jacobus P. Ekewall (B 1.443) vilken han och andra gratulerade till diss 1709 *Moderator præstantium ingeniorum*. Pres Olof Celsius d.ä. (lat vers).

Skrifter: diss 1707 30/3 *De actionum præmiis et pœnis naturalibus*. Pres J. Upmarck-Rosenadler. Dedikationer till O. Cavallius, A. Goeding, konsistorie-assistent i Växjö, J. Laurin, A. Berggren, J. Psilander, P. Törngren (lat stenstil). – pro gradu 1710 *Natura demonstrationis*. Pres F. Törner.

Litteratur: Hård af Segerstad, s. [43]; Lidén I:468, 494; Virdestam Hm, s. 188; Vistrand Sm, 559.

B 1.441 GABRIEL JOHANNIS HOLSTENIUS

UM: 1700 9/2 (Gabriel Holstenius,

Dalek

NM(vd): 1700 10/2

Född i Hedemora 1674 24/1. Son till den entledigade rector scholae Johannes Georgii Hollstenius, en den fattigaste och på ålderdomen uslaste skolperson som torde kunna uppgivas. Kollega i Hedemora skola 1701, vice rektor 1702. Prv 1704 5/10. Utsedd till komminister i Hedemora 1718 5/10 (1719) för hans långa och tröttsamma arbete i skolan, ävensom med predikande och sjungande. Han blev också vald till respondens vid prästmötet 1721. Primus komminister från 1725. Dock blev han med åren allt svagare präst även med dåligt leverne. I sina predikningar införde han otjänliga historier, svulstiga liknelser och allehanda som stötte tänkande åhörare. I januari 1737 klagades att han icke for i socknebud, kunde ej höras från predikstolen och församlingen hade alltså litet gagn av honom. Prosten anmodades därför att anskaffa en god adjunkt åt honom. Hans tid räckte sedan ej längre än till 19 mars 1738 (Munck-tell). Gift 1710 med *Elisabet Hammarstedt* (d. 1749 28/8), dtr till gästgivaren i By Mattias Ericsson. Barn, se Ekström Hm. H. besökte gymnasiet i Västerås. Rector cantus Andreas Orostander (B 1.346) begärde hjälp 1697 med sångundervisningen i nederskolan. "Holstenius som sitter utj 4:ta" fick skal-sången i uppdrag.¹⁵⁵⁹

Gratis inskriven i Västmanlands-Dala nation. H:s korta uppehåll i Uppsala har ej givit upphov till musiknotiser.

Litteratur: Ekström 2:2, s. 499; Kallstenius, s. 199; Muncktell Hm III:23f; V-Dala 1338.

B 1.442 ERIC STRÖM WESTERHOLM

UM: 1700 9/10 (Ericus Ström)

NM --

Enligt Härnösands gymnasiematrikel 1699 son till lektor Mikael Ström. Notarie/kantor i Uppsala i skolan och domkyrkan 1711 10/12, från 1717 24/7 bägge notariat-tjänsterna, avskedad 1720 14/9. Begravd på kyrkogården 1724 3/3. Trolovad med *Catharina Billström Åkerstedt* 1718 7/2, upplöst 1720 14/9. Inga barn.

W. deltog tillsammans med skolan i liksång i oktober och december 1718:

¹⁵⁵⁹ Dkp 1697 27/10.

Bouppteckning efter Peter Lindgrens hustru Susanna Hedman okt 1718. I begravningsräkningen¹⁵⁶⁰

Sjungaren [Eric Westerholm] 1:4 d kmt

Bouppteckning dec 1718 efter salig Pehr Hindersons änka, Elisabeth Persdtr. Bl.a. Johan Upmans räkning rörande moderns begravning¹⁵⁶¹

Till Rector Scholae och Sjungaren [Eric Westerholm] 12 d kmt

Trolovad

W. trolovades 1718 7/2 med Catharina Billström Åkerstedt enligt intyg av komminister Johan Agrivillius. Hon anklagade W. i november för brutet äktenskapslöfte. De hade för några år sedan överenskommit om äktenskap, vilket bekräftades sistlidna disting. Nu sökte W. komma ifrån sitt löfte. Han utnyttjade henne på ett otillbörligt sätt och sprang i tid och otid till en hovslagaränka. Själv sade hon sig ha varit som hon bort mot W. och efter förmåga i många år underhållit honom med lån, kokning, tvättning och sömnad utan någon ersättning. Catharina anhöll att domkapitlet skulle anmoda W. att antingen fullfölja sitt löfte, uppföra sig anständigt och sluta med fylleriet eller också betala förlikning och ersättning för gjorda tjänster.¹⁵⁶² W. erkände äktenskapslöftet inför domkapitlet. Catharina anklagade honom även skriftligen för fylleri. W. varnades och hotades med att mista tjänsten. De förliktes.¹⁵⁶³ I augusti 1719 inkallades W. tillsammans med fästmön Catharina och hennes mor. W. anklagades för ovetthet i huset, särskilt mot modern. Lysning skulle ske följande söndag.¹⁵⁶⁴

I januari 1720 begärde Catharina skilsmässa från W. Hon hade hela den gångna hösten hört honom yttra sig negativt om det påtänkta giftermålet. Han smädade henne ”mäst för det at jag med kokande betiänar Studenter, för hwilka han, utan det ringaste skäl, håller mig misstäncker.” Hon skulle också vara orsak till att W. förlorat socknar. Ibland lovade han göra bättring ”men när han blifwer drucken, rifwer han åter up alt hwad han tilförende mig förklara plägat”.¹⁵⁶⁵ Hon ville ha betänketid till Tjugondedagen.

¹⁵⁶⁰ Upps stadsarkiv (I) F I:8.

¹⁵⁶¹ Upps stadsarkiv (I) F I:8.

¹⁵⁶² 1718 3/11 ULA Upps domk E V:142:1.

¹⁵⁶³ Udkp 1718 12/11 § 13.

¹⁵⁶⁴ Udkp 1719 5/8 § 7.

¹⁵⁶⁵ Udkp 1720 7/1 § 7.

I september stod W. och Catharina åter inför domkapitlet. W. sade sig fortfarande vilja fullborda äktenskapet. Catharina klagade på honom för skällsord och misshandel. Hon ville ej längre gifta sig med honom.

Med hänvisning till de tidigare varningarna avskedades W. nu från sin tjänst. De skolpiltar som brukade vara med i sången skulle tillsägas att tills vidare ta upp psalmerna i kyrkan. Dn. Kullman nämndes förslagsvis till efterträdare.¹⁵⁶⁶

Hushåll

1715 angavs W. boende i S:t Lars rote, Järnkvarteret och Holmen nr 4 [mellan Oxtorget och Salaån]. Han skattade 13 öre silvermynt för lösöre taxerat till 20 daler. På samma tomt bodde Magister Israel Anthelius och jungfru Lischen Anthelia. W. torde ha hyrt hos dem.

1716 hyrde W. hus i S:t Lars, kv. Biskopen 9 av ryttaren Jan Janssons änka.

Hans hyresvärd Nils Wenström, som ordnat och bekostat begravningen 1724, begärde ersättning även för hyra av kammare samt kost 15 daler kopparmynt.¹⁵⁶⁷

Akademibokhållaren Nils Rommel frågade inför kontributionen 1714 om kantorerna Sohme och W. som inte får någon lön skall bidra som klockarna fick till svar att de inte äger någonting att betala bidraget med¹⁵⁶⁸

I mantalsregistret och skattelängderna anges W. 1712–1721 som ensamstående, utan tjänstefolk och ”njutandes andras kost”. Det torde ha varit hos hans trolovade Catharina Billström Åkerstedt. Det enda anmärkningsvärda att notera är skatt för tobak 1 daler silvermynt år 1718.

Verksamhet

W. var en av de två notarierna i skolan och domkyrkan. Hans verksamhet som den avspeglar sig i protokollen, rör huvudsakligen klagomål och avlöningsförhållanden. Han antogs 1711 10/12 efter prov i november som notarie/sångare efterträdande den avlidne Eric Boman (B 1.223) och på förfrågan accepterad av den sedan länge verksamme notarien Eric Sohme (B 1.250). Han fick konfirmation på tjänsten i juni 1712.¹⁵⁶⁹ Sohme och W. skulle sköta sången i domkyrkan varannan månad. W. skulle dagligen undervisa i koralsång och Sohme borde ett par gånger i veckan gå till skolan och kontrollera.

¹⁵⁶⁶ Udkp 1720 14/9 § 10.

¹⁵⁶⁷ ULA Upps domkap E V:140:1 p. 981–82.

¹⁵⁶⁸ Uakp 1714 12/4 § 3.

¹⁵⁶⁹ Udkp 1712 12/6 § 8.

W:s socknar under det första tjänsteåret var Harbo, Edebo, Gran, Börstil, Rasbo, Knutby, Fasterna och Uppsala stad med Bondkyrko sn.¹⁵⁷⁰ De två notarierna delade de vanliga kollekterna och uppbörden från staden och akademistaten. De fick de båda versikulariesocknarna för 1712 varvid versikularierna skulle ersättas på annat sätt. De förmanades slutligen.¹⁵⁷¹ W. anhöll i augusti 1713 att redan under september få uppbära jullönen i socknarna Fasterna och Esterna eftersom han under jultiden skulle vara förhindrad av sin tjänst i domkyrkan. Konsistoriet avlog med hänvisning till de av K Maj:t förordnade terminerna.

Rektor N. Celsius klagade i november 1716 på kantorerna Sohme och W. för försummelse av musikundervisningen den dagliga timmen kl. 12–13. Sohme hade inte varit i skolan på lång tid och W. visade sig visserligen ibland, men när han kom hade halva timmen gått. Skolpiltarna beklagade sig dels över tidsförlusten, dels över att detta medförde att de ej kunde sjunga sitt julkyprie när de terminerade sina socknar i julhelgen.¹⁵⁷²

W. besvärade sig i juli 1717 över att han nu även måste sköta den avlidne Sohmes tjänst utan ersättning. Han ville även återfå Knutby och Faringe socknar som Sohme tagit ifrån honom, men som Sohmes dotter pretenderade på också under nådåret. Eftersom dottern var gift sedan länge fick hon ej nådår beviljat.¹⁵⁷³

I maj 1718 tilltalades W. i domkapitlet för att han var frånvarande vid *examen* föregående lördag. Han anklagades även för att haft bort versikulariernas socknar m.m.¹⁵⁷⁴ Även i juli tilltalades han för diverse försummelser bland annat vid psalmsången på midsommardagen. Han kunde inte fortsätta med tjänsten utan kunskap i figuralmusik. Han förklarade sig villig att ta lektioner, men Christian Zellinger vägrade undervisa. Domkapitlet skulle be Zellinger om anvisning på lämplig student om han själv ej orkade undervisa W.¹⁵⁷⁵

I november 1718 anhöll W. skriftligen om flera kantors-socknar, eftersom han ensam skötte sången. Detta beviljades eftersom de var lediga efter Sohme, som avlidit förra året. Han uppmanades att hålla sig nykter. I annat fall skulle både dessa och hans ordinarie socknar fräntagas honom.¹⁵⁷⁶

¹⁵⁷⁰ Uppgift från 1721 18/10. Upps domkap B I:15 p. 684.

¹⁵⁷¹ Udkp 1711 20/12 § 4.

¹⁵⁷² Upps domkap G II 1a:1c.

¹⁵⁷³ Udkp 1717 24/7 § 15; 1718 8/4 § 14.

¹⁵⁷⁴ Udkp 1718 28/5 § 18.

¹⁵⁷⁵ Udkp 1718 1/7 § 19.

¹⁵⁷⁶ Udkp 1718 19/11 § 3.

I november 1719 begärde trivialskolans lärare hjälp då deras ordinarie socknar bränts ned av ryssarna. De skulle tillsammans med W. inför konsistorienotarien göra fördelningsförslag för de ograverade socknarna plus figuralsocknarna, vilka W. ej kunde göra anspråk på.¹⁵⁷⁷ Beslöts att hjälpen till lärarna skulle tas från skolpiltarnas socknar och figuralsocknarna i enlighet med förslaget. W. hade dock redan uppburit något från Rasbo, en socken som tilldelats kollegan Sundelius.¹⁵⁷⁸ W. ansökte i december att få behålla socknarna Rasbo, Harbo och Gran men han hade redan fått sin beskärda del. Fördelningen kunde ej ändras.¹⁵⁷⁹ En ny supplik i mars 1720 med bön om hjälp av akademien därför att hans socknar härjats av fienden eller tagits ifrån honom gav i utdelning 5 daler silvermynt ur fattigkassan.¹⁵⁸⁰

I augusti 1720 riktade W. en supplik till ärkebiskopen och domkapitlet att återfå indragna kantorsocknar. Han hade ålagts att sköta båda kantorstjänsterna. Andra skolbetjänter hade genom avogt stämda berättelser och angivelser sökt ta ifrån honom de bästa kantorsocknarna. Föregående år fick han knappt något av sina socknar Börstil och Edebo på grund av fiendens härjningar. Övriga socknar måste han för sin trägna tjänstgöring låta terminera av andra. Dåligt utbyte var det även av staden. W. anhöll att i fortsättningen få den lön och de vanliga socknar som skulle utgå till den som sköter denna tjänst. Han begärde även skriftlig fullmakt på tjänsten och hänvisade till dir. mus. Burman beträffande sin vilja och förmåga att vidareutbilda sig.¹⁵⁸¹

I oktober 1720 hade Burman klagat över svårigheterna med sången sedan W. avskedats. W. inkallades till domkapitlet och tilltalades igen för sina fel. Han lovade fullständig bättring. Han förelades att klara upp med sin fästmö före söndagen, då han i så fall skulle få återta sången i församlingen.¹⁵⁸²

W. och Catharina inställde sig till domkapitlet i november. Efter resultatlösa medlingsförsök anhöll hon att bli honom kvitt. De fick dock frist till julhelgen. Om W. skötte sig kunde han få återinträda i tjänsten.¹⁵⁸³ Domkapitlet bedömde i mars 1721 äktenskapet som en samvetssak, varför Catharina ej kunde tvingas, utan gavs fri från W. Han borde dock förhålla sig, så att han kunde vinna henne till äktenskap. W. avsattes från sin tjänst under ett år.¹⁵⁸⁴

¹⁵⁷⁷ Udkp 1719 4/11 § 1.

¹⁵⁷⁸ Udkp 1719 18/11 § 9.

¹⁵⁷⁹ Udkp 1719 3/12 § 22.

¹⁵⁸⁰ Uakp 1720 12/3 § 8.

¹⁵⁸¹ 1720 3/8. ULA Upps domkap G II 1 a:1 nr 53.

¹⁵⁸² Udkp 1720 11/10 § 9.

¹⁵⁸³ Udkp 1720 9/11 § 14.

¹⁵⁸⁴ Udkp 1721 29/3 § 6.

I juli 1721 klagade W. att han ännu ej själv eller genom någon annan fått terminera Börstil och Edebo för år 1720. Domkyrkorådet beslöt skriva till vederbörande pastorer. Innevarande år fick han dock intet, eftersom redan en annan var antagen till tjänsten.¹⁵⁸⁵

Begravning

1724 3/3 Jordsattes ”Een fattig ung Person Erich Westerholm wid Namn.”¹⁵⁸⁶
Hans värd Nils Wenström begärde i maj begravningshjälp enligt räkning 28:22 daler kopparmynt. Tidigare hade han fått 15½ daler¹⁵⁸⁷

Klockor, bårkläde, lägerstad, kyrkvaktarna	10 daler
Klockaren för listerna	2
Ringaren Mats Mattson	<u>1:16</u>
	13:16
Till gravölet	
26 kannor öl à 12 öre	9:24
2½ kannor brännvin	3:24
Tobak och pipor	0:30
Kringlor och skorpor	<u>0:24</u>
	15:06

B 1.443 JACOBUS P. EKEWALL

UM: 1700 22/10 (Jacobus

Ekewaldh, Smål)

NM(sm): 1700 20/12

Född ca 1683 i Ljunga prästgård. Son till kh Paulus Laurentii Eichwallius och Anna Erlandsdtr Paulin, änka efter kh i Ljunga Johan Dryander. Död i Stockholm som student senast i september 1710 (av pesten?)

E. besökte trivialskolan i Växjö 1691, till gymnasiet 1698. Han var från 22/9 1708 informator för Andreas Mobergh, Sth. Han blev stipendiat i teol fak klass 2 bland musici under Christian Zellinger vt 1708 – vt 1710.

I september 1710 anmäldes i konsistoriet att E. avlidit. Zellinger som hade en fordran på honom ”för information uthi Musiquen” på 30 daler kopparmynt begärde att få ut dessa av E:s stipendierest. Detta beviljades då några av konsistoriemedlemmarna kunde bestyrka att Zellinger undervisat honom.¹⁵⁸⁸

¹⁵⁸⁵ Udkp 1721 19/7 § 2.

¹⁵⁸⁶ ULA Upps domk församl F a:1.

¹⁵⁸⁷ ULA Upps domkap E V:140:1 p. 981–984.

¹⁵⁸⁸ UUA(I) E III a:9 p 655; Uakp 1710 24/9 § 3.

Skrifter: diss 1709 10/4 *Moderator præstantium ingeniorum*. Pres Olof Celsius den äldre. Ded till A. Goeding, A. Schmjdberg, E. Holmen, J. Possieth, B. Littorin, P. Levin, J. Bromarck, J. Ljungman. 4 grat till resp.

Litteratur: Hård af Segerstad, s. [14]; Lidén I, s. 97; Virdestam Hm 4:176 (brodern, felaktigt om härkomst); Vistrand Sm 159f.

***B 1.444* PETRUS JONÆ BJÖRKMAN**

UM: 1701 11/6 (Petrus Björkman,
Ostrog)

NM(ög): 1701 9/10

Född i Hom. Son till Jonas Björkman kh i Östra Eneby (Norrköping) och Anna Persdtr Starchhoff fr Tyskland. Prv 1710. S.å. adjunkt, slutligen anställd i Hal-
lingebergs församling 1718. Död där 1719, begr 22/5. Bror till *Johannes*
(*Jonæ*) *Biörkman* (B 1.432)

B. synes ha kommit med musikalisk utbildning till Uppsala. Sannolikt med grundutbildning av fadern, som under sin gymnasietid i Norrköping var kantor vid S:t Olai. Han blev snabbt musikstipendiat under Christian Zellinger i teol fak klass 2 efterträdande Olaus Retzelius¹⁵⁸⁹ (B 1.405) från ht 1702 ända till ht 1709.

Bröllopsverser 1712 1/5 Stockholm (medförf) till Conrad Joachim Fult, köp- och handelsman och j Christina Scheder, br (sv vers, 12 numrerade sex-
radingar)

Litteratur: Odén Ög 1533; Westerlund & Setterdahl Hm 3, s. 202 (fadern).

***B 1.445* används ej**

***B 1.446* EMANUEL STORCK**

UM: 1702 19/5 (Emmanuel Storck,
Ostrog)

NM(ög): [1702]

Född i Vadstena 1680, dp 14/1. Son till sedermera kh i Hov Johannes Magni Storck och Zippora Andersdtr Lenberg. Auskultant i Svea hovrätt 1708; kam-
rer hos greve Fabian Wrede, hovrättskommissarie. Död 1747.

¹⁵⁸⁹ Teol fak prot 1702 12/12. UUA(IV:1) A I:3.

Inskriven vid UM med intyg från gymnasiet i Linköping där han fått sådan utbildning att han omedelbart blev stipendiat under Christian Zellinger i fil fak klass 2 bland musici från ht 1702 till ht 1705.

I juni 1703 presenterades en inlaga av de 8 musikstipendiaterna mot Zellinger därför att han skulle ha innehållit deras del av sockengångsmedlen (se vidare del 1, s. 75f). Denne kunde dock visa upp intyg av Abrahamus Printz (B 1.367) och S. att de dels ej skrivit under eller kände till inlagan, dels att de fått sin del av honom.¹⁵⁹⁰ I juni 1704 anmärktes att S. och Petrus Qwast (B 1.372) varit bortresta utan tillstånd av Zellinger.

Personverser 1701–1703 bestående av lokala begravningsverser och gratulationer till Gustaf Bengtsson, korpral vid Östgöta kavalleri, begr Hovs kyrka 1701 19/6 (sv vers, 21 fyraradingar). – (medförf) matronan Martha Rechenzand, begr Vadstena klosterkyrka 1701 24/6 (sv vers, gravskrift). – (medförf) Fridrich F. Zellbell resp för diss *De Antiochi Epiphanis contra populum Dei sævitia*. Pres J. Esbergius, grat 1703 8/4 (fransk prosa).

Litteratur: Hähl Hm III:231; Odén Ög 1564; Westerlund & Setterdahl Hm V:147, 148.

B 1.447 ANDREAS ERICI DURÆUS

UM: 1702 27/8 (Ostrogot)

NM(ög): 1702 13/12

Född i Linköping 1682, dp 14/3. Son till lektor Ericus Sunonis Duræus (B 1.222), sedermera kh i Kuddby. Fil kand 1709 1/6, Magister 1710 14/2. Dir mus et cantus i Linköpings gymnasium 1710 31/1 efter Phallenius, i vars musikensemble vid gymnasiet D. torde medverkat. Tillika supremus kollega vid trivialskolan 1713. Kh-fullmakt 1722 19/3 i Ljung och Flistad, kh och prost 1735. Död 1758 14/2. Gift 1) 1712 9/2 i Linköping m ”hautboisten Carl Granqvists (B 5.11) änka *Anna Andersdtr Sabel*.”

Bror till *Ericus Erics Duræus* (B 1.461) subkantor och organist i Linköping och *Johan Christer Duræus* (B 1.531) dir mus & cantus vid gymnasiet.

¹⁵⁹⁰ Uppsala 1703 17/6 Abraham Printz, attest (kopia). UUA(I) E III a:2 p. 225.

Enligt konsistorieprotokoll juli 1704 angavs att D., som redan tjänstgjort 1 1/2 år som muskant (dvs sedan ankomsten till Uppsala) skulle ”wid nästa öpning” antas som stipendiat efter Johannes Björkman.¹⁵⁹¹ Detta skedde i december då han insattes i jur fak klass 2 under dir mus Christian Zellinger.¹⁵⁹² När han tillträtt i Linköping hösten 1710 ersattes han i Uppsala vt 1711 av Joannes Eurenus (B 1.475). Att han genast fick stipendium tyder på att han var utbildad vid ankomsten. Grundutbildning kan ha bestått av fadern som på sin tid var musikstipendiat i Uppsala samt vid gymnasiet i Linköping.

Enligt faderns utsaga i brev augusti 1711 till ärkebiskopen och Uppsala domkap, skulle sonen ha tvingats till äktenskap med *hautboisten Sabels änka Anna Granqvist* på grund av ouppklarad skuld för kosthåll i Uppsala. Då hade lysning redan skett i Uppsala tre gånger. Efter ytterligare skriftväxling beslöts i Uppsala rådhusrätt i januari 1712 att äktenskapet kunde äga rum och de önskades lycka och välsignelse.¹⁵⁹³ Här har skett sammanblandning av fadern. Anna Andersdtr Sabel var gift med skalmejblåsaren Carl Granqvist (B 5.11) som under Stora Nordiska kriget försvann 1706 14/1 vid Grodno. Hon var syster till – ej änka efter – skalmejblåsaren Erich Sabel (B 5.9) som tillfångatogs vid Poltava 1709. Sabels frånskilda fru Elsa Wernberg drunknade 1712 i Uppsala så hon kunde inte gifta sig samma år.

D. var en lärd och berömlig man med naturvetenskaplig inriktning. Han lät 1723 upprätta och iståndsätta Flistads hälsobrunn som förut icke var annat än ett sumphål: genom hans försorg blev källan närmare undersökt, varefter den överbyggdes med ett brunnshus (Westerlund & Setterdahl Hm).

De få personverserna från Uppsala- och Linköpingstiden riktar sig till släkt och bekanta.

Skrifter: diss 1704 26/3 *Contactus angulo*. Pres Joh. Haraldi Vallerius. – diss pro gradu 1710 *Longitudine geographica*. Pres Petrus Elvius.

Begravningsverser: till Christiernus Christophori prost i Söderköping och Skönberga, begr Söderköping 1701 5/3 (sv vers, delvis personaliekaraktär). – (medförf) Carl Johansson (d 1707 23/9), politieborgmästare i Norrköping, begr Norrköping 1708 23/2 av brorsonen (sv vers). – hustru Brita Torsdtr Schenling, g m rådmannen Niels Behm, begr Linköpings domkyrka 1719 17/6 (sv vers, 14 fyraradingar + 5 numr åttaradingar).

¹⁵⁹¹ Uakp 1704 16/6 § 3.

¹⁵⁹² Uakp 1704 15/12 § 4, §6.

¹⁵⁹³ Dombok 1712 19/1.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 224; Lidén I:171, 505; Luttu, s. 24f, 31; Odén Ög 1569; Westerlund & Setterdahl Hm II:169–172.

B 1.448 PETRUS/PETTER MARTIN

UM: 1703 21/1 (Petrus Martin, Gestr)

NM: - -

Född i Gävle 1686 enl Burman, Sehlberg och Omberg men 1687 enl Sacklén; Son till rådman Anton Martin av vallonsk släkt. Skolgång i Gävle. Med dr i Leiden 1710. 1711 provinsialläkare i Södermanland. Med adjunkt 1719 i Uppsala. Från 1721 vikarierade han för sin svärfar. Död 1727 20/6. Gift 1714 17/1 m *Wendela Charlotta*, dtr till prof Olof Rudbeck den yngre. Bland barnen kh *Petrus Anton Martin* (f 1724, Eric Burman bland faddrarna, UM 1728 9/1). I mars 1729 utsågs Burman att tillsammans med prof Eric Melander vara förmyndare för honom.

Tobias Westbladh (B 1.530) beskrev för Hülphers hur dir mus Eric Burman varje onsdag eftermiddag vt 1726 eller 1727 samlade studenter och professorer till Collegium musicum hemma hos sig. M. spelade fagott (I 4.119).

Skrifter: diss Uppsala 1705 8/11 *De æquilibrio corporum naturalium*. Pres Harald Vallerius. – pro gradu Leiden 1710 *De aëris pulmones intrantis effectu*.

Litteratur: Sacklén, Sveriges läkare-historia vol 1, s. 80f; SBL bd 23, s. 182.

B 1.449 PETRUS FRÖLING

UM: 1703 25/2 (Ostrog)

NM(ög): 1703 25/2

Född i Skönberga 1682 18/5, son till Magnus Olavi Fröling, sedermera kh i Skedevi. Prv 1708 30/1 som adjunkt hos sin far. Kh i Skedevi 1718. Död 1768 11/2. Gift 1) 1717 7/11 m *Anna Catharina Broberg* (d 1731 7/11) från Stockholm; 2) 1736 11/4 m *Anna Catharina Treffenberg*, adliga ätten 1113, änka efter L. Trivallius, kh i Vårdnäs. Barn, se Hm. Äldre bror till *Samuel Fröling* (B 1.468).

F. hade sannolikt musikutbildning vid ankomsten till Uppsala. Musikstipendiat under Christian Zellinger i teol fak klass 2 från ht 1705 till ht 1707.

”Var en snäll [skicklig] musikus alltid nöjd oaktat sina motgångar.” Blev 1716 blind av starr men efter tio år fick han synen åter så att han kunde skilja ljus och mörker men ej läsa.

Litteratur: Odén Ög 1573; Westerlund & Setterdahl Hm III:744.

B 1.450 CHRISTIANUS (MAGNI) ROGSTADIUS

UM: 1703 25/2 (Christianus

Rogstadius, Helsing)

NM(häls): 1703 10/5

Född 1676. Son till kh i Norrbo Magnus Martini Rogstadius i hans 3. gifte med Brita Pihl. Kantor i Maria Magdalena kyrka i april 1704 och samtidigt rector cantus i Maria trivialskola. Död i pesten i november 1710 tillsammans med hustru och alla barn.

R. kom till Gävle gymnasium 1698. Enligt nationsmatrikeln var han en förträfflig människa med vacker röst. Musikverksamhet i Uppsala är i övrigt okänd.

Från 1709 finns ett schema för R:s undervisning i koral- och figuralmusik i Maria skola varje dag kl 10–11 med olika innehåll för veckodagarna. Målet var att förbereda psalmsång och figuralmusik till söndagens gudstjänst.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 421; Edholm, s. 107; Fant-Låstbom Hm 2:311; Hildebrand, Clerus Holmiensis KB I 39:17; Norlind TK 3, s. 295; Sjöstrand Maria, s. 112; Uddholm Gevaliensens, s. 53.

B 1.451 ANDREAS PETRI SUNDIUS

UM: 1703 5/3 (Andreas S., Medelp)

NM(ångerml): 1703 13/5

Född 1683, troligen i Undersåker. Son till kh i Petrus Andreæ Sundius och Christina Berghemia. Prv okänt var och när. Pastorsadjunkt i Maria Magdalena 1717. Magister i Uppsala 1719 16/6. Nådårspräst i Klara efter komn Alm, död 1721 18/8. Komn där okänt när, tilltr 1723 1/5. Död i Klara 1752 5/6, begr på S:t Olofs kyrkogård. Gift okänt var och när med *Maria Catharina Röök*, änka efter företrädaren. Kungl Maj:t beviljade 1753 13/12 ett extra nådår för änkan. Äldre bror till komn i Storkyrkan *Nils Sundius*.

Stipendiat i 8 år under Christian Zellinger i fil fak, klass 2 bland musici vt 1711 – ht 1719. Efter framställning i december 1716 att musikantsocknarna

skulle utdelas ”per ordinem successionis efter godheten” [i ordningsföljd utgående från kvaliteten] fick han Björklinge och Lena eftersom Samuel Fröling (B 1.468) avstod.¹⁵⁹⁴

Enligt Ångermanlands nations prot¹⁵⁹⁵ kunde hösten 1710 och hela 1711 inte hållas några orationer på grund av pesten som florerade. Enda undantaget var S. som ”orerade de musica”. I samband med detta blev han och Jöns Eurenus (B 1.475) valda till seniorer. Den 5 mars 1712 blev S. vald till opponent (disputationen skedde 15/4) och Eurenus nämndes 15/3 som opponent för nästa disputation. Från 23/3 1716 till 22/5 1717 nämns S. och Eurenus. som kuratorer. 1716 18/12 åtog sig S. att vara respondent på ett kapitel ur Samuel von Pufendorfs avhandling.

Litteratur: Hellström Hm, s. 351f; Modin-Söderberg Nrl, s. 143.

B 1.452 PETER SCHVANTESSON HÖÖK

UM: 1703 10/4 (Petrus Höök, Upl)

NM(uml): - -

Född 1689 13/3 i Öster Ekeby, Vendels sn. Son av löjtnanten vid Livregementet till häst Schvante Larsson Höök och Maria Regina Scheffera, dtr till prof Johannes Schefferus. Mostern Margareta Scheffera åtog sig sin systersons uppfostran; hon var gift med prof Johannes Columbus. H. hade sju års arbete vid Klara skola fr 1713? och ett halvt års vid kaplanstjänsten i Katarina 1720?. Prv 1721 till huspräst hos Köningsmarck De la Gardie. Regementspastor vid Bohus dragoner 1723. Adjunkt i Göteborg 1724 "under Lithovii vistande i Stockholm". 1727 huspräst hos riksrådet Thure Bielkes familj. En tid vice pastor i Stora Lundby. Pastorallex. i Gbg 1728. Kh i Krokstad s. å. Prästmötespredikant 1737. Död 1756 6/4. Gift med 1) *Anna Sibilla von Koechern* från Sachsen; 2) m *Cajsa Lisa Reuter*; 3) 1755 m *Catharina Lind*.

Stipendiat under Christian Zellinger i teol fak klass 2 bland musiker mid-sommar 1714 – ht 1716 efterträdande Petrus Kempe (B 1.488).¹⁵⁹⁶

H. var känd för utmärkt färdighet i musik och miniatyrmålning och var genom sina medicinska kunskaper till stort gagn (Skarstedt).

Skrifter: diss 1712 *Erico IX, sive Sancto*. Resp Petrus Höök Schwantesson. Pres Fabian Törner.

Litteratur: Lidén I, s. 468; Skarstedt Hm, s. 282 (Höök-Schwantesson).

¹⁵⁹⁴ Udkp 1716 12/12 § 26.

¹⁵⁹⁵ UUB U1604a.

¹⁵⁹⁶ Udkp 1714 10/11 § 14.

B 1.453 SAMUEL REUSERUS

UM: 1703 25/5 (Ostrog)

NM(ög): 1703 26/9

Född i Linköping dp 1680 3/12, son till sedermera kh i Vreta kloster Zacharias Petri Reuserus. Prv 1712 31/1. Kh i Hallingeberg 1720, kh och prost 1751. Död 1753 31/5. Gift 1716 14/8 m *Catharina Margaretha Bauman*. 8 barn.

Musikverksamhet i Uppsala okänd. Enligt Håhl Hm ”Angenäm lärare, ljuflig umgängesman, snäll[skicklig] musicus och danslärare”.

Litteratur: Håhl Hm II:319f; Odén Ög 1578; Westerlund & Setterdahl Hm IV:110.

B 1.454 ANDREAS LAGER

UM: 1703 30/6 (Smol)

NM(sm): 1703 [30/6]

Härkomst okänd. Sekreterare i Uppland. Brodern *Johannes* inskrevs 5/6 1712 under hans överinseende. Död i Stockholm 1713 1/6.

L. var medförfattare till begravningsverser 1704 18/10 i Katarina kyrka till matronan Maria Sparin, g m landssekr Lars Åberg (lat vers).

Musikstipendiat under Christian Zellinger i jur fak klass 2 ”utgår” i juni 1707.¹⁵⁹⁷ Tidigare notiser saknas.

Litteratur: Molin & Wilstadius 1408; Vistrand Sm 601.

B 1.455 ANDREAS OLAI WALLENGREN

UM: 1703 9/9 (Andreas Olaai

Wallengren, Werml)

NM(vrlm): 1703 8/11

Född 1680. Son till Olof Wallengren, borgmästare i Kristinehamn. Musik- och sånglärare samt organist i Karlstad 1704. Död 1716. Ogift.

W. hade uppenbarligen redan gedigen musikalisk utbildning när han kom till Uppsala. Där saknas uppgifter om musikverksamhet under den korta tid han vistades i staden.

Litteratur: Hammarin Hm I:215; Larsson Vrml, s. 86.

¹⁵⁹⁷ Uakp 1707 17/6 § 5.

B 1.456 GABRIEL GYLLENGRIP

UM: 1703 15/11 nobilis

NM - -

Född 1687 14/12. Son till v landshövding Gabriel Gyllengrip och Jeanna Hamilton af Hageby. E.o. kanslist i kungl kansliet 1708, kabinetssekr hos arvprinsen Fredrik av Hessen-Kassel 1716, assessor i Svea hovrätt 1718, kommerseråd i kommerskollegium 1719, landshövding i Västerbottens län 1733, friherre 1735, presidents titel 1747. Död 1753 3/8 i Umeå (se vidare SBL). Gift 1741 23/9 m grevinnan *Eva Maria Lewenhaupt*.

G:s personlighet visar en blandning av vittra och vetenskapliga intressen och ämbetsmannaambition. En bild över hans mångsidiga intressen ger katalogen över hans bibliotek som såldes på auktion i Stockholm 1756. I katalogen finns bl.a. 55 notböcker (M 4.56).

G. har efterlämnat anteckningar med datum 1703 och 1708 bl.a. innehållande två kompendier om musik. De synes baserade på Harald Vallerius undervisning (M 4.38):

(a) *Instructio perbrevis ac perspicua prompte ludendi juxta Bassum Generale*, som behandlar generalbasspel och (b) *Manuductio Musicae vocali brevissima*, som behandlar vokalmusik.¹⁵⁹⁸

Litteratur: Biografiskt lexikon, Ny följd, bd 4, s. 295; Fransén Koralbok till Then swenska Ubsala psalmboken 1645 del 1, s. 80ff; SBL 17, s. 553.

B 1.457 ELIAS LUTTEMAN

UM: 1703 21/12 (Lütteman, Gotl)

NM(gotl): 1703 21/12

Född i Visby 1680 1/5, son till Johan Lutteman, sedermera kontraktsprost i Burs och Maria Kræklingia. Kantor i Visby 1709.¹⁵⁹⁹ Apologist 1717, slutligen organist vid Visby domkyrka. Död 1742 15/9. Gift 1) 1719 11/6 Visby m änkan *Bool (Bodilla) Schmidt*, dtr av handlanden Anders Lind (d 1722). Barnlös; 2) 1726 19/6 i Visby m j *Barbara Schmidt*, dtr till kaplanen i Dalhem Baltzar Schmidt (d 1759 7/5). 5 barn, se Rosman Tabeller och Nyberg.

Samma dag han immatrikulerades vid universitetet hade L. samlat landsmännen för att bli inskriven i Gotlands nation. ”medan han slagit sig til musiqven ock Organist konsten, hwilket starka medel fordar, efftergafz honom

¹⁵⁹⁸ En närmare beskrivning ges av Fransén Koralbok.

¹⁵⁹⁹ Enligt Nyberg har han blivit kantor i Visby skola redan 1703.

de 12 Dr kppmt som annars en hwar til Nations lådan wid Inskrifningen de-putera skall”.¹⁶⁰⁰ Det framgår ej tydligt om han redan i Visby tagit lektioner eller avtalat i Uppsala för framtiden.

1704 12/2 förekom han och bröderna ”Salmonierne” [Erasmus, Petrus] som vittnen i nationen i påstått förtalsärende: frågade L. om de någonsin hört honom förtala ”Zellbellarne” [Andreas, Fredericus, Johannes]. Svaret var nej.¹⁶⁰¹

Litteratur: Gustafson Gotlands nat, s. 11; Nyberg Gotländsk släktbok, s. 448f; Rosman Tabeller, s. 96f.

B 1.458 ERIC NORDING

UM: 1704 24/2 (Ericus Nording

Westm)

NM(vd): [1704 april]

Född okänt var, troligen 1672. 1704 5/10 pedagog i Västerås fattigskola och *sångare* i domkyrkan. Prv 1706 30/5. Kmn i Berg 1718 (tilltr 1720). Suspenderad vid 1722 års prästmöte på någon tid för oordentlig levnad som sedan, då han åter var i tjänst tilltog, varför han 1728 20/3 blev alldeles förlustig både lägenhet och ämbete. Sökte sedan nära sig med barns undervisning i Björksta. Död 1737 5/9 i Ramnäs, begr 9/9. Gift 1706/07 med *Christina Hoffstedt* som dog i Västerås 1740, 60 år gammal. Barn, se Ekström Hm.

N. besökte gymnasiet i Västerås under dir mus Andreas Orostander (B 1.346). Han inskrevs gratis i Västmanlands-Dala nation i april 1704 på grund av medellöshet. Det enda han hade att leva på var det han kunde förtjäna som *versicularius* i Västerås domkyrka.¹⁶⁰² I Uppsala var han informator för adelsmannen Hans Cederkrona 1704 12/1, för greve Gustav Gyllenborg 1707 20/5. Musiknotiser från Uppsala saknas.

Litteratur: Ekström Hm 2:2, s. 679f; Muncktell Hm I:312.

¹⁶⁰⁰ UUB U 1720a.

¹⁶⁰¹ Ibidem.

¹⁶⁰² UUB U 1115b p. 151.

B 1.459 ANTON LÖFGRÖN DEN YNGRE

UM: 1704 6/5 (Antonius Löfgrön,

Dalec)

NM(vd): 1704 23/4

Född på Smedjebacken i Norrbärke 1693 26/7. Son till bergsfogden Anton Löfgrön den äldre och Anna Danielsdtr Kylander, omgift med Johan Kentzel. Sändes med egen ledare till Academien 1704 och vistades där länge för magistergraden som erhöles 1728 för musikdissertationen *De basso fondamentali*. Prv 1729 28/3 och pastorsadjunkt i Norrbärke. Flyttades snart till prosten i Norberg, efter vilkens död 1731 han även blev nådårspäst och vice pastor. Rektor för stadsskolan i Köping. Han tillträdde 1734 27/2. Död av blodstörtning 1736 10/3. Gift 1734 18/6 m *Brita Elisabeth Barchæa*, dtr till prosten i Norberg. Barnlös (Muncktel).

L. skrevs in som minderårig med informator i Västmanlands-Dala nation och betalade de gängse 12 daler kopparmynt. Han blev – uppenbarligen efter utbildning och som exspektant – utsedd till stipendiat i fil fak klass 2 som musicus under Christian Zellinger ht 1716 till vt 1721. För ht 1721 beslöt konsistoriet att han skulle ersättas av Jacob Cassel (B 1.512). Fil fak medgav förbehållet att få behålla stipendiet om han återkom:

L. var en av de bästa i musiken.¹⁶⁰³ Han fick stipendium igen ht 1722 trots att han ej varit närvarande, samt från vt 1723 t.o.m. ht 1727, tillsammans en stipendiattid på 11 år. Från 1726 var han placerad i klass 1, dock ej musicus, som resultat av alla musikanterers skrivelser till ärkebiskopen och Uppsala domkapitel 1726 8/6 och till rektor och akademiska konsistoriet 9/6.¹⁶⁰⁴ De anhöll att få terminspenningarna (socknarna) för föregående års tjänst vid musiken eller att bli placerade i klass 1, dit vanliga stipendiater hade möjlighet att avancera men ej musikanterna (I 2.30).¹⁶⁰⁵ L. och Nicolaus Paqualin (B 1.472) blev placerade i klass 1 i fil fak (ej musiker men de skulle tjänstgöra vid behov) medan de sex övriga måste vänta till december 1727. I juni 1729 utgick L. som fått tjänst.¹⁶⁰⁶

L. torde ha medverkat vid Ulrika Eleonora den yngres kröning 1719 17/3.

Efter Zellingers död 1718 sökte L. tjänsten som director cantus och organist men ansåg att de två tjänsterna ej behövde förenas.¹⁶⁰⁷ Han fick ej tjänsten

¹⁶⁰³ Uakp 1721 13/12; Fil fak prot 16/12 § 2 UUA(IV) A I a:2.

¹⁶⁰⁴ Katedralskolan i Uppsala Handlingar –1750 nr 41; UUA(I) E III s:25 p. 527–529.

¹⁶⁰⁵ Undertecknat av Nicolaus Paqualin, Ant. Löfgrön, E. Phoenix, Tobias Westbladh, Ericus Ramelius, Olof A Stare, Magnus Ceder och Evert Bröms.

¹⁶⁰⁶ Uakp 1729 17/6 § 2.

¹⁶⁰⁷ Udkp 1718 12/11 § 8.

men återkom med ansökan i oktober 1725 angående den lediga tjänsten som just director musices och organist efter Eric Burman och angav att han varit elev till denne. Rektor Johannes Malmström angav till hans förtjänst ”at han är en persona academica, är habil i många instrumenter, nyckter [förståndig], förstår compositionen samt erbjuder sig att undergå prof”.¹⁶⁰⁸ Inte heller denna gång lyckades han.

Skrifter: diss 1721 12/6 *De differentia ingenii et judicii*. Pres Joannes Steuchius. Ded till P. Asp, P. Ehrenspetz, E. Flöger, A. Flinck (alla lat prosa), Johan Kentzel [styvfar] (sv vers, 5 fyraradingar).

– diss pro gradu 1728 31/5 *De basso fondamentali*. Pres Eric Burman. Ded till medstudenterna S. Cameen, N. Barchius, P. Tillæus, G. Wallerius, G. Elvius, J. Fischer, B. A. Medeen (lat prosa).

Moberg (Musikwiss 2, s. 15) anser att den är Burmans verk med noggranna regler för generalbasen. Sammanfattningsvis förordas stegvis rörelse i bassstämman, melodiskt om möjligt, D-T i kadens. Om melodin modulerar skall man i ordning uppsöka D, Mediant, S, sext, sekund.

P e r s o n v e r s e r: (medförf) till fru Christina Clo (d 1719 25/3) g m ryttmästare Olof Winblad, begr Östuna maj 1719 (sv vers). – hr Anton Medeen, brukspatron, inspektör vid Färna bruk ”En man af allom älskad” begr Gunnilbo april 1724 (sv vers, 16 fyraradingar + ”Defuncti ultimum vale” 9 åttaradingar). – hr Jacob Fischer, proberare i bergskollegium & j Anna Catharina Medeen ”Astrilds Pärle-Fiskeri”, br Pärso bruk, Norberg 1725 18/2 (sv vers 40 rimpar + ”Nymphernas Frögda-Sång” 5 nioradingar, akrostikon). – (medförf) Tobias Westblad, vd, resp för diss *De triade harmonica* pres Eric Burman, grat 1727 3/6 (sv vers, 4 fyraradingar, musiknotiser). – [svärfar] Andreas Barchæus, kh och prost i Norberg och Västanfors (75 år), begr Norberg 1731 19/9 (sv vers).

Litteratur: Ekström 2:2, s. 620; Lidén I:88, 448; Moberg Musikwiss 2, s. 15; Muncktell III:438; RISM B/VI, s. 512.

¹⁶⁰⁸ Uakp 1725 9/10 § 5.

B 1.460 JOHAN(NES JONÆ) THUN

UM: 1704 7/10 (Johannes Thun,
Ostrogot)

NM(ög): [1704/05]

Född i Tjärstad 1684 son till inspektor Jonas Thun och Elisabeth Göransdr.
Magister 1713. Gymnasieadjunkt i Linköping 1721 13/9, konsistorienotarie
1722, Prv 1724. Lektor i grekiska 1725, i matematik 1728 tillika kh i Slaka
1730. Död 1738 9/6. Gift i Linköping 1721 21/11 m *Christina Gladhem*.¹⁶⁰⁹
Sju barn.

Musiknotiser från Uppsala saknas. T. var ”välförfaren i mathematik, egde
böjelse för poésien och en snäll [skicklig] behagelig *musicus*”. Han utnyttjades
som orgelspelare i S:t Olai förs i Norrköping från 1714 som substitut för Johan
Sparschuch (B 1.514, tillträdde aldrig), i Linköpings domkyrka ”när musik
skall ske” enligt prot 1724 19/4 i brist på anställd organist.

Skrifter: diss 1709 *Unitate mundi*. Pres Harald Vallerius. – pro gradu 1712
24/5 *Inæqualitate dierum*. Pres Petrus Elvius. Ded till den fångne universitets-
kanslern Carl Piper (lat prosa).

Begravningsverser Norrköping november 1714 till stud Eric Sparschuch (B
1.502) ”som den 18 Octob. Samma år tillika med många andra på Upsala
Jachten af ett häfftigt wäder i watnet olyckeligen och hastigt dräncktes“ (sv
vers, 19 fyraradingar, mytologiska musikmetaforer + ”Grifft-Wård“). – Östra
Tollstads kyrka 1719 16/6 till Laurentius Dahl (d 1719 11/6) (sv vers, 15 fy-
raradingar).

Litteratur: Göransson Sancta Cecilians tjänare, s. 12, 16; Lidén I:505, 170;
Linköpings gymnasiums historia, s. 93, 428; Luttu, s. 40; Odén Ög 1605; Wes-
terlund & Setterdahl Hm 1:348.

B 1.461 ERICUS ERICI DURÆUS

UM: 1705 6/2 (Ericus Duræus
Ostrogot)

NM(ög): 1705 17/5 (Ericus Duræus)

Född i Linköping 1684 3/9. Son till lektor Ericus Sunonis Duræus (B 1.222),
sedermera kh i Kuddby. Subkantor, andra kollega 1707 och organist i Linkö-
pings domkyrka 1711–20. Prv 1717. Död 1720 3/6. Yngre bror till *Andreas*
Erici Duræus (B 1.447) och äldre bror till *Johan Christer Duræus*, (B 1.531)
båda directores musices i Linköping.

¹⁶⁰⁹ Bröllopskrift ”Jfrån en Herr Mag. THUNS gamla goda Wän” (sv vers, 15 åttaradingar).

Grundutbildning torde bestått av fadern som på sin tid var musikstipendiat i Uppsala. Inskrivnen i UM med intyg från rektor vid gymnasiet i Linköping. I motsats till bröderna erhöll D. ej musikstipendium. Annan verksamhet i Uppsala är ej dokumenterad även om medverkan i musikensembeln ej kan uteslutas de få åren där.

I Linköping erhöll han ersättning av sockengång 30 daler silvermynt och av staden 20 daler.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 222; Göransson Sancta Cecalias tjänare i Linköping, s. 12; Luttu, s. 16, 39f; Odén Ög 1615.

B 1.462 ANDREAS SAMUELIS PIJHL

UM: 1705 6/2 (Andreas Pijhl, Suderm)

NM(sn): 1705 6/5

Född 1679 8/8 son till komministern i Västervik Samuel Johannis Pijhl och Augusta Malmenius. Efter faderns död 1684 bodde han hos morföräldrarna i Floda prästgård. Till Strängnäs gymnasium 1695. Magister 1713,¹⁶¹⁰ prv som adjunkt i Jacob men fullmakt s.å. som regementspastor vid Södermanlands infanterireg. Kh i Stigtomta 1717, i Nyköping östra 1725, kontraktsprost s.å. och i Nyköping västra 1733 3/10 (1734), kontraktsprost. Död 1752 6/10. Gift 1714 m *Elisabet Bonneau*, dtr till handlanden i Stockholm Abraham Bonneau och Kat. Kjerulf. 3 barn.

Immatrikulerad med testimonium från gymnasiet i Strängnäs. Han var elev till prof Harald Vallerius och Joannes Steuchius men inga notiser om musikutövning har påträffats.

P. lånade A. Kircher, *Musurgia universalis* en månad 1710 genom Harald Vallerius förmedling.

Skrifter: diss 1711 14/6 *Parallelismum microcosmi et macrocosmi*. Pres Harald Vallerius. Den tar § 3 i sista kapitlet s. 39f upp parallellismen mellan musik och harmonik å ena sidan och människor å andra sidan.

Ded till 10 personer, först biskop Johannes Bilberg . 4 grat till resp. – diss pro gradu 1713 5/5 *Statum hominis perfectiorem, num natura cognosci possit?* Pres Joannes Steuchius. Ded till C. Gyllenstierna och G. Falkenberg (lat prosa, parallelluppställning). 4 grat till resp.

¹⁶¹⁰ Grat 1713 21/5 av Ericus Kihlman, Johannes Root, A J Biurbergh, alla suderm, (alla lat vers). KB Verser,ensk B4o:5 (1713) nr 51. – av P.H. (lat epigram). KB Verser, ensk B4o:5 (1713) nr 52.

Gratulation: 1710 7/6 (medförf) till Petrus Nycandrus, Petrus Hedelinus vid magisterprom, (lat vers)

Litteratur: Hagström Hm 2, s. 316–320; Lagerholm Sn 1523; Lidén 501, 449.

B 1.463 BENEDICTUS (SIÖBERGH) SCHÖFDEMARCK

UM: 1705 5/8 (Benedictus Siöbergh,
Gotl)

NM(gotl): 1705 14/10

Härkomst från Gotland. Inskriven i UM med Gotlands nations kurator Johannes Hoof som informator.

I konsistoriet behandlandes ett mål i december 1707 rörande gotlänningar som på kvällen 11/12 efter en ”collation” hos Axbergs gjort tumult på gatan. Enligt samtliga vittnen hade man ej spelat ute. Endast skrikit och trallat. På källaren hade man däremot haft 3 à 4 fioler (I 4.102). De spelande var S. och Johan Fineman (B 1.477), Martin Fries (16 år) (B 1.464), ”Sven Ljungstedt” (B 1.469).¹⁶¹¹

Litteratur: Gustafson Gotlands nat, s. 11.

B 1.464 MARTINUS/MÅRTEN MARCI FRIES

UM: 1705 2/12 (Martinus Marci Friese,
Gothl)

NM(gotl): 1705 3/12

Son till köpmannen i Slite Marcus Fries & Anna Riper, dtr till rådmannen David Riper i Visby. Enligt nationsmatrikeln bonde. Bosatt på Länna kalkbruk. Gift med *Greta Hartwik*. Fem barn.

Inskriven i UM med privat preceptor. I december 1707 hölls mål mot gotlänningar som på kvällen 11/12 efter en ”collation” hos Axbergs gjort tumult på gatan. Enligt samtliga vittnen hade man ej spelat ute, endast skrikit och trallat. På källaren däremot hade man haft 3 à 4 fioler (I 4.102). De spelande var Johan Fineman (B 1.477), F. (16 år), ”Sven Liungstedt” (B 1.469) och Benedictus Schöfdemarck (B 1.463).¹⁶¹²

Litteratur: Gustafson Gotlands nat, s. 11; Kinberg Gotländska slägter I:193 (Tab 7); Nyberg Gotländsk släktbok, s. 197.

¹⁶¹¹ Uakp 1707 14/12, 16/12, 17/12, 18/12, 19/12.

¹⁶¹² Uakp (minus) 1707 14/12, 16/12, 17/12, (majus) 18/12, 19/12.

B 1.465 ELAUS SAMUELIS TERSERUS

UM: 1706 (Elaus Sam[uelis] fil[ius],
Westm)

NM(vd): 1706 12/2

Född i Säter 1695 4/6. Son till kh Samuel Elai Terserus (B 1.342) och Christina Munktelia. Prv på sin faders kallelse 1722 31/7. Uppehöll tjänsten efter honom och sedan adjunkt på många ställen. Till slut rector scholae i Säter 1739 29/8. Oduglig som lärare (Muncktell). Fr.o.m. 1745 tvingades han hålla medhjälpare vid skolan på egen bekostnad. Död 1753 27/1 av lungdot. Gift 1736 2/3 m *Catharina Terrin*, komministerdtr i Torsång (död i Grytnäs i februari 1773).

Fadern kostade på T. privat informator och sände honom 1706 till Uppsala, men han var ej att göra något av (Muncktell). Han erlade 12 daler kopparmynt vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation. I en dråpmålsak avhandlad i consistorium minus i mars 1718 berättade Zacharias Holenius att han sökt musikanten Scharander hos T. och dalkarlen Carl Blankenhagen vittnade ”wid iag om afftonen i min Cammare sat och skref, hörde iag siungas i Therseri Cammare”.

Litteratur: Ekström 2.2, s. 894f; Muncktell III:463.

B 1.466 ERICUS ERICI BODERUS

UM: 1706 30/3 (Ericus Boderus Rosl)

NM(ros): 1705 8/5

Född omkring 1692. Besökte trivialskolan i Uppsala. Pedagog i Stockholm 1722, kollega i högsta klassen i Klara skola 1723. Död 1767 25/5.

B. torde varit under musiken i trivialskolan och fortsatt till universitetet. Han blev stipendiat i teol fak där han vt 1710 fick 15 daler kopparmynt ur stipendiernas böteskassa. Ht 1710 delades inga stipendier ut därför att akademiens kyrkohärbärgesspannmål för 1709 indragits till kronan. I december 1710 riktade han en supplik till konsistoriet om understöd av fattigkassan.¹⁶¹³ Han erhöll 30 daler och fick löfte om stipendium nästa termin på rekommendation av borgmästare Lohrman.¹⁶¹⁴ Vt 1711 placerades B. bland de inkommande stipendiaterna i fil fak, utan musikerbeteckning.¹⁶¹⁵ I december 1716 kontaktade Christian Zellinger stipendieinspektör angående insättning av B. efter den

¹⁶¹³ Orig egenhändigt 1710 22/12. UUA(I) E III a.10 p. 37.

¹⁶¹⁴ Uakp 1710 27/12.

¹⁶¹⁵ Uakp 1711 16/6 § 7.

avlidne Sven Pontan.¹⁶¹⁶ Han blev omedelbart stipendiat i med fak från ht 1716¹⁶¹⁷ men återfanns i teol fak klass 2 bland musici från vt 1717 t.o.m. ht 1723, då han ersattes av Ericus Ramelius (B 1.529).¹⁶¹⁸ Efter överenskom- melse med konrektor i trivialskolan 1719 fick B. behålla sina två socknar Almunge och Litslena,¹⁶¹⁹ vilka han torde haft redan i trivialskolan.

B. hade 1722 privat pedagogi med åtta lärjungar i Stockholm. Han tog ej akademisk examen men erhöll tillstånd att predika av ärkebiskopen.¹⁶²⁰ Blev kollega i Klara skola 1723, lärare på Barnhuset 1726–33. Avsatt från prästämbetet 1733 14/11 men blev återinsatt i ämbetet genom K brev 1735 28/11. B. hade 1737 som andre hörare/kollega i Klara skola spannmålslön 20 tunnor [= 45 daler silvermynt]. Död 1767 vid 75 års ålder efter 44 års tjänstgöring.

Bröllopsverser 1724 13/10 (medförf) till hr Olof Bromarck, rector cantus och kollega vid Maria Magdalena församling & j Maria Swan ”Ett wälsignat Ächtenskap” (sv vers, 12 tioradingar, musiknotiser)

Litteratur: Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:3; Stridsberg Klara skola, s. 64.

B 1.467 JOAKIM NERESIUS adlad von NERÉS

UM: 1706 15/8 (Joachimus Neresius,
Gothob)

NM(gb): [1706 17/6]

Född i Göteborg döpt 1688 17/6. Son till tyskfödde apotekaren Peter Neresius. E.o. amanuens i riksarkivet 1708. Auskultant i Svea hovrätt 1709 23/10. Från 1718 utomlands. Politie- och handelsborgmästare i Göteborg 1723 17/5. Handelsborgmästare i Stockholm 1728 7/5. Kansliråd 1729 8/5, politiker vid Arvid Horns sida. Adlad 1730 8/5. Avsked 1739 10/4. Död på sin egendom Haneberg (Söderm l) 1748 20/8. Gift 1) 1730 m *Catharina Schwede* d 1736 11/5; 2) 1737 9/6, *Cornelia Florentina Hildebrand* (omgift med Joakim von Düben 1751 16/12)

De tre åren i Uppsala har ej givit upphov till musiknotiser.

¹⁶¹⁶ Egenhändigt UUA(I) E III a:15, p. 1115.

¹⁶¹⁷ Uakp 1716 14/12 § 2.

¹⁶¹⁸ Uakp 1724 16/6 § 2.

¹⁶¹⁹ Domkap prot 1719 3/12 § 21.

¹⁶²⁰ Konsistorieprot Stockholm 1722 19/9.

N. efterlämnade en betydande förmögenhet. Det mest anmärkningsvärda i hans kvarlåtenskap var de stora bok- och musikalisamlingarna, som tyder på att han hade vida kulturella intressen. (Bouppteckning i Svea hovrätts arkiv E IX b:38). Biblioteket omfattade drygt 5000 titlar i bl.a. historia, religion, filosofi och statsvetenskap. Musikaliebeståndet innehöll en mängd instrument och olika noter (I 5.30, M 5.9). Under fyra dagar våren 1751 skingrades N:s värdefulla samlingar genom försäljning på Sthlms bokauktionskammare.

Skrifter: Berättelse om riksdagen 1726–1727 (Handlingar rörande Sveriges historia, d 40, Sthlm 1860, s. 280–353); verser till J. H. Roman, Kantat, HRV 604 ”Statt upp du trogna folk”, 1727.

Begravningsverser Då Kongl. May:tz högt-betrodde man och råd [...] Fabian Wrede [...] i graf til hvila lades, dat Sthlm 10 dec 1712. Omtryckt i D. Nordlindh, De rättfärdigas vinning [likpredikan över] gref Fabian Wrede [...], Sthlm 1713, s. 117–120.

Litteratur: Elgenstierna 5, s. 416; SBL bd 26, sp 508f (med anförd litteratur).

B 1.468 SAMUEL M. FRÖLING

UM: 1706 3/9 Ostrog

NM(ög): 1706 15/12

Född 1687 i Skönberga, son av sedermera kh i Skedevi Magnus Olavi Fröling. Magister 1716 12/6. Prv 1725 18/12. Gymnasieadjunkt i Linköping och kollega, konrektor 1722, rektor 1725, lektor i grekiska 1728. Kh i Vinnerstad och Motala 1734, kh och prost 1735. Död 1746 4/10.¹⁶²¹ Gift 1) 1723 m *Catharina Elisabeth Klingenberg* (d 1734 15/12); 2) 1736 6/7 m *Agneta Margareta Wittensten*, änka efter kh i Fornäs, S. Dahl. Barn, se Hm. Yngre bror till *Petrus Fröling* (B 1.449).

F. erhöll stipendium i teol fak klass 2 som musicus under Christian Zellinger från vt 1710 ersättande Nicolaus Hvalberg¹⁶²² till ht 1716. Som löneförstärk-

¹⁶²¹ Begr 1746 16/10 Vinnerstads kyrka (tyst begravning) av ”AminthORis” [A.O. Rhyzelius] (lat vers med personalier). KB 82 Aa, e 1700 Elh-Ge.

¹⁶²² Uakp 1710 16/6 § 4.

ning föreslogs de åtta musikanterna 1712 få dela på ersättning från de 10 socknar, som Zellinger tidigare disponerat.¹⁶²³ När denne supplikerade för att få behålla dem, hade F. och Ferdinand Zellbell den äldre (B 1.439) invändningar mot hans framställning.¹⁶²⁴ Vt 1713 tilldelades han 90 daler kopparmynt liksom J. Rooth (B 1.487) och P. Kempe (B 1.488) medan han från ht 1713 åter fick de normala 60 daler.

Verk: grat 1710 7/6 till magistrarna, östgötarna Zacharias Torpadius, Jacob Walldorf, Bothvid Liviin, Andreas Duræus ”Then bedröfwade Apollo öfwer den grymma Martis tyranni ... Ängslans tysthet är förswunnen, ingen sorg oss mera qwähl” (sv vers, C, bc) (Davidsson, Sv musiktr 102).

Skrifter: diss 1710 *Sublimitate sermonis interni*. Pres Marc. Engelsman. – diss pro gradu 1716 *De lenta festinatione Fabii*. Pres Fabian Törner. – 1739 synodalavhandling Linköping *Quæstiones circa locum de evangelio*. – Likpredikan över presidenten baron G. Cederhielm. Linköping 1741.

Litteratur: Davidsson, Sv musiktr nr 102; Lidén I:173, 470; Linköpings gymnasiums historia, s. 428; Odén Ög 1638; Westerlund & Setterdahl Hm 2, s. 310.

B 1.469 JOACHIMUS JOACHIMI JUNGSTEDT

UM: 1706 15/12 (Joachimus Joachimi
Jung, Gotl)
NM(gotl): 1707 19/2

Född i Visby 1686 5/9. Son till Jochim Jung, slotsfogde i Visby, handelsman och Margareta From, änka efter kapten From. Konstapel och artilleriskrivare. Död 1730 18/6. Gift i Visby 1711 5/10 m *Johanna von Lunden* (d 1747 25/4), dtr av sekreterare Olof von Lunden. 4 barn födda i Visby.

I konsistoriet behandlandes ett mål i december 1707 rörande gotlänningar som på kvällen 11/12 efter en ”collation” hos Axbergs gjort tumult på gatan. Enligt samtliga vittnen hade man ej spelat ute. Endast skriket och trallat. På källaren hade man däremot haft 3 à 4 fioler (I 4.102). De spelande var Johan Fineman (B 1.477), Martin Fries (16 år, B 1.464), ”Sven Ljungstedt” och Bened. Schöfdemarck (B 1.463).¹⁶²⁵

¹⁶²³ ULA Upps domkap B I:9 p 233. De tilldelades S. B. Pontan, S. Fröling, F. Zellbell d.ä., J. Eurenus, A. P. Sundius, P. E. Kempe, J. Rooth, A. Dahlin. Avgående frånträder och tillkommande tillträder.

¹⁶²⁴ Udkp 1712 23/12.

¹⁶²⁵ Uakp 1707 14/12, 16/12, 17/12, 18/12, 19/12.

Protokollföraren har slarvat. Någon Swen Ljungstedt finns ej i UM eller NM. Även de andra gotlänningarnas namn är förvanskade. De blev alla militärer.

Litteratur: Gustafson Gotlands nat, s. 12; Hallgren Gotländska släkter, I s. 267f; Kinberg Gotländska släkter, s. 186.

B 1.470 PETRUS MARCI SCHRÖDER

UM: 1706 15/12 (Petrus Marci

Schroderus, Gothl)

NM (gotl): 1707 19/2

Från Gotland. Härkomst och verksamhet okända.

Inventarium på böcker i en vit kista tillhöriga ”Dno Schröder Gothlando” bl. a. *Enchiridion Musicum*, ”Discants-bok” (M 4.45).¹⁶²⁶

Litteratur: Gustafson Gotlands nat, s. 12.

B 1.471 OLAUS OLAI BERGROT

UM: 1707 18/2 (Olaus Bergroot, Hels)

NM (häls): [1707 18/2] (Olaus Olavi

Bergroth, Haneboensis)

Född i Hanebo 168? Han synes tillhöra en köpmanssläkt från Söderhamn. Uppflyttad från Gävle trivialskola till gymnasiet 1703 9/5. Magister 1719 16/6, prv 3/7, pastorsadjunkt i Tierp 1719, komminister 1724. Död 1737 10/1. Gift m föregångaren Erik Strömbecks dotter *Anna*.

Præceptor 1713 12/9 för Jacobus och Isacus Faggot, Upl. Stipendiat från ht 1713 i teol fak klass 3, ej musicus,¹⁶²⁷ från vt 1715 klass 1, ej musicus till ht 1717. Hans intresse var uppenbarligen musikhistoria och musikteori. I *Instrumenta musica* hyllas han som lutspelare.

Förutom de utgivna dissertationerna höll B. på Hälsinge nation vid konvent i maj 1712 en oration *De artis musicae praestantia*. Första delen av *Instrumenta musica* refererar M. Mersennes *Harmonicarum libri duodecim* (1648) och A. Kirchers *Musurgia universalis* (1650). Den andra delen redovisar författarens iakttagelser bland annat om H. H. Cahmans orgel i domkyrkan (I 1.4.8).

¹⁶²⁶ 1714 18/8 UUA(I) E III :a:13 p. 405f.

¹⁶²⁷ Teol fak prot 1713 8/12. UUA(IV:1) A 1:3.

Skrifter: diss 1715 *De arbore scientiae boni et mali*. Pres Olaus Celsius. – diss pro gradu 1717 7/12 *Instrumenta musica*. Pres Johannes Vallerius. Dedicerad till teol prof Daniel Djurberg (inspektör Hålsinge nation), prof Joannes Steuchius, Andreas Abrahami Bro (Söderhamn), Nicolaus Berg (Söderhamn), handelsman Daniel Stenberg (Söderhamn), handelsman Marcus Botz (Söderhamn). Grat av Bernhard Brunnelius, Johannes Alinger och Johan Joh Fernæus som riktar sig till lutspelaren Bergrot.¹⁶²⁸

Litteratur: Bergrot övers E. Helenius-Öberg; Fant-Låstbom Hm III:182; Lidén I: 100, 507; Moberg Musikwiss 2, s. 11; Wikén & Lenner, s. 38.

B 1.472 NICOLAUS PAQUALIN

UM: 1707 26/2 (Dalek)

NM(vd): 1707 26/2

Född i Sundborn 1698 11/5. Son till Gustaf Paqualin, lagmansson från Finland, hade först varit ”hovmästare” hos landshövding Duwall i Falun och sedan blivit kronofogde, och Anna Danielsdtr av bergsmanssläkt. Magister 1725 8/6. Hade kondition som informator till 1729 då han blev prv 28/3, kallad av prosten i Arboga som adjunkt. Opponens vid prästmötet 1732. Vice pastor vid Drabantkårens avd i Arboga 1737. Kh i Odensvi 1746 17/8. Död 1750 8/1, begr 2/2 i Arboga stadskyrka. Gift 1) 1730 15/10 m änkan *Maria Elisabeth Rhode* från Uppsala (d 1734 2/2)¹⁶²⁹; 2) 1735 5/9 m *Catharina Casparsen-Burgman* från Finland, omgift 1753 med efterträdaren. Barn, se Muncktell.

Eftersom han inskrevs som minderårig hade P. preceptor. Han själv blev informator 1720 7/10 för Gustavus Christierni Fabricius och Haraldus Urlander, 1721 11/10 för Johannes Joh. Urlander, 1728 18/1 för Hans Phillip Urlander, alla från Dalarna. Musikalisk färdighet måste ha förvärvats i Uppsala genom Christian Zellinger.

P. sökte stipendium i juni 1722 och blev stipendiat bland musici under Eric Burman i fil fak klass 2 vt 1724, från vt 1726 – vt 1728 klass 1, ej musicus.¹⁶³⁰ Detta skedde som svar på alla musikstipendiaters skrivelser till ärkebiskopen och Uppsala domkapitel och till rektor och akademiska konsistoriet 8-9/6 1726. De anhöll att få terminspenningarna från socknarna för föregående års tjänst vid musiken eller att bli placerade i klass 1 (I 2.30). Anton Löfgrön (B

¹⁶²⁸ Översatt till svenska med kommentar av Eva Helenius-Öberg, Inst för musikforskning, Stockholms universitet vt 1968. Hon anser att Bergrot är författaren.

¹⁶²⁹ Lysning 11730 20/9, 27/9, 4/10 Upps domk församl E:1.

¹⁶³⁰ Uakp 1728 18/4 § 8. I fil fak prot 1728 12/12 stod P. bland utgående.

1.459) och Paqualin blev placerade i klass 1 i fil fak (ej musiker men de måste tjänstgöra vid behov) medan de sex övriga måste vänta till december 1727. P. hade varit borta ht 1728 men begärde att få tillbaka stipendiet. Han återfick det i fil fak klass 1 (ej musicus) vt 1729. Han avfördes dock p.g.a. bortovaro i december 1729.¹⁶³¹

Skrifter: diss 1722 *De puncto occasionis*, 1. Pres Johan Hermansson. – diss pro gradu 1725 *De puncto occasionis*, 2. Pres Anders Grönvall.

P e r s o n v e r s e r – från Uppsalatiden – riktar sig till överordnade, studiekamrater och släktingar: till Matthias Steuchius "Den Ädle och Wälborne...", d 1722 11/1 (sv vers, 7 sexradingar). – Samuel Troilius Johansson (d Uppsala 9-10/1 1722) "Den i Lifstiden..." begr Uppsala domk 1722 17/1 (sv vers, 8 sexradingar). – system Anna Paqualin, g m Eggert Lundström, bergsman vid Stora Kopparberg "Sorgeligt Affskied" begr Vika 1724 nov (sv vers, 11 fyrradingar). – (medförf) Tobias Westbladh, vd, resp för diss *De triade harmonica* Pres E. Burman, grat 1727 3/6 (lat vers). – madam Brita Margareta Rhode (d 1727 15/12), g m Anders Borell, kämnär och handelsman "Sorge-Sång...", begr Uppsala 1727 21/12 (sv vers, 16 sexradingar varav de båda sista = "Then Sal. Dödas sidsta Afskieds ord til the sina"). – Anders Borell & j Wendela Helena Gerdes, br Uppsala 1728 1/8 (sv vers, 13 sexradingar)

Litteratur: Ekström 2:2, s. 703f; Lidén I: 232, 216; Muncktell Hm I:373.

B 1.473 JOHAN CORNERUS

UM: 1707 7/6 (Johannes Cornerus

Ostrogot)

NM(ög): 1707 26/10

Född 1684 6/2 i Östra Stenby. Son till kh Johannes Samuelis Cornerus och hans andra hustru Rachel Austrelius. Hautboist vid Livgardet 1708 vilket torde förutsatt musikalisk utbildning redan innan Uppsalatiden. Från denna saknas alla uppgifter. Överförd med rekryterna till Riga samma år men återkom därifrån 1709 28/11. Avsked 1715 1/5.

¹⁶³¹ Fil fak prot 1729 13/12.

Bröllopsverser Sthlm 1712 29/5 till kollegan Olof Lindsten, musiker och hautboist under k livgardet & j Agneta Ulrica Wiger (sv vers, del två 4 fyra-radingar, musiknotiser)¹⁶³²

Litteratur: Mårtenson Biografiska uppgifter, s. 56; Odén Ög 1653; Westerland & Setterdahl Hm 3, s. 352 (fadern).

B 1.474 ABRAHAM DALHEEN

UM: 1707 7/6 (Abrahamus Dalenius

Ostrogot)

NM(ög): 1707 7/6

Född c. 1690 i Dagsbärg. Son till Jonas Dalheen. Karriär som kanslist i Stockholm. Notarie i riksens ständers kontor till 1723 då han arresterades. Dömd att mista liv, ära och gods 1723 23/7 omvandlades till 2 års fängelse i Marstrand. Återfick äran genom kungl resolution 1727 8/11. Kallades vid hustruns död sekreterare och vid sin död bokhållare, i bouppteckningen notarie i ständernas kontor. Död 1728 10/2. Gift m *Justina Maria Selberg* död 1727 19/6. Barn enl bouppteckningen *Maria Magdalena* f 1718, *Johan Abraham* f 1722.

D. var elev i Norrköpings skola samt i Linköpings gymnasium 1703, där han torde förvärvat goda musikkunskaper. Under studietidens utbildning i juridik var han notarie hos häradshövdingen i Olands och Frösåkers härader Petrus Nobelius (B 1.351).

På Christian Zellingers begäran blev D. stipendiat bland musici i klass 2 i fil fak vt 1708, ersättande Petrus Qwast/Castorin (B 1.372) som varit frånvarande ett helt år (då D. vikarierade)¹⁶³³ till vt 1710 (då lista över stipendiaterna saknas). Denna termin utbetalades endast halvt stipendium eftersom tiondespannmålen dragits in till krigsmakten.

Knappt hade han kommit till Uppsala förrän han började skriva personverser. Från peståret 1710 finns flera begravningsdikter, bland dem en med sångstämman till Harald Vallerius hustru men även ett bröllopskväde med melodistämman till guldsmeden Ivar Pahlin. Hans första hyllningsvers var till Christina Vallerias bröllop 1708 med Olof Retzell (B 1.405).

¹⁶³² Denne stud. mus. och hautboist under livgardet (1709) har skrivit välkomstsång när Karl XII återkom till Sverige 1714 ”Den klara solen utur dunckla Månens mörker ånyo...uprunnen”. S-Uu Vmhs 5. En bröllopssång av honom är Davidsson Sv musiktr nr 105. Han har enligt Kjellberg Kungl musiker, s. 202 deltagit i Ulrika Eleonora den yngres bröllop i Stockholm 1715 25/3. Inga spår finns i UM eller NM.

¹⁶³³ Fil fak prot 1708 19/6 § 1.

I bouppteckningen 1728 22/2 upptages under Böcker in folio: ”Någre stycken [överstruket] musicaliske notböcker somliga med redt? Papper. Till-sammans 3:-”.

Verk: till fru Elisabetha Holts, g m Harald Vallerius, matem prof, d 1710 12/2 av pesten begr 20/2 Upps domk, (sv vers, del två 6 numr sexradingar med musik). Melodistämman i sopranklav ”Jag går bort til lust och frögd, intet kan mig mer förnöya” (Davidsson Sv musiktr 101) KB Verser ensk B2o:12 nr 46. – mästern Jvard Pahlin, guldsmed och borgare i Uppsala & j Anna Margareta Sivertz, dtr till rådman Johan Sifwertz, br 1710 13/4 ”*Af Deras Bekante*”, (sv vers 22 sexradingar + 4 numr åttaradingar med musik). Melodistämman i sopranklav (ej medtagen i Davidsson Sv musiktr). KB Verser, ensk B2o:12 nr 79.

Bröllops- och begravningsverser till Olof Retzell, sekr vid Stora Sjötullen & j Christina Valleria, br Sthlm 1708 27/12 ”*Af Dundrande Echo*”, (sv vers, bl.a. ”Le Ballet d’Erlebach”¹⁶³⁴, 4 numr nioradingar). – Lars Pahlin, köp- och handelsman i Sthlm & j Sara Qwist, br Sthlm 1709 10/10 ”*Af Dalerna*” (sv vers, 10 sexradingar + 2 numr tioradingar, rubr ”Air”). – [offer för pesten:] j Elisabeth du Bourdieu (d 1710 16/9), begr Maria k 1710 17/9 av Elias A. Grizelius [med bläck]: ”in nomine subscripto fecit A. Dalheen” (sv vers, bl.a. 7 sexradingar). – j Helena Lausman (d i Sthlm 1710 4/11 på sitt 17. år), begr Klara k 1710 nov ”*Af Dalharna*”, (sv vers, del två 5 numr sexradingar). – Hindrich Bilou, perukmakarmästare och organist i Maria förs och hustru Catharina Gratsius gift i 16 dagar (båda döda 1710 12/12), begr Maria k 1710 14/12 ”*Af Dalheen*” (sv vers, del två 8 numr åttaradingar) ”Then Sal. Dödas sidsta Concert med sina wälklingande Instrumenter på en dagz lefnad efter sin Wän”. – Hindrich Heerdhielm, v pres i Svea hovrätt (d 1712 10/9), begr Klara k 1712 15/9 (sv vers) [Melander 2082]. – Albin Müller, adlad Grundelstjerna, advokatfiskal i kammarkollegium & j Catharina Insensstjerna, br Sthlm 1713 6/1 (sv vers, del två 6 sjuradingar). – fru Ulrika von Düben, död 1715 26/2 (sv vers, 9 sexradingar). – Andreas Forsberg, handelsman & j Ingeborg Cederbord, br Bår 1717 12/5 (sv vers, musikantydan). – David Köpke, mästare i bagarämbetet & j Catharina Smitt, br Sthlm 1720 1/9 (sv vers, fyrradingar).

Litteratur: Davidsson Sv Musiktr 101; Odén Ög 1654; SBL 9, s. 647.

¹⁶³⁴ Philipp Heinrich Erlebach. Av denne finns två musiktryck i S-Uu: *VI ouvertures* 1693 Utl.instr.mus. i tr 58:2 och *Sonata seconda* 1694 Utl.instr.mus. i tr 58:1.

B 1.475 JOANNES (JÖNS) JACOBI EURENIUS

UM: 1707 9/9 (Johannes E., Angerm)

NM(ångerm): 1707 sept (Joannes Jac.

Eurenus)

Född 1688 11/8. Son till prosten i Nora, Jakob Eurenus i hans tredje gifte m Elisabeth Blanck. Stud i Lund 1705 30/10, i Uppsala 1707. Diss 1715, pro gradu 1716, fil mag s.å. 12/6. Konrektor vid Härnösands skola 1719, lektor i matematik vid gymnasiet med k fullmakt 1721 11/1, medlem i konsistoriet 1722 6/6. Prv 1723 26/5, kh i Torsåker 1724 14/10 (1725). Död 1751 4/5. Gift 1720 6/1 Sollefteå m *Catharina Renhorn*. Barn, se Bygdén Hm.

E. åtog sig att orera på nationen 1708. Det skedde 1709 14/5 med *Ligate de Juimicitiiis*.¹⁶³⁵ Enligt Ångermanlands nations protokoll¹⁶³⁶ kunde hösten 1710 och hela 1711 inte hållas några orationer på grund av pesten som florerade. Enda undantaget var Andreas Sundius (B 1.451), som ”orerade de musica”. I samband med detta blev han och E. valda till seniorer. E. utnämndes 1712 15/3 som opponent för nästa disputation. Han opponerade i maj 1713 över ett kapitel ur Pufendorfs dissertation. 1715 30/11 valdes E. som kurator efter mag. Thelin. Från mars 1716 till maj 1717 nämns Sundius och E. som kuratorer.

E. var stipendiat i jur fak klass 2 som musicus under Christian Zellinger från vt 1711 då han efterträdde Andreas Duræus (B 1.447) till ht 1713. I maj 1713 klagade E. till rektor att dir cantus Zellinger utan orsak uteslutit honom ur Collegio Musico. Anledningen var ”ett missförseende på en tact”. Zellinger hade därför skällt ut E. och dessutom börjat castigera [straffa] honom i exercitiesalen. Då E. anmärkte att rektor beordrat honom att fortsätta spela sin stämma, tills saken behandlats på behörig ort, hade Zellinger menat att dylikt ej sorterade under rektors jurisdiktion.¹⁶³⁷

Zellinger föreslog i juni 1714 Andreas Örström som efterföljare till E., eftersom han ”vid förra Rectoratet hafver Tagit sit afskied ifrån Musiquen”.¹⁶³⁸

Han var en förträfflig kantor och musiker, hade dessutom en ofantlig lätthet att skriva både latinsk och svensk vers (Bygdén).

Skrifter: diss 1715 20/6 *De literis*. P 1. Pres Johannes Steuchius.

Ded till P. och A. Asp (lat vers), till brodern Abraham Eurenus, pastor i Åkarp och Vittsjö.

¹⁶³⁵ UUB U 1604a.

¹⁶³⁶ UUB U 1604a.

¹⁶³⁷ UUA(I) E III a:12, p. 275f. 1713 22/5.

¹⁶³⁸ UUA(I) E III a:13 p. 285.

– diss pro gradu 1716 14/5 *De antiquitate et origines literarum græcarum et runarum*. P 2. Pres Johannes Upmarck-Rosenadler.

Ded till professor M. Steuchius (lat vers, 5 fyraradingar), borgmästare Magnus Sundström, brodern J[acob?]. Eurenus, O. Hellström, farbrodern G. in de Betou, svågern P. Limnerius, brodern E. Wattrang, rector musices vid gymnasiet i Härnösand.

– En präst i sin prydnad, eller Grundelig afhandling angående en prästmans och Christi tjenares ämbetes-skyldigheter, emot Gud och hans dyrtköpta församling; för flere år sedan sammanskrefwen af nu mera framledne probsten ... Jöns Eurenus. Stockholm: 1770.

P e r s o n v e r s e r till akademiker: till Carolus Biörkman, ung student (d 1713 13/6), begr 1713 21/6 (lat vers). – Sveno Pontan, begr dec 1715 (lat vers, musikmetaforer). – (medförf) Eric Burman resp för diss pro gradu *De proportione harmonica*. 2. Pres Johannes Vallerius, grat 1716 6/6, (lat vers). – (medförf) Johannes Schoumacher resp för diss pro gradu *De Gothlandia*. 1. Pres Joannes Steuchius, grat 1716 7/6 (lat vers). – (medförf) teol dr Georgius Wallin d.ä. "Laurus in tumulum", parentation 1723 29/9 (lat vers "Religiose posita")

Litteratur: Bygdén Hm IV:150f; Lidén I: 445, 498; Modin-Söderberg Nrl, s. 53; Sv ättartal 10:197; Wilner LM.

B 1.476 ERIC GUSTAF NORBELIUS

UM: 1707 25/9 (Ericus
Norbelius, Fiedrund)
NM(fjärdh): 1707 4/7

Son till pastor Eric Laurentius Norbelius i Åker och Dalby och Engelborg Sandel. Tredje kollega i Uppsala trivialskola 1725. Död 1727.

Inskriven i UM sannolikt som minderårig med rekommendationsbrev av Västerås gymnasiums rektor. Informator för Ericus Svedbilius, Fjärdh 1726 26/10.

I konsistoriet förevar under febr, mars och maj 1724 – med dom Uakp 13/5 § 1 – ett slagsmål på Sifwertz källare anmält 14/2 av auditören Andreas Sparrman och N. Det framgår att deras lag sjungit visor. Motparten hade även sjungit, men på ett mer aggressivt sätt: någon eller några hade gått fram och tillbaka sjungande. Namngiven visa: "Mina skal intet swika". Namngiven sångare var Johan Hillman (B 1.533).

Litteratur: Fant-Låstbom I:128 (fadern).

B 1.477 JOHAN(NES) GOTTOFRIEDI FINEMAN

UM: 1707 30/10 (Johannes Fineman
Gothl)

NM(gotl): 1707 8/11

Född 1689 13/3 i Visby, son till syndicus (stadssekreterare) Gottfried Fineman. och Sofia Endislöf. Löjtnant 1713 vid ståndsdragonkompaniet på Gotland och deltog i kriget. Avsked 1722 då kompaniet avdankades. Examen 1722 som lantmätare, verksam från 1725. Död 1758 17/2 på sin egendom Dede i Follingbo sn. Gift 1) 1714 m *Magdalena Katarina (Maria) Bacherus* f 1692, d. 1739 prästctr fr Follingbo; 2) Visby 1740 m *Justina Margareta (Catarina) Friedenreich* f 1716, d. 1761 i Sthlm som oldfru vid hovet. F. hade barn i båda äktenskapen se Kinberg, Hallgren.

Inskriven i UM med privat preceptor. I december 1707 hölls mål mot gotlänningar som på kvällen 11/12 efter en "collation" hos Axbergs gjort tumult på gatan. Enligt samtliga vittnen hade man ej spelat ute, endast skrikit och trallat. På källaren däremot hade man haft 3 à 4 fioler (I 4.102). De spelande var F., Martin Fries (B 1.464, 16 år), "Sven Liungstedt" (B 1.469) och Benedictus Schöfdemarck (B 1.463).¹⁶³⁹

Diss pro gradu 1717 4/9 av brodern, Laurentius Bacherus, *De veritate ex falsis*. Pres Johannes Vallerius, innehåller dedikation till F.

Litteratur: Ekstrand Svenska landtmätare 1628–1900, s. 140; Gustafson Gotlands nation, s. 12; Hallgren Gotländska släkter I, s. 165f; Kinberg Gotländska släkter, s. 186; Sv ättartal XIV, s. 68.

B 1.478 JACOB TÖRNER

UM: 1707 6/12 (Jacobus Törner, Ups)

NM(upt): - -

Född 1700 i Uppsala son till prof Fabian Törner och Anna Arrhenia. Docent vid Uppsala univ och biblioteksamanuens. Död ogift 1732 22/1 efter lång sjukdom.

T. skrevs in som 7-åring, torde ha bott hos föräldrarna och sannolikt fått undervisning av preceptor. 1724 förekom han i mål där dansmästare P. Malpart (B 2.15) anklagade löjtnanten N. Hoffman, som undervisade studenter i dans i strid mot hans privilegium.

¹⁶³⁹ Uakp (minus) 1707 14/12, 16/12, 17/12, (majus) 18/12, 19/12.

Tillsammans med Johan Ihre (B 1.527), G. Hvalström (B 1.532), J. Silfverling (B 1.526) och J. G. Christiernin (B 1.528) lämnade han i maj 1727 intyg på begäran av H. C. Engelhardt om berömvärd privatundervisning ”så wäl uti Theoria som Praxi musica...”.¹⁶⁴⁰

Som biblioteksamanuens lämnade han i februari 1730 en förteckning på de maskiner och saker som han lagat i biblioteket och kabinettet.¹⁶⁴¹ Bibl Georg Wallin ansåg att hans begäran om 10 plåtar för reparation av [det augsburgska] konstklaveret var för hög. En reparation i juli 1707 kostade endast 24 daler kopparmynt (I 2.34).¹⁶⁴²

T. jordfästes 1732 27/1 i Uppsala domkyrka på stora gången av Mag. Trast men gravsattes i egen grav i Gamla Uppsala.¹⁶⁴³ Kyrkvärdsräkningen tog upp för klockorna, bårklädet och jordfästning på gången 39 daler kopparmynt.¹⁶⁴⁴

P e r s o n v e r s e r till närstående akademiker: till fru Maria Schütz (d 1716 10/10) g m prof Laurentius Arrhenius, begr Uppsala domk 1716 18/10 (sv vers). – fru Elisabet Spegel, g m prof J Steuchius begr Upps domk 1720 28/7 (sv vers, 6 fyraradingar + ”Graf-Stenen”). – hr Mattias Steuch (d 1722 11/1) begr 1722 17/1 ”Klage-Sång...” (sv vers, 8 sexradingar). – mormor, fru Anna Fornelia (d 1727 28/11, 77 år) änka efter prof Jacob Arrhenius begr Upps 1727 12/12 ”Graf-Skrift” (sv vers, 11 fyraradingar).

Litteratur: Anrep Sv släktboken I:58.

B 1.479 ERIC JACOBI BURMAN

UM: 1707 13/12 (Ericus Burman,
Westrob)

NM(västerbotten): 1707 14/12

Född 1692 23/9 i Bygdeå. Son till kh Jacob Laurentii Burman¹⁶⁴⁵ och Kristina Bozæa. Fil mag 1716 12/6. Grundade skola och undervisade i matematik i Stockholm 1716–1719. Informator för Olaus Elgfoth (Gothob) 1719 29/6. Adjunkt i matematik i Uppsala 1719 4/9. Sekreterare i Vetenskaps societeten (Bokwettesgillet eller Societas literaria Sueciæ) vid dess ombildande i november s.å.; director musices och organist i domkyrkan 1719 6/12. Avsade sig organistsysslan vid tillträdet som professor i högre matematik (astronomi)

¹⁶⁴⁰ 1727 26/5 orig UUA(I) E III a:27 p. 479.

¹⁶⁴¹ Egenhändigt 1730 28/2. UUA(I) E III a:29 p. 249–254.

¹⁶⁴² Egenhändigt 1730 19/3. UUA(I) E III a:29 p. 518f

¹⁶⁴³ ULA Upps domk förs F a:1.

¹⁶⁴⁴ 1732 27/1. Upps domk dep 55 häfte (II).

¹⁶⁴⁵ Enligt Hülphers, s. 299 skänkte denne på 1690-talet ett orgelverk till kyrkan i Bygdeå.

1724 1/10. Avsatt som director musices september 1727. Inspector musices 1728 16/3. Ledamot av Royal astronomical society London 1728. Död i Uppsala 1729 3/11. Gift 1721 8/10 med *Anna Elisabet Reftelia* dtr till prof Johan Reftelius, omgift 1731 8/10 med prof Andreas Boberg. Barn: *Christina Elisabeth* f 1722 22/8, 30/8 dp i hemmet, jordsattes 1723 9/8 i domkyrkan; *Johan Jacob* f 1724 3/6, dp 4/6; *Justina* f 1727 23/1, dp 24/1; *Elisabet Mari* dp 1730 22/3.

B. var elev i Piteå skola 1703 men ej i Härnösands gymnasium p.g.a. olyckshändelse. Han inskrevs som 15-åring i Uppsala universitet och blev aktiv i Västerbottens nation. Den dubbla utbildningen som musiker, musikteoretiker och astronom kom till slut att ligga honom i fatet eftersom han förbjöds att samtidigt inneha två statliga befattningar som director musices och professor i astronomi.

Innan han fick anställning skrev han personverser till norrlänningar, medstudenter och stockholmare varav åtminstone en parodivisa (se nedan).

Musikutbildning

B. erhöll ej musikstipendium. Auditören Anders Zellbell (B 1.420) var hans första lärare på klaveret.¹⁶⁴⁶ Harald Vallerius (B 1.236) och Johannes Vallerius (B 1.355) nämns av Mattheson som hans lärare i musikteori, Christian Zellinger (B 2.9) som instrumentalmusiklärare: „Buhrmans Lehrherr, in der Instrumental-Musik, war Christian Zellinger, ein sehr berühmter Tonkünstler zu der Zeit, und Director der Musik an der Cathedral-Kirche zu Upsal.“¹⁶⁴⁷ Zellinger nämns även av Gerber som B:s lärare i praktisk musik.

Mattheson anger B:s valspråk vara ”Sine musica se quidem vivere non posse” (Utan musik kan man förvisso ej leva). Johannes Haraldi Vallerius valspråk ”Qui Musica non afficitur, eum non hominem, sed bestiam esse oportet” (Den som inte påverkas av musik, honom höves det ej vara människa utan djur,) citerades ofta av B. enligt Mattheson, Ehrenpforte, s. 29.

Jacobus Erixi Orre (B 1.480) och B. hade 1/5 1715 spelat i gästbud efter bröllop i madame Stenders gård. Några studenter hade dansat där, en satt inne hos musikanterna, en annan gick dit för att höra på musiken. Bråk hade uppstått på natten. Det beslutade straffet på vatten och bröd i slottet upphävdes av consistorium majus.¹⁶⁴⁸

¹⁶⁴⁶ Uakp 1725 9/10 § 5.

¹⁶⁴⁷ Ehrenpforte, s. 28.

¹⁶⁴⁸ Uakp (minus) 1715 6/5, 11/5, 17/5, (majus) 28/5.

Organist och Rector cantus

B. sökte i december 1718 "Directeurs och Organist Sysslan" och fick dem i december 1719 med samma villkor som Christian Zellinger.¹⁶⁴⁹ Vid barnens dop kallades han "Capell Mästaren wijd domkyrckian". 1721 utställdes K brev att han fick åtnjuta Zellingers personliga lönetillägg på 107 1/2 daler silvermynt.¹⁶⁵⁰

(Vt 1719)	5	Vt 1722	5	Vt 1725	7
Ht 1719	4	Ht 1722	7	Ht 1725	5
Vt 1720	3	Vt 1723	7	Vt 1726	7
Ht 1720	3	Ht 1723	7	Ht 1726	7
Vt 1721	4	Vt 1724	8	Vt 1727	8
Ht 1721	5	Ht 1724	7	Ht 1727	8

Fig 10. *Antal musikstipendiater under Burmans tid.*

Under B:s tid som director musices uppgick ensemblen till mellan 3 (1720) och 8 stipendiater. Därtill kom ett antal exspektanter.¹⁶⁵¹ Åtminstone 8 stipendiater eftersträvades för den officiella musiken men antalet uppnåddes sällan. Kantor Georg Schmidt (B 1.522) uppgav emellertid att han från tidigast vt 1721 deltagit som sångare för att förstärka ensemblen (till vt 1724).

Vt 1726 – ht 1727 var Anders Zellbell (B 1.420) vikarierande director musices.

Notiser om B:s *orgelspel* eller uppdrag vid bröllop och fester som stadsmusikant saknas i dokumenten. Det saknas även notiser om framföranden av akademiska kapellet under B:s tid förutom på Fredrik I:s kröningsdag 1720 3/5 då Västmanlands-Dala nation firade med stor illumination med transparanger i landskapssalen. Kuratorerna och några seniorer hade inbjudit rector magnificus, inspector [J. Swedberg], åtskilliga professorer, några grevar, baroner och adelsmän och några docenter. "Capellet uti staden var och tillstädes, att

¹⁶⁴⁹ Uakp 10/12 1718 § 6; 16/11 1719 § 3; 1719 2/12 § 9; UUA(I) D VI:1 f 244: 1719 6/12. fullmakt för Eric Burman som director musices och organist.

¹⁶⁵⁰ UUA(I) D VI:1 f 248 1721 1/4.

¹⁶⁵¹ En sådan var Sven Hof (UM 1721) sedermera inspector musices i Skara (Se Vi äro musikanter alltifrån Skaraborg, 1983, s. 139f). Han vidareutbildade sig på träblåsinstrument, klaver och fiol i Uppsala. "De första åren jag wistades i Upsala war Astronomiæ Professor Burman Kapellmästare wid Akademien, och dref Musiken der så högt, att det Akademiska Kapellet gaf litet efter det Kongliga i Stockholm" Hof donerade musikteoretiska skrifter och en stor samling musikalier i handskrift till Skara gymnasium. Däribland finns två verk daterade 1729 nämligen Christian Friedrich Witt, *Sviter* för 2vl, haute contre, b (S-SK 231:19) och anonym *Bourré* för 2vl, b (S-SK 231:26). De odaterade verken består mest av kammarmusik av italienska tonsättare.

hedra conventet med musiqve”.¹⁶⁵² Detta måste tydas som akademiska kapellet under ledning av B.

1731 beklagade sig domkyrkorådet att H. C. Engelhardt ej som brukligt försåg orationer på konungens och drottningens födelsedagar med musik.¹⁶⁵³ Detta kunde därför ha varit fallet under Burmans tid.

B. förekommer som kreditgivare i orgelbyggaren Isac Risbergs (B 8.10) slutkvittens för positivet i domkyrkan 1710 2/9: ”Dito påtager sig Hr Mag: Öjer att betala till Mina Creditorer” bland andra ”Studiosus Mons: Burman” 46:20 daler kopparmynt.¹⁶⁵⁴ Mag. Burman skulle dessutom erhålla 6 daler som ersättning som han lagt ut 1721 för en stig kol.¹⁶⁵⁵

B. avsåg sig organistsysslan vid tillträdet som professor i högre matematik 1/10 1724. När den nya orgeln började förhandlas med Johan Niclas Cahman önskade han dock uppehålla sin tjänst åtminstone till 1726. Utan att vara delaktig vid förhandlandet av kontraktet, åtog han sig att omförhandla priset med Cahman och lyckades pruta 4 000 daler kopparmynt, något som denne senare ångrade. B. erbjöd sig även att bevaka byggnadsarbetet och verkställa avsyningen. I memorial till domkyrkorådet 1727 1/8 anförde han Punkt 1. Påminnelse om sin lön enligt memorial 9/5. Punkt 2. Angående nedtagning av Risbergs positiv och ombyggnad av läktaren. Punkt 3. ”Om ett par Pukor till musiquen i Domkyrkjan skulle kunna inlösas för 30 Plåtar, som en annan gång ej torde kunna fås under 40 Plr”.¹⁶⁵⁶ Domkyrkorådet som sammanträdde samma dag kunde ej besluta om ersättning, ej heller om pukorna (I 2.32).

Domprosten Daniel Djurberg och prof Eric Reftelius i domkyrkorådet framhöll att B. var omistlig tills orgelverket blivit färdigt enligt kontraktet.¹⁶⁵⁷

I samband med frågan om resterande ersättning till orgelbyggare Johan Niclas Cahman i november 1731 drog prof Reftelius upp den avlidne B:s insats vid orgelverkets projektering och anhöll om pengar till B:s barn. Barnens förmyndare och farbror hade lämnat Reftelius ett brev från Cahman till B. 1725 8/11 vari Cahman sade att B. drivit det hela så väl att han borde få en diskretion av domkyrkan.

Som rector cantus klagade B. i mars 1722 över att det inte fanns någon stor tavla med [not]linjer ”hwar af sker, att [jag] intet som sig bör kan underwisa

¹⁶⁵² UUB U 1115a.

¹⁶⁵³ Moberg Musikwiss 2, s. 14.

¹⁶⁵⁴ Orig KA, Länsräk Upps län 1714 verifikation vol 6 p. 25274.

¹⁶⁵⁵ Udrp 1723 6/4 § 14.

¹⁶⁵⁶ Egenhändigt ULA Upps domk dep 5 nr (110/11).

¹⁶⁵⁷ ULA Upps domkap dep 1 (f) p. 93.

piltarna uti musiqven”.¹⁶⁵⁸ Undervisningen i skolan och ledandet av psalmsången i domkyrkan överläts på notarierna, såsom det varit under Vallerius tid. Detta hängde intimt samman med sockengången. B. försökte 1722 egenvilligt ta några socknar från skolan, men i september beslöts att socknarna Harbo, Edebo, Gran ej skulle överföras på honom som rector cantus (som egentligen skulle ha 6 socknar) utan behållas av kantor Georg Schmidt (B 1.522), som skulle undervisa i cantus *figuralis*.¹⁶⁵⁹ På gamla dagar angav Schmidt att denna undervisning skedde på onsdagar och lördagar kl 3–4 (i stället för den vanliga timmen kl 2–3) för sådana som hade håg och fallenhet.¹⁶⁶⁰

B. som haft uppdrag att utse en tjänlig person när Schmidt slutat fann 1724 Laurentius Kullman (B 1. 515) kompetent i *cantus choralis* för gudstjänsterna i kyrkan och undervisningen i skolan. Tills Kullman erhållit tillräcklig kompetens erbjöd sig B. samtidigt att själv svara för undervisningen i *cantus figuralis* mot de till undervisningen av diskantisterna anslagna socknarna Harbo, Edebo och Gran.¹⁶⁶¹ B. anförde i frågan i april 1725 att han själv i två års tid [från vt 1720?] skött undervisningen på de vanliga timmarna i *cantus figuralis*, emedan ingen annan kompetent lärare fanns. Det ena året [1720] lämnades dock socknarna till andra skolbetjänter. Det andra året [1721] gavs de åt en nykommen kantor [Georg Schmidt] som dessutom fick överta undervisningen i *cantus figuralis*. Schmidt hade visserligen fått undervisning av B. men han var enligt honom inte alls kompetent.⁵⁸ Samtidigt försvarade B. kantors fem notariatsocknar för *cantus choralis* och tre rector cantus-socknar för *cantus figuralis*, men ”bör de som njuter sådan lön i gengäld göra skolan skälig tjänst”.

Angående director musices tre socknar såsom rector cantus vid skolan framhöll B. för egen del att han gått upp i skolan under kantorernas timmar för inspektion och ”gifwit den anledning [handledning] och rätt methode att anställa sina informationer effter.” Han hade i tur och ordning utan ersättning undervisat de nykomna tämligen olärda kantorerna Johannes Mehmer (B 1.537) och Olaus Fors (B 1.542).¹⁶⁶²

I december 1725 lämnades memorial till domkapitlet angående kantorerna J. Mehmers och O. Fors tjänstgöring. Dessa hade begärt förslag av B. som avgjorde:

¹⁶⁵⁸ Upps domkap G II 1a:1 d.

¹⁶⁵⁹ Udkp 1722 19/9.

¹⁶⁶⁰ Upps domkap G II 1: a1 c.

¹⁶⁶¹ Upps domkap E V:140:1 p. 987.

¹⁶⁶² Katedralskolan -1750 nr 37.

2. I kyrkan sjunger Mehmer, som har en bättre röst i högmässan och Fors i afton-sången. I ottesången uppvaktar de varannan dag.
3. I bönestunderna på morgonen och aftonen samt veckopredikningarna tjänstgör de varsin månad.
4. I kyrkan – men ej i skolan – tillåts de byta med varandra.
5. ”Torde wara anständigt, att vid högmässan de fyra största högtidsdagar, näml Juhl- Påsk- Pingst- och Nyårsdagen Cantores bägge stå i Choret tillsammans”.

I november 1724 angavs i kanslersbrev att Arvid Arrhenius skulle efterträda B. som fil adj. Samtidigt begärdes uppgift om akademien hade förslag på någon som kunde efterträda B. som director musices. Akademien bad dock kanslern att B. skulle få behålla sin lön som adjunkt och det han dittills haft som director musices tills han fick njuta sin professorslön.¹⁶⁶³

B. ville behålla organistsysslan 1725 och erhöll positivt beslut i maj 1727.¹⁶⁶⁴ Men han skulle mista organistlönen, borde också resa ut, som han lovat enligt nytt beslut av universitetskanslern i aug. Kravet upprepades av kanslern i juni 1728.¹⁶⁶⁵

I juli 1727 skrev B. till Justitiekanslern angående befarat angrepp mot hans director musices-befattning, ”direktionen över kyrkomusiken”, som han hade vid sidan av professorstjänsten. Tidigare hade han godvilligt avstått från organisttjänsten. Lönen på 187½ daler silvermynt var personligt augment, ej på ordinarie stat, varför B. ansåg det ej strida mot k förordning om flera tjänster. Justitiekanslern svarade att så länge ännu ingen anmälan skett, kunde JK ej befatta sig härmed.¹⁶⁶⁶

I en skrivelse till kanslern 18/8 1727 hävdade konsistoriet, att director musices borde vara en professor, ty en ostuderad ”direktör” skulle sakna all auktoritet över studenterna, vilka möjligen kunde hålla sig för goda att spela tillsammans med kyrkans och stadens ordinarie musikanter, ”dem de eljest kunstpfeiffer kalla”. Samtidigt beslöt konsistoriet att prof B. fick behålla sin dir.mus. tjänst.

Ansökningar i oktober 1725 angående den lediga tjänsten som director musices och organist efter Burman inlämnades av stud Anton Löfgrön (B 1. 459) som varit elev till honom och av auditören Anders Zellbell (B 1.420) som hade varit B:s första klaverlärare.¹⁶⁶⁷ B. ansåg Zellbell vara ”färdigare på klaveret”.

¹⁶⁶³ Uakp 1724 28/11 § 12; 1724 12/12 § 1.

¹⁶⁶⁴ Uakp 1725 30/10 § 6; 23/12 § 5; 1727 27/5 § 20.

¹⁶⁶⁵ Uakp 1728 5/6 §13.

¹⁶⁶⁶ RA Justitiekanslersämbetet C I a:2 f 20v.

¹⁶⁶⁷ Uakp 1725 9/10 § 5.

Löfgrön hade redan efter Zellingers död 1718 sökt tjänsten som director cantus och organist men ansåg då att rector cantus-tjänsten ej behövde förenas med organist-tjänsten.¹⁶⁶⁸ När han återkom som sökande 1725 angav rektor Johannes Malmström till hans förtjänst ”att han är en persona academica, är habil i många instrumenter, nyckter [förståndig], förstår compositionen samt erbjuder sig att undergå prof”.

Inspector musices

B. anhöll i brev till Justitiekanslern 1729 1/7 om k konfirmation på sysslan som inspector musices och augment på 187 1/2 daler silvermynt, så länge som han uppfyllde det som i K brevet 1721 1/4 motsvarade augmentet, bland annat ”att jag med mina instrumenter och musicalier domkyrkian, som alsintet sådant sjelf eger, betjenar”. (I 2.33).¹⁶⁶⁹

Administrativa tjänster

B. var i juni 1725 bland stipendie-inspektorerna och dessutom boktryckar-inspektor.¹⁶⁷⁰ Ht 1725 och vt 1726 upprättade han förteckningen över kungliga stipendiater i fil fak.¹⁶⁷¹ Som tillförordnad i juni 1726 gjorde han förteckningen över stipendiater för midsommarterminen.¹⁶⁷²

Socknarna som avlöningsförstärkning

När B. tillträtt som director musices ansökte han om att musikstipendiaterna finge behålla sina socknar. Det beslöts 1720 att de skulle besökas för insamling av medel genom skolrektors försorg och att director musices skulle fördela medlen mellan stipendiaterna. B. var 1725 beredd att till skolan återlämna socknarna, om musikstipendiaterna placerades i högsta stipendieklassen. 1726 skrev alla 8 musikstipendiaterna till domkapitlet och till akademiska konsistoriet att man inte kunde leva på stipendiet i klass 2 (I 2.30).¹⁶⁷³ De var därför beroende av avlöningsförstärkning genom sockenpengarna. Konsistoriet ansåg dock att dessa tillföll skolan enligt den nya skolordningen 1724. Efter förnyade suppliker av de 8 musikstipendiaterna beslöt konsistoriet i mars 1727 att de fick behålla socknarna. Tyvärr hade skolrektor redan vid julen

¹⁶⁶⁸ Udkp 1718 12/11 § 8.

¹⁶⁶⁹ Orig egenhändigt RA Justitiekanslersämbetet E III a:9.

¹⁶⁷⁰ Uakp 1725 17/6 § 1.

¹⁶⁷¹ UUA(IV:4) D VI:1.

¹⁶⁷² UUA(I) E III a:25 p. 589.

¹⁶⁷³ Undertecknat av Nicolaus Paqvalin, Anton Löfgrön, Eric Phoenix, Tobias Westbladh, Ericus Ramelius, Olof A Stare, Magnus Ceder och Evert Bröms.

innan delat ut socknarna till skolgossarna. På förnyat krav på ersättning genom stipendium i högsta klassen, när det visat sig ogörligt att återfå socknarna, bifölls detta i december 1727 för två musiker i teol fak och två i fil fak.¹⁶⁷⁴

Konkurrens mellan Burman och H.C. Engehardt

I brev 5/1 1727 till biskopen i Åbo, Jonas Fahlenius rekommenderade B. varmt organisten i Karlskrona, Hinrich Chrisoph Engelhardt för anställning. ”En excellent musicus, fullkomlig inte bara på klaver och orgel, utan även på många andra slags instrument. Han förstår väl generalbas och komposition”.¹⁶⁷⁵ Han borde snarare sökas än söka.¹⁶⁷⁶ Med detta goda betyg kunde Engelhardt söka i Uppsala och snart ersätta B., som i september 1727 anmodades att avträda dir.mus. tjänsten med hänsyn till k förordning om två tjänster. Han skulle åtnjuta lön till månadens slut. Augmentet som var en personlig k benådning kunde domkyrkorådet ej besluta om. Efterträdare skulle vara Henricus Engelhardt, som skulle njuta den på staten anslagna lönen.¹⁶⁷⁷

B. supplikerade till JK i oktober och bad om understöd när han skrev till K Maj:t för att få behålla dir.mus. tjänsten. Han framhöll musikens samhörighet med matematikprofessuren.¹⁶⁷⁸ Engelhardt skrev till akademiska konsistoriet, att han fått domkyrkorådets fullmakt 1727 14/9 på dir.mus. tjänsten. Han begärde att rektor skulle anmoda musikstipendiaterna att infinna sig den 21/10 då han ämnade börja sin verksamhet.

B. anmärkte att han väntade utslag från JK och K Maj:t, om det var i enlighet med k förordning att han skulle lämna dir.mus. tjänsten.¹⁶⁷⁹ Nu ingrep hovmarskalken Anders von Düben i väntan på utslag till B:s förmån. Han hade erfarit att B. skulle lämna direktionen över musiken i Uppsala och att en annan förordnats i hans ställe och att B. överklagat. Düben ”lärer” ändra sitt löfte till B. nyligen att till akademien förära alla sina ”andelig Musique Concert”, [den s.k. Dübensamlingen] om B. lämnade dir.mus.-tjänsten och fick en mindre skicklig efterträdare. ”Mina oförgrippelige tanckar äro, at man altid anförtrodde Direction öfwer musiquen till en Professor wid academien, enär man under Professorerna finner någon som hafwer kundskap uti then Science, och thet för mongehanda ordsaker, så frambt at musiquen någon gångn här i landet

¹⁶⁷⁴ Uakp 1727 7/12 § 8.

¹⁶⁷⁵ Kopia av J Silfverling i UUA(I) E III a:26 p. 1169.

¹⁶⁷⁶ Dito.

¹⁶⁷⁷ Udrp 1727 4/9 § 9.

¹⁶⁷⁸ Kopia RA Justitiekanslersämbetet E III a:7.

¹⁶⁷⁹ Uakp 1727 14/10 § 17.

skall komma i flor, och vår egen nation sig i thenna konsten evertuera [förkovra sig] ...”¹⁶⁸⁰

I december 1727 utgick K brev till landshövdingen och till ärkebiskop Steuchius att B:s besvär över Engelhardts utnämning ogillades.¹⁶⁸¹

Musikstipendiaterna ingrep till B:s förmån. Johan Petter Schönefeldt (B 1.544, som ej talade svenska) hade skickat en supplik till kanslern. Den sändes till akad. konsistoriet på remiss. Där behandlades frågan i januari 1728. Däri framhölls bland annat B:s *bekostnad av nya vackra musikalier*.¹⁶⁸² Åtta musiker var närvarande: Tobias Westbladh (B 1.530), Ericus Ramelius (B 1.529), Johan Christer Duræus (B 1.531), Matthias Lochnæus (B 1.519) och Magnus Ceder (B 1.539). Olaus Stare (B 1.508) hade lämnat akademien. Diskantisten Bröms var under 15 år (omyndig). Schönefeldt fick tillstånd att svara skriftligen. Westbladh bekräftade att de givit Schönefeldt fullmakt. Inlagan var av god intention och av uppskattning av B. som ej endast undervisade i matematik utan även i musikens teori och praxis.¹⁶⁸³

För att ge Burman upprättelse erbjöd domkapitlet honom ”inspektionen och överdirektionen av musiken”, och akademiska konsistoriet gav sitt bifall till denna anordning som inte kostade något.¹⁶⁸⁴ B. tog det som en kallelse ”och håppas, att därigenom skal Högwälborne Herr HåfMarschalkens Dubens mäktas ansefliga Musikaliska Donation till Kongl: Academiens så wäl som Domkyrkjans nytta och lustre [glans] komma att wärkställas”.¹⁶⁸⁵ Det sålunda inrättade inspektoratet över musiken var ett hedersuppdrag utan lön, som innebar en viss chefsställning även gentemot den nye organisten, och tillkom i förhoppning, att man ”i god vänskap ville hjälpas åt att bringa musiken i flor” – en välmenande tanke, som dock så långtifrån förverkligades, att B. i stället råkade i en uppsplitande process med sin rival, vilken vid hans död ännu var oavgjord.

¹⁶⁸⁰ Original egenhändigt RA Justitiekanslersämb E III a:6.

¹⁶⁸¹ Upps domkap G II 1a:1c; resp Kopia RA Justitiekanslersämb E III a:7.

¹⁶⁸² 1728 27/1 Kopia i UUA(I) E III a:27 p. 91–94.

¹⁶⁸³ Uakp 1728 13/1 § 2.

¹⁶⁸⁴ Orig egenhändigt UUA(I) E III a:27 p. 461–463 1728 7/5.

¹⁶⁸⁵ 1728 15/3. Orig egenhändigt i Katedralskolan i Uppsala Handl. –1750 nr 44; Uakp 1728 16/3 § 2; I jan 1733 antecknade bibl. G. Wallin: *den* [ej ifyllt] Januari skänkte Hoffmarschalcken Högwälborne H Baron Anders von Duben til Kongl. Acad. Bibliothequet 2ne kistor fulla med Musicalier (UUB Bibl arkiv A:8 p 47); vidare 1734: Jn Aprilis giordes 2 nya skåp i galleriet til de hitskänckta Musicaliae af Högwälb. H. Baron Anders Düben; H C Engelhardt antog uppdraget att katalogisera samlingen men detta skedde ej trots påstötningar (senast behandlat i memorial till konsistoriet 1736 27/3. UUB, Bibl arkiv A:8 p 67).

Lärjungar i praktisk och teoretisk musik

Kantornerna Georg Schmidt (B 1.522), Johannes Mehmer (B 1.537) och Olaus Fors (B 1.542), Carl Nordén (B 1.538, intensiva musikstudier), avhandlingar försvarade av Tobias Westbladh (B 1.530) *De triade harmonica*, Anton Löfgrön (B 1.459) *De basso fondamentali*, Ericus Brunnelius (B 1.510) *Elementa musices planae*.

Collegium musicum

Ännu under Rudbeck [den äldre] och Vallerius tyckas dessa privata sammankomster blott ha hetat ”konserter”, men ...[Burman] tog steget fullt ut och kallade sina samkväm ”collegium musicum”.¹⁶⁸⁶ Tobias Westbladh beskrev dem för Hülphers gällande åren 1726 eller 1727 (se denne B 1.530). Dessa år var emellertid B:s sista levnadsår så traditionen från Rudbeck och Vallerius torde rimligtvis förts vidare redan vid B:s tillträde 1719.

Så sent som 1760 gjordes ett uttalande av J. E. Fick i samband med Engelhardts så kallde försummelse i ämbetet. Han konstaterar att ”så länge Professorer [Rudbeck den äldre, Vallerius, Burman] dirigerade musiquen hade Capellisterne för dem både Kjärkelek och fruchtan, samt hördes otwungne Concenter nästan allestädes i Staden”. Efter B. försvann smånigom extraordinarierna ”och de öfrige blefwo mer nödtwungne än hogade för [ha lust till] Musiquen”.¹⁶⁸⁷

Repertoar

Efter Christian Zellingers död 1718 beslöts om inlösen av “the af directeuren lemnade Musicaliske Compositioner och arbeten, för Bibliothequet och usu publico” [akademiens bruk].¹⁶⁸⁸ Prof. Burman hade mottagit dem och återställt dem till biblioteket varifrån de var lånade.¹⁶⁸⁹ Prof. Hermansson som kurator för Zellingers sterbhus lämnade en specifikation [ej behållen] på dem.

B. lånade omedelbart från universitetsbiblioteket de nya verk som inköpts av Zellinger 1693: J. C. Horn, *Geistliche Harmonien Sommer- & Winter-Theil*

¹⁶⁸⁶ Norlind TK 3, s. 83. En annan tolkning av Collegium musicum återfinns i *Musik i Norden*, s. 110f: ”Bland de organisationer som ansvarade för musikutbudet i städerna nämner Moberg förutom hoven, resp. stads kyrka och magistrat och ’i några fall också ett Collegium musicum’. Med det sistnämnda avses skolmusiken, både vokal och instrumental, i stifts- och skolstäder”. Här måste föreligga en missuppfattning beträffande benämningen av figuralmusikens ensembler vid gymnasier.

¹⁶⁸⁷ Citerat efter I. Bengtsson ”Från Engelhardt till musikprocessen”, s. 21.

¹⁶⁸⁸ Uakp 1718 29/10 § 7.

¹⁶⁸⁹ UUA(I) A 1:71, ht p. 105f; Uakp 1728 18/9 § 18; ibidem p. 148f. 1728 30/10 § 7; Uakp 1720 9/3 § 20. En däri nämnd specifikation saknas.

(för 4 röster och 4 stråkar, bc, M 1.20), J. Pezel, *Opus musicum sonatarum praestantissimarum* (för 5 stråkinstrument och bc, M 1.19) samt Wolfgang Carl Briegel, *Musicalische Trost-Quelle* och *Musicalischer Lebens-Brunn* (för 4 röster och 4 stråkar, bc, M 1.18) inköpta 1680 av Eric Sohme. Han återlämnade dem vid sin avgång.¹⁶⁹⁰

Om notinköp för kyrkans och universitetets behov sedan Olaus Rudbecks dagar varit tysk repertoar tryckt i Tyskland riktades nu intresset på italiensk musik. Ferdinand Zellbell den äldre hade i Stockholm i november 1722 köpt *Concerti a quattro op. 4* av Giulio Taglietti (M 1.29) för Uppsala universitetsbiblioteks räkning och de kvitterades av B..¹⁶⁹¹ Denne lånade omedelbart noterna och behöll dem till sin avgång.¹⁶⁹²

I april 1726 föreslog B. inköp av böcker och [astronomiska] instrument bl.a. J.-Ph. Rameau, *Traité de harmonie* (M 2.8). Den inköptes 1727 från Amsterdam för motsvarande 29:30 daler kopparmynt.¹⁶⁹³ B:s förslag i augusti 1727 på tre titlar för inköp till biblioteket, sist ”*Archangeli Corelli opera omnia*” (M 1.30) bifölls 9/8.¹⁶⁹⁴

Redan tidigare hade B. uppmärksammat Corellis musik. En avskrift av dennes *12 suonate a tre op 1* [kyrkosonater tr 1681 och tillägnade drottning Kristina] (M 1.28) utlånades av G. J. Londiciers styvfar van den Dries innan dennes död 1717 till B. som har skrivit på sitt namn: ”E. Burman 1718.” Han återlämnade noterna som skulle skänkas till H. C. Engelhardt.¹⁶⁹⁵ Påteckning på vl I av G.J. Londicier 1729 3/3.

B. förmedlade J. H. Romans donation 1728 av de året innan utgivna flöjtsornamenterna till akademien (M 1.33), vars rektor tackat 5/4, något som Romans tackbrev utvisar.¹⁶⁹⁶

När B. avskedats sökte H. C. Engelhardt upprepade gånger 1728 få till stånd ett inventarium på instrument och musikalier som ”til Capellet el kyrkian och Scholan höra”.¹⁶⁹⁷ I september sade sig B. ha återlämnat alla musikalier till universitetsbiblioteket som han 1720 kvitterat efter Zellinger.¹⁶⁹⁸

¹⁶⁹⁰ 1720 12/5 –1728 13/6. UUB Bil arkiv G:1 p. 272, 273.

¹⁶⁹¹ UUB Bibl arkiv E:5 p. 227.

¹⁶⁹² 1722 4/12–1728 13/6. UUB Bibl arkiv G:1 p. 272, 273.

¹⁶⁹³ UUB Bibl arkiv F:6y p. 5a.

¹⁶⁹⁴ Uakp 1727 9/8 § 9.

¹⁶⁹⁵ Nu i S-L Engelhardt 34.

¹⁶⁹⁶ Orig egenhändigt UUA(I) E III a:27 p. 373–375 1728 8/4. Exemplaret är nu förkommet. Se I. Bengtsson, J.H. Roman och hans instrumentalmusik, s. 103, fotnot 3.

¹⁶⁹⁷ Udrp 1728 20/2 § 4.

¹⁶⁹⁸ Uakp 1728 18/9, 20/10.

Akademisk karriär

Vid landskap i Västerbottens nation 3 maj 1712 hölls ”En wacker oration... av Dno Erico Burman in laudem Musices”.¹⁶⁹⁹ Han disputerade 1715 22/6 *De proportione harmonica* 1. Pres Petrus Elvius och pro gradu 1716 6/6 *de proportione harmonica*, 2. Pres Johannes Vallerius. Moberg (Musikwiss 2, s. 12f) noterar att avhandlingen är nästan uteslutande matematisk. I del 2 behandlar han några teoretiskt-musikaliska teser bland annat stämning. Liksvävande temperatur anser han sämst.

B. blev fil mag 1716 12/6 och grundade därefter en skola i Stockholm där han undervisade i matematik 1716–19.

Åter i Uppsala 1719 skildrade han Ulrika Eleonora den yngres kröning 17/3 och i juni blev han informator för Olaus Elgfoth, Göteb. Fil fak föreslog honom i juli till den lediga adjunkturen efter N. Celsius. Universitetskansler G. Cronhielm bekräftade det i september och meddelade att han försett B. med fullmakt.¹⁷⁰⁰ B. avlade sin ämbetsed 21/11.¹⁷⁰¹ Den akademiska karriären inleddes därför samtidigt som han blev director musices och organist.

B. utgav almanackor för åren 1720–1730. Förutom uppgifter om solens och månens uppgång och nedgång innehåller 1720 års almanacka en redogörelse över Ulrika Eleonora den yngres kröning i Uppsala 1719 (se nedan Skrifter). Flera årgångar upplyser om helgonen i almanackan. Almanackan 1723 återger A. Simonssons berättelse om Sturemorden.

Fil adjunkt, mag Norrelius som fil fak utsett till ”Quaestionist” [frågeställare] vid promotionen 1722, ursäktade sig i april för medellöshet men även för att B. var äldre adjunkt och därför borde ha företräde. Dekanus skulle söka övertala Norrelius och i annat fall säga till B. att åtaga sig uppdraget ”där jempte så lagandes, at Musiquen uti Promotions Acten wederbörligen skiötes”.¹⁷⁰² Det var Ferdinand Zellbell den äldre (B 1.439) som engagerades och den 12 juni förde ”Direction” vid magisterpromotionen i Uppsala.

B. hade 1723 haft hand om redigeringsarbetet inför tryckningen av det Piperska testamentet och skulle honoreras därför. Arbetet hade avbrutits för att invänta uppgifter från grevinnan.¹⁷⁰³

Vid votering hösten 1724 till matematikprofessor efter avlidne N. Celsius satte fil fak B. i första rummet och nämnde bland annat att han två gånger

¹⁶⁹⁹ U 1601 a Prot 1712 3/5 § 1.

¹⁷⁰⁰ Orig UUA(IV:4) F I b:3 nr 70.

¹⁷⁰¹ Uakp 1719 21/11 § 6.

¹⁷⁰² UUA(IV:4) A I a:2. Fil fak prot 1729 10/11 § 6.

¹⁷⁰³ Uakp 1723 11/7 § 8.

disputerat över samma ämne *De proportione Harmonica*.¹⁷⁰⁴ Kungl fullmakt utställdes i oktober att vara professor i högre matematik, dvs. i astronomi.¹⁷⁰⁵ I december utsändes inbjudningsskrift "Astrorum scientia" av rector magnificus Olof Celsius till B:s professorsinstallation.¹⁷⁰⁶ Efter att B. hållit sin installationsföreläsning avlade han ed till konsistoriet och tog sedan plats där.¹⁷⁰⁷

Förfrågan ställdes till konsistoriet av räntmästare N. Rommel i mars 1726 vem som skulle ha adjunktslönen denna termin eftersom B. i december 1724 blivit professor, samt vem som skulle ha organistlönen sedan B. samtidigt av sagt sig befattningen.¹⁷⁰⁸

Som professor och konsistoriemedlem deltog B. i administrativa beslut. Hans redogörelse för det Palmquistska slagsmålet (B 1.520) upplästes i konsistoriet i februari 1725.¹⁷⁰⁹ Det attesterades att B. börjat offentligt hålla sina lektioner.¹⁷¹⁰ Samtidigt bifölls B:s begäran att på bibliotekets bekostnad få iståndsätta och inköpa astronomiska instrument bland annat av Polhem och av instrumentmakaren Hörner i Uppsala. Följande år var B. en av assessorerna beträffande lantegendomarna.¹⁷¹¹ Han föreslog inlösen av biskop Normans gård för att där inrätta ett astronomiskt observatorium. Annars ville han ta lån mot borgen av svärfadern, prof. Reftelius.¹⁷¹² I december 1728 frågade dekanus prof Fabian Törner om B. undervisat offentligt under höstterminen. B. svarade att han behövt "wisa åtskillige instrumenta Mathematica med mera, som icke kunde ske på Academien".¹⁷¹³

B. begärde lov för att resa till sin fars begravning den 21/2 1727 med kanslerns tillstånd. Han var frånvarande från konsistorium majus 11/2–22/3.¹⁷¹⁴

Samma år var han närvarande vid inventeringen av biblioteket till nye bibliotekarien Georg Wallin.¹⁷¹⁵ Denne klagade i december 1728 över att bibliotekets matematiska arbeten var mycket länge utlånade och han nämnde särskilt B. som "en rum [rundlig]tid hafft dem hos sig". Konsistoriet ansåg att de

¹⁷⁰⁴ Uakp 1724 19/9 § 1.

¹⁷⁰⁵ Kopia UUA(II) G I b:89 p 1583. Den upplästes i konsistorium majus 1724 11/11; Grat av Olaus Tillaeus (lat vers, musikantydningar?) KB Verser ensk B4o:9 1724:4.

¹⁷⁰⁶ Meyer II:153.

¹⁷⁰⁷ Uakp 1724 17/12 § 1.

¹⁷⁰⁸ UUA(I) E III a:25 p 250 Egenhändigt.

¹⁷⁰⁹ Uakp 1725 27/2 § 4.

¹⁷¹⁰ Kopia UUA(II) G I b:89 p. 1587.

¹⁷¹¹ Uakp 1726 16/6 § 1.

¹⁷¹² Orig egenhändigt UUA(I) E III a:25 p. 839f.

¹⁷¹³ UUA(IV:4) A I a:2. Fil fak prot 1728 10/12 § 4.

¹⁷¹⁴ Uakp 1727 14/1.

¹⁷¹⁵ UUB Bibl arkiv A:8 p. 3.

kunde behållas av honom så länge.¹⁷¹⁶ 1727 utsågs B. till dekanus för fil fak vt 1728 och inspector aerarii [kassan].¹⁷¹⁷ Inspector aerarii även vt 1729.¹⁷¹⁸

1728 betalade B. sin avgift till biblioteket: för adjunkten 12 daler kopparmynt och för professoratet 24 daler.¹⁷¹⁹

På begäran av Gabriel Arctopolitanus utnämndes B. till österbottningarnas nations inspektor i maj 1729.¹⁷²⁰ B:s bräckliga hälsa medförde dock att han avled redan i nov.

Eftermäle

I samband med negativt remissvar på H. C. Engelhardts supplik till K Maj:t om samma löneaugment som Zellinger och Burman haft framhölls bland annat: de erhöll denna tillökning ”för sin särdeles namnkunniga [ryktbara] wetenskap [kunskap] och förfarenhet [erfarenhet], icke allenast [endast] i det praxin tilhörer, utan enkannerligen [särskilt] i anseende [avseende] til theorien, som ock ännu deras flere arbeten och compositioner äro utkomne och i händer [tillgängliga] ”.¹⁷²¹

Åtskilliga disputationer i musikens teori ventilerades under B:s presidium. Hans verksamhet som musiker är föremål för utförlig behandling hos Gerbert, François-Joseph Fétis och J. Mattheson. Den sistnämnde omnämner B. i sin *Ehrenpforte* såsom den, som hade blivit en stor reformator av svenskt musikväsende, om han fått leva längre (SBL).

Lön

Av skolan rector cantus-socknarna Alunda, Vätö, Söderby = 174 daler kopparmynt; för undervisning i figuralång dessutom socknarna Harbo, Edebo, Gran = 102 daler enl skolrektor J. Lundgren 1688 1/9.¹⁷²²

Av universitetet 1720–1725 efter staten: fil adjunkt-lön 100 daler silvermynt, organistlön 40 daler utbetalades halvårsvis.¹⁷²³ 1720 erhöll B. resterande avancemangspenningar som fil adjunkt 100 daler silvermynt. Därav betalades 2 daler i kontribution.¹⁷²⁴

¹⁷¹⁶ Uakp 1728 9/12 § 14.

¹⁷¹⁷ Uakp 1727 14/12 § 1.

¹⁷¹⁸ Uakp 1728 13/12 § 1.

¹⁷¹⁹ UUB Bibl arkiv F:6 p. 96 1728 27/3.

¹⁷²⁰ Uakp 1729 7/5 § 8.

¹⁷²¹ Udrp 1730 7/2 § 1.

¹⁷²² Upps domkap G II 1a:1 nr 59.

¹⁷²³ UUA(II) G I b:83 och följande.

¹⁷²⁴ UUB U 68b Kontributionslängd 1700–43 dat 1745 15/7.

I en supplik 1720 19/9 till länsstyrelsen om att få behålla Zellingers löneaugment anförde B. att han numera själv måste köpa instrument och musikalier och underhålla instrument med strängar och reparationer. Tidigare hade domkyrkan varit välförsedd med sådant och förrådet hade alltid fyllts på. Allt förstördes i branden 1702. Därefter hade ingenting tillkommit. Medel för reparationer och strängar, som då fanns, hade för längesedan utgått.¹⁷²⁵ Som svar meddelades i K brev 1721 ¼ att organisten och rector cantus B. fick åtnjuta samma augment som Zellinger tidigare haft, 107 ½ daler silvermynt.¹⁷²⁶

Enligt k resolution 1723 13/8 erhöll B. extra 30 tunnor spannmål, värde 142:16 daler silvermynt, 1724 spml 187:16 daler, 1725 30 tr spml 202:16 daler.

1726 professorslön 700 daler silvermynt, 40 tunnor spannmål 203:10 2/3 daler, inspector stipendii-lön halvt år 33:10 2/3 daler, prebende ej redovisat här, ingen organistlön. Kontributionen 1726 var 14 daler silvermynt.¹⁷²⁷

1727 professorslön 700 daler, 40 tunnor spannmål, värde 336:21 1/3 daler. 1727 augmentet på 187 ½ daler för director musices-tjänsten tillkom enl K brev B. ensam och att han skulle erhålla detta t.o.m. september månads utgång. Auditör Anders Zellbells änka hade intet att fordra härav.¹⁷²⁸ (Denne vikarierade 1726–27 som organist).

I B:s memorial till domkyrkorådet 1727 9/5 påminde han om sin lön som endast director musices och augmentet, vilket han fått därför att han ”årligen” köpt och underhållit instrument och skaffat noter (I 2.31).¹⁷²⁹

Fadder

1723 9/3 ”Capellmästaren wid domkyrkian, Hr Mag: Burman” bland faddrarna för tullbesökaren Jöns Erlandssons son Petrus.¹⁷³⁰ 1724 19/2 ”Cappelmäst: Hr Mag. Erich Burman” bland faddrarna för med dr Petrus Martins (B 1.448) son Petrus Anton.¹⁷³¹ Tillsammans med prof Melander blev han förmyndare för honom 1729. 1728 31/12 bland faddrarna för Olof Stares dtr Anna Margareta.¹⁷³²

¹⁷²⁵ Orig Upps länsstyr, Landskansliet D I:49 nr 77½.

¹⁷²⁶ Upps domkap prot 1721 19/4 § 1 i A I:24.

¹⁷²⁷ Dito.

¹⁷²⁸ Udrp 1727 22/11 § 4.

¹⁷²⁹ Orig ULA Upps domkap dep 5 nr 116.

¹⁷³⁰ ULA Upps domkyrkförs C a:3.

¹⁷³¹ Ibidem.

¹⁷³² Ibidem.

Sjukdom

B. anmälades opasslig vid konsistoriesammanträden vid några tillfällen 1727 och 1728 och återkommande gånger 1729. I juli 1729 anmälades att B. för sin sjukdom tänkte resa till surbrunn, varför han anmodat prof Andreas Boberg att under tiden verka som inspektor för kassan.¹⁷³³ Den 30/10 1729 var han sjuk när konsistoriet och fil fak sammanträdde och han avled några dagar senare.

Begravning

Död 1729 3/11, begr 14/11 i Uppsala domkyrka under läktaren åt kvinnfolksidan.¹⁷³⁴ Jordfästningen förrättades av Mag: Wiman.¹⁷³⁵ Kistan bars utan bårkläde, gravöppning i kyrkan, klockorna fritt, summa 31:16 daler kopparmynt.¹⁷³⁶ Domkyrkorådet anmärkte 1737 att åtskilliga gravar i domkyrkan var förfallna, bl.a. B:s grav. Prof Reftelius svarade att B. ej ägt någon grav utan att han jordats i orgelbyggare Cahmans grav, varför dennes efterlevande borde kosta på graven.¹⁷³⁷

Olaus Burman fick betalt för sina omkostnader för Västerbottens nations klagoskrift över B:s död: Censur, tryck, papper, inbindning gick på 78:20 daler kopparmynt.¹⁷³⁸

Familj

Vigsel i Stockholm 1721 8/10 mellan B. och prof. Reftelius dotter Anna Elizabet f 1699 18/11, d 1743 16/3.¹⁷³⁹ Bröllopsverser¹⁷⁴⁰ av Carl Johan Lohman (sv vers, 14 sexradigar). – av ”brudens bror” [Johannes Reftelius d.y.?] (sv vers, 11 fyrradigar). – av N. Celsius (lat vers). – av F[erdinand] Z[ellbell den äldre] (sv vers, bygdemål, 12 fyrradigar). Änkan blev sedermera omgift med prof Andreas Boman

Ett år efter bröllopet påmindes ”H. Mag: Burmans Fru” om betalning av bänkrum i kyrkan.¹⁷⁴¹

¹⁷³³ Uakp 1729 9/7 § 17.

¹⁷³⁴ UUB X 285. Vita Ioannis Reftelij, f 8.

¹⁷³⁵ ULA Upps domk förs F a:1.

¹⁷³⁶ ULA Upps domk dep 55 häfte (I).

¹⁷³⁷ Udrp 1737 15/9 § 3; ”Förteckning på alla murade grafwar i Ups. Domkyrka” [pres. 1745 26/10] bl.a. ”På gången Norr uth” ”8. Förr Orgebygarns Cahman, där Sal Prof. Burman med Sohns Cahmans lof iordades, dock är kyrkans rätt för öppningen betald”.

¹⁷³⁸ UUB 1602 a. Västerbottens nation, räkenskaper 1729 21–22/11, 23/12

¹⁷³⁹ UUB X 285 Vita Ioannis Reftelij f 8.

¹⁷⁴⁰ KB Verser ensk B2o:24 nr 22–25.

¹⁷⁴¹ Udrp 1722 30/11 § 6.

1725 till 1729 stod ”Fru Anna Elizabet Reftelia” bland faddrarna vid tre tillfällen.

På hösten 1729 begärde Johan Gottschalk Wallerius och Olaus Hammaræus att själva få presidera för sina disputationer – *De ecclipsi solis resp De ecclipsi terræ* – i avlidne prof Burmans ställe. De fick sina disputationer erkända. De skulle dock betala till B:s änka vad han skulle haft för presidiet.¹⁷⁴²

Barn

Christina Elisabeth f 1722 22/8, 30/8 dp i hemmet: dotter till ”Capell Mästaren wijd domkyrckian Hr Mag: Erich Burman, fru Anna Elisabetha Reftelia”. Faddrar: kh i Bygdeå Jacob Burman (farfar, representerad av prof N. Celsius), stud Johannes Reftelius (morbror), professorskan Justina Schultin (mormor), jungfru Anna Gretha Steuchia.¹⁷⁴³ Hon dog efter ett år och jordsattes 1723 9/8 i domkyrkan.¹⁷⁴⁴ – *Johan Jacob* f 1724 3/6, dp 4/6. Faddrar: morfadern prof Joh. Reftelius, mag E. Melander, generalskan Cronberg, fru Margareta Alstrin.¹⁷⁴⁵ Inskriven vid Uppsala univ 1729 7/2 [fem år gammal]. – *Justina* f 1727 23/1, dp 24/1. 4 namngivna faddrar.¹⁷⁴⁶ – *Elisabet Mari* dp 1730 22/3 efter B:s död: ”Prof: Salige H.r Eric Burman...Fru Reftelia” dotter. 4 faddrar, bl.a. jungfr. Maja Justina Reftelia (moster).¹⁷⁴⁷

I samband med frågan om resterande ersättning till orgelbyggare Johan Niclas Cahman i november 1731 drog svärfadern prof Reftelius upp den avlidne B:s insats vid orgelverkets projektering och anhöll om pengar till B:s barn (se under Reftelius B 1.299). Domkyrkorådet hänvisade till dålig ekonomi och krävde pengarna tillbaka 1742.¹⁷⁴⁸ Reftelius lät vid sammanträde 1742 8/11 uppläsa sin skrift kallad ”Apologia” ang. de 1000 daler kopparmynt som han utbetalat till B:s barn. Han återtog sin apologia men framförde muntligt:

1. Han hade blivit dömd ohörd
2. Landshövding Cronhielms brev som förbjöd B. att befatta sig med musiken sedan Engelhardt blivit utnämnd hade inte med saken att göra

¹⁷⁴² Fil fak prot 1729 10/11 § 6.

¹⁷⁴³ ULA Upps domk förs C a:3.

¹⁷⁴⁴ ULA Upps domk förs F a:1.

¹⁷⁴⁵ ULA Upps domk förs C a:3.

¹⁷⁴⁶ Dito.

¹⁷⁴⁷ Dito.

¹⁷⁴⁸ Udrp 1742 12/4 § 2.

3. Att B. haft rättighet att fordra denna summa för besväret med en vidlyftig korrespondens – B. skall även flera gånger rest till Stockholm för att pröva metallernas godhet

4. Saken skulle lättast klaras av genom att pengarna fick behållas och det förra beslutet ströks ur protokollet.

Beslutet bordlades.¹⁷⁴⁹

Hushåll

Av mantals-, kontributions-, bakugnslängder och fredshjälp framgår att från mars 1720 till mars 1721 bodde B. ensam utan hustru och legofolk (gift i oktober 1721). Från 1722 bodde han tillsammans med sin hustru utan legofolk och de lagade inte mat hemma. Från januari 1723 hade hushållet pigan Karin Persdtr och amman Lehna Jansdtr (till sonen Johan Jacob) och bakugnen nyttjades. Från mars till december 1725 hade hushållet pigan Karin Persdtr. Från februari till september 1726 pigan Karin Ersdtr och amman Anna Ersdtr

Fast egendom

B. begärde 1726 laga syn på prebendehemmanet Säfja [Sävja] i Danmarks sn som han skulle att tillträda för innevarande år.¹⁷⁵⁰ Han var personligen närvarande 30/9.¹⁷⁵¹

Skrifter

diss 1715 22/6 *De proportione harmonica*. 1. Pres Petrus Elvius.

Dedikationer av B. till A. E. Ramse, M. Törnhjelm, M. Sternell, E. Salin (lat prosa), till N. Grubb, A. Burman, O. Plantin, J. Biörsson (lat prosa), till fadern Jacob Burman (lat vers); 2 grat till respondenten.¹⁷⁵²

– pro gradu 1716 6/6 *De proportione harmonica*, 2. Pres Johannes Vallerius. Dedikationer av B. till M. Steuchius, R. Jackson (lat centralsats) till H. Frisius, O. Swanberg, D. Touscher, G. Rinman (lat centralsats); 3 grat till respondenten.¹⁷⁵³

Tre avhandlingar rörande musik försvarades under B:s presidium. Även om de författats av respondenterna (se dessa) anser Moberg att det är B:s verk.

1727 *De triade harmonica*. Resp T. Westbladh (B 1.530), Aros-Westm.

1728 *De basso fundamental*i. Resp A. Löfgrön (B 1.459), Dalek.

¹⁷⁴⁹ Udrp 1742 8/11 § 4.

¹⁷⁵⁰ Orig egenhändigt UUA(I) E III a:25 p 1003 1726 22/9.

¹⁷⁵¹ Uakp 1726 29/9, 30/9.

¹⁷⁵² RISM B VI, s. 188f.

¹⁷⁵³ RISM B VI, s. 188f.

1728 *Elementa musices planæ*. Resp E. Brunnelius (B 1.510), Fierdh

Personverser: till Olaus Sund, W-Bothn, diss *De poëseos natura*. Pres Fabian Törner, grat 1709 23/12 (lat vers). – rådmannen i Torneå Carolus Sadlin, & Margareta Anzenia, dtr till mag Christophorus Anzenius pastor i Piteå, br 1711 (lat vers).¹⁷⁵⁴ – Bernhardus A. Wählberg, Upl, diss *Hannemar wehassephir seu de pardo et hirco tertiam monarchiam praefigurantibus*. Pres Olof Celsius d.ä., grat 1715 17/12 (lat vers). – handelsmannen i Stockholm Gustav Zettherman & Catharina Christina Wohlgemoth, br Sthlm 1716 14/8. ”Vti en Wijsa / under samma Melodie Som / Wid ett Berg vti en Dal / &c.”¹⁷⁵⁵ (sv vers, 8 tioradingar).¹⁷⁵⁶ – k överpostdirektör Petrus König & Catharina Month, br Sthlm 1717 14/2 (lat och svensk vers: ”ARIA”. 2 numrerade åttaradingar).¹⁷⁵⁷

I Stockholm utgav B. almanackor för åren 1720–1730 däribland Almanach, för skått-åhret efter Christi börd 1720. Hwaruti finnes...en relation öfwer hannes kongl. Maj:ts vår regerande allernådigste drottningss smörjelse- och krönings-fest, [Ulrika Eleonora den yngre krönt i Uppsala 1719] utgifwen af Eric Burman. ... Stockholm, tryckt af kongl. Ant. Arch. Boktr. Joh. Laur. Horn 1719.

Detta var en hovfest men också en akademisk fest. Själva kröningen ägde rum den 17 mars 1719. Domkyrkan var omgestaltad av G. J. Adelcrantz med altarskåpet ersatt med en loge för Fredrik (I) av Hessen-Kassel och Karl Fredrik av Holstein-Gottorp. Stegvis uppbyggda åskådarläktare fanns i koret, så även på långsidorna. De med ringare rang satt överst. 1 000 personer kunde blicka ned på ceremonin. Man tog hänsyn även till ”fruntimbren” till landets högsta ämbetsmän. Turkiska tapeter prydde väggarna och golvet. Alla bar kostbara klädedräkter.

Den 21/2 hade riksdagen förklarat Ulrika Eleonora vara Sveriges utkorade drottning.

Fredagen den 13 mars begav sig drottningen till Uppsala för in-kvartering hos landshövdingen (på slottet?). Lördagen den 14 var vilodag.

¹⁷⁵⁴ KB Verser ensk B2o:13 nr 51.

¹⁷⁵⁵ Poesin av Johan Runius se Runius Psalmer & visor, s. 137. Melodin, en courant av Du But se s. 116; Rudén Parodivisor, s. 221, 259.

¹⁷⁵⁶ KB Verser ensk B2o:18 nr 114.

¹⁷⁵⁷ KB Verser ensk B4o:7 (1717) nr 54.

Söndagen den 15/3 bevistade kungligheterna högmässan i domkyrkan. Här torde akademiska kapellet ha varit verksamt. Till ingången hördes musik. Till biskopsvigning efter predikan sjöngs *Kom Helge Ande Herre god etc.* Under biskopsvigningen hördes musik. Vid utgången musicerades.

Måndagen den 16/3 var Kungl Maj:t med följe och åhörde en disputation, besökte biblioteket och anatomiska teatern. Under tiden blåstes kröningsfesten ut i staden med pukor och tolv trumpeter samt härold.

Tisdagen den 17, som var själva kröningsdagen, ställdes livregementet till häst upp nedanför residenset eller framför Bondkyrkan med sina pukor och trumpeter fördelade i två korer. Gardet fyllde på i två led som bildade häck fram till domkyrkan.

Kl 9 ringdes i stora klockan en halvtimme. Stånden samlades i olika byggnader. De ofrälse tog plats i kyrkan. Adeln gick upp till residenset.

Kl 10 kom Fredrik åkandes och tog plats i sin loge i kyrkan. Under vägen spelade livregementets pukor och trumpeter tills Fredrik steg ur vagnen. Då började 12 hautboister ur kungl gardet som stod på kyrkogården och blåste tills han kommit in i kyrkan.

Processionen från slottet till kyrkan leddes av sex hovtrumpetare i livré och ett par härpukor. Adeln och landets styrelse. Landshövdingen i Uppsala Per Ribbing hade insjuknat på vägen från Stockholm. Nästa grupp till häst leddes av sex hovtrumpetare med ett par silverpukor. Riksråden hade hand om kronregalierna. Drottningen i kröningsvagnen. Trumpetarna och pukslagarna stannade vid kyrkporten.

Så snart hovmarskalken ankom började på orgelläktaren (Risbergs) en musik som bestod av 40 instrumenter (förstärkt hovkapell). Den upphörde när drottning fallit på knä vid sin stol inne i kyrkan.

Utanför kyrkporten mottogs drottningen av ärkebiskop Matthias Steuchius och närvarande biskopar. Den i Skara hälsade med orden ”Wälsignad ware han som kommer i Herrans namn.”

Gudstjänsten började med psalmen ”O tu helge Ande kom etc” som togs upp av biskop D. Norlindh i Strängnäs. Predikan hölls kl 11 och slutade kl 12. Tron sjöngs, upptagen av biskopen i predikstolen

och därefter litanian framför altaret av biskopen i Kalmar besvarad av övriga präster.

Därpå musicerades andra gången varunder drottningen trädde fram till tronen vid altaret. Hon blev där klädd i kröningsmanteln. Därvid upphörde musiken.

Hon svor eden att följa regeringsformen av 21/2.

Därefter smordes hon av ärkebiskopen, som sedan krönte henne tillsammans med greve Gyllenstierna. De övriga riksregalierna överlämnades.

Härholder utropade Nu är drottning Ulrika Eleonora krönter Konung [sic] ...

Därefter sköts svenskt lösen och gevärssalvor i staden

I kyrkan begyntes *Gud give vår drottning etc* som först intonerades av orgeln och sedan sjöngs av församlingen. När skjutandet och psalmsången upphört lät återigen musik höra sig.

När drottningen satt sig spelades och sjöngs psalmen *Herren vår Gud vare dig blid*. Bön.

Efter välsignelsen gjordes ett kort musikaliskt stycke.

När musiken upphörde var det dags för alla att svära den nykrönta drottningen sin trohetsed. När Fredrik gjort det gick han ut ur kyrkan

Därefter blev sist sjunget *O Gud vi love dig* och återigen sköts med stycken och gevärssalvor.

När det upphörde slöts alltsammans med en musik till utgången.

I omvänd ordning gick processionen med pukor och trumpeter i spetsen. När de nått slottet var klockan 3.

När klockan var 5 släpptes det gemena folket till kröningssoxen som grillats i ett särskilt kokhus på slottsbacken. Det vankades också 6 åmar vin.

Kl 9 uppvaktade generalerna drottningen vid en spektakulär måltid.

När hon ätit färdigt dukades för riksråden.

Följande dagar orerades över samma kröningsfest av professorerna:

Onsdag den 18 förmiddagen av prof Reftelius i Akademien. Eftermiddagen orerade prof. Rudbeck på svensk vers hos drottningen

Torsdag den 19 var det teologie doktorspromotion i domkyrkan. Biskopar och professorer i Uppsala promoverades. Drottningen och hovet var tillstädes.

Kl 8 ringdes med flera klockor en halv timma. Först musicerades till ingången. Därefter hölls orationer och sedan förrättades promotionen. Musik igen till utgången.

På eftermiddagen orerades i Akademien.

Fredagen den 20 återvände drottningen till Stockholm sedan hon belönat alla oratorer och andra

En kort berättelse, vtaf hwad tilfälle de personers namn blifwit införde vti almanachen, som der för hwarje dag, hela åhret igenom, stå anteknade;...Efter mångas åstundan vti ett kort begrep författad och vti detta format vplagd. =Anon. = Stockholm, tryckt hos Joh. Laur. Horn, kongl. Antiqv. Archiv. Boktr. Åhr 1731. - 2. Uppl Västerås 1768.

Litteratur: Acta literaria et scientiarum Sveciae 3, s. 114–120; Bygdén Hm 1, s. 197 (fadern); Fétis 8 1875 (1972) 11; Gerber 1 sp 227-228; Hülphers, s. 99, Mattheson Ehrenpforte, s. 27–31; Lidén I, s. 170, 506; Meyer II:153; Moberg Musikwiss, s. 11f.; Modin & Söderberg 1707; Nordisk familjebok 1. Uppl, 2 sp 1355 (Adolf Lindgren), 3. Uppl, 4 sp 283 (Tobias Norlind); Norlind TK 3, s. 77, 83, 94 o 302f.; RISM B/VI, s. 188f.; SBL 6, s. 250 (K. Lundmark); Solex 2, bd 1, s. 654 (Eva Helenius-Öberg).

Fig 11. Johan Henrik Schildt: *Ulrika Eleonora d.y:s kröning i Uppsala domkyrka den 17 mars 1719. Museumslandschaft Hessen Kassel.*

B 1.480 JACOBUS ERICI ORRE/ÅRRE

UM: 1708 21/10 (Jacobus Årre,
Westrob)

NM(västerb): 1708 10/12

Född i Luleå 1689. Son till råd- och handelsman Erich Erichsson Årre. Diss 1715, pro gradu 1716. Magister 1716. Rektor vid trivialskolan i Härnösand. Död 1732.

Tillsammans med Eric Burman (B 1.479) hade O. ledande roller på Västerbottens nation från 1709 (respondent, opponent, pres, orator). På grund av frånvaro utan giltigt förfall bötdade han en halv carolin 1715 30/4.¹⁷⁵⁸

Båda hade 1/5 1715 spelat i gästbud efter bröllop i madame Stenders gård. Några studenter hade dansat där, en satt inne hos musikanterna, en annan gick dit för att höra på musiken. Bråk hade uppstått på natten. Det beslutade straffet på vatten och bröd i slottet upphävdes av consistorium majus.¹⁷⁵⁹

¹⁷⁵⁸ UUB U 1601a.

¹⁷⁵⁹ Uakp (minus) 1715 6/5, 11/5, 17/5, majus 28/5.

Skrifter: diss 1715 25/6 *De principiis machinarum hydro-pneumaticarum*. 1. Pres Petrus Elvius. Ded till sju västerbottningar samt fadern Erich Erichsson Årre, (sv vers, 6 fyraradingar). Grat till resp L. Westman (sv vers, 5 fyraradingar). – diss pro gradu 1716 9/6 *De principiis machinarum hydro-pneumaticarum*. 2. Pres Johannes Vallerius. Ded till G. Wallin och E. Salin (lat prosa); D. Toucher, O. Sund av auctor & respondens (lat prosa). Grat till resp av Carolus Johannis Lohman (lat vers). *I kap 6 & 7 något om vattenorgel och spelverk*.

Personverser: till Petrus Alstadius o j Christina Groth, br Sthlm 1709 1/7, (sv vers, 9 fyraradingar). – (medförf) Olaus Sund, W-Bothn, resp för diss *De poëseos natura*. 1. Pres F. Törner, grat 1709 23/12. – (medförf) Nils Sundius, regementspräst vid greve Oxenstiernas reg o j Catharina Burman, br Offerdals prästgård 1714 9/3, (sv vers).

Litteratur: Lidén I:170, 507; Modin-Söderberg Nrl 1708.

B 1.481 ISACUS ISACI SAHLMONIUS

UM: 1709 30/1 (Upl)

NM (upl): 1709 febr

Född 1693 1/11. Son till Isacus Petri Sahlmonius, kh i Färentuna och Christina Livonia dtr till hans företrädare. Efter auskulterande i Stockholms rådhusrätt landsfiskal 1719. Advokatfiskal i livländska hovrätten 1720. Hovrättsråd 1735 1/12. Lagman i Östergötland 1747 4/2. Död 1758 2/2. Gift 1) 1734 24/8 m *Brita Christina Westerling*; 2) m *Eva Juliana von Roland*.

S. inskrevs som minderårig och torde haft preceptor och fått musikundervisning i Uppsala. Han förekommer i oktober 1715 i ett mål mot bagaren Nils Schildt. S. vill ha igen ”det Cymphonie” [cembalo] han lämnade kvar när han sist reste från Uppsala. Bagaren skulle återlämna spelet (I 4.112).¹⁷⁶⁰ Att döma av begravningsversen till juridikprofessor Lundius var han i maj 1715 fortfarande i Uppsala. Av allt att döma studerade S. för honom.

Personverser: till Erik Sahlsten, övervägare i Stockholm & hustru Dorothea Andersdtr, br 1714 30/5 Sthlm (sv vers). – (medförf) Carl Lundius, prof och senior (77 år), begr 1715 26/5 Upps domk (sv vers).

Litteratur: Odencrantz, Götha hofrätts presidenter, s. 77.

¹⁷⁶⁰ Ukäp 1715 7/10. Upps stadsark (II) A I:8.

B 1.482 LAURENTIUS ERASMI EKEBLÖM

UM: 1709 22/2 (Laurentius Ekeblom,
Suderm)
NM(söd): - -

Son till Erasmus NN. Elev vid Strängnäs gymnasium 1703–08. Underofficer vid Upplands regemente. Kantor i Maria skola 1711. Begr 1712 7/10. Gift m *Anna Maria Lindberg*.

Under sin tid i Strängnäs gymnasium kopierade han generalbasstämman till Daniel Speer, *Evangelische Seelen-Gedancken*, 1-2. Stuttgart 1681, 1682 (Davidsson 491, 492) och fick av rektor Törneröos (ämbetstid juni 1706 till maj 1707) därför 3:2 daler kopparmynt (M 5.5).¹⁷⁶¹ Han torde därför ha tillhört figuralmusikensembeln.

Från Uppsala är han ej känd i musiksammanhang man kan ha medverkat under Christian Zellinger i akademiska kapellet.

Enligt Lagerholm gick han i krigstjänst och blev underofficer vid Upplands regemente. Nästa gång möter vi honom som kantor i Maria skola 1711. 1712 hade han ej råd att bidra till dragonbevillningen. Änkan ingav supplik om att få njuta fullt nådår.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 421; Davidsson Rogge, s. 59; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:5; Lagerholm Sn 1608; Petersson Matricula II, s. 14, 17, 19, 22, 24, 26; Sjöstrand Maria, s. 206.

B 1.483 SVEN TRULSON TOLLANDER

UM: 1709 25/9 (Ostrog)
NM (ög): 1709 [april/juni]

Född 1686 3/10 i Brunnby, Tåby sn. Son till bonden Truls Månsson och Cecilia Larsdtr. Stud i Lund ht 1715. Prv 1718 som adjunkt i Tåby, s.å. skvadronpredikant vid Östgöta kavalleri. Deltog i fälttåget i Norge 1718. Kh i Svanshals och Kumla, Folkungabygdens pastorat 1721. Kh och prost 1746. Kontraktsprost 1763. Riksdagsman 1742, 1746. Död 1767 15/6. Gift 1) 1721 med företrädarens änka *Catharina Broms*; 2) 1725 16/12 med sin förra hustrus styvdr *Anna Margareta Stenhammar* efter att ha gått till kungs.

T. insattes som stipendiat under Christian Zellinger i fil fak klass 2 bland musici vt 1715, som blev den enda terminen innan flytten till Lund. Rimligtvis har han varit exspektant innan. Inga uppgifter finns om skolgång och var spel-skicklighet förvärvats.

¹⁷⁶¹ Moberg Stormaktstiden, s. 34 not 1.

Litteratur: Håhl Hm III:267; Odén Ög 1685; Wilner LM, s. 82.

B 1.484 NICOLAUS ERICI RÖNGREN

UM:1710 9/2 (Nicolaus Röön, Gestr)

NM(gästr): 1710 30/4 (Nicolaus Er.

Röngren)

Född i Gävle 1688. Son till borgaren Erik Nilsson Rönn. Elev vid Gävle skola 1696, gymnasist 1706. Kollega 1 klassen och director cantus choralis i Gävle 1712–18. Prv 1716 12/12. Apologist vid Gävle skola 1723. Död 1728 i Trysunda fiskehamn.

I Uppsala domkapitel anmäldes i april 1712 att kollegan i 1 klassen och kantorn i Gävle trivialskola Christiern Örn (B 1.437) hade avlidit. Den 15/4 erhöll studiosus R. tjänsterna på prov ett halvt år eftersom ingen annan var lämplig. Han skulle provas i koralsång i domkyrkan. Han syntes också behöva förkovran i figuralisången. Prosten i Gävle Johannes H. Schaefer skulle avge yttrande därefter.¹⁷⁶² I december skrev prosten och skolrektorn till domkapitlet om den förordnade R. ”som ock med berömlig flit sedermera, icke allenast förestådt Classen, utan ock Choral musiquen” borde helst få åtnjuta hela den till staten uppförda lönen. Den avlidne Christiern Örns änka borde få director cantus figuralis-lönen. Detta godkändes.¹⁷⁶³

1714 gavs R. tillstånd att en tid vistas i Uppsala för fortsatta studier. I november 1715 bifölls att R. intill julhelgen skulle undervisa i de sammanslagna klasserna 2 och 3 och att han därefter fick resa till Uppsala för fortsatta studier med avsikt att bli prästvigd. Vikarie skulle vara Printz som lärare i klass 2 och organisten Holmberg skulle svara för sången.

I Uppsala saknas notiser om musikalisk verksamhet.

Litteratur: Uddholm Gevalienses, s. 53.

¹⁷⁶² R. hade inkallats till domkap i Uppsala och bekräftat att han önskade erhålla tjänsten. 1712 16/4 ULA Upps domkap B I:8 p 721f.

¹⁷⁶³ 1712 10/12 ULA Upps domkap B I:9 p. 211.

B 1.485 ZACHARIAS WILLIAMSSON

UM: 1710 28/2 (Williamsonius
Gothob)
NM(gb): 1708

Född i Göteborg. Son till kh Johan Williamsson och Elisabeth Feuerborn. Inskreven 1708 i Göteborgs nation i Lund och 1710 i Göteborgs nation i Uppsala. Åter i Göteborg togs han in på hospitalet. I sin sinnessvaghet tog han 1715 livet av modern under det fadern var på resa.

I Uppsala sökte han stipendium i musiken i juni 1710. Då angavs han som flykting från universitetet i Lund.¹⁷⁶⁴ Detta tyder på att han fått musikalisk utbildning antingen i Göteborg eller i Lund. Han återfinns dock ej bland stipendiaterna.

Litteratur: Bexell Hm 2:250; Sjöström Göteborgs nation i Lund 358.

B 1.486 DANIEL STRÅHLE

UM: - -
NM (vd): 1710 3/3

Född på Matsbo, Norrbärke 26/4 1701.¹⁷⁶⁵ Son till befallningsmannen Petter Stråhle och Susanna Hansdtr. Erhöll 1741 k resolution och 1742 kommerskollegiets privilegium som orgelbyggare. Död 1746 i Leufsta bruk. Gift med *Anna Lena Bolin*, född 1713. Hon gifte om sig.

Vid inskrivningen i Västmanlands-Dala nation betalade S. de gängse 12 daler kopparmynt. Musikalisk aktivitet ej dokumenterad.

S. studerade matematik och mekanik för Christopher Polhem och blev gesäll hos orgelbyggaren Johan Niclas Cahman i Stockholm, som han lämnade omkr. 1721. Efter dennes död 1736 var S. tillsammans med O. Hedlund ledande orgelbyggare i Sverige (Kyhlerberg Solex). Han var den som införde stämman *Vox virginea*. Hülphers anför S:s metod att stämma instrument med användning av Jacobus Faggots trigonometriska uträkning. Elever till S. var Jonas Gren och brorsonen Petter Stråhle, vilka tillsammans byggde ett flertal verk. Den enda bevarade orgeln på sin ursprungliga plats är den i Strömsholms slottskapell (1742).

¹⁷⁶⁴ Uakp 1710 6/6 § 4.

¹⁷⁶⁵ Det felaktiga året 1700 anføres ofta.

Litteratur: Edholm Orgelbyggare, s. 112; Erics Inv, s. 289; Hülphers, s. 65, 185f; Sjögren orgelverken, s. 58; Sohlex2 bd 5, s. 501f; A. Unnerbäck, Den witra och mycket förfarna Dan. Strähle. (Orgelforum 4/2016, s. 20–22).

B 1.487 JOHANNES ROTH

UM: 1710 7/4 (Suderm)

NM (söderm): 1710 7/4

Född 1684. Fadern borgare i Nyköping. Magister 1722 12/6. Lektor i filosofi vid Strängnäs gymnasium 1722, prv 1727 30/11. Teol lektor och kontraktsprost i Aspö 1729. Pres på prästmötet 1733. Död 1736 9/2. Gift m *Elsa Catharina Fors*, dtr till kh i Nyköping. Omgift m prosten i Örebro Eric Lidius. 3 barn.

R. besökte 1701–08 gymnasiet i Strängnäs där han torde fått musikutbildning. Han insattes som stipendiat i teol fak klass 2 bland musikanterna vt 1711 (till ht 1716) under dir mus Christian Zellinger, även ht 1719 under dir mus Eric Burman. I december 1712 förekom han tillsammans med 7 musici på förslag av konsistorienotarien Melander till utdelning av de 10 socknar Zellinger tidigare disponerat.¹⁷⁶⁶ Vt 1713 tilldelades han 90 daler kopparmynt tillsammans med S. Fröling (B 1.468) och P. Kempe (B 1.488) medan han från ht 1713 åter fick de normala 60 daler. 1714 klagade R. angående musikantsocknarna. Domkapitlet beslöt att de äldsta skulle få de bästa. Eller också skulle de som fått bättre socknar än de borde, betala de andra.¹⁷⁶⁷ Frågan löstes först 1716 men ej till R:s fördel. Han förekommer dock i juni 1719 då musicus Andreas Scharander den yngre (B 1.511) ersattes av R. i med fak.¹⁷⁶⁸

Skrifter: diss 1716 29/2 *Propensione mentis ad virtutem*. Pres Johannes H. Vallerius. – pro gradu 1722 12/6 *Intemperantia literarum*. Pres Elaus Steuchius. *Litteratur:* Aurelius Hm I:13; Lagerholm Sn 1631; Lidén I: 443, 506; Petersson Matricula II, s. 9, 10, 14, 16, 19, 21, 24, 26.

¹⁷⁶⁶ Koncept Upps domkap B I:9 p. 233.

¹⁷⁶⁷ Udkp 1714 8/12 § 10.

¹⁷⁶⁸ Uakp 1719 17/6 § 4.

B 1.488 PETRUS EPHRAIMSON KEMPE

UM: 1710 25/5 (Petrus Ephraimsson
Kempe, Ostrog)
NM(ög): 1710 10/9

Född i Linköping. Fadern Ephraim Kempe, boktryckare 1688/89–1700. Dennes efterträdare Petter Hansson Pelikan blev fosterfar för K. Auskultant i Göta hovrätt 1714 8/2. Hovrättskommissarie. Död 1716. Gift m *Anna Catharina von Eiten*, dtr till rådman i Jönköping.

K. torde ha varit musikaliskt utbildad i Linköping när han kom till Uppsala, där han sannolikt studerat juridik. Han blev strax vt 1711 stipendiat i teol fak klass 2 bland musici under Christian Zellinger. Vt 1713 fick musikerna K., Johannes Rooth (B 1.487) och Samuel Fröling (B 1.468) 90 daler kopparmynt i lön men ht 1713 endast 60 daler som vanligt. Enligt konsistorieprotokoll i juni 1714 ersattes ”Ephraim Kempe” av Peter Schvantesson [Höök] (B 1.452), musicus.¹⁷⁶⁹

Litteratur: Edlund Göta hovrätts auskultanter, s. 38 (Petter Ephraimsson); Klemming & Nordin Svensk boktryckeri-historia, s. 203, 252; Odén Ög 1709.

B 1.489 BERNHARD ERICI BRUNNELIUS

UM: 1710 27/9 (Bernhardus
Brunnelius, Fjerdh)
NM(fjärdh): 1710 okt

Född 1693 5/1. Son till kh Eric Brunnelius i Vittinge. Magister 1722. Kollega klass 3 i Uppsala 1723. Vice lektor i Gävle 1725. Lektor 1726. Kh i Ljusdal 1739, k fullmakt 1747. Död 1753 27/12.¹⁷⁷⁰ Gift 1) sannolikt 1724 m *Regina Elisabeth Höök*, dtr till löjtnanten vid livregementet Schvante Larsson Höök och Maria Regina Scheffera och således dotterdotter till professor Johannes Schefferus i Uppsala. Hans barn fick med anledning härav del i arvet 1799 efter riksrådet greve Ulric Schæffer; 2) m *Catharina Schröder*, företrädarens änka. Barnen kallade sig Berndtsson: *Bernhard*, bergshauptman i Falun, *Eric*, borgmästare i Kristinestad, *Eva Maria* ogift. Bror till *Ericus Brunnelius den yngre*. (B 1.510) rektor i Kungsholmens skola 1732 27/4, kh i Älvkarleby 1742 3/4.

¹⁷⁶⁹ Uakp 1714 18/6 § 4.

¹⁷⁷⁰ Begr av Anton Bahde (sv vers, 7 åttaradingar).

Skolgång i Västerås gymnasium.¹⁷⁷¹ Musikutbildning torde ha skaffats där eller i Uppsala för att komma i fråga som stipendiat vt 1721 – vt 1725 i fil fak klass 2 bland musiker under Eric Burman. Han ersattes av Magnus Ceder (B 1.539) musikanter.¹⁷⁷² I juni 1722 ansökte han särskilt om stipendium därför att han redan tagit examen och han behöll sedan stipendiet tills han flyttade till Gävle.¹⁷⁷³

B. synes ha sökt ledigt rektorat vid Klara skola med rekommendation av ärkebiskopen i brev 1725 22/1 (Hildebrand).

I akademiens mantalslängd 1724 30/3 står B. upptagen under skolstaten som ogift utan tjänstefolk, 1725 6/2 med hustru och pigan Annicka Johansdtr.¹⁷⁷⁴

Han var på sin tid en lycklig occasionspoet, vilket hans många brud- och gravskrifter intygar (Fant-Låstbom). De tillkom under Uppsalatiden och riktade sig till familj, släkt, studiekamrater och överordnade. Familjen Kammecker synes varit nära bekant.

Skrifter: Diss 1721 25/2 *Genius arcanus inter præstantes viros*. Pres J. Steuchius (B 1.399).

Ded till Lago Meyendorff von Uxkull (sv vers); P. Lampa, M. Sollenius, A. Wåhlberg, E. Gedner (lat vers); J. Kammecker, S. Bärge (morbror), A. Kammecker, J. Rydker ("K. Broder") (sv vers).

P e r s o n v e r s e r: (medförf) till fadern Eric Brunnelius (d efter svår sjukdom 1717 13/2, 59 år), begr Vittinge kyrka 1717 28/2 (sv vers). – (medförf) Olaus Bergrot (B 1.471), resp för *Instrumenta musica*, grat 1717 7/12 (lat vers, musiknotiser). – Elias Gedner, kh i Vittinge & systern j Beata Erichsdtr Brunnelia, br Vittinge prästgård maj 1718 (sv vers, 19 fyrradningar). – Bernhardus Wåhlberg, Upl, grat vid magisterpromotion 1719 16/6 (lat vers, 4 fyrradningar). – Hans Anckarcrantz, kapten vid Amiralitetet & j Elisabet Kammecker, br Sthlm 1720 5/4 (sv vers, 12 fyrradningar + 7 sexradningar på landsmål). – Johan Holm, borgare och handelsman i Gävle & j Beata Catharina Swan "Sex fasta knutar", br Nora februari 1723 (sv vers, 14 fyrradningar + "Gåta"). – Olaus Hernodius, prost & prepositus i Tillinge och Svinnegarn (d 1723 1/4, 82 år), begr Tillinge 1723 9/5, (sv vers, 8 åttaradningar). – Anna Tersera, g m ärkebiskop Matthias Steuchius "Frukta Gud", begr Uppsala domkyrka 1723 9/6, (sv vers, 8 åttaradningar). – Ericus

¹⁷⁷¹ Mixus testimonio Rec Gymn Arhosiensis et in examine probatus.

¹⁷⁷² Uakp 1725 14/12 § 1.

¹⁷⁷³ Fil fak prot 1722 14/6. UUA (IV:4) A I a:2.

¹⁷⁷⁴ UUA (II) G I b:88 p 1496, G I b:89 p. 1477.

Klint, domkapitelsnotarie i Uppsala & j Anna Norin ”Otwungit Ächta-Wal”, br Österfärnebo prästgård 1723 15/8 (sv vers, 13 sexradigar). – Lars Molin, överhovpred, 1. teol prof, domprost och kh i Uppsala ”At Odödlighet J Dödligheten Förwärfwas”, begr Upps domk 1723 1/12 (sv vers, 10 åttaradigar). – Andreas Wåhlberg, prost i Estuna församl (d 1723 10/12, 60 år 1 mån, svår sjukdom) ”Präste-Ståndets Swårigheter”, begr Estuna kyrka 1724 11/2 (sv vers, 16 fyrradigar). – brodern Ericus Brunnelius, resp f diss *Elementa musices planæ*, pres E. Burman, grat 1728 19/6 (lat vers).

Litteratur: Fant-Låstbom Hm II, s. 216; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:8; Lidén I, s. 448.

B 1.490 ANDREAS DAHLIN

UM: 1711 22/7 (Ostrog)

NM(ög): 1711 30/10

Född i Flisberg 1694, dp söndagen efter jul. Fadern bonde. Död som student i Uppsala 1714 5/6.

Grundläggande musikutbildning torde erhållits i Linköping där bröderna Andreas Duræus och Ericus Duræus var kantor resp subkantor.

D. erhöll stipendium i fil fak klass 2 som musikanter vt 1712 – vt 1714 (död). Han efterträddes av Andreas Schiörling (B 1.497).¹⁷⁷⁵ 1712 var det på tal att D. och sju andra musikstipendiater skulle få tillgång till director cantus Christian Zellingers musiksocknar.¹⁷⁷⁶

I ett mål i maj 1714 mellan domprosten i Växjö, Andreas Goeding och postmästare Gustaf Rudbeck vittnade på den förres begäran 5 studenter av vilka D. och Jonas Ekman (B 1.500) varit tillsammans med de andra på slottsgräsvallen och låtit hämta sina fioler samt spelat och gjort sig lustiga där. När de på morgonkröken skulle gå hem passerade de slottsarresten, där tydligen Rudbeck satt och de spelade även en stund där utanför (I 4.111).¹⁷⁷⁷

Litteratur: Odén Ög 1723.

¹⁷⁷⁵ Uakp 1714 11/12.

¹⁷⁷⁶ Upps domkap B I:9 p. 233 (koncept).

¹⁷⁷⁷ Kåp 1714 8/5. Upps stadsark (II) A I:8.

B 1.491 OLAUS CEDERGREN

UM: 1711 4/12 (Calm)

NM(kalm): 1711 [dec]

Född 1692 12/10 i Kalmar. Son till sjötullvaktmästare Sven Cedergren och Ingrid Torsdtr Till Kalmar skola 1703 12/4. Kantor där 1716 10/2 – 1726, prv 1718 4/4. Apologist 1720 11/8. Komm. i Ryssby 1726, kh i Färlösa 1733, kh i Hulterstad 1742 (1744 1/5). Död 1744 10/5. Gift 1718 19/2 i Madesjö m *Sara Holmingia*. 10 barn nämnda.

Inskriften under preceptor Johan Galle. Från Uppsala föreligger inga uppgifter om musikaktivitet. Han torde emellertid skaffat sig tillräcklig utbildning i Kalmar eller i Uppsala för att bli utnämnd till kantor i Kalmar skola.

Litteratur: Dahlström, Stadtmusikanten, s. 163; Engström Klm 287; Löfgren Kalmar, s. 214 f, 221; Olsson Hm IV, s. 440.

B 1.492 NICOLAUS SUENONIS LINDMARK

UM: 1712 9/2 (Nicolaus Lindmarck,
Ostrog)

NM(ög): - -

Född i Linköping 1689 enligt Odén.¹⁷⁷⁸ Intonist i Linköpings domkyrka och director cantus i nederskolan. Kantor i Jacobs skola 1712 14/2 och sjungare i Jacobs kyrka. Död 1723. Gift med *Maria*.¹⁷⁷⁹ Gravöppning för barn på Jacobs kyrkogård 1717 6/8.¹⁷⁸⁰

Uppenbarligen har L. fått musikutbildning under skolgången i Linköping, där bröderna Andreas Duræus och Ericus Duræus var kantor resp subcantor. Den korta tiden i Uppsala har ej givit upphov till musiknotiser.

I Östgöta nations protokoll antecknas 1713 25/11 att L. betalat 18 daler kopparmynt, vilka inte införts i räkenskaperna därför att landsmännen inte ville ha honom i nationen. Strax han kom till Uppsala reste han därför till Stockholm och blev sångare i S:t Jacob.¹⁷⁸¹

L. kunde 1712 ej bidra till dragonbevillningen.

Kollegan Beckdahl i Maria skola klagade 1718 att sjungaren i S:t Jacob, Nils Lindmark sålt en del av hans avlöningsråg. L. fick befallning att utan gen-

¹⁷⁷⁸ Fadern anges vara Per, skomakare.

¹⁷⁷⁹ Hon fick spannmålslön 29/1 och 1/2 1724.

¹⁷⁸⁰ SSA Reg till Jacobs förs räkenskaper s. 16, sedel 228, 316.

¹⁷⁸¹ UUB U 822a p. 124.

sägelse lämna spannmålen in natura igen.¹⁷⁸² (Hildebrand). Ett dylikt mål förevar mellan L. och kollegan i Jacob Gustaf Enborg.
L. erhöll andel i bibeltryckstunnan från Södermanland 1716.

Litteratur: Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:12; Odén Ög 1794.

B 1.493 OTTO FREDRIK STÅLHAMMAR

UM: 1712 24/2 (Otto Fredricus
Stålhammar, nobilis)
NM: - -

Född 1695 2/10 på Berg. Son till överstelöjtnant Joen Ståhlhammar. Stud i Lund 1707, i Uppsala 1712. Auskultant i Svea hovrätt 1714 19/2. Kvartermästare vid Östgöta kavalleriregemente s.å. 2/11. Kornett vid Livregementet till häst 1718 2/4. Kapten vid Kronobergs regemente 1719 31/12. Avsked. 1733 placerad på exspektans till sin död. Lagman. Tjänade vid civilstaten 1730, 1735 och 1736. Död 1753 20/10 på sitt gods Salshult. Gift 1) m friherrinnan *Ebba Catharina Cederhielm* d 1717 8/4, barnlös; 2) 1719 m *Margareta Elisabet Silfversparre* d 1775 20/2 på Salshult. 12 barn.

S. var bara 13 år gammal när pappan dog i kriget. Som barn undervisades han i hemmet, men skickades 1707 som tolvåring tillsammans med sin två år yngre bror Adam till Lund för att studera och där ”eventuera [förkovra] sig i allt som till unga adelsmäns uppfostran ansågs nödigt”. Varje dag gick de till dansmästaren för lektioner, där de gjorde framsteg och fick beröm men även i musik förkovrade de sig, och S. lånade ”ett skönt klaver och en basfiol att excera sig [öva] på” (I 5.19). Informator var en magister Osængius¹⁷⁸³ men dessutom undervisades han privat av bland andra den berömde vetenskapsmannen, professorn och [sedermera] biskopen Andreas Rydelius, en av grundarna av 1700-talets svenska kulturliv.¹⁷⁸⁴

S. var son till Jon Stålhammar (1659–1708), överstelöjtnant vid Smålands kavalleriregemente. Under större delen av sonens uppväxt var han borta från hemmet för tjänstgöring i Karl XII:s svensk-ryska krig och han dog i nuvarande Ukraina 1708. Omsorgen om familjen och barnen hemma på Salshult

¹⁷⁸² Sthlm konsist prot 1718 5/11.

¹⁷⁸³ Dock ej Andreas Cornelii Osaengius (B 1.326)

¹⁷⁸⁴ Som student i Uppsala 1689 kom Andreas Rydelius i kontakt med professor Johannes Bilberg, som var förespråkare för Cartesius filosofi. När han fick anställning vid Lunds universitet fanns ingen tjänst på stat för honom. Därför höll han privata föreläsningar bl.a. i filosofi. 1710 utnämndes han till professor i logik och metafysik och hade under flera årtionden en mycket betydelsefull utbildningsverksamhet. 1709–10 var universitetet upplöst p.g.a. kriget mot Danmark. Under den tiden tillkom en nybörjarbok i latin *Grammatica philosophens*. Kh 1725, professor i teologi 1730, biskop 1734.

återspeglas i efterlämnade brev som finns bevarade på Krigsarkivet; bland annat skickade han hem gåvor till hustru och barn.

En hel del trassel synes ha uppstått kring hanteringen av kvarlåtenskapen efter Jon Stålhammars död 1708 och pågick så sent som 1715 då ärendet utreddes (rannsakades) i domstol. Kanske var det genom Jon Stålhammars förvärvade saker som sonen Otto fick sin [tabulatur]bok 1715? (Ingegerd Edling Arnell, KLM om M 4.35).

Instrument

S. bedrev akademiska studier sannolikt i juridik. Han torde varit lutspelare, gambist och träblåsare med hänsyn till de notböcker han ägde. I Kalmar läns museum förvaras en *barockoboe* (KLM 14811) som tillhört honom.

Fig 12. *Barockoboe tillhörig Otto Fredrik Stålhammar (mellanstycket saknas).* KLM14811. Fotograf: Pierre Rosberg, Kalmar läns museum.

Musikalier

I Stålhammarsarkivet i Krigsarkivet (S-Ska) SE/KrA/0035:0841/0/VI (1708) förvaras en bunden notbok 49 fol märkt på frampärmens insida med ”Otto Fredrik Stålhammar Londini Scanorum [Lund] 1708” (M 4.33). Den innehåller enstämmiga melodier för olika instrument. Vid dateringstillfället var S. 13 år och torde varit i stånd att spela åtminstone några av instrumenten.

Repertoaren är aktuell med *Narvamarschen* och andra stycken av Anders von Düben samt franska lutmästare och Lullyskolans tonsättare. Speciellt är tre menuetter av ”Monsr Marteau d’acier”, dvs. Stålhammar själv.

- a) ”Marches pour L’Hautbois, le Violon et la Flute”
- b) ”Menuettes et Polonaises pour l’Hautbois, le Violon et la Flute”
- c) ”Sarabande, Courantes, Giques, Allemands, Entrées et Aires pour l’Hautbois”
- d) f. 30v 2 uppslag med second dessus, därefter enstämmiga stycken,
- e) ”Pour la Cornemuse” samt f. 35v ”Menuet a la flute traversiere”
- f) ”Pour la Trompette” 2-stämmigt följs f. 44v av skala i basklav D – d¹ och solostycken [för viola da gamba]; skala i altklav c – c² och Preludium i altklav + basklav

Två av S:s notböcker finns bevarade i Kalmar läns museum (även i Digitalt museum):

1. *S-Klm 21.068* (Rudén Music in tablature, s. 24–25; Musik für Lauteninstrumente S-Klm21068) (M 4.34). Innehållet består framifrån av stycken för luta och bakifrån av stycken för viola da gamba, båda i tabulatur. Första sidan bakifrån läses ”A la viole de Gambe Otto Fred Stålhammar”. Bland styckena i luttabulatur förekommer f 10v ”Marche de Narva en D dur” tillskriven Anders von Düben, vilken tillkommit tidigast 1701. Innehållet i övrigt består av stycken av franska lutmästare som G. Pinel, Dubut, J. Gaillot, flera Gautier, Charles Mouton, Mercure samt Valentin Strobel och Jan Antonin Losy von Losinthal samt intavoleringar av J.-B. Lullys verk. Flera melodier tillhör de mest spridda under stormaktstiden. Gambastyckena är alla anonyma.

2. *S-Klm 21.072* (Rudén Music in tablature, s. 25–28; Musik für Lauteninstrumente S-Klm21072) (M 4.35). Denna i pergament bundna, mycket omfattande volym har 139 fol. På frampärmens insida läses ”Otto Fredrik Stålhammar Stockh 1715”. Volymen inleds fol 1 med sentens på svenska. Innehållet består av lut-stycken som utgör en provkarta av de franska lutmästarna, vilka ofta är namngivna. Spelanvisningar ur Franz Philipp Le Sage de Richée *Cabinet der Lauten* (Breslau 1695) och en nästan komplett

kopia av Jaques Bittner, *Pièces de luth* (1682) är avskrifter av tryck. En rikhaltig samling stycken av J. A. Losy von Losinthal, F. I. Hinterleithner, J. G. Weichenberger ”de Vienne” pekar mot Österrike. Dessa har ofta skrivits av andra händer. Påfallande är bristen på intavoleringar av J.-B. Lully, endast Entré d’Apollon (i 2 ex) LWV 59/58. Det förefaller sannolikt att S. förvärvat denna handskrift i färdigt skick och då skrivit sitt namn i boken.

Skrifter: Swenska justitiæ- och politiaë-wärket, af riksens almänna lag, regerings-form, äldre brukelige och nyare kongl. stadgar, förordningar, privilegier, resolutioner och bref, sammandragit ... Stockholm, tryckt hos Lorentz Ludw. Grefing, på des egen bekostnad, år 1749.

Litteratur: Ingegerd Edling Arnell, Musik för luta. Kalmar läns museum 2004; Carpelan Ättartavlor bd 3, s. 1126; Lewenhaupt Karl XII:s officerare, s. 679f.; Musik für Lauteninstrumente S-Klm21068, S-Klm21072; Rudén Music in tablature, s. 24–30; Rudén (STM 1976); SBL bd 34, s. 160 (fadern); K. Sparr, Musik för luta i Kalmar: tabulaturhandskriften KLM 21.072 i länsmu-seet. Kalmar län (Kalmar. 1963) 1977, s. 50–73.

B 1.494 SAMUEL BUSCHENFELDT DEN YNGRE

UM: 1712 8/3 (Dalek)

NM(vd): [1712] 7/3

Född 1701 i Falun. Son till markscheider Samuel Buschenfeldt den äldre och Emerentia Lybecker i hennes första gifte. Vistades i sin ungdom vid riksrådet greve Carl Gustaf Dückers hov i Stockholm från 1719. Auskultant i Bergskollegium 1725 10/12, e.o. notarie 1728 12/8, ordinarie 1736 25/11. Död 1740 2/3.

B. blev inskriven i UM som minderårig med informatorn Olaus Elfvius, Dalek. Han betalade till Västmanlands-Dala nation de gängse 12 daler kopparmynt vid inskrivningen.

Stipendiat ht 1720 – ht 1723 i teol fak klass 2 bland musiker under Eric Burman, efterträdande Sveno Sundström (B 1.496).¹⁷⁸⁵ Musikutbildning torde ha skaffats i Uppsala för att komma ifråga som stipendiat. Troligen medverkade han som exspektant vid Ulrika Eleonora den yngres kröning 17/3 1719.

Av personverserna under den korta perioden 1721–25 kan man utläsa bekantskap med familjen Steuchius: professor Johannes (B 1.399) och hans döttrar samt ärkebiskop Matthias med hustru. Det finns även ortsanknytning till

¹⁷⁸⁵ Uakp 1720 16/12.

födelsestaden Falun och till Stockholm (från 1724). Ståndspersoner och kollegor i Bergskollegium blir harangerade. Slottsfogden Abraham Sahlstedt i Västerås får ej förväxlas med Abraham M. Sahlstedt som skrev Äreminne över J.H. Roman. Med denne stod B. i förbindelse som kompositör och notskrivare. Han förekommer som H/N 13 i Musik- och teaterbibliotekets Romansamling. Han har skrivit noterna till BeRI 6/103 och påtecknat ”Roman. 1728” samt ”Sam: Buschenfeldt” på BeRI 215.

I bouppteckning 1740 finns bland annat ett klaver men inga musikalier (I 5.28).¹⁷⁸⁶

Verk: BeRI 6/103. Suite d-moll Alströmersamlingen sats 6 = Sonata à 3 d-moll MAB:Ro nr 59 sats 5.¹⁷⁸⁷

P e r s o n v e r s e r: (medförf) till Bernhard Brunnelius (B 1.489), resp för diss *Genius arcanus inter præstantes viros*. Pres Joannes Steuchius (B 1.399) grat 1721 25/2 (fransk prosa). – Andreas Luth ”När lifwet saligt slut” begr Västerås domk 1722 27/4 (sv vers, 15 sexradingar med slutrad: ”Och uti Ängla Chor det liufwa Luthklang höra”). – Abraham Sahlstedt, slottsfogde i Västerås & j Sara Sohlberg. ”Fruentimmers Rätta Ährelof” br Falun 1723 8/1 (sv vers, 15 sexradingar + ”Lyckönskan til Brudfolcket”, fyrrading). – fru Anna Tersera, g m ärkebiskop M. Steuchius ”Jordiskt Nöje Med Des Obeständighet” begr Uppsala domk 1723 9/6 (sv vers, 15 fyrradingar). – j Anna Margareta Steuchia d 1723 17/8, j Elisabeth Steuchia d 1724 2/2, döttrar till dr Johannes Steuchius, superintendent i Karlstad. Hur står det til?” (sv vers, 9 fyrradingar + sv stenstil). – Hans Philip Lybecker, bergmästare i Nya Kopparberg & j Magdalena Biörk ”Hwars och ens Tycke”, br St Kopparberg 1724 11/2 (sv vers + avslutande 2 åttaradingar: ”Och skref så några rijm på denna melodie” Dat Sthlm 1724 10/2). – Carl Paqualin, bergmästare vid St Kopparberg-gruvan & hustru Anna Andersdtr ”Då Bergsmannen” br 1724 6/10 (sv vers, 14 fyrradingar). – mag Johannes Stricker, kmn vid S:t Nicolai [Storkyrkan] & j Margareta Possieth ”Twenne slags Brudpaar” br Sthlm 1725 11/3 (sv vers, 12 sexradingar). – Abraham Grill, handelsman ”En richtig Handel och Wandel” begr Sthlm 1725 25/3 (sv vers, 26 rimpar).

¹⁷⁸⁶ SSA 1740/1 f 752ff.

¹⁷⁸⁷ BeRI s. 351, Incipit T3. Den sista satsen är komponerad av S. Buschenfeldt, men Roman har själv givit den dess plats i satsföljden. Betraktas som en femsatsig svit av Roman med en av honom själv tillagd sjätte sats, komponerad av Buschenfeldt.

Litteratur: Almquist Bergskollegium, s. 181; Bengtsson BeRI, s. 351; Bengtsson & Danielsson, Handstilar och notpikturer, s. 17f.

B 1.495 ANDREAS ÖRSTRÖM

UM: 1712 12/5 (Upl)

NM(uml): 1712 12/5

Levnadsdata obekanta. Ö. har sannolikt gått i trivialskolan i Uppsala till 1712, och har redan då från 1710 medverkat i figuralmusikensembeln som diskantist och förvärvat spelskicklighet på olika instrument under Christian Zellingers ledning och därvid gjort sig oumbärlig.

Inskriften i UM som minderårig under preceptorn Peter Fägersteen, ög.

Han inkom i december 1713 till konsistoriet med supplik om sjukhjälp.¹⁷⁸⁸

Ö. antogs som musikstipendiat klass 2 i jur fak vt 1714 – vt 1717 på Zellingers rekommendation att efterträda Joannes Eurenus (B 1.475). Ö. ”hvilken uthi 4 åhr i sin stora fattigdom har dragit sig igenom Studier och musiquen, så att han nu uti Musicen aldeles omistande är för sin vackra Discant stemma, och den förfarenheet han och i andra instrumenter har förvärfvat sig”.¹⁷⁸⁹ Enl domkapitlet skall han ha företrädares socken.¹⁷⁹⁰ Han ersattes, likaledes på Zellingers begäran av Andreas Schiörling (B 1.497).¹⁷⁹¹

Personverserna riktar sig till musikpersoner i Uppsala under det enda året 1715: (medförf) till Ericus Burman, resp för diss *De proportione harmonica*, I. Pres Petrus Elvius, grat 1715 22/6 (sv vers). – (medförf) till begr av stud Sveno Pontan (B 1.383) dec 1715 (sv vers, 5 fyraradningar, musiknotis).

B 1.496 SVENO SUNDSTRÖM

UM: 1712 29/10 (Angerm)

NM(ångermanl): - -¹⁷⁹²

Från Härnösand. Son till borgmästaren, major Magnus Sundström och Elisabet Gene. Död i Uppsala 1720, begr 1/6.

Sannolikt skolgång i Härnösand, där Ericus Wattrang (B 1.373) var rector musices vid gymnasiet. S. var musikstipendiat under Christian Zellinger och

¹⁷⁸⁸ Orig UUA(I) E III a:13 p. 19f.

¹⁷⁸⁹ Orig UUA(I) E III a:13 p. 285; Uakp 18/6 § 4, § 8 bifall.

¹⁷⁹⁰ Udkp 1714 10/11 § 14.

¹⁷⁹¹ Zellingers begäran i jur fak 1718 27/5. UUA(I) E III a:17.

¹⁷⁹² Matrikel saknas för perioden.

Eric Burman, placerad i teol fak klass 2 vt 1717 till sin död vt 1720. Han ersattes av Samuel Buschenfeldt den yngre (B 1.494). Troligen deltog han vid Ulrika Eleonora den yngres kröning 17/3 1719.

Han begravdes i lös mull i Uppsala domkyrka 1/6 1720. Officiant var Magister Ekholm.¹⁷⁹³

Skrifter: Diss 1716 17/11 *De statu regiminis americanorum ante adventum christianorum*. Pres Johannes Upmarck-Rosenadler.

Ded till superintendenten Georgius Wallin d.ä., fadern Magnus Sundström, landsmannen och musikstipendiaten Joannes Eurenus (B 1.475), G. Blixt, (morfar?), landsmännen J. Gene, Jonas Sundelius (lat prosa). Grat till resp av Gustavus Sundius (lat prosa).

Litteratur: Bucht & Wik Härnösands historia. D. 1, s. 421; Lidén I, s. 498; Modin-Söderberg Nrl, s. 55.

B 1.497 ANDREAS ANDREÆ SCHIÖRLING

UM: 1712 10/11 (Andreas Schjörling,
Ostrog)
NM(ög): 1713 [febr]

Född i Linköping 1690 17/12. Son till sedermera subkantorn där och kmn i Skärkind Andreas Laurentii Schiörling (B 1.398) och Magdalena Lehnberg. Magister 1722. Director musices & cantus i Linköping 1722, 1723 tillika bibliotekarie och gymnasieadjunkt. Rector scholæ 1728. Prv 1729 22/8. Eloq & poësis lector 1732. Kh i Horn 1734 21/8, kontraktsprost 1735. Riksdagsman 1755. Teol dr i Greifswald 1756 22/10. Död 1769 25/1. Gift 1726 m Brita Christina Theel från Söderhamn. 4 döttrar.

Sannolikt skolgång i Linköping där fadern var subkantorn i trivialskolan. Att han relativt snabbt blev musikstipendiat tyder på redan förvärvad kunskap. I december 1714 ersattes Andreas Dahlin (B 1.490) av S. som stipendiat i fil fak under Christian Zellinger.¹⁷⁹⁴ Vt 1715 till ht 1716 stod han i klass 2, musicus, i fil fak. I maj 1718 riktade Zellinger till stipendieinspektören i juridiska fakulteten en begäran att S. finge efterträda Andreas Örström (B 1.495) som musikstipendiat.¹⁷⁹⁵ Han fick då stipendium som ende i jur fak klass 2 vt 1718 till ht 1721 innan han överflyttades till fil fak vt 1722.

Troligen deltog S. vid Ulrika Eleonora den yngres kröning 17/3 1719.

¹⁷⁹³ ULA, Upps domk förs F a:1.

¹⁷⁹⁴ Uakp 1714 11/12 § 3.

¹⁷⁹⁵ UUA(I) E III a:17 1718 27/5.

S. var ”en god ordningsman, af muntert sinne, kvick och egare af god talegåfva samt en ej olycklig poët, som flere dess tryckte verser intyga” (Odén)

Skrifter: diss 1719 20/3 *Insignia Gothorum leviter adumbrans*. Pres Joh. Hermansson. – diss pro gradu 1720 15/10 *de ingenii humani varietate*. Pres Fabian Törner.

- Fägne-dicht tå hans kongl. majestäts, then stormächtigste herres, Friderici, Sweriges, Göthes och Wendes kånungs, &c. boren arf-printz til Hessen &c. högstönskelige kröningz fest, med högtidelig pomp, uti Stockholm firades den 3 maji: 1720.

P e r s o n v e r s e r till östgötar som medstudenter, kvinnliga medlemmar av familjerna Palmstierna och Redelius: (medförf) till stud mus Sveno Pontan (B 1.383), begr 1715 dec (sv vers, 14 fyrradningar). – Stud Carolus Hultander, begr 1720 23/6 (sv vers, sist 4 tolvradningar). – Mag Johannes Johannis Vallerius (B 1.377), prost i Hällestad, begr 1720 5/7 (sv vers, del två 12 numr sexradningar). – Carl Ehrenclou, regkvartermästare vid Östgöta infanteri & j Catharina Margareta Palmstierna, br Sonstorp 1721 14/2 (sv vers, del två 14 numr åttaradningar, del tre ”En dröm”, 12 fyrradningar.) – Baron Carl Cronhielm, löjtnant vid Östgöta infanteri & j Charlotta Palmstierna ”Ett christeligt Öde...”, br Sonstorp 1722 11/12 (sv vers, 16 sexradningar). – spädbarnen j Johanna Catharina Redelia (f 1722 14/10, d 1726 22/10) begr 1726 28/10; j Helena Maria Redelia (f 1725 9/1, d 10/5), begr 1725 24/5; j Eva Elisabet Redelia (f 1726 4/5, d 16/8) begr 1726 19/8, (sv vers, 9 åttaradningar).

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 224; Håhl Hm 3:40; Lidén I:230, 472; Linköpings gymnasiums historia, s. 429; Luttu, s. 31f; Odén Ög 1766 (avvikande födelsedatum).

B 1.498 MICHAEL IONÆ RIDDELIUS

UM: 1712 9/12 (Michael Riddelius,
Gothob)

NM (gb):1712 5/12

Född c. 1695. Son till kmn i Lena (Västergötl län) Jonas M. Riddelius och Brita Myra. Director cantus i Skara katedralskola december 1714, 3. kollega 1719. Död 1720. Gift m *Anna Pihl*, omgift med efterträdaren Lars Trana.

Sannolikt skolgång i Skara. Uppgifter från uppsalatiden saknas. Musikalisk färdighet torde erhållits redan dessförinnan, eftersom han efter två år blev rector cantus i Skara.

När R. anställdes i Skara 1714 skulle han få sockengången in posteriori [eftergång] av Lena och Tengene. Redan följande år klagade han på att han intet har ”att subsistera [leva] av”. Han fick löfte om 15 daler silvermynt, övriga 15 daler skulle anslås till inköp av instrument. Han anhöll i stället att få ställa sina instrument: oboe, basfiol och diskantfiol till ”domkyrkans och ungdomens tjänst”. Villkoren godkändes. R. anhöll om att hans oboister skulle få en sockengång och att en dulcian inköptes (I 5.22). Löneutbetalningar 30 daler silvermynt 1716–19 kvitterades av honom. Änkan kvitterade i januari och februari 1721 sin sal. mans lön eftersom han tjänstgjort en del av 1720.¹⁷⁹⁶

Vid stadsbranden som inträffade 1719 bebodde R. egen tomt med två rum, kök och uthus.

Litteratur: Beckman Skara I, s. 313f.; Dahlström Stadtmusikanten, s. 383; Lundqvist Vg I, nr 861 (fadern); Warholm Hm 2:657.

B 1.499 MATTHIAS BJÖRCKDAHL

UM: 1713 18/2 (Upl)

NM(upt): 1713 18/2

Bondson från Björklinge född 1686 15/11. Prv 1720 för tjänst i Frösthult och Härnevi. Komminister i Skuttunge 1723, kh och prost 1743. Död 1758 17/3. Gift m *Euphrosyna Ullberg*. En dotter

Sannolikt skolgång i Uppsala. Sökte 1718 kantorssysslan vid domkyrkan men fick den inte.

Eric Westerholm (B 1.442) hade avskedats i september 1720. Carolus Magni Te(n)gner (B 1.524) sökte kantorstjänsten, men konsistoriet ville hellre ha någon ur stiftet. Därför skulle B. som tidigare sökt tjänsten tillskrivas att infinna sig.¹⁷⁹⁷ Tjänsten tilföll emellertid Georg Schmidt (B 1.522) första maj 1721.

Litteratur: Fant-Låstbom Hm III, s. 21.

B 1.500 JONAS OLAI EKMAN

UM: 1713 19/2 (Jonas Ekman, Suderm)

NM(söd): 1713 20/2

¹⁷⁹⁶ Skara domkap H II:2.

¹⁷⁹⁷ Udkp 1720 22/9 §19.

Son till Olaus Ekman, kronofogde i Jönåkes härad, sedermera landskamrer i Nyköping. Auditör vid Östgöta ryttare. Häradshövding i Kinda och Ydre. Assessors titel. Gift m *Margaretha N.N.* Två söner.

I ett mål i maj 1714 mellan domprosten i Växjö, Andreas Goeding och postmästare Gustaf Rudbeck (B 1.286) vittnade på den förres begäran 5 studenter av vilka Andreas Dahlin (B 1.490) och E. varit tillsammans med de andra på slottsgräsvalLEN och låtit hämta sina fioler samt spelat och gjort sig lustiga där (I 4.111). När de på morgonkröken skulle gå hem passerade de slottsarresten, där tydligen Rudbeck satt och de spelade även en stund där utanför.

Litteratur: Lagerholm Sn 1670.

B 1.501 JONAS SEDENIUS

UM: 1714 3/3 (Medelp)

NM(medelp): 1714 26/5

Född i Sättna 1689. Son till bonden och klockaren Jon Jonsson Sedenius och Karin Pärsdotter. Kantor i Härnösand 1715. Biträtt vid undervisningen i gymnasiet 1719. Kollega vid Piteå trivialskola 1720. Prv 1722. Död 1759 29/11 i Härnösand.

Det korta uppehållet i Uppsala har ej givit upphov till musiknotiser. Han har sannolikt fått undervisning av fadern och i Härnösand.

Litteratur: Modin-Söderberg Nrl, s. 147; Norberg Härnösands gymnasium, s. 96.

B 1.502 ERIC SPARSCHUCH

UM: 1714 11/3 (Ericus Sparschuch,
Ostrog)

NM(ög): 1714 13/3

Född i Norrköping 1695 13/8. Fadern Christian Sparschuch (fr Tyskland) var rektor och organist i Tyska kyrkan där. Skolgång ej belagd. Efterträdde fadern som organist 1712. Utnämnd organist i S:t Olai församl i Norrköping 1714. Död 1714 18/10 genom drunkning i Mälaren på väg till Stockholm. Begr november 1714 i Norrköpings stadskyrka.¹⁷⁹⁸ Äldre bror till *Johan Sparschuch* (B 1.514) som efterträdde honom som organist i S:t Olai församl.

¹⁷⁹⁸ Begr av Johannes Thun (sv vers, 19 fyraradingar, mytologiska musikmetaforer + ”Grifft-Wård”) – Ex har ägts av Petrus Asp.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 277; Odén Ög 1795.

B 1.503 JOHANNES ZACHARIÆ STÅHL

UM: 1714 2/9 (Hans Z. Ståhl,

Ostrog)

NM(ög): 1714 15/12

Dp i Linköping 1694. Son till Zacharias Johannis Ståhl, lektor vid Linköpings gymnasium sedermera kh i Lommaryd och Maria Törning. Prv 1720. Pastorsadjunkt i Lommaryd s.å. Död där 1763 25/3.

Musikstipendiat i fil fak klass 2 ht 1715 – vt 1717 under Christian Zellinger. Sannolikt hade han fått grundläggande musikutbildning i Linköping, men är ej omnämnd där.

Han hade svaga studieresultat och ”bort åter resa till akademien 1721”. Var bestämd till komminister i Häradshammar genom gifte med företrädarens änka, men då hans förlovning med en lantmätardotter i Södermanland blev bekant gick saken om intet. S. fick 1757 av konsistoriet befallning att tills vidare avhålla sig från tjänstgöring.

Begravningsverser till Andreas Osængius (B 1.326) kh i Järstorp och Banke-ryd (d i hög ålder 1725 5/6) begr 20/6 ”Dödens snälla Pilars Mackt...” (sv vers, 11 sexradigar, Columbus -Düben Vad är det åt + ”Grift-Runa”)

Litteratur: Håhl Hm 3:287 (fadern); Linköpings gymnasium, s. 427 (fadern); Odén Ög 1803.

B 1.504 NICOLAUS PETRI KIÖRNING

UM: 1714 11/10 (Nicolaus Kiörning,
Medelp)

NM(medelp-jämtl): 1714 [20/12] (Ni-
colaus Kiörning, Medelp)

Född 1697 7/7. Son till Petrus Olai Kiörning, d 1709 i Tuna och Catharina Lidman. Styvfar Karl Karlsson Hög. Pastor vid Upplands infanteriregemente. Död 1737.

Stipendiat i teol fak klass 2 bland musici vt 1720 – vt 1724 under director musices Eric Burman. Hans efterträdare var Olaus Stare (B 1.508). K. var tro-
ligen exspektant och har som sådan medverkat vid Ulrika Eleonora den yngres
kröning 17/3 1719.

Bröllopsvers 1719 17/2 Stockholm till Johan Theet, kammarherre & j Helena Christina Hägerflyckt (sv vers, 14 fyraradingar)

Litteratur: Bygdén Hm IV:128 (fel inskrivningsår); Modin-Söderberg Nrl, s. 147.

B 1.505 ERIK ÄLF

UM: 1715 14/6 (Ericus Älf, Ostrog)
NM(ög): 1715 3/10 (Ericus Samuelis Älf)

Född i Norrköping 1696 29/11. Fadern Samuel Erics Älf var rektor i Norrköping sedermera kh i Kvillinge och Simonstorp. Skolgång i Linköping. Fil kand 1723 26/7. Prv till huspredikant på Charlottenborg i Vinnerstad 1724 28/1. Kh i Kvillinge och Simonstorp s.å.14/4 efterträdande fadern. Död 1732 16/11. Gift 1726 16/3 m *Elisabeth Rydelius*, kyrkoherdedotr från Vreta.

Informator 1723 29/4 för Edvardus Bröms (B 1.536). Musiknotiser från Uppsala saknas. Grundläggande musikkunskaper torde skaffats i Linköping eller Uppsala.

”Han har ägt bevekande och intagande prädikogåfvor och varit i de lärda språken väl bevandrad. Hade anlag för poesi och var god musicus på claver och flûte traversière” (Odén) (I 5.27).

Skrifter: Diss 1720 *De gravitate facilitate mista*. Pres Fabian Törner. – diss pro gradu 1723 *Præmia virtutum*. Pres Andreas Grönvall.

Litteratur: Lidén I:215, 472; Odén Ög 1818; Westerlund & Setterdahl Hm 3:286.

B 1.506 NICOLAUS SCHILLGREN

UM: 1715 9/9 (Ostrog)
NM(ög): [1715] 11/12

Född i Vimmerby landsförsamling 1696 6/1. Fadern Lars Persson bonde i Skillingarum, modern Kerstin Nilsdtr. Prv 1721. Kollega i Norrköping 1722. Stud i Lund. Diss 1726 *Computus manualis breviter expositus*. Pres Conrad Qvensel. Magister 1726. Docent vid Linköpings gymnasium, tillika subkantor och organist 1731. Död 1732 6/6. Gift m *Anna Wallman*, dtr till Johan Wallman, kh i Skällvik, omgift m Jöns Millerus kh i Högby

Spelskicklighet torde ha inhämtats i Norrköping eller Linköping. Stipendiat under Christian Zellinger och Eric Burman i fil fak klass 2 bland musici ht 1717 – vt 1720. Utgående i december 1721.¹⁷⁹⁹

S. torde ha medverkat vid Ulrika Eleonora den yngres kröning 17/3 1719

När Johan Niclas Cahman lämnade tre förslag på ny orgel i Linköpings domkyrka 1731 tillfrågades S. om det mellersta förslaget på 28 stämmor ”kunde fylla [dom]kyrkan att skolepiltarna inte måtte överrösta orgelverket” (Göransson).

”En behaglig och kvick man samt af vittert vett; många fria konster” (Odén).

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 223; Göransson Sancta Cecalias tjänare, s. 12, 41; Lidén II:130; Odén Ög 1828; Setterdahl Östgöta nation i Lund, Bihang I, Östgötar som promoverats eller disputerat i Lund, s. 483; Westerlund & Setterdahl Hm III: 566 (hustrun), V:109 (hustrun).

B 1.507 GABRIEL TEXTRIN(US)

UM: 1715 13/10 (Gabriel Textrinus,
Suderm)

NM(söd): 1715 10/10

Född 1691 15/1 i Svärtuna. Son till klockaren och linnevävaren (härav namnet) Per Jonasson/Jönsson och Brit(t)a Nilsdtr. Skolgång i Nyköping och Strängnäs gymnasium 1705 till ht 1714, de sista åren som stipendiat. Anmärks ej såsom hos övriga att han avgått till Uppsala. Kantor vid Storskolan i Stockholm 1716 (Hagström). Prv i Strängnäs 1719 28/4. Pastorsadj i Klara församling s.å. Director musices & cantus i Strängnäs 1721. Domkyrkosysselman 1731. Kh i Hardemo 1747. Död 1774 12/5. Begr i kyrkans kor. Gravsten över honom, hustrun d 1762 och sonen Petrus d 1770. Gift 1722 25/2 m *Kristina Trautzel* dotter till lektorn i Strängnäs Daniel Trautzel (B 1.325).¹⁸⁰⁰ Barn, alla döda före fadern, se Lagerholm.

Musiknotiser från Uppsala saknas. Grundläggande musikutbildning torde erhållits i Strängnäs.

Litteratur: Aurelius Hm 2:235; Dahlström Stadtmusikanten, s. 434; Hagström Hm 4:475; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:20; Lagerholm Sn 1725; Petersson Matricula regii collegii Strengnensis II, s. 20–37.

¹⁷⁹⁹ Fil fak prot 1721 13/12 § 2.

¹⁸⁰⁰ Bröllopskrift 1722 15/2 Strängnäs av JD ”Cupidinis Oinskränkta Härskandes Liuflighet” (sv vers, musikantydan).

B 1.508 OLAUS ALBERTI STARE

UM: 1715 18/11 (Olavus Stare,
Westrog)

NM(vg): [1715]

Född i Uppsala. Son till slottsfogden Albertus Stare. Advokat i Svea hovrätt. Gift 1727 4/4 Uppsala m dansmästaren Johan Roddes dtr *Gunilla Lucretia Rodde* f 1707 15/6.¹⁸⁰¹ Barn *Anna Margretha* f 1728 29/12, dp 31/12. Bland faddrarna prof Eric Burman, moster j Margareta Christina Rodde; *Jahana Christina* f 1730 16/1, dp 18/1. Bland faddrarna j Maria Christina Reftelia¹⁸⁰²

Inskriven i UM under enskild informator. Torde bott hos föräldrarna på Nedre Slottsgatan. Stipendiat under Eric Burman i teol fak klass 2 bland musici ht 1724 – vt 1728.¹⁸⁰³ S. deltog i musikernas protester i juni 1726 över otillräcklig lön. De begärde stipendium i högsta klassen (I 2.30).¹⁸⁰⁴ I december 1726 supplik om understöd för sjukdom.

Litteratur: Lindqvist Vg 1939.

B 1.509 ERICUS JOHANNIS PHŒNIX

UM: 1716 6/2 (Ostrogot)

NM(ög): 1716 22/4

Född i Linköping 18/11 1701. Son till lektor Johannes Erici Phoenix och Christina Schultin. Kämnär vid Norra förstadens kämnärsrätt i Stockholm 1721. Auskultant i Göta hovrätt Jönköping 1727 24/4. Borgare i Sundsvall 1731. Rådman där. Gift 1721 7/12 i Stockholm m *Anna Christina Nilsdtr*.¹⁸⁰⁵

Torde studerat juridik Grundläggande musikalisk utbildning har sonnliskt erhållits i Linköping. Troligen var P. exspektant och som sådan kan han ha medverkat vid Ulrika Eleonora den yngres kröning 17/3 1719. Stipendiat under dir mus Eric Burman i fil fak klass 2 bland musici från vt 1720, frånvarande ht 1721 men han fick behålla stipendiet då han var närvarande i början av terminen och infunnit sig vid tacksägelsefestens anordnande [över freden i Nystad 30/8 1721?] och även skulle tjänstgöra i kyrkan över julhelgen.¹⁸⁰⁶

¹⁸⁰¹ Upps domk förs E:1.

¹⁸⁰² Upps domk förs C a:3.

¹⁸⁰³ I teol fak protokoll 1728 15/6 meddelandes att S. lämnat de akademiska studierna. Han hade aldrig studerat teologi enl Uakp 1728 17/6.

¹⁸⁰⁴ Uakp 1726 9/6 § 4.

¹⁸⁰⁵ Bröllopsskrift till kämnär Erik Johan Phoenix och j Anna Christina Nilsdtr i Sthlm 7/12 1721 av anon (sv vers, 8 fyrradningar).

¹⁸⁰⁶ Fil fak prot 1721 16/12 § 4.

Frånvaron kan ha att göra med uppvaktning av blivande hustru och kämnärs-tjänsten i Stockholm. Överförd till stipendium i jur fak vt 1722 till vt 1725. Efterträddes av J. P. Schönefeldt (B 1.544) vt 1727.

P. undertecknade 1726 en skrivelse tillsammans med alla musikstipendiater riktad till ärkebiskopen och domkapitlet samt till rector och akademiska konsistoriet. De anhöll att få terminspenningarna från socknarna för föregående års tjänst vid musiken eller att bli placerade i stipendieklasse 1 (I 2.30).

Begravningsverser: Uppsala domk 1720 28/7 till Elisabet Spegel (d 1720 18/7) g m prof J. Steuchius (B 1.399).— herr Jacobus Arrhenius prof vid k akademien i Uppsala (på sitt 83 år), död 1725 13/4 ”Kort Lifstid / Wid Hög Ålder” (sv vers, 12 fyraradingar)

Litteratur: Edlund Göta hovrätts auskultanter, s. 70; Odén Ög 1840; Wetterlund & Setterdahl III:663 (fadern).

B 1.510 ERICUS ERICI BRUNNELIUS

UM: 171614/3 (Ericus Brunnelius
Fierdhund)

NM(fjärdh): 1716 7/3 (Ericus Brunne-
lius)

Född 1701 16/12. Son till kh Eric Brunnelius i Vittinge, Uppsala län. Magister 1731. Prv 1732. Rektor vid Ulrika Eleonora/Kungholmens skola 1732 24/4. Kh i Älvkarleby 1742 3/4. Suspenderad 1743, miste tjänsten 1744. Död i juli 1747. Gift 1737 m *Gertrud Elisabet Bodhe*, dtr till rådmannen i Gävle Caspar Bodhe. Barnlös. Bror till *Bernhard Erics Brunnelius* (B 1.489)

Immatrikulerad i UM som minderårig. Själv informator 1727 17/1 för tvillingarna Johannes Gustavus & Reinholt Rýcker Angerstein, Dalec.

B. blev inte musikstipendiat som sin bror Bernhard men disputerade under Eric Burman och kan ha deltagit i musikensemblen under hans ledning.

Moberg anser att Burman skrivit avhandlingen *Elementa musices planæ* trots att B. angivit sig som författare. Avhandlingen börjar med att definiera musik som disciplinen om sången och ensemblen både i teori och praktik. Man skiljer mellan enstämmig ”gregoriansk” sång, ”musica choralis” och flerstämmig musik, ”musica figuralis”. Han gör en historisk genomgång av olika notskrifter och solmisationsmodeller och hamnar i skalor med ”H-Duri” för durskalor med h och ”b-mollis” för en skala med b. Rena molliskalor tar han inte upp.

”I sina yngre år gjorde han sig känd för kvickhet och beläsenhet och var en lycklig tillfällesdiktare varom hans många brud- och gravskrifter vittnar” (Fant-Låstbohm). De bevarade begravningsverserna från tiden innan han blev rektor i Stockholm rör kyrkliga kretsar i Vittinge och Hedemora.

B. ”har under de tio år han tjänat vid Ulrika Eleonora församling uppfört sig på ett tillbörligt sätt och till alla vederbörandes belåtenhet, fast han som alla andra lärare måst erfara ödet att inkomsterna ej svarat emot sysslans dryghet.”¹⁸⁰⁷

I Älvkarleby blev han suspenderad på ett halvt år 1743 på grund av missbruk av starka drycker, vilka han ansåg sig behöva för att uppmuntra sitt melankoliska sinnelag. Påföljande år blev han så våldsam att häradsrätten dömde honom förlustig sin tjänst (Fant-Låstbom).

Skrifter: diss 1728 19/6 *Elementa musices planæ*. Pres Eric Burman. Dedikation till a) baron Lago Meyendorff von Uxkull (sv vers, 4 sexradingar); b) A. Sandel (lat prosa); c) arbetsgivarna F. Angerstein, G. Angerstein (sv vers, 3 sexradingar); d) J. Hernodius, kh i Vittinge E. Gedner, S. Lång, O. Sunbeck av auctor & respondens (lat prosa)

P e r s o n v e r s e r: (medförf) till fadern Eric Brunnelius, kh i Vittinge (d efter svår sjukdom 1717 13/2, 59 år) begr Vittinge kyrka 1717 28/2 (sv vers). – Eric Nordman jur stud av Dala nation (d 1725 16/2, ”wid slut på sitt 23 ålders år”) ”Wälförtient Ähre-Minne” av ”Thess i lifstiden förtrogna wän” begr Hedemora kyrka 1725 28/2 (sv vers, 10 åttaradingar). – Elisabeth Hentzel (d 1728 1/9, 76 år 7 mån efter lång sjukdom), änka efter brukspatron Johan. Angerstein, ”Död-z-Tanckar Till yttersta Äre-minne” begr Hedemora stads-kyrka 1728 13/10 (sv vers, 16 sexradingar). – baron Lago Meyendorff von Uxkull, överste vid k livgardet (d 1730 27/2) begr Vittinge kyrka 1730 17/3 (sv vers, 16 fyrradingar, krigsdata). – (medförf) Elias Gedner, kh i Vittinge (d 1730 16/5, på sitt 43 år) begr 1730 2/6 Vittinge kyrka (sv vers, 10 sexradingar). – Anna Buhre (d 1733 26/12, 57 år) g m Johan Hummer, kh i Nora begr i Nora kyrka 1734 8/1 (sv vers, 10 sexradingar, personalier i noter).

Litteratur: Fant-Låstbom Hm I, s. 331f.; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:3; Moberg Musikwiss 2, s. 15; Lidén I, s. 88; RISM B 6, s. 184.

¹⁸⁰⁷ Stockholms konsistoriums intyg 1742.

B 1.511 ANDREAS SCHARANDER DEN YNGRE

UM: 1716 28/3 (Dalek)

NM(vd): - -

Född 1697 27/9 i Sala. Son till organisten, sedermera i Falun Andreas Scarander den äldre (B 2.10). Död efter flera års sjukdom i Falun 1725 16/6.

Inskriven under information av Andreas Östberg, Dalek. S. måste ha haft musikalisk utbildning, sannolikt av fadern, när han kom till Uppsala eftersom han redan efter ett år blev stipendiat som musicus under Christian Zellinger i med fak klass 2 från juni 1717 till juni 1719¹⁸⁰⁸ då han efterträddes av Johannes Rooth (B 1.487).

I en dråpmålssak i mars 1718 talade Zacharias Holenius bland annat att han sökt musikanten Scharander. Dalkarlen Carl Blankenhagen vittnade bland annat "wid iag om afftonen i min Cammare sat och skref, hörde iag siungas i Therseri (B 1.465) Cammare".

S. deltog troligen vid Ulrika Eleonora den yngres kröning 17/3 1719.

Gravskriften 1725 24/6 av "Den salige Dödas Närs kylte D. L." innehåller generalbasvisan "Wår Tijd och Åhr" (sv vers med musikantytan, 12 fyrardingar med tryckta noter + "Epitaphium" lat vers.) KB Verser, ensk B2o:31 nr 133. (Davidsson Sv musiktr nr 112).

Litteratur: Davidsson Sv musiktr nr 112.

B 1.512 JACOB CASSEL

UM: 1716 21/8 (Jacobus Cassel, O.Goth)

NM(ög): 1716 14/11

Född i Asby 1697 8/2. Son till Leonard Cassel, oxhandlare i Eksjö och Sara Hierstadius. Stud i Uppsala 1716, i Lund 1725 14/12. Magister 1726. Prv 1728 18/12. Rektor i Skänninge 1734. Kh i Västra Stenby 1737. Död 1749 28/4. Begr 18/12 i Vadstena klosterkyrka. Gift m *Margareta Vendela Erhardt*.

C. blev stipendiat under Eric Burman i fil fak klass 2 bland musici ht 1721 efter Anton Löfgrön (B 1.459).¹⁸⁰⁹ Han blev det eftersom han enligt Burman uppvaktat en tid i musiken. Det var med förbehåll att Löfgrön skulle återfå stipendiet om han återkom. Detta skedde ht 1722.¹⁸¹⁰

C. medverkade troligen vid Ulrika Eleonora den yngres kröning 17/3 1719.

¹⁸⁰⁸ Uakp 1717 17/6 § 9; 1719 17/6 § 4.

¹⁸⁰⁹ Uakp 1721 13/12 § 2.

¹⁸¹⁰ Uakp 1722 15/12 § 1:4.

Skrifter: diss Lund 1726 *De aurora musis amica. P 1. - pro gradu P 2.* Pres Magnus Rydelius

Litteratur: Lidén II, s. 149; Odén Ög 1860; Westerlund & Setterdahl Hm II:333f.; Wilner LM, s. 131.

B 1.513 ELIAS TOGELIUS

UM: 1716 21/8 (Ostrog)

NM(ög): 1716 14/11

Född i Hult 1695 24/3. Son till komminister Johannes Andreae Togelius. Klockare i Karlstorp, Växjö stift.

Notiser om musikverksamhet i Uppsala saknas.

”Mycket klen i prästexamen 1721; han accepterades dock om han ej valde annat yrke. Han hade samma år inlåtit sig med en kneckthustru och ville snart vigas vid henne” (Odén).

Litteratur: Odén Ög 1859.

B 1.514 JOHAN SPARSCHUCH

UM: 1717 22/1 (Johannes Sparschuch, O.goth)

NM(ög): 1717 15/4

Född i Norrköping 1699 5/11. Fadern Christian Sparschuch rektor och organist (fr Tyskland). Skolgång i Linköping. Magister 1731 19/6. Gymnasieadjunkt i Linköping 1732 24/2, prv 1735, lektor 1735 tillika kh i Landeryd 1739. Förste teol lektor och kh i Skeda 1742, kh och prost 1755. Teol doktor i Lund 1768. Domprost i Linköping 1769–71. Död 1781 28/2, begr i domkyrkan 16/4. Yngre bror till *Eric Sparschuch* (B 1.502). Gift 1) 1736 26/10 m *Anna Catharina Drysen*, änka efter lektor J. Samsonius i Linköping; 2) 1741 26/2 m *Christina Rydelius*, änka efter bergsfogden Hans Stockenström. Barn, se Hm.

S. uppges redan vid 15 års ålder av S:t Olai församling i Norrköping blivit konstituerad till organist efter äldre brodern som avlidit 1714, och skulle tjäns-ten tills vidare skötas av magister Johannes Thun (B 1.460). Han återvände ej som organist efter studierna i Uppsala

S. förekommer i Hel Trefaldighets kommunionslängd i maj 1717.

1722 sökte han k stipendium i fil fak. Efter att stipendietiden löpt ut 1728 och efter begäran om förlängning fick han stipendium i klass 1 enligt kansler

och konsistorium (till ht 1731).¹⁸¹¹ Han hade ej stipendium som musiker och det saknas belägg för musikverksamhet i Uppsala.

Efter tillstånd 1729 från fil fak att skriva för examen och att undergå examen gjorde han fakulteten ”ett gott nöje: särdeles för Mathematiska Studierna blef Johannes Sparschuch af H.r Professore Matheseos M. Erico Burman recom-menderad”.¹⁸¹²

S. sökte – men fick ej – gratist-rummet vid promotionen där S. placerade sig som nr 5 av 85.¹⁸¹³

”Han hade alltid haft namn av en from, foglig och i de nödige lärdomsdelar väl bevandrad man samt en nyttig och skicklig ungdomens ledare” (Odén).

Skrifter: diss 1727 *Præstantia actionis virtusque moralis*. Pres Fabian Törner – pro gradu 1730 2/12 *De parallaxi stellarum fixarum annua*. Pres Andreas Celsius. Ded till ärkesbiskop J. Steuchius (B 1.399) (lat vers, 5 fyraradingar), Andreas O. Rhyzelius (lat vers, 3 fyraradingar), [6] lektorer och assessorer i Linköpings domkap (lat stenstil).

Begravningsverser 1725 27/4 Uppsala domk till fil kand Petrus Asp d.y. (d 1725 23/4, 21 år) ”Swane-Sång wid Grafwen” (sv vers, 17 sexradingar). – (medförf) 1727 4/1 Stockholms Storkyrka till mag Petrus Asp, superintendent över Norrlands stift (d i Stockholm under riksdagen 1726 24/12) ”Trogen Herda-Wård” (sv vers, 14 fyraradingar).

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 277; Lidén I, s. 90, 475; Linköpings gymnasiums historia 1627–1927, s. 428, porträtt vid s. 94; Odén Ög 1869; Westerlund & Setterdahl Hm I:193 med porträtt tillhörigt domkap i Linköping.

¹⁸¹¹ A I a:2. Fil fak prot 1728 15/6.

¹⁸¹² UUA(IV:4) A I a:2.

¹⁸¹³ Fil fak prot 1731 6/5, 15/6.

B 1.515 LAURENTIUS SAMUELIS KULLMAN

UM: 1715 16/2 (Westrog)

NM (vg): 1715 15/2

Son till Samuel och Anna Kullman. Prv senast september 1720. 1724 9/9 kantor i domkyrka och skola efterträdande Georg Schmidt (B 1.522). Död i mars 1725, begr på Uppsala kyrkogård 9/7.¹⁸¹⁴ Ogift.

I september när kantor Erik Westerholm avskedats föreslogs Dn. Kullman till efterträdare.¹⁸¹⁵ Det blev dock Georg Schmidt (B 1.522).

K. förrättade 1723 11/9 dopet av trumpetaren Casper Hagelbecks dotter Anna Stina i Mag. Ekholms frånvaro.¹⁸¹⁶ I oktober utnämndes han till informator för baron Mauritz Posse och Georg Gustav Uggla.

Director musices Eric Burman som haft uppdrag att utse en tjänlig person fann K. i september 1724 kompetent i *cantu choralis* för gudstjänsterna i kyrkan och undervisningen i skolan. Burman erbjöd sig samtidigt att – tills K. erhållit tillräcklig kompetens därtill – själv svara för undervisningen i cantu figurati mot de anslagna socknarna Harbo, Edebo och Gran.¹⁸¹⁷

K. förmanades i december 1724 att ej visa avskräckande stränghet, ej inlåta sig i onödigt käbbel och ej befatta sig med kastigationen [besträffningen] med anledning av ett uppträde med kvartanerna i skolan, Petrus Lodén och Joh. Ekenberg.¹⁸¹⁸

K. avled i mars 1725 efter endast sju månaders tjänstgöring. Den 9 juli jordsattes på ”kyrkiogården Södra Sijdan om kyrckian af Mag Myrin Cantoren här vid Domkyrckian wyrdige och wällärde Dns Laur: Kullman.”¹⁸¹⁹

Modern Anna Kullman lämnade 1725 10/11 en supplik till ärkebiskop och domkapitel om lönen efter sin avlidne son. Hon hänvisade till sina stora utgifter för läkare och begravning samt till sin egen kraftlöshet och medellöshet. Hon begärde att få lönen efter avdrag för det som domkapitlet beviljat dem som uppehåller tjänsten. Hon ber att få slippa att själv kräva lönen från staden. Hon fick hälften av K:s lön för tiden Mikaelis 1724 till mars 1725 nämligen

¹⁸¹⁴ Namne i Lundqvist Vg nr 1443: Född i Härene 1698 2/2 son till Sven Kullman och Maria Rhodin. Skolstudier i Skara fr 1706, kurator vg 1726–27. Död av hetsig feber 1728 6/5. Begr 1728 9/5 ”teol stud Lars Kullman” av NN (sv vers), tr Skara u.å. KB 82 Aa e 1700 Silg–Svan; Warholm Hm 2, s. 252 (fadern).

¹⁸¹⁵ Udhp 1720 14/9.

¹⁸¹⁶ Upps domk förs C a:3.

¹⁸¹⁷ Upps domkap E V:140:1 p. 987.

¹⁸¹⁸ Skolrättsprot Katedralskol i Uppsala Handlingar –1750.

¹⁸¹⁹ Upps domk förs F a:1.

socknarna Börstil (120 daler kopparmynt), Knutby (66 daler), Harbo (60 daler), Farstena (48 daler) och Gran (46 daler) = 340 daler kopparmynt.

Tjänstens uppehållare var:

Zacharias Johansson Klöderman (B 4.13) som erhöll för tiden 1725 23/3 – 1/6 Bondkyrko sn (30 daler); *Olaus Fors* (B 1.542). För tiden 1725 1/6 – 1726 1/5 erhöll han Uppsala stad (150 d), Edebo (54 d) och kollekterna (35 d) = 240 daler; *Johannes. Mehmer* (B 1.537) erhöll för tiden 1725 1/9 – 1726 1/5 Rasbo (100 daler).¹⁸²⁰

Bröderna Nicolaus (UM 1710) och Laurentius har uppenbarligen delat kammare i april 1716. Då hölls rannsaking angående skjutande där. De var ej direkt skyldiga.¹⁸²¹

Åtminstone någon tid har deras mor Anna (död 1730 26/4, begr 5/5) sannolikt skött hushållet eftersom K. var ogift. I mantalslängden 1725 6/2 står en man, ogift och utan tjänstefolk.¹⁸²² Kontributionslängden för akademien 1725 18/9 anger ”död och för Contribution frij åter förordningen och haft intet tjänstefolk”. Samma innehåll fanns i längd rörande lön- och betalningsavgift rörande akademien.¹⁸²³

BK, rev JOR

B 1.516 ANDREAS GRÅSTEN

UM: 1717 26/4 (Ostrog)

NM(ög): 1717 17/7

Född i Linköping 1694 2/8. Son till handelsman Johan Andersson Gråsten och Anna Ulricsdtr. Studier i Linköping. Tillåtelse att undervisa i Linköping 1724 5/3. Tillika subkantör i skolan 1732. Prv 1725. Kh i Fornås och Lönsås 1736 7/4 (1737). Död 1761 10/4. Begravd i Fornås kyrka men stoftet nedsattes i familjegraven i Linköpings domkyrka 1761 25/4. Gift m *Catharina Ruth*, d 1756 23/4, begr 4/5 i Fornås kyrka¹⁸²⁴. Barn, se Hm

G. kom uppenbarligen med god musikalisk utbildning till Uppsala och blev omedelbart stipendiat under Christian Zellinger i teol fak klass 2 bland musici vt 1717; efter dennes död under Eric Burman från 1719, överflyttad till fil fak vt 1722 till ht 1723.

Han deltog troligen vid Ulrika Eleonora den yngres kröning 17/3 1719.

”En vaksam och för kyrkornas bästa driftig man” (Odén).

¹⁸²⁰ Upps domkap E V:140:1 p. 1037–1040; p. 1035.

¹⁸²¹ Uakp 1716 25/4 .

¹⁸²² UUA(II) G I b:89 p 1478.

¹⁸²³ UUA(II) G I b:89 p 1499, 1515.

¹⁸²⁴ Sorgekväde av Joh. Magn. Phalén, kmn i Fornås och Lönsås.

Begravningsverser (medförf) till dir mus Christian Zellinger, d 6/10 1718, begr 12/10 i Uppsala domk (sv vers, 11 femradingar, musikantydningar).

Litteratur: Odén Ög 1874; Westerlund & Setterdahl Hm II:200.

B 1.517 CARL PRINTZ

UM: 1718 6/3 (Carolus Printz, Fiedr)

NM(fjärdh): 1718 6/3 (Carolus Printz)

Son till Carl G. Printz, kh i Söderby-Karl 1685 (d 1717). Aktuarie i Handelskollegium.

Inskriven i UM som minderårig. Bröderna *Gabriel, Abraham, Petrus Rolandus* inskrivna i nationen 1717 17/7 (men ej i UM).

Informator 1721 24/11 för Olaus Abrahami & Carolus Gustavus Abrahami Printz. Preceptor 1728 11/10 för Carl Gustaf Dryander, Holm.

P. deltog i ”Det Palmquistiska slagsmålet”.¹⁸²⁵ (Se denne B 1.520) Han nämns också som spelande. Han räddade dock sig och sin ”viol” in i världens kammare (I 4.118).¹⁸²⁶

Bröllopsverser Degerby 1749 24/8 till handelsman Lorentz Trivall och fru Maria Elisabetha Printz, ”Författad i Songewis” av C. P. (svensk vers, 4 åttaradingar). KB 82 Aa e1700 Svao – Tro.

Litteratur: Fant-Låstbom III:93 (fadern).

B 1.518 GABRIEL GABRIELIS ELEPHANT

UM: 1718 12/8 (Gabriel E. Gothl)

NM(gotl): [1718 12/8] (Gabriel Elephant Gabrielis filius)

Född i Visby. Son till Gabriel Elephant. Director cantus, tillika apologet i Visby skola 1727. Död 1738.

Inga notiser finns om musikalisk verksamhet i Uppsala.

Litteratur: Lemke Hm, s. 460.

¹⁸²⁵ Uakp (minus) 1724 5/12, 9/12, 10/12, 12/12 § 1.

¹⁸²⁶ Uakp (minus) 1724 18/12, 19/12.

B 1.519 MATTHIAS LOCHNÆUS

UM: 1718 30/9 (Angerma)

NM(ångerm): 1718 [ht] (Matthias J. Lochnaeus)

Från Själevad. Född tidigast 1701. Son till Jonas M. Lochnaeus i Gudmundrå och Christina Bohlin, dtr till kh i Själevad. Magister 1731. Död 1731 8/8 Uppsala.

Stipendiat under Eric Burman i fil fak klass 2 bland musici från vt 1726. L. och Johan Christer Duræus (B 1.531) som antogs för midsommarterminen var ”musici af wackre Studier och medellöse”.¹⁸²⁷ Med anledning av musikstipendiaternas klagomål över indragning av socknarna fick L. stipendium i klass 1 vt 1728 men återgick till klass 2 ht 1728. Han tillhörde de åtta musiker som deltog i konsistoriet i januari 1728 till försvar för Eric Burman som director musices som ej endast undervisade i matematik utan även i musikens teori och praxis.¹⁸²⁸

I december 1728 ansökte L. om att få behålla stipendiet i högsta klassen fast han lämnat musiken. Tobias Westblad (B 1.530) hade ju ett sådant i teol fak.¹⁸²⁹ Prof Hermansson ansåg ”det wore en res pessimi exempli [det sämsta exemplet], at den skulle få Stipendium som tagit sig ifrån Musiqven” Han begärde undersökning om orsaken till att musiker lämnar musiken. Var director musices vållande? Burman anmälde att han disponerade en plats i fil fak. Han lämnade den till L. vilket konsistoriet godkände.¹⁸³⁰ Från vt 1729 fanns L. i klass 2 (ej musiker), från ht 1730 i klass 3 (ej musiker), en sista gång i klass 1 (ej musiker) vt 1731 efter supplik och med samma villkor som tidigare Nicolaus Paqualin (B 1.472) och Anton Löfgrön (B 1.459) dvs att tjänstgöra vid behov. I fil fak prot december 1731 angavs han som utgående utan att hans frånfälle nämns.

Enligt Tobias Westbladhs minnen av Eric Burmans collegium musicum, som ägde rum varje onsdag eftermiddag 1726 eller 1727 deltog L. som *violinist* (I 4.119).¹⁸³¹

Skrifter: Diss 1729 16/12 *Meletema peri Pandoras. P 1.* Pres Israel Nesselius. – pro gradu maj 1731 *Actionum internarum morali æstimatione.* Pres Matthias Asp.

¹⁸²⁷ Uakp 1726 16/6 § 2.

¹⁸²⁸ Uakp 1728 13/1 § 2.

¹⁸²⁹ Orig egenhändigt 1728 13/12 i UUA(I) E III a:27 p. 1267–1269.

¹⁸³⁰ Uakp 1728 13/12 § 3.

¹⁸³¹ Anförts av Norlind TK 3, s. 83.

Litteratur: Bygdén III:280 (fadern); Lidén I, s. 40, 358; Modin & Söderberg Nrl 58 (Mattias E L.).

B 1.520 CARL GUSTAF PALMQUIST

UM: 1718 7/10

NM: - -

Född 1706 24/12. Son till friherre Magnus Palmquist. Tog värvning som volontär vid Bergsregementet 1724, sedan militär karriär. Död i april 1743 som löjtnant vid Åbo läns infanteriregemente.

Immatrikulerad som 12-årig sannolikt med preceptor. Gratulerade som 13-årig 1719 9/6 (medförf) Nicolaus Vessling, resp för diss pro gradu *De poena atheismi*. Pres O. Celsius. (lat prosa 1719 1/6).

”Det Palmquistiska slagsmålet”.¹⁸³² Baron Palmquist var ångermanlänningarnas curator honorarius. Han var som *fagottspelare* inbjuden till deras sammankomst med musik natten mellan den 22 och 23 november 1724 i rådman Mårten Jonssons gård på Vaksalagatan (I 4.118). Där nämns musik och dans, sönderslagna violer, men ej vilka som spelat. De överfallande var östgötar som höll sitt konvent i rådman Ubströms stenhus. Nämnas två som spelat där: Jacob Walldorf (B 1.540, basfiol) och Magnus Ceder (B 1.539, diskantviol). Senare framkom att ångermanlänningarna Olof Hellström (B 1.535) och Olaus I. Unaeus (B 1.525) förlorat sina violer. Carl Printz (B 1.517), Fjärdhundra, nämns också som spelande. Han räddade dock sig och sin viol in i värdens kammare (I 4.118).¹⁸³³

Litteratur: Elgenstierna V, s. 639 friherrliga ätten Palmquist nr 123.

B 1.521 ELOF STEUCH adlad STEUCH

UM:[1719]

NM: - -

Född 1687 i Härnösand, son till superintendenten i Härnösands stift Matthias Steuchius och Anna Tersera. Stud i Lund. Magister 1706. Professor i grekiska 1713. Adlad för faderns förtjänster 1719. S.å. professor i matematik i Uppsala. Han erhöll avsked från universitetet 1728 med titeln kommerseråd. Död 1772 1/6 på sitt gods Oby. Gift 1) 1715 m *Elisabeth Hedvig Rosencrantz*, dotter till en överstelöjtnant; 2) 1731 med danskan *Anna Christina Juel*, dotter till Fredric Juel. Barn, se Elgenstierna. Bror till *Joannes Steuchius* (B 1.399) som sedermera skulle efterträda fadern som ärkebiskop.

¹⁸³² Uakp (minus) 1724 5/12, 9/12, 10/12, 12/12 § 1.

¹⁸³³ Uakp (minus) 1724 18/12, 19/12.

Tobias Westbladh (B 1.530) beskrev för Hülphers hur dir mus Eric Burman varje onsdag eftermiddag vt 1726 eller 1727 samlade studenter och professorer till Collegium musicum hemma hos sig. S. spelade violin (I 4.119).

Litteratur: Elgenstierna bd 4, s. 154.

B 1.522 GEORG A. SCHMIDT

UM: 1720 25/2 (Georgius Schmidt,
Suderman)

NM (söd): 1720

Född 1695 20/2 son till klockaren i Alla Helgona, Nyköping, Albrecht Schmidt. Till Strängnäs gymnasium 1712. Kantor i Uppsala domkyrka och skola 1721 1/5, undervisade i figuralsång 1722 19/9, prv 1724 20/3, begärt avsked 1724 22/6, kallad till pastorsadjunkt i Jäder s.å., komminister i Eskilstuna 1733, kh i Lilla Mellösa och Flen 1744(1745). Död där juldagen 1765. Gift 1733 m *Kristina Ljung* f 1703 15/3 dtr till kh i Jäder Johan Jung, änka efter företrädaren kmn E. Lundlöf i Eskilstuna. Son: *Johan Albrecht* f 1734 29/1, död 1806 30/10, rådman i Stockholm.¹⁸³⁴

S. torde fått grundläggande musikalisk utbildning i Strängnäs eftersom han året efter sin ankomst till universitetet fick tjänst som kantor i Uppsala 1721 1/5 och året därefter anmodades att undervisa i figuralsång efter erhållen utbildning av rector cantus Eric Burman.

Som avlöning fastslogs i oktober 1721: Dn. Georg Schmidt som förestår sångaretjänsten såväl i kyrkan som i skolan skall för innevarande år disponera samtliga de löningssocknar som företrädaren Eric Westerholm haft under sitt första tjänsteår: Harbo, Edebo, Gran, Börstil, Rasbo, Knutby, Fasta och Uppsala stad med Bondkyrko sn.¹⁸³⁵ Burman försökte 1722 egenvilligt ta några socknar, men det beslöts av domkapitlet i september att socknarna Harbo, Edebo, Gran ej skulle överföras till rector cantus Eric Burman utan behållas av kantor S. som skulle undervisa i figuralsång.¹⁸³⁶ Till detta yttrade sig Burman senare kritiskt: Det andra året gavs socknarna åt en nykommen kantor [Georg Schmidt] ”samt tillika informationen i Cantu figurali ifrån mig tagen och hånom i händer lemnad, då hånom, ehuru ock han någon tid min information åtnutit, alt för mycket fattades till att den sysslan rätt skjöta”.¹⁸³⁷

¹⁸³⁴ Begr till morfar mag Johan Jung 1745 10/12 Jäders kyrka (sv vers).

¹⁸³⁵ Udkp 1721 18/10.

¹⁸³⁶ Udkp 1722 19/9.

¹⁸³⁷ 1725 3/4. Orig egenhändigt Katedralskolan i Upps –1750 nr 37.

I juni 1724 upplästes supplik i domkapitlet från kantorn vid domkyrkan S. att få avsked från sin beställning, då han blivit kallad till adjunkt hos p. & p. i Jäder, magister Jung, vilket beviljades.¹⁸³⁸ Han anhöll om lön för 1/4 år (års-lön 516 daler kopparmynt). Enklast vore att hämta från Harbo, Rasbo och Bondkyrko eller Gran före avfärden.¹⁸³⁹ S. och tidigare Olaus Beckius (B 1.219) var de enda notarier/kantorer som gick vidare i karriären.

Tjänst: sången i domkyrkan samt under terminerna i skolan dagligen kl 12-13 och onsdagar och lördagar kl 15–16 i musica figurali för dem som så önskade och var lämpliga.

S. hade även medverkat så ofta kapellet övade och alltid sjungit en stämma uppe på orgelverket, på grund av den tidens brist på vokalister. Vid sådana tillfällen skötte de 2 versikularierna sången i koret och avlönades med 60 daler kopparmynt vardera/år. Dessutom fick S. även 2 kollektor i alla predikningar på Marie bebådelsedag och Mikaeli. Kantor Olaus Fors (B 1.542) blev lärjunge till S.¹⁸⁴⁰

Skatter

I mars 1724 frågade akademibokhållaren Nils Rommel angående kantor Iohan Smidt [sic!] och årets mantalslängd: Om han fortfarande räknades som stud ”äfter han nu lærer stadigt hafwa denna beställning uti Scholan”. Ringare skolbetjänter var befriade från kontributioner och dyl. men ej mantalspenningar.¹⁸⁴¹ Konsistoriet beslutade att sätta upp S. på kontributionslängden men han njöt kontributionsförordningen till godo.¹⁸⁴² Detta år angavs han ogift och utan legofolk.

P e r s o n v e r s e r: till Gudmundus Humbla, sn, resp för diss *Astrorum contemplationem breviter complectens*. Pres N Celsius, grat 1722 mars (sv vers, 6 fyraradingar). – (medförf) till svärfadern, mag Johan Jung, prost i Jäder och Barva (d 1745 22/11), begr 1745 10/12 i Jäders kyrka

Litteratur: Hagström Hm 1, s. 463; Lagerholm sn 1828.

¹⁸³⁸ Udkp 1724 22/6 § 1.

¹⁸³⁹ 1724 15/7 ULA Upps domkap G II 1a:1e No 8. Där taxering av socknarna.

¹⁸⁴⁰ 1757 1/2 ULA Upps domkap.

¹⁸⁴¹ UUA(I) E III a:23 p. 420.

¹⁸⁴² Uakp 1724 18/3 § 3:4.

B 1.523 MATTHIAS SILVIUS SVENONIS

UM: 1720 16/3 (Matthias Sylvius, Blek)

NM: - -

Född omkring 1702 i Skåne. Son till Sven Silvius, komminister i Karlskrona, kh i Bösarps, Lunds stift. Skolgång i Kalmar gymnasium. Lektor där i grekiska 1733 17/10, prv i Växjö 1744 24/4, kontraktsprost i Ölands södra kontrakt 1744, tjänstledig 1766, död i Kalmar 1771 18/1. Gift 1735 17/2 i Kalmar stadsförsamling m *Juliana Maria Sandberg*. Son: *Nicolaus* född 1736 30/7, död 1739 24/4.

Vid Matthias dop stod sedermera biskopen i Kalmar Herman Schröder fader. Han hade varit nära trosförvant med fadern och lovade vid dennes död 1713 att ta hand om S., som efter skolgång i Kalmar blev informator åt biskopens söner. Rimligtvis har han fått utbildning som klaverspelare i detta sammanhang eftersom han ett år efter inskrivningen vid universitetet skaffade sig en klavertabulatur daterad Stockholm 29/3 1721 (Musikhandskrift 4a i Kalmar stifts- och gymnasiebibliotek, M 4.51.) S. ägde även Musikhandskrift 4c och 5, (M 4.52–53), två klaverböcker med repertoar bland annat av Caspar Gottlob Grünewald, i hovkapellet 1/7 – 31/12 1727 och med datering Stockholm januari 1728. Denne var verksam som informator för sångerskorna, avskedad på grund av misskötsel av tjänsten.¹⁸⁴³ Detta kan förklara förekomsten av arior i Musikhandskrift 5. Som tonsättare är Grünewald annars ej känd. Det är tack vare Silvius som repertoaren bevarats. Detta tyder på att de kände varandra.

S. blev inskriven i UM som ”pauper [fattig]”.

”Silvius var en utmärkt lärare men av ett ängsligt och ytterligt tillbakadraget väsen. C. C. anför s. 83 den betecknande anekdoten att Silvius då han en gång skulle predika i Katarina församling i Stockholm ”anfölls av en sådan alteration” [sinnesrörelse] att han aldrig mer vågade beträda en predikstol. Prostsysslan på Öland gav honom väl en viss kompensation för prästerlig verksamhet men väckte lektor Johan Stagnels misshag” (Olsson Hm). Han sysslade hellre med bibelrevision.

S. har ägt följande musikhandskrifter:

S-K Ms. Mus. 4a (Musikhandskrift 4a) är en klavertabulatur bunden i läder i tvärformat tillhörig ”Matthias Silvius Svenonis” daterad Stockholm 29/3 1721 (M 4.51). Handskriften är särskilt rik på melodier till svenska världsliga

¹⁸⁴³ G. Karle, Kungl hovmusiken i Stockholm och dess utövare 1697–1721.

sånger vilkas texter kan dateras till 1697–1712. Dessutom finns många melodier av hovkapellmästaren Anders von Düben och många populära melodier tillhörande Stormaktstidens 10 i topp samt andra samtida melodier.¹⁸⁴⁴

S-K Ms. Mus. 4c (Musikhandskrift 4c) är en klaverbok i notskrift (M 4.52).¹⁸⁴⁵ Ägarnamn "A[?]. L: Silvius". Denna piktur växlar med Matthias Silvius egen.

Inskriften bakifrån f. 34v–38r finns en svit i C-dur av *Casper Gottlob Grünewald* som överensstämmer med autografen i S-Uu Instr. mus. i hs. 18:28. Innehållet inskrivet bakifrån i häftet består i övrigt av satser som kan identifieras som musik av C. F. Hurlbusch, G. F. Händel, A. Ariosti, G. Bononcini, L. Couperin och Folie d'Espagne av Corelli samt de populära melodierna "Aimable vainqueur" av A. Campa och "Ifrå den dag" dvs. Courante av Dubut.

S-K Ms. Mus. 5 (Musikhandskrift 5) är en klaverbok i notskrift med vissa konkordanser med 4c (M 4.53). Matthias Silvius har skrivit sin namnteckning. Datering vid Fantasia f 40–41: "CGGW Anno 1728 d 9. Januarij." Utmärkande för innehållet är satser för klaver av Caspar Gottlob Grünewald. Inskriften bakifrån f. 26v–28v finns en svit i C-dur (överensstämmande med autografen i S-Uu Instr. mus. i hs. 18:28) samt ytterligare stycken i autograf av Grünewald.¹⁸⁴⁶ Inskrivet framifrån finns rikligt med sopran- och basarior på italienska och franska, övervägande med angiven upphovsman. Bland dessa förekommer en aria ur Boris Goudenow av Johann Mattheson.¹⁸⁴⁷

Litteratur: Carlquist Hm (fadern och sonen) 3:216f; Karle hovmusiken, s. 207f; Norlind TK 3, s. 312–315; Olsson Hm (sonen) 1:176f; Rudén Music in tablature, s. 56–57; Rudén (STM 1976).

¹⁸⁴⁴ Ur Musikhandskrift 4a: Småländsk suite. Melodier ur Matthias Silvius Svenonis notbok. Arr [för orgel] / Thomas Niklasson. [Stockholm]: Gehrmans musikförlag; 2018. Innehåll: I. Serra, II. Serra ur Andreas Hööks notbok, I. Serra, III. Menuett.

¹⁸⁴⁵ Incipits finns i RISM OPAC.

¹⁸⁴⁶ Klavermusik för första gången i tryck / Caspar Gottlob Grünewald; [utgiven av Sture Lindholm] Kalmar. Ed. Tempora Meliora, cop. 2000.

¹⁸⁴⁷ Eva Helenius-Öberg, Johann Mattheson und Schweden. (i: Johann Mattheson als Vermittler und Initiator: Wissenstransfer und die Etablierung neuer Diskurse in der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts (2010), s. 302–314).

B 1.524 CAROLUS MAGNI TE(N)GNER

UM: 1720 23/8 (Carolus Magni Tegner,
Westrog)

NM(vg): [1720] (Carolus Tengner)

Härkomst okänd. Inga uppgifter finns om studier eller musikverksamhet i Uppsala. Sökte kantorstjänst vid Uppsala domkyrka 1720. Kantor i Katarina skola 1723. Död 1737 10/10.¹⁸⁴⁸

T. sökte kantorstjänst vid Uppsala domkyrka. Konsistoriet ville hellre ha någon ur stiftet som kantor efter Eric Westerholm (B 1.442), som avskedats i september 1720. Därför skulle Matthias Börckdahl (B 1.499) som tidigare sökt tjänsten tillskrivas att infinna sig.¹⁸⁴⁹ Tjänsten tillföll dock Georg Schmidt (B 1.522) 1 maj 1721.

T. blev först vikarierande kantor vid Katarina skola under Olaus Wallins änkas nådår. Med henne kom han överens om att dela korgångspenningarna lika enligt konsistorieprotokoll 1722 12/12. Han blev ordinarie kantor 1723 1/5. 1737 hade han spannmåslön 15 tunnor [= 33:4 daler silvermynt].

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 422; Edholm S:ta Cecilians tjänare, s. 118; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:20; Lundqvist Vg I:1560.

B 1.525 OLAUS JACOBI UNÆUS

UM: 1720 15/9 (Olaus Unæus,
Angerm)

NM(ångerm): 172014/12 (Olaus
Unæus)

Född 1704 21/12 i Tillinge prästgård i Uppland. Son till prosten Jacob Unæus i Gudmundrå och Brita Hernodia, kyrkoherdedtr från Tillinge. Magister 1731 15/6. Prv 1733 som adjunkt till fadern i Gudmundrå. 3. kollega i trivialskolan i Härnösand 1743 24/9, konrektor där 1745 25/4. Rektor vid Frösö skola 1747. Pastor i Torsåker 1754 (1755), kontraktsprost 1768 23/4. Död 1770 5/5. Gift 1741 25/8 i Gudmundrå m *Margareta Norlind*, omgift med rektor Jöns Lenæsius i Sundsvall. 13 barn, se Hm.

U. var medförfattare till begravningsverser till morfar Olaus Hernodius, kh i Tillinge och Svinnegarn, (sv vers, 9 sjuradingar) Tillinge kyrka 1723 9/5.

¹⁸⁴⁸ En samtida namne var Carl Magni Tengner, son till kh Magnus Jonæ Tengner död 1694. Carl blev psalmist i Skara 1712?. Tilltänkt som musiklärare där, blev kantor vid Skara gymnasium 1735 och dog 1737.

¹⁸⁴⁹ Udkp 1720 22/9 §19.

Han deltog i det Palmquistska slagsmålet (se denne B 1.520) i början av december 1724.¹⁸⁵⁰ Därvid förlorade Olaus Hellström (B 1.535) och U. sina violer (I 4.118). U. presenterade 4/2 1725 en expensräkning där han begärde 46 daler kopparmynt för fiol med stråke och strängar.¹⁸⁵¹

Hwad Violen kåstar, är mig ogiörligt at wina attest uppå, som ej många honom sedt, den ringa tid iag honom hade. Men skal han beskriwfa; så war han hel röd, och inlagt med been, icke war han gammal, dock brukat något; hwad iag kåstat på honom, är en stråka god, som mig kåstade 6:-
strängarne med Cantillie Bass¹⁸⁵² 2:8 [daler].

Den 27/2 hade han sänkt kravet till 18 daler för fiolen. Konsistoriet krävde dock att den uppvisades för värdering.¹⁸⁵³ För stråke och strängar begärde U. 5/3 6 daler, resp. 2:8 daler.¹⁸⁵⁴ Konsistoriet beslöt 19/3 att Hellström och U. skulle ersättas med 24 daler var.

Litteratur: Bygdén Hm IV:152; Modin-Söderberg Nrl, s. 59.

B 1.526 JOHAN(NES) SILFVERLING

UM: 1720 20/10 (Johannes Silfwerling,
Ostrog)¹⁸⁵⁵
NM(ög): [1720 22/10]

Född i Vadstena 1699. Son till rektor Andreas Johannis Silfverling i Vadstena, sedermera kh i Högby, V. Skrukeby och Hogstad, död i pesten 1711 och Anna Tzander. Sannolikt skolgång i Vadstena. Magister 1731. Rektor i Eksjö 1734. Död 1738 22/7. ”Gift med fransyska till sin olycka” (Odén).

S. var bland undertecknarna av intyg i maj 1727 om berömlig privatundervisning av H. C. Engelhardt i musikens teori och praktik. (Se J. Törner, B 1.478). I övrigt saknas musiknotiser om honom.

Informator 1732 7/2 för Petrus och Carolus Leyel, Holm, 1732 7/12 för Israel Swedberg, Holm, 1733 1/2 för Johannes Österberg, hans landsman. Till hans bror, stud Matthias Österberg, samtidigt inskriven som S., död 1727 24/5

¹⁸⁵⁰ Uakp 1724 5/12 och senare.

¹⁸⁵¹ UUA(I) E III a.24 p. 153.

¹⁸⁵² ”gewisse gekräuselte Gold- und Silberfäden oder **Cantillien** also benannt“, alltså en spunnen bassträng.

¹⁸⁵³ Uakp 1725 27/2 § 4.

¹⁸⁵⁴ E III a:24 p. 155.

¹⁸⁵⁵ I Symbola ”extreme pauper”. Ingen avgift erlagd.

skrev han begravningsverser "The Trognas Lif i Döden", (sv vers, 11 fyrraderingar).

Skrifter: diss 1727 *Tractatus Talmudici [hebreiska] s[ive] de Sacrificio Jugi. Cap. I. ex Mischna & Gemara Babylonica latine redditum, & notis illustratum*. Pres den jämnåriga orientalisten Matthias Asp. – pro gradu 1731 *Polytheismi Irrationalitate*. Pres Matthias Asp.

Litteratur: Lidén I, s. 38, 40; Odén Ög 1952; Westerlund & Setherdahl V, s. 108 (fadern).

B 1.527 JOHAN IHRE, adlad IHRE

UM: 1720 15/11 (Johannes Ihre,
Ostrog)

NM(ög): 1722 22/12¹⁸⁵⁶

Född i Lund 1707 3/3 son till Thomas Ihre (B 1.345) och Brita Steuchia. Fil kand 1729. Studier vid utländska univ 1730–33, därav vid univ i Jena juli 1730 – augusti 31 och vid univ i Utrecht och Leyden vintern 1731–32, magister (absens) vid UU 1731 15/6. Curator honorarius vid Östgöta nation 1733. Docent 1734. Sekreterare i Vetenskaps societeten 1734. Vice bibliotekarie vid univ-bibl 1735. Poëseos professor 1737, skytteanus professor 1738. Titulärt kansliråd 1756. Adlad 1757 5/4. Död 1780 1/12. Gift 1) 9 maj 1738 i Uppsala m friherinnan *Sara Charlotta Brauner*, dp 26 november 1714 i Sthlm, begr 21 september 1758 i Uppsala, dtr till landsh frih Johan Brauner o Margareta Törne; 2) 11 december 1759 på Venngarn m *Charlotta Johanna Gerner*, dp 17 juli 1728 där, d 31 maj 22 på Torslunda, Haga, Sthlm, dtr till översten Albrecht Gerner och grevinnan Anna Gyllenborg.

Målning av J. H. Scheffel, SPA.

Studier i Linköping. Till Uppsala efter faderns död. Där hade Ihre stöd av inflytelserika släktingar, särskilt morfadern, ärkebiskopen Matthias Steuchius, samt morbröderna, professorerna Johannes och Elof Steuch.

För Ihres insatser som stilist och språkforskare se SBL.

Ihre var bland undertecknarna av intyg i maj 1727 om berömlig privatundervisning av H. C. Engelhardt i musikens teori och praktik. (Se J. Törner, B 1.478).

I Ihreska handskriftssamlingen i Uppsala univ-bibl (S-Uu) med signum Ihre 286 finns en volym med klavermusik i tabulatur och vanlig notskrift (f 21v–

¹⁸⁵⁶ Datum senare inskrivet. Placerad mellan 1719 okt och 1720 mars.

23, 36v–47) (M 4.50). Den består av två lägg med två olika papper, tillsammans 68 fol, bundna i marmorerat pappband. Tre händer av vilka hand 3 synes oerfaren och har skrivit in stycken på lediga platser. Den kan tillhöra Catharina Ihre (1700 – 1739 dtr till Thomas Ihre, som förmodligen är hand 1, vilken f 68v nedskrivit ”Minuet de Mademos: Ihre”. Hand 2 torde vara Johan Ihres, som infört några få satser. Om Thomas Ihre har medverkat, har handskriften tillkommit senast 1720.

Skrifter: diss 1728 *De usu LXX. interpretum in Novo Testamento*. Pres Eric Alstrin. – diss pro gradu 1729 *De vi materias*. Pres Fabian Törner. Övriga skrifter se SBL.

P e r s o n v e r s e r: bl.a. Laudatio funebris [...] Olaii Rudbeckii [jun] [...] in auditorio Carolino majori d. 3. Mardi a. 1741, dicta. (Sv sammandr i Tidningar om the lärdas arbeten, för år 1742, Sthlm, s. 8–13).

Litteratur: Grape, s. 610–614; Odén Ög 1932; Rudén Music in tablature, s. 86f (U 13); SBL 19, s. 763–770 (art av Gösta Holm).

B 1.528 JOACHIM GUSTAF CHRISTIERNIN

UM: 1721 8/2 (Westm)

NM(vd): 1721 9/2

C. härstammade från en mångförgrenad släkt av präster och brukspatroner i Västmanland. Född 1707. Son till stadsfiskalen i Västerås, Basilier och Agneta Christiernin. Barnen kallade sig Christiernin. Landsfiskal.

C. inskrevs i UM som minderårig under privat information av Johannes Streling, Smål. Han var bland undertecknarna av intyg i maj 1727 om berömlig privatundervisning av H.C. Engelhardt i musikens teori och praktik. (Se Jacob Törner B 1.478)

”Kånan” Anna Catharina/Cajsa Bolan stod i december 1730 kyrkoplikt för lägersmål med studiosus Hr Iochum Gust: Christiernin. I augusti 1733 stod hon för andra gången kyrkoplikt för begånget lägersmål ”och fick ingen barn far men skyller på Christiernin”. Oäkta barn Greta f 1733 12/2, dp 13/2 Uppsala domkyrkoförsamling.¹⁸⁵⁷

Litteratur: Pehr Niclas Christiernin, Stam-taflor till upplysning om den Christierninska släkten 1735, tab 15.

¹⁸⁵⁷ Upps domk förs G:1; C a:3.

B 1.529 ERICUS PETRI RAMELIUS

UM: 1721 20/2 (Suderm)

NM(söd): 1721

Son till Petrus Ramelius, komminister i Åker och änkan till pastorn i Västerljung Laurentius Jehrling. Skolgång i Strängnäs 1713 31/10, uppflyttad till gymnasiet 1716 4/6 till 1721. Tulltjänsteman, sedan borgmästare i Arboga.

Med spelskicklighet sannolikt erövrad i Strängnäs gymnasium blev han stipendiat under Eric Burman i teol fak klass 2 vt 1724 – ht 1728 efterträdande Ericus Boderus (B 1.446).¹⁸⁵⁸

R. tillhörde de åtta undertecknarna av anhållan att erhålla terminspenningar från socknarna för tjänst under 1725 eller annan ersättning såsom stipendium i högsta klassen (I 2.30).¹⁸⁵⁹ Stipendiaternas argumenterande och hot om utebliven tjänstgöring över julen medförde att R. och Tobias Westbladh (B 1.530) i teol fak erhöll stipendium i klass 1 ht 1727 och vt 1728 medan R. ht 1728 placerades i klass 3, ej musicus. Han deltog med musikstipendiaterna i konsistoriet i januari 1728 till försvar för Eric Burman som director musices, som ej endast undervisade i matematik utan även i musikens teori och praktik.¹⁸⁶⁰

Litteratur: Aurelius Hm I:713 (fadern); Lagerholm Sn 1860; Petersson Album scholae trivialis Strengnensis år 1713; Petersson Matricula regii collegii Strengnensis, s. 44, 46, 48, 50, 52, 54.

B 1.530 TOBIAS WESTBLADH

UM: 1721 21/2 (Westm)

NM(vd): 1721 9/2

Född i Västerås 1702, dp 23/3. Son till Anders Swensson, handlande och Susanna Leffler. 1709 inskriven i Västerås skola, därefter till gymnasiet. Var ”notarius totius gymnasii” då han 1721 begav sig till UU. Disputerat 1727 3/6 och 1731 28/5. Magister 1731 15/6. Prv 1732 10/5 till pastorsadjunkt i Mora. Kmn i Munktorp 1739 4/4. Kh i Nås med annex 1744 11/1. Kh och prost 1747. Kontraktsprost 1752. Erhöll transport till Orsa 1768 även som kontraktsprost. Introducerades av biskopen 1770 10/6. Opponens i prästmötet 1745 och concionator [predikant] 1750. Död av slag 1777 18/1. Gift 1739 12/8 med *Eli-*

¹⁸⁵⁸ UUA(I) E III a:23 p. 879–881; Teol fak prot 1724 16/6; Uakp 1724 16/6 § 2.

¹⁸⁵⁹ Brev till ärkebiskopen och domkapitlet 1726 8/6. Orig Katedralskolan i Uppsala handlingar –1750 nr 41.

¹⁸⁶⁰ Uakp 1728 13/1 § 2.

sabet Emporelius dtr till kh i Mora Johannes Arvidi Emporelius, f 1705, d 1784 29/12. Tre döttrar.

Stipendiat under Eric Burman i teol fak klass 2 ht 1723¹⁸⁶¹ – vt 1728 som musicus efterträdande Samuel Buschenfeldt den yngre (B 1.494). W. deltog i protesten 1726 8/6 av alla musikerna för att få ut terminspenningarna från socknarna för 1725 eller att få stipendium i högsta klassen (I 2.30).¹⁸⁶² W. fick ht 1727 stipendium i klass 1 i teol fak, men åter i klass 2 vt 1728 (ej som musiker). Han tillhörde samma musikstipendiater som deltog i konsistoriet i januari 1728 till försvar för Eric Burman som director musices, som ej endast undervisade i matematik utan även i musikens teori och praktik.¹⁸⁶³ Den nyttillträdde director musices H. C. Engelhardt klagade över att musikerna ej infann sig till tjänstgöring. W. hade varit den mest motsträvig.¹⁸⁶⁴

W. deltog i collegium musicum under ledning av Eric Burman vilket han beskrev för Hülphers (I 4.119):

Vårterminen år 1726, om jag minnes rätt, kanhända 1727, hölls varje onsdag eftermiddag ett collegium musicum av professorer uti Uppsala hos hr professor Burman, som var director och satt vid clavicymbalen. Här måste tre studenter infinna sig till biträde. Jag blåste basson och hade på den ena sidan prof. Lars Arrhenius (B 1.376) med basfiol och på andra prof dr [Petrus] Martin (B 1.448) med basson. De övriga alla hade violer. En östgöte vid namn [Johan Christer] Duraeus (B 1.531), satt emellan professorerna [Johan] Hermanson och [Elias] Frondin (B 1.425).¹⁸⁶⁵ En norrlänning vid namn [Matthias] Lochnaeus (B 1.519) emellan prof. Elof Steuch (B 1.521) och en, vars namn nu jag icke ihågkommer. Åhörare voro andra professorer såsom Ol. Rudbeck [den yngre], [Eric] Alstrin etc. För mina medspelare hade jag besvär att peka på var de voro, än för den ena, än de andra; de släppte så snart både not och takt.¹⁸⁶⁶

Professor Burman hade tvingat honom att skriva avhandlingen *De triade harmonica* enligt brev till Hülphers 29/1 och 5/3 1772. I brev 23/4 1772 nämner

¹⁸⁶¹ Enl teol fak prot 1723 10/12 sist in bland dem som inkommit efter nöjaktigt prov; Uakp 1723 13/12.

¹⁸⁶² Uakp 1726 9/6.

¹⁸⁶³ Uakp 1728 13/1 § 2.

¹⁸⁶⁴ Uakp 1728 8/4 § 8.

¹⁸⁶⁵ Lars Arrhenius (1680–1730) professor i historia; Petrus Martin (1686–1727) medicine professor, Elof Steuch (1687–1772) professor i matematik, Elias Frondin (1686–1761) professor i historia, Johan Hermansson (1679–1737) skytteansk professor.

¹⁸⁶⁶ Citerat efter Norlind TK 3, s. 83; Hülphers, S. 99, fotnot 19.

han att han översatte den till svenska i två exemplar (vilka numera är förkomna).¹⁸⁶⁷ Mattheson, *Ehrenpforte* s. 29 citerar innehållet och berömmar nottrycket. Mobergs referat (Musikwiss 2, s. 15): dur-moll-treklängen är roten till alla harmonier. Den lägsta stämman är (general)basen. Till den fogas andra toner som bildar harmonier. Generalbasen som uppfunnits av Viadana står i närmsta sammanhang med läran om treklängen. Med notexempel visas innebörden av generalbasbesiffringen. Generalbasen skall fortskrida stegvis, om möjligt melodiskt. I kadenser skall dominanten föregå tonikan. Om melodin modulerar skall basen nå den nya tonarten via dominant, mediant, subdominant, sext, sekund.

W. blev ledamot av Samfundet pro fide et christianesimo 1772. På anmodan av detta samfund inhämtade och framlade han alla underrättelser om finnarna i samtliga Dalasocknarna och deras härkomst, seder, kristendoms kunskap m.m.

Han var en av stiftets nyttigaste präster, ehuru avsides och stundom mindre bemärkt. Tillika nöjsam umgängesman *och god musicus som i yngre år teoretiskt skildrat saken*. (Muncktell Hm).

Skrifter: diss 1727 3/6 *De triade harmonica*. Pres Eric Burman. Ded till P. Tillaeus, M. Neuman (lat prosa); J. Jernstedt, E.F. Pape, E. Gothen, N. Engberg (lat prosa); släktingarna C. Adolph, T. Lefler, H. Dreyer, O. Molin (ty prosa) – pro gradu 1731 28/5 *De nundinatione honorum*. Pres Anders Grönvall.

Personverser strax innan och efter immatrikuleringen i Uppsala riktade till familjen och till landsmannen A. Löfgrön (B 1.459): till Olof Molin, hattmakare i Västerås & system j Catharina Westblad, br jan 1719 Västerås (sv vers, 8 fyraradingar). – fadern Anders Swensson, borgare och handelsman Västerås, begr 1719 13/1 Västerås domk (sv vers, 7 tioradingar). – brodern Johannes Westblad (d 1722 27/3 på sitt 12 år) ”Den Rätta Förmyndaren”, begr 1722 3/4 Västerås domk (sv vers, 7 tioradingar + ”På Grafstenen”). – (medförf) Anton(ius) Löfgrön resp för diss pro gradu *De basso fondamentali*. Pres Eric Burman.

Litteratur: Ekström 2:2, s. 990; Lidén I, s. 88; Matteson Ehrenpforte, s. 29 (art Burman), s. 251 (art Pape som felaktigt tillskrivs *De triade harmonica*); Moberg Musikwiss 2, s. 15; Muncktell Hm II:309; Norlind TK 3, s. 83, 191; RISM B/VI, s. 887f.

¹⁸⁶⁷ Citerat efter Gun Fridell, David Kellners ”Treulicher Unterricht“. Trebetygsuppsats Uppsala Vt 1669, fotnot 1, s. 1.

B 1.531 JOHAN CHRISTER DURÆUS

UM: 1721 13/7 (Johannes Christ
Duræus, Ostrog)
NM(ög): 1721 20/7 (Johan Christer
Duraeus)

Född 1701 27/7. Son till kh i Kuddby Ericus Sunonis Duræus (B 1.222). Diss 1729, diss pro gradu 1732. Director musices & cantus i Linköping 1730. Magister i Uppsala 1734. Prv 1738. Kh i Dagsberg och Krokek 1742. Död 1776 18/9. Gift 1733 m *Catharina Wåhlin*, dtr till kh i Stenby. Barn, se Hm

Bror till *Ericus* (B 1.461) och *Andreas Duræus* (B 1.447). Fadern (död 1717) hade varit lektor vid gymnasiet i Linköping och musikstipendiat under Uppsalatiden. Brodern Ericus var subkantor, andra kollega 1707 och organist i Linköpings domkyrka 1711–20, brodern Andreas var dir mus vid gymnasiet 1710–22. Det är mycket sannolikt att D. besökt trivialskola och gymnasium i Linköping och bott hos någon av bröderna.

D. var stipendiat i fil fak vt 1726 – ht 1727 bland musici under Eric Burman.¹⁸⁶⁸ I oktober 1727 riktade han en supplik till rektor och konsistorium för understöd för sjukdom.¹⁸⁶⁹ D. har inte varit aktiv i musikstipendiaternas framställningar att återfå socknarna som förstärkning av stipendiet alternativt stipendium i klass 1. Han tillhörde dock de åtta musiker som inför konsistoriet i januari 1728 försvarade Burman som director musices, en som ej endast undervisade i matematik utan även i musikens teori och praxis.¹⁸⁷⁰

Tobias Westbladh (B 1.530) erinrade sig att D. deltog som *violinist* i Eric Burmans collegium musicum varje onsdag eftermiddag vt 1726 eller 1727 (I 4.119).¹⁸⁷¹ Under dir mus H. C. Engelhardt fick han vt 1728 stipendium i fil fak i klass 1, ht 1728 i klass 2, vt 1729 – vt 1730 åter i klass 1, nu bland musici. I januari 1729 begärde han sjukunderstöd hos rektor och konsistorium och beviljades 10 daler silvermynt ur studentkassan.¹⁸⁷² Engelhardt klagade i juni 1729 att D. endast varit närvarande vid tre tillfällen och trots förbud rest bort föregående kväll, fast han lovat stanna över dagens rektorsombyte. Han hade dessutom fått sitt stipendium utbetalt på oriktigt sätt, vilket upprörde stipendieinspektorn.¹⁸⁷³

¹⁸⁶⁸ Antecknad som inkommande i fil fak prot 1726 14/6 § 1. Tillsammans med Matthias Lochnaeus (B 1.519) anges han som ”musici, af wackra studier och medellösa i fil fak stipendielista för midsommarterminen 1726 UUA (I) E III a:25 p 589. Så även i Uakp 1726 16/6 § 2

¹⁸⁶⁹ UUA(I) E III a:26 p. 1079.

¹⁸⁷⁰ Uakp 1728 13/1 § 2.

¹⁸⁷¹ Norlind TK 3, s. 83.

¹⁸⁷² Uakp 1729 23/1.

¹⁸⁷³ Uakp 1729 17/6 § 2.

Skrifter: diss 1729 12/6 *Primis musicae inventoribus*. Pres L. Arrhenius. – pro gradu 1732 29/4 *Gravitate aëris* ”Rector musices gymnasii Lincopensis”. Pres Samuel Klingenstierna.

Litteratur: Dahlstedt Stadtmusikanten, s. 224 (felaktigt kallad Ericus Eri); Lidén I, s. 36, 288; Odén Ög 1972; Walin (STM 1938, s. 48); Westerlund & Setterdahl Hm III:224.

B 1.532 GABRIEL HVALSTRÖM

UM: 1721 28/8 (Gabriel
Hwalström, Westm)
NM(vd): 1721 22/2

Född 1701. Son till slottsinspektorn på Kungsör Jonas Hvalström och Sara Remmer. Magister 1731 3/6. Prv i Västerås, adjunkt i Dingtuna. Pastorsadjunkt i Storkyrkan. Kh i Fryksdals pastorat 1737 4/11 (1738). Död 1742 8/12. Gift m änkan *Helena Iser* Stockholm 1738 21/3. H. var bland undertecknarna av intyg i maj 1727 om berömlig privatundervisning av H. C. Engelhardt i musikens teori och praktik. (Se J. Törner B 1.478).

Skrifter: diss 1728 23/11 *De enthusiasmo philosophico. P 1*. Pres Eric Alstrin. – pro gradu *P 2*. 1731 3/6. Pres Joh. Hermansson.

Litteratur: Edestam Hm III:200f; Lidén I, s. 18, 241.

B 1.533 JOHAN THORESSON HILLMAN

UM: 1721 20/9 (Johannes Thoreri H.,
Ostrog)
NM(ög): 1721 20/9 (Johannes Hillman)

Född i Misterhult i juni 1703. Fadern Thore, gästgivare och handlande. Auskultant i Göta hovrätt 1727. Tjänstgöring där i flera år och i Kammarkollegium 11/2 år. Krigsnotarie, vice häradshövding. Död troligen i Stockholm 1782 eller strax före.

H. skrev begravningsverser Upps 1722 1/4 till den samtidigt inskrivne landsmannen stud Ericus Amnelius (d 1722 27/3 kl 7 e.m.) ”Skyldigt och wälment Ähre-Minne” (sv vers, 8 sexradingar).

Han sjöng visan ”Mina skal intet swika” i samband med ett slagsmål på Sifwertz källare 1724 14/2.¹⁸⁷⁴ Närvarande var bl.a. Eric Norbelius (B 1.476).

Litteratur: Edlund Göta hovrätts auskultanter, s. 48; Odén Ög 1982.

¹⁸⁷⁴ Uakp 19/2 t.o.m. 13/5 (dom).

B 1.534 JOHAN AGRELL

UM: 1721 6/10 (Johannes Joh.
Agrelius, Ostrog)
NM(ög): 1721 8/11 (Johannes Agre-
lius)

Född i Borg, Löts sn 1701 1/2. Son till kmn Johannes Jonæ Agrelius och Margareta Landell. Besökte trivialskola och gymnasium i Linköping. Hovmusiker i Kassel. Kapellmästare och *director musices* i Nürnberg 1746. Violin- och klavervirtuos. Tonsättare. Död i Nürnberg 1765 19/1. Gift 1749 3/9 i Nürnberg m sångerskan *Margareta Förtsch*, dtr till organisten i S:t Lorentz Kirche. Barn: Två döttrar.

Grundläggande musikutbildning torde erhållits vid gymnasiet i Linköping där bröderna Ericus och Andreas Duræus var subcantor och cantor.

I Uppsala torde A. varit exspektant. Han återfinns på med faks stipendiatlista endast ht 1723 klass 2, musicus under Eric Burman, med gängse 60 daler kopparmynt i stipendium.¹⁸⁷⁵

A. gjorde sig redan som student känd för sin ovanliga musikaliska skicklighet då han medverkade i Burmans collegium musicum. 1723 skall han ha uppmärksamats som solist vid en konsert i Uppsala av prins Maximilian av Hessen och av honom engagerats till Kassel (påvisbar från 1734). 1737–1742 var A. medlem av hovkapellet hos lantgreven Wilhelm VIII. Båda var ståthållare för sin bror, Fredrik I av Sverige. Under sin vistelse i Kassel företog han ofta resor som cembalo- och violinvirtuos till Italien och Frankrike. Vid besök i England blev cembalosonater förlagda.

A. anställdes som staden Nürnbergs kapellmästare 1746. Vid sidan av orkesterledning skulle han som *director musices* ägna sig åt vissa andra sysslor: han skulle leda stadspiparna och han skulle vara organist och musikalisk ledare vid Frauenkirche. Han blev därutöver huvudansvarig för musikmedverkan vid adelns bröllop och begravningar, förväntades vara stadens officiella tonsättare av tillfällighetsmusik (*Ratsmusik*), och skulle dessutom då och då medverka i stadens övriga kyrkor.

Verk se uppslagsverken, RISM OPAC.

Skrifter: *Anleitung zur Composition; Tabellen für den Generalbass und die Tonsetzkunst*. Dessa spreds i handskrift.

¹⁸⁷⁵ UUA(I) E III a:23 p. 15–21.

Litteratur (se även anförd litteratur i Grove 2 ed, Levande musikarv, MGG och Solex2): D. Fryklund, Utkast till förteckning över kompositioner av Johan Agrell i Berlins och Köpenhamns bibliotek upprättat till Carl Fredrik Hennebergs sextioårsdag [Handschrift i MTB] 1911; Grove 2 ed vol 1 p. 223f [I. Bengtsson/B. v Boer]; Hülphers, s. 108; Levande musikarv; P. Lindfors En studie över A:s liv och musikaliska stil (STM 1937, s. 99–112); Mattheson Philologisches Tresenspiel 1752/1975, s. 99f; Melander 1437; MGG Personen-teil Bd 1 sp 295ff [Horst Heussner]; Musiken i Sverige, del 2, s. 30f; Odén Ög 1985; Solex2 bd 1, s. 87 f [Horst Heussner/I. Bengtsson]; SBL Bd 1, s. 276 [K. Valentin]; K. Valentin Svensk Musiktidning 1911:4, s. 1–2.

B 1.535 OLAUS OLAI HELLSTRÖM

UM: 1721 31/10 (Angerman)

NM(ängerm): 1721 28/12

Född i Nora. Skrivare i Stockholm. Sedermera i Härnösand utan befattning. Död där 1779.

H. deltog i det Palmquistiska slagsmålet i början av december 1724 (se denne B 1.520).¹⁸⁷⁶ Därvid fick han och Olaus Unæus (B 1.525) sina violer sönder-slagna (I 4.119). H. presenterade 1725 5/2 en expensräkning där han begärde 36 daler kopparmynt för ”1 viol”.¹⁸⁷⁷ Konsistoriet beslöt 19/3 att H. och Unæus skulle ersättas med 24 daler var.¹⁸⁷⁸

I nationsmatrikeln anmärks ”af den förmodel instructiva lefwenes beskrifning han i manuscript efterlämnat kan man ytterligare se denna underbare persons lefnad”.¹⁸⁷⁹

Litteratur: Modin-Söderberg Nrl, s. 60.

B 1.536 EDVARDUS A. BRÖMS

UM: 1723 29/4 (Edvardus Bröms, Upl)

NM(upl): [1723] 29/4 (Edwardus

Bröms Andreae filius)

Son till Anders Bröms, skrivare och bokhållare på Tobo masugn, Tegelsmora under perioden 1709–40. Prv 1737 för tjänst i Gryta och Giresta (nära Örsundsbro). Död i Uppsala 1738.

¹⁸⁷⁶ Uakp 1724 5/12 och senare.

¹⁸⁷⁷ Orig UUA(I) E III a:24 p. 173.

¹⁸⁷⁸ Uakp 1725 19/3 § 1.

¹⁸⁷⁹ UUB U 1603a p. 123.

Inskreven i UM som minderårig under privat informator, Erik Älf (B 1.505). B. tillhörde de 8 undertecknarna 1726 av skrivelsen till ärkebiskopen och domkapitlet resp till rektor och konsistoriet med anledning av de indragna socknarna. Kravet var antingen att få socknarna åter eller stipendium i klass 1.¹⁸⁸⁰ B. finns ej uttryckligen nämnd som stipendiat då.

1728 blev han indragen i frågan om efterträdare till Eric Burman som director musices. I december 1727 utgick K brev till landshövdingen och till ärkebiskop M. Steuchius att Burmans besvär över H. C. Engelhardts utnämning ogillades.¹⁸⁸¹ Nu ingrep musikstipendiaterna till B:s förmån. I konsistoriet behandlades frågan i januari 1728. Där angavs diskantisten Bröms som omyndig (yngre än 15 år). Detta skulle innebära att han var född omkr 1712. Vt 1734 blev han stipendiat under Engelhardt i fil fak klass 1 bland musikerna, ht 1734 – vt 1735 i teol fak.

Källor: Fadern Mantalslängder 1642–1820//Uppsala län.

B 1.537 JOHANNES MEHMER

UM: 1723 30/10 (Holm)

NM(st): 1723 30/10

Född i Stockholm 1703. Son till kantorn i Stockholm, sedermera inspektorn i Östra Ryd Johan Mehmer och Maria Hellstedt (f i Ö Ryd 1673 13/4). Kantor i skolan och domkyrkan 1725. Disputerade 1727 11/1 *De Birca. P I*. Prv 1728 14/12, skolmästare Enköping 1728 15/7, död 1730, begr 3/3. Gift i Långtora 1729 25/3 m *Elisabeth Margareta Dufwa*.¹⁸⁸²

M. gick i borgen för landsmannen Christer Fassing som inskrevs vid univ 1724.

Grundläggande musikutbildning torde erhållits genom fadern. M. blev en av de tre som tjänstgjorde efter den avlidne kantorn Lars Kullman (B 1.515). Dennes återstående lön för 1725 skulle delas mellan hans moder och de tre som tjänstgjort sedan 23/3. Rasbo sn värderad till 100 daler kopparmynt föreslogs tillfalla M. som betalning för tiden 1725 1/9 – 1726 1/5.¹⁸⁸³

Från december 1725 förelåg memorial till Upps domkapitel angående tjänstgöring för kantorerna M. och Olof Fors (B 1.542). Dessa hade begärt förslag av director musices Eric Burman som avgav yttrandet:

¹⁸⁸⁰ 1726 8/6. Orig i Katedralskolan i Uppsala, Handl -1750, nr 41; Orig 1726 9/6. E III a:25 p. 527–529.

¹⁸⁸¹ Upps domkap G II 1a:1c; rep Kopia RA Justitiekanslersämb E III a:7.

¹⁸⁸² Br 1729 Personalverser UUB.

¹⁸⁸³ 1725 8/12 Upps domkap E V:140:1 p. 1035.

--

2. I kyrkan sjunger M., som har en bättre röst i högmässan och Fors i afton-sången. I ottesången uppvaktar de varannan dag
3. I bönestunderna på morgonen och aftonen samt vid veckopredikningarna tjänstgör de varsin månad
4. I kyrkan – men ej i skolan – tillåts de byta med varandra
5. ”Torde wara anständigt, att vid högmässan de fyra största högtidsdagar, näml Juhl-Påsk- Pingst och Nyårsdagen Cantores bägge stå i Choret tillsammans”¹⁸⁸⁴

Rannsakning skedde i december 1727 av oväsendet på Nosocomii hus 24/11 då lindansare uppträdde för sista gången. M. inkallades som vittne. Han var inne i salen, hörde oväsendet och såg hur stenar kastades in genom fönstren på lindansaren.¹⁸⁸⁵

Tillsammans med Olaus Fors (B 1.542) protesterade M. 1728 26/4 hos ärkebiskop och domkapitel mot director musices H. C. Engelhardt, som övertagit undervisningen i figuralsång onsdagar och lördagar kl 2. De ansåg att det var deras uppgift enl domkap prot 1722 19/9 mot avkastningen av socknarna Edebo, Harbo och Gran, som Engelhardt nu tydligen ville ta ifrån dem. De hänvisade till senaste examen i skolan där prov gavs på deras undervisning.

Rector cantus hade – enligt bilagda utdrag av ordningen för musiken [av Olaus Rudbeck] 1663 § 5 – att varje dag kl 12–1 öva de musikbegåvade och försigkomna skolpiltarna.¹⁸⁸⁶ Det är en tolkning av notarierna som förmodligen överensstämde med praxis 1728. Enligt den nämnda ordningen skulle övning ske i första hand med alla oerfarna elever i koralsång medan de försigkomna skulle övas i figuralsång.

Engelhardt svarade 8/5 genom att hårt kritisera deras arbete. Han påstod att de själva behövde undervisning i koralsång för att bättre kunna intonera en psalm i kyrkan. Den vid senaste skolexamen närvarande sångaren kunde ej själv sjunga en ordentlig skala.¹⁸⁸⁷

Vid sidan av Georg Schmidt (B 1.512) var han den ende kantorn som gjorde karriär inom kyrka/skola.

Enligt mantalslängd och bakugnslängd 1726 14/1 resp 1726 3/9 var M. då ogift och utan tjänstefolk. ”Nyttjar andras kost och tillredningar”.¹⁸⁸⁸ Därför var hans hushåll fritt från kontribution.

Litteratur: Enköping (Ljung) 1, s. 96; Lidén I, s. 475; Thimon Sth II, s. 165.

¹⁸⁸⁴ Upps domk dep 5 nr 110.

¹⁸⁸⁵ UUA(I) A 1.70 ht p. 424.

¹⁸⁸⁶ Upps domkap G II 1a:1 nr 57.

¹⁸⁸⁷ Orig egenhändigt Upps domkap G II 1a:1 nr 58.

¹⁸⁸⁸ UUA(I) G I b:90 p 1420; UUB U 68b.

B 1.538 CARL NORDÉN

UM: 1724 11/6 (Carolus Nordén,
Holm)

NM(st): [1724] 11/6

Född i Norrland eller Finland 1700. Studerade först både in- och utrikes vid publika skolor. Förestod tjänste- och nådåret 1722/23 efter Andreas Molin som kantor i Klara skola. Kollega i klass 3 hösten 1725 och director cantus. Även privatlärare i musik 1734–36. Kantor i Riddarholms församling i april 1751. Avsked 1768. Död 1776 9/1. Gift 1734 m *Maria Elisabeth Scheffler*. Barn, se Thimon.

Vid inskrivning i UM medförde N. intyg från rektorn i Klara skola. Vid återkomsten från Uppsala i augusti 1724 medförde han intyg från bibliotekarien Eric Benzeliuss att han gjort framsteg i musiken under prof Eric Burmans ledning. De få månader som N. vistades i Uppsala måste därför ha ägnats intensiva musikstudier.

N. blev 1726 informator för ”förnämt folks barn, och det ur alla församlingar”: för hovmarskalken Anders von Dübens dotter Fredrika Ulrica, dessutom och även följande år för kyrkoherde Jöran Nordbergs två äldsta barn, liksom vt 1735 för etatskommissarien Rudenhielms släktingar.

N. vikarierade för mag Ekhorn som rektor i Klara skola men blev förbigången som kantor i Storkyrkan och som primus collega i klass 3 i Klara skola. När han 1746 sökte befattningen som skolmästare i Klara skola hade han 24 1/2 år varit rector cantus och director musices där. Som kantor i Riddarholmen bad han 1775 konsistorium att ”för sin ålderdoms skull få taga vicarie”. Han hade då i 53 år varit kantor och 20 år ledamot av ”Svenska Orquestern” [dvs. från 1755 i Hovkapellet]. Enligt Hildebrand var N. sångare och musicus vid kung Fredrik I:s hov. ”Hade oftast tjänt sin högförnäma församling med sina själv utarbetade musikaliska texter”. Denna för kantorer och organister vanliga bisyssla i Hovkapellet finns ej noterad i dess räkenskaper.

Litteratur: Dahlström Stadtmusikanten, s. 416; Edholm 2002, s. 44; Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:15; Stridsberg Klara skola, s. 69f; Thimon Sth II, s. 170f.

B 1.539 MAGNUS CEDER

UM: 1724 17/6 (Ostrog)

NM(ög): [1724] 5/8

Född 1703 3/1 i Åsbo, fadern klockare. 1728 auskultant vid ämbetsverk i Stockholm. Likvidationskommissarie. Klockare och kantor vid Skeppsholmens församling, Sthlm. Död 1743.

C. blev stipendiat under Eric Burman i fil fak klass 2 som musicus ht 1725 efterträdande Bernhard Brunnelius¹⁸⁸⁹ till ht 1727. I juli 1727 sökte C. understöd för sjukdom med attest av J. E. Voigtlander och Fabian Törner. Han beviljades sjukunderstöd på 8 daler silvermynt ur studentkassan.¹⁸⁹⁰

C. deltog i "det Palmquistiska slagsmålet" 1726¹⁸⁹¹ (se denne B 1.520). Nämdes två som spelat i rådman Ubströms stenhus där östgötarna höll konvent nämligen Jacob Walldorf (B 1.540) (basfiol) och C. (diskant viol) (I 4.118).

C. och alla övriga musikanter skrev till ärkebiskopen och domkapitlet 8/6 1726 och till rektor och akademiska konsistoriet 9/6.¹⁸⁹² De anhöll att få terminspenningarna (socknarna) för föregående års tjänst vid musiken eller att bli placerade i stipendieklass 1 (I 2.30).¹⁸⁹³ C. måste vänta till december 1727 för att bli placerad i klass 1.

C. var bland de åtta musiker som deltog i konsistoriet i januari 1728 till försvaret för Eric Burman som director musices, som ej endast undervisade i matematik utan även i musikens teori och praktik.¹⁸⁹⁴ Under H. C. Engelhardt blev C. placerad i fil fak klass 2 från vt 1728 trots förslag om uppflyttning. Vt 1729 ersattes han på Engelhardts förslag av Carolus Bergman, ög.¹⁸⁹⁵

Litteratur: Hildebrand Clerus Holmiensis KB I 39:4; Odén Ög 2045.

¹⁸⁸⁹ Uakp 1725 14/12.

¹⁸⁹⁰ Uakp 1727 5/7 § 4.

¹⁸⁹¹ Uakp (minus) 1724 5/12, 9/12, 10/12, 12/12 § 1.

¹⁸⁹² Katedralskolan i Uppsala Handlingar –1750 nr 41; UUA(I) E III s:25 p. 527–529

¹⁸⁹³ Undertecknat av Nicolaus Paqualin, Ant. Löfgrön, E. Phoenix, Tobias Westbladh, Ericus Ramelius, Olof A Stare, Magnus Ceder och Evert Bröms.

¹⁸⁹⁴ Uakp 1728 13/1 § 2.

¹⁸⁹⁵ Fil fak prot 1729 14/6.

B 1.540 JACOB WALLDORF

UM: 1724 17/6 (Jacob Walldorff,
Ostrog)

NM (ög): [1724 aug] (Jacob Walldorf)

Född i Askeryd 1701 29/12. Fadern Johan, bonde. Auskultant i Göta hovrätt 1727 25/11. Vice häradshövding. Ombudsman vid tullverket i Norrköping 1742. Packhusinspektör där 1744. Död 1753, begr 22/3.¹⁸⁹⁶

W. deltog i ”det Palmquistiska slagsmålet” 1726¹⁸⁹⁷ (se denne B 1.520). Nämdes två som spelat i rådman Ubströms stenhus där östgötarna höll konvent nämligen W. (basfiol) och Magnus Ceder (B 1.539) (diskant viol) (I 4.118). W. insattes i prubban som dock inte var strängare bevakad än att han en morgon gick ut och tog sig en sup.

Litteratur: Edlund Göta hovrätts auskultanter, s. 88; Odén Ög 2047.

B 1.541 ADOLF MOO

UM: 1724 10/10 (Adolphus Moo,
Ostrog)

NM (ög): [1724 dec] Adolphus
S[ueni]. Moo)

Son till Sven Moo, bruksinspektör i Hällestad. Sjöman. Sergeant vid artilleriet i Stockholm. Dansmästare. Inskriven i UM som minderårig tillsammans med brodern Erik. Verksamhet i Uppsala obekant.

Litteratur: Odén Ög 2059.

B 1.542 OLAUS FORS ANDERSSON

UM: 1724 7/12 (Olavus Forss; Upl)

NM (upl) [1724 nov/dec]

Son till Anders NN. Skolgång i Uppsala, elev till kantor Georg Schmidt 1721–24, kantor vid skola och domkyrka 1724 23/9. Kallas 1747 före detta sångaren. Begr augusti 1750. Trolovad med *Catharina (Caisa) Larsdtr Venberg* från Vendel.

¹⁸⁹⁶ Libris.kb.se anför under samma namn men med levnadsdata 1674-1728 två avhandlingar 1708 och 1709 samt en klagoskrift över Carl XII död ”uti en enfäldig predikan ... i Linköpings domkyrkio, uppå den allmänna klage-dagen den 18 febr. 1719” De torde hänföra sig till Jacobus Valdolphius, Ostrog, inskriven i UM 1698.

¹⁸⁹⁷ Uakp (minus) 1724 5/12, 9/12, 10/12, 12/12 § 1.

F. önskade 1720 7/2 erhålla sin lön från domkyrkans kassa emedan de pengar han skulle få från staden ej utföll ordentligt. Domkyrkorådet skulle rådfråga magistraten.¹⁸⁹⁸ Under Georg Schmidts (B 1.522) tid som kantor var F. hans lärjunge 1721–24.¹⁸⁹⁹ I september 1724 ingav F. ansökan till ärkebiskop och domkapitel att få behålla sin interimstjänst som kantor till jul ”på det jag därigenom måtte mig exercera, mina Studier fortsätta och min röst förstärkja”. Han hade använt så mycket flit på sångkonsten att han trodde sig kunna sina stycken ”så att mig ingen annan ting fattas, än en fullkommelig röst”. Han fortsatte: ”Hwad som Scholan widkommer, så will jag som wanligit är och så mycket som fordras, den samma uti sången informera”.¹⁹⁰⁰ Det framgick av klagomål 1738 att han även kunde spela orgel.¹⁹⁰¹

Director musices Eric Burman yttrade sig i december 1725 angående kantorerna F:s och Johannes Mehmers (B 1.537) tjänstgöring i skolan och domkyrkan. Han ansåg Mehmer ha den bästa rösten men att F. för närvarande ”be- finnes i kånsten färdigare” (se under Mehmer).¹⁹⁰²

Beträffande fördelningen av kantorslönen för 1725 som enligt domkapitlets medgivande skulle delas mellan sal. Lars Kullmans moder och de tre som uppehållit tjänsten föreslogs F. få 240 daler kopparmynt för tjänstgöring 8 1/2 månad under tiden 1725 1/6 – 1726 1/5.¹⁹⁰³

F. sjöng bröllopsmusik 1727 26/8 i Örebro för 6 vokal- och instrumentalstämmor som dirigerades av musikstipendiaten Johan Petter Schönefeldt (B 1.544).

Kantorerna Mehmer och F. klagade i april 1728 hos ärkebiskop och domkapitel mot director musices H. C. Engelhardt, som uppgavs ha övertagit undervisningen i figuralång ons- och lördagar kl 2 e.m. De framhöll att detta var deras uppgift enligt domkapitelsprotokoll 1722 19/9 mot ersättning från socknarna Edebo, Harbo och Gran, som Engelhardt nu tydligen ville ta ifrån dem. (se J. Mehmer B 1.537)

Rektor Jacob Arrhenius ansåg i november att det räckte med en kantor både för koralsång och figuralång när det fanns en fungerande rector cantus, som övervakade kantorn och undervisade i figuralmusik tillsammans med denne.

¹⁸⁹⁸ Udrp 1730 7/2 § 4.

¹⁸⁹⁹ Kh Georg Schmidt till domprost L. Hydrén 1757 1/2 som svar på fråga. Upps domkap G II 1a:1c.

¹⁹⁰⁰ Orig egenhändigt ULA Upps domkap E V:140:1 p. 985, 986.

¹⁹⁰¹ Udkp 1738 13/9 § 8.

¹⁹⁰² ULA Upps domk dep 5 nr 110.

¹⁹⁰³ ULA Upps domkap E V:140:1 p. 1035.

Han begärde att det vid förestående tillsättning av kantor skulle bli en sådan och att han fick skäligen lön. Nu hade kantorn alltför stor inkomst.¹⁹⁰⁴

Kyrkvärden rådman Frediani fick 1733 25/8 tillstånd att köpa en *ny psalmbok* åt sångaren.¹⁹⁰⁵

Skolans kollegor klagade 1731 8/12 över inkomstminskning genom att torparna enligt riksdagsbeslut befriats från att erlagga djäknepengar och att rector cantus och kantor hade alltför hög lön i förhållande till sin tjänstgöring.¹⁹⁰⁶

1735 2/4 uteslöts F. ur Upplands nation. Samtidigt sammanställde han nationens handlingar.¹⁹⁰⁷

F. lämnade 1736 8/6 intyg för Petrus Hymnelius som lämnade skolan efter att ha varit *versikularie*, dvs. enligt F. dennes medhjälpare vid sången i domkyrkan. F. nämnde även en "*af mig uprättad Vocal-Musique*" där Hymnelius medverkat.¹⁹⁰⁸

1736 hade F. tagit ut rött kläde och mässingsspik med mera för beklädning av pulpeten och sätet [för kantorn] fram i koret.¹⁹⁰⁹

F. meddelade 1737 8/6 domkapitlet att skolpiltarna som *sjungit litanian* sistlidna bön[sön]dag [i mitten av maj] ej som vanligt erhållit ersättning av håvpengarna.¹⁹¹⁰

Rektor Jacob Arrhenius klagade i december 1737 mot F. som försvarade versikularierna Örström och Berg. Arrhenius hade varit tvungen att byta versikularier därför att denna syssla försämrade skolresultaten. Han hade ej tagit ifrån dem socknarna utan lovat dem ersättning i proportion till tjänstgöringstiden.¹⁹¹¹

F. anklagades i mars 1738 av komminister Trast för försummelse. Han hade ofta varit borta en hel vecka, till och med 14 dagar, varvid Trast själv måst ta upp psalmerna i gudstjänsten.

F. uppmanades att flitigt uppvakta såväl på söndagarna som i veckopredikningarna och bönestunderna. F. tyckte det vara för mycket begärt med de senare eftersom han för sången i domkyrkan endast hade två kollekter per år,

¹⁹⁰⁴ Upps domkap G II 1a:1 nr 60.

¹⁹⁰⁵ Udrp 1733 25/8 § 8.

¹⁹⁰⁶ Upps domkap G II 1a:1 nr 42.

¹⁹⁰⁷ UUB U 608a p. 97.

¹⁹⁰⁸ Upps domkap E V:133:1 p. 1353.

¹⁹⁰⁹ Udrp 1736 12/8 § 17.

¹⁹¹⁰ Udkp 1737 8/6 § 28.

¹⁹¹¹ Koncept egenhändigt. Katedralskolan Handlingar -1750 p. 143.

vilka han uppskattade till sex plåtar = 36 daler kopparmynt. Han lovade tjänstgöra flitigt detta år men sade sig tänka söka annan tjänst om han ej beviljades det han tänkte begära i domkapitlet och hos magistraten.¹⁹¹²

I november 1738 fick F. allvarsam tillsägelse av domprost O. Celsius för att han föregående fredag utan tillstånd spelat på orgelverket i Bondkyrkan. F. sade sig ej ha brutit sig in utan fått nyckeln av herr Schultz och han ansåg sig ha gjort väl genom att spela, då förklaringen av Gamla Testamentet inleddes. F. tillsades att ej befatta sig med orgelverket utan sköta sin syssla.¹⁹¹³

F. ansökte i augusti 1739 att återfå socknarna Edebo, Harbo och Gran från Engelhardt med hänvisning till att sångaren alltifrån Erich Sohme haft dessa i lön. Han lovade att förutom sin ordinarie tjänst i skolan och kyrkan även inställa sig vid figuralmusiken på högtiderna om han fick sina socknar.¹⁹¹⁴

Begravning. Kyrkvärdsräkning staden 1750 24/8. ”För detta varande Siungaren Olof Fors för des gjorde Tienst wid kyrckian och för fattigdom fritt”.¹⁹¹⁵

Familj. Styvmor Carin Ersdtr. 1737 3/9 ”Wid Cantorens Forssens moders begrafn.” För klockorna, graven 12 daler kopparmynt.

Före detta sångaren F. och hans trolovade Catharina (Caisa) Larsdtr Venberg tillfrågades i april 1747 varför de ej ville fullborda äktenskapet. Hon kom från Vendel, där hennes föräldrar bodde. Därför ville de ta ut lysning och giftas där. Det framgick att F. inte ville vigas av komminister Halenius i Uppsala, därför att denna förhållit F. hans syndiga leverne. I november 1748 hade ännu inget giftermål ingåtts. F. skyllde på att hans knappa omständigheter hindrat honom. Men som han nu fann sig någorlunda i stånd därtill ville han att lysning skedde i Vendel, det kunde ske på söndag. Detta beviljades.¹⁹¹⁶

Hushåll. I längder 1726 anges han som ogift, utan tjänstefolk och skattefri.

Bröllopsmusik 1727 26/8 Örebro. Till Hr Peter Stenius, länsrättmästare för Närke och Värmland och jungfru Elisabeth Bohm ”Serenade [...] selb Sechste bey zustimmiger Vocal- und Instrumental-Musique, in gehorsamster Ehrerbietung gehalten und abgesungen durch Ol. Fors, Dirigiert Von Jean Peter

¹⁹¹² Udrp 1738 23/3 § 2.

¹⁹¹³ Udkp 1738 13/9 § 8.

¹⁹¹⁴ Upps domkap E V:140:1 p. 1113–1115.

¹⁹¹⁵ Upps domk dep 61 (VI).

¹⁹¹⁶ Udkp 1748 16/11 § 13.

Schönefeldten” (B 1.544) (ty vers, 9 numr sexradningar + 14 versrader som avslutning – ej musik) KB Verser ensk B2o:34 nr 12.

B 1.543 NICOLAUS GRÖNQWIST

UM: 1726 30/7 (Smol)

NM(sm): 1726 [30/7]

Född 1700 2/12 i Ekeberga, enl uppgift son till klockaren Måns i Grönö. Inskriven i Växjö skola 1715, till gymnasiet 1723. Director cantus 1728 i Växjö skola och kollega 1735. Död 1741 23/5. Gift m *Margareta Seidenzopff*, sannolikt syster till Fredrik S. Halvbror till *Nicolaus Magni Grönqwist*, inskr 1720 28/9, kh i Lenhovda 1736 som var förste kurator i Smålands nation 1727–28. Han torde ha tagit hand om Nicolaus i Uppsala. G. torde fått musikalisk grundutbildning vid gymnasiet i Växjö och antagligen påbyggnad i Uppsala men det saknas uppgifter om musikutövning i där.

Litteratur: Hård af Segerstad, Växjö register; Molin & Wilstadius Sm V:1559; Vistrand Sm 753.

B 1.544 JOHAN PETTER SCHÖNEFELDT

UM: 1727 12/5 (Johan Peter

Schönefeldten, Hannover)

NM - -

Från Hannover där han sannolikt tillägnat sig musikkunskaper. Begav sig till Uppsala år 1726 på grund av ryktet om prof Burmans undervisning i musikteori.¹⁹¹⁷

S. blev stipendiat under Eric Burman omedelbart vid ankomsten vt 1727 i jur fak ersättande Eric Phœnix (B 1.509) som musicus¹⁹¹⁸ i klass 2, ht 1727 uppflyttad i klass 1.

I augusti 1727 dirigerade han i Örebro en egen bröllopskantat under medverkan av kantor Olaus Fors (se nedan).

Han agerade i frågan om efterträdare till Burman som director musices. I december 1727 utgick K brev till landshövdingen och till ärkebiskop M. Steuchius att Burmans besvär över H. C. Engelhardts utnämning ogillades.¹⁹¹⁹

¹⁹¹⁷ Memorial till konsistoriet 1728 16/1 UUA(I) F III a:27 p. 103–105.

¹⁹¹⁸ Uakp 1727 15/6 § 2.

¹⁹¹⁹ Upps domkap G II 1a:1c; Kopia RA Justitiekanslersämb E III a:7.

Nu ingrep musikstipendiaterna till B:s förmån. S. (som ej talade svenska) hade skickat en supplik till kanslern. Den sändes till akad. konsistoriet på remiss. Där behandlades frågan i januari 1728. Åtta musiker var närvarande: S. Westbladh, Ramelius, Duræus, Lochnæus och Ceder. Stare hade lämnat akademien. Diskantisten J. C. Bröms var under 15 år (omyndig). S. fick tillstånd att svara skriftligt. Westbladh bekräftade att de givit honom fullmakt. Inlagan var av god intention och av uppskattning av Burman, som ej endast undervisade i matematik utan även i musikens teori och praxis.¹⁹²⁰

I memorial 1728 27/1 framhöll han Burmans undervisning i ”theoria eller Musica Mathematica”.

I april deltog S. och medmusikanter i en utflykt till Ribbingebäcks herrgård söder om Järlåsa. I herr Benzels brev 1728 8/4 till modern, biskopinnan: ”Benzelis reste dit til Ribbingebäck med Schönefeldt på släden och 4. Musicanter dess utan, Voigt den, der af flera i följe.” Musikanterna torde finnas bland musikstipendiaterna detta år: Schönefeldt, S. Westbladh (B 1.530), Ramelius (B 1.529), Duræus (B 1.531), Lochnæus (B 1.519) och Ceder (B 1.539).

S. saknas på senare stipendielistor. En anledning var att i december 1730 stod ”kånan Kierstin Jansdt: kyrkoplickt för lägersmåhl med Musicant Iohan Person Siönfelt”.¹⁹²¹

Verk: Bröllopsmusik Örebro 1727 26/8 till hr Peter Stenius, länsrättm för Närke och Värmland & j Elisabeth Bohm, ”Serenade [...] selb sechste by zustimmiger Vocal- und Instrumental-Musique, in gehorsamer Ehrerbietung gehalten und abgesungen durch Ol. Fors (B 1.542), Dirigiert von Jean Peter Schönefeldten” (ty vers, 9 numr sexradigar + 14 versrader som avslutning – ej musik). KB Verser ensk B2o:34 nr 126 proveniens ”G. Roman”.

¹⁹²⁰ Uakp 1728 13/1 § 2.

¹⁹²¹ Kyrkopliktslängd Upps domk förs G:1. 1730 13/12.

B 2. Övriga kyrko-, skol- och universitetsmusiker med tjänst i Uppsala

B 2.1–4 se del 1, s. 318.

B 2.5 JEAN (JOHAN) DUVAL

Härkomst okänd. I tjänst hos M. G. De la Gardie på Käggleholm 1661. Dansmästare och lutenist vid Uppsala akademi utnämnd 1663 17/7. Död 1674 23/10, begr i domkyrkan 22/11.¹ Gift med *Ursilla NN*.²

I januari 1663 anmodade riks- och universitetskansler M. G. De la Gardie residenten i Haag, Johan Philip von Bomnaeet Silvercroon att skaffa en dansmästare till Uppsala universitet. Årslönen skulle uppgå till 500 à 600 riksdaler.

På kanslerns memorial angående exercitiemästare kom kungl resolution ”att några serdeles exercitie Mästare, den studerande ungdomen, j synnerheet Adelen, till gagn och godo, utan wijdare upskof, förskaffes”.³ I februari 1663 godkändes anställandet av bland annat en dansmästare. Lön fastställdes till 300 daler silvermynt, varutöver rätt till avgift av eleverna, dock ej över 2 riksdaler per månad.

Den snabba händelseutvecklingen föranledd av De la Gardies initiativ ledde till K brev redan 1663 17/7 för D. som dansmästare och lutenist. Han fanns ju redan till hands vid De la Gardies hov. Lönen 1663 skulle utbetalas för studieresan, bland annat några månader i Frankrike för att ta del av nyaste manéren i dansande och lutspelet samt att skaffa sig modern repertoar.⁴ Den 10/7 kvitterade ”Jean Duvalle” lönen 750 daler kopparmynt = 300 daler silvermynt. Hans lön utbetalades därefter regelbundet.

I mars 1667 skrev De la Gardie till Olaus Rudbeck att enligt avtal ta hand om gossen Johan Christopherson Roman och lära honom sjunga. Bilagd sedel till dansmästare D. manade att lära honom dansa samt att spela fiol och luta. I

¹ Begr av ”Sylander der Hoffende” = Lars Johansson Lucidor (tysk vers). KB Verser, ensk A fol:8 nr 29 (1674).

² Namnformen förekommer både i franska och skotska släkter Duval.

³ 1663 14/2 UUA(I) E I s:1 f 276v.

⁴ 1663 3/7 UUA(II) G I b:26.

december 1666 hade D. 18 elever ”som danssa och spela på lutha” enligt förteckning av Rudbeck till kanslern.⁵ Från 1671 uppgick lönen till 200 daler silvermynt.

D. var fransman eller möjligen reformert vallon. Han vanskötte uppenbarligen sin plats, ty då en svensk vid namn Clement Strutz, utbildad i Stockholm, 1671 begärde att få ge danslektioner i Uppsala svarade konsistoriet att ”Duval ringa satisfaktion synes göra för sina disciplar”. Strutz kunde göra tjänst vid sidan av D. I samma protokoll säges också att ”en dansmästare i Stockholm, Remert vid namn väl skulle tjäna till ordinarie rum efter han ock väl förstår musiquen”. Gurli Taube har felaktigt tytt detta som ett avskedande av D. Mot detta talar att D. fortsättningsvis avlönades ända till sin död. Resterande summa 51:16 daler kopparmynt kvitterades av änkan 1675 12/2.⁶

D. avled i sviterna efter ett fall i härbärgets trappa i oktober 1674 enligt konsistoriets skrivelse till universitetskanslern.⁷ Begravningsdagen fördes han i procession från Hel Trefaldighet till sin viloplats i domkyrkan.

Den medellösa änkan Maria(?) Duval hade av studentkassan erhållit 50 daler kopparmynt i begravningsbidrag.⁸ Nådår för änkan beviljades efter ansökan hos kanslern från vt 1675 men hon beklagade sig 1677 att hon endast åtnjutit ett halvt nådår. Restbeloppet 151:5:3 ½ daler silvermynt kvarstod på D:s arvingar tills det avskrevs 1691.⁹

⁵ RA 1666 5/12. tr Bref I, s. 41f.

Johan och Gustaff Stake

Johan Dykert

Gustaff Örnevingh, sedermera hovmästare hos Per Brahe den yngre och lagman i Visingsborgs grevskap

Per Ekegreen

Wilhelm Staarflycht

Johannes Caesar Rudbeck, son till Olaus Rudbeck

Gideon Rålamb

[Adam] Watzfer, även elev hos stallmästaren, språkmästaren, fäktmästaren

Brunnius, även hos stallmästaren, fäktmästaren

Hans Barlenesson

Robert Kinmondt

Matthias och Axelius Kafle

2 Possar [Cnut, Nils] även hos språkmästaren

Carl Sparre, även hos språkmästaren, fäktmästaren

Johan Lilliehöök, även hos språkmästaren.

⁶ UUA(II) G I b:37.

⁷ Registratur 1674 3/11. UUA(I) B I a.1 p. 275.

⁸ Uakp 1674 18/11 § 7.

⁹ Uakp 1691 28/4.

Hushåll. D. stod på universitetets mantalslängd 1665–66 (2 personer), 1667–68 (3 personer), 1669–70 (2 personer), 1671–73 (3 personer), 1674 (2 personer), 1675 (änkan). Bakugnslängderna taxerade hushållet till gängse 24 öre silvermynt.¹⁰ D. kan ha varit gift två gånger. I extrakt av akademiens mantalslängder anges att dansmästaren betalt både för egen person som för sina hustrur och tjänstehjon.¹¹

I domkyrkorådet avhandlades i april 1674 om bänkrum för hustrun.¹² I september 1676 bodde hon i Edby, Danmarks sn när hon klagade på sin bonde Pehr Nilsson.¹³ Hon stod i december 1678 på akademiens mantalslängder men sades ej betalt, ”bör därför ännu sökas på Landet der hon boor, och betala”.¹⁴

Litteratur: Kjellberg Kungl musiker, s. 593; Taube, s. 37; Trobäck DelaG, s. 83.

B 2.6 PAUL(US) PREVOST

Diskantist i brandenburgska hovkapellet februari 1650–59. Medlem av hovkapellet i Stockholm våren 1663–69 31/12, samtidigt 1667 8/3 *informator musices* samt från 28/11 s.å. fransk språkmästare vid Uppsala universitet till 1669 4/11. Gift med *Sara NN*. Barn: *Prevost junior*; *Lorentz Friederich* dp 1665 16/3; *Magnus Jacob* dp 1667 7/3 i Tyska kyrkan

P. hade på 1650-talet tjänstgjort i brandenburgska hovkapellet i Berlin. Han anställdes där som diskantist i februari 1650, fick löneförhöjning, från 400 till 600 thaler och lämnade kapellet 1659. 1660 9/11 utfärdade kurfursten Friedrich Wilhelm en rekommendationsskrivelse för P. till kurfursten i Sachsen. I skrivelsen intygas att P. ”sich wegen seiner sonderlichen manier, Zumahl in der Vocal Music sehr beliebt gemacht”. Att döma av hans framskjutna löneplacering, uppmärksammades hans talang efter förtjänst även i hovkapellet i Stockholm.

På Olaus Rudbecks initiativ kom 1663 14/2 k resolution på riks- och akademikansler M. G. De la Gardies memorial bland annat p.15 angående organisten m.m. Godkändes att organisten avlönades av domkyrkans medel med 400 daler kopparmynt om året om dess ekonomi det tillät. "Der emot wore wähl

¹⁰ UUB U 68a.

¹¹ 1675 23/7 UUA(I) B I b:3 p. 40.

¹² Udrp 1674 14/4 §3.

¹³ Uakp 1676 6/9 § 1.

¹⁴ Registratur 1678 4/12. UUA(I)B I b:4.

att Academien och Staden en Musicum hwardera som uppå åthskillige instrumenter ungdomen informera kunna, Medh underhåld försedde". P. och Christian Schultz (B 2.7) skulle tillfredsställa detta behov men det dröjde ända till 1667 8/3 då P. av K Maj:t förordnades att undervisa den akademiska ungdomen i Uppsala.

En av eleverna var *Johan Christopherson Roman* som på De la Gardies beslut skickades till Uppsala. I mars 1667 skrev De la Gardie till Rudbeck att enligt avtal ta hand om gossen Johan Christopherson och lära honom sjunga. Bilagd sedel till dansmästare Duval manade att lära honom dansa samt att spela fiol och luta.¹⁵ Roman hade redan av P. fått undervisning i "Sångare konsten" vid De Gardies hov.¹⁶ Efter avslutad utbildning och förordnande om anställning vid De la Gardies hov anhöll han hos denne om utbetalande av resterande terminer för kost och lärare.¹⁷

P. erhöll den för organisten avsedda lönen, 10 tunnor spannmål av akademiens åker och 10 tunnor av stadens. Han skulle undervisa dem som var under musiken gratis halva året och övriga tiden mot en skälig avgift. Dessutom skulle hans son Prevost jr. (B 1.241) ha stipendium bland musikerna.¹⁸ Utbetalningen av lönen skedde endast efter klagomål till kanslern: 100 daler kopparmynt 1668 30/5, 100 daler 27/6 (utbetalt till hustrun).¹⁹ Landshövding Axel Lillie framförde 1668 6/11 magistratens besvär rörande avradspenningar för de åkrar vars ägare skaffat sig frälsefrihet för dessa. Staden brukade "af den inkombsten både Directoren Cantus der i Staden Carl Pederson [Wallinus] och musikanten Brevost [...] årligen aflöna".²⁰ Ett försök 1669 av P. att få ut spannmålslönen 10 tunnor av staden misslyckades.²¹ I november fick han emellertid av domkyrkorådet på sin lön "till afskedspengar af dombkyrkan" 50 daler kopparmynt.

1667 28/11 meddelades i brev från kanslern till rektor och konsistoriet att P. utnämnts till fransk språkmästare.²² Företrädaren hade visat sig vara dålig pedagog och dessutom katolik. Konsistoriet påpekade dock att även P. var katolik.²³ Hans lön enligt stat var 300 daler silvermynt och utbetalades 1668 med

¹⁵ 1667 28/3 Koncept RA Kanslersämbetet B:1.

¹⁶ Egenhändigt RA E 1538.

¹⁷ RA 1538.

¹⁸ RA Kanslersämbetet B:1.

¹⁹ Upps domk dep 54 (a) p 161 (90).

²⁰ RA Landsh i Uppsala län till K Maj:t 1635–81.

²¹ Dombok 1669 27/1.

²² RA Kanslersämb B:1.

²³ RA Kanslersämb E II:3 1667 20/12.

131 daler.²⁴ 1669 utbetalades 268:13:8 daler (resterande lön nu 200 daler).²⁵ I juli 1669 begärde P:s hustru hos konsistoriet de 800 daler som kanslern gett henne muntligt löfte om. Hon kunde ej få något utan en skrivelse. Dessutom fanns inga pengar tillgängliga.²⁶

I februari 1669 dömdes några studenter som nyligen en natt slagit sönder P:s fönster.²⁷

I september 1669 skrev Rudbeck till kanslern angående en svensk som lämplig språkundervisare eftersom P. för musikens skull ”moste stadigt wara i Stockholm”.²⁸ I november meddelade konsistoriet att språkmästaren P. skulle avresa. Han kunde dock ej klara sina skulder om han ej fick penningar. Trots att detta stred mot tidigare beslut beviljades han återstoden av sin extraordinarie lön för 1668–69, 600 daler silvermynt, att utbetalas efter nyåret 1670 när akademien fått kontanter. Dock avkortades ett års hyra för inspektör Anders Jonssons gård i Svartbäcken som k kammaren tillslagit akademien i betalning på exercitiehushbyggnaden.²⁹

I Stockholm bodde P. i Heinrich Leyells hus på Norrmalm. Två söner döptes i Tyska kyrkan.³⁰

I Uppsala hade ”Director Musices” P. enligt uppgift av Christian Zellinger 1708 fritt rum på Kungsstallet där nu apotekaren bodde.³¹ Senare hyrde han i inspektör Anders Jonssons gård i Svartbäcken.

Litteratur: Kjellberg Kungl musiker II, s. 471.

B 2.7 CHRISTIAN SCHULTZ

Tysk musiker, härkomst okänd (Åbo?). Instrumentallärare vid universitetet 1673 juli – 1674 mars. Vidare öden okända.³²

På Olaus Rudbecks initiativ kom 1663 14/2 k resolution på riks- och akademians lern M. G. De la Gardies memorial bland annat punkt 15 angående organist med mera. Godkändes att organisten avlönades av domkyrkans medel

²⁴ UUA(II) G I a:31.

²⁵ UUA(II) G I a:32.

²⁶ Uakp 1669 28/9 § 3.

²⁷ UUA A I:14.

²⁸ RA Kanslersämb E II:4 1669 18/7.

²⁹ Uakp 1669 1/11 § 1; kvittens 1670 22/10 genom Johan Lohrman UUA(II) G I b:33.

³⁰ Ibidem.

³¹ Upps domkap G II 1 a:1 nr 51 1708 11/3.

³² Dahlström Stadtmusikanten, s. 472 anför en Kristian Schultz som stadsmusikant i Wiborg (Karelen) 1693–1698– (död 1706).

med 400 daler kopparmynt per år om dess ekonomi det tillät det. ”Der emot wore wähl att Academien och Staden en Musicum hwardera som uppå åthskillige instrumenter ungdomen informera kunna, Medh underhåld försedde”.

På rekommendation av Rudbeck i juli 1673 fick den ”tyske musikern” Schultz, som ”spelar på alla blåsinstrument” ett rum på kommunitetet på prov över sommaren.³³ Han förekom ej på kommunitetslistorna för vt, ej heller föregående eller efterföljande termin.³⁴ I oktober 1673 frågades Rudbeck om S:s nödvändighet för musiken. Rudbeck gav positivt utlåtande. Han ansåg för övrigt att musiken är ”partem Philosophiae” och sålunda infogbar under stipendiebestämmelserna. Det beslöts att S. fick stanna 8 dagar vid kommunitetet och under tiden skulle staden och kyrkorådet påminnas om att akademien årligen underhöll 8 musiker och en som vikarierade för domkyrkoorganisten Johan Zellinger.³⁵ Akademiska konsistoriet hade redan den 27/8 diskuterat det berättigade i att S. under sommaren varit på kommunitetet. De flesta professorerna fann det oriktigt att en icke-student skulle ha denna förmån. Det framhölls dock att han var en ”excellent musicus som torde meritera ett rum på Communitetet någon tijd, der han eljest kunde i musiken informera ungdomen”. Beslutet blev att utan kanslerns tillstånd kunde han inte stanna vid kommunitetet. Staden borde kunna ge något förskott till livsuppehållet för sådana personer eftersom det vore till heder för akademien och församlingen att sådana som var skickliga och dugliga i musiken stadigvarande kunde finnas där.³⁶ Man ville förhandla med kyrkan och staden därför att han behövdes vid musiken.³⁷ Domkyrkan hade dock ”inga medel i förråd”.³⁸ Även i april 1674 fick domkyrkorådet förfrågan genom rektor Jonas Fornelius, därför att S. i mars 1674 åter sagts upp från kommunitetet.

S. var inblandad i flera rättsärenden under sin korta tid i Uppsala. I september 1673 anklagade Sueno Agricola S. för att ha utmanat honom på värja. Vittnen var Joachim Schultz-Riddercrantz (B 1.275) och Johan Forquart. Rudbeck gav attest angående förment förtal av Agricola. Det slutade med förlikning.³⁹ I november samma år anklagades S. av Joachim Schultz-Riddercrantz

³³ Uakp 1673 9/7 §2.

³⁴ UUA(I) F V a:1.

³⁵ Uakp 1673 15/10 § 10; 18/10 § 1.

³⁶ Uakp 1673 27/7 § 8.

³⁷ Uakp 1673 18/10 § 1.

³⁸ Upps domk dep 1(a) p. 92.

³⁹ Uakp 1673 6/9 § 12, 10/9, 13/9, 15/9.

för lån av några klädespersedlar – enligt S. som ersättning för musikundervisning,⁴⁰ i mars 1674 av rector cantus C. P. Wallinus angående en fiolstråke tillhörande musiken. Om han inte skaffade den igen skulle han sättas han i prubban.⁴¹ Efter 8 dagar där ansågs han ha gottgjort stråken. Som vittne framträdde musikstipendiaten Georgius Martini Radewitz (B 1.254). Denna stråke hade S. tidigare skänkt till Bengt Reenfelt men sedan återtagit (I 2.12).⁴² Under tiden S. satt i prubban bevittnade han ett studentbråk en natt.⁴³ Det rörde sig om bråk vid Cortegardet [stadsvaktens kur] och sönderslagning av postmästarens fönster. 30 personer med fioler var utklädda och svärtade i ansiktet. Det dansades och spelades i en kammare mitt emot Lohrmans källare (I 4.50).

BK

B 2.8 ERIK STIGMAN

Härkomst okänd. I tjänst hos Hertig Adolf, danslärare i Uppsala, dansmästare vid universitetet 1680 14/4. Död i april 1682, begr 17/5. Gift med *Maria Swensdtr Lind*. Många barn.

S. anhöll i maj 1679 hos konsistoriet att under sin herres, hertig Adolfs [Adolf Johan den yngre av Pfalz-Zweibrücken] utlandsvistelse få undervisa den akademiska ungdomen i Uppsala. Han tilläts göra det på egen hand. 1680 inställde sig S. hos universitetskanslern med rekommendationsbrev från Olaus Rudbeck dat 12 april för att bli tilldelad titeln dansmästare. Han hade tjänat några år för hertig Adolfs söner och sedan 2–3 år vistats vid akademien. Han ”är en flitigh man ok hafver nogh discipler”.⁴⁴ Kanslerns beställningsbrev 1680 14/4 innebar att vara ordinarie dansmästare med den inkomst han kunde få av sina disciplar och lön när akademiens stat kunde tillåta det, men någon lön utbetalades inte.

S:s verksamhet blev kortvarig. Redan 1682 avled han. För begravningen betalades för 3 ringningar med alla klockorna, päppet och lägerstad 24 daler kopparmynt.⁴⁵

⁴⁰ Uakp 1673 8/11 § 11.

⁴¹ Uakp 1674 18/3 § 10.

⁴² Uakp (minus) 1674 11/4 § 4.

⁴³ Uakp 1674 4/4, 8/4, 11/4.

⁴⁴ Uakp 1679 7/5 § 7; Orig RA Kanslersämb E II:7.

⁴⁵ ULA Upps domk dep 54 (b) (XI b) p. 147.

Hushåll. S. fick från oktober 1681 hyra M:r Boos gård på grund av vådelden. Han skulle betala lika mycket som de andra, det vill säga 150 daler kopparmynt. Änkan ansökte i april 1682 om hyresreduktion och hjälp till mannens begravning. Hon beviljades på grund av fattigdom och sina många små barn 100 daler avdrag på hyran. Hon fick bo kvar till Mickelsmässotiden (29 sept).⁴⁶ Då krävdes hon av bokhållaren Johan Jacobsson på en skuld på 100 daler, som dansmästaren gjort före äktenskapet.⁴⁷ Från Stockholm krävdes återbetalning av en skuld av Swen Olsson.⁴⁸ I december 1682 synades och inventerades byggningarna och husen akademien hyrt [som undervisningslokal?] åt sal dansmästaren i salig ränthmästare Cruselius gård.⁴⁹

Maria Lind var i januari till juni 1683 en av målsägarna i en stöldhistoria. Anklagad var jungfru Margreta Crusel.⁵⁰ Maria anklagades i stället i oktober 1683 av jungfru Margreta Crusel angående hyra i sal. M:r Boos hus med domslut 17/11. Slottsfogden begärde införsel i juli 1684. En ställd pant uppbjöds i juni 1687.

Nicolaus Öberg, Suderm (UM 1676) var skyldig dansmästaränkan drygt 30 daler kopparmynt. Konsistoriet nekade i november 1683 att förlänga hans stipendium för att förhindra henne att gottgöra sig det.⁵¹

Det yngsta barnet, avled 1684 29/6, en halvtannat år gammal son, som begravdes den 8/7 på kyrkogården ”in mot westra dören”. Tillsammans med tre ringningar med alla klockor utom den största och tredje pärlan belöpte sig begravningskostnaderna till 9:12 daler kopparmynt.⁵²

I universitetets mantalslängd 1682 står ”Erik Stigman 1 person” medan änkan från 1682 förekommer i bakugns- och mantalslängderna till 1685 (1683 2 personer).⁵³

⁴⁶ Uakp 1681 19/10 § 10; 1682 26/4 § 16, 2/5 § 2.

⁴⁷ Uakp 1682 16/9 § 1.

⁴⁸ Uakp 1683 1/2 § 2.

⁴⁹ ULA Upps stadsark I) A IV b:1.

⁵⁰ RA Svea hovrätt Upps län 43.

⁵¹ Uakp 1683 14/11 § 19.

⁵² ULA Upps domk dep 54 (b) (XII) p. 159.

⁵³ UUB U 68a.

B 2.9 CHRISTIAN JOHANNIS ZELLINGER

Döpt 1660 20/3 i Uppsala, son till domkyrkoorganisten Johannes Caspari Zellinger (del 1, B 2.4) i hans andra äktenskap med Catharina Gulichsdr Swinefot (1630–1713). Domkyrkoorganist 1683 och director musices 1691 i Uppsala. Död 1718 6/10, begr 12/10 i domkyrkan. Gift 1) [1690] m kusinen *Margareta Johansdr Watz* begr 1697 26/9 i domkyrkan, dtr till kh Johan Watz o Margareta Swinefot, begr i domkyrkan 1697 26/9; 2) [1702] m första hustruns kusin *Catharina Svensdr Watz*, begr 1710 8/12 i domkyrkan, dtr till kh Sven Watz o Catharina Thuresdr Medolera.⁵⁴ Barn 1): *Johan(nes)* (B 1.438, f ca 1686, begr 1711 i nov) stud i Uppsala, org i Klara kyrka, hovmusikant; *Maja Catharina* (f 1687, begr 1696 10/3 i domkyrkan); *Gulich* (dp 1694 8/4, begr s.å. 14/7 i domkyrkan); *Greta* (dp 1695 7/9, levde 1718); *Sven* (dp 1697 16/2, död ung); 2) *Antonius Magnus* (dp 1703 13/5, begr 1705 jan); *Gabriel Christiansson* (dp 1704 27/4, levde 1722); *Christian* (dp 1705 16/2,? jordfästes s. å. 7/5 på kyrkogården); *Son* (begr 1705 11/12 på domkyrkogården); *Son* (begr 1706 14/1 på kyrkogården); styvdatter: *Johanna Jacobine von Wulffen*. En bror till Z. var *Gulich* (1653–1694), org i Härnösand maj 1679–1694, styvbröder var *Casper* (d 1674), org i Katarina kyrka, *Joachim* (d före 1685), tullnär, stadsskrivare och org i Söderhamn, *Johannes*, verksam i Riga.

Utbildning och tjänstgöring

Z. undervisades i hemmet tillsammans med sin bror Olaus (se del 1, s. 343) av preceptor Andreas Andreae Triberg (B 1.256), vilken 1672 anklagades för sin hårdhänthet särskilt mot Olaus. Den musikaliska undervisningen både av Z. och av hans äldre bröder Casper, Joachim och Gulich, som alla blev organister, måste ha skett av fadern, som var organist och lutenist. Denne hade säkert hjälp av sina söner under sin sista tid (se del 1, s. 332). Det tidigaste vittnesmålet om Z:s musikutövning är ett grassationsmål i februari och mars 1675, där han och Magnus Hofberg (B 1.272) nämns som spelmän på *basfiol* och liten *fiol* (I 4.54).⁵⁵ Han förekom även i mars 1680 i samband med oroligheter på gatorna.⁵⁶

Z. har tidigast 1678 medverkat som förste violinist vid ett framförande i Strängnäs av Johann Caspar Horns *Musicalische Tugend- und Jugend-Gedichte* och då inskrivit sitt namn i stämman (M 5.4).⁵⁷

⁵⁴ Ej dtr till Johan Watz som Kyhlberg anger i stamtavlan del 1, s. 328.

⁵⁵ Uakp 1675 27/2 § 1, 10/3 § 3.

⁵⁶ Udrp 1680 24/3 § 3.

⁵⁷ Davidsson Rogge, s. 52.

Efter faderns död 1678 tillerkändes änkan förlängt nådår till 1 maj 1680. Nådårsorganist var den 18-årige Z. Han efterträdde fadern, först på prov efter en supplik 1679 från änkan till akademiska konsistoriet. Olaus Rudbeck, som då var rektor, framförde kritik mot Z eftersom han varit frånvarande i flera 14-dagsperioder under nådårstiden och dessutom slagit sig på dryckenskap. Z. var inte duglig med mindre han utbildade sig och dessutom avstod från dryckenskapen. Rudbeck föreslog att hans skyddsling Harald Vallerius skulle övertalas att vara organist tills någon annan kunde hittas.⁵⁸ Även domkyrkorådet överlade om Z. skulle kunna bli ordinarie organist. Det konstaterades att han drack, att han ej förstod musiken [som generalbasspelare?, jfr Rudbecks anmärkningar mot fadern, se del 1, s. 332], och att han ej var lämplig att sörja för en så förnämlig församling. Det föreslogs, att om han ville utbilda sig, eftersom han var begåvad, skulle han få något av lönen till uppehälle, medan hälften av lönen lämnades till hans ställföreträdare. Han måste även lära sig att stämma orgelverket, om han ville bli en fullgod organist. På villkor att han förbättrade sitt leverne och utbildade sig, skulle han få tjänsten.⁵⁹ Änkan vände sig även till staden för sin sons skull. Magistraten lovade överväga detta, men först skulle Rudbeck tillfrågas.⁶⁰ Ärendet togs upp i domkapitlet 1680 24/3, då det framhölls att Z. ej hade bättrat sitt leverne och ej förkovrat sig. Han hade varit uppstudsigt mot sin överordnade och han hade ej på uppmaning av rector cantus Vallerius anordnat musik i Bondkyrkan på tacksägelsedagen. Detta var sannolikt 1679 12/12 över freden med Danmark. Dessutom hade han nyligen gjort sig skyldig till oroligheter. Det var svårt att tänka sig, att han skulle kunna tjäna vid domkyrkoförsamlingen.⁶¹

Vid domkyrkorådets sammanträde 1680 14/5 beslöts om inventering av orgeln efter nådårets slut. Z. inkallades och eftersom han inte bättrat sig och förkovrat sig innehölls halva årslönen. Om han förkovrade sig skulle pengar att betala lärare utanordnas.⁶² Änkan begärde då förlängning av nådåret till hösten även från akademien och staden, så att Z:s utbildning kunde bekostas. Detta måste dock överläggas med de andra parterna. Hon begärde också ett gott avskedspass och intyg så att han skulle kunna resa. Testimonium rörande

⁵⁸ Uakp 1679 15/10 § 18.

⁵⁹ Udrp 1679 7/11 § 11.

⁶⁰ Uråp 1679 3/11.

⁶¹ Udrp 1680 24/3 § 3.

⁶² Udrp 1680 14/5 § 2.

hans tjänst kunde inte förvägras honom, men hans leverne var något ”culpa-belt” [klandervärt].⁶³ För säkerhets skull föreslog domkyrkorådet att Ludert Dijkman skriftligen skulle erbjudas organisttjänsten, ”doch först oblique” [dvs utanför protokollet].⁶⁴

I augusti påminde domkyrkorådet om att inventering av orgeln måste ske snarast på ankans ansvar.⁶⁵ I protokollet från inventeringen 1680 18/10 konstaterades, att verket var ”mäst behållit, men förnött” (för detaljer se del 1, s. 408). Vindlådorna var otäta och många pipor slog inte an. Z. förvarade hemma en regalpipa till ryggpositivet samt två av de tio saknade benen på tangenterna. Orgelbyggaren George Woÿtzig (B 8.7) fick i uppdrag att reparera orgeln, vilket var färdigt i augusti 1681 (se del 1, s. 408f.).

I juni 1679 uppträdde Z. som rättegångsombud för sin mor i kämnärsrätten.⁶⁶

Z. hade varit i Stockholm. Där hade Zigert Emporagrius lagt ut pengar och gått i borgen för Z., som lovat att denne skulle få igen dem av hans mor. I juni 1681 stämde Emporagrius och hans bror på 80 daler kopparmynt för förtäring av Olof Matsson. Organistänkan nekade till att vara skyldig Emporagrius något. Z. hade fått mer av henne än han var berättigad till.⁶⁷

Z. antogs i december 1681 på prov som organist i domkyrkan och tillhölls att rätta sig efter sina överordnade, särskilt kyrkoherden och att till honom anmäla om han lämnade staden.⁶⁸ I mars(?) 1682 fick han fortsatt provtjänstgöra som organist med löfte om fullmakt på tjänsten om han skötte sig. Det konstaterades att han förkovrat sig.⁶⁹ Det är ej belagt var detta skett. En tänkbar lärare är hans äldre bror Gulich, domkyrkoorganist i Härnösand.⁷⁰ Ett annat organistnamn som ofta nämns i tiden är den blivande Storkyrkoorganisten Ludert Dijkman.

Domkyrkorganist

Vid domkyrkorådets sammanträde i augusti 1682 antogs Z. 22 år gammal enhälligt till *organist* ”på de gamla orgorna”, dvs. Anders Bruses orgel (se del 1,

⁶³ Ibidem p. 152 § 5.

⁶⁴ Udrp 1680 19/6 § 10.

⁶⁵ Udrp 1680 10/8 § 5.

⁶⁶ Ukäp 1679 3/6 men ej vid målets fortsättning 4/7, 15/7, 22/7 RA, Upps län.

⁶⁷ Domb 1681 28/6.

⁶⁸ Udrp 1681 3/12 § 3.

⁶⁹ Udrp 1682 19/3?? § 6.

⁷⁰ Norberg, Hernösands Kungl gymnasium, s. 95 anför som musiklärare Gulichius Samuelis Sellinger 1668 [sic] – 1/9 1694 (död), organist. I del 1 anger Kyhlberg korrekt Gulich Johannis Zellinger, f 1653, d 1694. Båda anges gifta med Catharina Nenzelia. Från och med 1679 fungerade Gulich som organist i Härnösand (del 1, s. 343).

I 1.2). Han skulle få lön från Philippi-Jacobi (maj) 1681 av domkyrkans kassa. Vilken lön han skulle erhålla av staden och akademien fick dessa besluta om. Pastor betygade att Z:s uppförande förbättrats.⁷¹

Som tillträdande organist begärde Z. pengar för reparation av orgeln samt inventering. Detta beviljades, om en sakkunnig bedömde behovet. Beträffande inventeringen skulle han få en kopia av senaste inventering (se del 1, s. 409).⁷² Till akademien hade Z. inkommit med begäran om fullmakt på sin tjänst. Den beviljades i april 1683.⁷³ Fullmakten utställdes i augusti 1683 av den månghövdade representationen i Uppsala: ärkebiskopen, akademiska konsistoriet, borgmästare och råd, med samtliga domkyrkans föreståndare:⁷⁴ ”så i anseende til bemelte Zellingers goda skickeligheet och Conduite [uppförande], som och att han sin Sahl Fader närmast är att succedera [efterträda]”.

1. Samma lön som sin far samt framtida tillägg till staten.
2. Frihet från all borgerlig tunga.
3. Spelmansprivilegium vid gästabud och bröllop.

I augusti beslöts att slottsfogden och båda borgmästarna skulle skriva under fullmakten, vilket redan ärkebiskopen samt rektor och akademien hade gjort.⁷⁵ I september fick Z. av domkyrkorådet till svar att han ”brukat ett orätt procedur”. Han skulle ha vänt sig till ordföranden, som var pastorn, som inte skulle nekat honom konfirmation på tjänsten. Han var ju redan godkänd till tjänsten såväl av domkyrkan som av akademien och staden. Z. begärde samtidigt att få resa ut. Därom skulle överläggas en annan gång.⁷⁶

Ingenting sades om fri bostad, vilket hade stått i faderns kontrakt (D 10 del 1, s. 395) eller näringsverksamhet. Z. skulle 1708 återkomma till detta. 1683 bodde han hos sin mor Catharina Swinefot i faderns gård. Även omkring 1697 till 1704 bodde han där med sitt hushåll (se del 1, s. 344).

Den tidigaste löneutbetalningen som organist i domkyrkan skedde i oktober 1682 för sommarhalvåret, maj till september. 75 daler kopparmynt uttogs ur domkyrkokassan.⁷⁷ För vinterhalvåret (september 1682 till maj 1683) utbetalades 75 daler i maj 1683. Årslönen betalad av domkyrkorådet var med vissa

⁷¹ Udrp 1682 31/8 § 1.

⁷² Udrp 1682 4/12 § 4.

⁷³ Uakp 1683 18/4 § 12.

⁷⁴ Avskrift i Zellingers hand. Upps länsstyr, Landskansliet D IV a:84; kopia i UUA(I) E IIIa:18, p. 701 (1719).

⁷⁵ Dombok 1683 10/8.

⁷⁶ Udrp 1683 13/9 § 1.

⁷⁷ Udrp 1682 4/10 § 4.

variationer 150 daler kopparmynt. Årslönen betalad av universitetet från 1683 var 120 daler kopparmynt. Delar av akademilönen kunde bestå av spannmål eller annat. 1685 kvitterade modern ut 3 tunnor malt och Z. själv 16 tr spannmål. 1693 utbetalades 3 1/3 tr råg och 2 tr korn som hans lön.⁷⁸ Även andra kunde kvittera ut Z:s lön. I oktober 1684 kvitterade modern halva årslönen från maj till september, 50 daler kopparmynt.⁷⁹ Från 1686 till 1690 gjordes delkvittenser av Z:s gesäll Anders Scarander (B 2.10) som vikarierat för honom.⁸⁰ Det gjorde han även vinterhalvåret 1691/92.⁸¹

Femtedag jul 1685 hade Z., som var drucken, delvis varit anledning till ett bråk i Åkerby prästgård mellan kyrkoherde Erich Bergman samt studenterna Jacob Nerbelius (B 1.262) och Mathias Busk. Z. hade gästat kh i två dagar.⁸²

Z. började försumma sin tjänst. Klagomål framfördes i augusti 1685 av domkyrkorådet att Z. så ofta reser bort. Om han ej flitigt uppvaktade i sin tjänst borde han heller ej få ut full lön. Han tillhölls dessutom att inte sätta sig på rådmansbänken i kyrkan utan nöja sig med sitt tilldelade bänkrum som organist.⁸³ Klagomålet upprepades i januari 1686⁸⁴ och i mars då magister Kolmodin refererade att Z., som var i Stockholm, hade svarat att han hade en annan i sitt ställe. Församlingen hade inget nöje av ställföreträdaren, som var gesällen Anders Scarander den äldre (B 2.10). Beslöts att om Z. ej uppvaktade själv, skulle lönen innehållas. I maj beslöts att Z. skulle erhålla lön för den förflutna terminen som han begärt, men om han inte skötte sin tjänst, skulle han mista nästa lön. I juli försäkrade han inför domkyrkorådet, att han ville tjänstgöra. Därför fick han tillbaka nycklarna till orgelverket. Samtidigt förklarade Z. att vid orgelbyggaren George Woytzig's reparation 1681 hade borttagits stämman flöjt 4 fot.⁸⁵

Även staden reagerade på hans bortovaro. Rätten ogillade i maj 1686, att Z. var borta hela året. Om han inte snart infann sig, avsåg staden att se sig om efter någon annan. Man ogillade att Z. trots bortovaron krävde sin lön och att han inte velat ta emot spannmål enligt beslut.⁸⁶

⁷⁸ Dombok 1693 23/9.

⁷⁹ Upps domk dep 54 (b) (XII), p. 168, 169.

⁸⁰ UUA (II) G I b:49; ibidem G I b:50; ibidem G I b:51.

⁸¹ Upps domk dep 54 (b) (VII) p.279 verifikation 1692 7/11.

⁸² Udkp 1685 4/2 § 2.

⁸³ Udrp 1685 21/8 § 5.

⁸⁴ Udrp 1686 18/1 § 2.

⁸⁵ Udrp 1686 30/3 § 1; 21/5 § 3; 24/7 § 2.

⁸⁶ Dombok 1686 5/5.

Z. gjorde en ansökan samma år hos akademien om stipendium bland musikererna. Detta kunde ej bifallas.⁸⁷

Bland protokoll från stadens domböcker, akademiens consistorium minus och domkyrkorådet kan följande nämnas. Z. hade inte betalat tiondepenningar enligt 1682 års beslut, vilket kämnären Palmbärg lagt ut för honom och sagt sig inte fått tillbaka. Z. svarade att pengarna betalats hos rådmannan Erich Plening och dragits av hans lön. Detta bekräftades sedermera.⁸⁸

Z. dömdes betala en skjutshäst med 35 daler kopparmynt + 40 daler, som han veckan efter påsk 1686 hyrt av borgaren och formannen Per Andersson Thunman och fördärvat genom en ”elak” sadel.⁸⁹ I april 1687 var första gången uppbud av Z:s pant för sakören.⁹⁰

1688 utfärdades en obligation på 18 daler kopparmynt med tillägg 1689 på 12 daler samt 7:10 ”för krydderij”. När hudiksvallsborgaren Lars Andersson krävde Z. vid kämnärsrätten i Uppsala 1694 tillstod Z. endast tillägget. Lars Andersson efterskänkte resten mot löfte om omgående betalning. Parterna förliktes.⁹¹

Vid en arvstvist där Z:s bror Caspers änka Maria Hill i justitiekollegiet 1689 bland annat krävde att på sina barns vägnar få ärva sin mans tre bröder, som skulle ha avlidit barnlösa. Z. företrädde därvid sin mor (se del 1, s. 345).

Z:s mor ansågs 1688 böra få betalning av hans lön för den kost hon gav hans vikarie Anders Scarander. Z. var bland dem som skulle avföras från mantalslängderna i Vårfruroten för 1687, därför att han var borta från staden.⁹²

Landshövdingen uppdrog i oktober 1688 slottsbefallningsman Samuel Steen att vid anfordran påminna dr Per Rudbeck om Z:s innestående lön av domkyrkan. Z. hade beklagat sig över att hans lön innehölls fast han hade en ersättare för organisttjänsten.⁹³ Z. skulle få sin resterande lön för 1689 när han kom tillbaka. Anders Scarander nämns som hans vikarie.⁹⁴

Ludert Dijkman såg till att Z. fick ersättning från påsk 1689 för gjord tjänst vid musiken i Storkyrkan sedan musikanten Vogel övergått till hovkapellet

⁸⁷ Ukäp 1686 26/10 § 3.

⁸⁸ Upps domk dep 1 (a), p. 201f.

⁸⁹ Dombok 1686 7/7. Dessutom bötdade Z. 3 m smt därför att han inte inställt sig i rätten. Ukäp 1686 4/6 RA, Svea hovrätt, Sthlm län 4.

⁹⁰ Dombok 1687 4/4.

⁹¹ Ukäp 1694 6/2.

⁹² Dombok 1688 3/9; 17/9.

⁹³ Koncept Upps länsstyrelse, Landskansliet A IIa:15 okt nr 54.

⁹⁴ Upps domk dep 1 (a), p. 229 1689 6/6 § 8; Scarander sökte organisttjänst i Sala med intyg fr Z. ULA Sala stadsförsamling K III:1 1690 15/8.

1689 (till 1697).⁹⁵ Beloppet 56:8 daler kopparmynt var lika med musikanternas kvartalslön.⁹⁶ I augusti 1690 kunde Z. inte resa hem från Stockholm eftersom var skyldig 50 daler kopparmynt för sitt kvarter.⁹⁷ I december var han tillbaka i Uppsala och vittnade inför consistorium minus att han tillsammans med Anders Scarander varit närvarande då Silieström och N. Ihre spelat på Gustaf Rudbecks kammare.⁹⁸

En skuld som Z. hade till skinnaren Johan Bäck i Stockholm på 35 daler kopparmynt kvitterades i november 1692 på Z:s vägnar av slottbefallningsman Albertus Stare från lönen från domkyrkan.⁹⁹ Fem år senare skulle Z. inkallas som vittne rörande Bäck, som uttalat äreröriga saker om magistraten i Uppsala.¹⁰⁰

På hösten 1690 hade Z. en lönefordran för 5 1/2 års tjänst som organist à 150 daler kopparmynt, dvs. 825 daler. Därav hade utbetalats 477 daler. Återstoden 348 daler skulle innehållas tills betalning skett av de fioler från Gävle som fanns hos herr Bråd samt andra skulder.¹⁰¹ Betalningen av fiolerna till Marcus Holst från Gävle reglerades i april 1693 genom avdrag av 75 daler från Z:s lön från kyrkan (I 2.20).¹⁰²

Rector cantus

År 1690 uppstod frågan om Z. även skulle inneha befattningen som rector cantus vid akademien. Bakgrunden var ett brev från universitetskanslern till akademien, vari valet av J. Eenberg som biblioteksamanuens godkändes. Kanslern framhåll nyttan och nödvändigheten av en ”Director öfwer Musicen” men ifrågasatte kombinationstjänst som biblioteksamanuens och rector cantus samt begärde besked hur lön och villkor för rector cantus kunde förbättras.¹⁰³ Inför konsistoriet redogjorde Harald Vallerius för sina löneförmåner som rector cantus. Han hade av domkyrkan erhållit 8 riksdaler för spelning på nya orgelverket, interimsvi så länge organisten varit borta. Z. föreslogs till ny rector cantus, då slapp man öka organistlönen. Rektor, prof. J. Arrhenius, yttrade då: Om man ej genomförde Z.-förslaget riskerade man att Z. lämnade

⁹⁵ Norlind-Trobäck, s. 275.

⁹⁶ SSA Storky L 1:5a, p. 39, 64, verifikation 163 1689 26/8 kvitterad för Z. av Ludert Dijkman

⁹⁷ Dombok 1690 30/8.

⁹⁸ Uakp minus 1690 6/12.

⁹⁹ Upps domk.dep 54 (b) (VII) p. 279, ver. 11 1692 12/11.

¹⁰⁰ Dombok 1697 8/5.

¹⁰¹ KKA 1. prov kont nummerserie 145:1 Hööks obs p. 80.

¹⁰² ULA, Upps domk dep 54 (b) (XVII b) p. 953, 972 1693 29/4.

¹⁰³ UUA(I) E I b:3 nr 114 1690 17/10.

staden på grund av för låg lön ”hwilket wore illa”.¹⁰⁴ I december meddelade akademien till kanslern att frågan om rector musices lön fördröjts därför att även magistraten måste höras.¹⁰⁵ I februari 1691 deltog kanslern i konsistoriets sammanträde, där det framhölls att ingen ledde musiken sedan prof. Harald Vallerius lämnat den. Z. sökte, men sade sig ej kunna livnära sig, om han inte fick förena tjänsterna. Han ansåg att Per Rudo kunde vikariera som organist, om han fick samma frihet av staden som tidigare organister haft. Z. fick positiva omdömen av bland andra Vallerius och kanslern, som hört honom spela föregående dag. Vallerius förklarade till hans stöd att man inte torde få Zellingens maka och att han kunde undervisa ungdomen på allehanda instrument.¹⁰⁶ Beslöts att Z. ”blijr wid musiqven”.¹⁰⁷ Z. begärde i mars fullmakt på tjänsten från akademien, vilken skulle uppsättas.¹⁰⁸ Domkyrkorådet meddelade i slutet av mars 1691 att Z. nu antagits till rector cantus efter prof Vallerius.¹⁰⁹ Som lön från akademien njöt han kungligt stipendium i juridiska och medicinska fakulteterna på tillsammans 120 daler kopparmynt per halvår.¹¹⁰ Som organist vid domkyrkan erhöll han 120 daler kopparmynt för hela året.

Vid konsistoriesammanträde i juli 1691 var Z. och Olaus Rudbecks svärson Petrus Nobelius (B 1.351) inkallade. Enligt rektor J. Arrhenius hade Z. undandragit sig att musicera då K Maj:t [Karl XI] varit i staden. Z. sade sig genom orgeltramparen fått till svar att Nobelius skulle höra om han fick för Rudbeck. Nobelius nekade och sade att Rudbeck tyckt det vara bättre att de ej musicerade när de var så få – för att inte skämma ut sig.

Z. tackade konsistoriet för ”direktionen över musiken” och bad att musikerna skulle tillsägas lyda hans tillsägelser utan rektors ingripande varje gång. Detta utlovades och Z. fick tillsägelse att hålla bestämda tider för övningarna och att ej resa bort, då han skulle sköta sin syssla.¹¹¹ I oktober besvärade sig Z. över musiker som nyligen varit borta Mikaelidagen.¹¹²

¹⁰⁴ Uakp 1690 25/10 § 4.

¹⁰⁵ RA, Kanslersämb. E II:10.

¹⁰⁶ Uakp 1691 14/2.

¹⁰⁷ Utdrag i UUA(I) E III a:18 p.702 1691 14/2 kons. Majus.

¹⁰⁸ Uakp 1691 18/3 § 7.

¹⁰⁹ Upps domk dep 1 (a), p. 237 1691 31/3 § 12.

¹¹⁰ UUA(I) E V a:1; UUA(II) G I b:54.

¹¹¹ Uakp 1691 15/7 § 8.

¹¹² Uakp 1691 3/10. Dessa var Olaus Silieström, Olaus Petri Hell, N. Wallerius [väl felskrivning för Johannes J. Vallerius], O. Grijs[väl felskrivning för Petrus Petri Grijs] och Andr. Tunius [väl felskrivning för Ericus Erici Thunius]. ”Denna gång förskonas de med böter effter ingen Music ändå blef om Michelsmessadagen för andra orsaker skull.”

Domkyrkorådet framhöll vid Zellingers tillträde i december 1691 att han skulle visa lydnad mot sina förmän, ha god kontakt med pastor och notarien om psalmerna, vara kort i musik samt ej resa bort utan lov av pastor. Detta för att skapa ett gott förtroende, och att han ej genom sin försummelse och bortovaro gav anledning till förargelse i församlingen.¹¹³

I december 1694 gjorde Z. en framstöt att komma under *akademiens jurisdiktion*. Det skulle dröja till augusti 1697 innan frågan avgjordes till hans fördel. Det började med bänkplats i kyrkan. Akademien ansåg honom ej berättigad till plats i adjunkternas bänk i kyrkan.¹¹⁴ Då Z. trotsade detta beslut med hänvisning till att Harald Vallerius suttit där som rector cantus, påpekades att denne då var adjunkt, dvs. akademiker, och vidare att företrädaren, fadern, organisten Johan Zellinger hade sin plats bland borgarna. Z. hänvisades till domkyrkorådet för att få ”ett anständigt rum”.¹¹⁵ Saken förvärrades när Z. vägrade att inför magistraten avlägga trohetsed till Karl XII, därför att han ville göra det inför akademien, dit han hört sedan han blivit rector cantus. Staden hävdade motsatsen och begärde att akademien skulle återremittera honom.¹¹⁶ Man hävdade med bestämdhet att organisten alltid hört under staden.¹¹⁷ Z. inkallades till konsistoriet och visade där sin skrift 1694 2/10 till kämnärskammaren då han lagsöktes av befallningsman Ludert Emporagrius. I den undandrog han sig stadens jurisdiktion med hänvisning till Gustav II Adolfs privilegier. Saken avdömdes också i konsistoriet. Slottsfogden och borgmästare Johan Starling hade ej undertecknat magistratens brev. Som rector cantus hade man att göra med studenter, ej med borgare. Som organist betjänade han båda societeterna. Rector cantus var en förnämre tjänst.¹¹⁸ Konsistoriet tog åter upp frågan och fann att den lön Z. fick från akademien talade för hans sak, men om han ville bli befriad från stadens jurisdiktion fick han själv ansöka om det. Brev skulle dock sändas till kanslern.¹¹⁹ På universitetskanslern Bengt Oxenstiernas memorial¹²⁰ kom k resolution i juli 1697 att rector cantus och organisten Z. skulle sortera under akademiens jurisdiktion.¹²¹

¹¹³ Upps domk dep 1 (a), p. 244 1691 7/12 § 13.

¹¹⁴ Uakp 1694 5/12 § 9.

¹¹⁵ Registratur: UUA(I) B I b:9 konsistoriet 1696 20/11.

¹¹⁶ Domb 1697 5/5.

¹¹⁷ Koncept i ULA Upps stadsark. (I) B I:1.

¹¹⁸ Uakp 1697 19/5 § 5.

¹¹⁹ Uakp 1697 2/6 § 1; Brevet dat 15/6 i UUA B I a:4 . [22–24]; RA Kanslersämb. E II:12.

¹²⁰ RA 1697 28/6.

¹²¹ UUA(I) E a:3 f. 7r-8r 1697 13/7; Univ.kanslerns missiv till konsistoriet UUA(I) E I b:3 nr 265 1697 2/8; Uakp 1697 2/8 § 3.

Beträffande skolans medverkan i domkyrkan beslöts i domkapitlet 1697 att *versikularierna* ej skulle uppvakta under morgon- och aftonbönerna utan endast på sön- och helgdagar då predikan ägde rum. De övriga dagarna skulle *kantorerna* tjänstgöra ensamma.¹²²

Trots alla löneförmåner och tillkämpad status övervägde Z. 1698 ”att begifwa sig här ifrån på något annat ställe, där han sig och de sina försörja och ernära kunde: Men Sal. Högwyrdige H^r Erckiebiskopen Svebilius och begge Societeterne till att bijbehålla honom quar i Staden Supplicerade i underdånigheet till Kongl. Majj:¹ för honom.”¹²³

Stipendiefrågor

Nu gällde det att få dugliga musiker till ensemblen. Studenten Samuel Fabricius, (B 1.433) sökte i maj 1698 stipendium i musiken. Han hade redan tjänstgjort i tre år som exspektant.¹²⁴

Z. som yrkesmusiker hade praktiska musikaliska synpunkter på valet av musikstipendiater. I december 1700 besvarade han sig över de senaste förändringarna beträffande musikstipendiaterna: Genom Petrus Elfwing i stället för Benedictus Österplan, M. Loutschani i st.f. Petrus Sundius fick han ytterligare två instrumentalister, dvs. sex musiker och två vokalister totalt. Därigenom blev det omöjligt att göra musik. Z. klagade även över att Elfwing trängt ut extraordinarie och rekommenderade i stället den ovannämnde altisten Fabricius, som tjänat i fyra år. Beslöts att de skulle dela stipendium denna termin, varefter Fabricius ensam skulle få stipendiet.¹²⁵

Studenten Birgerus Corylander (B 1.430), klagade inför domkapitlet i april 1702 att Z. i fem år undanhållit honom den del av sockengångsmedlen, som han bort ha för tjänstgöring vid musiken i kyrkan.¹²⁶ 1703 förklarade Z. i brev till rektor att han var beredd att inställa sig i mål mot honom. I enlighet med överenskommelse under Vallerius tid som rector cantus hade han dock väntat på C. så att de fick göra upp sina affärer.¹²⁷ Skulden 60 daler kopparmynt för 1697 blev indriven från Z:s lön 1704. Mot detta protesterade Z., som menade att hans obligation gällde 1704 års lön som skulle utbetalas 1705.¹²⁸

¹²² Udkp 1697 28/4 § 8.

¹²³ Z:s egen berättelse enligt dombok 1705 1/9 rörande 1698.

¹²⁴ Uakp 1698 25/5 § 7.

¹²⁵ Uakp 1700 20/12 § 1.

¹²⁶ Udkp 1702 23/4 § 1, 30/4 § 12.

¹²⁷ UUA(I) E III a:2. Uakp minus 1703 9/3.

¹²⁸ Upps länsstyrelse, Landskontoret, rött nr 937 1704 29/3.

År 1703 protesterade musikerna mot att Z. innehöll det tillägg på 30 daler kopparmynt per person och år som skulle utgå till kungl stipendiater i musiken.¹²⁹ När Z. gick i svaromål bilade han en skrivelse från Abraham Printz (B 1.367) och Emanuel Storck (B 1.446), som bestyrkte dels att de ej själva undertecknat klagoskriften, dels att de ej hade något att anklaga Z. för. Målet avskrevs därför 1705 av konsistoriet.¹³⁰ Dessförinnan hade Prinz i juni 1704 begärt att få sitt stipendium för förflutna terminen (våren) plus felande termin från räntmästare Per Hallenstedts tid, då inget stipendium utbetalades. Han sade sig ha ”vid disputationer och orationer för stipendiaterna och mestadels, även den senaste terminen, tjänstgjort såväl vid repetitioner hemma hos direktör Zellinger som offentligt i kyrkan, utom de dagar och stunder jag predikat.”¹³¹ P:s stipendietid vid akademien 1692–1704 – nära 12 år – var rekord.

I november 1703 fick Johan Björkman begärd inteckning av Z:s obligation 1702 20/4 på 100 daler kopparmynt utgörande terminspenningar som Z utfäst sig att betala vid jultiden 1702.¹³²

Socknar lagda under musiken

Domkyrkorådet fann det nödvändigt med en jämkning av socknarnas fördelning mellan djäknarna och rector cantus. Z. ville behålla dem som hans företrädare Vallerius haft.

I april 1696 beslöt domkapitlet att tillfråga Z. varför han hade socknar från skolan till musiken, då han aldrig gjorde skolan någon motprestation.¹³³ Rector cantus hade även stipendium, som utgick till icke studerande, ett rum i juridiska fakulteten och ett rum i medicinska fakulteten enligt utredning 1694 av prof. J. Schwede [tillsammans 80 daler silvermynt].¹³⁴

Skolrektor Nicolaus Celsius hänvände sig 1698 till ärkebiskopen och domkapitlet för att till skolan återfå musiksocknarna. Han klagade över att studenter, som fått sin musikutbildning vid andra skolor, innehade dessa socknar. Detta ledde till att barnen från Uppland vid Uppsala skola sedan länge aldrig kunde få smak för musiken, något som lände skolan till största vanheder, den skola som borde vara främst i anseende och aktning.¹³⁵ Z. genmålde att han

¹²⁹ UUA(I) E III a:2 Musici till ärkebiskopen och domkap 1703 10/6.

¹³⁰ UUA(I) E III a:2 1703 27/6; Uakp 1703 27/6 § 2, 1705 19/6 § 6.

¹³¹ [1704 25/6] Abrahamus Printz till akad kons. UUA(I) E III a:3 p. 483f.

¹³² Uakp 1703 11/11 § 3.

¹³³ Udkp 1696 6/4 § 5. Fråga från pastor i Lagga J. Hammarinus på sin dotters, rektor Lungrens änkas vägnar.

¹³⁴ Annerstedt, Bihang II nr 123 efter kopia UUA.

¹³⁵ Upps domkap G II 1a:1 nr 49.

varit beredd att undervisa som förut, men att det inte fanns några ”kapabla subjekt”. Kantor Sohme hade en del av det underhåll, som tidigare tillfallit rector cantus figuralis för att undervisa i figuralsång. Ansvar för utebliven undervisning föll därför på honom. Z. beklagade sig över de för hans del indragna 80 daler silvermynt från akademien och 8 tunnor spannmål från staden och begärde kompensation. Beslut måste dock inväntas från Kungl rådet angående jämkning på lönen.¹³⁶

Z. redogjorde för socknarna och anhöll samtidigt att de åter finge termineras till pingst.¹³⁷ Domkapitlet beslöt att de socknar Z. haft från skolan skulle återlämnas. För inkomstbortfallet skulle Z:s arbetsgivare hänvända sig till K Maj:t för ersättning.

Den infekterade frågan om musiksocknarna togs upp igen 1701. Skolrektor Celsius hade till ärkebiskopen och domkapitlet lämnat en inläga över musiksocknarna. Han menade att musikstudenterna hade nog lön genom *stipendium perpetuum*. Z. genmålde att deras skyldigheter gick utöver vad vanliga studenter belastades av ”efter repetitioner tjänstgöra i kyrkan varannan söndag, förutom att stanna kvar i staden och leva på sina fattiga medel, medan de andra reste bort under de stora helgerna”.

Om musiksocknarna skulle dras in till skolan, ansåg Z. det omöjligt att upprätthålla musiken. Han hänvisade till gamla tider, då socknarna låg under skolans musik, ”att vid Höga fester, Triumph och Tacksigiälse dagar, måste från andra orter Voceras [kallas] Musicanter Akademien och kyrkian till stoor omkåstnad och gravation [utgifter]”. Nu var det gudskelov tvärtom, att Uppsalas musikanter blev ”som offtest många till andra orter här ifrån anmodade”.

I detta sammanhang hade Z:s egen tjänstgöring i skolan berörts. Z. sade sig ha skött denna till punkt och pricka ”då iag hälsan haft, som Gud bättre [tyvärr], nu någon tidh bort åt warit nog swår och beklagelig, dock under min Siukdom har iag åtskillige gånger låtit dem [skolpojarna] komma hem till mig ändok iag ganska litet förmåt”.¹³⁸

Arbetsuppgifter

I ett memorial till domkyrkorådet i december 1699 uppgav Z. sina skyldigheter, vilka han redogjort för hos K Maj:t för att erhålla lönepåslag.¹³⁹

1. Att dagligen ägna 2, 3 eller ibland 4 timmar åt skötseln av det nya orgelverket [H. H. Cahmans]. De 4 000 piporna måste kontinuerligt rensas från

¹³⁶ Udkp 1698 19/10 § 4.

¹³⁷ Upps domkap G II 1 a:1 nr 48.

¹³⁸ Original egenhändigt ULA, Upps domkap G II 1 a:1 nr 51 prot 1708 11/3.

¹³⁹ Upps domk dep 4 (b) – Materialreg 1765.

mögel och orenlighet för att förhindra rost och förfall med hänsyn till att verket är nytt och genomfuktat

2. Att ha tillsyn till det gamla orgelverket [Bruses] så att det inte föröddes
3. Att två timmar varje onsdag och lördag öva och undervisa musikanterna med kungligt stipendium
4. Att en timma samma dagar undervisa i såväl koralsång som figuralsång i trivialskolan
5. Att lägga ned stor möda på att översätta de bästa och förnämsta musikstycken som skulle sjungas och musiceras i domkyrkans gudstjänster
6. Att vara ständigt beredd att uppvakta vid rektorsbytena, offentliga orationer och andra högtidliga akter utan att få någon ersättning
7. Att han skulle gå under (crepera) därför att han inte hade en enda stund ledig från sina sysslor.

Lönefrågan togs upp igen 1705. Inför magistraten förklarade Z. med anledning av att han besvärat sig hos Kammarkollegiet, att han levde i ekonomisk misär p.g.a. stipendieindragningen 1696 vid universitetet utan ny lön på stat, dels genom att tillägget efter branden 1702 hade återförts till domkyrkan, dels att betalningen från domkyrkan utgått i dålig säd värderad högre än torgpriset, dels sina omkostnader på ansökningar och resor härför. Beträffande lönen från staden – 100 daler kopparmynt som organist och 22 1/2 daler som rector cantus – resterade tredje kvartalet 1703, hela 1704 och hittills för 1705.¹⁴⁰

Tyst begravning

I domkapitlets protokoll i oktober 1701 behandlades tyst begravning, dvs. utan instrument under sorgetiden efter Adolf Johan den yngre av Pfalz-Zweibrücken, död 22/4 1701. Z. anklagades för att han vid tysta begravningar använde orgelverket utan att varsko kyrkoföreståndarna samt att han på sön- och helgdagar oftast förbigick den uppsatta gradualpsalmen och i stället musicerade, trots förbud. Han tillsades att underrätta pastor i sådana fall.¹⁴¹ Gustav Blixencron hade 1701 beställt en tyst begravning för sin hustru Mätta Ribbing och redan betalat för den och beställt ”en kort och Tyst sorge musijc av Zelinger” när J. Swedberg förbjöd genomförandet. Han klagade hos ärkebiskopen och domkapitlet och anförde att musik användes vid tysta begravningar både i Stockholm och även i Uppsala vid Olof Rudbeck den yngres och P.

¹⁴⁰ Dombok 1705 1/9.

¹⁴¹ Domkap prot 1701 30/10 § 2.

Nobelius då ”någre barn och der jämte nya för dem componerade wijsor si-ungitz”.¹⁴²

Z. blev tillsagd om K Majt:s förbud mot sorgemusik vid ljus på nya orgorna ”ingen eld på orgorna at de ej må lida skada *ibidem*, utan der kan derwid et rum dertil lagas” dvs. på annan plats.¹⁴³ Ceremonierna skulle börjas så tidigt på eftermiddagen att den studerande ungdomen kunde vara i sina härbärgen kl 9 e.m.¹⁴⁴

Motivering för löneaugmentet

I juni 1707 sökte Z. hos rektor få igen det löneaugment på 107:16 daler silvermynt som beviljats i K brev 1700 16/7. Det drogs in 1704 7/6 med motivering att det stora orgelverket brunnit i domkyrkan. Detta kunde ju inte Z. vara skyldig till.¹⁴⁵ Kammarkollegium refererade i oktober samma år i skrivelse till ärkebiskopen och Uppsala domkapitel Z:s yrkanden:¹⁴⁶

1–2. --

3. han har efter branden lagt ned stor möda på musiken i Bondkyrkan med översättningar och kompositioner samt instrument och väl undervisade musikanter

4. han har måst underhålla instrument och tillbehör av egna medel

5. ”Hafwa bägge Societeterna, när han för sitt alt för knappa underhåld welat sökia sig der ifrån, hwarföre [för vad] han bättre anbud och wilckor förlåtit” [avstått från]

7. han har för det nya orgelverket [Risbergs] såväl förhandlat om priset som svarat för projekteringen

I sammanhanget refererades även konsistoriets rekommendationsskrivelse 27/9 1707 att Z. för dem ”är en omistandes Man”. För domkyrkorådet genmälde domprost L. Molin:¹⁴⁷

[1] ”Men att genom något hans vållande är skett att domkyrkans och akademins instrument och musikstycken blivt uppbrända i domkyrkan syns oförnekligt; ty han som bort akta på dem hade haft nyckeln till orgelläktaren hos sig och lämnat kyrkan öppen hela dagen. Om han må ställas till ansvar för detta lämnas till högvördigaste herr ärkebiskopens och vördade konsistoriets egen prövning”

2. --

¹⁴² Upps domkap E V:142:1.

¹⁴³ Udrp 1701 6/12 ULA Upps domk dep 4.

¹⁴⁴ Upps domkap F I:9, p.119ff 1701 27/11; Uakp 1701 18/12 § 1.

¹⁴⁵ Original egenhändigt UUA(I) E III a:6, p. 507.

¹⁴⁶ Original Upps domkap E V:140:1, p. 726, 727.

¹⁴⁷ Upps domkap E V:140:1, p. 655.

3. ”Med vilken flit och arbetsamhet han betjänat församlingen i den andra kyrkan [Bondkyrkan] och undervisat ungdomen i musik enligt sin plikt, har många klagat över, något som också hans eget samvete lär vittna om”

4. ”Vilka instrument han med egna medel underhållit för kyrkomusikens skull kan man egentligen inte riktigt veta, eftersom det sällan hållits musik och musikanterna själva mestadels lär vara försedda med sådana”

7. ”Han har ej skött förhandlingen om det nya orgelverket men väl anlitats för att göra förslag, eftersom dylikt hör till hans uppgifter, för övrigt det enda han efter branden har gjort för sin ordinarie lön.”

”Att han har en berömlig kapacitet i denna konst det tillstår man honom gärna”. Dock önskades att han även vore lämplig för undervisning av ungdomen i skolan och vid akademien samt att betjäna församlingen. Hans fattigdom var självförvållad.

Z. har ej stått på god fot med domprost Molin. I november 1708 hade Z. på söndagen stått i begrepp att musicera. Molin sände då bud att hålla inne med musiken, men då de stod färdiga kunde de ej stoppas. Därför ville Z. av konsistoriet ha besked om vilka dagar på året han skulle musicera.¹⁴⁸

Z. hade dröjt med besked om musiksocknarna till februari 1708 därför att ”den trägna upwachtningen så med Musiquen och Orgverket varit i denna långa Juhlhögtijden sådant mitt uteblifwande förorsakat”.¹⁴⁹

I augusti 1708 kvitterade Z. lön ”under mitt sista vistade i Stockholm uthi förflutna Julii månad”, 50 daler kopparmynt.¹⁵⁰

Frågan om musikantsocknar togs åter upp 1711. I december förelades Z. att inkomma med förteckning över dem och deras utdelning jämte eventuellt styrkande handlingar.¹⁵¹ Han inställde sig inte men lovade att muntligt redogöra efter helgen. Skolrektor Celsius hade företett memorial angående skolans socknar enligt uppgifter i domkapitlets akter. Han ansåg att Z. orättmätigt förfogat över nedanstående socknar och han begärde att de skulle återkallas till skolan.¹⁵²

Björklinge
Närtuna
Tensta
Alsike
Lagga

Vassunda
Lena
Åker och Dalby
Almunge
Litslena

¹⁴⁸ Uakp 1708 28/11 § 9.

¹⁴⁹ Original Upps domkap E V:140:1, p. 835 1712 12/2.

¹⁵⁰ Upps domk dep 54(b) (XXVII) verifikation 12 B.

¹⁵¹ Udkp 1711 18/12 § 3.

¹⁵² Upps domkap C II 1a:1e No 4.

Framstöten motiverade Celsius med ett antal punkter:

3. "Är icke så trångt wijd någon Schola för Rector och Con-Rector som här i Upsala" [sämre löner än vid motsvarande skolor]
6. "Här hoos haffwa ej Scholaebetiente här i Upsala frije Rum, som annorstädes" [stipendier? tjänstebostad?]
7. "Niuta the ej håller för Lijk [ersättning för liksång], som på andra ställen".¹⁵³

Fördelning av socknarna

Efter julhelgen 1711/12 inkom Z. med yttrande till ärkebiskopen och domkapitlet. Enligt staten hade rector cantus för skoltjänsten sex socknar. Före Z:s tid hade dock av för honom okänd anledning tre lagts till kantor Eric Sohme. Z. begärde nu att få dem tillbaka. Han efterlyste skolans instrument och musikalier, då det för honom föll sig svårt att "hålla instrument, strängar och musikaliska böcker samt lokal till musiken, vilket jag måst göra med största kostnad och olägenhet i alla de år jag har varit här".¹⁵⁴

Z. begärde i februari 1712 tillbaka 3 socknar av kantor Eric Sohme. De hade tagits från de 6 rector cantus-socknarna före Zellingers tid och lagts till S:s.¹⁵⁵ Det gällde Harbo, Edebo och Gran. Han misslyckades enligt Z:s efterträdare Eric Burmans utredning i september 1722. Det kunde bero på dels att Z. för sin sjuklighets skull ej själv kunde komma till skolan för att sköta undervisningen i figuralsång onsdagar och lördagar kl. 14–15, dels att notariatlönerna ej räckte till för två personer med familjer och därför behövdes för Sohme.¹⁵⁶

Domkapitlet beslöt i februari 1712 avdela 10 socknar till musikanterna, som tjänstgjorde under helgerna. De skulle dock utdelas i domkapitlet direkt till vederbörande. Förordningar härom i fyra punkter fastställdes.¹⁵⁷ I november uppdrogs åt rektor Celsius att komma med förslag på fördelning av socknarna mellan skolpojkar till julen så att konsistoriet kunde se att de socknar Z. haft nu disponerades efter domkapitlets beslut.

Domprost Molin skulle höra efter vilka som tjänstgjorde under musiken och ge förslag till fördelning dem emellan av de tio härtill anslagna socknarna.¹⁵⁸ I december behandlades Z:s supplik att få behålla dispositionen över de tio socknarna. Konsistoriet fann ingen anledning att ändra sitt beslut. Två av de

¹⁵³ Orig egenhändigt Upps domkap G II 1 a:1 nr 50.

¹⁵⁴ Orig egenhändigt ULA.

¹⁵⁵ Upps domkap E V:140:1 p. 835–839.

¹⁵⁶ Upps domkap G II 1a:1 nr 54 1722 19/9.

¹⁵⁷ Udkp 1712 14/2 § 8.

¹⁵⁸ Udkp 1712 19/11 § 9; 4/12 § 17; De tilldelades S. B. Pontan, S. Fröling, F. Zellbell d.ä., J. Eurenus, A. P. Sundius, P. E. Kempe, J. Rooth, A. Dahlin.

äldsta i musiken, Samuel Fröling och Ferdinand Zellbell, som tagit del av Z:s supplik, intygade att ett och annat ej var med sanningen överensstämmande.¹⁵⁹

Trivialskolans rektor Nicolaus Celsius ville så sent som 1717 inte acceptera domkapitlets beslut om musiksocknarna. Han ansökte hos ärkebiskopen och domkapitlet att återfå socknarna till skollärarnas och lärjungarnas underhåll. De tre socknar Z. hade för sin tjänst i skolan berördes ej av detta, om han fullgjorde sina skyldigheter.¹⁶⁰

Specifika stipendiefrågor

Specifika stipendiefrågor avhandlades 1713–18. I maj 1713 klagade studenten Joannes Eurenus (B 1.475) till akademiens rektor över att Z. utan orsak utslutit honom ur Collegio Musico, dvs. akademiska kapellet. Anledningen var ”ett missförseende på en tact”. Z. hade därför skällt ut Eurenus och dessutom börjat straffa honom i exercitiesalen. Då Eurenus anmärkte att rektor beordrat honom att ”uppvakta sin stämman, tills saken behandlats på behörig ort”, hade Z. menat att dylikt ej sorterades under rektors jurisdiktion.¹⁶¹

Denna passus är intressant av flera anledningar. Först att musikensemblen kallas Collegium Musicum. Det är en term som här uppenbarligen åsyftar Akademiska kapellet. Inte förrän på 1720-talet förekommer termen, men då åsyftande professorer och musikstipendiater som samlas en gång i veckan under Eric Burmans ledning för att musicera för nöjes skull. Den andra anledningen är att det uppstod en konflikt rörande ”missförseende” [oaktsamhet, missförstånd] på en takt. Eurenus var begåvad, blev med tiden kurator på sin nation, disputerade och tog graden. Det är tydligt att han inte lät sig behandlas hur som helst och att det kan ha funnits en underliggande spänning mellan honom och Z. För det tredje var det inte ovanligt att rector cantus bestraffade musikanter. Z. reagerade uppenbarligen spontant. Eurenus klagade för universitetets rektor och fick då i uppdrag att fortsätta att spela sin stämman. Z. hade rätt i att rektor inte skulle blanda sig i hur musiken repeterades. Eurenus lämnade snart frivilligt musikensemblen.

Z. föreslog i juni 1714 Andreas Örström, upl, som i fyra år i stor fattigdom dragit sig igenom studier och musiken, och för sin utmärkta diskantstämman var alldeles omistandes, att efterträda Eurenus som musikstipendiat. Det beviljades.¹⁶²

¹⁵⁹ Udkp 1712 23/12 § 7.

¹⁶⁰ Orig egenhändigt Upps domkap G II 1a:1 nr 50.

¹⁶¹ UUA(I) E III a:12, p. 275f. 1713 22/5.

¹⁶² Ibidem a:13, p. 285 1714 10/6; konsilium majus 1714 18/6 § 8.

I december 1716 kontaktade Z. stipendieinspektör angående insättning av Eric Boderus (B 1.446) efter den avlidne Sven Pontan.¹⁶³ Han fick stipendiet från ht 1716.

I maj 1718 riktade Z. till stipendieinspektör i juridiska fakulteten en begäran att Andreas Schiörling, ög, finge efterträda Andreas Örström som musikstipendiat.¹⁶⁴

Sångaren Eric Westerholm (B 1.442) tilltalades för diverse försummelser, bl.a. vid psalmsången på midsommardagen 1718. Westerholm kunde ej fortsätta med tjänsten utan kunskap i figuralmusiken. Han förklarade sig villig att ta lektioner, men Z. hade vägrat. Domkapitlet skulle be Z. om anvisning på lämpliga studenter om han själv inte orkade undervisa honom.¹⁶⁵

Efter Z:s död diskuterades *inspector musices befattningen*. I juni 1728 yttrade Lars Arrhenius till rektor och konsistorium att det vore nödvändigt med en person från akademien som *inspector musices*, när *director musices* var en ostuderad man. Trots det [med H. Vallerius som *inspector musices*] hade det varit mycket motsättningar under Z:s tid. Arrhenius fann det också betänkligt att Z. tagit med sig studenter vid spelningar på gästabud etc.¹⁶⁶

Musikundervisningen i skolan

I juni 1708 återkom skolrektor N. Celsius med klagomål på musikundervisningen. Z. hade i mars förklarat att han med största flit skött undervisningen i skolan och ej försummat någon timme då han varit frisk men hälsan hade någon tid ej varit bra. Då hade han undervisat hemma men ”ganska litet förmåt”. För detta hade han i lön 3 rector cantus-socknar + 8 daler silvermynt tillägg medan de andra tre socknarna lagts till notarien Eric Sohme (B 1.250) för undervisning i figuralång kl 2 onsdagar och lördagar. Därutöver hade Sohme sina socknar för undervisning i koralång.

Celsius instämde i Z:s klagan över avsaknaden av ”goda Subjecta [ämnen] wijd Scholan i Musiquen” därför att ingen under många år på allvar undervisat skolpiltarna i musik. De kunde väl ha lärt sig en eller annan psalm, men sällan hade något särskilt som figuralmusik föreslagits dem och ännu mindre hade någon sett till att de ”utj något stycke skulle blifwit fullkoml. informerade”.

¹⁶³ Egenhändigt UUA(I) E III a:15, p. 1115.

¹⁶⁴ UUA(I) E III a:17 1718 27/5.

¹⁶⁵ Udkp 1718 1/7 § 19.

¹⁶⁶ UUA(I) E III a:27, p. 649-652, 657-659 1728 14/6.

Såväl förr som nu hade lärarna i skolmusiken varit försumliga, ”fast annorledes än wijd Gymnasier och andra Scholor skier”.¹⁶⁷

Zellingers löneförhållanden

Z:s lönevillkor förbättrades i september 1693 då han fick fullmakt av domkapitlet genom ärkebiskop O. Svebilius att uppbära Uppsala skolbetjäntes löneaugment på 55 daler silvermynt.¹⁶⁸ 1691 uppgav Z. att augmentet kom till stånd tack vare hans egna insatser. Det året erhöll han 8 daler silvermynt i tillägg.¹⁶⁹

Enligt beslut i Kammarkollegium förändrades lönesättningen för Z. som tillsammans skulle bli 400 daler silvermynt. 1701 erhöll Z. av kyrkan 187 1/2 daler silvermynt som director musices som lönetillskott till de 50 dalerna som organist. Akademien betalade honom 40 daler silvermynt som organist, staden betalade 100 daler som organist och 22 1/2 daler som rector cantus.¹⁷⁰

Z. yrkade 1707 löneaugment med stöd av ”att han alltsedan branden [1702], i den andra kyrkan [Bondkyrkan] med så mycket större flit och arbetsamhet sökt betjäna församlingen med översättningar och kompositioner”.¹⁷¹ I oktober kom Kammarrättens resolution. Däri refererades Z:s yrkanden bl.a. att ”den stora vådeleden tillfogat honom största skada för hans ringa privata egen- dom förutom de musikaliska instrument och därtill hörande musikstycken som förvarades i domkyrkan och därvid uppbrändes”.¹⁷² Domprosten L. Molin menade dock i februari 1708 att det ”synes oförnekligt” att detta skett ”genom något hans wällande”.¹⁷³

I november 1707 bevakade Z. sin rätt genom en supplik till ärkebiskopen. Han beklagade att han ”för mitt högstbeklagelige Siuklige tillstånd [...] intet kan sielf upwachta”.¹⁷⁴ Bland hans yrkanden fanns ”att han Instrumenterne med dess tilbehör af egna fattige medell måst underhålla [med reparationer och strängar]”.¹⁷⁵

I april 1692 klagade Z. inför consistorium minus över olydnad. Notarien Ericus Sohme (B 1.250) hade föregående söndag på egen hand börjat en psalm

¹⁶⁷ Upps domkap G II 1a:1 nr 52.

¹⁶⁸ UUB N 67 mf 344r. Av Z. vidimerad kopia vars original han har.

¹⁶⁹ Orig egenhändigt Upps domkap E V:140:1, p. 837, 838 1712 12/2.

¹⁷⁰ Upps domk dep bunt 18 Domkyrkoräkning 1701–02 p. 21.

¹⁷¹ Original i Upps domkap E V:140:1, p. 726.

¹⁷² Orig i Upps domkap E V:140:1 p. 726 1707 26/10.

¹⁷³ Orig i Upps domkap E V:140:1, p. 655 1708 5/2.

¹⁷⁴ Original i Upps domkap E V:140:1 p. 733, 734 presenterad 1707 27/11.

¹⁷⁵ Referat i resolution 1707 26/10 av Kammarkollegiet till ärkebiskopen och Uppsala domkapitel E V:140:1 p 726.

i koret, när musik skulle ske efter predikan. Sohme sade sig ha skickat bud upp till orgelläktaren om vilka psalmer han skulle sjunga. Det var nämligen notarien som valde psalmerna i gudstjänsten. Beslöts att Sohme i fortsättningen skulle genom en skolgosse hålla sig underrättad om när musikframförande skulle ske. Framhölls att rector musices Z. skulle respekteras av övriga musiker.¹⁷⁶ Redan i december föregående år hade notarierna Sohme och Boman fått tillsägelse av domkyrkorådet. De skulle vara föredöme för djäknarna under gudstjänsten och inte gå runt i koret medan dessa sjöng psalmerna.¹⁷⁷

I juni 1699 klagade Z. över att folk kastade sten från valvet ner på orgeln, dvs. den nybyggda orgeln av H. H. Cahman.¹⁷⁸

Samma månad gav domkyrkorådet tillkänna att avsättning och tillsättning av orgeltrampare beslöts av detta och inte av Z. som tydligen på egen hand försökt bli av med orgeltramparen.¹⁷⁹ I maj hade Z. kvitterat ut dennes lön.¹⁸⁰ I augusti 1700 ville Z. inte ge svar till denne, inte heller i mars 1701.¹⁸¹ I april 1701 gavs kyrkvärden Boberg i uppdrag att medla mellan dem.¹⁸²

Förre sysslomannen Noraeus inkallades i september 1699 angående sina resterande domkyrkoräkningar. Han begärde att få leverera tre obligationer, varav en av Z. Denna kunde avkortas på den lön Z. hade att förvänta av domkyrkan.¹⁸³

I mars 1701 beslöt domkyrkorådet att fråga Olaus Rudbeck hur man kunde undvika att kolet i Z:s fotvärmare osade.¹⁸⁴

Ensemblen

Under Z:s tid som rector cantus uppgick ensemblen till mellan 4 och 14 stipendiater, flera före Nordiska krigets utbrott än efter. Därtill kom ett antal expectanter. Åtminstone ht 1696 deltog kantor Eric Sohme (B 1.250) som sångare i figuralmusiken. 8 stipendiater eftersträvades för den officiella musiken.

Landssorg påbjöds efter arvprinsen Gustafs begravning i juli 1685, den nyfödde prinsen Carl Gustafs begravning i april 1687, drottning Kristinas död i april 1689, efter drottning Ulrika Eleonora den äldres begravning i november 1693 (till påsken 1696), efter Karl XI:s död april 1697 (till pingstdagen 1699),

¹⁷⁶ Kons. minus 1692 13/4.

¹⁷⁷ Udrp 1691 7/12 § 6.

¹⁷⁸ Upps domkap E V 140:1, p.797. Lars Öjer förslag till domkap 1699 5/7.

¹⁷⁹ Udrp 1699 16/9 ULA Upps domk dep 4 – Materialreg 1765.

¹⁸⁰ Upps domkap E V 141:1 XXVII 1699 27/5.

¹⁸¹ Udrp 1700 25/8, 1701 27/3 ULA Upps domk dep 4 – Materialreg 1765.

¹⁸² Ibidem 1701 16/4.

¹⁸³ Domkapitlet.

¹⁸⁴ Udrp 1701 27/3 ULA Upps domk dep 4 – Materialreg 1765.

efter Adolf Johan den yngre av Pfalz-Zweibrücken, 1701. År 1708 dog prinsessan Hedvig Sofia och 1715 drottning Hedvig Eleonora. Efter Karl XII:s död var landssorg 1718–19. Att det under dessa tider var spelförbud synes ej direkt ha påverkat antalet musikstipendiater.

(Vt 1690)	9	Vt 1700	10	Vt 1709	8
(Ht 1690)	7	Ht 1700	10	Ht 1709	8
Vt 1691	8	Vt 1701	9	Vt 1710	8
Ht 1691	12	Ht 1701	8	Ht 1710	4
Vt 1692	14	Vt 1702	8	Vt 1711	7
Ht 1692	14	Ht 1702	7	Ht 1711	8
Vt 1693	10	Vt 1703	7	Vt 1712	6
Ht 1693	10	Ht 1703	7	Ht 1712	6
Vt 1694	10	Vt 1704	8	Vt 1713	6
Ht 1694	10	Ht 1704	7	Ht 1713	6
Vt 1695	10	Vt 1705	7	Vt 1714	7
Ht 1695	8	Ht 1705	8	Ht 1714	6
Vt 1696	11	Vt 1706	8	Vt 1715	6
Ht 1696	11	Ht 1706	8	Ht 1715	6
Vt 1697	12	Vt 1707	7	Vt 1716	6
Ht 1697	11	Ht 1707	8	Ht 1716	6
Vt 1698	12	Vt 1708	7	Vt 1717	8
Ht 1698	12	Ht 1708	7	Ht 1717	7
Vt 1699	11			Vt 1718	8
Ht 1699	11			Ht 1718	8

Fig 13. *Antal stipendiater under Zellingers tid som rector cantus.*

Branden i domkyrkan 1702 synes inte heller nämnvärt ha påverkat stipendieantalet, ej heller pesten kan vara orsak till bottenläget ht 1710. Stipendiaten Jacobus P. Ekewall (B 1.443) avled visserligen i september 1710, men det är ej bekräftat att det var i pesten. Z. själv påverkades av att han son Johannes, organist i Klara dog i pesten i oktober 1711. Samma månad dog orgelbyggaren Isac Risberg och hela hans familj i Uppsala.

Angående *spelplatser i domkyrkan* erinrade orgelbyggare Johan Niclas Cahman i november 1728 om att man på Z:s tid musicerade inte bara på orgelläktaren utan även på studentläktaren och utrymmena ovanför norra och södra dörrarna¹⁸⁵ och medan orgelverket byggdes, kunde man utnyttja den s.k. kröningsstolsläktaren eller något annat ställe i domkyrkan.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Orig ULA Upps länstyr, Landskontoret 975 1728 19/11.

¹⁸⁶ Upps domk dep 5 nr 51 1729 4/12.

Repertoar

Z. fick från Olaus Rudbeck låna musikalien, som tillhörde biblioteket, men han hade hemma även andra noter lånade direkt från biblioteket.¹⁸⁷

1693 levererades till biblioteket.¹⁸⁸

J. C. Horn, *Geistliche Harmonien Über die gewöhnlichen Evangelia So durch gantze Jahr... Sommerheil*. Dresden 1681 för SATB, 2vl, 2vla, bc (M 1.20). I verket har införts svensk översättning i 12 satser¹⁸⁹

D:o *Winterheil*. Dresden 1680 för samma besättning har svensk översättning till 16 satser¹⁹⁰

J. Pezel, *Opus musicum sonatarum praestantissimarum*, Frankfurt 1686 för 2vl, 3vla, fag, bc (M 1.19). I bc-stämman har Z. antecknat ”Kiöpte i Stockholm in Novembri A:o 1692 för 7 dlr kopptt”.¹⁹¹ Han återfick de utlagda 7:16 daler.¹⁹² Innehållet består av namngivna sonator i alfabetisk följd.

Till biblioteket inköptes 1706 från Storkyrkoorganisten Ludert Dijkman genom Z. nedanstående verk för 60 daler kopparmynt. (Z:s kommentarer inför inköpet kursivt):

Johann Pezel, *Opus Musicum*, Frankfurt 1686 (M 1.21). Detta verk hade Z. redan inköpt 1692 och det finns fortfarande i behåll i UUB. Det måste därför vara fråga om ytterligare ett exemplar av verket. Nicolaus Niedts verk nedan är tryckt senare än 1692 men upptaget i samma beställning som de övriga verken så alla verk måste ha köpts 1706.

Z:s kommentar till *Opus musicum*: *Tiugu fyra Sonater a 7 Stemmor in folio, oinbundna, som äro mycket friska och dunderande hwilka kunna brukas hwid höga fester och Tacksegelse dagar med pucor och Trompeter [...]*.

Johann Philipp Krieger, *Auserlesene in denen dreyen Sing-Spielen Flora, Cecrops und Procris enthaltene Arien*. Nürnberg 1690) för 2 röster och bc (M 1.22).

Ritornelli zu Kriegers Auserlesne Arien Ander Theil, för 2 vl. [Okänd i RISM].

¹⁸⁷ UUB Bibl arkiv K:1 nr 8. 1695 okt har Rudbeck ”än en deel qvar som lærer opföras när detta [register] rent skrifwes”.

¹⁸⁸ Inköpt enligt konsistoriebeslut UUB Bibl arkiv E:3; verifikation av Zellinger. UUA (II)G I b:69, p. 1309.

¹⁸⁹ Davidsson (NTBB 1969), s. 103 f. som tycker sig se Harald Vallerius hand eftersom han även efter 1690 ledde musiken i domkyrkan och studenternas övningar. Den som var ansvarig då var dock Zellinger, som utnämndes till director cantus i mars 1691 och kunde översätta texter först 1693 då verket levererades.

¹⁹⁰ Davidsson (NTBB 1969), s. 104f.

¹⁹¹ UUB Bibl arkiv E 3, s. 9.

¹⁹² UUB Bibl arkiv A:7; ibidem E:3; RA Kanslersämbetet E II:13 1700 10/1.

Een Partitur book af ett Svite d'Cappell: Jean Krügers opera arier [...] af åtskillig art, sampt allehanda texter, hwilka wid åtskilliga både Sorg, frögd tyder, och andra tillfällen brukas kunna. 2 tomer, Een med Violer eller Rittorneller, och en opera Tomus utan instrumenter ad placitum [...].

Johann Krieger, *Neue Musicalische Ergetzlichkeit*, Teil 1–3, Frankfurt, för Hauptstimme, 6 Nebenstimmen (M 1.23).

Een annan H. Cappell: Krügers partitur book...af åtskillige arter och Musiquer, wid åtskillige Fester och tillfällen at Musicera [...].

Nicolaus Niedt, *Musicalische Sonn- und Fest-Tags Lust durchs ganze Jahr [...] auf Concerten Art mit fünf Vocal- und fünf Instrumentstimmen und ferner in einer [...] aus jeglichem Evangelio genommenen Arien mit II Discant und Bas*. Sondershausen 1698, (M 1.24) [3 V, 5 V, 2vl, 2 vla, vlc, bc].¹⁹³

Nicolai Niedtens opera öfwer Evangelia hela året [...] 11 tomer eller böcker. 2 Cantus Altus Tenor Bassus, 2 Violer, 2 Viola, fagotto vel Violon Cum Basso Continuo [...] Är denna Composition så stält, at den kan göras affå och ringare Personer, af 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 etc.

Z:s slutkommentar framhåller vikten av att köpa dessa musikalier: ”Och Såsom intet Musicaliskt werk är sedan 1692 inköpt till Academiens Musique, och örat fuller obehageligt at bruka altijd detsamma, För den skull Recommenderas detta ärendet i bästa måttan”.¹⁹⁴

I apr 1707 lånade Z. Pezels *Opus musicum* till rektorsbytet i juni och återlämnade stämmorna 1708 30/6.¹⁹⁵ Vid detta tillfälle kan ha framförts Sonata Nabatheä, som har blyertsanteckningar.

Bibliotekarien Benzeliuss föreslog akademien inköp av specificerade musikalier efter värdering av prof Vallerius. Nedanstående kvitterades av Z. 1710 23/8 enligt beslut i consistorium majus.¹⁹⁶ I augusti 1711 betalades Z. efter beslut av konsistoriet 22:16 daler kopparmynt ”för Musicaliska böcker”.¹⁹⁷

Stefano Landi, *Il S. Alessio*, dramma musicale [per soli, coro e orchestra]. Roma 1634. 11:8 d kmt (M 1.25)

Michelangelo Rossi, *Erminia sul Giordano*, dramma musicale. [per 27 soli, coro, orchestra] Roma 1637. 11:8 d kmt (M 1.26)

Efter bibliotekarien Benzeliuss förslag och beslut i consistorium majus 1711 inköptes från bokföraren Joh Mattias Lange:

¹⁹³ Musiken till Domenica I Adventus utgiven av A. Hemström, Noton [1991].

¹⁹⁴ UUA(I) E III a:5 p. 405,406.

¹⁹⁵ UUB Bibl arkiv G:1, p. 38, 39.

¹⁹⁶ UUB Bibl arkiv E:3 1710 23/8.

¹⁹⁷ Kopia UUA (II) G I b:74, p. 1557.

J.-B. Lully, *Alceste* (1708) och *Atys* (2. uppl Paris 1708) för 54 d kmt (M 1.27).¹⁹⁸

Alceste lånades av Harald Vallerius den 18/7 1711 och återlämnades 1/10 s. å.¹⁹⁹ Efter Z:s död beslöts om inlösen av "the af directuren lemnade Musicaliske Compositioner och arbeten, för Bibliothequet och usu publico".²⁰⁰ Prof. Burman hade mottagit dem och återställt dem till biblioteket varifrån de var lånade.²⁰¹

Instrument

Till skolan hade bl.a. hört tre *basuner* (I 2.17). Harald Vallerus hade mottagit dem av C. P. Wallinus. De hade använts vid skolans ostiatim-musicerande under jul och disting. Petrus Rudbeck ansåg i april 1693 att dessa instrument kommit ur bruk sedan distingsmusicerandet upphört.

I domkyrkoinventarium 1693 6/5 framhölls "Wed Scholan finnes inge Musicaliske Instrumenter uthan allenast 3 ½ st:n obrukelige Basuner, hwilka Rector Scholae om händer hafwer."²⁰² På orgelläktaren i ett skåp fanns basfiol och stråke i medfaret skick, 1685 sålda av Olaus Rudbeck (I 2.18).²⁰³

Petter Dijkman (B 1.237) var landssekreterare i Uppsala län när han 1695 till befallningsman Ludert Emporagrius betalade den *fiol* som denne begärt Z. att återlämna (I 2.21). Målet avskrevs därför.²⁰⁴

Z:s egna instrument vid dödsfallet var en spinett och en paduansk luta (I 4.115).²⁰⁵ De ärvdes av styvdottern Johanna Jacobine von Wulffen. Spinetten torde varit det instrument som Z. fått låna av kammarherren Bengt Bagge för en afton men ej åtrlämnat. Han krävdes därför av Baggens ombud Jockom Winnäcker på inköpspriset 9 riksdaler plus resan tur och retur Stockholm – Uppsala med båt.²⁰⁶

¹⁹⁸ Uakp majus 1711 14/6 § [14]; UUB Bibl arkiv E:3 1711 14/6. De är sammanbundna av universitetet i pergamenband med guldtryck.

¹⁹⁹ UUB Bibl arkiv G:1, p. 165, 166.

²⁰⁰ Uakp majus 1718 29/10 § 7.

²⁰¹ UUA(I) A I:71, ht p. 105f Uakp majus 1728 18/9 § 18; ibidem p. 148f. 1728 30/10 § 7; Uakp majus 1720 9/3 § 20. En däri nämnd specifikation saknas.

²⁰² KKA 1. Prov. Kont. Nr.serie 145:3 Prof Henrik Schütz och Per Rudbeck; ULA Upps domk dep 16 b p. 72.

²⁰³ Udrp 1693 6/5: 1 stor basfiol, sönder "baak till på bådhe sijdorne och fram på ändan ett stycke borta", 1 stråke med skruv i ändan och 2 stränger på fiolen [basfiolen].

²⁰⁴ Uakp 1695 25/5, 26/6 § 2.

²⁰⁵ I M. Praetorius *Syntagma musicum* avbildas på plansch XVI nr 1 en Paduanische Theorba.

²⁰⁶ Dombok 1681 28/6.

Festmusik

Vid sidan av ordinarie musikframföranden i domkyrkan krävde särskilda händelser Z:s medverkan.

Till hundraårsfirandet 1693 av Uppsala mötes beslut framfördes musik under ledning av Z. under en hel vecka (I 2.23).²⁰⁷

Drottning Ulrika Eleonora den äldre hade avlidit 1693 26/7. Z. beviljades av konsistoriet en särskild läktare för utförandet av sorgemusik även i Uppsala på begravningsdagen den 28/11 (H. H. Cahmans orgel var under byggnad så orgelläktaren var ej tillgänglig) samt vakt vid dörren för att hindra att för mycket folk trängde sig på.²⁰⁸ Till detta tillfälle hade Z. komponerat *En Sårge Musique* för 11 stämmor till vilken endast texten återstår (se nedan).²⁰⁹

Tydligt hade Z. funnit antalet musikanter för litet vid jubelfesten 1693. Därför begärde han hos konsistoriet utökning av antalet stipendier till musiken till tio.²¹⁰

Uppgifter saknas för sorgefesten efter Karl XI i november 1697. Z:s medverkan i sammanhanget var självklar.

Vid högtidsgudstjänsten i domkyrkan 1698 3/3 med anledning av Karl XII:s kröning 1697 14/12 i Storkyrkan anges att Z., då predikan hölls, ”anstälte en wacker och berömlig Musique”.²¹¹ Enl. K brev till landshövdingen skulle över hela landet predikas över den fastställda texten och *O Gud vi love Dig* sjungas som avslutning av gudstjänsten.²¹² En läktare byggdes över altaret och ljus tändes i alla fönster.²¹³ Studenten Johannes Björling (B 1.415) beskrev högtidligheterna i brev till sina föräldrar 1698 3/3.²¹⁴ Det var ett stort uppbåd av musikanter: 30 violer, cembali, två orglar, pipor och skalmajor, trumpeter och pukor (I 2.25). Z. anhöll att detta skulle räknas honom tillgodo, eftersom han på grund av det indragna rector cantus-stipendiet har det mycket dåligt

²⁰⁷ Wrangel Samlaren 1893 specialnummer, s. 86. I bildtexten s. 194 i Musiken i Sverige del 1 anges att Zellinger komponerat musik därtill. Sådana uppgifter saknas i inventeringsmaterialet men det torde höra till uppgifterna för en rector cantus.

²⁰⁸ Uakp 1693 22/11 § 12.

²⁰⁹ Om musik till begravningen i Stockholm se Lars Berglunds artikel ”SorgeMusique för en död drottning. Om musiken vid Ulrika Eleonora den äldres begravning 1693”, STM 84 (2004).

²¹⁰ Uakp 1693 17/6 § 12.

²¹¹ Uakp 1698 7/3 § 11. I bildtexten s. 194 i Musiken i Sverige del 1 anges att Zellinger komponerat musik därtill. Sådana uppgifter saknas i inventeringsmaterialet men det torde höra till uppgifterna för en rector cantus.

²¹² RA Landsh i Upps län 1697 30/11.

²¹³ ULA Orgelräkning 1692–98 /yttre/ utg 1698 28/2.

²¹⁴ UUB N 1045 f 168–169. Annerstedt, Bihang III nr 9; Moberg Rudbeck och musiken, s. 198 not 4.

ställt.²¹⁵ Därför rekommenderade landshövdingen akademiska konsistoriet ett sammanskott till honom. Beslöts att ”en lista går omkring, och gifwer hwar och en hwad han behagar”.²¹⁶

Vid den polske ambassadören Franciseck Galeckis besök i april 1699 var Z. i verksamhet som organist i domkyrkan och uppvaktade med akademiska kapellet (I 2.26).

Studenten Michael Eneman beskriver i brev 1701 6/2 universitetets högtidlighet i domkyrkan till firandet av Narvadagen (se Olaus Rudbeck) där ”vid begynnelsen av högmässan voro alla musikanterna på det nya stora orgverket [H. H. Cahmans], ibland vilka voro Gamle Rudbecken, Professorerna Wallerius, Reftelius och Bellman med en hel hop studenter”. De musikkunniga professorerna ledde var sin grupp musikanter och sångare från fyra läktare. Till utgången spelade Z. pukor, då alla musikanter samlats på orgelläktaren.

Kompositioner

Professor Johan Reftelius yttrade 1728 att Z. var mycket förfaren i musikens konst vilket var känt av alla och intygades av hans kompositioner (se nedan Eftermäle). Detta omdöme torde grunda sig på flera verk än *Sorgemusik* nedan. I flera aktstycken 1702 hänvisar Z. till att han genom branden i domkyrkan förlorat all sin egendom, inklusive instrument och egna manuskript ”föruthan de nyaste Musicaliske böcker af stoor quantitet”.²¹⁷ Bland dem var ”Manuscripter öfwer *Psaltaren*, hwar uppå han alt sedan 1683 skall hafwa Arbetat” enligt landshövdingens skrivelse till landskamrer Träbom, borgmästare Lohrman och slottsskrivare Brinck som svar på en supplik från Z. med anledning av branden 1702.²¹⁸

Titeln till *Sorgemusiken* lyder: ”Een Sårge Musique öfwer Hennes Högdts Sahl: Majitz Swerjes Drottningz Ulricae Eleonorae begrafning, som skedde i Stockholm den [28] November A:o 1693 hållen i Vpsala à 11 Stemmor, 4 Siungande och 6 Spelande: 2 Cantus, Altus, Tenor, Bassus, 2ne Violiner, 2ne Bratsch, Violon, Viola D’Gamba, cum Basso pro Cymbalo, Sammansatt [komponerad] af Christian Zellinger”.²¹⁹

1. Nu är konglig Thron högdts beswärta	2. När du blef Crönt woro alle glade
Hwars glantz medh Solen lijke war,	O drottning! Att Thron blef mehr fäst.

²¹⁵ Registratur UUA(I) B I a:4 p. 55–57 Akad konsistoriet till universitetskanslern 1698 8/3.

²¹⁶ Uakp 1698 6/4 § 7.

²¹⁷ Upps länsstyrelse, Landskansliet D II d:56 nr 29 1702 4/7; ULA Upps stadsarkiv (I) E II:3 1702 29/7; ULA Upps domkap E V:140:1 p. 726 1707 26/10.

²¹⁸ Kopia ULA Upps stadsarkiv (I) F II:3 1702 29/7.

²¹⁹ Renskrift av texten i UUB V 18.

Du har oss deelt det dyra hierta,
 På hwilketz lif vårt Swärje bar.
 Ach Jemmer! Att itt konungz huus
 Skall röna lijen och dödspada.
 Hwem grämes ey af så stoor skada?
 Är slocknad Swärjes drottningz Liuus.

I det wÿ en Mohr i dig hade
 På den man lyta kunde bäst.
 Een drottning uthi Troo och Råd
 När Cronan på ditt hufwud sattes
 Alt gådt i landet då anrättas.
 Men nu har himblen giömbdt sin Nåd.

3. Här höfwes mehr än eenkla Tårar
 På mehr än heela Landzens grååt.
 Ulric' Eleonora Lÿk och båhrar
 Gör alla trogna ögon wåth.
 Ty himblens Herre skona nu
 Wår Konung som wår wålfärd hÿser
 Enk' drottning som än Swärje lÿser
 Wår Kunga barn bewara duu.

4. Bär ju ingen wärlzlig Crona qwitt,
 Hon är inthe i Moot så mycke
 Som een himmlisk Crona hufwud mitt
 Betäcker, det är mehr än smycke.
 Jag seer dig Wärl'd förachtlig ann.
 Fahr wäl! I ett för alt iag säger
 Jag niuter mehr än alla äger
 Fahr wäl! I all normänners Landh!!

Z. yrkade 1707 löneförhöjning med stöd av de kompositioner han gjort för gudstjänsterna i Bondkyrkan sedan branden 1702.²²⁰ Z. och hans efterträdare Burman fick slutligen löneaugment ”för sin särdeles namnkunniga wetenskap och förfarenhet, icke allenast i det praxin tilhörer, utan enkannerligen i anseende til theorien, som ock ännu i deras flere arbeten och compositioner äro utkomne och i händer [tillgängliga]” enligt ett sent domkapitelsprotokoll 1730.²²¹

Bondkyrkan, Helga Trefaldighet

Från september 1695 utbetalades av Bondkyrkan lön till organisten, som var Z., enligt sockenstämmoprotokollet i november 1695. Hans lön angavs till 100 daler kopparmynt årligen *om han spelar varje söndag*, annars avdrages 1 carolin per gång.²²² Lön utbetalades med ojämna mellanrum t.o.m. maj 1697. I april 1697 anges i sockenstämmoprotokollet att Z. ej längre kunde få lön p.g.a. landssorgen efter Karl XI (till pingstdagen 1699). Därför ”skulle man nu upphöra med honom”. Man var inte nöjd med Z. därför att man måst ”lita på andra som intet alltid gjort nöijachtigienst”. Man ville skaffa någon billigare kraft, när det blev tillåtet att spela orgel igen.²²³ Stud. Esbernus Platin (B 1.336) föreslogs i juni 1698.²²⁴ Denne hade 1688–1700 redan tjänstgjort i Vaksala

²²⁰ Original Upps domkap E V:140:1, p. 726.

²²¹ Upps domk dep 1 (f) 1730 7/2 Udkp § 1.

²²² ULA Helga Tref L I:13, p. 4; protokoll 1695 30/11 § 1.

²²³ Sockenstämmoprotokoll 1697 25/4 § 1.

²²⁴ Ibidem 1698 19/6; Behandlingen refereras av L O Berg i ”Notiser ur Heliga Trefaldighets hävder”, s. 63 utan att ange att Z. återgick till tjänsten.

kyrka. Det var ej ovanligt med studenter som organister vid helger. I Danmarks kyrka tjänstgjorde Sebastian Poppelman (B 1.229) och Carolus P. Holm (B 1.330).

Z. klagade hos landshövdingen att han ej utfått utlovad lön på 100 daler kopparmynt under sorgetidens 1 1/2 år. Han hade dock hållit orgelverket i stånd och hänvisade till sina ringa villkor.²²⁵ Z. återkom med memorial i december 1698.²²⁶

1. Han sade sig för de 100 daler kopparmynt ”alltid ha hållit en tjänlig och skicklig person därtill”.

2. Han hänvisade till att pastor satt över bägge församlingarna, då borde det enligt gammal plägsed gälla även director musices.

3. Uppehållet med orgelspel under advent, fastan, rötmanaden och sorgetider, som ju var påbjudet, hänfördes felaktigt till försummelserna. Om någon söndag förbigåtts, vilket ej kunde bevisas, så förekom sådant även i domkyrkan med dess högre organistlön.

4. De 100 dalerna utbetalades ”pläckewijs [i småsummor]”.

5. Det var orimligt att privat godtycke skulle få ändra ett gammalt bruk. Han begärde därför att få behålla sina rättigheter.

Resultatet blev att Z. fick fortsätta som organist med sin tidigare lön från oktober 1699 till 1704. Under år 1701 hade han dock den ungerske teologistudenten Martinus Loutschani (B 1.429) som substitut.²²⁷ I maj 1702 anklagades Z. för sabbatsbrott. Han hade enligt stadsfiskalen Tunberg ej varit i kyrkan på stora böndagsmorgonen utan påbörjat en resa till Hälsingland tillsammans med sin hustru [nr 2 Catharina Watz, som han nyligen gift sig med, väl för att besöka hennes familj]. Z. angav orsaken vara att biskop Jesper Swedberg på pingstdagen föregående år låtit bryta upp dörren till orgelläktaren och därigenom utestängt [förhindrat] Z. från hans ”direktion” över musiken. Efter detta hade studenter stadigt gått upp på läktaren och spelat, varigenom orgelverket kunnat komma till skada, vilket redan delvis skett.²²⁸ Sabbatsbrottet skulle dras i långbänk p.g.a. att Z. upprepade gånger uteblev att inställa sig till consistorium minus, tills det avskrevs 1705. Z. tillstod att han lämnat Uppsala kl

²²⁵ Upps länsstyrelse, Landskansliet D IV a:84 1698 8/10.

²²⁶ Original Upps länsstyrelse, Landskansliet D IV a:84 1698 2/12.

²²⁷ ULA Helga Tref L I:13, f. 217, 218 kvitterat av denne 28/4 resp 27/10. Denne härstammade från Ungern. Han blev organist i Falu Kristine 1709, död 1729 4/12. Han ansågs av sin samtid vara en god improvisatör. Sjögren Organisterna, s. 228f.

²²⁸ Uakp minus 1703 27/5 § 1.

1 på natten och varit i Björklinge före sammanringningen till ottesången och bevisat gudstjänsten där. Sedan fortsatte han inte resan den dagen.²²⁹

I december 1702 anhöll Z. att få göra musik i kyrkan, särskilt på tacksägel-sedagen. Han fick till svar att det var bäst att hålla inne med spel och musik, eftersom läktaren som orgelverket stod på var osäker och tiderna bedrövlige. Detta överensstämde med beslut av domkapitlet redan i maj samma år.²³⁰

1703 angav Jesper Swedberg i brev till obekant k sekreterare att han under sina fredagspredikningar, vari han sökte ”lära ungdomen vara lustig och glad och vad de förnämligast skulle studera, då också denna visa sjungs på orgelläktaren som medföljer som bilaga”.²³¹

Z. hade måst ta med egna ljus och ljusstakar när han spelade orgel i Bondkyrkan. Inför julhögtiden 1704 begärde han att kyrkvärden Olof Dejenström skulle inlösa de ljusstakar Z. beställt av akademismeden.²³²

Domkyrkorådet lovade i maj 1704 rättelse efter Z:s klagomål att han ibland måste spela länge och ibland mycket kort innan prästerna kom fram till altaret vid mässan. Kantorerne, i synnerhet Sohme, ställde till oreda när psalmerna skulle tagas upp, helt emot den instruktion som givits av ärkebiskopen.²³³

Z yrkade 1707 löneförhöjning med stöd av ”att han alltsedan branden i den andra kyrkan [Bondkyrkan] med så mycket större flit och arbetsamhet sökt betjäna församlingen med översättningar och kompositioner”.²³⁴

Undervisning

I december 1686 hade Z. bjudit stud. Petrus Nobelius (B 1.351) på Anders Anderssons källare, då han skulle hjälpa honom i ett musikstycke. Z. hade där vid en dispyt överfallit N. varefter de dock förlikts på rådstugan. Därefter hade de varit hos prof. Vallerius för repetition till musiken till rektorbytet. Efteråt blev de av M. Grubb tillsammans med Erland och Nyström bjudna på källaren, dit Hemming Gustafsson (B 1.267) senare kom och råkade i slagsmål med Nobelius. Z. och hans gesäll Anders Scarander vittnade om detta.²³⁵

²²⁹ Uakp minus 1702 22/11 § 4; 1703 6/5 § 1; Registratur UUA(I) B I b:10 1703 27/5; Uakp minus 1703 27/5 § 1; UUA(I) E III a:2 Uakp minus 1703 10/6 § 1; Uakp majus 1703 18/6 § 5, § 6; 1703 15/12; 1704 26/10 § 6.

²³⁰ Udkp 1702 12/11 § 7; 1702 22/5 § 11.

²³¹ Visan förkommen. RA Skara domkap till K Maj:t 1697–1713 1703 18/4.

²³² Original ULA Helga Tref L I:15, p 208.

²³³ Udkp 1704 20/5 § 3.

²³⁴ Original i Upps domkap E V:140:1, p. 726.

²³⁵ Uakp minus 1687 9/2 § 1.

I december 1693 uppbjöds några persedlar som av Anders Filmans änka pantsatts till Z. som betalning för hennes sons, Johan Järulings skuld [för undervisning?].²³⁶ Skulden värderades till 1 ko, 1 gris + sängkläder, inalles 37 daler kopparmynt.²³⁷

Z. klagade 1710 hos rektor och konsistorium att han förlorat inkomsterna av sin undervisning på instrument genom att andra tagit sig före att undervisa, honom ovetandes. Han sade sig på två år [1708–10] inte haft någon betalande elev.²³⁸ Detta motsäges av att han 1710 enligt supplik till konsistoriet och beslut av det erhöill 30 daler kopparmynt som han hade som fordran på den avlidne Jacobus Ekewall (B 1.443) ”för information uthi Musiquen”. Några konsistoriemedlemmar bestyrkte detta. Det var resterande belopp av Ekewalls stipendium i teol fak.²³⁹

Stud Petter Todin besvärade sig mot Z. rörande en oxe som levererats 1709. Enligt rector magnificus prof D. Lundius, uppgav Z. att han fått oxen i ersättning för musikundervisning, som dock genom Todins förvållande ej blivit av.²⁴⁰

1712 anges i dränglängd: ”Giöran Lundholm är domkyrkans orgeltrampare och lär sig musiken”. Ålder 21 år, född i Uppsala.²⁴¹

Z. undervisade sin blivande efterträdare Eric Burman i instrumentalmusik.

Gästabud och bröllop

Organisten hade enligt § 3 i fullmakten rätt till musiken vid gästabud och bröllop. Detta var en återgång till tiden före Olaus Rudbecks stadga för musiken 1662, där det sägs att rector cantus skall svara för fördelningen av spelmansuppgiften vid kalas och gästabud. Vid bröllop skulle taxan vara 4 riksdaler per person (se del 1, s. 333). I november 1691 riktade Z. en supplik till rådstugan att inte bli orättvist behandlad så att ”dhe små Accidentierne [biförtjänsterna] honom wijdh Brölophen icke ifrån dragne”. Fattigt folk hade inte råd att anlita organisten utan sökte gärna ”dett lindrigaste”. Man fann det lämpligt att en taxa fastställdes.²⁴²

²³⁶ Dombok 1693 13/12, 18/12, 20/12.

²³⁷ Dombok 1694 5/2.

²³⁸ Original UUA(I) E III a:9, p. 655f 1710 24/9 konsistorium majus § 3.

²³⁹ UUA(I) E III a:9 p 655f och Uakp majus 1710 24/9 ½ 3.

²⁴⁰ Udkp 1712 22/10 § 11.

²⁴¹ UUB U 68b.

²⁴² Dombok 1691 18/11.

I augusti 1698 klagade Z. hos landshövding Hoghusen över intrång i sin rätt. Han begärde rättelse genom ingripande av landshövdingen.²⁴³ I augusti 1699 klagade han även över intrång av skalmejblåsarna från Upplands regemente, som ofta anlätades vid gästabud, och hänvisade till sin fullmakt 1683 6/9, då han tillträdde som organist.²⁴⁴

Från nationernas konvent finns endast en gång uttryckligen Christian Zellingens namn nämnt vid betalning av musikanter, nämligen vid det påkostade kalaset 23/5 1695: ”Till H. Sellinger för musique” 72 daler kopparmynt. Västmanlands-Dala nation festade i dagarna två i Leijmans hus med inbjudna akademiker, adelsmän, rådmän samt västmanlänningar och dalkarlar som just då vistades i Uppsala. Dessutom hade skalmejblåsare engagerats.

I övrigt anges endast att man anlitat ”musikanter”: *Smålands nation* engagerade till sitt konvent 1678 3 musikanter vilka erhöll 6 daler kopparmynt var (= 18 d), *Södermanlands nation*, som ägde egna instrument, engagerade antagligen 3 musikanter till konventet 1683 för 36 daler kopparmynt. Till *Västmanlands-Dala nations* konvent under tre dagar pingsttiden 1689 i Stora salen hos Leijmans änka vid Nya Torget, hyrdes 4 musikanter för 72 daler och dessutom betalades 30 öre för strängar. Därutöver anlätades 4 skalmejblåsare. Vid konventet i *Kalmar nation* 1684 betalades ”Musicantene 8 plåtar” motsvarande 48 daler kopparmynt.²⁴⁵

Z. fick kritik efter sin död för att han tagit med sig musikstipendiater vid gästabudsspelningar etc. Lars Arrhenius fann detta betänkligt för studierna i skrivelse i juni 1728 till rektor och akademiska konsistoriet.²⁴⁶

Vid den polske palatinen Francisek Galeckis besök 25 april 1699 spelade Z. och demonstrerade orgelverket. Han svarade också för musikanternas uppvaktning vid måltider med mera (I 2.26).²⁴⁷

Ett bröllop omnämns i akterna. 1703 hade Z. pantsatt silver hos rådmannen Daniel Qvist. Z. slapp betala ränta eftersom han betjänat huset med musik vid bondkyrko-klockaren Johan Håkansson Klödermans (B 4.10) andra bröllop 1706.²⁴⁸ Detta hade bekostats av Qvist, som tagit några musikanter, varvid

²⁴³ Original Upps länsstyrelse, Landskansliet D IV a:84 1698 31/8.

²⁴⁴ Upps länsstyr, Landskansliet. Biographica: Yckenberg-Östling.

²⁴⁵ UUB U 1430.

²⁴⁶ UUA(I) E III a.27, p. 649–652, 657–659 Ad acta 1728 14/6.

²⁴⁷ RA Kanslersämbetet enligt rector illustris Carl Gyllenborg till kanslern 1699 25/4 (Annerstedt Bihang III nr 17); Moberg Rudbeck, s. 199f.

²⁴⁸ Dombok 1718 30/1.

”Directeuren Hr Christian Zellinger wed samma tillfälle tacktes komma med.²⁴⁹

Orgelsakkunnig

Z. anlätades även som orgelsakkunnig. I maj 1690 erhöll han 100 daler kopparmynt för grundlig inventering av Storkyrkans orgelverk tillsammans med Luderth Dijkman.²⁵⁰ Besiktning skedde i september 1690 av reparation av orgeln i Sala. I oktober skedde besiktning av Johan Herman och Johan Niklas Cahmans reparation av orgeln i Jacobs kyrka. Z. var närvarande på orgelbyggarnas vägnar. I februari 1692 skedde besiktning av gamla orgeln i Uppsala domkyrka, då Hans Henrich Cahman och Z. var närvarande. 14 dagar tidigare hade de medverkat vid en första besiktning.²⁵¹ H. H. Cahman och Z. hade lämnat ett förslag till ny orgel för domkyrkan i Västerås. Uppdraget gick till Johan Herman Cahman och den stora orgeln på 32 stämmor blev färdig i maj 1701. Z. avsynade och framförde då ”en liten Musique” den 26 maj.²⁵²

Efter orgelbyggaren Hans Henrich Cahmans död fick Z. av änkan 1699/1700 en ”Discretjon på 36 d kmt jemte een kiäpp”²⁵³ – som väl egentligen gällde medverkan som orgelbyggarnas expert vid avsyningen i Jacob strax före begravningen – man skulle gärna vilja tänka sig att den även innefattade ett tack för att domkyrkoorganisten Z. låtit orgorna ljuda vid ceremonin, då deras mästare sänktes ner i sin grav nedanför orgelläktaren. Om den eventuella sorgemusiken saknas dock alla upplysningar.

När ärkebiskopen 1711 mottog en supplik angående den inestående lönen, framhöll Z. sin insats för det nya orgelverket ”under mitt den tiden ofta siukelige tillstånd”.²⁵⁴

1707/08 uppförde Isac Risberg ett orgelverk i Nora kyrka ”under Hr Directeurens Zellingers ompröfwande”, utan ersättning till honom.²⁵⁵ Samtidigt besiktigade Z. Risbergs orgelverk i ÖsterVåla. Risberg var påtänkt för ett positiv till domkyrkan som ersättning för de brunna orglarna. Z. erhöll reseersättning på 22:16 daler kopparmynt i september 1707.²⁵⁶

²⁴⁹ ULA Upps stadsarkiv (I) E II:10 enligt domkyrkosysslomannen Lars Öjers intyg 1711 24/4.

²⁵⁰ SSA Storkyrkan L I:53, p. 78 Egenhändig kvittens ver 158, 159 1690 23/5.

²⁵¹ Upps domk dep 1 (a), p. 256 1692 23/2 § 3.

²⁵² Ekström Västerås domkyrkas inventarier genom tiderna. Västerås 1976.

²⁵³ SSA, Justitiekollegiets inventarbok 1699, f. 1317r.

²⁵⁴ Original egenhändigt Upps domkap E V:140:1 p. 816 presenterat 1711 13/9.

²⁵⁵ ULA, Nora L I:2, p. 12; Hülphers s. 182 not 21 omnämner honom som ”en H. Cahmans lärning, byggde Interims Orgverket i Upsala 1710 och någre annorstädes, såsom i Nora och Wähla Sockn=Kyrkor, men säges kommit för bittida från sin Mästare”.

²⁵⁶ Upps domk dep 18, f. 77 kvittens 1707 14/9; Udkp 1707 26/9 § 11.

1713 inventerade Z. Storkyrkans orgel inför en reparation av orgelbyggaren J. N. Cahman och erhöll i ersättning 120 daler kopparmynt samt för avsyning efter reparationen 240 daler.²⁵⁷

Bostäder

1683 bodde Z. hos sin mor Catharina Gulickdotter Swinefot i faderns gård belägen i S:t Lars rote i Fjärdingen

I bakugnstaxeringslängden för 1694 och i kvarntullsmantalslängden för 1695 uppfördes organisten Z. i Svartbäcken och S:t Pers rote med hustru och två pigor.²⁵⁸ Från hösten 1694 till september 1696 var det i en gård tillhörande trädgårdsmästaren vid kungsträdgården Albrecht Holtzbom.²⁵⁹ Omkring 1697 till 1704 bodde han med sitt hushåll hos sin mor och kom i konflikt med henne eftersom hon ville hyra ut rummen och trots väntan på rättens beslut lät slå bort låsen (se del 1, s. 344). Efter Z:s död begärde arvingarna hyra eftersom han ”bebodt deras gård i några år”.²⁶⁰ Z. fanns ej med på listan över de akademiska personer som förlorat hus och egendom i branden 1702.²⁶¹

1707/08 betalade Z. 200 daler kopparmynt i hyra till prof Johan Upmark-Rosenadler.²⁶² Från 1709/10 bodde Z. i kämnären Olof Svensson Normans nya gård, Torget nr 2 i kvarteret S:t Per i Svartbäcken. I samma gård bodde musikstipendiaten Sven Pontan (B 1.383). I april 1708 fanns Z. bland dopvittnena för dennes son Sven. På vinden och i huset där Z. bodde var skorstenspiporna odugliga ”och så sammandragne att dee af sig sielf torde snart nedfalla”.²⁶³ Z. angavs inte ha fast egendom. Som lös egendom uppfördes 20 daler silvermynt.²⁶⁴ Hyra för ett år uppgick till 140 daler kopparmynt.²⁶⁵ 1714/15 hyrde han av Normans änka.

1716 försåldes faderns då förfallna gård i kvarteret Disa i Fjärdingen till grannen prof. Schyllberg (se del 1, s. 337).

²⁵⁷ SSA, Storkyrkan K III:1 1713 15/3.

²⁵⁸ Upps stad I, H IV a:1: I resp H III a:1 s. 1.

²⁵⁹ Slutlikvid för hyra kopia Upps länsstyrelse, Landskansliet D IVa:38 1696 25/9. Trots det hade Z. 1701 en hyresskuld på 44:22 d kmt hos sonen Albrecht Andersson. Ibidem.

²⁶⁰ Dombok 1718 19/2.

²⁶¹ UUA(I) E III a:3 1704 13/2; koncept UUA(I) E III a:4, p. 288f. 1705 15/4; kopia, Upps Länsstyrelse, Landskansliet D II d:62 nr [15] 1705 april?

²⁶² Upps domk dep 54 (b) (XXVII) verifikation 12 B 1708 27/8.

²⁶³ Vattusynsprotokoll 1710 25/6. ULA, Upps stadsarkiv (I) A IV c:2. – Norman hade 1711 bekostat reparation med 72 d kmt enligt Domb 1711 4/3.

²⁶⁴ Odat lägg av tomtlängder. ULA Upps stad (I) H I a:1 (VII).

²⁶⁵ Dombok 1709 9/10.

Frihet från all borgerlig tunga

Z. kunde undgå olika kontributioner genom att hänvisa till sin tjänst vid akademien. Han förekommer dock i kontributionslängder 1687–1690, där av lönen som organist drogs 4 daler silvermynt.²⁶⁶ 1691 var det 2 daler silvermynt.

Personligt

I juni 1695 uppbjöds första gången ett ur som utförts av Z. för kh i Riddarholmen, mag. Johan Fult/Vultejus till betalning för 10 riksdaler.²⁶⁷

I maj 1697 var Z. en av faddrarna för orgeltramparen Niels Joenssons dotter Catharina²⁶⁸ och i oktober 1699 för Johan Johanssons son Johannes.²⁶⁹

Z. hade ackorderat om förhyrning av hus mellan kh i Nora, Olof Noraeus, och stud Andreas Montin, elev till J. A. Bellman och preceptor för barn till kh Nicolaus Clevberg i Bollnäs. Noraeus vägrade låta Z. vittna med hänsyn till att ”han var svågerbunden med mag Clevberg, dels att han kunde ha fattat agg till Noraeus på grund av hans inteckning föregående höst av en skuld Z. hade till domkyrkan”.²⁷⁰

Z. företrädde i augusti 1700 sin syster Catharina Zellinger, som blivit förolämpad på en båtresor (på ”jakten”) av skomakaren Petter Pirgo och hans styvfar. De skulle ha sagt till henne: ”skryt inte om er härkomst, vi känner väl er far, han var en organist”. Förlikning skedde efter avbön.²⁷¹

Vid olika tillfällen sökte Z. förbättra sin ekonomi genom att pantsätta silver. 1703 pantsatte han hos rådman Daniel Qvist en kanna på 104 1/4 lod, en förgylld sked med gaffel och kniv med gjutna skaft ca 10 lod och en medalj 7 3/4 lod.²⁷² 1707 fick Z. 10 karoliner i pant för två silverskedar från kyrkvärden prof. Johan Upmarck-Rosenadler, som dock ej behöll panten.²⁷³

Skräddarmästare Håkan Ekelund beställde för fyra år sedan [1702] av knappmakaren mästare Jonas Holm knappar till Z. värda 9:4 daler kopparmynt. Holm menade att Z. skulle betala. Rätten dömde Ekelund att betala ”och söker sedan han sin man det bästa han gitter”.²⁷⁴

²⁶⁶ UUA(II) G I a:50 och G I b:50.

²⁶⁷ Dombok 1695 5/6.

²⁶⁸ ULA Uppsala C a:1.

²⁶⁹ ULA Uppsala C a:1.

²⁷⁰ Dombok 1700 23/3.

²⁷¹ RA, Svea hovrätt, Upps läns Dombok 67. Kåp 1700 28/8.

²⁷² Enligt bouppt efter Qvist 1716 6/11 ULA Upps stadsarkiv (I) F I:7. En segdragen tvist om ränta på panten avgjordes till Z:s fördel i dombok 1718 5/7.

²⁷³ Upps domk dep 54 (b) (XXIV) verifikation 7 ”eftersom jag på resan är stad[d]”.

²⁷⁴ ULA Upps stadsarkiv (II) A I:6 1706 23/2.

1707 återopades Z. av orgelbyggaren Isac Risberg som vittne rörande sin dåliga hälsa.²⁷⁵

Z. och hans hustru och dotter följde tidens mode och måste betala överflödsskatt. I 1710 års kontributionslängd för peruker etc. vid akademien uppfördes Z:s hushåll med 1 peruk à 1 daler silvermynt och 2 fontanger à 2 daler.²⁷⁶ 1711 och 1712 fick han betala för 1 peruk 2 daler, 1 fontang 2 daler, 7 eldstäder à 20 öre = 4:12 d smt.²⁷⁷ För de sju skorstenarna ville akademien ej dra av från lönen utan beslöts att stadskassören skulle innehålla 7 caroliner av Z:s lön från staden. När pengarna skulle betalas hotade uppbornsmännen med att sparka in Z:s dörr.²⁷⁸ I oktober 1712 blev Z. av med skulden på 13:4 daler kopparmynt.

Kronan uppmanade 1710 till en ”frivillig” gåva för att förbättra fäderneslandets dåliga finanser. Z. fanns med på listan över bidragen 1710 men utan belopp. 1712 begärdes förskott från akademien på 3 000 daler kopparmynt. Vid det tillfället fanns Z. ej med, när förfrågan gjorts hos exercitiestatens tjänstemän ej heller fanns han med i räntmästarens redovisning.²⁷⁹ Till exercitiemästarna räknades vid denna tid ritmästaren, ryttmästaren, dansmästaren.

Z. processade 1716 med sin svåger, kh i Bollnäs, Nicolaus Clevberg, rörande arv efter deras svärmor Catharina Thuresdtr Medolera, gift med kh Sven Watz. Hon var avliden 1712. De hade processat inför härads- och lagmansrätten och målet skulle vidare till Svea hovrätt om ej förlikning träffades.²⁸⁰ En sådan protokollfördes 1717 5/2. Clevberg avstod från fordran på begravningskostnader m.m. och betalade dessutom Z. och hans barn 99 daler kopparmynt. De å sin sida avstod krav på skattehemmanet Heden i Bollnäs, som var hennes änkesäte men som från 1706 stod i Clevbergs namn. Pengarna skulle depone-ras i Uppsala stadshus tills Z. ordnat förmyndare för styvdottern Johanna Jacobine Wulf(fen).²⁸¹ Hon var dotter till Z:s andra hustru och kaptenslöjtnanten Johan von Wulffen, från vilken hon fick trolovnings-skillnad 1695.

Z. och hans syster skulle 1716 inkallas till rådstugudag angående avslut rörande arvet efter deras föräldrar. De kunde på grund av opasslighet ej infinna

²⁷⁵ Dombok 1707 13/5.

²⁷⁶ Undertecknat ex UUA (II) G I b:74 p. 1382 1710 11/6.

²⁷⁷ UUA (II) G I b:75. Akademien ville ej dra.

²⁷⁸ Dombok 1711 11/11 resp. 1711 18/11.

²⁷⁹ Uakp majus 1710 13/8 § 1; 1712 9/8 § 4; 1712 27/8 § 3.

²⁸⁰ Avskrift UUA(I) E III a:16 p. 661–663 1716 5/2.

²⁸¹ Kopia av skriften och Z. anhållan om förmyndare i original i UUA(I) E III a:16 p. 657–663. Konsistorium majus 1717 9/10.

sig men lovade att sända räkningarna till borgmästare Lohrman.²⁸² Z. inlade i september 1717 en pretensionsräkning i sina föräldrars sterbhus på 1 199:17 1/2 daler kopparmynt. Magistraten fann det sällsamt att han ej gjort det tidigare.²⁸³ I februari 1718 kallades Johan Zellingers och hans hustrus arvingar och kreditorer till rådhuset. Z. lät ursäktas sig för sin opasslighet och begärde genom rådmännen Ruth och Frediani uppskov några dagar.²⁸⁴ I maj skedde likvidation av dödsboet. Stud Brynolphus Hesselgren var ombud för Zellinger vars räkning var 1 211:17 1/2 daler kopparmynt, varav likvidationsmännen velat ge honom

förskott till moderns begravning	143 d kmt
innestående fäderne	81:24:21
av utlägg för Petter [Gulichsson] Zellinger	9

Rätten som i första hand lät de fyra barnen Gulich, Margareta, Christian och Catharina få ut innestående fäderne, gjorde förändringar, vilka dock ej berörde Z:s båda första poster.²⁸⁵

Professor Johan Hermansson hade av Z:s kontanter betalat 321:24 daler kopparmynt till rådmän Qvists arvingar. De återstående 128:8 daler kvitterades av Z.²⁸⁶

Z. lät inprotokollera ett kvitto på 12 daler kopparmynt av brorsonen Petter Zellinger dat. Uppsala 1716 10/11 att uttagas av hans fordran i [sonen, org i Klara] Johan Zellingers (B 5.17) [avliden 1711] sterbhus.²⁸⁷

System Catharina Zellinger, gift Porsell i Kalmar, hade lånat deras moder pengar. Nu sände hon brev 1717 till magistraten i Uppsala med bifogade obligationer till Z. och system, jungfru Greta (Margareta).²⁸⁸

Hushåll

Z. var kallad till kämnärsrätten i februari 1694 av Nils Persson från Bog[e]sund för en obligation 1693 23/8 på 34 daler kopparmynt utgörande återstående likvid för två oxar som levererats till Z:s moder. Den ena oxen var betald men Z. ville ej betala resten förrän säljaren intygade att den andra blivit bortbytt under bete. Nils Persson sade sig dock ej så här långt efteråt kunna

²⁸² Dombok 1716 11/7; 1716 14/7.

²⁸³ Dombok 1717 4/9.

²⁸⁴ Dombok 1718 19/2.

²⁸⁵ Dombok 1718 26/5.

²⁸⁶ Kopia av kopia i ULA, Upps stadsarkiv (I) A I:28. Z:s assignation och kvittens 1718 1/2.

²⁸⁷ Dombok 1716 22/12; även i ULA, Upps stadsarkiv (I) A II b:1a.

²⁸⁸ Dombok 1717 22/5.

känna igen oxen. I sin frånvaro dömdes Z. betala 34 daler samt kändens omkostnader.

1698/99 köpte Z. spannmål av domkyrkan.²⁸⁹

I Z:s hushåll växlade tjänstefolket. Den 23 juli 1688 fick ”kånan Margareta”, som inte hade något gott rykte, avskedspass från organisten.²⁹⁰ 1692 behandlades i kämnärsrätten en tvist mellan Z. och borgaren Olof Degenström angående *amman* Kirsten Larsdtr. Hon anställdes hos Z. fem veckor före Mikaelsmäss, för att hustrun [Margareta Watz] ville avvänja sin flicka [Maja Catharina].²⁹¹ 1695 anklagades mäster Petter Pirgo för att ha sålt en kanna öl till Z:s *dräng*.²⁹²

1696 hade Knut skräddares dtr Brita som sades tjäna hos Z. rannsakats för att hon uteblivit från prästernas förhör i domkyrkan.²⁹³

Margareta Watz avled i september 1697. I mantalslängderna kan man avläsa hushållets sammansättning därefter. 1698 hade Z. pigan Malin. 1699 var hon ersatt av en dräng. Från 1700 till 1703 fanns pigan Anna Hansdotter i längderna. 1703 fanns ingen piga men väl hustru nr 2, dvs Catharina Watz. Därefter avlöser hennes pigor varandra till hennes död, då först drängen/orgeltramparen Göran Lundholm fanns i hushållet från 1712 till 1718 (Z. död) från 1714 i sällskap med pigan Annicka Eriksdotter avbytt av andra pigor. Från 1715 bodde styvdottern Johanna Jacobine Wulffen hos Z. 1718 hade Göran Lundholm i lön 40 d kmt, pigan Karin Andersdotter i lön 30 d kmt.

Frågan om fader till pigan Anna Hansdtr:s barn gav upphov till behandling i domkapitel, rådhusrätt och akademiska konsistoriet från 1701 till 1706.

I januari/februari 1701 ville drängen Nils Olsson från Danmarks sn skiljas från sin hustru Anna Hansdotter, i tjänst hos Z. där hon skötte barnen Greta och Sven. För två år sedan [1698? dec] gifte de sig på Z:s inrådan. Anna var då lägrad av någon annan och fick ett dödfött barn strax efter vigseln.²⁹⁴ Z. hade övertalat Nils att gifta sig med Anna som blivit havande genom någon i Stockholm. Han skulle då få bli orgeltrampare. Ett senare erbjudande var att bli borgare, fogde eller orgeltrampare.²⁹⁵ Anna vittnade om att Nils varit orgeltrampare i 1 1/2 år [från början av 1699]. Äktenskapet ogiltigförklarades

²⁸⁹ Upps domkap E V 141:1 XXIX domkyrkoräkning f. 47.

²⁹⁰ Domb 1701 29/4.

²⁹¹ RA, Svea hovrätt. Upps läns Domb 54 1692 9/9, 13/9.

²⁹² Kåp 1695 10/12.

²⁹³ Domb 1696 27/6.

²⁹⁴ Udkp 1701 23/1 §2; 6/2 § 9.

²⁹⁵ Uakp minus 1701 6/2 § 2; 13/2 § 3.

av domkapitlet i september 1701 och Anna ålades att lämna Z:s hus. Frågan om barnets far måste dock utredas.²⁹⁶

I november 1702 lämnades flera detaljer: Nils Olsson kom till Z. aftonen före Thomasdagen [21 december 1698?] då Z. låg till sängs. Han hjälpte Nils med lysningen följande dag hos kaplanen Jerler. Z. betalade parets bröllop med 100 daler. ”Jag gjorde julegiästabud, men mäst likwäl derföre att Anna tient min hustru [Margareta Watz.” Nils hade blivit övertalad att bli orgeltrampare och Z. förklarade ”efter Nils då [var] utan husbonde tog iag honom till orjetrampare”.²⁹⁷ Anna hade hela tiden hävdad att Nils var far till barnet men kaplan Jerler hade sagt att ”rychte gick om hela Staden, som skulle Zellinger och ej drängen hafwa beställt med [varit i lag med] konan och wara Fader till Fostret hon ginge med”. Lysning skedde dock efter förhör av Nils. Men vid barnets begravning var det Z. som ombesörjde den och inte Nils, ”fast han hade sin uppvachtning på Bondekyrkorgverket”. Efteråt ångrade sig Nils och kom med sin husbonde från Glädjen. Anna tillsades att lämna Z. hus.²⁹⁸ För att få Anna att lämna sannfärdig bekännelse sattes hon i fängelse.²⁹⁹ När hon åter ställdes inför consistorium majus vittnade domkyrkoklockaren Samuel Gladberg att Anna ”war liksom Zellingers hemliga Råd, och at ingen mer än hon, slapp in till honom, när han låg”. Anna framhärddade att Nils var barnafadern. Beslöts att hon skulle slippa ur arresten mot borgen.³⁰⁰ I mars 1703 sade Anna att det inte var Z. utan hon själv som två gånger skickat ryttare efter Nils med löfte bland annat att han skulle bli orgeltrampare i domkyrkan. Som vittne inkallades Z:s syster, Margareta som bodde i gården. Hon hade sett Nils och Anna tillsammans i sängen, men troligen efter vigseln. Hon berättade att de haft ytterligare en tjänsteflicka men ej kunnat behålla henne ”för det Sqwaller hon förde gårdarna emellan om Zellingers och Annas wäsende [samvaro]”. Hon påstod även att hon ibland om morgnarna sett Anna komma ner från stenhuset som att hon troligen legat där om nätterna. Anna sade sig endast legat i stenhuset när Z. varit sjuk. Dessutom ”många nätter öfwer warit uti Stenhuset, och passat up för Zellinger, då han esomoftast hafft främmande”.³⁰¹ Konsistoriet avskrev slutligen i december 1706 målet mellan Nils Olsson och Anna Hansdtr ”emedan Måhlsäganden är borta och utur vägen”.³⁰²

²⁹⁶ Udkp 1701 4/9 § 1.

²⁹⁷ Uakp minus 1702 22/11 § 1.

²⁹⁸ Ibidem § 3.

²⁹⁹ Uakp majus 22/11 § 6.

³⁰⁰ Ibidem 3/12 § 10; 22/12 § 12.

³⁰¹ Uakp minus 1703 4/3 § 1; ibidem 7/3 § 1.

³⁰² Uakp majus 1706 14/12 § 7.

Familj

Z. var gift två gånger, det första äktenskapet [1690] med sin kusin *Margareta Johansdtr Watz*, dotter till Margaretha Swinefot, hans moster, och kh i Sveg Johan(nes) Watz. Till bröllopet? uppvaktade Michael Zethrin med *Kom an du, kom min ringa Skaldefjäder* en parodivisa på Gustav Dübens melodi till ”Hwad är thet åt” ur *Odae Sveticae*.³⁰³ Äktenskapet vållade skandal i Z:s hemstad Uppsala och Margaretas i Stockholm. Det började med att Z. försummade sin tjänst och långa tider var borta. De båda mödrarna hade motsatta ståndpunkter i frågan. Z:s mor Catharina Gulichsdtr Swinefot motsatte sig äktenskapet 1685. Det stred mot Guds och naturens lagar enligt henne. Då Z. föresatt sig att ansöka om äktenskap hos K Maj:t supplikerade hon om domkapitlets förbud eller – om ansökan sker – om ”förbön och intercession [medling]”.³⁰⁴ Hon upprepade 1689 sin motvilja mot giftermålet.³⁰⁵ Z:s moster Margaretha Swinefot, supplikerade hos K Maj:t om tillstånd för hennes systerson Z., som besovit hennes dotter, att få ingå äktenskap.³⁰⁶

I september 1685 ansökte Z. hos K Maj:t att få ingå äktenskap med sitt ”syskonbarn”.³⁰⁷ I december 1686 beskärmade sig domkyrkorådet över ”organistens gruf. förargelse med sin Qvinna”. Om han inte före distingen skaffade slut i sin sak ”så må hanteras medh honom civiliter”.³⁰⁸ I mars 1687 talades återi om organisten. Pastorn lovade för sin del göra vad hans ämbete vidkom och bad honom förbjuda dem att vara tillsammans tills den k resolutionen kom, som Z. så mycket åberopade.³⁰⁹ I juni meddelade pastor att han sökt magistratens hjälp för att få slut på organistens sak.³¹⁰ Han nämnde även pappersmakarens förargelse med sin kona. Han må vara ursäktad, ty han hade ej försummat sin tjänst, vilket var fallet med Z. Staden sände 1687 ett brev angående Z. till borgmästare och råd i Stockholm.³¹¹

I augusti 1687 avgick landshövdingens skrivelse till Z. med anledning av att borgmästare och råd i Stockholm anmält att Z. där för någon tid sedan belägrat sitt ”syskonbarn” och att saken ännu ej behandlats i världslig rätt. Z. och

³⁰³ Rudén Parodivisor, s. 186f, melodi nr 2, s. 226.

³⁰⁴ Original Upps domkap E V:142:1 p. 93, 94 odat.

³⁰⁵ Original RA, Upps domkap till K Maj:t 1677–1690.

³⁰⁶ Original RA, Biographica Z 2 odat.

³⁰⁷ RA Justitierevisionen, oresolverade utslagsakter 1685 9/9. Akten innehåller 1. Omslag; 2. Odat supplik från Z till K Maj:t; 3. Odat memorial från Z. till K Maj:t; 4. Odat supplik från Z:s moder Catharina Gulichsdtr Swinefot; 5. 2 brev från Margaretha Swinefot till Z.

³⁰⁸ Konzept Upps domk dep 1 (b) p. 27; Renskrift ibidem 1 (a) p. 204 1686 20/12 § 7.

³⁰⁹ Ibidem 1 (b) p. 20; 1 (a) p. 205 1687 18/3 § 3.

³¹⁰ Upps domk dep 1 (a) p. 208.

³¹¹ Dombok 1687 20/8.

Margareta kallades till rådstugan den 15 sept.³¹² Z. uppvaktade landshövdingen för att få ut sin lönefordran på 117 daler kopparmynt av kyrkan. Eftersom detta var de enda medel att tillgå för Z:s uppehälle i Stockholm uppmanades domkyrkorådets ordförande Petrus Rudbeck att låta honom få ut vad han med rätta hade att fordra.³¹³

Borgmästare och råd i Stockholm tackade landshövdingen i april 1688 för hjälp beträffande Z:s lägersmål med Margareta Watz, som behandlats vid Södermalms kämnärskammare. Då Z. avreste innan rannsakingen var helt avslutad och överlämnad till rådstugan och Margareta enligt Z. befann sig på gården Saffie [Sävja] vid Bergsbrunna, begärdes inställelse av båda den 28 april.³¹⁴

I april 1689 riktade Z. en supplik till ärkebiskopen och domkapitlet om förord till K Maj:t om positivt utslag i hans äktenskapsmål. Han nämnde att han numera hade båda föräldrars samtycke och hänvisade till en underdånig böneskrift därom. Han hade angivit sin önskan om giftermål långt innan nya kyrkoordningen 1686 tillkommit. Han talade om ”min och dhe fattige miness vpprettelse” samt de menlösa barnen.³¹⁵ I domkapitlet diskuterades giftermålet i juli 1689. Trots invändningar mot förfarandet skulle man skriva till K Maj:t:

1. Redogörelse, samt att han illa gjort;
2. Att han var i ett eländigt tillstånd;
3. Att konsistoriet vidhöll sin mening men
4. underställde frågan K Maj:ts avgörande.³¹⁶

Ärkebiskopen och biskoparna Pontius, H. Spegel, Carl Carlsson och J. Gezelius skrev till K Maj:t i ärendet med bifogad supplik av modern i avskrift.³¹⁷ K Maj:t svarade i oktober 1689 att domkapitlet lämnades fria händer att besluta.³¹⁸ I mars 1690 kom domkapitlets utslag: Enligt nya kyrkolagen har K Maj:t ensam att avgöra om giftermål ”uthi den andra gradu”. Även om domkapitlet avgivit negativt yttrande om detta slags äktenskap, kunde föreliggande giftermål ej förhindras, då det gått så långt att endast själva vigseln återstod. ”Därför må de fullborda den varhelst de gitter, helst på en plats där det

³¹² Koncept Upps länsstyrelse, Landskansliet A IIa:13 aug. nr 209 1687 29/8.

³¹³ Ibidem A IIa:13 sept nr 64 1687 9/9.

³¹⁴ Original Upps länsstyrelse, Landskansliet D III c:7 1688 9/4.

³¹⁵ Original i Upps domkap E V:140:1 p. 311, 312 presenterad 1689 30/4.

³¹⁶ Dkp 1689 22/7.

³¹⁷ RA, Upps domkap till K Maj:t 1677–90 1689[? okt].

³¹⁸ Original Upps domkap E I:6 p. 187.

anstötiga beteendet inte är så känt eller har inträffat.” Till K Maj:t meddelades att saken skulle ha avgjorts tidigare om Z. hade inställt sig, men han föregav långvarig sjukdom och fattigdom som hinder.³¹⁹ Z. hade frivilligt utlovat en anseelig allmosa till de fattiga.³²⁰ 100 daler kopparmynt till ”pious usus”, som var den vanliga taxan, utlovades enligt domkyrkorådsprotokoll i november 1690. I mars 1691 beslöts att Z. fick betala böterna i mindre poster.³²¹

Enligt ett anonymt begravningstryck i september 1697 rycktes Margareta hastigt bort från make och späda barn.³²² Hon begravdes samtidigt med sin mor den 26 september 1697 i Uppsala domkyrka enligt ett begravningstryck författat av Johannes Björkman (B 1.432).³²³ De två små barnen Greta och Sven vaggades och sköttes efter hennes död av pigan Anna Hansdtr.³²⁴

Barn i första äktenskapet var *Johan(nes)*, *Maja Catharina*, *Gulich*,³²⁵ *Greta*,³²⁶ *Sven*.³²⁷

Johannes (B 1.438) inskrevs vid 12 års ålder vid Uppsala universitet och blev hovkapellist och organist i Klara kyrka, död 1711 i pesten.

Maja Catharina dog ”på sitt 9 ålders Åhr” och begravdes i orgelbyggare Cahmans grav i domkyrkan den 10 mars 1696. En 8-dels öppningsavgift belöpte sig till 5:20 daler kopparmynt.³²⁸ Z. hade som kyrkans anställda klockringningen fri men måste betala bårklädet 4:16 dler kopparmynt.³²⁹ En ”Klago-dicht” författades av E. Dryander över jungfru Maja Catharina, dtr till Christian Zellinger, dir mus vid Uppsala akademi.³³⁰ En annan begravningsskrift, av ”Damon” trycktes.³³¹

Z. gifte om sig [senast augusti 1702] med sin första hustrus kusin, *Catharina Svensdtr Watz*, dtr till sedermera kh i Bollnäs, Sven Watz och Catharina Thuresdtr Medolera. Född 1671, dp 8/8 i Hovförsamlingen. Hon var tidigare

³¹⁹ Koncept Upps domkap E V:142:1.

³²⁰ Utkast, koncept, renskrift Upps domkap E V:142:1 1690 28/3.

³²¹ Upps domk dep 1 (a) p. 233 1690 25/11 § 4; Ibidem p. 237 1691 31/3 12.

³²² UUB Pers. enskilda 4:o 1690–1699: Su–Ö.

³²³ UUB Pers. enskilda folio 1690–1699: To–Ö.

³²⁴ Uakp minus 1701 13/2 § 3 angående Nils Olssons äktenskap med Anna Hansdotter.

³²⁵ Vid dopet fanns sex namngivna faddrar ULA, Uppsala C a:1 1694 8/4; ”Begrofs organist Zellingers barn utan någon ringning, sade sig hafwa Högw. ÄrchiBiskopens lof”. För själaringningen med alla klockor 5:4 d kmt.

³²⁶ Sju namngivna faddrar bl.a, Z:s svärmor Margareta Swinefot. ULA, Uppsala C a:1 1695 7/9.

³²⁷ Fyra namngivna faddrar. ULA, Uppsala C a:1 1697 16/2.

³²⁸ KKA I. prov. kontor, nummerserie 145:2, köpta gravar i domkn p. 43.

³²⁹ Upps domk dep 54 (b) (XXII) p. 304 1696 10/3.

³³⁰ Handskrift i KB, V.t.128.

³³¹ UUB Pers. enskilda folio 1690–1699: To–Ö.

trolovad med kaptenslöjtnanten Johan von Wulffen, från vilken hon fick trolovningsskillnad 1695.³³² Det första belägget för henne hänför sig till år 1702, då Z. begått sabbatsbrott genom att påbörja en resa tillsammans med sin hustru till Hälsingland på stora böndagen, väl för att besöka hennes familj.³³³ I mantalslängderna förekommer Catharina från 1703.

I samband med bröllopet bodde Z. hos musikern Jacob Boisman (B 1.400). 1702 10/7 utfärdade Z. en revers på 106 daler kopparmynt till denne för kammar-, säng-, kost och annan förtäring.³³⁴

Catharina kvitterade 1708 Z:s lön på 30 daler kopparmynt från domkyrkan.³³⁵ Hon avled i december 1710. Z. fick löneutbetalning av domkyrkan den 7/12 ”då des hustru blef död”. Hon begravdes nästa dag i domkyrkan. Eftersom Z. var anställd av kyrkan hade han klockorna fritt. Gravöppning och bårkläde kostade 36 daler kopparmynt.³³⁶

Barn i andra äktenskapet var *Antonius Magnus* (dp 1703 13/5, bland de fyra faddrarna var Harald Vallerius och jungfru Stina Valleria,³³⁷ begr 1705 12/1, lägerstad kostade 2:8 daler kopparmynt som avräknades på Z:s lön från domkyrkan)³³⁸; *Gabriel Christiansson* (dp 1704 27/4,³³⁹ levde 1722); *Christian* (dp 1705 16/2,? jordfästes s.å. 7/5 på kyrkogården)³⁴⁰; *Son* (begr 1705 11/12 på domkyrkogården)³⁴¹; *Son* (begr 1706 14/1 på kyrkogården)³⁴²; en styvdotter: *Johanna Jacobine von Wulffen*. Hon fanns bland faddrarna för soldaten vid Dalregementet Mårten Fiellströms dtr Helena³⁴³ och bland dem för borgaren Nils Anderssons dtr Catharina.³⁴⁴ 1721 var hon bland faddrarna för bösseskytten Erich Kreijmers son Johannes.³⁴⁵ I consistorium majus godkändes Z. anhängan om prof Johan Hermansson som förmyndare för henne.³⁴⁶ Som sådan fick han i uppdrag av Z. att inlösa silverpanter i rådman Qvists sterbhus vari

³³² Se biografi i Uppsala stifts herdaminne ser II:15, s. 56; i del 1, s. 328 kallas hon felaktigt Catharina Johansdtr Watz.

³³³ Uakp minus 1703 27/5.

³³⁴ Kopia Upps länsstyrelse, Landskansliet D IV a:84 1702 10/7.

³³⁵ Upps Domk dep 54 b, p. 3, verifikation 16 1708 5/10.

³³⁶ Upps domk dep 54 b, XXIX 1710 8/12.

³³⁷ ULA Uppsala C a:1 1703 13/5.

³³⁸ Upps domk dep 54 b, (XXVI a) 1705 12/1.

³³⁹ ULA Uppsala C a:1 1704 27/4.

³⁴⁰ Upps domkyrkoförsaml F a:1.

³⁴¹ Ibidem; Begravningskostnad 2:8 d kmt Upps domk dep 54 (b), (XXVI a) 1705 5/12

³⁴² Ibidem.

³⁴³ ULA Upps domkyrkoförsaml C a:2 1715 13/8.

³⁴⁴ ULA Upps domkyrkoförsaml C a:2 1717 27/10.

³⁴⁵ Ibidem C a:3 1721 17/10.

³⁴⁶ UUA(I) E III a:16 1717 9/10 § 17.

Johanna hade del.³⁴⁷ Johanna var elev till Nils Otto Eekskiöld, som av förmyndaren fick fullmakt att föra talan mot kämnärsrättens dom i detta ärende.³⁴⁸ Z. inlöste för 6 daler kopparmynt stolrum nr 28 i domkyrkan i april 1718 för styvdottern.³⁴⁹ Det övertogs 1720 av fru löjtnant Maria Regina Schaefer.³⁵⁰

Z. avled 1718 7/10. Den 14/10 kvitterade Johanna hans lön för 1718. Hon och Gabriel blev arvtagare. Den 16/10 kvitterade de Z:s resterande organistlön för år 1710, nämligen 10 daler slvermynt.³⁵¹ Hon föreslogs erhålla 281:8 daler kopparmynt till faderns begravning på dennes 1718 års lön.³⁵² Enligt uppgift 1727 beviljades Z. fri grav och klockor.³⁵³ De båda kvitterade organistlönerna 1719 samt resterande lön efter Z.³⁵⁴ I mantalslängden för akademien anges en dtr och en piga. Pigan Anna Jöransdtr ”tiener för ingen Lön”.³⁵⁵

Hälsa och sjukdom

Z. anförde ofta opasslighet när han ställdes till svars. Uppsala domkapitel svarade på K brev av 1689 22/10 med befallning att göra slut på Z:s äktenskaps-handel med sin kusin Margareta Watz, att det blivit dröjsmål med sakens behandling på grund av att Z. ej inställt sig p.g.a. ”någon siukdomb, den han säger sigh en lång tidh ansatt”.³⁵⁶ Han var då 29 år gammal.

Vid ansträngningar att få ut innestående lön från hans arbetsgivare domkyrkan, staden och akademien hänvisade Z. ofta till sin dåliga hälsa. Z. svarade rector magnificus i juni 1703 att han på grund av sjukdom ej kunde inställa sig ”såsom iag är råkat uthi beklagelig swår siukdom af håll och sting uthi min vänstra Sijda, så at iag med stor svårigheet kan röra mig i sängen”.³⁵⁷ Z. riktade en supplik till ärkebiskopen om sin halvårslön av domkyrkan vinterhalvåret 1704/05. Han beklagade men levde på hoppet att åter kunna göra tjänst i kyrkan i påskhögtiden.³⁵⁸ Även 1711 fick ärkebiskopen en supplik angående den innestående lönen. Z. framhöll sin insats för det nya orgelverket [Risbergs] ”under mitt den tiden offta siukelige tillstånd”.³⁵⁹

³⁴⁷ Domb 1718 12/2.

³⁴⁸ ULA Upps stadsarkiv (I) F II:10 1718 3/3.

³⁴⁹ ULA, Upps domk dep 54 b, XXXVI 1718 8/4.

³⁵⁰ ULA, Upps domk dep 1 (f), f. 16r Udrp 1720 10/6 § 1.

³⁵¹ UUA (II) G I b:81, p. 1087 1718 16/10.

³⁵² ULA Upps domkap E V 141:1 XXXIII 1718 nov.

³⁵³ ULA Upps domk dep 4 ”grafwar” 1727 31/10.

³⁵⁴ UUA (II) G I b:82 1719 1/4, 2/4, 24/9.

³⁵⁵ Kopia i Upps Länsstyrelse, Landskontoret 475, f. 873r 1719 23/1.

³⁵⁶ Konzept Upps domkap. E V:142:1.

³⁵⁷ Original egenhändigt UUA(I) E III a:2 p. 173 1703 9/6.

³⁵⁸ Kopia Z:s hand Upps länsstyrelse, Landskansliet D IV a:84 1704 i april.

³⁵⁹ Original egenhändigt Upps domkap E V:140:1 p. 816 presenterat 1711 13/9.

Z. skrev 1705 till landshövdingen angående sin lön bl.a. om sin sjukdom, som varat större delen av två år [1704-05] varunder han måst hålla vikarie [i Bondkyrkan].³⁶⁰ Även 1709 riktade han en supplik till landshövdingen för att få ut sin fulla lön av staden för året då han idit av ohälsa.³⁶¹ 1712 var det angående lönen från domkyrkan som innehållits på landshövdingens order för kontributioner. Z. framhöll att man borde ta hänsyn til att han måste vara sängliggande.³⁶² 1716 i januari fick landshövdingen brev angående hos domkyrkan inestående lön. Z. talade om ”mitt högstbeklagelige och mycket långlige siukdoms tillstånd”.³⁶³ I maj 1717 skrev han till landshövdingen med begäran om assignation för borgmästare Johan Starling på 367:8 daler silvermynt på Z. lönerest bl.a. för kontanter från 1702 till dato, spannmål och betalda köpmansräkningar, omkostnader för Z:s ansökningar och angelägenheter i Stockholm, där landshövdingen residerade ”under mitt beklagelige siukliga tillstånd”.³⁶⁴

Rektor och akademiska konsistoriet fick i juni 1706 en supplik av Z. om ekonomisk hjälp till brunnskur, som var det nya hoppet att kurerat mångahanda sjukdomar. Han hade varit sjuk i 4 månader ”så att för wärk i mina fötter iag intet vidare komma kan, än iag mig måste föra [forsla] låta”. Han kunde ej komma till surbrunnskur ”för min Lööns förhållande [innehållande] och i brist af medel”.³⁶⁵ Det resulterade i att Z. av studentkassan beviljades 20 daler silvermynt till hjälp.³⁶⁶

I juli 1717 gjorde Z. ett sista försök att få ut sin resterande lön. I skrivelsen till landskamrer E. Burhman ber han om ursäkt för sin ”plumpa skrifwelse för min Siuka hand skull”.³⁶⁷ Som svar sände landshövding P. Ribbing assignation till domprost Lars Molin för Z:s lönerest ”uthi dess mycket siuklige och beträngde tilstånd”.³⁶⁸

Enligt brev från Ferdinand Zellbell den yngre på äldre dagar hade hans far Ferdinand Zellbell den äldre (B 1.439) ”i 3ne år warit vice Directeur wid Kongl. Acad. i Upsala” en syssla som han lämnade då Eric Burman blev

³⁶⁰ Original Upps domkap E V:140:1 p. 614-616 presenterat 1705 p. 6 13/9.

³⁶¹ Original egenhändigt Upps länsstyrelse, Landskansliet D IV a:84 presenterat 1709 5/6.

³⁶² Original egenhändigt Upps länsstyrelse, Landskansliet D IV a:84.

³⁶³ Ibidem.

³⁶⁴ Kopia ibidem 1717 14/5.

³⁶⁵ Original egenhändigt UUA(I) E III a:4 p. 371f. 1706 18/6.

³⁶⁶ Uakp majus 1706 18/6 § 2.

³⁶⁷ Original egenhändigt Upps länsstyrelse, Landskansliet D IV a:84 1717 17/7.

³⁶⁸ Koncept Upps länsstyrelse, Landskansliet D IV a:84 1717 24/7.

”Directeur” och organist [1719].³⁶⁹ Z. var sängliggande åren innan sin död i september 1718 så Zellbell kan ha vikarierat för honom trots att han var anställd i hovkapellet. Bengt Kyhlberg anser att det i stället var Eric Burman.³⁷⁰ För detta antagande talar att Burman genast vid ansökan fick Z:s tjänst. Han hade fått musikundervisning av Z. och Harald och Johannes Vallerius men undervisade dock själv från 1716 i matematik i sitt institut i Stockholm och var inte samma kapacitet, så det förefaller mindre sannolikt.

Z. avled den 6/7 oktober 1718. Domkyrkoförsamlingen angav den 6 okt: ”afsomnade i Herranom H.r Directeuren Cristian Zellinger och jordfästades uti Domkyrkian och löös mull nedre wid orgeläcktaren d. 12 oct: 1718 af Högwyrdige Herren H.r Doctor Molin.”³⁷¹ Samma datum anges i begravningstryck författat av Andreas Gråsten (B 1.516) och sonen Gabriel Zellinger. Gråsten anför Z:s musikaliska verksamhet. Lutan nämns flera gånger som hans instrument.³⁷² I begravningskrift på latin författad av skolrektor Nicolaus Celsius anges director musices avliden natten mellan den 6 och 7 okt. Celsius nämner hans musikergärning.³⁷³

Kvarlåtenskap

I Z:s testamente 1718 3/10 bevitnat av Johan Hermansson och Nils Ekholm fick styvdottern Johanna Jacobine von Wulffen silverbestick, en spinett, jubelfestpenning, en paduansk luta som erkänsla för omvårdnaden av Z., som de sista åren var bunden till sängen (I 4.115). Boet i övrigt delades mellan henne och brodern Gabriel. System Greta blev arvlös ”för thet hon icke som ett rätt lydigt barnn sig stält, utan sig så förhållit, att hon sig sielf effter lag arflös gjordt”.³⁷⁴ Testamentet upplästes i consistorium magnus som förordnade om inventering av Z:s sterbhus. Enligt ordning skulle den förrättas av dr Palmrot, rektorn och akademisekreteraren.³⁷⁵

Januari – mars 1720 påmintes professor Petrus Rudbeck om de juveler Z. pantsatt hos honom och han bads visa pantkvitto. Rudbeck var beredd att till förmyndaren för Z:s barn lämna juvelerna mot lösen.³⁷⁶ I samband med att prof. Lars Alstrin befriades från förmynderskapet från den nu myndige sonen

³⁶⁹ Brev från Zellbell d.y. 1772 27/2 i Saml. Hülphers S-V Cb2.

³⁷⁰ Kyhlberg Stormaktstidens chorus musicus, s. 9.

³⁷¹ Upps domkyrkoförsamling F a:1.

³⁷² UUB Personverser, enskilda, Folio 1710–1719: T-Ö.

³⁷³ UUB Personverser, enskilda, Folio 1710–1719: T-Ö.

³⁷⁴ Original UUA(I) E III a:17.

³⁷⁵ Uakp majus 1718 29/10.

³⁷⁶ Uakp majus 1720 20/1 § 9, 27/1 § 2, 3/2 § 18, 23/3 § 12.

Gabriel gjordes förbehåll att räkenskap från förmyndartiden skulle upprättas och ett underskrivet inventarium inlevereras till konsistoriet.³⁷⁷

I dödsboet ingick lönen för 1719: ingående rest 6 daler silvermynt, efter staten 40 daler.³⁷⁸

Barnen Johanna och Gabriel kvitterade ut halva ordinarie lönen och andra hälften som nådårslön.³⁷⁹ Z:s lönefordran för 1684 på 6 d smt kunde betalas med 6 mynttecken.³⁸⁰

I augusti 1719 behandlades dödsboet i konsistoriet. Z:s ”död förledne dn 7 Octobris och Barnen lemnade uti stoor fattigdom”. Pigan Anna Jöransdtr utan lön upptas i kontributionslängden med 16 öre silvermynt.³⁸¹

I dödsboet ingick lönen för 1720 nämligen 20 daler silvermynt.³⁸² Detta var halva 1720 års organistlön, som kvitterades av Lars Alstrin för sterbhuset.³⁸³ I augusti 1720 antecknades i akademiens kontributionslängd att barnen åtnjutit lönen på 20 daler den 3 april innan kontributionsordningen var utkommen. De är ”ock i stoor oförmögenheet [pennningbrist] lemnade” och har ingenting kunnat betala i skatt.³⁸⁴

Gabriel Zellinger hänvände sig i december 1722 till konsistoriet för att få resten av fadersarvet, som bestod i en silverbägare på 32 lod. Han uppgav sig i övrigt ej ha något till uppehälle eller kläder. Han hade måst uppehålla sig i staden i 14 dagar trots att han hade permission endast för 8 dagar som soldat. Cursor Höstman fick i uppdrag att sälja pokalen och därmed betala nödvändiga kläder för honom. Återstoden skulle han få till respengar.³⁸⁵

Uppsala landskontor hänvände sig till akademien i oktober 1723 för att få kontribution för 1719 och 1720 från sterbhuset. Akademien ansåg detta vara emot § 16 i förordningen och att man ej kunde förmå sig att pålägga barnen 1 daler silvermynt som krävdes. De var för övrigt borta och ingen egendom var tillfinnandes.³⁸⁶

³⁷⁷ Ibidem 1720 28/5 § 4.

³⁷⁸ UUA (II) G I a:82.

³⁷⁹ Ibidem 1719 1/4, 2/4, 24/9.

³⁸⁰ Kopia UUA (II) G I b:82 p. 1347 Uakp 1719 28/2 § 1.

³⁸¹ UUA (II) G I b:83 p. 1298.

³⁸² UUA (II) G I a:83.

³⁸³ UUA (II) G I b:83 1720 7/4.

³⁸⁴ UUA (II) G I b:84 p. 1282 1720 31/8.

³⁸⁵ Uakp original UUA(I) E III a:21 p. 1227f; UUA(I) A I:65 p. 35.

³⁸⁶ Kopia UUA (II) G I b:83, p. 1522, 1523; UUA (II) G I b:84, p. 1600, 1599, 1601.

Eftermäle

Professorn i svensk rätt Johan Reftelius (B 1.299) höll ett anförande i akademiska konsistoriet 1728 som riktade sig mot den efter lång strid förordnade director musices och organisten H. C. Engelhardt:

”Sedan nu prof Wallerius afträdde at wara Rector cantus och Sal. Christian Zellinger såsom Rector eller så kallad Director cantus tilträdde [1691], så ehuruwäl allom är bekant och hans compositioner intyga, at han in arte musica war peritissimus och en Excellent man, war han icke allenast altid förnögd at wara under bemälte Sal. Prof Rudbeckii och efter des död Sal. H:err Prof Wallerii inspection, utan ock han, så länge helsan warade, kom tillika med de andra musici stipendiarii tilsammans i deras [Rudbecks och efter hans död 1702 i V:s] hus och så ofta de desiderade at der hålla de wanlige exercitia musica, hwarföre och i min tid jag med Sal. Zellinger och samteliga stipendiarii war ibland weckotals tilsammans i wälbemälte H:errar Inspectorum huus...”³⁸⁷

J. Mattheson, Ehrenpforte s. 402: ”Christian Zellinger, ein sehr geschickter und gelehrter Musikus zu seiner Zeit” nämnd som lärare till Eric Burman, s. 28: ”Buhrmans Lehrherr, in der Instrumental-Musik, war Christian Zellinger, ein sehr berühmter Tonkünstler zu der Zeit, und Director der Musik an der Cathedral-Kirche zu Upsal.”

I Moberg Rudbeck s. 196 not 1 anføres en nidvisa om Z. och Olaus Rudbeck (melodi Koralsalmboken 1697 nr 381) (se A 6.6 Hemmusik).³⁸⁸

Z. författade *bröllopsverser* till moster Gertrud Gulichsdtr Swinefot och Samuel Samuelsson Enhorn, konstapel under Amiralitetsstaten, br 1682 3/1 Stockholm – (medförf) Jöran Kjhlberg, regementspastor vid Västmanlands infanteri och jungfru Margareta Sparrman, br 1685 21/6 Tuna kyrka.

Litteratur: Davidsson Rogge, s. 52; Mattheson Ehrenpforte, s. 402; Norlind Lexikon 2, s. 583; Norlind TK 3, s. 280, not 2; Söderberg Orgverk, s. 7–59.

³⁸⁷ Skrivelse dat 7/5 1728. UUA(I) A I:71 p. 783–784. Norlind TK 3, s. 77–78.

³⁸⁸ Lidbecks visbok LUB W 7, s. 22; även i Norlind TK 3, s. 78 med utredning om melodins härkomst; Avbildad där s. 233 ur Roslagskullahandskriften.

B 2.10 ANDREAS SCARANDER DEN ÄLDRE

Född ca 1670. Gesäll som organist i Uppsala, organist i Sala 1693, i Stora Kopparbergs kyrka, Falun 1699. Död 1739 12/2. Gift senast 1695 m *Margareta Falck*. Son *Andreas Scharander den yngre* (B 1.511).

Bror? till *Sven Scarander* från Sala, vald 1699 till organist, klockare och kollega i Avesta. Troligen avliden 1739.³⁸⁹

Som gesäll hos Christian Zellinger vikarierade han 1686–1690/91 för denne som organist i Uppsala domkyrka och kvitterade dennes lön. Församlingen ”hade inget nöje av honom”. Beslöts att om Zellinger ej uppvaktade själv skulle lönen innehållas.³⁹⁰

Zellinger och S. vittnade i december 1687 om slagsmål mellan Petrus Nobelius (B 1.451) och Zellinger resp med Hemming Gustafsson (B 1.267).³⁹¹ På långfredagen 1688 återfinns S. i domkyrkans kommunionslängd.³⁹² 1689 prövades för organisttjänsten i Västerås domkyrka S. från Uppsala och Daniel Grönwald från Lindesberg, vilken erhöll tjänsten.³⁹³

I augusti 1690 var S. i Sala för att ansöka om organisttjänsten. Han var närvarande i december 1690 då Silieström (B 1.313) och N. Ihre (B 1.365) spelade i Gustaf Rudbecks (B 1.286) kammare. Även Zellinger var där. S. vittnade endast om klockslaget.³⁹⁴

Vid förnyad ansökan om organisttjänsten i Sala stadskyrka ”blef så samtyckt och han blef stadens organist”. Han tillträdde 1693 och stannade till 1699 då han blev organist Stora Kopparbergs kyrka. Från 1703 spelade han i aftonsången i Falu Kristine kyrka.

Som orgelsakkunnig fick S. 1695 reseersättning från Sala till Strängnäs bestående av 60 daler kopparmynt samt i uppehälle 1 tunna korn, för avsyning av reparation av Phiip Eijzenmengers orgel utförd av Georg Hum (B 8.6). 1701 gällde det godkännande av reparationen av Leksands kyrkas positiv utförd av J. N. Cahman. I Sala inventerade han orgelverket 1710 från salig organisten Hieronymus Hörners änka till Petter Sahlen och erhöll för detta 5 daler silvermynt.³⁹⁵

³⁸⁹ Sjögren Organisterna, s. 268.

³⁹⁰ Udrp 1686 30/3 § 1 Ibidem p. 199, koncept p. 81.

³⁹¹ Uakp minus 1687 9/2 § 1.

³⁹² Upps domk förs D II:1.

³⁹³ Sjögren Organisterna, s. 106 antar felaktigt att Scarander troligen var Sven Scarander som 1699 kom till Avesta.

³⁹⁴ Uakp minus 1690 6/12.

³⁹⁵ ULA Sala stadsförsaml L I:3.

Barn: För ett barns begravning i Sala 1696 21/4 betalades 0:10:16 daler silvermynt.³⁹⁶ *Anders Scharander den yngre* (B 1.511) musiker född 1697 27/8 i Sala, död 1725 16/6, begr 24/6 i Falun efter flera års sjukdom. Enligt Sjögren (*Organisterna*) fick S. 4 döttrar födda 1705, 1712, 1718, 1720.

En belagd elev till S. är Johan Sundstén (1701–1749) organistson från Borggärde, organist i Svärdsjö 1732–49. Han fick under sin utbildning undervisning i Falun 1716–20 hos S. i ”Clavér och Viol”.³⁹⁷

Litteratur: Karl K:son Leijonhufvud, Strängnäs domkyrkas orgelverk genom tiderna (Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria, 25. Strängnäs 1932, s. 5–23) s. 9f; Sjögren *Organisterna*, s. 106, 228, 231f, 238; Sjögren *Orgelverken*, s. 192.

B 2.11 SIGFRID WOLKER

Född i Gävle 1661. Son till borgmästare Sigfrid Wolker den äldre och Anna Gavelius. Död i Stockholm 1709 26/5.

Universitetet sökte dansmästare efter Erik Stigman. Landshövdingen hade i mars 1684 ej godkänt att W. skulle få dansmästartjänsten som han sökt. Han föreslog i stället att förskriva en dansmästare från Paris. Professorerna Schütz och Arrhenius påminde om att det ej borde bli någon av annan religion.³⁹⁸

Prof Lagerlöf fick i uppdrag att undersöka om den svenska dansmästaren Remert ville ta tjänsten. I maj 1685 anmäldes att en ung fransk katolik, Jean Chemineau i Stockholm, hade erbjudit sig att bli dansmästare. Tveksamhet uppstod på grund av religionen. Landshövdingen lämnade avgörandet till konsistoriet men föreslog åter anskaffning i Paris. Dr E. Benzeliuss uttalade betänkligheter rörande religionen.

Genom k resolution sattes dansmästarens lön på stat till 300 daler silvermynt. Därtill kom elevavgifter. Brev skulle avgå till residenten Lillieroth i Frankrike angående dansmästare.³⁹⁹

Dansmästarens logement i exercitiehuset hade 1686 fått 19 nya fönsterglas till en kostnad av 57:20 daler kopparmynt.⁴⁰⁰

³⁹⁶ ULA Sala stadsförsaml L I:3 p. 15.

³⁹⁷ Sjögren *Organisterna*, s. 238.

³⁹⁸ Uakp 1684 11/3 § 7; 1684 30/7 § 2.

³⁹⁹ Uakp 1685 13/5 § 17; 1685 17/6 § 10: 21/10 § 4.

⁴⁰⁰ UUA(II) G I b:49 Exercitiestatens expenser 1686.

Envoyen Lillieroth meddelade i maj 1686 att han haft kontakt med flera dansmästare i Paris, som ej vågade anta erbjudandet på grund av risken att ej få utöva sin religion.

Sedan staten gjordes för exercitiemästarna hade ingen dansmästare uppvaktat vid akademien. Dennes lön fanns insparad för två år. Den anslogs 1686 på ansökan av Olaus Rudbeck till hans formsnidare.⁴⁰¹ I avsaknad av utnyttjande av dansmästarrummen föreslog prof Arrhenius i juni 1688 att de böcker som skänkts av K Maj:t skulle ställas upp där.⁴⁰²

Den nytilträdde kanslern Bengt Gabrielsson Oxenstierna uppvaktades i frågan i juli 1686 och han fann förslaget från Lillieroth icke ”ohällsamt”. I november 1687 meddelade Lillieroth att det fanns en dansmästare i Paris, som var villig att komma om han fick respengar. 200 daler silvermynt krävdes. Konsistoriet beviljade en ½ årslön att avräknas på den ordinarie lönen.⁴⁰³ I mars 1689 bokfördes 200 daler som dansmästaren W. fått till respengar från Paris.

Akademien beslöt skriva till W., som i augusti 1689 befann sig i Stockholm att infinna sig snarast eftersom han redan genom rådman Eosander erhållit 100 daler. W. riktade dock supplik till Svea Hovrätt att slippa åtaga sig dansmästartjänsten vid akademien, något han ej lovat. Han hade ej heller erhållit de pengar som lämnats till hans broder för vidarebefordran.⁴⁰⁴ Akademien svarade Svea Hovrätt i december 1689:

Lillieroth hade föreslagit W., som ville stanna i Paris för att förkovra sig. Han var svensk av evangelisk-luthersk religion. Han hade själv 1684 ansökt om tjänsten. 1687 diskuterades resan till Sverige, varför han begärde den inestående lönen som respengar. 600 daler kopparmynt utbetalades 1689 7/3 till brodern Elias Wolker mot fullmakt. Han insatte pengarna i banken 15/10. W. har i två år hindrat akademien som sagt nej till en annan kompetent sökande.⁴⁰⁵

Svea Hovrätt beslöt att akademien kunde anklaga W. om han kunde bindas vid tjänsten. Då inget kontrakt förelåg och den enda handlingen var W:s ansökan om tjänsten beslöt konsistoriet i maj 1690 att överlämna avgörandet till kanslern.⁴⁰⁶

⁴⁰¹ Uakp 1686 2/6 § 11.

⁴⁰² Uakp 1688 13/6 § 10.

⁴⁰³ Uakp 1687 2/11 § 6.

⁴⁰⁴ Uakp 1689 6/11 § 4.

⁴⁰⁵ Registratur: UUA(I) B I b:7 p. 420–421.

⁴⁰⁶ Registratur UUA(I) B I a:3 p. 207f.

Det snöpliga slutet blev att konsistoriet (med kanslern närvarande) konstaterade att W. förhindrat anställningen av en dansmästare som så väl behövdes. Pengarna var borta men förlusten var ej så stor, eftersom W:s undervisning ej varit så god. Kanslern lovade söka engagera en dansmästare som varit avsedd för Dorpat.⁴⁰⁷

W. avled 1709. Sjärlaringning skedde i Storkyrkan 27/5 och jordsättning den 29/5.

Litteratur: H.Schück, Från det forna Upsala, s. 189.

B 2.12 HONORÉ BOIT

Akademiens dansmästare november 1691 till december 1695. Honoré Boit erbjöd sig i augusti 1691 att bli dansmästare och akademien skrev i september till kanslern och rekommenderade honom. Positivt svar kom omgående från kanslern, som tog för givet att man förvissat sig om hans kompetens. I konsistoriet intygade professorerna Stiernberg och Goeding att B. ”är färdig i sin konst”. Han skulle kallas och få besked om lönen.⁴⁰⁸ H. lovade att komma med det snaraste. I samma sammanträde avslog konsistoriet *Herman Illers* supplik att få undervisa interimsvi. Boits moder Madeleine hade nämligen meddelat sin ankomst till 28/10.⁴⁰⁹

I november 1691 hade B. tillträtt tjänsten. På förfrågan i konsistoriet om han tagit del av staten, förklarade han sig nöjd. Han önskades lycka och förmanades att uppvakta flitigt.⁴¹⁰ I december erhöll han tillsammans med språkmästaren och fäktmästaren herr Axenhielms bänk i domkyrkan.⁴¹¹

B. hade vägrat att uppvakta unge greve Wrede och andra och kallades därför till konsistoriet. Där förklarade han att han gärna skulle göra det om han får samma inkomst som vid undervisningen hemma. Där kan han samtidigt uppvakta 8-10 personer som betalar 1 dukat/månad. Prof Lagerlöf lovade laga så att greve Wrede samlade några adelssöner på samma timma. H. lovade då att gå till dem.⁴¹²

⁴⁰⁷ Uakp 1691 14/2.

⁴⁰⁸ Uakp 1691 16/9.

⁴⁰⁹ Uakp 1691 14/10.

⁴¹⁰ Uakp 1691 18/11.

⁴¹¹ Udrp 1691 8/12 § 1.

⁴¹² Uakp 1691 18/12.

Löneutbetalningar enligt stat 300 daler silvermynt = 900 daler kopparmynt, från 1692 kvitterat av B. omväxlande med hans mor (på franska och svenska).⁴¹³

Under våren 1692 förde organistänkan Catharina Gulicksdtr Swinefot process mot B. och hans mor som tingat bostad hos henne för 200 daler kopparmynt men sedan ej velat flytta in. För deras skull hade hon tvingats säga nej till studenter som ville hyra gården (se del 1, s. 340). I juni begärde B. husrum enligt förordning men fick till svar att eftersom major Gerdes innehade rummen så kunde konsistoriet ej befatta sig därmed.⁴¹⁴

Den ogifte B. antastade kvinnor. I november 1694 anmäldes våldtäkt eller försök till våldtäkt mot en piga och målet förvisades till akademiska konsistoriet. Han förde ett utsvävande leverne varigenom ungdomen kunde förledas, hette det i ett brev till kanslern i januari 1695. Därför ville man bli kvitt honom.⁴¹⁵ Begäran upprepades i september och godkändes då. Beslutet upplästes i konsistoriet den 2/10 med tillstånd att sätta någon annan i hans ställe. Kanslern föreslog *Johan Collmar*. B. inkallades 5/12 till konsistoriet och uppmanades söka sig annan anställning.⁴¹⁶

Lönen Mikaeli 1695 till jan 1696 (halvt år) på 75 daler silvermynt kvitterades av modern i juli 1696. Hon krävde lön från Mikaeli till kommande påsk eftersom B. anträtt tjänsten under hösten. Detta godkändes av akademien. Samtidigt anmälde prof Spole sin fordran i B:s lön för hushyran.⁴¹⁷ Det var uppenbarligen i hans hus B. och hans mor hade bott. När modern i juni 1696 begärde likvidation av resten av sonens lön begärde hon tillgift av räntan, på grund av missväxt, av det hemman hon brukat. Konsistoriet beslöt att kontraktet skulle följas och det övriga fick man återkomma till.⁴¹⁸

⁴¹³ UUA(II)G I a:55 resp G I b:55.

⁴¹⁴ Uakp 16927/9 § 6.

⁴¹⁵ Registratur UUA(I) B I a.3 p. 565f.

⁴¹⁶ Uakp 1695 5/12.

⁴¹⁷ Uakp 1696 7/3.

⁴¹⁸ Uakp 1696 22/6.

B 2.13 JOHAN/JEAN COLMAR(T)

Dansmästare vid akademien från september 1696 till 1698 då han efterträddes av Johan Rodde (B 2.14). Därefter var han dansmästare i Lund. Död i Karlskrona i augusti 1704. Gift 1698 m *Anna Maria Bröms* i hennes andra äktenskap, tidigare g m amiralitetsläkaren Johan Rothman.⁴¹⁹

Universitetskansler Bengt Oxenstierna föreslog C som ”berömmes att wara een god dantzmästare, föruthan andra wackra qualiteter, som han skall hafwa”. Han rekommenderade någon att tala med honom i Stockholm.⁴²⁰

C. var villig men begärde fri bostad åtminstone i början samt respengar till Sverige. Respengar fanns tillgängliga men det fanns inga lediga logementen på kungsstallet. De var upptagna av major Gerdes och fäktmästare Brask.⁴²¹ Efter staten utbetalades för tredje kvartalet 1696 225 daler silvermynt, och för 1697 300 daler kvitterat 21/11 av ”Jean Colmart”.

I augusti 1697 meddelade kanslern att *Carl Gottfrid Gejer* med stort beröm för sin skicklighet sökte dansmästartjänsten och han förhörde sig om C. sagt upp sin tjänst.⁴²² I september svarade akademien att C. i somras rest bort och sades vara i Karlskrona, men han hade ej sagt upp sin tjänst. C. reste iväg då det skulle vara föga att göra under landssorgen efter Karl XI.⁴²³

C. meddelade i brev 1698 13/1 att kanslern anförtrott honom ”thess små fröknar på några wekor til Distingen til information” så han skulle ta upp undervisningen igen. Men i mars sade C. upp sig i och med utgången av vårterminen. Nu kunde kanslern föreslå Gejer eller annan som efterträdare.

C. kvitterade lönen för ½ år 150 daler den 4/4 1698. I november begärde han testimonium för sin tjänst, vilket beviljades av konsistoriet.⁴²⁴

C. förekommer i universitetets mantals- och bakugnslängder 1696 och 1697 (ogift, njuter andras tillredning), 1698 (gift).

C. tog istället tjänst som dansmästare vid Lunds universitet, en post som stått vakant. Han stannade endast två år i Lund, varunder han, förutom sin officiella post som dansmästare, även tjänstgjorde som språkmästare. Här publicerade han år 1700 – samma år som han tog avsked som dansmästare – boken *L'école pour rire*, dedicerad till Ulrik Gyldenstolpe.

1704 efterlyste hustrun sin man som rymt.

⁴¹⁹ Anbytarforum [Bröms] läst 2021-04-14.

⁴²⁰ 1695 29/11 Orig. UUA(I) E I b:3 nr 225.

⁴²¹ Uakp 1696 7/3 § 2.

⁴²² 1697 23/8 Orig. UUA(I) E I b:3 nr 268.

⁴²³ 1697 28/9 Registratur UUA(I) B I a:4 p 28f.

⁴²⁴ Uakp 1698 7/5 § 10; 10/11 § 4.

Herman Iller bifogade kopia av kungl rådet Carl Gustaf Wrangels rekommendation när han åter sökte tjänsten i Uppsala i april 1698. Ärendet vidarebefordrades till kanslern.⁴²⁵

Pierre Verdier (se del 1, B 7.3) och C. utfärdade 8/5 1698 intyg om *Johan Roddes* kapacitet som dansmästare (se del 1, s. 370).⁴²⁶ Detta ledde till att kanslern överlät ärendet till konsistoriet. Exercitiestaten med 300 daler i lön vardera till fransk språkmästare, fäktmästare och dansmästare utfärdades ånyo 1699 av K Maj:t.⁴²⁷

Litteratur: H. Schück, Från det forna Upsala, s. 192.

B 2.14 JOHAN RODDE

Härkomst okänd.⁴²⁸ Dansmästare vid akademien 1698 12/7. Död 1712 18/4. Gift 1) senast september 1704 m *Anna NN*; 2) senast oktober 1706 m *Margareta Rommel*, dtr till räntmästaren Berge Rommel. Barn: 1) 1705 18/5 döptes *Margareta (Greta Stina)*; 1706 5/3 jordsattes dödfött barn [även modern död, i barnsäng?]; 2) 1707 föddes 15/6 och döptes 17/6 R:s och Margareta Rommels dtr *Gunilla Lucretia*; 1708 12/12 dp *Catharina Johanna*; f 1710 24/9, dp 27/9 *Wendla Sophia*; 1711 8/8 begravdes en *son* på norra sidan om kyrkan.⁴²⁹

I maj 1698 sökte R. tjänsten som dansmästare. Sedan Pierre Verdier (B 7.3) och Johan Colmar utfärdat intyg om hans kapacitet som dansmästare (se del 1, s. 370)⁴³⁰ vidarebefordrade konsistoriet ärendet till kanslern. Den 12 juli utställdes k fullmakt för R. med lön enligt staten, 300 daler silvermynt. Första utbetalningen skedde 1699. Konsistoriet påminte i september om exercitiemästarnas ansökan om befrielse från mantals- och bakugnspengar. 1710 kunde endast halva lönen utbetalas på grund av att akademiens spannmål in-drogs för militära ändamål. Resten, 75 daler utbetalades 1717 till änkan.

⁴²⁵ Uakp 1698 6/4 § 3.

⁴²⁶ Uakp 1698 18/5 § 9.

⁴²⁷ UUA(I) E I a:3 f 27; Annerstedt, Bihang III nr 18.

⁴²⁸ I Kalmar fanns politieborgmästaren Jonas Rodde som var far till den Johannes Johannis Rodde, Calm som inskrevs i UM 1673 15/12 och som disputerade i Åbo, prästvigdes och blev krigspräst m.m. Se Olsson Hm 3:240f. Rodde är ett familjenamn som är knutet till Kalmar.

⁴²⁹ Upps domk förs F a:1.

⁴³⁰ Uakp 1698 18/5 § 9.

I november 1701 besvärade sig Rodde över att ”studiosi Tellerstedt och [Johannes] Groth (B 1.410) taga sig före att lära andra dantza”.⁴³¹ Detta blev början till en lång konflikt med Diedrich Tellerstedt (B 1.369), vilken trots alla myndigheters försök att förbjuda honom undervisa varade till hans död 1710.

Att danselever undervisades i grupp framgår av ett klagomål i maj 1706 då stud George Friedrich Körner (UM 1700, Siles) besvärade sig att exercitiemästarna tar 1 dukat/månad av varje deltagare. Konsistoriet kunde ej ingripa eftersom ingenting stadgades därom i K Maj:t specialförordning.⁴³² En annan elev som undervisats 3 månader 1709 var Antonius Spalding (UM 1701, Norcop).⁴³³

1701 var R. bland faddrarna för mag Bengt Collins son Niels,⁴³⁴ för vaktmästare Sven Lutters dtr Chierstin 1/10 1704, för Anders Biörks dtr Annika 1709 26/1.⁴³⁵

I mars 1703 krävde magistraten i Falun att R. inställde sig för att undergå kyrkoplikt enligt kämnärsrättens dom för sitt lägersmål med Elisabeth Larsdtr. Han skulle godvilligt inställa sig meddelade konsistorium och landshövdingen.⁴³⁶

På grund av slagsmål mellan Gudmund Pilos änka Catharina Viono och R. och hans hustru Anna föll dom i kämnärsrätten 1709 6/4. Båda parterna apellerade.⁴³⁷

R. begravdes 1712 i domkyrkan på stora gången framför predikstolen i svärfadern, räntmästare Berge Rommels grav.⁴³⁸ Han jordsattes av dr. Lars Molin.⁴³⁹ För klockorna, gravöppning och bårklädet betalades enl räkningen 1712 7/5 52:22 daler kopparmynt.

Nådårsdansmästare 1712–13 var *Joachim Hindrich Suhl*. Han var bland de sökande 1728 till tjänsten efter Peter Malpart.⁴⁴⁰

Änkan *Margareta Rommel* begravdes i april 1746 i sin färs, Berge Rommels grav på stora gången i domkyrkan. För gravöppning, bårkläde, klockor och litet kläde betalades den stora summan 92 daler kopparmynt enl kyrkvärdsräkning 1746 15/4.⁴⁴¹

⁴³¹ Uakp 1701 20/11 § 2.

⁴³² Uakp 1706 5/5 § 7.

⁴³³ Stud Samuel Lindbergers konkursbo 1710 6, 7/3. UUA(I) F IX:1.

⁴³⁴ 1701 18/10 ULA Uppsala C a:1.

⁴³⁵ Upps domk förs C a:2.

⁴³⁶ ULA Upps länsstyr, Landskansliet [D III C 3].

⁴³⁷ Upps stadsark (II) A I:8.

⁴³⁸ Bengtsson, Uppsala domkyrka. 6, Gravminnen Gravhäll nr 91.

⁴³⁹ Upps domk förs F a:1.

⁴⁴⁰ Uakp 1728 21/12 § 10.

⁴⁴¹ Upps domk dep 55 häfte (VI).

Om döttrarna lämnar arkivalierna följande upplysningar: *Margareta Christina (Greta Stina)* inlöste 1718 10/4 stolrum nr 9 på stora gången i domkyrkan. Hon fanns bland faddrarna 1726 14/4 för notarien Sylvester Biuggs son Friedrich och för Olof Stares och systemen Gundla Lucretias dtr Anna Margrethe 1728 31/12. Det lystes för *Gunilla Lucretia* och Olof Stare (B 1.508) i Jumkils kyrka 1727 4/4 men vigseln ägde rum i Uppsala 4/4, officiant mag. E. Boje. Det lystes även i Jumkil för *Catharina Johanna* och auskultanten Petrus Bröms med vigsel i Uppsala 1729 17/4.

Rum i exercitiehuset. Språkmästaren Daunetz klagade i november 1701 på köld i bostaden i exercitiehuset. Man beslöt reparera de smärre rummen och R. kunde få de större som Daunetz nu innehade. Detta ledde till en långdragen konflikt mellan dem, i synnerhet med språkmästarens hustru, fransyskan Dornette du Bois. Hon ansåg sig ha rätt till en kammare i exercitiehuset, vilken av konsistoriet tilldelats R. i samband med rumsbytena. Hon dömdes till 40 mark böter för uppträde, skällsord och utkastning av möbler.⁴⁴² Efter långvarig process förliktes parterna i december 1704.

R. hade hyrt ett hus i staden för våren 1702 men i juni samma år ansökte han och apotekaren Siegfried Hartvig Voigtlander husrum i exercitiehuset. I september meddelade rektor att han tilldelat R. de rum som språkmästaren Daunetz innehaft på grund av dansundervisningens krav på större utrymme.⁴⁴³ 1714 bekräftades av konsistoriet att R. bodde 5 år i staden innan han flyttade in.⁴⁴⁴ Enligt akademisekreterare Billou rymde exercitiehuset undervisningssalar och i källaren bostäder. Även de som hyrt in sig i staden undervisade i salarna.⁴⁴⁵ Bostaden bestod enligt besiktning 1714 av sal, 2 små kamrar och ett litet kök med bakugn. Spisar fanns i kamrarna. R. hade låtit sätta in kakelugn i ena kammaren och dessutom avstängt en liten kammare mot köket samt avbalkat två rum med brädor på vinden som förvaringsutrymmen.⁴⁴⁶ Värdering av reparationerna uppgick till 418:24 daler kopparmynt.⁴⁴⁷ Beslöts att av underhållsmedlen utbetala 235:24 daler till änkan.⁴⁴⁸ Efterträdaren *Peter Malpart* krävde att få tillträde till rummen efter änkan och att ha dem i fortsättningen liksom företrädaren.

⁴⁴² Uakp (minus) 1702 8/10 § 3, 22/11 § 2; Uakp (majus) 22/11 § 7, (minus) 10/12 § 1.

⁴⁴³ Uakp 1702 20/9 § 12.

⁴⁴⁴ Klagomål av språkmästaren Papi Uakp 1714 11/10.

⁴⁴⁵ Annerstedt Bihang III nr 30.

⁴⁴⁶ Inspector aerarii J. Steuchius och räntmästare Berge Rommel (får till änkan).

⁴⁴⁷ 1714 16/10 UUA(I) E III a:13 p. 603f.

⁴⁴⁸ Uakp 1715 7/12 § 10.

R. tilltalades 1706 för ett fördärvat gårdskontor.⁴⁴⁹ Kansler Carl Piper hade nämligen samma år utfärdat förbud för exercitiemästarna att ha uthus för sina kreatur i stallet och ridhuset.

I maj 1708 klagade R. över golvet i exercitiehuset. De enkla brädorna var nu i sådant skick att han inte kunde sköta undervisningen. Akademien saknade dock pengar till reparation.⁴⁵⁰

Hushåll. I univ bakugnslängd 1698–1702 anges ”Dantzmästⁿ Rodde niuter andras tilredning”. Från 1703 hade R. pigan Magdalena Andersdtr. R. kom med på listan över de akademiska personer som förlorat hus och egendom i branden 1702. Enl K brev 1704 4/1 skulle de befrias från kontribution. R. preciserade ej sin begäran.⁴⁵¹ Från 1704 står hustrun med i mantalslängden och pigan hette Magdalena Hansdtr, för vilken R. fick kontribuera 2 daler silvermynt. Från 1705 hette pigan Margareta Ersdtr (Märta Eriksdtr). Pigorna avlöste sedan varandra.

R. bidrog 1710 med 18 daler kopparmynt i den ”frivilliga” kontributionen för kriget.⁴⁵²

1710 angavs R. ha husrum av akademien (i exercitiehuset), men inga rum att hyra ut. Han ägde då en peruk och 2 fontanger för vilka han fick skatta 3 daler silvermynt. Hans två pigor Annika Olsdtr och Karin Larsdtr hade årslön på 30 resp 20 daler kopparmynt. R. hade en utestående fordran på 1 000 daler silvermynt som han tänkt använda till byggnad på en avbränd tomt. I kontributionslängden 1711 anges dessutom att det finns fem eldstäder för vilka han fick betala 3:4 daler silvermynt. Samma år anklagades R:s amma Annika Larsdtr för lägersmål. 1712 fanns endast en piga, Catharina/Karin Ericksdtr. R. ägde en peruk och endast en fontang, och antalet eldstäder var fyra.

Änkan *Margareta Rommel* kvitterade 1712 16/11 andra halvårets dansmästarlön på 150 daler silvermynt⁴⁵³ och 30/8, 21/12 1713 nådårslönen för dansmästartjänsten 300 daler.⁴⁵⁴

I taxeringslängden 1712 Fjärdhundra och S:t Lars, Biskopen 16, dvs. exercitiehuset tillhörigt akademien, redovisas änkan med lösegendom 350 daler silvermynt och pigan Karin Ericksdtr med sedvanliga 10 daler. Änkan hade

⁴⁴⁹ Upps stadsark (II) A I:6 Kåp 1706 27/4.

⁴⁵⁰ Uakp 1708 30/5 § 5; 16/6 § 10.

⁴⁵¹ ULA Upps länsstyr, Landskansliet D II d:62 nr [15].

⁴⁵² Uakp 1710 13/8 § 1; Annerstedt, Bihang III nr 49.

⁴⁵³ UUA(II) G I b:75.

⁴⁵⁴ UUA(II) G I b:76.

en fordran på 3403 daler kopparmynt hos rådmän Swen Wendel i Gävle.⁴⁵⁵ Hon ursäktade sig för sina många barn och sitt svaga tillstånd när akademien skulle lämna förskott till kronan på 3 000 daler kopparmynt och begärde kontribution.⁴⁵⁶

I skattningslängden 1713 anges värdet på tomten kv. Trädgården nr 2 till 166 2/3 daler silvermynt, för bostaden betalades ej men väl för löseegendomen på 350 daler silvermynt. Fordran på Swen Wendel skulle beskattas av honom. 1715 har änkan löseegendom nedskrivits till 200 daler silvermynt och fordran hos Swen Wendel till 1903 daler kopparmynt.

I skattningsprotokollet 1716 anges änkan ha flyttat till sin fars hus Svartbäcksröten, Torget nr 5 med pigan Karin. Deras löseegendomar uppgavs till 150 resp 10 daler silvermynt.⁴⁵⁷ 1717 och 1718 utbetalades resterande lön för dansmästaren. Pigan Karin Ersdtr anges i tjänst från 1719 för att 1722 avlösas av Brita Jansdtr. 1723 anges pigan vara Annika Andersdtr (som 1715?) och en dotter, Margareta är myndig. 1724 heter pigan Karin Berg medan Karin Ersdtr åter tjänstgör 1725. 1726 finns två pigor: Brita Matsdtr och flickan Lena/Anna Pärsdtr.

Fastighet: R. köpte 1707 30/12 av salig rådmän Lars Olsson Unonius gården i kv. Trädgården nr 2 i S:t Lars för 800 daler kopparmynt. Den var avbränd med källare, tegel och sten och låg i hörnet av Drottninggatan och Nedre Slottsgatan ”i hörnet emoth Slättet och Professorens högtyrdige H:r Doctor Esbergz nest in till Professorens Sal. Her Doctor Skyttz [Schütz] och Slättfogdens Sal. Her Samuel Stens gårdar.”⁴⁵⁸ I taxeringslängden 1712 upp-tas den under änkan som ”Een afbränd obebygd egen tomt” till 166:21:8 daler silvermynt.⁴⁵⁹ 1715 taxerades den till 130 daler och 1716 till 120 daler silvermynt. 1718 var hus under byggnad.⁴⁶⁰

Litteratur: Herdin II:232; H. Schück, Från det forna Upsala, s. 193.

⁴⁵⁵ Upps stadsark (I) H III c:1.

⁴⁵⁶ Uakp 1712 9/8 § 1, 4.

⁴⁵⁷ Upps stadsark (I) H III c:2.

⁴⁵⁸ Dombok 1708 30/3. Även i Upps stadsark (I) A II b:1a.

⁴⁵⁹ Upps stadsark (I) H III c:1.

⁴⁶⁰ UUA(II) G I b:82 p 1235.

B 2.15 PETER (DE) MALPART

Härkomst okänd. I tjänst vid greve Carl Pipers hov. 1713 30/5 dansmästare vid universitetet efter Johan Rodde.⁴⁶¹ Död oktober 1728, begr 1/11 på kyrkogården. Ogift.

Grevinnan Stina Piper hade genom ärkebiskopen rekommenderat M. i Roddes ställe. Ingen hade något emot förslaget i juli 1712 bara M. ”wore i seder och skicklighet sådan som Consistorium önskade”.⁴⁶² Men ordinarie lön kunde ej ännu disponeras eftersom Roddes änka ännu ej njutit sitt nådår. De professorer som var i staden tyckte väl om honom när han presenterade sig och ville rekommendera honom, vilket skulle meddelas grevinnan Piper.⁴⁶³ I december meddelades universitetskansler Carl Piper att hans dansmästare blivit akademisk dansmästare efter Johan Rodde.⁴⁶⁴ Kungl senaten meddelade universitetet 1713 30/5 att Petter Malpart ”under Hs Kongl Mtz vidare Nådigste godtfinnande blir dansm. i sal. Roddes ställe”. På M:s fråga svarade konsistoriet att ankans nådår varar till hösten, varefter han skulle åtnjuta sin lön och att han måste vänta tills hennes rum blev tillgängliga.⁴⁶⁵ ”P. De Malpart” kontaktade rektor 13/8 1714 angående bostaden och ”une salle convenable pour mes exercices”.⁴⁶⁶ I september begärde han att univ betalade den hyra han var skyldig smeden Eric Berg, men han fick avslag. 1714 utgick lön à 300 daler silvermynt och 1715 betalade han avancemangsspenningar till biblioteket à 12 daler kopparmynt.

I oktober 1715 inrymdes M. i kungsstallet. Språkmästaren Antonio Papi protesterade mot detta.⁴⁶⁷ Konsistoriet svarade K Maj:t på detta 1718 med påpekande att M. behövde en danssal medan språkmästaren kunde reda sig med förhyrda rum i staden. Före M. hade dansmästarna Stigman, du Bois och Colmar rum på exercitiehuset.⁴⁶⁸

I maj 1715 kom klagomål att han var ”mycket trög” att betjäna akademiens anställdas barn i resp. hem och att han tog mer betalt än som varit vanligt.⁴⁶⁹ Kontakt togs med ärkebiskop M. Steuchius, som förmedlat anställningen, att

⁴⁶¹ Bemyndigande D VI:1 fol 211; Kontrakt UUA(I) E III a:23 Acta 1724.

⁴⁶² Uakp 1712 2/7 § 2.

⁴⁶³ Uakp 1712 27/8 § 1.

⁴⁶⁴ Registratur UUA(I) B I b:13 p. 44.

⁴⁶⁵ Uakp 1713 23/6 § 12.

⁴⁶⁶ 1718 15/4 Original UUA(I) E III a:13 p. 393f.

⁴⁶⁷ 1715 5/10 Original UUA(I) E III a:14 p. 739f.

⁴⁶⁸ Registratur UUA(I) B I a:5 p. 146–148.

⁴⁶⁹ Uakp 1718 7/5 § 1.

M. måste fullgöra sin plikt och skyldighet. Samtidigt påmindes om att exercitiemästarna borde tillhållas ”att här vid Academien til Ungdomens nytta, något publice göra” liksom vid främmande akademier.⁴⁷⁰ I oktober 1719 kom k resolution innebärande att exercitiemästarna 1 timma 2 dagar per vecka skulle undervisa de studenter som så önskade gratis.⁴⁷¹ M. valde att undervisa onsdagar och lördagar mellan 1 och 2 från februari 1720.⁴⁷² I december godkändes M:s förslag att 6 studenter skulle få gratis undervisning till jul, varefter han skulle anta 6 nya etc., begynnande med Stockholms, Upplands och Östgöta nationer. Nationsinspektorerne skulle namnge lämpliga studenter.⁴⁷³ I oktober 1721 begärde stud [Matthias Petri?] Sahlman [Ups] rekommendation att delta i M:s undervisning.⁴⁷⁴ 1724 klagade några studenter att ej ”få publice exercera sig” hos M. så många som ville. De påmindes om att några i taget av varje landskap skulle undervisas och inte alla som ville samtidigt.⁴⁷⁵ I oktober 1725 klagade M. på att det kom för många studenter till gratis undervisning. Han kunde ej ta emot fler än 6 stycken åt gången. Denna termin skulle de utses inom Västmanlands-Dala, Södermanlands och Västgöta nationer.⁴⁷⁶

Framlidne snickaren Auers hade fordran för fönsterkarmar till M:s rum på kungsstallet. Räntmästaren skulle betala till Roddes änka vad som återstod. I fortsättningen fick M. betala själv.⁴⁷⁷ M. begärde i september 1720 ersättning för en kakelugn han låtit sätta upp. Han fick dock avslag. Beslöts att till kanslern och K Maj:t anmäla svårigheterna att exercitiemästarna lät reparera i sina rum efter eget godtycke och sedan begärde betalning av räntkammaren. Samtidigt skulle rapporteras att M. vägrade att komma hem till professorernas döttrar för att undervisa.⁴⁷⁸ M. begärde 1720 ersättning för hushyra 1713 till september 1715. Han begärde att få samma ersättning som kollegan Antonio Papi fått, dvs. 120 daler kopparmynt och år. Konsistoriet avslag det, eftersom beslutet för Papi var personligt.⁴⁷⁹

⁴⁷⁰ 1718 7/6 § 8:2.

⁴⁷¹ 1719 3/10 Orig UUA(I) E I a:3 f 248v.

⁴⁷² Uakp 1720 3/2 § 10.

⁴⁷³ Uakp 1720 5/10 § 10.

⁴⁷⁴ Uakp 1721 21/10 § 5.

⁴⁷⁵ Uakp 1724 6/5 § 9.

⁴⁷⁶ Uakp 1725 16/10 § 3.

⁴⁷⁷ Uakp 1718 7/6 § 13.

⁴⁷⁸ Uakp 1720 3/9 § 9.

⁴⁷⁹ 1721 26/8 Orig UUA(I) E III a:20 f 587; Uakp 1721 23/8 § 2.

Vid tronskiftet avlade M. sin huldhetsed till K Maj:t 1719 18/7⁴⁸⁰ och den 21/11 avlade han sin ämbetsed till akademien.⁴⁸¹

I oktober 1720 hade exercitiehemanens räntor ännu ej inkommit varför exercitiemästarna ej fått sina assignationer, vilket de klagade över. De vände sig i november till kanslern med klagan då de fått vänta sex veckor, medan professorerna fått sin lön i rätt tid.⁴⁸²

Kansler Gustaf Cronhielm var närvarande vid konsistoriesammanträdet 1720 8/12 och biföll att exercitiemästarna själva skulle underhålla sina rum och lämna dem i gott skick till sina efterträdare. Han sanktionerade att M. med tjänliga medel skulle förpliktas att mot betalning undervisa professorsdötrarna i deras hem. Hans företrädare hade aldrig vägrat.⁴⁸³

När militär trupp skulle inkvarteras i Uppsala 1721 angav rektor Israel Neselius att officerarna skulle placeras hos professorerna etc. Manskap i grupper om 10 man skulle placeras på kungsstallet hos vardera exercitiemästaren.⁴⁸⁴

Under 1721 avhandlades ett mål angående en fordran på M. på 150 caroliner in specie. Mademoiselle Anne Tetu hade 1707 erhållit en obligation på detta belopp. M. dömdes att betala henne. I juli 1722 fordrade M. obligationen tillbaka eftersom han erlagt beloppet till henne.⁴⁸⁵

Det förevar mål mot M. av fördansaren *Jean DuBois* under 1724. Denne krävde kontrakt med M., vilket avvisades av honom med förklaringen att DuBois var lärgosse hos honom sedan 8 år, då han av barmhärtighet tagit sig an honom. Nu var Du Bois 21 år och hade avvikit från utbildningen hos M.

2°. När man räknar tilsammans hela den tiden, som Du Bois ute i staden med dantzande giordt min tjenst, belöper det sig knapt til ett, [än] mindre tre år. Ty årligen har han ej dantzat mer än fyra månader om året: der likwäl en lärgässe hela året igenom städze bör göra sin husbondes tjenst.

3°. Summan hwilken han förwärfwat med alt sitt dantzande är 225 Dr Kopp^m hwilken litet kan swara emmot 4000 D^r, som iag innom 8 år på honom [på]kåstadt.

4°. Emedan han mot min wilja och wetskap lupit utur min tjenst, ty beder iag han må beläggas med det straff, som åtskilliga Kongl förordningar om Swenska folk och legohjon af år 1664, 1686 och 1723 förmå.⁴⁸⁶

⁴⁸⁰ Uakp 1717 18/7 § 9.

⁴⁸¹ Uakp 1719 21/11 § 5.

⁴⁸² 1720 4/11 Kopia UUA(I) E III a:19 p. 1217–1220.

⁴⁸³ Uakp 1720 8/12

⁴⁸⁴ UUA(I) E III a:22 p. 429–432.

⁴⁸⁵ Uakp 1721 15/2 § 15, 14/6 § 9, 19/8 (minus) 1, 9/9 (majus) § 22, 19/12 7, 20/12 (domen) § 1; M:s brev på franska till rektor 1722 31/7 UUA(I) E III a:21 p 665; Uakp (majus) 31/7 § 8

⁴⁸⁶ Insinuerat i Consistorium majus 12 dec 1724. UUA(I) E III a:24 p. 43–44.

De förliktes den 30 april 1725. Du Bois fick återgå i lära under ytterligare tre år under samma villkor som förr.⁴⁸⁷

M. beklagade sig i inläga till konsistoriet 1724 6/6 att löjtnanten *N. Hoffman* tagit sig före att undervisa den studerande ungdomen i dansande och han begärde att det skulle förbjudas.⁴⁸⁸ Hoffman logerade hos borgaren Uppström. M. begärde att stud Wankif, Dylander, Liungman, Wennerdahl och J. Törner (B 1.478) skulle inkallas och att Hoffmans förtjänst skulle lämnas till hospitalet.⁴⁸⁹ På landshövdingens vägnar förbjöds han att undervisa i dans eftersom det aldrig funnits rätt för någon annan än akademins dansmästare att göra det.⁴⁹⁰ Samtidigt informerades kansler om att M. aldrig ville undervisa professorsdöttrarna i deras hem utan begärde att de skulle komma till honom. Dessutom att han tog 15 daler i månaden per elev.⁴⁹¹ M. tackade i oktober 1724 för resolution på suppliken. Hoffman hade ej åttlytt förbudet så M. anhöll om ett nytt förbud. M. utfäste sig att informera dem som önskar undervisning, såväl i exercitiesalen (manliga) som i hemmen (fruntimbren).⁴⁹²

Kanslern hade i februari 1728 erfarit att akademiska dansmästaren skulle vara så avsigkommen att han ej tillbörligen kunde betjäna ungdomen i dans. Fanns det förslag om underhåll till honom om någon annan skulle förordnas?⁴⁹³ Inför konsistoriet medgav M. att han varit sjuk men sade sig nu vara frisk nog att undervisa. Han lovade att skaffa vikarie, helst svensk.⁴⁹⁴ Den 9 oktober godkände M. på grund av sin vacklande hälsa att en vikarie utsågs, Carl Fredrik Ristell i Stockholm eller någon annan. Undervisningen skulle ske i danssalen i M:s närvaro. M. skulle behålla bostaden och lönen (900 daler kopparmynt) och ställföreträdaren få avgifterna upp till 900 daler. Eventuellt överskott skulle de dela lika, eventuellt underskott skulle bäras helt av vikarien.⁴⁹⁵ *Johan Hiort* som i november 1728 sökte tjänsten som dansmästare förklarade att han skött tjänsten över ett år under M:s sjukdom. Han hade haft förmånen att undervisa de flesta av de förnämsta barnen i Uppsala.⁴⁹⁶

⁴⁸⁷ UUA(I) E III a:24 p. 551.

⁴⁸⁸ UUA(I) E III a:23 p. 835–836.

⁴⁸⁹ Uakp 1724 29/6 § 16.

⁴⁹⁰ 1724 6/7 Kopia UUA(I) E III a:23 p. 1353.

⁴⁹¹ Uakp 1724 6/6 § 15.

⁴⁹² 1724 okt. Kopia UUA(I) E III a:23 p. 1351.

⁴⁹³ Uakp 1728 16/2 § 2.

⁴⁹⁴ Uakp 1728 9/3 § 1.

⁴⁹⁵ Uakp 1728 9/10.

⁴⁹⁶ 1728 9/11. Orig UUA(I) E III a:27 p. 1033f.

I oktober avled M. Eftersom han var katolik begravdes han på södra sidan av kyrkogården utan klockor och jordfästning efter kh prof Djurbergs beslut.⁴⁹⁷

Dödsbo: Rektor meddelade i konsistoriet 30/10 1728 att så snart han fått underrättelse om M:s död hade han låtit försegla dennes rum i exercitiehuset och sedan föranstaltat en inventering. Det beslöts att kosta på begravningen det nödvändiga och sedan hålla auktion, varefter tillgodohavandet skulle stå över år och dag enligt lag med hänsyn till eventuella arvingar i Frankrike. In-tecknades fru Catharina Wagners hyreskontrakt på en trädgård i staden som slöts 1725 29/11 med M.⁴⁹⁸

För konsistoriet presenterades en förteckning på M:s kvarlåtenskap och skulder. Skräddaren Erik Hööks fordran på kläder till M. måste verifieras. Beslöts auktionera ut kvarlåtenskapen.⁴⁹⁹ Skräddaren skulle få de begärda 144 daler kopparmynt mot revers. Det framgick att Höök gift sig med M:s hushållerska och att även hon hade ersättning att fordra. Det inlevererades fem at- tester samt förteckning på de kläder skräddaren sytt åt M.⁵⁰⁰

Jean DuBois inkom till konsistoriet med fordran på 250 daler kopparmynt utgörande hans del av drickspengar som deponerats hos M. Sådana hade han fått av dem han undervisat i dans den tid han var fördansare hos M. Språkmäs- taren Papi var hans vittne. Han remitterades till consistorium minus att bevisa sin fordran.⁵⁰¹ Du Bois begärde en fullmäktig för M:s sterbhus så att han skulle kunna tilltala denne för sin fordran. Rektor krävde först skälen för denna for- ran.⁵⁰²

Bouppteckningen som attesterades av Arvid Arrhenius och Carl Gustav Fre- diani bestod av 161 nr + böcker + kontanter, bland annat.⁵⁰³

140 ”en viol med foder”

141 ”en liten Stäck=Viol.”

 ”en fransysk Dantzbok” 4:o

 ”en dantzbok 2:ne tom:” 12:o

⁴⁹⁷ Upps domk förs E a:1.

⁴⁹⁸ Uakp (majus) 1728 30/10; UUA(I) E III a:27 p. 1167f.

⁴⁹⁹ Uakp 1728 4/12.

⁵⁰⁰ Uakp 1729 5/2, 15/2; Attester i original E III a:28 p. 81–93.

⁵⁰¹ Uakp 1728 9/12 § 3.

⁵⁰² Uakp 1729 5/2, 15/2, 28/3.

⁵⁰³ Kopia E III a:29 p. 895-898, 907–909.

Faktor Johan Höjer redovisade den ingående behållningen 1 180:25 ½ daler kopparmynt, utgående saldo 263:13½ daler. Verifikationer fanns på sterbhusets betalade skulder.⁵⁰⁴

I *auktionsförteckningen*⁵⁰⁵ över M:s lösegendom uppgående till 1 086:8½ daler kopparmynt fanns samma uppgifter som i bouppteckningen samt köpare och pris (I 4.120).

133	”en Viol med foder	[Daniel?] Åkerstedt”	126:- d kmt
134	”en liten StockViol	[Gustaf] Rudbeck”	2:4
139	”en liten skriflåda	Deboe”[Jean DuBois]	1:16
	”1 fransysk dantzBok	Deboe”	3:2
	”1 dantzbok i 2ne tomer”		

Några nr bland husgeråd och möbler köptes av bland andra Anders Zellbells änka [Helena Byrelia] och av H. C. Engelhardt. Engelhardt köpte

1 liten köttgaffel	0:24 d kmt
1 säng med paulun	8:26 d kmt

Hushåll: Av taxeringslängder, mantalslängder, kontributionslängder, bakugnslängder och andra typer av beskattning framgår att hushållet från 1713 bestod av M. och pigan Karin [Catarina Du Bois, dtr till Claes Du Bois] boende hos smedsåldermannen Erich Berg i Svartbäckroten, Rådhuset nr 1. M:s lösegendom uppgick till 200 daler silvermynt och pigans till gängse 10 daler. Hennes lön uppgick till 30 daler kopparmynt.⁵⁰⁶

Från 1716 var de boende fritt i S:t Lars, Biskopen 16, dvs exercitiehuset.⁵⁰⁷ M. bar värja och brukade tobak enligt längd 1717 rörande avgift för mindre nödvändiga varor.⁵⁰⁸

Från 1720 hade M. även drängen Jean Du Bois⁵⁰⁹ som från 1724 benämndes ”fördantzaren”⁵¹⁰ och från 1721 ännu en piga, Iana Du Bois, som därefter blev ensam piga med lönen 10 daler silvermynt.

1721 framgår av en tvist att M. hyrde en trädgård av handelsmannen Carl Merthen.⁵¹¹ Samma år besvärade sig språkmästaren Papi över att M. byggt sitt hemlighus och vänt öppningen mot hans tomt.⁵¹²

⁵⁰⁴ E III a:29 p. 905, 911–925.

⁵⁰⁵ Kopia E III a:29 p. 899–904.

⁵⁰⁶ ULA, Upps stadsark(I) H Ia:1 (VII); UUA(I) G I b:78 p. 1250.

⁵⁰⁷ ULA, Upps stadsark(I) H III c:2; UUA(II) G I b:81 p. 1296.

⁵⁰⁸ G I b:81 p. 1305.

⁵⁰⁹ G I b:84 p. 1267.

⁵¹⁰ Mantalslängd akademien 1724 30/3, UUA(II) G I b:88 p. 1496.

⁵¹¹ ULA, Upps stadsark (I) F II:11.

⁵¹² Uakp 1721 31/8, 2/9.

1725 hade M. två nya pigor: Catarina Krak och Marina Ersdtr Moberg, året därpå hade den förstnämnda slutat och fördansaren Jean Du Bois var tillbaka.

Litteratur: H. Schück, Från det forna Upsala, s. 193f.

B 2.16 CARL FREDRIK RISTELL

Född 1711. Son till hovdansmästare Israel Ristell. Dansmästare vid akademien 1729 31/1. Död 1787. Gift med *Charlotta Catharina Smedberg*. Sonen *Nils* efterträdde honom.

Efter Peter Malparts död i oktober 1728 anmälde sig många sökande till tjänst-en som dansmästare vid akademien.

Joachim Hindrich Suhl, danslärare i Västervik med intyg därifrån och från Stockholms magistrat med tillstånd att undervisa i dans. Han tjänstgjorde som dansmästare vid akademien nådåret efter Rodde 1712–13.

Jean Du Bois, tidigare fördansare hos Malpart.

Johan Hiort, före detta löjtnant, tjänstgjorde som vikarie under Malparts sista år.

Nicolas Couturier

Jean Fredric Weideman

Carl Fredrik Ristell, som till en början fick uppehålla tjänsten till jul som Malparts vikarie. I januari 1729 utnämndes han till dansmästare.⁵¹³ Han hänvisade vid ansökan till den undervisning han sedan barnsben erhållit av fadern. Han hade fått visa prov på sin konst för kanslern med flera höga herrar.⁵¹⁴

Besiktningssprotokoll rörande dansmästarens rum i exercitiehuset visade mindre brister och kunde tas i bruk av honom i april 1730.

R. fick 1760 tillstånd att undervisa i engelska, 1764 i tyska och begärde 1772 att också få undervisa i franska, vilket avslogs.

I kyrkvärdsräkning 1743 betalades för ”Dansmästar H Ristrels lilla barn” 1:16 daler kopparmynt.⁵¹⁵

R. efterträdde 1773 19/10 av sin son Nils.

Litteratur: H. Schück, Från det forna Upsala, s. 206; Taube, s. 4

⁵¹³ Uakp 1729 1/2 § 3 uppläsning av kanslerns brev 1729 15/1; Uakp 15/2 fullmakt 1729 31/1.

⁵¹⁴ 1728 9/11 till rektor och konsistorium. Orig UUA(I) E III a:27 p. 1045–47.

⁵¹⁵ Upps domk dep 55 häfte (VI).

B 3. Uppsala stads musiker

B 3.1 LARS TRUMSLAGARE

Härkomst okänd. I stadens tjänst. 1662 utbetalades 316 daler kopparmynt enligt Uppsala stads räkenskaper.

B 4. Klockare i Uppsala

B 4.1–6 se del 1, s. 352f.

B 4.7 ERICH SIMSSON

Klockare vid Heliga Trefaldighet i Uppsala ca 1664. Död där 1671 före 11/7. Gift 1667 29/1 i Uppsala m *Beata Sigfridsdtr* (omgift 1672 juni i Uppsala m Olof Månsson). Kända barn: *Margareta*, dp 1667;¹ *Eleonora*.²

Uppgifter från E:s tjänsteutövning saknas. Däremot tycks han ha utvecklat aktiviteter, som satt spår i domböckerna. 1667 anklagades han av akademi-sekreteraren Johan Hadorph för intrång i ett fähus i den så kallade Åkersgården vid Övre slottsgatan.³ Två år senare köpte E. ett hus av murmästaren Mårten Johansson.⁴ Våren 1670 var han kärande rörande ett slagsmål, som hade börjat med en lustighet om en buckla i klockarens hatt.⁵ I mars 1671 blev E. krävd på 18 daler kopparmynt i hushyra.⁶ medan han själv försökte få ut gamla skulder på tillsammans 17 daler av en vaktdräng och en hovslagare under akademien.⁷ I maj var ett av E. pantsatt tennfat bland utbuden på rådstugan,⁸ och den 11 juli nämns för första gången hans änka.⁹ Med tanke på att hon säkert inte gifte om sig före sorgeårets utgång, är det sannolikt att E. avled i maj/juni 1671. Efterträdaren Erich Hansson (B 4.8) tycks ha fått tjänsten följande år.

¹ ULA, Hel Tref L III:1. - Om en tänkbar Olof Månsson, se Herdin 1, s. 96.

² Uråp 1706 24/10: ”Det bewilliades lieutenantens i Stade Iohan Holmbergz hustru Eleonora Lindelia, sal. Bondkyrkieläckarens Erich Simssons dotter, att få settia sig neder här i staden öfwer wintern och lära barn sy, med förmaning att hålla sig stilla, ährligen och wehl.”.

³ Ukäp 1667 12/11, 15/11, 19/11, 22/11 o 26/11, RA, Svea hovrätt, Härads- m fl rätters domb, Upps län 17. - Om Akers prästgård el Akersgården, se Herdin Bygge 1, s. 106 o 2, s. 44-47.

⁴ Uråp 1669 7/6 - 28/6.

⁵ Ukäp 1670 29/3.

⁶ Ukäp 1671 3/3.

⁷ Uakp 1671 11/3 (minus) § 7 o 9.

⁸ Uråp 1671 24/5-29/5.

⁹ Ukäp 1671 11/7.

På mantalslängden 1667 är E. antecknad för två vuxna personer och de båda följande åren för tre.¹⁰ Episoden om fähuset tyder på att han hade kreatur förmodligen också häst. 1673 uppträdde änkans nye man Olof Månsson som hennes ombud i ett mål om en sådan.¹¹

BK

B 4.8 ERICH HANSSON

Född ca 1636, klockare vid Heliga Trefaldighet i Uppsala 1672, begr där 1700 30/1. Gift m *N.N.* Kända barn: *N.N.* dp 1672 14/10;¹² *Malin*.¹³

Notisen om E:s begravning nämner att han tjänstgjort ”ärligen och troligen” i 25 år och att han vid sin bortgång var 64 år gammal.¹⁴ Han krävde 1675 tillsammans med en kamrat lön för timmermansarbete, vilket förmodligen var hans borgerliga födkrok.¹⁵ På 1680 års mantalslängd är han upptagen tillsammans med sin hustru.¹⁶ E. efterträddes av Johan Håkansson Klöderman (B 4.11).

BK

B 4.9 SVEN PERSSON WAHLBERG

Uppsala domkapitels pedell, 1692 30/5 domkyrkoklockare i Uppsala. Död 1694. Gift m *Margareta Jönsdtr.* Barn (posthumt): *Petrus*, dp 1694 28/7.¹⁷

Redan några månader efter den gamle domkyrkoklockaren Samuel Johanssons (B 4.3) död gav ärkebiskop Svebilius på våren 1691 en skriftlig rekommendation för domkapitelspedellen W. att bli dennes efterträdare.¹⁸ Studenten Petrus Tibelius anmälde också sitt intresse för tjänsten.¹⁹ Frågan fick dock vila, säkert därför att Samuels änka satt kvar under nådåret. I december 1692 nämndes de båda sökandena i domkyrkorådet, där man ansåg att änkan måste försörjas.²⁰ Samtidigt uppvaktade W. på rådstugan med en rekommendation

¹⁰ KA, Länsräk, Upps 1 1667 p 2612, 1668 p 2225 o 1669 p. 2047.

¹¹ Ukäp 1673 27/6.

¹² Hel Tref L III:l.

¹³ Hon gifte sig 1696 17/11 m borgaren Johan Ersson Örn, Hel Tref G :1.

¹⁴ Hel Tref C:l

¹⁵ RA, Svea hovrätt, Härads- m fl rätters domb, Upps län 29.

¹⁶ KA, Länsräk, Upps län 1680 p. 2528.

¹⁷ Upps domkförs C a:1.

¹⁸ Udrp 1691 7/4 § 1.

¹⁹ Uakp 1691 22/4 § 8.

²⁰ Udrp 1691 7/12 § 17.

av ärkebiskopen.²¹ Det talades visserligen redan 1692 24/2 om att ”Sven Persson klockare” skulle användas som kontrollant vid det stora orgelbygget, men först följande månad yttrade sig de båda societeterna i klockarefrågan. Båda accepterade W., men borgarna ansåg att han skulle konservera änkan, som bara hade ett barn och var ung och väl bibehållen.²² Den 13 maj diskuterade domkyrkorådet den nye klockarens lön, antecknade hans borgensmän och tog fram inventariet.²³ Den 30 maj 1692 tog W. slutligen formellt emot tjänsten och alla de dyrbarheter i domkyrkan som han skulle ha ansvaret för.²⁴

Frågan om konserveringen, som inte blev av, visar att W. var ogift ännu i maj 1692. Hustrun nämns endast i notisen om den posthume sonens dop. Den är också den enda antydning om att W. sannolikt dog under första halvåret 1694.

Ett tyvärr odaterat protokoll samma år redogör för en framstöt från W. om några ekonomiska förmåner, som enligt hans mening hörde till tjänsten. Det gällde dels en åker, som klockaren Samuel Johansson (B 4.3, se del 1, s. 353) dock disponerat som en personlig förmån, dels avkastningen på ca 15 daler kopparmynt årligen av den fond på 50 riksdaler, vilken donerats för Sturegravens underhåll. Denna ränta skulle W. få, och man lovade honom även en rekommendation till landshövdingen i åkerfrågan.²⁵

W:s efterträdare både som domkapitelspedell och som domkyrkoklockare blev Samuel Jonsson Gladberg (B 4.10).

BK

B 4.10 SAMUEL JONSSON GLADBERG

Domkyrkoklockare och domkapitelspedell 1694 efter Sven Persson Wahberg (B 4.9). Död december 1710.²⁶ Gift.

Vid utredandet av orgeltramparen Nils Olssons hustru Anna som var piga hos Christian Zellinger och deras dödfödda barn vittnade G. att Anna ”war liksom Zellingers hemliga Råd, och at ingen mer än hon, slapp in till honom, när han låg”.²⁷

²¹ Uråp 1691 22/12.

²² Uakp 1692 9/3 o Uråp 1692 14/30.

²³ Udrp 1692 13/5 § 2, 12 o 13.

²⁴ Udrp 1692 30/5 § 4, 5, 6, 16 o 17, se äv Udkp 1692 15/6 § 3.

²⁵ Udrp 1694 odat § 5 o 7. - Närmaste prot 1693 23/12 resp 1694 24/12.

²⁶ Ringåldermannen Erich Ersson Åkerman kvitterade 1710 21/12 2:8 d kmt enligt beslut i Udrp 1710 19/12.

²⁷ Uakp 1702 3/12 § 10.

G. lämnade tillsammans med andra skriftlig borgen för Johan Håkansson Klöderman (B 4.11) att bli klockare i Bondkyrkan. Han råkade i slutet av 1708 i slagsmål tillsammans med Klöderman med borgaren Johan Wass under ett av de moralvårdande uppdrag som kunde åvila en klockare. Målet om detta blev en följetong som varade i de båda klockarnas återstående livstid.

1710 kallades orgelbyggaren Risberg tillsammans med snickaren Johan Weber att vittna i ett mål, där G. och Klöderman var inblandade.²⁸ Risbergs hustru bar då samma slags "bindmyssa" som bland andra klockaren G:s hustru.²⁹ Både Risberg och G. hade då haft domkyrkan som sin arbetsplats något som främjade privat samvaro mellan familjerna. Hela Risbergs familj dog samma år i pesten och sannolikt även G.

Begravningsverser av "Sörjande Granne" till Anna Christina Fritzsche som dog den 21 oktober 1694 under mannen, orgelbyggaren Hans Henrich Cahmans bortovaro.

B 4.11 JOHAN HÅKANSSON KLÖDERMAN

Klockare vid Heliga Trefaldighet i Uppsala 1700. Död där 1710, begr 28/8 på Bondkyrkogården. Gift 1) m *Maria Schaefer*, begr 1705 28/8 i Bondkyrkan;³⁰ 2) 1706 22/9 i Uppsala m *Christina Johansdtr Hellman*.³¹ Kända barn:³² 1) *Zacharias*, dp 1702 23/8, klockare vid Heliga Trefaldighet 1727 1/5; *Anna*, dp 1704. – 2) *Sara*, dp 1707 24/12; *Maria*, dp 1709 20/9, begr 1710 10/5; *Johannes* (posthum), dp 1711 24/3.

I begravningsnotisen nämns att K. troget tjänat församlingen som klockare i 10 1/2 år.³³ Detta torde innebära att han började tjänstgöra under nådåret efter företrädaren Erich Hansson (B 4.8), som begravdes 1700 30/1. Först 1701 9/1 blev K. officiellt antagen. Han hade då blivit anmäld för domkapitlet av kaplanen, som ansåg att K. inte kunde sjunga och därför var omöjlig som klockare. Han fick omgående visa upp sin sångförmåga inför sittande

²⁸ Ukäp 1710 24/5, 3/6 o 12/7.

²⁹ Kontributionslängd rör peruker, fontanger etc 1710, ULA, Upps rådhusrätt & magistr H III c:l.

³⁰ ULA, Hel Tref F:1.

³¹ ULA, Hel Tref C:1. - ULA, Upps domkförs E:1, som redov lysningarna, anger 23/9 som vigselfdag.

³² Födelsedata för första kullen i ULA., Hel Tref C:1 - Begrnotisen om Maria i ULA, Hel Tref F:1.

³³ ULA, hel Tref F:1.

konsistorium, som konstaterade att han hade en vacker och lämplig röst. Han måste dock lova att gå till domkyrkokantorn Erich Sohme (B 1.250) för att få hjälp med en påbättring av kunskaperna i *musica choralis*. Eftersom K. samtidigt kunde visa upp en skriftlig borgen av ärkebiskop Svebilius dotter Anna Maria Adlerberg³⁴ och domkyrkoklockaren Samuel J. Gladberg (B 4.13), fick han försäkran om klockaretjänsten.

Från K:s tjänstetid är uppgifterna få. Han fick 1704 tillåtelse att bygga "en stuga" över den kvarstående källaren på en avbränd tomt tillhörig Bondkyrkan.³⁵ I slutet av 1700 råkade K. tillsammans med kollegan Gladberg i slagsmål med borgaren Johan Wass under ett av de moralvårdande uppdrag som kunde åvila en klockare. Målet om detta blev en följetong, som varade i de båda klockarnas återstående livstid. Det visade sig efter K:s död, att han var redovisningsskyldig till Bondkyrkan för ett icke angivet belopp. Änkan fick därför avslag på en begäran att erhålla den i socknen insamlade återstoden av mannens klockaremåla. Däremot ansåg domkapitlet det vara självklart att hon skulle ha sitt nådår, "allenast hon lönar honom, som omedelbart församlingen med sång och öfrige en kläckares opwachtning betjänar".³⁶

K:s första hustru var möjligen syster till domkyrkoklockaren Nils Jons-son Schaefer. Den andra hustrun hade troligtvis någon anknytning till rådmannen Daniel Qvist, eftersom denne höll bröllopet. Han anlät då Christian Zellinger (B 2.9) för musiken.³⁷ K. bodde sannolikt på en bondkyrkotomt i kvarteret Ubbo. 1706 ingick en ko i hushållet.³⁸

BK

B 4.12 HANS STABERG

Klockare vid Heliga Trefaldighet i Uppsala 1710. Död där 1725, begr 25/3. Gift m *Catharina (Caisa) Dahlman* (omgift 1727 22/10 med efterträdaren Zacharias Johansson Klöderman³⁹). Kända barn:⁴⁰ *Hans d.y.*, dp 1711 1/8, begr 1712 6/4; *Cath-rina*, dp 1712 10/12; *Christina*, dp 1713 22/10; *Anna*, f

34 Änka efter Johan Olderman, d 1697 som teol prof o kh i Danmark. Kanske K. tidigare varit i familjens tjänst.

35 Udrp 1704 20/7 § 3.

36 Udkp 1711 2/11 § 5.

37 För spelningen fick Zellinger befrielse fr räntan på ett lån mot silverpant, som han tagit av rådm Qvist, Uråp 1718 30/1.

38 Bland beviljade avkortningar på 1706 års boskapslängd 8 öre smt för K., som endast haft en ko istället för påförda två, Uråp 1707 30/10.

39 ULA, Hel Tref E:1.

40 Dopnotiserna i ULA, Hel Tref C:2 o uppgifterna om begr i F:1.

1715 22/1, dp 24/1, begr 1715 3/4; *Brita*, begr 1716 14/9; *Andreas*, f 1717 31/10, dp 2/11; *Hans*, dp 1719 sept, begr 1721 24/6.

Vid S:s begravning noterades att han varit klockare i 15 år och att han i enlighet med kyrkoordningen fick fri begravning.⁴¹ Efterträdaren, som konserverade änkan, var son till tjänsteinnehavaren närmast före S. (se B 4.10).

BK

B 4.13 ZACHARIAS JOHANSSON KLÖDERMAN

Född i Uppsala 1702, dp 23/8 som son till klockaren vid Heliga Trefaldighet Johan Håkansson Klöderman och hans hustru i första giftet Maria Schæder. Klockare vid H. Trefaldighet 1727 1/5. Gift 1727 22/10 m *Catharina (Caisa) Dahlman* änka efter företrädaren Hans Staberg (B 4.11). Fadern bodde sannolikt på en bondkyrkotomt i kvarteret Ubbo sedan 1704.

K. uppehöll några månader tjänsten som kantor i domkyrka och skola efter Laurentius Kullmans (B 1.515) död 1725 och erhöll därför som betalning Bondkyrko socken (30 daler kopparmynt).

⁴¹ ULA, Hel Tref E:1.

B 5. I Uppsala bofasta folkliga spelmän, sångare och regementsmusiker

B 5.1–2 se del 1, s. 366f.

B 5.3 OLAUS JOHANNIS ZELLINGER

Döpt 1658 19/6 Uppsala, son till domkyrkoorganisten Johannes Caspari Zellinger (del 1, B 2.4) i hans andra äktenskap med Catharina Gulicksdotter Swinefot (1630–1713). Spelman. Ogift. Äldre bror till *Christian Zellinger* (B 2.9).

Bröderna hade kontroverser med informatorn Andreas Andreæ Triberg (B 1.256) som i december 1672 anmäldes av domkyrkoorganisten för att han slagit Olaus så hårt att han förlorat hörseln på ena örat. Vid rättegången framgick att Triberg brukade väcka pojkarna genom att kasta skor på dem och att han mot Olaus även haft en stor kvast som tillhygge (se del 1, s. 341).

Grundläggande musikutbildning måste ha lämnats av fadern, som var organist och lutenist.

1675 var Olaus inblandad i en grassation tillsammans med apotekarsonen Petrus Gottfried den yngre (B 1.281) då man bland annat spelat på torget. Gottfried sades haft en fiol i handen då han skulle följa Olaus hem (I 4.55).¹

Alla spår saknas av Olaus sedan han 1680 14/2 kvitterat en post av nådärslönen efter fadern.²

B 5.4 ERICH BÖRIESSON TÖRNGREN

Skalmejblåsare 1684 vid Upplands regemente, furir 1696 16/6 vid det ”6te Compag. Sigtuna.”³ Gift senast början av juli 1690 med *Barbro Ersdtr.*

Fadern var akademiträdgårdsmästare.⁴ T. förekommer 1688 i kämnärsrättsprotokollet, därför att han tillsammans med kollegerna Noach Johansson Upmarck, Johan och T. blåst för rustmästaren Johan Rudbeck, som anklagades

¹ Uakp 1675 14/4 § 3.

² UUA(II) G I b:42.

³ KrA Militiekontoret Avlöningslistor 1696 SE/KrA/000, ALL 1696.

⁴ Borgmästare Lohrman till landsh Hoghusen 1700 19/1. Upps länsstyrelse, Landskontoret, rött nr 935.

för bråk utanför stud Andreas Orostanders (B 1.346) bostad (I 4.77).⁵ 1690 hade han tillsammans med två andra skalmejblåsare hämtats att blåsa för graserande studenter.⁶ Samma år hade Erich tillsammans med Noach Johansson Upmarck kallats av Lucas Hallpapp att i förväg gå till Leijmans källare och fått en carolin i betalning. På natten hade de spelat och druckit och sedan på begäran av Wilhelmus Vricht spelat utanför räntmästare Stigzelius gård.⁷

Han och hustrun Barbro finns antecknade 4. E Tref samma år i domkyrkans kommuniionslista samt 1691 (3 ggr).

I mars 1692 var gatubräk på förbjuden tid då studenten Johannes Utterklou med flera anlitat *Lars Erichsson Sahlbäck* och T. att blåsa på Bengt Erssons källare och att han haft dem att spela och tralla vid sal. Dr Stigzelius hus. Senare hade man dansat och skrikat i Bredgränden.⁸

T. anmäldes 1700 3/1 kl 6 e.m. gått drucken på gatan med dragen värja och överfallit akademi-cursor Höstman med flera. Dagen därpå hade han mött Höstman och överfallit honom med okvädingsord.⁹

På begäran beviljades skalmejblåsarna ”Erich Sallbeck” [= Erich Sabel eller Lars Sahlbäck?], Carl Ollson [Granqvist] och Gustaf Öhrn” i januari 1700 attest på att de inte haft något att göra med de excesser som begåtts i Uppsala.

T. var furir och ej som rector Aurivillius uppgivit skalmejblåsare.¹⁰

I februari skrev borgmästare Lohrman till landshövding Hoghusen att furi-ren eller skalmejblåsaren T. som narrat hästen och släden av bonden i Tierp ej återfunnits. Han verkade ha tagit värvning som 3-männingsryttare i Västmanland.¹¹

B 5.5 NOACH JOHANSSON UPMARCK

Skalmejblåsare vid Upplands regemente 1684.¹² ”Noach Johanss. Upmarck död in December 1693 lämnat Hustru och Barn efter sig uthi stor fattigdom. I stellet då strax avancerat Trumbslagaren under Bähling Compagnie Erich Sabbel (B 5.9)”¹³

⁵ Hel Tref D II;1 18 e. Tref.; Ukäp 1688 23/11, 7/12.

⁶ Dombok 1690 19/2.

⁷ Uakp 1690 24/9, 1/10.

⁸ Ukäp 1692 22/3, 12/4, 19/4, Uakp (minus) 1692 23/3.

⁹ Rektor Erik Aurivillius till landshövdingen 1700 9/1. Upps länsstyr, landskansliet [D III c 3].

¹⁰ Dombok 1700 24/1.

¹¹ 1701 5/2, 18/3 Uppsala länsstyr, Landskontoret rött nr 936.

¹² Generalmönsterrulla 1684.

¹³ Avlöningslistor 1699.

1688 finns U. i kämnärsrättsprotokollet, därför att han tillsammans med kollegerna Lars Erichsson Sahlbäck (B 5.6), Johan och Erich Böriesson Törngren (B 5.4) blåst för rustmästaren Johan Rudbeck, som anklagades för bråk utanför stud Andreas Orostanders (B 1.346) bostad (I 4.77).¹⁴ 1690 hade han tillsammans med Lars Erichsson Sahlbäck och Erich Törngren hämtats att blåsa för studenter vid en måltid på Bengt Erssons källare och sedan hade de grasserat utanför Dr. Stigzelius och prof. Schütz hus.¹⁵ Tillsammans med kollegan Johan Hansson anklagades han för att slagit en gesäll 3:e dag påsk.¹⁶ Samma år hade U. tillsammans med Erich Törngren kallats av Lucas Hallpapp att i förväg gå till Leijmans källare och fått en carolin. På natten hade de spelat och druckit och sedan på begäran av Wilhelmus Vricht spelat utanför räntmästaren Stigzelius gård.¹⁷

Tillsammans med kollegan Lars Sahlbäck anklagades U. för slagsmål och sårsmål i februari 1691.¹⁸

Pingstdagen 1691 återfinns han på domkyrkans kommuniionslista.¹⁹

I oktober 1692 hade U. blåst för baron [Broor] Rålamb (UM 1683) och var på hemväg. Då hade han blåst ”wijd Segerroternas [bröderna Sigeroth UM 1684] fönster”.²⁰

Enligt K brev 1692 20/10 skulle skalmejblåsarna vara inbegripna i förordningen ”till Still- och Roligheetens avhållande där å orten”. Detta meddelades landshövding Gyllenborg och överste Wrangel, vars regementsstab de tillhörde.²¹ Skalmejblåsarna var kallade för delgivning i november 1692, men två var i Stockholm och en var sjuk så endast U. var tillstädes. Han lovade att meddela sina kamrater.²²

¹⁴ Ukäp 1688 23/11, 7/12.

¹⁵ Dombok 1690 19/2–26/2.

¹⁶ Dombok 1690 24/4, 28/4.

¹⁷ Uakp 1690 24/9, 1/10.

¹⁸ Ukäp 1691 27/2, 3/3, 6/3. RA, Svea Hovrätt, Upps län 52.

¹⁹ ULA Upps domk förs D II:1.

²⁰ Uakp 1692 8/10 § 2.

²¹ Överste Georg Johan Wrangel var chef för Upplands regemente till fot från 1685 ”genom döden afgången d. 14 maj 1698” Armens lönelistor 1698. Vänligt meddelande av Ann-Marie Nilsson 2020–06–08.

²² Upps länsstyrelse, Landskansliet D I:21 nr 87; dito A II a:20 nov nr 5; dombok 1692 12/11, 14/11.

B 5.6 LARS ERICHSSON SAHLBÄCK

Skalmejblåsare vid Upplands regemente 1684, senare fältväbel. ”Bortkommen wed Grodno den 14 Jan. 1706”.²³ Gift med *Anna Maria Schneider*.

”Lars Ehrson Skalmejblåsare” är nämnd i kommunionslängden för Helga Trefaldighet 1688 18. e Tref²⁴ och tillsammans med hustrun 4.e dag pingst 1689.

Tillsammans med kollegan Noach Johansson Upmarck (B 5.5), Johan och Erich Böriesson Törngren (B 5.4) blåste han för rustmästaren Johan Rudbeck, vilken anklagades för bråk utanför stud. Andreas Orostanders (B 1.346) bostad (I 4.77). I februari 1690 hämtades han att med två andra skalmejblåsare blåsa för grasserande studenter.²⁵

Tillsammans med kollegan Noach Johansson Upmarck anklagades S. för slagsmål och sårsmål i februari 1691.²⁶ I mars 1692 var gatubräk på förbjuden tid då studenten Johannes Utterklou med flera anlita S. och Erich Böriesson Törngren (B 5.3) att blåsa på Bengt Ers’ källare och att han haft dem att spela och tralla vid sal. Dr Stigzelius hus. Senare hade man *dansat* och skrikit i Bredgränden.²⁷

Hustrun ansökte i september 1708 att få hålla disk och koka för studenter samt att härför behålla de rum hon hyrt i Dr Liungs gård. Borgmästare Lohrman skulle ha förbjudit henne detta. Magistraten påpekade bland annat att medan hon bodde i Brogården, hade det alltid förekommit *dans* och ölförsäljning långt in på nätterna.²⁸

Landshövdingen remitterade 1711 2/11 hustruns supplik om mannens lön till regementsskrivaren Johan Törneros.²⁹

Hushåll enligt mantalslängd för staden i Fjärdingen S:t Lars rote 1698 ”i Schalmeijblåsarens gård; Susanna” 1 j[ungfru]³⁰

1709 ”Skalmeiblåss Lars [S]ahlbeck” 1 soldathustru, ingen man

²³ KrA Avlöningslistor 1707 SE/KrA/000, ALL 1707.

²⁴ ULA Hel Tref D II:1.

²⁵ Dombok 1690 19/2–26/2.

²⁶ Ukäp 1691 27/2, 3/3, 6/3. RA, Svea Hovrätt, Upps län 52.

²⁷ Ukäp 1692 22/3, 12/4, 19/4, Uakp (minus) 1692 23/3.

²⁸ Dombok 1708 5/9.

²⁹ Upps länsstyr, Landskansliet A II a:56.

³⁰ Upps länsstyr, Landskont vol 463.

B 5.7 JOHANNA CHRISTINA RUDBECK

Född i Uppsala. Dotter till professor Olaus Rudbeck (B 1.146) och Wendela Lohrman. Död ca 1715. Gift i Uppsala 1679 m *Andreas Goeding*, sedermera domprost i Växjö.

Sångerska som vid större högtider framträdde tillsammans med fadern, systemen Wendela (B 5.8) och Petrus Nobelius (B 1.351).

Olaus Rudbeck och döttrarna medverkade vid jubelfesten i Uppsala domkyrka 1693 till hundraårsminnet av Uppsala möte: ”För, [före och] efter predikan och ad communionem höll Doctor Olof Rudbeck med twänne stycken sina Döttrar en härlig musik (I 2.23)”.³¹

Från högtiden i domkyrkan med anledning av Karl XII:s kröning 1698 3/3 skrev stud Johannes Björling (B 1.415) till sina föräldrar att ett av musikinslagen – för violer och 4 röster – sjöngs av Rudbeck, hans döttrar och måg, häradshövding Nobelius. Det följde på koralen ”Herren vår Gud vare tig blid” framförd av församlingen samt två instämmande orgelverk (I 2.25).³²

Johanna Christina förekommer som sångerska på tavlan där Rudbeck musicerar med familjen (se B 1.146 och denna volyms omslag).

I juli 1711 skedde *bouppteckning* efter fadern. Boet 1 477:21 daler kopparmynt ärvdes av domprostinnan Johanna Christina Rudbeck i Växjö, sönerna Olof Rudbeck den yngre och Gustaf Rudbeck samt mågen Petrus Nobelius barn.³³

B 5.8 WENDELA RUDBECK

Född 1668/69 i Uppsala. Dotter till professor Olaus Rudbeck (B 1.146) och Wendela Lohrman. Faderns medhjälpare som tecknare. Död 1710 [i pesten?] 28/6 jordsatt i domkyrkan.³⁴ Gift 1696 16/1 m *Petrus Nobelius* (B 1.351).³⁵ Barn: se denne.

Sångerska som vid större högtider framträdde tillsammans med fadern, systemen Johanna Christina (B 5.7) och maken.

Olaus Rudbeck och döttrarna medverkade vid jubelfesten i Uppsala domkyrka 1693 till hundraårsminnet av Uppsala möte (I 2.23).³⁶

³¹ Ecclesiastique Samlingar (1788) nr 21, s. 49; nr 64, s. 206–13.

³² UUB N 1045 f 168-169. Annerstedt, Bihang III nr 9.

³³ ULA Upps stadsarkiv (I) F I:6 1711 3/7 .

³⁴ ULA Upps domk förs F a:1.

³⁵ Br av Myrtillus (sv vers).

³⁶ Ecclesiastique Samlingar (1788) nr 21, s. 49; nr 64, s. 206–13.

Från högtiden i domkyrkan 1698 3/3 med anledning av Karl XII:s kröning året innan sjöngs ett av musikinslagen – för violer och 4 röster – av Rudbeck, hans döttrar och måg, härardshövding Nobelius. (I 2.25).³⁷

Wendela förekommer som sångerska på tavlan där Rudbeck musicerar med familjen (se B 1.146).

Hon medverkade med akvarellerade blomsterteckningar i Rudbecks *Campus Elysii*.

Litteratur: Sv konstnärslexikon 4, s. 550.

B 5.9 ERICH SABEL

Trumslagare i Bälinge kompani, Upplands regemente, avancerade till skalmejblåsare (dulcian) från 1694? i regementsstab. Son till N.N. och hustru Britta Andersdtr. Deltog i Stora nordiska kriget från 1701. Tillfångata- gen vid Poltava 1709. Uppförd på den fångne kaptenen Fehrmans lista 10/3 1711.³⁸ Därefter saknas spår. Gift senast 1695 m *Elsa Arvidsdtr Wernberg* (skild 1708, begr 1712 29/3). Barn: *Brita* dp 1696 28/1; *Ingrid* dp 1697 15/6; *Brita* dp 1698 18/10; *Elsa* dp 1700 16/3; *Christina* dp 1701 8/8.

Som en av trumslagarna för marknadens pålysning 1693 och 1694 erhöll han av staden 1 daler kopparmynt.³⁹ S. krävdes i juli 1696 på resterande be- talning för en häst.⁴⁰

Han anklagades i februari 1697 att tillsammans med kollegan Gustaf Öhr (B 5.10) två gånger ha spelat på gatan efter den föreskrivna tiden.⁴¹ Även kolle- gorna Lars Sabel och Carl Olsson Granqvist nämns (I 4.87).⁴²

I accisrättsprotokollet av 6/9 1698 redogörs för hur Pähr Pährsson i Stock- holm köpt 1 ¼ tunna malt åt S., som denne ”accijsat” 29/7 och Pähr fört i kvarnen. Då S. fick veta att accisbesökaren beslagtagit malten, därför att allt var i en säck – det var endast tillåtet att ha högst 1 tunna malt i säcken – ville S. ej befatta sig med saken.⁴³

³⁷ UUB N 1045 f 168-169. Annerstedt, Bihang III nr 9.

³⁸ SE/KrA/0009/A/G IV b/62 (1711).

³⁹ Dombok 1693 11/2, 1694 31/1.

⁴⁰ Ukäp 1696 24/7.

⁴¹ Dombok 1700 18/1, 22/1. Kungl förbud av 1690 8/9 för utskänkning av starka drycker efter kl 9 e.m. och att studenter under tiden mitten av aug – mitten av april ej får finnas på gator, källare eller krogar efter kl 10 e.m.

⁴² Ukäp 1697 5/2.

⁴³ Upps stadsarkiv (III) A I.1.

På begäran beviljades skalmejblåsarna ”Erich Sallbeck [= Erich Sabel eller Lars Sahlbäck?], Carl Ollson och Gustaf Öhrn” i januari 1700 attest att visa överste Wrangel, hos vilken de var anställda, att de inte haft något att göra med de excesser som begåtts i Uppsala.⁴⁴

S. bad om hjälp av borgmästare Lohrman i brev från Kalitz 12 april 1705 på grund av hustruns horsmål och affärer.⁴⁵ Han var sedan fyra år i främmande land och bad borgmästaren om hjälp att rädda sin egendom. Han vägrade att återta hustrun och fritog sig från hennes skulder. Svågern, kämnär Anders Wernberg, bror till hans hustru Elsa, uppgav sig ha att fordra av henne 150 daler kopparmynt förutom för tomten [vid Islandet] som han före branden haft av staden och betalt tomtöre för och som hon fått bygga hus på. Den uppbjöds 1709 (se nedan)⁴⁶. S. hade under bortovaron ej begärt ett öre av sin lön från löningsbonden på neder Hällby, Litslena sn.

Bland lösöre i Elsa Sabels hus inom förseglade dörrar fanns 1705 ”En gammal dulsian utan rörer”⁴⁷ som rimligtvis tillhört hennes man (I 4.101).

Tullskrivaren Anders Corall såsom ombud för S. uppvisade brev från honom från Kalitz 1705 22/4, Warsawa 1705 25/11, Wittenberg 1707 2/7 och 1708 7/4 och gjorde förfrågan i domkapitlet om S. kunde bli skild från sin otrogna hustru.⁴⁸

Skalmejblåsaren Carl Granqvists hustru Anna Andersdtr Sabel redogjorde för att hon året efter branden, dvs. 1703, tagit 80 daler av S:s löningsbonde för vidarebefordran till Elsa Wernbergs broder kämnären Anders Wernberg.⁴⁹ Skalmejblåsaren fick uppenbarligen sin lön från ett hemman. Vid slutuppgörelsen vittnade Anna att en gång S:s ”löningsbonde från neder Hällby i Litslena Socken kom och ville leverera 82 daler till sig eftersom [hennes syster] Elsa inte var hemma”.⁵⁰

Hustrun *Elsa Arvidsdotter Wernberg*, gift senast 1695, skild 1708. Hennes kamp att överleva som ensamstående kvinna och försörjare genom marknadshandel ger inblick i ett liv fullt av motgångar. Genom den rikliga dokumentationen kan här tecknas ett kvinnoporträtt som komplement till alla manliga biografier.

⁴⁴ Dombok 1700 24/1.

⁴⁵ 1705 12/4. Upps stadsarkiv (I) F II:5.

⁴⁶ Dombok 1709 1/9.

⁴⁷ 1705 2/5 Upps stadsarkiv (I) F I:4.

⁴⁸ Udkp 1706 24/10 § 4.

⁴⁹ Dombok 1708 11/7.

⁵⁰ Dombok 1711 19/4.

Elsa hade syskonen Malin och Anders Wernberg. Hon förekommer titt som tätt i rättegångshandlingar både innan och under mannens bortovaro i kriget. Hon har uppenbarligen sökt sin inkomst genom försäljning på torg och marknader. På många sätt har hon sökt kringgå praxis men blivit bötfälld för det. Det fanns ibland anledning för henne att ge svar på tal. I september 1695 dömdes hon för användning av skällsordet ”Gavottan”⁵¹ och hon blev åter dömd för skällsord i maj 1700.⁵²

Bagarna Ferdinand Zellbell och Boman besvärade sig över intrång genom brödförsäljning i mars 1697. Elsa sade sig ej ha sålt något bröd. Hon visste ej om hennes man sålt något.⁵³ Denne hade ej sålt bröd i staden annat än under regementsmötet, då han gjort byte mot ett par strumpor.

Stud Laurentius Bergstedt hade överfallit Elsa och två andra hustrur. S. kom senare till platsen. Bergstedt frikändes 20/2 1701 i S:s närvaro.⁵⁴ I mars 1701 tvistade Elsa och mannens syster, Carl Granqvists hustru Anna Andersdtr Sabel om en piga.⁵⁵

Skalmejblåsarna gifte sig med kollegornas systrar vilket stärkte banden emellan dem.

Skalmejblåsarna (fetsstil) gifte sig med kollegornas systrar

		Gustaf Öhr
	Carl Granqvist	Kerstin Olofsdtr Granqvist
Erich Sabel	Anna Andersdtr Sabel	
Elsa Arvidsdtr Wernberg	Malin Wernberg	Anders Wernberg kämnär
	Lars Wettersten	

Elsa anmäldes 1704 10/2 av rådman Ubman för okvädingsord och olydnad på torget. Det gällde var någonstans hennes månglerske-skrinda med påbyggt stånd skulle få stå.⁵⁶ Den 11/5 var uppbud 1. gången av de panter som tagits av henne för böter därför på 13:16 daler kopparmynt, 3. gången 18/5. De bestod av en liten kopparkittel, två nya tennstakar med plåtar och ett nytt tennstop.⁵⁷

⁵¹ Ukäp 1695 10/9.

⁵² Ukäp 1700 15/5.

⁵³ Accisrättsprot 1697 12/3.

⁵⁴ Ukäp 1701 6/2 § 3.

⁵⁵ Dombok 1701 30/3.

⁵⁶ Dombok 1704 11/2.

⁵⁷ Upps stadsark (I) A II b:1a p. 60.

Elsa och Brita Matsdtr Lind hade i juli 1704 vid marknaden i Älvkarleby förhindrats sälja sitt ”nålkram”.⁵⁸ Efter supplik till landshövdingen återfick de sitt beslagtagna gods.⁵⁹ Landshövdingen fann det skäligt att fiskalen Johan Tunwaldh erhöll 18 daler kopparmynt för besväret. Beslagtagna panter uppbjöds tre gånger i april 1706.⁶⁰

I november 1704 anhöll hon i supplik till landshövdingen att bli skattlagd efter förmåga och sedan fritt ”få bruka liten handel”. En västgöte [väl västgötaknalle] sökte i oktober 1705 i betalning 12 daler kopparmynt av Elsa för två bordtäckan eller att få dem tillbaka.⁶¹ Handelsmannen i Gävle, Claes Schröder, inprotokollerade Elsa Sabels obligation 1706 25/10 på 160:27 ½ daler kopparmynt.⁶²

Flera gånger under mannens bortovaro blev Elsa anklagad för hor. Hon födde en son i Hudiksvall 18. dag jul 1705 [dvs. i jan] och angav murargesäl-len Anders Dillner som far. Hon misstänktes dock ha nämnt denne i stället för Didrich Tellerstedt (B 1.369), som begärde som vittnen skalmejbåsarhust-rurna Anna Andersdtr Sabel och Kerstin Olofsdtr Granqvist. Tellerstedt av-lade ed och frikändes 29/5 1705.⁶³ Barnet dog och begravdes i Hel Trefaldig-het 14/11 1705.⁶⁴

Borgmästare Lohrman rapporterade till ärkebiskopen i maj 1705 angående hustru Malin Wernbergs klagomål på sin man Lars Wettersten, som höll till hos hennes syster Elsa Wernberg ”legat där många nätter, far hennes ärenden, och inte som en ärlig man stannar hemma hos sin hustru och barn”. Där fram-förde han också att Elsa friat Anders Dillner och påstått att Diedrich Teller-stedt övertalat henne att utpeka denne.⁶⁵

Elsa anklagades i juni 1705 för hor med knappmakaren Jonas Hol. Vittnen var Carl Granqvists hustru Anna Andersdtr Sabel och Gustaf Öhrs hustru Ker-stin Olofsdtr Granqvist.⁶⁶ Hol frikändes av hovrätten i januari 1707.⁶⁷ Men Elsa dömdes 1707 17/5 av rådhusrätten i Uppsala för enkelt hor till 80 daler silvermynt och stod uppenbar skrift och kyrkoplikt i domkyrkan i juni. Hennes egendom värderades till 216:22 daler kopparmynt. Hon skulle dock uppnå

⁵⁸ Upps länsstyr, Landskontoret, rött nr 937.

⁵⁹ Dombok 1704 14/11.

⁶⁰ Dombok 1705 13/12; 1706 2/4–14/4.

⁶¹ Dombok 1705 16/10.

⁶² Dombok 1708 6/6.

⁶³ Dombok 1705 29/5.

⁶⁴ Hel Tref F:1.

⁶⁵ Upps domkap E V: 142:1. 1705 4/5.

⁶⁶ Dombok 1705 5/6.

⁶⁷ Dombok 1706 12/11; Upps länsstyr Landskansliet D II d:66 nr 1 1707 28/1.

summan 80 daler silvermynt innan hon slapp ut ur arresten.⁶⁸ I domboken anges uppbud 3 gånger i februari 1708 av de panter som tagits.⁶⁹ Kaplanen Lars Lingzelius lät i juli 1708 uppbjuda Elsas saker pantsatta hos honom för 11 caroliner: 2 tennfat, 6 tenntallrikar, 1 tennskål och 1 ”vådtröja”.⁷⁰

Elsa anklagades för gräl på midsommarmarknaden i Älvkarleby 1707 med Erik Isakssons hustru Barbro Berntsdtr. Borgaren Pehr Ånmans hustru Catharina Stenia anklagade Elsa som 3.dag påsk 1708 skall ha överfallit henne med hårdtag och skällsord.⁷¹

1709 begärde Elsas kreditorer betalning av hennes befintliga egendom. Hennes hus i Vårfruroteln vid Islandet byggt efter branden på brodern, kämnär Anders Wernbergs tomt värderades i närvaro av S:s ombud Andreas Corall. Gården uppbjöds 3 gånger.⁷² I december inlade kreditorerna sina räkningar. Elsas före detta mans mor, hustru Brita Andersdtr, krävde att inga utbetalningar skulle ske förrän Elsa redovisat mannens lön som uppburits ”innan hon försåg sig med horeri”.⁷³

Rådman och kämnär Jochom Axberg. Räkning på Elsa Sabel 1709 8/12

Inteckningsräkning 1705 8/2	162:18 d kmt
Intresse [ränta] 1704 till Mikaeli 1709 = 5 år	40:20
Diverse småposter	23:20

Elsa tillhörde de många i Sverige som drabbades av pesten. I oktober 1711 meddelades landshövdingen av borgmästare och råd i Enköping att hon åtskilliga gånger rest till staden för att i ett smittat hus ta hand om något arv.⁷⁴ Om detta påverkat hennes död kan ej avgöras. På något sätt har hon drunknat i Fyrisån. I domboken 1712 9/4 redogörs för hur en kvinna för två dagar sedan flutit upp med vattnet på vallen vid Ultuna ladugård. Hon identifierades som Elsa Sabel. Rannsakingen utmynnade i en förklaring att Elsa ej kunde anses som självspilling, varför hon kunde tas upp av ärligt folk – och inte av skarp-rättaren – och begravas på kyrkogården. Hovrätten fastställde domen 11/4 ”så

⁶⁸ Dombok 1707 17/5, 20/5; Kyrkopliktslängd 1707 16/6. Upps domkyrkoförs G:1

⁶⁹ Även i Upps stadsarkiv (I) A II b;1a.

⁷⁰ Dombok 1708 1/7.

⁷¹ Ukäp 1708 10/4; infann sig ej 5/6.

⁷² Dombok 1708 11/7, 1709 21/7, 26/7–16/8.

⁷³ Dombok 1709 8/12.

⁷⁴ Dombok 1711 2/10.

att Elsa Sabels döda kropp må av hennes anhöriga upptagas och hanteras samt sedan i stillhet och utan ceremonier begravas på kyrkogården ”⁷⁵

Fastigheter och hushåll

Det är fråga om två fastigheter: den i Svartbäcken kv S:t Per och i Vårfruroten vid Islandet, där Elsa byggt hus på broderns tomt.

1) Mantalslängd i Svartbäckstrotten [S:t Per]: 1695–1700 man, hustru, pigorna Merite,⁷⁶ Karin, Brita

I bakugnstaxeringslängd taxeras 0:10 daler silvermynt 1697, 1698

1700 skalmejblåsare Sabels hustru

[1701 skalmejblåsaren drog ut i kriget]

1703 hustru Elsa Werenberg

1704 skalmejblåsare Sabels hustru Elsa

Tjänstehjonslängd

1710 Elsa Sabel 6 d kmt

1711 d:o 3 d kmt

2) I längder för Vårfruroten [Islandet] 1700–1702 uppförs pigan Brita som sedan kom till skalmejblåsaren Carl Granqvist.⁷⁷ Från 1705 till 1711 synes Elsas syster Malin Wernberg varit inneboende

Mantalsuppgifter för Erik Sabels fru i Vårfruroten

1702 pigan Brita, en soldat [hyresgäst]

1704 ej i staden

1705 1 soldathustru

1706 6/3 ”Elsa Sabel, ibidem [systemen] Hust: Maria [Malin] Wernberg inhyses”⁷⁸

1707 restlängd Vårfruroten Elsa Wernberg 2:8 d kmt

1708 d:o 1 person

1708 tjänstehjonslängd Vårfruroten 3 d kmt

1709 ”Kånan Elssa Sabel”, 1 inhyses

1710 Elsa Sabel, 1 inhyses

1711 Elsa Sabel. 1 soldathustru [Malin Wernberg?]. ”Är en före detta skalmejblåsares hustru”

⁷⁵ Upps länsstyr, Landskansliet D II d:76 nr 18.

⁷⁶ Upps stadsarkiv (I) H III a:1.

⁷⁷ Upps stadsarkiv (I) H III c:1.

⁷⁸ Upps länsstyr Landskontoret 470 f 336.

1711 hyreskontributionslängd. Elsa Sabel skall få hyra av Erik Vedin 12 daler kopparmynt, skatt 3 daler. Avkortningslista:

”Elsa Sabel, hyrt ut åt Vedin, när pesten kom i huset där Vedins hustru och barn dog och Vedin sedermera flyttade ut, har hon ingen hyra bekommit av honom, som dessutom sedermera dött i fattigdom” 3 daler kopparmynt.⁷⁹

Här kunde Elsa ha fört med sig smitta från besöket i Enköping ovan.

B 5.10 GUSTAF GUSTAFSSON ÖHR

1693 antagen för utbildning till skalmejblåsare vid Upplands regemente. Saknad efter slaget vid Poltava 1709. Gift m *Kierstin Olsdtr Granqvist*, syster till kollegan Carl Olsson Granqvist.

Ö. anklagades i februari 1697 att tillsammans med kollegan Erich Sabel två gånger ha spelat på gatan efter den föreskrivna tiden. Även kollegorna Lars Sabel och Carl Olsson Granqvist nämns (I 4.87).⁸⁰

Ö. hade tillsammans med kollegan Granqvist engagerats att spela vid ett konvent som ägde rum hos Jacob Holms änka i maj 1697.⁸¹ De hade suttit vid fönstret och spelat en del danser som de kunnat, bland annat på begäran ”een Pålsk dans”.⁸²

På begäran beviljades skalmejblåsarna ”Erich Sallbeck” [= Erich Sabel eller Lars Sahlbäck?], Carl Ollson och Gustaf Öhrn” i januari 1700 attest på att de inte haft något att göra med de excesser som begåtts i Uppsala.⁸³

B 5.11 CARL OLSSON GRANQVIST

Skalmejblåsare vid Upplands regemente 1696 1/7. Deltog i Stora Nordiska kriget från 1701 liksom svågernarna Erich Sabel och Gustaf Öhr. ”Bortkommen den 14. Jan: 1706 vid Grodno”. Gift m *Anna Andersdtr Sabel* (syster till Elsa Wernberg Sabel, B 5.9), omgift 1712 9/2 i Linköping m *Andreas Erici Duræus* (B 1.447)

Granqvist hade tillsammans med kollegan Gustaf Öhr engagerats att spela vid ett konvent som ägde rum hos Jacob Holms änka i maj 1697. Då hade G. stuckit bröderna Andreas och Antonius von Boj i benet resp ett dödligt sår i

⁷⁹ Eldstadskontributionslängd 1711. Upps stadsarkiv (I) H III c:1.

⁸⁰ Ukäp 1697 5/2.

⁸¹ Ukäp 1697 13/5, 17/5.

⁸² Dombok 1698 21/5–27/5.

⁸³ Dombok 1700 24/1.

bröstat.⁸⁴ De hade suttit vid fönstret och *spelat* en del danser som de kunnat, bl.a. på begäran ”een Pålsk dans”.⁸⁵

I avlöningslistan 1698 anges ”Carl Olufsson Granqwist sitter inne på Upsala Slott för Slagsmåhl och Lyfssak och dessutom som han oduglig är casserades han d. 1. Sept 1698; I stället antagen samma dato Åke Malm Wärfder [värvad]”.⁸⁶ Men denne blev strax organist i Åbo så G. antogs igen 1699 sedan han sonat sitt brott och sig ”uti blåsande Perfectionerat” enligt avlöningslistan.

På begäran beviljades skalmejblåsarna ”Erich Sallbeck” [= Erich Sabel eller Lars Sahlbäck?], Carl Ollson och Gustaf Öhrn” i januari 1700 attest på att de inte haft något att göra med de excesser som begåtts i Uppsala.⁸⁷

B 5.12 JOHAN OLOFSSON LUSTIG

Trumslagare. Gift senast juni 1691.

Enda uppgiften om honom är i domkyrkans kommunionslängd 12/6 1696 tillsammans med sin hustru.⁸⁸ I samma längd förekommer även skalmejblåsarna vid Upplands regemente. Detta år finns ingen trumslagare vid Upplands regemente med detta namn. Åren 1682–84 finns dock en Johan Olofsson / Olsson vid Rasbo kompani. Från 1704 finns en Johan Lustigh vid överstelöjtnantens kompani. 1707 kallas han Johan Olofsson Lustigh. Han har blivit ”förbigången” (1708?) vilket torde betyda efterlämnad under fälttåget, alltså borttappad någonstans i Ukraina eller Ryssland.⁸⁹

B 5.13 JOHAN LEDBERG

1695 andre trumpetare på Livkompaniet av Livregementet till häst. Det var stort bråk med stadsvakten 1695 av gäster i Bengt Erssons värdshus. Några yngre officerare hade kommit dit för att roa sig och hade låtit slå på pukor och blåst på trumpet. Trumpetare var Jonas Pijl (B 5.14) och L., förste och andre trumpetare på Livkompaniet av Livregementet till häst. Bråket hade uppkommit då vakten utifrån ropade att de skulle vara tysta då klockan var 11

⁸⁴ Ukäp 1697 13/5, 17/5; Uakp 1698 18/5 § 16.

⁸⁵ Dombok 1698 21/5–27/5.

⁸⁶ Krigskollegium, Militiekontoret, Avlöningshandlingar, SE/KrA/0009/A/G IV b/50 (1698). Ekedahl, s. 42f.

⁸⁷ Dombok 1700 24/1.

⁸⁸ ULA Upps domk förs D II:1.

⁸⁹ Enligt vänlig upplysning av Ann-Marie Nilsson 2020-06-08.

(I 4.85).⁹⁰ Den 28/2 blev han bötfälld för oljud på gatan.⁹¹ Det gick inte att indriva böterna därför att bägge trumpetarna rest ut ur staden.⁹² De hade boställe vid Kragsta i Vassunda socken.

B 5.14 JONAS PIJL

Hans mor var Anna Heidenskiöld (se nedan). Andre trumpetare vid livkompaniet av adelsfanan 1684 14/5 därefter 1:e trumpetare juni 1687, 2:e trumpetare i livkompaniet vid livregementet till häst 1691, 1:e trumpetare 1693 2/7, 1:e kvartermästare 1701 12/8, 2:e kornett 1703 29/12, 1:e kornett vid Fellingsbro kompani 1705 17/8, 2:e löjtnant 1707 27/7, fången vid Poltava 1709, tog avsked vid hemkomsten 1722.⁹³

Handlingarna rör P:s boställen, grassationer, böter och skulder.

Landshövding F. Wrede till K Maj:t för trumpetaren av adelsfanan Jonas Pijl angående föregående år till denne anslagna hemmanet Hässlinge i Lillkyrka socken.⁹⁴ Enl svar i K brev 1685 4/6 fick trumpetaren frihet för 1685/86 m.m. och 100 daler silvermynt i ett för allt.⁹⁵

P. var fadder i Gamla Uppsala 1688 23/12 för trumpetaren Erik Hagelbäckson Erich.⁹⁶ Denne var andre trumpetare vid Norra Upplands kompani av Livregementet med boställe Lytta i Bälinge socken.

Vid vittnesförhör 1690⁹⁷ med Gabriel Kijhlström, Upl (UM 1664) berättade denne att han sökt upp [andre] trumpetaren vid Adelsfanan [Johan]Widbom i Barckmans hus. Där var även trumpetaren P. som då var förste trumpetare vid Livregementet.

Slottsfogden Albertus Stare fick på förfrågan 1692 till landshövdingen svar att han fick fasttaga trumpetaren P. för slagsmål med bonden Erich Olsson i Tensta om det var fara för livet.⁹⁸

Det var stort bråk med stadsvakten 1695 av gäster i Bengt Erssons värdshus. Några yngre officerare hade kommit dit för att roa sig och hade *låt it slå på*

⁹⁰ Dombok 1695 23/2, 27/2, 28/2.

⁹¹ ULA, Uppsala stad I, H IV a:1, III.

⁹² Upps länsstyr, Landskontoret 958 1696 16/8.

⁹³ För kompletterande uppgifter 2021–03–18 rörande här nämnda trumpetare har jag att tacka Anders Ahlmyr.

⁹⁴ RA, Landskansliet i Uppsala län till K Maj:t 1682–85; Koncept Upps länsstyr, Landskansliet A II a:8, maj nr 162.

⁹⁵ Upps länsstyr, Landskansliet D I:14 nr 33.

⁹⁶ ULA G. Uppsala C:1.

⁹⁷ Uakp 1690 1/10 § 3.

⁹⁸ Koncept med diarium 1692 14/11 Upps länsstyr, Landskansliet A II a:20 nov nr 57.

pukor och blåst på trumpetare. Trumpetare var P. och Johan Ledberg (B 5.13), förste och andre trumpetare på Livkompaniet av Livregementet till häst.⁹⁹ Bråket hade uppkommit då vakten utifrån ropade att de skulle vara tysta då klockan var 11 (I 4.85).¹⁰⁰ Den 28/2 blev han bötfälld för oljud på gatan.¹⁰¹ Det gick inte att indriva böterna därför att bägge trumpetare lämnat staden.¹⁰² Förnyad order 1697 8/6 att driva in böter från P. (20 daler silvermynt) och hans rusthållare velb. Eric Langman (15 daler).¹⁰³ Borgm Lohrman meddelade 1699 31/3 landsh J. Hoghusen att P:s böter fortfarande var obetalda. Han bodde nu i Vassunda.¹⁰⁴ Båda trumpetarna vid Livkompaniet hade boställe vid Kragsta i Vassunda socken.

P. hade en skuld på 100 daler kopparmynt till krigsrådet Jonas Palmgrens sterbhus. J. N. Leionfeldt begärde 1699 3/8 hjälp av landsh Hoghusen att driva in skulden. P. svarade landsh 17/8 att han avdelat Wangsby hemmansränta för 1698 men bonden hade bett att få ha medlen innestående.¹⁰⁵ Det torde röra sig om ett augmentshemman.

Anna Heidenskiöld, mor till P., uppträdde i tvist 1700 angående en fullmakt rörande bland annat P:s boställe Kragsta. P. hade före avresan [till kriget] lämnat bokhållaren Erich Lindström fullmakt, vilken använts för utarrendering av Kragsta till kammarskrivare Adolph Kämpe.¹⁰⁶

B 5.15 PETTER DIJKMAN

Född 1690. Son till organisten i Storkyrkan Ludert Dijkman den äldre och Sabina Rutha. Hautboist vid Livgardet till fot antagen 1714 1/10. Död 1742. Äldre bror till *Jonas Dijkman* (B 5.16).

Ludert Dijkman inlämnade 1701 ”en supplik i vilken han anmäler om sin son Petter att kunna få njuta någon lön av [Stor]kyrkan hädanefter för diskantistmusik, som han vid kyrkan uppå orgorna [orgelläktaren] med de andra kyrkans musikanter gör; vilken begäran av samtliga samtycktes och beviljades,

⁹⁹ Enl vänlig kommentar av Anders Ahlmyr borde puckslagaren C. F. Doleph komma ifråga. Men hur skulle yngre officerare få lov att ta med pukorna på ett värds hus? Att ”slå pukor” var nog ett sätt att dramatisera.

¹⁰⁰ Dombok 1695 23/2, 27/2, 28/2.

¹⁰¹ ULA, Uppsala stad I, H IV a:1, III.

¹⁰² Upps länsstyr, Landskontoret 958 1696 16/8.

¹⁰³ Landsh i Upps län till befallningsmännen Litz och Risander. Koncept med diarium Upps länsstyr, Landskontoret A II a:27 juni nr 33.

¹⁰⁴ Upps länsstyr, Landskontoret rött nr 935.

¹⁰⁵ Upps länsstyr, Landskansliet D IVa:56.

¹⁰⁶ Upps länsstyr, Landskansliet D IVa:30.

hålst emedan han har god röst och sjunger en god discant”.¹⁰⁷ Han blev senare hautboist.

Hautboisterna Jonas och Petter Dijkman samt Johan Zellinger vittnade vid studentbråk i Uppsala i mars 1714. De hade spelat tillsammans hos Petter Dijkman dit sörmländska studenter kommit. Dessa hade hotat att lyfta av kantor Eric Sohmes port och lägga honom på den samt kasta honom i Kamphav, där han skulle sjunga *O Gud wi lofwa tig* för dem.¹⁰⁸

I Stockholm medverkade D. vid bröllopsmiddagen den 25 mars 1715 i Kungahuset då riksarvprinsessan Ulrika Eleonora den yngre äktade Fredrik I. När gardesmusikerna medverkade vid invigningen av orgeln i Maria Magdalena kyrka den 12 maj 1738 spelade han *basfiol* (I 5.29).

Litteratur: Karle Hovmusiken, s. 53, 321; Kjellberg Kungliga musiker, s. 212.

B 5.16 JONAS DIJKMAN

Född i Stockholm 1698. Son till organisten i Storkyrkan Ludert Dijkman och Sabina Rutha. Hautboist i Svea livgarde till fot 1714. Död 1763. Bror till *Petter Dijkman* (B 5.15). Gift m *N.N.* Sonen *Carl* döptes i Stockholm 1734 16/3. Bland faddrarna H. C. Engelhardt. Sonen *Jonas* den yngre f 1736 inskriven i Trivialskolan 1747,¹⁰⁹ hovkapellist 1750.

Hautboisterna Jonas och Petter Dijkman samt Johan Zellinger vittnade vid studentbråk i Uppsala i mars 1714 (se ovan Petter Dijkman).

När gardesmusikerna medverkade vid invigningen av orgeln i Maria Magdalena kyrka den 12 maj 1738 spelade han ”Waldthorn et viol” (I 5.29). 1747 18/7 var han bland undertecknarna av skrivelse till kungen att Livgardets hautboister skulle få fortsätta betjäna borgerskapet vid bröllop, collationer och andra sådana tillfällen. Deras begäran tillstyrktes.

Litteratur: Karle hovmusiken, s. 37, 117, 275, 321, 382.

¹⁰⁷ Storkyrkans prot 1701 1/9. Citerat efter Norlind TK 3, s. 63.

¹⁰⁸ Uakp 1714 17/3-26/4 (consistorium minus), 28/4-19/6 (majus), dom 17/6.

¹⁰⁹ Karle, s. 275.

B 5.17 JOHAN CASPARI ZELLINGER

Född 1670. Son till Casper Johannis Zellinger sedermera organist i Katarina kyrka, Stockholm och Maria Hill. Hautboist. Död 1728.

Hautboisterna Jonas och Petter Dijkman (B 5.15) samt Z. vittnade vid studentbråk i Uppsala i mars 1714 (se ovan Petter Dijkman).

Litteratur: Del 1, s. 328 (stamtavla släkten Zellinger).

B 6. I Uppsala bofasta musikinstrumentmakare

B 6.1 JÖNS NILSSON

Orgelbyggare i Uppsala verksam i Enköping 1664/65.¹

För reparation av orgeln i Vårfrukyrkan i Enköping erhöll N. i september 1664 24:24 daler kopparmynt.² Bly till orgeln levererades till N. i Uppsala vid marknaden i februari 1665.³

Vid provspelning efter reparationen i augusti 1665 fick organisten från Västerås, Hans Hartenbeck den yngre och orgelbyggaren tillsammans 103 daler kopparmynt, ”årganistens gästningh hoss migh” gick på 20 daler.⁴

¹ Se Del 1, s. 283.

² 1664 18/9. ULA Enköping L I a:2.

³ 1665 27/2. ULA Enköping N:1.

⁴ 1665 20/ 8. ULA Enköping L I a:2.

B 7. Gästande musiker

B 7.1–3 se del 1, s. 368f.

B 7.4 GREGOR ... CHETRE

Beviljades i maj 1728 avskedade pukslagaren Gregor ?? Chetre 6 daler kopparmynt av bötesmedlen ”för det han är en främling här på orten, länge var i svensk tjänst och utfattig.”¹

¹ Uakp majus 1728 25/5 § 7.

B 8. Gästande musikinstrumentmakare

B 8.1–3 se del 1, s. 371f.

B 8.4 FRANTZ BOLL

Svensk orgelbyggare och musikinstrumentmakare, född mot slutet av 1620-t i Södertälje, son till krukmakaren Påvel Bull (Bulle) o Beata Frantzdtr. Kungl orgelbyggare och instrumentmakare 1651 12/11. Död 1676 (ej 1677) före 21/2, begr på Riddarholmens kyrkogård 15/3. Gift i Stockholm 1652 27/5 m *Regina Waldow*, f i Stettin före 1638, död i Stockholm 1711, dtr till k hov- och fälttrp Wilhelm Waldow. Kända barn: *Wilhelm* (dp 1653 31/7, orgelbyggare); *Beata* (dp 1654 27/11, trol begr 1662 7/10); *Paul* (dp 1656 5/6, barberare, 1684 regementsfältskär, d 1700); *Frantz* (guldarbetare, mästare 1693, begr 1701); *Johan* (d före 1730, snickarmästare, sedermera schatullmakare); *Christina Elisabet* (g m skräddaren mäster Petter Berg); *Regina* (g m skräddaren mäster Gabriel West); *Jacob* (guldarbetare, mästare 1697, begr 1715 14/3); *Maria* (begr 1742 28/11, g m guldarbetaren mäster Hindrich Richter).

Den tyskfödde orgelbyggaren George Herman, som hade sin verkstad i Södertälje, torde ha varit B:s förste läromästare. Han kom därigenom med i arbetet på Herman & Eijsenmengers orgelverk i Storkyrkan. När B. till julen 1646 fick sin avskedsbetalning därifrån, hade han avancerat till mästarsven. Den följande utlandsvistelsen varade med stor sannolikhet mellan sommaren 1647 och sommaren 1651. Om, som Kyhlberg antagit (I 1.4.6), Joachim Richborn var den i Norrköping 1680 aktuelle orgelbyggaren och uppgiften att B. lärt hos samme mästare som denne är korrekt, så sökte sig B. på sin utresa till Friedrich Stellwagen i Lübeck.¹

B:s inträde på den svenska orgelmarknaden kan sättas i samband med en tydlig generationsväxling. Hans båda läromästare fick inga stora uppdrag längre och Jöran Spett (B 8.3), som sedan 1650 arbetade på en orgel till den nya Kristine kyrka i Falun, gick inte i land med sin uppgift. Bristen på kompetenta och modernt utbildade orgelbyggare kan kanske därför till en del förklara att B. genast efter hemkomsten blev anställd vid hovet. Beställningsbrevet 1651 12/11 konstaterar att han "förskaffat sigh uthi fremmande landh godh

¹ Friedrich Stellwagen var lärjunge o måg till Gottfried Fritzsche o verkade fr senast 1635 till sin död 1659 i Lübeck, Se bl a Fock Schnitger, s. 157f. Jfr äv Stellwagens inställning till Anders Bruse, del 1, s. 374f.

förfahrenheet i Orgewärckz, Spinnetters och deslije andre mindre Clavier Instrumenters byggningh". Hans uppgift skulle vara att underhålla sådana instrument vid hovet och att vid behov tillverka nya.² B. stod kvar på hovkapellet stat t o m 1657 och hade en årslön på 300 daler silvermynt som dock sattes ned till hälften de båda sista åren.³

Det är inte omöjligt att Magnus Gabriel De la Gardie låg bakom den unge mästarens snabba etablering. I alla händelser använde denne B. som sin hovorgelbyggare åtminstone under 50-talet. Bl.a. beställde greven 1654 samtidigt orgelverk till gamla Drottningholms slott och till Veckholms kyrka.⁴ Så sent som i januari 1669 sände De la Gardie sin organist med brev till B. i Uppsala, att följa med tillbaka och laga orgeln i Veckholm och positivet på Ekholmens

² Beställningsbrevet återges i Kyhlberg (STM 1961), s. 211.

³ Kjellberg

⁴ Ekholm o Veckholm för tillsammans 1 000 rdr, koncept o kopia, RA, E 1214; Sthlm 1654 27/2, Frantz Boll, revers ang samma m kompl dispositioner, orig, LUB, DelaG 88. Jfr Wieselgren, De la Gardieska arkivet 6, s. 198. En sammanställning och normalisering av reversens dispositionsuppgifter ger följande:

(1) D r o t t n i n g h o l m, 20 register

Manual	Bröstverk	Pedal
Storborduna 16'	Gedackt 8'	Borduna 16'
Principal 8'	Oktava 4'	Principal 8'
Kvintadena 8'	Blockflöjt 4'	Kvintadena 8'
Oktava 4'	Siffelöjt 1 ½'	Oktava 4'
Nasat 3'	Scharf 2-kor	Dulcian 16'
Sesquialtera 2-kor	Regal 8'	Basun 8'
Scharf 2-kor		
Dulcian 16'	Tremulant	Fågelsång
	3 spärrventiler	Cymbelstjärna
	3 bälgar	

Fasadprincipalerna börjar vid F, medan tonerna C D E görs som gedacktpipor inne i verket.

2) V e c k h o l m, 12 register

Manual	Pedal
Gedackt 8'	Gedackt 8'
Principal 4	Principal 4'
Flöjt 4'	Flöjt 4'
Oktava 2'	Oktava 2'
Rauschkvint 2-kor	Trumpet 8'
Scharf 2-kor	
Trumpet 8'	Tremulant

slott där. Han fick samtidigt en påminnelse om att göra orgeln på Venngarn i ordning.⁵

B:s hittills första kända självständiga arbete var ett orgelverk i Riddarholmskyrkan på 38 stämmor, kontrakterat 1653 och färdigt 1655.⁶ Samtidigt hade han De la Gardies nämnda beställning på gång. 1656 slutförde han ett 9-stämmigt positiv i Munktorps kyrka, Väst m l, sedan George Herman året förut avlidit under arbetet. 1657 trädde han in efter Jöran Spett i Falun.

Vid den här tiden torde B. ha nått positionen som den förnämste orgelbyggaren i landet, även om hans arbeten inte alltid gick fria från klander. Han fick 1659 kontrakt på ett verk för Jacobs kyrka i Stockholm, planerat med tre manualer och pedal och 40 stämmor. I juli 1662 hade han fullbordat det, och då hade stämantalet ökat ut till 43.⁷ Kulmen nåddes, när man 1664 anförtrodde B. det storslaget anlagda orgelbygget i Uppsala domkyrka (I 1.4).

Från B:s verkstad i Stockholm levererades säkert också olika slags klaverinstrument och regaler, fast inga sådana f n finns belagda. Fakta kring ett standardpositiv på fyra stämmor för Tuna kyrka, Upps l, som fraktades dit i början av 1663, har däremot publicerats.⁸ I hemstaden var det också naturligt att man vände sig till B. för mindre reparationer och underhållsarbeten. Flera sådana är kända i Storkyrkan, Riddarholmskyrkan och Tyska kyrkan.⁹ Under de fyra åren 1665–69, då uppsalaorgeln var huvuduppgiften (se I 1.4.6), hade B. lika fullt åtskilliga järn i elden. 1665 reparerade han i Stora Kopparbergs kyrka. I november 1667 lämnade han dispositionsförslag för Mariestads kyrka och samarbetade där på något ej klarlagt sätt med den orgelproducerande prästen Jonas Rudberus (B 1.166). 1668 tillbringade B. och sonen Wilhelm fyra veckor i Västerfärnebo för uppsättning av ett 9-stämmigt verk. Samma år måste han också ha arbetat på en orgel med 14 register för Lindesbergs kyrka, eftersom verket enligt en obligation av B. stod färdigt i februari 1669.¹⁰

⁵ Ekholmen 1669 24/1, M. G. De la Gardie t Frantz Boll, koncept, RA, E 1258. Organisten var Jonas Caroli/Carlsson (del 1, B 1.119).

⁶ Detaljposter o sammanställn i SSA, Riddarh L:123-125; slutbet till orgelbyggaren dock först 1657 (L:127).

⁷ Dispositionen meddelas som jämförelse vid I 1.4.5.

⁸ Lagercrantz (STM 1948), som dock genom läsfel o missuppfattningar ej ger en korrekt redogörelse för positivet, som omfattade Gedackt 8', Principal 4', Oktava 2' o Sesquialtera 2-kor. Om invigningen mm se under initiativtagaren, som var församlingens nye kh Johannes Erici Sparrman (del 1, B 1.127).

⁹ Bl a. Storkyrkan 1657, 1659 (fodrade altartavlans m skinn) o 1664, Riddarholmskyrkan 1663 samt Tyska kyrkan.

¹⁰ Obligationen, dat Lindesberg 1669 4/2, återges av J. Johansson, Noraskogs arkiv 3 (Sthlm 1895–1897), s. 189f. Bl vittnena org i Örebro Andreas Albinus o hans kollega i Lindesberg Daniel Grönwald.

Vad B. sysslade med sedan han lämnat sitt ofullbordade verk i Uppsala är ännu inte ordentligt utrett. Sjögren vill med utgångspunkt från en av B. verkställd besiktning 1668 tillskriva denne en reparation i Stora Tuna 1670 och anser även att han gjort en omfattande renovering av domkyrkoorgeln i Västerås året därpå. B. är dock säkert bunden till ett orgelverk i Gävle Trefaldighetskyrka, som avsynades sommaren 1671¹¹ och en 10-stämmig orgel i Eskilstuna, som kontrakterades 1670 och troligen stod färdig två år senare.¹² Hösten 1671 och våren 1672 svarade B. också för en grundlig genomgång av Storkyrkans huvudorgel.¹³

Ett av de hittills sista framkomna livstecknen av B. är ett vid Stockholms rådhusrätt överklagat mål sommaren 1675 mellan B. och borgmästaren i Sundsvall. Magistraten i Gävle sålde 1670 Trefaldighetskyrkans gamla orgelverk av Anders Bruse till Sundsvall, och B. åtog sig att svara för uppsättningen, som han sedan skickade sonen Wilhelm att verkställa. Rättegången gällde ersättningen, eftersom affären hade komplicerats av att orgeln vid framkomsten till Sundsvall inte ansågs vara i utlovad kondition.¹⁴ Den allra sista dokumentationen av B:s verksamhet kommer från Uppsala, där han fick i uppdrag att inför Karl XI:s kröning se över de så kallade gamla orgorna av Bruse i domkyrkan (se del 1, s. 400). Han kvitterade sin ersättning 1675 1/8, och

¹¹ Sahlberg 1, s. 96: Man hade kallat org i Falun Hindrich Krumbein för att avsyna orgelverket mot kontraktet med mästare Frantz [Boll]. Krumbein avlade först 1671 20/6 en särsk ed och lämnade sedan 28/6 sitt utlåtande.

¹² Stockholm 1670 /11, Daniel Bengtsson Uttermarck o Casper Graa, kontrakt m Boll om ett orgelverk på 10 stämmor till Fors o Klosters kyrka i Eskilstuna för 1 200 d kmt att levereras våren 1671, kopia, KA, KSH 77. Av bilagda handl framgår att ståthållaren i Hedvig Eleonoras livgeding Daniel B:s son Uttermarck - får till Daniel, Carl och Bengt - o rådm Casper Graa donerat medel till orgel o orgelläktare. Dispositionen omfattade:

Manual	Pedal	
Gedackt 8'	Subbas 16'	
Principal 4'	Gedacktbas 8'	
Blockflöjt 4'	Oktava 4'	
Kvinta 3'	Trumpet 8'	
Superoktava 2'		Tremulant
Scharff 4-kor		Fågelsång

Av Hülphers s. 235, som upptar i stort sett oförändrad disposition, framgår att verket blev färdigt 1672. Gustav Düben var orgelbyggarens borgensman.

¹³ Boll lämnade själv en lista i 19 punkter över vidtagna åtgärder. Org Jacob Oloffsson o Georg Stubendorf, som 1672 18/6 besiktigade arbetet, ansåg den begärda ers på 500 d kmt som skälig. Med hänvisning till en utlovad slutöversyn o stämning innehöll man dock 100 d, SSA. Stork L I a 1: 36 o 37.

¹⁴ SSA, Sthlms rådhusrätt & magistr, Civilakt 253/1676.

därefter saknas alla uppgifter om honom. Vi vet inte var och när han dog utan endast att han 1676 15/3 begravdes på Riddarholmens kyrkogård.¹⁵

Den senare uppgiften är förbryllande, eftersom B. under orgelbygget i Riddarholmskyrkan köpte sig en grav där och i anslutning till förvärvet i slutet av 1654 använde den för begravning av ett barn.¹⁶ Graven nyttjades senare också av hans arvingar. Det återstår alltså att finna en förklaring till varför man avstod från den förnämligare gravplatsen inne i kyrkan. Med tanke på tidens känslighet i fråga om rang och heder ända ner i graven kan frågan inte lämnas utan avseende.

Någon bouppteckning efter B. har inte påträffats, vilket gör det svårt att närmare bedöma hans ekonomiska ställning. Han ägde dock i Stockholm ett stenhus med välskött trädgård på fri grund i kvarteret Loen vid nuvarande Karduansmakaregatan, som stannade i änkans och sedan hennes arvingars ägo. När B. för större uppdrag måste arbeta en längre tid på annan ort, hyrde han ut huset och tog med sig familjen. Så var fallet oktober 1669 till oktober 1671. Vid mantalsskrivningen 1676 noterades enbart den inneboende snickaren Hans Herman [Steyerwaldt] med familj, vilket tyder på att B. vid sin bortgång inte arbetade hemma i Stockholm.

Hustrun, Regina Waldow, kom från en trumpetarklan med anknytning till Stettin. Hennes mor, Elisabet Dramberg[?], dog där i pesten 1638 och efterlämnade som enda barn den omyndiga Regina. Fadern, Wilhelm Waldow gifte följande år om sig och flyttade därefter omedelbart till Stockholm. Han dog 1654 och B. processade med sin styvsvärmoder Elisabeth Freund om arvet, som bl.a. bestod av hus och annan egendom i Stettin.¹⁷ Som änka förde Regina Waldow en envis kamp mot domkyrkorådet i Uppsala ända fram till 1690 för att få ut betalningen för det arbete som hennes salig man ändå presterat där (se I 1.4.7). Hon uppnådde den aktningsvärda åldern av mellan 75 och 80 år.

¹⁵ Såväl dödboken som räkningen är samstämmiga, SSA, Riddarh CEF:l resp L:123 - Ett senare yttrande av änkan om "när min sahl.man öfwertaltes på kyrkians wägnar at reesa bortt" skulle möjl kunna tyda på att B. avlidit på resa, ev i utlandet, Sthlm 1684 /11, Regina Waldow t dr P. Rudbeckius, orig, ULA, Upps domkap E V:140:1 p. 54.

¹⁶ Gravköpet på 56 daler silvermynt bokfört 1654 24/11, då samtidigt B. debiterades för 2 ringningar för sitt barn med 8 daler. 1654 10/12 återkommer en lika stor avgift för ringningar tillsammans med kostnaden för gravöppning för ett barn 6:12:19 1/5 daler. SSA, Riddarh L:123-125. Om graven se äv SvK, Sthlm 2, s. 698.

¹⁷ RA, Svea hovrätt, Dombok 1656 f 97. Akten i Liber Causarum 105:6,9, som äv innehåller en detaljrik räkning över B:s påkostade bröllop.

Inledningen redovisar inte mindre än nio barn, varav de fyra första är antecknade i Tyska församlingens dopbok. Bland deras många faddrar är inslaget av personer med musikanknytning påfallande.¹⁸ Från Riddarholmskyrkan föreligger två notiser om begravning av B:s barn. Den senare av dessa från 1662 har Kyhlberg kopplat ihop med dottern Beata.¹⁹ Den första är den redan nämnda i samband med inköpet av graven. Inget av de övriga kända åtta barnen passar emellertid in i sammanhanget, eftersom de alla nämns som levande efter 1654. Även namngivningen är inkomplett, då den första i raden har namnet Wilhelm efter sin morfar och denne också står först bland faddrarna. Det saknas sålunda en förstfödd med namnet Paul efter sin farfar. Denne Paul bör ha funnits, vilket indirekt visas av att farfarsnamnet tagits upp igen för det tredje i ordningen av de kända barnen. Att äldsta dottern kallats Beata efter farmodern visar också att familjen Boll följde hävdvunnen namngivningspraxis. Det faktum att det bara var 14 månader mellan bröllopet och Wilhelms dop, gör dock att den hypotetiske Pauls födelsedag förmodligen kom så snart efter vigseln att föräldrarna måste haft svårt att värja sig för samtidens miss-tankar om "för tidigt sängelag".

Av B:s barn hamnade samtliga som uppnådde vuxen ålder socialt sett i den finare hantverkarmiljön, men endast *Wilhelm Boll* ägnade sig åt faderns yrke. Som nämnts var han redan som femtonåring med vid orgelbygget i Västerfärnebo 1668. Att han också arbetat i Uppsala och där bott en längre tid 1669 hos skraddaren Johan Jacobsson, som tydligen varit B:s hyresvärd, framgår av ett bråk om några bräder från orgelbyggarens stallskjul på mäster Johans tomt.²⁰ Sommaren 1671 var Wilhelm Boll uppskickad till Sundsvall för att där sätta upp Gävles gamla orgelverk.²¹ Tillsammans med modern undertecknade han 1676 1/3 räkningen över B:s arbete i Uppsala (se I 1.4.7). Därefter saknas uppgifter om hans vidare öden. I bouppteckningen 1701 efter den ogifte brodern Frantz Boll den yngre, där dennes arvsberättigade syskon och syskonbarn redovisas, finns Wilhelm Boll inte med.

BK

¹⁸ Bl a (1653) Wilhelm Waldow, Gustav Düben, Andreas Dübens hustru, "Jürgen Trompeters Fraw", (1654) Adam Schütz, Peter Düben, (1656) Gregorius Rübe, Cornelius Johansson o (1660) Ernest Salchow, SSA, Tyska förs C I A:1.

¹⁹ 1662 7/10, SSA, Riddarh CEF:1. Kostn för gravöppning inne i kyrkan o ringning bokf 1662 1/10, SSA, Riddarh L.

²⁰ Ukäp 1669 10/9.

²¹ Sundsvalls råk 1671 9/7, utdrag, SSA, Rådhusrätt & magistr, Civilakt 253/1676, som äv innehåller ett intyg av Wilhelm Boll utställt i Sthlm 1675 10/5.

Litteratur: Arnberg Falun, s. 147 o 152f; Forsberg Speldonet, s. 235f; Hildebrand Falun, s. 630, 818; Hülphers, s. 180, 206f, 213, 233; Kjellberg Kungl musiker, s. 388f.; Kyhlberg (STM 1961); Lagercrantz (STM 1948); Moberg Stormaktstiden, s. 84; Norlind-Trobäck, s. 274; Norlind Lexikon (2. uppl), s. 156; Norlind TK 3, s. 188f, 202f, 206; Sahlberg 1, s. 66; Sjögren Orgelverken, s. 51, 130, 313; SvK, Sthlm 2, s. 698 o 4, s. 333; Sv silversmide, s. 87 o 90; Söderberg Orgverk, s. 59–67; Trobäck DelaG, s. 76; Uppsala domkyrkas orglar från medeltiden till idag opag; Åhlén Jakob, s. 8–14.

B 8.5 GEORG (GIRGEN, JÖRGEN) BEIJER

Tysk orgelbyggare, verksam i Lidköping och Skövde från 1650-talet. Död ca 1679 i Skövde. Gift med *N.N. Sönerna Christian* och *Johan Beijer* verkade i Norrland och Finland 1690–1725.

B. var orgelbyggare och organist i Lidköping från mitten av 1650-talet till 1659. Han kan ha varit ”orgelbyggaren i Lidköping” som Magnus Gabriel De la Gardie 1654 tillskrev om orglar i Varnhems klosterkyrka, kapellet vid Höjentorp och Läckö slottskyrka. B. verkade därefter som orgelbyggare och organist i Skövde 1660–65, från 1665 åter i Lidköping. Han genomförde i stor reparation av orgeln i Skara domkyrka 1678 (Edholm).²²

När Frantz Boll (B 8.4) i juli 1669 avslutade den första etappen av det stora orgelbygget (I 1.4) med att skriva kvitton på mottagna pengar, namngav han tre gånger sin mästerson som orgelbyggaregesällen ”Johan Beijer”.²³ Något ytterligare belägg för namnet finns inte i uppsalamaterialet.

B. hade dessförinnan reparerat tre tangentinstrument på Visingsborgs slott 1662 och kvitterade 1663 28/2 80 daler silvermynt.²⁴ Ett större positiv totalrenoverades och stämdes i korton (möjligen den s.k. Bjurumsorgeln). I ett mindre positiv hade han reparerat avbrutna register och buckliga pipor och stämt det och en liten spinett hade han försett med ny sargbotten och gjort spelfärdig. Han reparerade också orgeln i Gränna kyrka 1666. Därefter måste han ha sökt sig till Frantz Bolls verkstad i Stockholm.

Storkyrkan i Stockholm fick 1678 hjälp med en orgellagning av en person som i räkningen kallas ”Mäster Johan Beijer”, men som själv på det på tyska

²² Skara domkap H II:1 Ersättning 1672/73 för rep och ombyggnad till ”M.r Georgen Orgobyggare” resp ”M. Jürgen Orgelbauer”.

²³ ULA, Upps domkap E V:140:1 p. 109.

²⁴ RA Brahesamlingen vol 17. Rudén Per Brahe den yngres hovkapell, s. 129 f.

avfattade kvittot tecknar sig ”Girgen Beijer Orgelmacher”.²⁵ Samma namnform återkommer på en odaterad orgeloffert på tyska med dispositionsalternativ, som tydligen var avsedd för M. G. De la Gardie. Han erbjöd sig också att bygga ett verk på 16–18 stämmor och vårda excellensens instrument ”hir-unden in Westergötlan” mot bl.a. en bra gård i sin och hustruns livstid.²⁶ Ett 6-stämmigt orgelverk levererades omkring 1670 till Torpa, Västm l av ”Mester Georgen Beijer i Sköfde stad boendes”, och i Torshälla betalade man 1671/72 ”Mr Jörgen orgebyggjare ifrån Skiöffde” för att han provat orgeln och lämnat pris på en ombyggnad.²⁷

Sigtuna har en räkningsuppgift från 1682 – utan bevarad kvittens – om en reparation av ”årgbyggjaren Johan Beijer”.²⁸ Det skulle kunna syfta på sonen Johan Beijer.

BK, rev JOR

Litteratur: Edholm, Magnus Gabriel De la Gardie och hans orgelbyggen i Skara stift (Gullbrandsson red, Klangrum, s. 36); Hülphers, s. 182; Hela, Nils Strömbäck, s. 43 och 48–51; Norlind Lexikon (2 uppl) 1, s. 115; Norlind TK 3, s. 192; P.-O. Räf, Organister och orglar i Skara stift t.o.m. 1857, s. 361; Sjögren Organisterna, s. 308.

B 8.6 GEORG (JÖRAN) HUM

Tysk orgelbyggare, utbildad i Danzig och verksam i Sverige från omkr 1670, belagd ännu mot slutet av 1690-t. Gift m *N.N.*

H:s första verksamhetsområde i vårt land tycks ha varit Östergötland, där han enligt Erics byggde små orglar på 5-6 stämmor i Skällvik (1673), Tingstad (1676), V. Tollstad (1683), Risinge (1684) och Harstad (1687) samt dessutom i Ölmstad, Jönk l (1682). Däremellan sysslade han med renoveringar och ombyggnader. Bl.a. fick han 1678 ett större sådant uppdrag för stadskyrkan (Olai) i Norrköping, som medförde att han slog sig ner i staden. Positiva rapporter däriifrån nådde 1680 via Harald Vallerius (B 1.236) vederbörande i Uppsala, som med ljus och lykta sökte någon mästare som kunde åta sig att efter Frantz Boll (B 8.4) fullfölja domkyrkans stora orgelprojekt (I.1.4). Det uppgavs att H. tänkte flytta till Stockholm. Ett plus för uppgiften var att han skulle ha lärt

²⁵ SSA, Stork L I a 1:43 p. 27 ver 71.

²⁶ RA, Teatern 1.

²⁷ ULA Torshälla L I:2.

²⁸ ULA Sigtuna L I a:1.

hos samma mästare som Boll. Nu blev det ingen resa norrut det året. Först i början av 1685 anmälde sig H. för domkyrkorådet i Uppsala och då utan märkbara resultat.

Några rättssaker i Norrköping under 1680 ger ytterligare upplysningar. H. hade lärt sig yrket i Danzig.²⁹ Han bodde i svärföräldrarnas efterlämnade gård i Norrköping och hade tvister härom med sina svågrar i Söderköping.³⁰ När H. den 8 februari uteblev från kämnärskammaren, skyllde han på en kallelse från hertig Adolf Johan att komma till Stegeborg. Hans leverans av ett orgelverk till sockenkyrkan Skällvik i slottets omedelbara närhet tyder på en kontakt. Det visade sig dock att H. den här gången varit i Furingstad för att ackordera om en orgel. 1676 arbetade han på ett positiv – om det gällde nybygge eller reparation framgår inte – på Haddorp, Slaka sn, som ägdes av den kände fornforskaren Johan Hadorph.

Senast på 1690-talet flyttade H. norrut. Han reparerade i Strängnäs domkyrka 1693 och i Torshälla 1696, där han troligen slog sig ner. Ett bälghbyte i Torpa, Västm 1 1698 är hans sista kända arbete.

BK

Litteratur: Hülphers, s. 180; Leijonhufvud Orgelverk, s. 9f; Norlind TK 3, s. 192; Erics Folkström, s. 17; Sjögren Organisterna, s. 300.

B 8.7 GEORGE WOÏTZIG

Tysk orgelbyggare och instrumentmakare från Liegnitz i Schlesien, verksam i Sverige från ca 1680. Död i Stockholm 1706 mars.³¹ Gift m *Kerstin*, död i Stockholm 1722.³² Kända barn: *N.N.* begr 1698 (bokfdag) 3/6³³; *dotter*, begr 1710 (bokfdag) 8/10.³⁴

Det verkar som om W. redan från början slog sig ner i Stockholm, där Frantz Bolls (B 8.4) änka nu såg en chans att få en som kunde fullfölja mannens stora orgelföretag i Uppsala (del 1, I 1.4). Domkyrkorådet accepterade hennes för-

²⁹ Norrk käp 1680 10/2, Göta hovrätt, Renov domb.

³⁰ Norrk käp 1680 20/7 o 4/11, Göta hovrätt, Renov domb. Av prot framgår att det gällde tre arvslotter, varav sålunda en tillfallit H:s ej namngivna hustru. Hennes båda syskon synes vara Nils Enerot o Brita g m Erich Davidsson.

³¹ Själaringning i Klara, bokfdag 1706 12/3, SSA, Klara LI a 2:27.

³² Begr på Klara kyrkog bokfdag 1722 3/4, SSA, Klara LI a 2:43.

³³ SSA, Klara LI a 2:18.

³⁴ SSA, Klara LI a 2:31.

slag och W. reste till Uppsala i maj 1681. Resultatet blev dock endast en reparation av det gamla orgelverket, som han snabbt klarade av under sommaren (se del 1, s. 408f). Både vid kvitteringen här och efter en justering på storkyrkoorgeln i Stockholm 1684 tecknade sig W. som orgel- och instrumentmakare.³⁵ Vid restaureringen 1971 av ett i Scenkonstmuseet deponerat klavikord (inventarienummer 3146) kunde detta identifieras som ett arbete av W. signerat 1688.³⁶

W:s största uppdrag var ombyggnaden av orgelverket från 1630-talet i Storkyrkan, byggt av George Herman och Philip Eijzenmenger. Det kom att selsätta honom 1690–98 och förorsakade orgelbyggaren stora bekymmer av olika slag och frestade hårt på församlingens tålamod och kassa. Verket var planerat av kyrkans organist Ludert Dijkman, som bl.a. föreskrev dubbling av vissa halvtoner för att på så sätt göra det möjligt att spela också i mera avlägsna tonarter. Hans uppsalakollega Christian Zellinger (B 2.9) föreskrev motsvarande anordning i domkyrkans interimsorgel (I 1.5).

Före Storkyrkan kan W. spåras till Hedemora 1685, där han flyttade orgeln till västläktaren, och till Strängnäs, där han året därpå reparerade i domkyrkan. Men även vid sidan av huvuduppgiften hade W. en hel del andra saker på gång. 1691 reparerade han orgeln i Vendels kyrka.³⁷ 1693 tycks W. ha förhandlat samtidigt med Gävle och Jacobs kyrka i Stockholm. Det förra uppdraget gick dock till Hans Henrich Cahman (B 8.8), medan han själv fick en åtminstone preliminär uppgörelse om en genomgripande ombyggnad i Jakob. Men man vägrade där att ge förskott och igångsättningstillstånd förrän han klarat av sina mellanhavanden med Storkyrkan. När sedan planerna skulle förverkligas 1697/98, blev han återigen utslagen av Cahman.³⁸ 1694 tog W. emot 200 d kmt i förskott på ett positiv till Östervåla kyrka, som han dock aldrig levererade.³⁹ Följande år skrev han kontrakt att utföra ett 10-stämmigt verk för Jäders kyrka (nu i Stenkvista), som avsynades 1697.⁴⁰

För S:t Olofs kapell i Stockholm (nu i Havdhem) levererade W. ett positiv julen 1696 för 860 d kmt. Slutsumman kvitterades 1697/18/1.

Efter Storkyrkan är uppgifterna om W. få. Genom ett mycket lågt pris lyckades han 1700 konkurrera ut Johan Herman Cahman (B 8.11) i Arboga, men

³⁵ SSA, Stork LI a 1:49 ver 64.

³⁶ Se redogörelse härom av Eva Helenius-Öberg.

³⁷ ULA, Vendel L I:3.

³⁸ SSA, Jakob o Johannes K III:1. Jfr Åhlen Jakob 15.

³⁹ ULA, Östervåla L I:2. - Enl sockenstämmeprotokoll 1708 § 1 beslöts, att församlingen p.g.a. änkans fattigdom skulle nöja sig med att kräva ut det till Woytzig levererade kapitalet utan ränta, ULA, Östervåla K I:1.

⁴⁰ KA, KSH 77.

han fick istället begära tillägg efteråt. 1702 gjorde han tre tavelramar till Maria kyrka i Stockholm.¹¹ I övrigt sysslade han förmodligen med småreparationer, som i Storkyrkan 1703 och 1704 och med tillverkning av mindre instrument. Han hade t.ex. ett mindre positiv, som tjänstgjorde som interimswerk i Storkyrkan.

BK

Litteratur: Burgemeister, *Der Orgelbau in Schlesien*, s. cxxxvi; Hülphers, s. 180 o 201f; A. Kyhlberg-Boström, *Storkyrkans huvudorgel*, s. 5–22 o 24; Lewenhaupt & Unnerbäck, *George Woytzig, organ builder in Stockholm*; Norlind TK 3, s. 56, 185, 190, 195, 197, 206 o 208f; Sjögren *Orgelverken*, s. 60, 130, 232 o 266f; SvK Sthlm 4, s. 333; Wenster *Gotisk resning*, s. 51, 255 o 290; Åhlén Jakob, s. 15–17.

B 8.8 HANS HENRICH CAHMAN

Tysk orgelbyggare och musikinstrumentmakare, sannolikt från Schleswig-Holstein, verksam i Sverige från mitten av 1680-t. Död i Stockholm 1699 [5?]/9, jordfäst 28/10 i Riddarholmskyrkan, gravsatt i Uppsala domkyrka. Gift 1) m *Anna Christina Fritzsche*, f 1649 [18/4], död i Uppsala 1694 21/10, begr i domkyrkan 6/12, dtr till orgelbyggaren Hans Christoph Fritzsche; 2) i Stockholm 1696 13/2 m *Anna Catharina Spiering*, dp i Stockholm 1676 6/7, dtr till klockaren i Tyska förs Heinrich Spiering, omgift 1702 18/9 m uppbördsman- nen, sedermera lärftekramhandlaren Hans Wreth, död 17??.; Kända barn:⁴¹ 1) *Ludwig* (dp 1677 26/7 i Flensburg); *Johan Niclas* (möjl dp i Flensburg 1680 6/1, d i Stockholm 1737 18/6 som orgelbyggare o lärftekrämare); *Johan Pet(t)er* (dp i Landskrona 168[5] 1/5, soldat, sedermera tullskrivare i Uppsala); *Brita Stina* (f 1689 i Växjö). 2): *Hans Henrik* d.y. (f i Stockholm 1699 febr). En bror är orgelbyggaren *Johan Herman Cahman* (B 8.11).

Även om exakta uppgifter om C:s ursprung och födelse saknas, är hans traditionsmässiga härkomst som orgelbyggare helt klar. Genom sin svärfar och dennes far Gottfried Fritzsche, som inom den nordtyska orgelbarocken utgör den förbindande länken mellan familjen Scherer och Arp Schnitger, tillhörde C. en traditionslinje på högsta nivå inom sitt fack. Denna orgelskolas produkter fördes av Hans Christoph Fritzsche ända till båda sidorna av Öresund (Köpenhamn, Helsingör, Halmstad och Helsingborg). C. kände sålunda redan som gesäll till en del om Danmark och Sverige. Han hade också erfarenhet av byg-

⁴¹Ytterligare framkomna detaljer lämnas i biografins familjeavsnitt.

gandet av 32-fotsprincipaler och 32-fotsbasuner. Hans mästare fick 1669 kontrakt om att komplettera pedalen i St. Katharinen i Hamburg med dessa båda stämmor. Fritzsche kunde visserligen inte komma överens med kyrkans organist Johann Adam Reincken och förlorade uppdraget. Det genomfördes i stället 1672–1674 på ett förtjänstfullt sätt av orgelbyggaren Friedrich Bessero. Samtidigt arbetade Fritzsche med ett nybygge i Hamburg-Neuenfelde, varför C. bör ha haft tillfälle att följa ombyggnaden i St. Katharinen och avnjuta resultatet.⁴² Det tidigaste kända dokumentet rörande C. är utfärdat 1674 3/2 efter mästarens död i Hamburg och gäller övertagandet av ansvaret för det ännu inte avslutade orgelbygget i Neuenfelde. C. nämns där som Fritzsches och hans hustru Catharinas blivande måg. Den avlidnes svåger, hamburgkantorn Christoph Bernhard, var närvarande som garant.⁴³

Det verkar som om C. efter slutfört arbete i Hamburg hade tänkt etablera sig i Köpenhamn 1676, men att han avstod då den danske kungen inte gav honom begärd ensamrätt.⁴⁴ I stället tycks han ha förlagt sitt högkvarter till Flensburg, varifrån Detlefsen redovisar dopnotiser 1677 och 1680 samt en positivaffär 1685, men däremot inga kyrkliga orgeluppdrag i själva staden. På tekniska och stilistiska grunder har han på senare tid tillskrivits orgeln i Møgletønder i Schleswig, ett åttafotsverk från 1679.⁴⁵ Ett annat uppdrag, som kan ha tillkommit med Flensburg som bas, är en reparation och ombyggnad i Ribe domkyrka 1683–1684. Han sägs då vara från Schleswig. Det är därför inte omöjligt att Flensburg eller någon plats i stadens närhet var C:s hemort.⁴⁶

Uppdrag i Sverige gjorde sedan att C. under 1685 slog sig ner i Landskrona. Han lämnade den 11 februari i Kristianstad ett skriftligt förslag om en genomgripande renovering av Trefaldighetskyrkans orgel, byggd 1631 av landsmannen Johan Lorentz med en praktfull fasad som är bevarad. Reparationen torde dock inte ha blivit verkställd förrän juli–december 1687. Lovén uppger att C. 1685 också reparerade i Landskrona. Mästaren måste det året be magistraten

⁴² Fock, Hamburgs Anteil, s. 355f påpekar att när Johann Sebastian Bach hösten 1720 spelade på St. Katharinen-orgeln för den då 97-årige J.A. Reincken, hade Bach varit särskilt förtjust i Principal 32' och senare dessutom konstaterat att han aldrig träffat på någon lika fin.

⁴³ Hamburg-Neuenfelde Kirchenarchiv A 513. Dr Gustav Fock hade vänligheten att förmedla en kopia, Se äv bl a Fock Schnitger, s. 45.

⁴⁴ RA(Köpenhamn), Cancelli Protokol 1676 nr 4, f 7d, nr 3: "Hans Henrich Cahman begierer alleene at maa vaere orgelbygger her i byen. Bewilget, mens icke alleene." Jfr Friis Orgelbygning, s. 107.

⁴⁵ Unnerbäck & al J. N. Cahman, s. 31.

⁴⁶ I brev fr Landsarkivet i Viborg 1950 15/12 meddelas ur Ribe domkräkn att kontrakt med C. skrevs 1683 13/6 o att han 1684 26/7 fick 15 rdr för arbete över kontraktet. Jfr Friis Orgelbygning s. 107 och not 135.

om hjälp att få tillbaka sin gesäll Friderich, som i fyllan och villan tagit värving. Förutom ett par familjenotiser återger Lovén dessutom en inlägga 1687 24/10 från C:s hustru, en ansökan från mannen i Kristianstad att få tillstånd att hålla stadsgästgiveri i Landskrona, ”emädhan (som dhen lofl. Magistraten nogsampt kunnogt är) man af Orgelbyggare Profession intet allenest sigh kan underholla”. Svaret blev säkert negativt.⁴⁷ 1687 började C. också förhandla med domkyrkorådet i Uppsala om att ta över det efter Bolls död stillastående orgelbygget (se I 1.4.7). Men han valde av någon anledning att tillsvidare göra ett uppehåll i Växjö. Uppdraget där gällde ett nytt verk i domkyrkan på 27 stämmor (manual, ryggpositiv och pedal). På det arbetade C. åren 1688–1691. Under hela tiden höll domkyrkan honom med husrum och verkstadsutrymmen i den gård, som egentligen var domkyrkosysslomannens tjänstebostad. Fasta medarbetare var orgelbyggaregesällen Anders Larsson (B 8.9) och ”poiken” Isac Risberg (B 8.10). De sysslade dock inte enbart med domkyrkoorgeln. C. generade sig inte för att för att samtidigt driva en inte föraktlig seriemässig produktion av mindre instrument: positiv, regaler och klaverinstrument. Det är känt att han lyckades placera tre positiv i Växjötraktens kyrkor (varom mera nedan) och att han vid överflyttningen till Uppsala hade med sig två positiv och ”en ny Cymbal”.⁴⁸ Den naturliga följden av detta var att det stora orgelbygget gick så pass långsamt att domkapitlet i Växjö 1691 21/1 förbjöd C. att resa förrän han gjort allting färdigt enligt kontraktet. Han skrev visserligen samma vår till Uppsala att han skulle komma till pingst, men Växjöorgeln blev trots detta inte klar förrän senare under året. Tillsammans med Anders och Isac begav sig därefter C. i början av 1692 äntligen iväg mot Uppsala. Familjen blev tillsvidare kvar i Växjö och den egentliga flyttningen ägde inte rum förrän på sommaren.⁴⁹

Det visar sig alltså att C. efter hand arbetat sig in i Sverige och vidare norrut. Den av Hülphers utspridda myten att C. skulle blivit inkallad av Karl XI för orgelbygget i Uppsala bör därför nu definitivt avskrivas.⁵⁰

Eftersom C. till uppsalaorgeln skulle göra 32-fots fasadpipor till pedalen byggdes ett särskilt gjutarhus med två långsmala avdelningar: i den ena smältugnen och gjutlådan, i den andra piphyvelbänken och förmodligen en lödugn.

⁴⁷ Ytterligare om C:s verksamhet i Landskrona-Kristianstad i Kyhlberg (STM 1945), där också alternativa tolkningar lämnas betr den av Hülphers vidarebefordrade uppgiften om väderlådsinskriftionen ”Henric Cahman 1631”.

⁴⁸ 1699 18/12, Olaus Rudbeck, intyg, SSA, Justitiekoll, Invbok 1699 f 1314r.

⁴⁹ En närmare redogörelse för C:s tid i Växjö inkl orgelns disposition i Kyhlberg (Kronobergsboken 1954).

⁵⁰ Ännu i den 1972 skrivna artikeln om C. i MGG 15 ref Hülphers i denna fråga.

Det stod sannolikt på kyrkogården. Verkstad för normala arbetsuppgifter och bostad ordnades i domtrapphuset, där C. drygt sex år (1692–1698) disponerade de utrymmen som vanligen användes till tjänstebostad för konsistorienotarien.⁵¹ Man hyrde i stället rum åt denne på orgelbyggets bekostnad. De tre bohagslösa orgelbyggarna fick till sitt kvarter i det tomma huset låna två sängar och två stolar av Olaus Rudbeck. Virke skaffades till en tredje säng. Av västgötaknallen Per Andersson köptes väv till lakan, och en hustru Maria sydde dem. I maten var de inackorderade hos änkan till konterfejaren Leitz.⁵²

Huset vid domtrappan hade i nedersta våningen kök och två välvda källare, i mellanvåningen förstuga och två rum (det ena innanför det andra), i tredje våningen fyra rum och överst tre vindsutrymmen.⁵³ Förmodligen i samband med hela det cahmanska hushållets inflyttning sommaren 1692 lät C. på egen bekostnad sätta in kakelugnar i mellanvåningens båda rum.⁵⁴ De hygieniska anordningarna var däremot så dåliga att myndigheterna fick lov att gripa in hösten 1696:

Magistraten har funnit nödigt och rättvist att Dombkiörckan låter igenmura åth gatan det håål åt secretet eller privethuuset som åhr på det huus Orgbyggiaren åhr uthj, för den gruffweliga stanck der ifrån kommer.⁵⁵

Men även sedan C. i början av maj 1698 flyttat till Stockholm⁵⁶, påminns man i syneprotokoll under flera år om hans tid i domtrapphuset. Hösten året därpå, då domkyrkovicepastorn tagit huset i besittning, konstaterades att salen både i mellan- och övervåningen fått väggar och tak förstörda av rök.⁵⁷ Senare sägs om salen i mellanvåningen att den ”igenom orgopipornes giutning war hehl swart och muhlen”, och att C. till båda rummen i mellanplanet gjort eld-skärmar som lämnats kvar.⁵⁸ Ännu 1707 fanns det bord i behåll, som C. ”brukat til at göra sit värk på”.⁵⁹

⁵¹ Se bl.a. odat attest av Olaus Rudbeck, Domkräkn 1696-1697, KA, Länsräk, Upps län 1714, ver vol 5 p. 18667. Han sades officiellt upp till påsk (Udkp 1698 16/3 p4) men blev kvar något längre.

⁵² Orgelräkn C utg 11/12, 12, 68, 73 o 565.

⁵³ 1693 6/5, domkinv, orig, p. 60, ULA, Upps domk dep 16.

⁵⁴ 1695 4/7 ff, domkinv, orig, uppslag 60, ULA, Upps domk dep 16.

⁵⁵ Uråp 1696 14/10. – Att hålet blev igensatt framgår av domkräkn 1696–1697, KA, LR, Upps l 1714, ver vol 5 p 18647 (utgpost på 2:8 d smt) o p. 18713 (protutdrag).

⁵⁶ Domkräkn 1698–1699, KA, LR, Upps l 1714, ver vol 5 p. 19062: ”ifrå begynnel-sen af maijo, då Chaman valedicerade”.

⁵⁷ 1699 1/9, besiktningsprot, orig, ULA, Upps domk dep 16 p. 42f.

⁵⁸ 1701 20/5, dito p. 44f.

⁵⁹ Man tillät inte Isac Risberg att för sitt orgelbygge använda virket i bordet, Udrp 1707 26/10 § 9.

C. avled alltså redan sexton månader efter överflyttningen till Stockholm. I bouppteckningen ingår tursamt nog ett av två sakkunniga tyska snickarmästare upprättat inventarium över verkstaden vid mästarens död, som inte nämnvärt bör ha avvikit från den han hade i domtrapphuset.⁶⁰

Snickeriverktyg	Övriga verktyg
4 hyvelbänkar av furu (13)	1 arbetsbänk, lång av furu (42)
4 vinkelhakar (24)	1 skruvstycke av järn "Eusserne Schraub-stock" (51)
4 strykmått (25)	1 ambult, liten (41)
3 sågar "gross Orter Sagen" (59)	2 linjaler av mässing (67)
8 sågar "schluss Sagen" (60)	2 vinkelhakar av mässing (68)
1 sticksåg (20)	1 vinkelhake av järn (69)
1 fanérsåg, stor (57)	3 passare "Schraub Zirkeln" (36)
1 fanérsåg, liten (58)	1 passare av järn, stor (53)
8 hyvlar, långa (31)	1 passare av mässing (62)
22 hyvlar, korta (32)	1 reduktionscirkel "Vierspitziege Zirkell" (70)
22 hyvlar "Köhl und Sinss Hobelss" (55)	1 "klein eussere Schaffmahs" (66)
4 nothyvlar varav 2 "mitt eijsserne Federn" (30)	2 mallar "Mälln" (43)
20 stämjärn "Holl undt Stämmeijssen" (21)	2 flacktänger, "Blattzangen" (37)
1 "Holh Beuttelle" (18)	
2 "Stich Beuttel" (19)	2 böjtänger, "Bug Zangen" (74)
3 täljknivar, "Schnitzers" (78)	3 saxar (39)
34 filar och raspar, gamla (35)	1 tving av järn (50)
2 filhuggare, "Pfeill Schloben" (35)	2 "Simblen" (46)
3 borrar, varav en "mitt 12: Hollandsche Bohren" (26-28)	6 "eusserne Kölln" (40)
3 upprymmare, små (34)	11 lödkolvar (63)
2 bilor (52)	1 klappträ, "Klöpffell" (76)
1 kofot, liten (65)	1 hammare [klubba?] av trä (77)
3 hovtänger (38)	3 pipformar av järn, små (71)
8 hammare (24)	ca 60 pipformar [av trä], små och stora (79)
2 limpannor (56)	6 stämhorn av mässing (73)
56 tvingar, små o stora (29)	18 borstar, "StimBürsten" (33)
1 slipsten, rund (61)	1 "Streich Stahl" (75)
	3 gängverktyg, "Schraub Zeug" (44)
	2 trådjärn, "Trath Eussen" (72)

⁶⁰ Sthlm 1699 15/11, Hans Rudolf Haus o Mathias Harnack, "Verzeichnüss etlicher Werkzeuge undt andere Sachen", orig. SSA, Justitiekoll, Invbok 1699 f 1306r–1307r. Förutom några få ovidkommande saker upptar förteckningen i verkstaden stående färdiga o ofärdiga instrument, finare virke samt den egentliga verktygsutrustningen m tillbehör. Instrumenten behandlas nedan i denna biografi. Verktygen redovisas här uppordnade i två grupper, Siffrorna inom parentes hänvisar till min hjälpsnummering av resterna i originalförteckningen.

1 klaverstämpel (6)
15 brännjärn (64)
18 block av metall

Fig 14. *H. H. Cahmans snickeriverktyg.*

Där fanns fyra hyvelbänkar och en lång arbetsbänk. Utrustningen för snickeriarbete var rikhaltig, bl.a. redovisas 50 olika hyvlar, varav dock möjligen en del var avsedda för bearbetningen av pip-plåtarna. De 15 brännjärnen användes säkerligen till urbränning av de försänkta piphålen i väderlådornas pipstockar. För pipmakeriet ingick linjaler, vinkelhakar, passare och mallar för utmärkning på plåtarna av orgelpipornas olika delar, lödkolvar för deras hopfogning samt pipformar – både av järn och trä – liksom klappträ för deras formning. Till utsättningen av t.ex. uppskränningarnas höjd hade C. en reduktionscirkel, som tillät honom göra dem i önskad proportion till labiebredden. Stämningsarbetet hade sin uppsättning av stämhorn av mässing och 18 ”StimBürsten” för stämning av mixturer och andra flerkoriga register. Trådjärn och gängverktyg användes för dragning och gängning av anhängstrådarna i trakturen. Funktionen av några verktyg på förteckningen är inte helt klar. ”StreichStahl” är förmodligen ett polerstål för behandling av rörverkspipornas tungor. Klaverstämpeln användes sannolikt för att åstadkomma ett reliefmönster på undertangenternas synliga kortändar.⁶¹ Vad som saknas är intonationslans samt enklare intonationstillbehör som trådar och järn för justering av kärnornas läge osv. De liksom måttkäppar och ytterligare mallar kan dock ha ansetts för obetydliga för att tas med i inventariet.

C:s närmaste medarbetare under uppsalatiden var till en början som nämnts gesällen *Anders Larsson* (B 8.9) och pojken *Isac Risberg* (B 8.10), som han hade med sig från Växjö. Isac avancerade så småningom till gesäll, och som ny lärpojke kom i stället *Ivar Öman* (B 8.13). När Anders dog i september 1693, ersattes han av C:s egen bror *Johan Herman Cahman* (B 8.11). Från sommaren 1695 disponerade C. även en särskild snickare, *Lorentz Matthis* (B 8.12), som synes ha blivit kvar i Uppsala som självständig mästare. När sonen *Johan Niclas Cahman* (B 8.14) kom med i arbetet som fullvärdig medhjälpare har inte gått att fastställa. Han är emellertid belagd i Uppsala under större delen av de sex åren. Vid faderns död – och kanske något tidigare – fungerade han som ledare för verkstaden och det var också han som ensam ärvde hela verktygsutrustningen.

⁶¹ Tolkningen av de svårtolkade verktygsposterna med hjälp av orgelbyggarna Harry o Valter Moberg.

Vid sidan av huvuduppgiften att i domkyrkan bygga landets största orgel bedrev C. i orgelverkstaden i domtrapphuset på samma sätt som under Växjö-tiden serietillverkning av småorglar och klaverinstrument. Svårigheterna med domkyrkoverkets finansiering och kanske också en önskan från domkyrkorådets sida att inte stöta sig med mästaren gjorde dock att C. därutöver kunde åta sig större beställningar med uppsalaverkstaden som bas. Där tillverkades så mycket som möjligt för respektive kyrka i monteringsfärdigt skick. Den ekonomiska sidan med domkyrkan löstes genom att C. och hans folk inte tog ut någon ersättning, när de arbetade med andra uppdrag (se I 1.4.11). Redan hösten 1692 åtog sig C. en upprustning av det lilla positivet i Bondkyrkan (del 1, I 1.3), som han utökade med en stämma. Han återkom även 1695 med en mindre reparation (se del 1, s. 417). Heliga Trefaldighet i Gävle tycks ha varit aktuell 1693, då församlingen där förhandlade med George Woëtzig (B 8.7). Beställningen gick dock till C., som 1694 genomförde en renovering och tillbyggnad av Bolls orgelverk. Det fick därigenom en disposition på 24 register (manual, ryggpositiv och pedal).⁶² C. fick också förtroendet att leverera orgeln till Nicodemus Tessins första slottskyrka i Stockholm. Han skrev kontrakt 1693 29/12 om ett tvåmanualigt verk (utan pedal) på 15 stämmor. I juli 1695 skickade Tessin en jakt till Uppsala för att hämta de, som man kan förmoda, väl inpackade delarna och 1696 19/9 var det hela avsynat och betalt.⁶³ Verket gick dock förlorat vid slottsbranden året därpå. Redan 1695 hade C. lånat ut ett positiv på åtta stämmor till Riddarholmskyrkan, och hösten 1696 skrev han kontrakt med kyrkans föreståndare om ett helt nytt 29-stämmigt orgelverk på två manualer och pedal.⁶⁴ På grund av Karl XI:s död och slottsbranden 1697 blev emellertid den för *Riddarholmskyrkan* nödvändiga kungliga bekräftelsen av överenskommelsen fördröjd ända till februari 1698.⁶⁵ C. hann därför under 1697 skriva både till kyrkan och till K Maj:t eftersom han ville ha ut pengar och uppgav sig redan ha gjort en del av arbetet i Uppsala.⁶⁶ Verket blev inte färdigt under C:s livstid, utan arbetet fullföljdes av Johan Herman och Johan

⁶² Årtalet 1686 hos Hülphers s. 220 härstammar fr ett osignerat meddelande i hans mssaml, Västerås SB, G d 5. Rätt årtal o hittills tidigaste dispositionsuppteckning hos [Jonas Sundström, Kort begrepp af Gefle stads historia [1757], KB, M 130, Se i övrigt bl a SvK, Gästrl, s. 84.

⁶³ Orgelbygget redov i Kyhlberg Slottsk.

⁶⁴ En omfattande dossier av huvudsakl kopior rör hela orgelbygget, bl a kontraktet 1696 28/9 i SSA, Riddarh O:1.

⁶⁵ K res 1698 18/2.

⁶⁶ Uppsala 1697 23/4, H.H. Cahman t Riddarholmsk förest, orig, o [1697 5/7], dens t K M:t, supplik, kopia, SSA, Riddarh O:1, f 278 resp 267.

Niclas Cahman.⁶⁷ Samma blev förhållandet med den upprustning av Bolls orgel i *Jacobs kyrka i Stockholm*, som C. efter förhandlingar i konkurrens med Woëtzig under våren 1698 fick kontrakt på i anslutning till familjens flytt från Uppsala i maj samma år.⁶⁸

Namnet Cahman har dessutom i litteraturen på ett inte fullt klart sätt nämnts i samband med ett större orgelbygge i *Skara domkyrka*.⁶⁹ Det hela visar sig vara en lång historia med många turer, som här bara kan antydast eftersom en hel del forskning återstår. Huvudorsaken till krånglet torde vara den under enväldet tilltagande tendensen att kräva in även mindre betydande ärenden till centralt avgörande. Att C. kom in i bilden hade troligen sin orsak i att Olaus Rudbecks äldre bror Petrus Rudbeck blivit biskop i Skara och att man dessutom hade C. till hands som mästare för slottskyrkoorgeln i Stockholm. Det började sommaren 1694 med att domkapitlet i Skara hos K Maj:t begärde att få använda 400 daler silvermynt av domkyrkans medel för en reparation av det nästan obrukbara orgelverket från seklets början. Svaret blev att det bara kunde tillåtas om man anlidade en förständig karl. Det förständiga var tydligen C., som i slutet av året skrev från Uppsala att han var villig att åta sig reparationen. Han dröjde dock med att infinna sig.

Under tiden gick man i Skara över på nybyggnadslinjen och började förhandla med orgelbyggaren Magnus Åhrman i Lidköping. Denne infann sig med hela sitt hushåll, sedan prosten Jonas Rudberus (B 1.166) förespeglat honom att få bygga en ny orgel i domkyrkan. Åhrmans förslag sändes först till P. Rudbeck för yttrande. Därefter skrev man hösten 1695 till K Maj:t, som sade nej till ett nybygge. I stället skulle K Maj:t utse en erfaren orgelbyggare att besiktiga det gamla verket och göra förslag om reparation. Den erfarne var självfallet C., som dock på grund av sjukdom och överhängande arbete aldrig infann sig. De upprepade förhindren rapporterades i brev från Rudbeck till brodern biskopen. Domkapitlet vände sig också direkt till K Maj:t. I januari 1697 försökte man förmå Åhrman att på det då goda föret resa upp till mästaren, men han vägrade. Senare under året företog i stället sonen Johan Åhrman resan till Uppsala och Stockholm. Den resulterade i ett skriftligt förslag

⁶⁷ 1699, Riddarholm dk förest samt Johan Herman o Johan Niclas Cahman, avtal om övertagande av orgelbygget, orig. SSA, Riddarh LI a:49. Arbetet var avslutat 1700 2/6, då J. N. Cahman ensam utfärdade en ettårsgaranti, se SSA, Riddarh O:1.

⁶⁸ Se bl a Åhlén Jakob, s. 15–22. Efter en närgången avsyrning var arbetet avslutat i okt 1699.

⁶⁹ Bl a. Hülphers, s. 230 o Romdahl & Dahlgren, Skara domkyrkas byggnadshistoria, s. 85f. Den följande resumén baseras i första hand på Skara dkp o räkenskaper, Skara domkap A I:28–29 resp H II:1–2, samt i RA RR o Skara domkap t K M:t 1697–1713.

av C. med två alternativ.⁷⁰ Båda hade huvudverk, ryggpositiv och pedal med inalles 30 resp 26 stämmor, men det större och med hänsyn till domkyrkans storlek rekommenderade var ett 16-fotsverk – dvs baserat på Principal 16' i huvud-verket. K M:t valde i alla fall det billigare alternativet och förordnade att domkyrkan skulle ge C. en diskretion för hans förslag och ritning. Sedan biskop Rudbeck på nådig befallning lämnat en rapport om finansieringsmöjligheterna, som resulterade i ännu ett kungabrev, var därefter i slutet av februari 1698 allting klart att starta själva orgelbygget.

Verkställandet var en angelägenhet på det lokala planet och man kunde så småningom skriva kontrakt med Magnus Åhrman. Det verkar dock som om man först konsulterade C., som sedan säkert blev tillfrågad i början av 1699 då arbetet gick långsamt och orgelbyggaren på egen hand gjort ändringar. En protokollsanteckning den 3 mars visar att C. också svarat. I maj 1700 kom ett brev från Johan Niclas Cahman, där han begärde att få överta sin salig fars överinseende över orgelbygget i Skara domkyrka. Han ärvde också, vilket bekräftas av bouppteckningen, dennes fordran på 24 riksdaler i konsultarvode. Han infann sig sedan i januari 1701 för att proba Åhrmans orgelbygge, som han tycks ha underkänt fullständigt. Mot slutet av året skrev Johan Herman Cahman från Västerås och erbjöd sig att fullfölja arbetet. När sedan domkapitlet i maj 1702 verkligen sökte kontakt med denne kom svaret från Johan Niclas, som meddelade att farbrodern var död. Han rekommenderade i stället en orgelbyggare som lärt hos hans far, sannolikt Isac Risberg. Det blev emellertid till slut Johan Niclas som 1704 fick rusta upp det misslyckade orgelverket i Skara domkyrka, där C. alltså enbart medverkat som fjärrkonsult.

De rätt många beläggen för serietillverkningen i C:s verkstad gör det troligt att den var tämligen omfattande och höll ett differentierat sortiment. Den till omfånget största produkten var ett positiv på åtta stämmor, varav ett välklingande exemplar finns bevarat i Kulturparken Småland, Växjö. Det kom till under Växjötiden och levererades av C. 1690 till Virestads kyrka, Kronobergs län, där man betalade 500 daler silvermynt (1 500 daler kopparmynt). Målningen fick anstå till 1700, som är det årtal man kan läsa på fasaden.⁷¹ Virestadsorgeln är ett 4-fotsverk, dvs orgelhuset är dimensionerat för Principal 4' som har sin plats i fasaden. Denna domineras av tre tureller med den

⁷⁰ Sthlm 1697 20/10, H, H, Cahman, Kurtze Beschreibung einer neuen Orgel in die Scara Thum Kirche, orig, RA, Skara domkap t K M:t 1697–1713.

⁷¹ VLA, Virestad L 1:1. Se Del 2 A, fig 15

största i mitten. Däremellan finns plana fält i två våningar med mindre pipor, varav de övre inte är ljudande.

Klaviaturen är placerad på verkets baksida. Bälgen dras med en rem. Den oförändrade originaldispositionen är följande:⁷²

Gedackt 8'	Terzia 1 3/5'	CDEFGA – c3 = 45 toner, kort oktav
Principal 4'	Mixtur 3-kor	Oliksvävig temperatur, korton
Kvinta 2 2/3'	Scharf 2-kor	
Oktava 2'	Trumpet 8'	

Att C. verkligen arbetade med standardmodeller bevisas av den s.k. Vårdinge-orgeln i Statens historiska museum.⁷³ Den saknar visserligen pipverk och rör-liga delar, men det bevarade orgelhuset, väderlådan och bälganordningen är både i fråga om konstruktion och mått identiska med motsvarande delar i Virestadsorgeln. Dessutom framgår det av inskriptioner på väderlådan att också dispositionen var i det närmaste densamma.⁷⁴ Verket skänktes 1708 till Vårdinge kyrka, Söderml län av överste Nils Rosenstierna. Hans ogifta systrar på Visbohammar bekostade målningen 1728.⁷⁵ Positivet kan alltså utan reservation tillskrivas C.

Redan 1685 hade C. lämnat ett inte närmare beskrivet eller värderat *positiv* efter sig i Flensburg som pant för en skuld. Det såldes sedan till hertig Ernst Günther (Detlefsen). Under Växjötiden sålde C. också ett positiv till dåvarande lektorn Lars Ulmgren för 200 daler silvermynt (= 600 daler kopparmynt). Denne tog med sig instrumentet, när han 1697 blev kyrkoherde i Angelstad, Kronob län. Efter sex års provotid inlöstes det av församlingen.⁷⁶ Ytterligare ett positiv kom till Skatelövs kyrka, Kronob län. Det hade sex stämmor och vid en visitation 1691 19/6 utfäste sig församlingen att lösa in det. Sambandet med C. framgår av att han blev ersättningsskyldig för en mindre

⁷² Orgeln flyttades på 1850-t till Uråsa kyrka, Kronob 1, varifrån den 1895 deponerades i Växjö museet. Verket sattes upp där 1936 av Nils Hammarberg, som återförde klaviaturen till baksidan. Vid en renovering 1952/53 av Bröderna Moberg återställdes den ursprungliga oliksvävida temperaturen. Pipverket är helt oförändrat.

⁷³ Invnr 8244.

⁷⁴ Av Vårdingeorgeln's pipstockar framgår att dispositionen endast omfattade en kor-stämma, dvs Mixtur 3-kor. Där Virestadsorgeln har Scharf 2-kor kom här en Oktava 1'. Detta stämmer med den tidigaste kända dispositionsuppteckningen hos Hülphers s. 276f. Däremot är den där nämnde Eric Kuper inte orgelbyggare utan den som målade orgeln (se äv Hülphers, s. 182).

⁷⁵ ULA, Vårdinge K I:1, Orgeln kom på 1840-t till Västerlunds kyrka Söderml l o resterna lämnades senare därifrån till museet. Foto i Unnerbäck & al J.N. Cahman, s. 32.

⁷⁶ Angelstad ssp 1704 29/9, VLA, Angelstad L I:1. Om Ulmgren se Virdestam Hm 3, s. 220

brandskada på kyrktaket.⁷⁷ Förmodligen lyckades C. placera ytterligare exemplar av sina småorglar i Småland.⁷⁸ Dessutom hade han som nämnts vid flytten till Uppsala med sig bl.a. två positiv.

I anslutning till den första hustruns begravning i december 1694 satte C. ett positiv i pant.⁷⁹ Ännu i bouppteckningen efter honom själv redovisas ett positiv värt 1 000 d kmt stående i Uppsala domkyrka. Den upptar också ett med samma värde i Riddarholmskyrkan.⁸⁰ När C. 1695 lånade ut det senare som interimsorgel, angavs det vara 8-stämmigt.⁸¹ Med en till visshet gränsande sannolikhet kan man alltså räkna med att båda hade åtta register och att de tillhörde samma standardmodell som Virestadsorgeln. Ett av exemplaren hamnade så småningom i Vårdinge.

En positivaffär från uppsalatrakten berör säkert C., fast han inte är nämnd. På sockenstämma i Uppsala-Näs, Upps län, palmsöndagen 1695 beslöts ”att til Gudz namns ähra, des kyrckies här i församlingen prydnad sampt hela församlingens opwäckelsse til andacht ett wackert positive kiöpes til kyrckian”. Pastor, som var Olaus Rudbecks måg professor Andreas Goeding hade tingat ett för 600 daler kopparmynt. Två år senare måste man dock konstatera att ”för tidernas swårhet” det inte kommit in några bidrag till inlösen av positivet. Orgelbyggaren hade därför sålt det till riksrådet Jacob Gyllenborg, som också hade begärt det.⁸² Av priset att döma kan det här inte ha gällt större verk än 5–6 stämmor.

⁷⁷ Se Kyhlberg (Kronobergsboken 1954), s. 69.

⁷⁸ Följande anonyma uppgifter till Hülphers fr Härlövs kyrka, Kronob 1 tyder på att man där hade ett vid mitten av 1700-t ngt förändrat positiv av C.: ”Herlöfs kyrckas orgelwerk består af 8 stämmor nemligen

Quinta Dena 8 fot

Principal af Then 4 fot

Fleut 4 do

Quint 3 do

Superoctav 2 do

Decima

Mixtur 3 chor

Trompet 8 fot.

En belg som ligger under sielfwa werket. Är wäl decorerat med bildthuggerijarbete och förgylte betäckningar för pipe columnerne i faciaten, uti hwilken principalcolumnerne uti 3 stora runda columner och 4 smerre flata äro upstelte. Och är 14 a 15 åhr gamelt, samt uti fulgodt stånd.” Västerås SB, C d 5.

⁷⁹ Orgelräkn C, utg 428.

⁸⁰ SSA, Justitiekoll, Invbok 1699 f 1293v.

⁸¹ Kontrakt 1696 28/9. Se ovan fotnot.

⁸² Ssp 1695 palmsönd § 4 o 1697 20/8 § 5, ULA, Uppsala-Näs K I:1.

C:s bouppteckning innehåller uppgifter om ytterligare fyra positiv av detta något mindre format. Dels ett brunt skåp med ett positiv på sex stämmor, som han i livstiden skänkt hustrun och som därför togs undan från det som skulle skiftas. De övriga ingår i verktygsförteckningen: ett ”ordinarie” positiv med sex register (300 daler kopparmynt), ett femstämmigt (250 daler) och ett ”mitt holtzern Stimpfeiffen, dass Clavir von Olivenholtz und die Fühlungen durchbrochen und geschnitten” (100 daler).⁸³

Inventariet upptar också en *regal* till det facila priset 18 daler kopparmynt, som sålunda belägger ännu en avdelning inom en kompetent orgelbyggares serietillverkade sortiment.⁸⁴

Att dessutom *klaverinstrument* var ett naturligt inslag i detta har redan framgått av den citerade uppgiften om att C. från Växjö bl.a. förde med sig en ny cymbal [cembalo]. Även här ger bouppteckningen en breddning av dokumentationen genom att förteckna instrument med olika beteckningar i olika tillverkningsstadier.⁸⁵

Två poster bland sterbhusets löpande utgifter verkar ha samband med serietillverkningen av mindre instrument. 6:18 daler kopparmynt ”för Schnitzwärrcket i Upsala” tyder på att C. där haft någon som levererat skurna prydnadsdetaljer. En utbetalning av inte mindre än 264:16 daler kopparmynt till ”Snickaren Mester Reinholdt” [Fölsch] måste innebära ett samarbete av större omfattning.⁸⁶ Sannolikt lämnade C. ut finsnickeriuppgifter till specialister som mäster Reinholdt. Tänkbara objekt är konstfullt utarbetade corpus till klaverinstrumenten, skåp för inbyggnad av positiv etc. Man får heller inte bortse från att snickaren kunde vara huvudtillverkaren och att han engagerade en orgelbyggare för att sätta in och stämma pipor eller strängar.⁸⁷

Klaverinstrument i bouppteckningen efter H. H.Cahman

1 <i>Clav Cymbal</i> , ofärdig	80 d kmt
2 corpus till dito, ofärdiga	16
1 <i>Symphonie</i> , helt färdig	25:20
1 litet <i>ClaveCordium</i>	15

⁸³ SSA, Justitiekoll, Invbok 1699 f 1295r, 1306r, 130lr o 1306r.

⁸⁴ Dito f 1293v.

⁸⁵ Dito f 1306r o 1293v. Dito f 1317r.

⁸⁶ Dito f 1317r.

⁸⁷ Av bouppteckningen efter Reinholdt Fölsch, som dog 1700 6/1, framgår att han ägde flera positiv. De värderades av orgelbyggaren Johan Niclas Cahman till 720 d kmt, 1695–1700 hyrde F. ut ett positiv till Maria kyrka för 50 d kmt om året. Snickaren mäster Matthias Wilhelm d.ä. som tydl konserverade både änkan o positivet, fortsatte uthyrningen ytterligare ett år. Dessa detaljer är hämtade ur en pågående insamling av fakta rörande den hittills påtagligt misstolkade så kallade Medåkersorgeln i Nordiska museet.

För det 1692 i Växjö kvarlämnade *hushållet* utanordnades 100 daler silvermynt i april, men C:s hustru fick inte ut pengarna förrän i början av juni.⁸⁸ Åtminstone så länge fanns hon alltså kvar där nere.

C. själv var förmodligen borta från Uppsala omkring en månad under sommaren för att sköta om flytten.⁸⁹ Eftersom familjens informator, växjögymnasten Trogelius Petri Nerlin, skrev in sig vid universitetet 1692 1/8, är det sannolikt att hela hushållet då kommit fram till Uppsala. Som student redovisas denne inte på de borgerliga mantalslängderna, som finns bevarade från 1695. Det året är C. ensam med fyra drängar och två pigor. 1696 är däremot antecknat man, hustru, en dräng och två pigor (Jsach, Elisabeth, Magdalena). Följande år har de enbart pigorna Kerstin och Katrina och på 1698 års längd är C. inte med.⁹⁰ Det är anmärkningsvärt att sonen Johan Niclas, som 1695 skulle vara 15 år och därmed myndig, saknas på mantalslängderna. Orgelbyggarens son förekommer inte heller ofta i orgelräkningen som mottagare av utbetalningar till fadern etc: 1693 februari (1 gång), 1695 maj (1) och oktober (2), 1696 vardera två gånger i mars, juni och september samt 1697 maj (1).⁹¹ Isac Risberg som 1697 inte längre räknades in i hushållet, var dock bevisligen kvar i C:s tjänst (se B 8:10).

Genom ett senare intyg av Elisabet Olofsdtr Berg vet vi att hon tjänade som huspiga hos C. under tre år, dels medan den första hustrun levde och därefter fram till det nya giftermålet, dvs. ca 1693–96.⁹² Hon är också belagd som nattvardsgäst i Bondkyrkan sommaren 1693.⁹³ Året därpå tog accisbesökaren vid kontroll i kvarnen hennes från Stockholm införda malt, då det visade sig att hon hade mera än vad som var förtullat.⁹⁴ Hennes arbetskamrat 1696 Malin (Magdalena) Andersdtr uppträdde det året som vittne.⁹⁵ Det var förmodligen

⁸⁸ Uppsala 1692 20/4, P. Rudbeckius t befmannen över testamentsgodsen i Småland [Erich Rudberg, att bet 100 d kmt t C:s hustru i Växjö, orig, ULA, Upps domk dep 12, f 16r. Kopia av Anna Christina Cahmans kvitto 1692 8/6, KKA, 1. provinskont nrserie 145:2.

⁸⁹ För de tre löneterminerna 1692 11/3–10/12 skulle C. enl avtalet ha 1,350 d kmt, men han fick end ut 1.207:12 d. Mellanskillnaden motsvarar drygt en månads lön.

⁹⁰ Mantalslängd 1695 16/1, ULA, Upps rådhusrätt & magistr H III a:1; 1696 31/3 o 1697 29/1, ULA, Upps länssty, Landskontoret, rött nr 461 respektive 462.

⁹¹ Orgelräkn C utg.

⁹² SSA, Justitiekoll, Invbok 1699 f 1311.

⁹³ ULA, Hel Tref D II:1.

⁹⁴ Upps accisrättsprot 1694 22[?]/9, ULA, Upps accisrätt A I:1.

⁹⁵ Ukäp 1696 14/7, RA, Svea hovrätt, Härads- m fl rätters domb, Upps 1 58. 57 Uråp 1696 3/10.

hon som tillsammans med mästaren samma år i Stockholm kallat en uppsalakämnärs änkas dotter för hora med fyra horungar, vilket föranledde modern att på rådstugan begära attest om sin och dotterns ärliga och hederligaandel.⁹⁶ Orgelbyggarens piga Kirstin Pehrström var 1697 i motsvarande situation, sedan hon blivit kallad kvarnhora.⁹⁷ Det var sannolikt samma Kerstin som tillsammans med en amma och gossen Ifwer [Öman] (se B 8.13) fanns kvar i huset efter C:s död.⁹⁸

Bouppteckningen ger ett intryck av att hemmet var anpassat efter orgelbyggarens nomadliv. Där fanns alla sorters bohag men inte i några stora mängder och som regel i enkelt utförande. Skåp och bord t.ex. anges vara av furu. De dyrbaraste av möblerna var ett halvt dussin läderstolar. Man åt tydligen på tenn, varav är antecknat två dussin tallrikar och 18 fat, men huset ägde också 15 fat och 21 tallrikar i holländskt stengods. Silvret dominerades av en förgylld kanna på 82 1/2 lod (ca 1 100 g) – kanske en diskretion för något arbete – och bestod i övrigt av några skålar, skedar och en bägare. Bland tavlorna märks en så kallad jubelfesttavla från firandet av hundraårsminnet av Uppsala möte 1693 liksom två ”Kongl. Schillerier”. Kungaporträtten kan möjligen haft samband med orgelbygget i Slottskyrkan. I utrustningen ingick också en släde med björnfäll, en resesläde, en schäs och en stegkärra samt ett par flintlåspistoler med hölster. Ett ganska högt värderat brädspel med svarta inläggningar och summa två böcker (förutom bibel och postilla) representerar förströelsen i det cahmanska hemmet. Till bilden hör också det bohag som togs undan till den unga änkans s.k. fördel, bl.a. ett ekskåp med lådor och det redan bland instrumenten nämnda bruna skåp, som härbärgerade ett sexstämmigt positiv. En i rött inbunden pappersbok i folioformat innehöll troligen C:s samlade orgelanteckningar.⁹⁹

Uppgifterna om C:s *familj* är tämligen få. Genom det citerade dokumentet 1674 3/2 efter Hans Christoph Fritzsches död framgår att mästervennen C. då var förlovad med dennes dotter. Däremot vet vi ingenting om tidpunkten för giftermålet. Det kan ha ägt rum omgående 1674 men är tänkbart ända fram till C:s privilegieansökan i Köpenhamn 1676. Uppgift saknas också om den i Flensburg året därpå döpte sonen *Ludwig* som är den förstfödde. Nästa kända

⁹⁶ Uråp 1696 3/10.

⁹⁷ Ukäp 1697 6/7, RA, Svea hovrätt, Härads- m fl rätters domb, Upps 1 61.

⁹⁸ SSA, Justitiekoll, Invbok 1699 f 1317r.

⁹⁹ Dito f 1290v–1295r. De båda böckerna var ”Christopher Boetii Stadzmunster in quarto” och ”1 Fortificationsbok in folio”. Boets bruttobehållning utgjorde 6.245 daler kopparmynt. Efter avdrag för skulder o sterbhusets utgifter för begravningen m m återstod 4.000 daler som netto. Av detta belopp var 1.000 daler inestående moderne för de tre barnen i den första kullen.

dopnotis, även den i samma stad, ligger närmare 30 månader framåt i tiden (Detlefsen). Denne inte namngivna son och Ludwig kan alltså ha haft ett par syskon emellan sig. Hustrun *Anna Christina Fritzsche* är inte belagd förrän under familjens uppehåll i Landskrona, där hon 1687 på mannens vägnar ansökte om gästgiverirättigheter. I samma stad begravdes en son – möjligen Ludwig – 1656 och döptes *Johan Petter* (Lovén).¹⁰⁰ Enligt åldersuppgiften i C:s bouppteckning föddes det yngsta barnet *Brita Stina* 1689, dvs. i Växjö. Under åren där föreligger en notis om Anna Christina Fritzsche på grund av att hon kom i gräl med gesällen Anders Larsson (se B 8.9). Vid samma tillfälle nämns *Johan Niclas* för första gången. Han gick då i skolan.¹⁰¹ Senast efter överflyttningen till Uppsala hade man informator i hemmet. Redovisade data för sonens närvaro i hushållet motsäger inte möjligheten av att han sedan som 17-åring var ute på sin gesällvandring från sommaren 1697 och där ifrån kallades hem på grund av faderns sjukdom senast under sommaren 1699. I Uppsala finns C:s hustru belagd 1692 12/8, då man antecknat att hon sökte bänkrum i domkyrkan.¹⁰² Under orgelbygget finns endast en utbetalning till henne bokförd i orgelräkningen, som dock har en anteckning om dödsfallet. Av räkningen framgår att C. vid mickelsmässan (29/9) 1694 reste till Gävle. Under tiden var det preceptorn Trogelius Nerlin som kvitterade ut pengar för mästarens räkning, och det var också han som fick ta hand om huset, när Anna Christina Fritzsche dog under mannens bortovaro den 21 oktober 1694.¹⁰³ Trogelius uppvaktade sedan med en tryckt skrift vid matmoderns begravning, där han angivit döds- och begravningsdatum och dessutom hennes ålder.¹⁰⁴ Ytterligare ett begravningstryck med samstämmiga data meddelar dessutom att hon avlidit efter ”en långsam / och swår utstånden Siukdom”.¹⁰⁵ Författaren kallar sig en ”Sörjande Granne” och kan identifieras med domkyrkoklockaren Samuel Jonsson Gladberg (se B 4.10), som ju hade tjänstebostad i något av kyrkans hus vid domtrappan.¹⁰⁶ I samband med hustruns bortgång förvärvade

¹⁰⁰ Samstämmiga åldersuppgifter vid olika senare tillfällen, bl.a. i bouppteckningen, placerar Johan Peters födelse till 1685, medan Lovén uppger 1687.

¹⁰¹ Johan Niclas Cahman har dock inte kunnat återfinnas i Växjö skolas tr matrikel.

¹⁰² Udrp.

¹⁰³ Orgelräkn C, utg 317, 389, 390, 394 o 396.

¹⁰⁴ SSA, Tyska förs C I A:1.

¹⁰⁵ UUB, Personalverser ensk Folio 1690–1699:A-X. Uppgifter saknas om hur länge Trogelius Nerlin stannade i C:s tjänst. Enl Uråp 1697 24/3 var N. då informator för Petter Brynielssons barn, en handelsman fr Sthlm med gård i Uppsala, Se i övrigt Molin-Wilstadius Sm 1319, som dock ej känner N:s vidare öden.

¹⁰⁶ KB, Verser, ensk B4o:1 nr 30 (1702). Som förf anges Petter Spiring, som torde vara brudens 12-åriga bror.

C. en grav i domkyrkan, som murades till hennes begravning (se nedan).

Vinter- och sommarsången 1694/95 var C. hårt upptagen vid orgelbygget i Uppsala, medan han oktober 1695 till februari 1696 inte hade någon lön därifrån utan som tidigare nämnts säkert arbetade med slottsorgeln i Stockholm. C. kan alltså då ha haft tillfälle att fria till den 20-åriga *Anna Catharina Spiering*, som blev hans andra hustru den 13 februari 1696.¹⁰⁷ Hon var dotter till Tyska församlingens klockare.¹⁰⁸ Hennes troligen enda barn med C., *Hans Henrik*, är endast nämnt i bouppteckningen efter fadern och hans vidare öden är hittills okända. Datum för moderns nya giftermål framgår av ett bröllopstryck.

Uppsalainventeringen har inte givit mycket om C. själv utanför orgelsektorn. Han stod fadder några gånger och hade en mindre fordran på en student från Danzig.¹⁰⁹ Däremot visar alla både direkta och indirekta uppgifter att han som orgelbyggare var en obestridd mästare. Hur detta uttrycktes vid förhandlingarna med domkyrkorådet i Uppsala har redan exemplifierats och kan närmare studeras i själva protokollet (se D 17).¹¹⁰ Bevarade förslag av hans hand är sakkunnigt, klart och noggrant utarbetade. För sina dispositionsbeskrivningar använde han tydligt alltid en bestämd mall. Vid konkurrensen om reparationen i Jakob 1698 fick Woÿtzig och C. i uppdrag att utarbeta var sitt skriftliga förslag. Sedan båda blivit upplästa, konstaterade man

att M.r Henrich Cahmans beskrifning på fehlen och förslag till reparation i konst ock förstånd wijda öfvergick den andras ... Hwilcket han så nått ock till pricka med ett sådant förstånd klarligen fattat hade, att man der af wäl märckia kunde, hwad för een snäll [skicklig] mästare han i denna konsten måtte wara. Hwarföre ock Herrar Kyrckioråden hoos sig slöte i betractande så wäl af den vackra recommendation ifrån Doctor Oloff Rudbeck, som i grund förstår musiquen, såssom och dee vackra prof han wijsat, besynnerligen med det vackra och härliga orguewärket i Upsala, blifwa wijd M.r Henrich Cahman, som nu sådanna mästerliga förslag gifwit hafwer.¹¹¹

Om C:s person i övrigt antyder källorna endast två saker. Dels att han måtte ha varit sjuklig, dels att han hade ett häftigt lynne. Det senare är dokumenterat

¹⁰⁷ SSA, Tyska förs C I A:1.

¹⁰⁸ Dito. Av klockaren Heinrich Spierings i denna dopbok noterade barn är Anna Catharina nr 2 av 8.

¹⁰⁹ 1694 21/8 bl faddrarna för orgeltramparen Niels Jonssons dtr, 1695 27/7 för avl Joen Birkes son Henric o 1697 9/2 för svarvaren Niels son Nicolaus, ULA Upps domkförs C a:1.

¹¹⁰ Uakp (minus) 1697 14/4 § 1 ang fordringar på Gabriel Reinhold Borckman, som skulle likvideras med dennes bortauktionerade saker, bl a "Orgbyggaren Caman 11 d.r 8 öre [kmt]".

¹¹¹ Jakobs krp 1698 25/5 § 1, SSA, Jakob o Johannes K III:1. Jfr Åhlén Jakob, s. 16.

i Växjö, där C. 1688 illa trakterade gesällen Anders Larsson i huvudet, med en träklubba, sedan denne haft sitt nämnda gräl med mästarinna om tvätten (se B 8.9). Isac Risberg uppgav 1707, att han ”aldrig haft sin helsos dag sedan årgbyggaren Caman hygg honom i ryggen med yxen som witterligt är” (se vidare B 8.10). Redan i december 1687 skrev C. från Kristianstad att han varit sjuk. Året därpå började slagsmålet i Växjö med att mästaren rusade upp från sjuksängen. Han var ej heller närvarande i rätten ett par dagar senare på grund av sjukdom. I uppsalaförhandlingarnas slutskede 1692 26/2 kunde kontraktet inte göras färdigt, eftersom C. ”intet kunde komma tillstådes för sin opasslighet”. När Isac våren 1697 hade sitt bråk med studenten Daniel Ysing (B 1.371), minns han också att mästaren låg sjuk (se B 8.10). Den i det refererade konsultuppdraget för Skara domkyrka planerade resan blev inte av på grund av C:s dåliga hälsa. 1696/97 lämnade Olaus Rudbeck i brev till sin bror biskopen rapporter om läget. Tyvärr nämner han, som ju var fackman, inte något om sjukdomens art:

Chamans ressa neder till Scara lærer fuller aldrig skie, ty när han två dagar är frisker, är han fyra dagar siuuk [...] Jag fick rätt nu H. K: Broders bref, och förnimmer att orgebyggaren der neder protesterar på Chaman och will, at han skall betahla omkostnat han på sig giort, effter Chaman intet kommit neder. Hwilken protestation är fåfäng, ty han moste skrifwa Gud den högste till och fråga, hwarföre icke Chaman warit frisk och wed helssan, at kunnat en sådan ressa göra¹¹²

C. avled i Stockholm under september 1699. Någon källuppgift om den exakta dagen har inte kommit fram. Följer man anvisningen i bouppteckningen och räknar elva veckor från dess datum, blir resultatet 5 september.¹¹³ Den kontrollerbara själaringningen i Klara ägde rum den 11:te.¹¹⁴ Enligt änkans begravningsräkning ringde man också i Jakob, men eftersom C. vid sin bortgång hade orgelarbeten på gång både där och i Riddarholmskyrkan tycks man ha befriat sterbhuset från avgifter. Jordfästningen skedde den 28 oktober i den senare kyrkan men förrättades av kyrkoherde Andreas Lysing i Jakob, mannen bakom de nyss citerade superlativen om C:s konstskicklighet.¹¹⁵ Därefter roddes kistan till Uppsala, där C. hade sin grav i domkyrkan. Drängen Ivar Öman

¹¹² 1696/97 Olaus Rudbeck till biskop Petrus Rudbeckius, utdrag ur fyra brev, bil C t [1697 22/12], P. Rudbeckius till K M:t, RA, Skara domkap till K M:t 1697–1713.

¹¹³ SSA, Justitiekoll, Invbok 1699 f 1290r.

¹¹⁴ SSA, Klara L I a 2:20.

¹¹⁵ SSA, Riddarh CEF.

(se B 8.13) sändes med båten, medan Anna Catharina Spiering reste landvägen. Hennes räkning över bisättnings- och begravningskostnaderna ger i all sin korthet en målande bild av anordningarna kring mannens död. Följande sammanhängande utsnitt är redogörelsens centrala parti:¹¹⁶

B e g r a f n i n g e n	d kmt
Kyrckjoherden i Sancte Jacob som kastade jord på likkett	7:16
Lijkstodh åth kyrckjooherden Fullt [Johan Vultejus i Riddarholmen]	5:20
Åth kläckaren gifwit	1:28
Döodgräfwarna för bägge gångerna för sitt omak	1:28
Nock åth 2ne karlar som hielpte likket i båthen	1:28
Een roddar båth till Upsala medh likkett	10:-
För min reesa till landz med förtärning	12:-
12. karlar som boro opp likket från båthen	12:-
Åth döodgräfwarna för graföppning, listor, näfwer till grafwen sampt dett dee buro båhren nedh till båthen	12:-
Åth kläckaren i Upsahla	3:24
Drängen Jwer som fölgde likkett öfwer	5:20
För cammarhyra och förtäring i Upsahla	8:-
Min reesa tillbaka till siöss medh förtäring	6:-

En post ur en annan räkning i samma källa på 36 daler kopparmynt till ”Discretjon åt Zellinger jemte een kiäpp”¹¹⁷ – som väl egentligen gällde medverkan som orgelbyggarnas expert vid avsyningen i Jakob strax före begravningen – skulle man gärna vilja tänka sig även innefatta ett tack för att domkyrkoorganisten Christian Zellinger låtit orgorna ljuda vid ceremonin, då deras mästare sänktes ner i sin grav nedanför orgelläktaren. Om den eventuella sorgemusiken saknas dock alla upplysningar.

Den cahmanska graven i Uppsala domkyrka ställdes som tidigare nämnts i ordning till Anna Christina Fritzsches begravning 1694. Det var inte fråga om någon donation från kyrkans sida, utan C. betalade själva graven med 30 daler kopparmynt och bekostade murning och övriga arbeten.¹¹⁸ Den låg norr om mittgången mellan första och andra pelaren räknat från västportalen (B2 och B3 enligt Boëthius-Romdahl) och är inritad redan på 1690-talets gravkartor. 1696 fick Christian Zellinger utnyttja graven för sin dotter (se B 2.9).

¹¹⁶ SSA, Justitiekoll, Invbok 1699 f 1316.

¹¹⁷ Dito f 1317r.

¹¹⁸ Förvärvet i prof A. Spoles kyrkvärdsräkn 1696 aug, ULA, Upps domk dep 54; murnings- m fl arbeten i Orgelräkn C utg 535, 541, 542, 552 o 553.

C:s bouppteckning tar inte upp graven som tillgång, varför det inte heller då blev någonting bestämt om hur den skulle ärvas. Änkan begärde 1706 fastebrev men fick nej, då hon inte kunde styrka sin äganderätt.¹¹⁹ Familjemedlemmarna ansåg sig dock tydligen ha del i graven, eftersom professor Eric Burman (B 1.479) jordades där 1729 med tillstånd av Johan Niclas Cahman.¹²⁰ Denne arbetade vid den tiden med en ny stor domkyrkoorgel, som han planerat i nära samarbete med sin vän Eric Burman. Johan Petter Cahman påstod 1740 att graven var en donation till fadern och han försökte, liksom Johan Niclas Cahmans måg året därpå, att få papper på arvsrätten. Men frågan rann båda gångerna ut i sanden då de inte kunde ge några bevis på sin äganderätt.¹²¹

1744 presenterade skomakaränkan Catharina Bodman ett dokument utställt av C:s änka Anna Catharina Spiering och hennes man Hans Wreth. De överlät i detta graven på sin dotter Maria Wreth, som var änka efter handelsmannen Isac Pfeiffer, med tillåtelse att för skuld lämna den till skomakaränkan. Domkyrkorådet ställde dock som villkor bl.a. godkännande av samtliga cahmanarvingar och uppvisande av C:s donationsbrev[!]. Dessutom skulle hon förutom en viss avgift betala vad man kostat på graven och förse den med en lämplig gravsten.¹²² Kyhlberg har därefter inte sett några uppgifter förrän Carl von Linné 1745 visade upp papper på att han förvärvat graven av rådmannen Nils Kyronius. Professorn begärde besked om C:s arvingar, men domkyrkorådet hade inga upplysningar att ge utan rekommenderade honom att för säkerhets skull lagföra köpet på rådstugan.¹²³ Sedan de formaliteterna klarats av och domkyrkan fått 25 d kmt (1/4 av köpeskillingen) till sin kassa, kunde Linné få fastebrev på den cahmanska graven som sålunda numera är täckt av den linneanska stenen.¹²⁴

Förutom Johan Niclas Cahman, som för sitt stora orgelbygge i domkyrkan hade en period av livliga förbindelser med Uppsala, kom två medlemmar av släkten Cahman att även efter C:s död få anknytning till staden. Brodern Johan

¹¹⁹ Udrp 1706 24/8 § 3.

¹²⁰ [1745 26/101, förteckning på alla murade gravar i Upps domk, bl.a. om C:s grav, "där Sal Prof. Burman med sohnens Cahmans lof jordades, dock är kyrkans rätt för öppningen betald", ULA, Upps domkap E V:140:3 o 4. I Udrp 1737 15/9 § 3 anmärks att åtskilliga gravar i domk är förfallna, bl a sal prof Burmans. Dennes svärfar, prof Reftelius (B 1.299), påpekade då att Burman jordats i orgelbyggaren Cahmans grav o att sålunda dennes efterlevande borde bekosta underhåll av graven.

¹²¹ Udrp, 1740 29/4 § 3 o 1741 28/5 § 7.

¹²² Udrp 1744 22/9 § 3.

¹²³ Udrp 1745 26/10 § 7.

¹²⁴ Udrp 1746 12/5 § 1, Linné hade på rådstugan fått lagfart på graven efter utbud 1745 4/11 o 2/12 samt 1746 27/1. Jfr Herdin, Gammalt och nytt. Ny serie 1120.

Herman flyttade 1701/02 tillbaka till Uppsala och dog där 1702 strax innan den stora branden (se B 8.11). I augusti 1710 sände magistraten i Uppsala på landshövdingens order ut en efterlysning av "een soldat af Helsinge Regementet Iohan Petter Cahman wid namn, som ifrån compagniet afwijkit".¹²⁵ Han blev snabbt infångad, sändes till regementet i Gävle och dömdes till döden av krigsrätten. Justitierevisionen satte dock ned straffet till sju gatlopp.¹²⁶ I samband med avvecklingen av enväldets utländska företag kom *Petter Cahman*, som han vanligen kallades, tillbaka till hemlandet som en förmodligen något invalidiserad krigsveteran. Som sådan placerades han som tull- och accisskrivare i Uppsala men blev avskedad omkring 1729.¹²⁷ Han är belagd i staden ännu 1740, då han gjorde det nämnda försöket att få sin och sina brorsbarns arvsrätt till graven i domkyrkan erkänd. Av det hittills obearbetade och ojämna notismaterialet anar man hans växlande öde. Han uppgav själv att han först tjänat under livdragonerna i Polen och hamnat i rysk fångenskap. Han kom därifrån några veckor före påsk 1710, men fortsatte efter ett par dagar i Stockholm till sin bror Johan Niclas i Västerås. Där friade han till sin hustru och blev med broderns hjälp antagen vid Hälsinge regemente. Han gifte sig sedan i Stockholm första söndagen efter Trefaldighet samma år.¹²⁸ Rymningen senare på sommaren har kanske där sin förklaring. Hustrun hette Christina.¹²⁹ Efter hennes död 1731¹³⁰ möter namnet Petter Cahman mest i samband med fruntimmersaffärer och oäkta barn.

BK

Litteratur: Detlefsen Flensburg, s. 296f; Edholm Orgelbyggare, s. 23f; Eenberg Upsala, s. 37; Erici Inv, s. 273; Fock, Hamburgs Anteil am Orgelbau, s. 352, 354; Fock Schnitger, s. 35, 43f., 45 o 77f.; Fredriksson The "Virestad" organ by Hans Henrich Cahman: a preliminary report on the documentation

¹²⁵ Se bl a 1710 28/8, magistr i Upps, efterlysning, koncept, ULA, Upps rådhusrätt & mag B I:3 o Uråp 1710 29/8.

¹²⁶ Se bl a 1710 17/12, justitierevisionen, res över soldaten Peter Hansson Cahman, registr, RA, Justitierevisionen, Registr 1710 p. 1636ff.

¹²⁷ Kallas för tullskrivare bl a i 1721 års mantalslängd. ULA, Upps rådhusrätt & magistr H III a:1. Upps 1729 18/2, P. Cahman t accisrätten, orig, är ett bemötande av anklagelser för tjänstefel. Han nämner där bl a att han 10 mån tidigare anmält att han på gr av sin sjukdom – stenkolik o blessyrer – inte längre kunde sköta både tull- o accisskrivartjänsterna. ULA, Upps accisrätt F:1. Se i övrigt accisrättens prot fr o m 1729 4/9, ULA, Upps accisrätt A I:2.

¹²⁸ Uakp 1721 12/8 (minus) § 2. Prot ingår i ett långdraget mål mellan Petter Cahman o stud Olaus Brundin o dennes hustru Catharina Martinello, som skulle ha trakterat C. med hugg o slag. Hon påstod i sin tur att C. velat förföra henne.

¹²⁹ Namnet framgår av en faddernotis 1724 20/11, ULA, Hel Tref C:2.

¹³⁰ Begr 1731 16/5, ULA, Hel Tref F:1.

work. (GOArt research reports 1999 (1), s. 107–125.); Friis Orgelbygning, s. 28, 44f., 91 o 107f.; Grove 2 ed, vol 4, s. 80 (B Kyhlberg); Herdin, Gammalt och nytt. Ny serie, s. 112; Hülphers,¹³¹ s. 181, 203f., 207, 213, 220, 222f., 227 o 230; Kyhlberg (STM 1945); Kyhlberg Solex 2, bd 1, s. 691f; Kyhlberg Slottsk; Kyhlberg (Kronobergsboken 1954); Lovén Landskrona 3, s. 84f; MGG Personenteil Bd 3, sp 1579 (A Unnerbäck); Sjögren Orgelverken, s. 51f; SvK, Sthlm 4, s. 111 o 333f.; Söderberg Orgelverk, s. 59–79; Unnerbäck & al J.N. Cahman, s. 31–34; Uppsala domkyrkas orglar från medeltiden till idag; Wester Gotisk resning, s. 244f., 254, 258 o 290; Åhlén Jakob, s. 15–22.

B 8.9 ANDERS LARSSON

Trol från Kristianstad. Orgelbyggaregesäll hos Hans Henrich Cahman (B 8.8), död i Uppsala 1693 sept. Gift m *Anna*.

Det tidigaste dokumentet är ett rättegångsprotokoll om ett slagsmål i Växjö 1688 mellan mästaren och hans gesäll. Där får man veta att Anders var anställd med ett riktigt gesällkontrakt och att han hade sin far i Kristianstad. Därför är det troligt att han kom i tjänst hos Cahman senast 1687, då denne reparerade Trefaldighetskyrkans orgel där. Anledningen till växjöbråket var att Anders, som då tydligen var ogift, inte gillade orgelbyggarehustruns sätt att sköta hans tvätt och att sonen Johan Niclas Cahman vidarebefordrat gesällens missnöjda kommentarer. Följden blev ett gräl mellan matmodern och Anders, och då hon "önskade Fahnen uthi honom, swarade han, den önskningh I gifwen migh fahre uthi Eder sielf" etc. När den sängliggande Cahman hörde ordväxlingen, rusade han upp och gav först Anders en släng över armen med en hyvel, tryckte sedan ned honom mot en hyvelbänk och slog honom i huvudet med en klubba, så att blodet rann. Det är anmärkningsvärt att det – åtminstone enligt domboken – inte var gesällen som anmälde sin mästare för misshandel, utan att det var Cahman som på rådstugan klagade på Anders att denne ställt sig "något ohöfweligh". Gesällen hänvisade till att han i kontraktet förbundit sig att lyda sin läromästare, men att han inte hade någon skyldighet att ta order av andra.¹³²

Att Anders var en verklig orgelbyggaregesäll med en högre ställning än övriga visar utdelningen av drickspengar vid arbetets avslutning i Växjö 1691.

¹³¹ Förutom i texten påtalade felaktiga uppgifter hos Hülphers har denne på s. 227 genom att följa sin anonyme uppgiftslämnare fäst namnet Cahman äv vid Kristina kyrkas orgel i Jönköping. Detta verk byggdes emellertid av Johan Petersen Botzen från Köpenhamn. Jfr SvK, Smål 1, s. 52, som riktigt anger mästare Johan Pettersson.

¹³² Växjö råp 1688 27/11, VLA, Växjö rådhusrätt & magistr. - Kyhlberg (Kronobergsboken 1954) återger större delen av prot.

Anders fick då 18 daler silvermynt, medan snickargesällerna avspisades med 1 daler och 8 öre. När Cahman i februari 1692 kom till Uppsala för det stora domkyrkoorgelbygget (I 1.4) hade han endast med sig Anders och pojken Isac Risberg (B 8.10). Uppgifterna kring gesällens verksamhet på den nya arbetsplatsen är obetydliga.¹³³ Hans frånfälle har endast observerats genom att dagboken i september 1693 noterat anskaffningar till hans hustru, som här är namngiven, för sorgkläder¹³⁴ och till svepning åt den avlidne.¹³⁵ Av Anders lön togs också betalningen för de rätt blygsamma begravningskostnaderna.¹³⁶

BK

Litteratur: Kyhlberg (Kronobergsboken 1954), s. 65f o 69–71.

B 8.10 ISAC RISBERG

Orgelbyggare, utbildad hos Hans Henrich Cahman (B 8.8), död i Uppsala 1710 oktober/november (pesten). Gift m *N.N. Otto*, död i Uppsala 1710/11 (pesten), dtr till bergsmannen Jakob Otto i Sandviken, Vika sn. Kända barn: *son* begr i Uppsala 1710 7/10 och *två barn*, begr i Uppsala 1710 24/10 (pesten).

I november 1688 hade H. H. Cahman ett slagsmål i verkstaden i Växjö med sin gesäll Anders Larsson (se B 8.9). ”Poiken Isach” var då en av åskådarna. När och var mästaren anställt honom som lärpojke är inte känt. Hans härkomst och ålder är också obekanta. I samband med avsyningen av Växjöorgeln 1691 fick ”lärogässen Jsaac Christierson” 1 daler silvermynt i drickspengar och 24 öre för att han strukit väderrören med rödfärg, medan Anders, som var riktig

¹³³ Orgelräkn A summerar löneutbet till Anders med 161:10 d kmt. Orgelräkn C debiterar honom 1692 25/4 för 32 alnar lakansväv (utg 74). 1693 juni fick han ut en tjock o en tunnare tilja till arbetsbänk (utg 256).

¹³⁴ Orgelräkn C utg 283–285: 1693 [sept], ”Hustru Anna gesellens Anders till begrafningh” inalles 8 1/2 alnar av tre olika sorters tyger för 24:24 d kmt.

¹³⁵ Orgelräkn C utg 302: ”Af Mårten Jönsson till Andreas Suepningh” 3 1/4 alnar bomullslärf o 1 par handskar för inalles 13:4 d kmt.

¹³⁶ Orgelräkn C utg 288: ”Till Anders Gesellens begrafningh

Hr Jerler för likprädikan 6: - d kmt

Kyrkioherden i likstol 9: -

Ringning, grafställe och bårkläde 8:4

Ringarne 3: -

Diäknarna 1:12

Klåckor [bör vara Klockaren] och gräware 4:12

Skolmästaren -:16

Bärarna till Tractamenter 12:24”

[Summa 45:04 d kmt

orgelbyggargesäll, belönades med 1:18 daler silvermynt. Lärlingen och gesällen var de enda i mästarsens sällskap, när denne sedan i februari 1692 kom till Uppsala för det stora orgelbygget (I 1.4).

Under uppsalaåren hos Cahman är uppgifterna om R. mycket få. Det nämns inte ens när han avancerade till gesäll. T.o.m. 1696 redovisas han vid mantals-skrivningarna som medlem av orgelbyggarens hushåll, vilket möjligen kan tolkas som att han därefter stigit i graderna och eventuellt också gift sig. Hans närvaro markeras av att orgelräkningen då och då noterar att Isac hämtat ut kostpengar eller lön för Cahmans räkning.

Våren 1697 var det R:s tur att svara för ett slagsmål inför kämnärsrätten. Protokollet kallar honom för Isenberg. Motparten var studenten Daniel Ysing (B 1.371), som tydligen av intresse för orgelbygget kommit upp ibland till R. på läktaren. Besöken hade dock upphört, sedan gesällen skulle ha spritt ut att Daniel tagit bort två skruvar av trä från orgeln. Enligt R:s version var det fortsatta händelseförloppet följande:

Sidste bön[sön]dag har [Daniel] Ysing warit uppå orgwärket och suddat widh claveret, då orgbyggjarens son sedt att han tagit bort skrufwarne, men han aldrig sagdt det samma, hwilket han medh eedh will ehrhålla [styrka]. Utan affton för Christi Himmelsfärdz dag kl: 3. om afton [e.m.] har Ysing kommit till honom, och intet helssat honom eller någonting. Då gesällen sagdt, huru står dett till med Eder, det hafwer intet synts till Eder. Ysingh swarade, J hafwer intet så wackert tahl fört uth på migh, men iag skall revansera det samma, om I nu will ellar när I will. Iag skall skiuta Eder. Och smusslade utj byxsäcken effter puffert, hwarföre iagh slogh honom intet mehr än een släng. Sedan han gick neder till Mästaren, som lågh siuk, hwarföre togh iagh honom utj armen och ledde honom uth.

Det var förmodligen några flera slängar, eftersom Isak fick böta 54 mark smt och dessutom dömdes att betala barberaren som kurerat Daniel.¹³⁷

R:s nära anknytning till familjen Cahman fortsatte så väl efter flytten till Stockholm 1698 som åtminstone den närmaste tiden efter mästarsens död i september 1699. I sin räkning över sterbhusets löpande utgifter fram till boskiftet förde änkan upp dels återbetalning till "Giesällen Jsack Risberg" av 15 daler kopparmynt, som hon lånat, dels betalning för arbete och "något Träwärck" med 11:8 daler.¹³⁸ Även om direkta belägg saknas, torde man kunna räkna

¹³⁷ Ukäp 1697 18/5 o 21/5, RA., Svea hovrätt, Härads- m fl rätters domb, Upps 161.

¹³⁸ SSA, Justitiekoll, Invbok 1699 r 1317r. Namnet Risberg är här belagt för första gången.

med att R. deltog i slutförandet av Cahmans arbeten i Jacob och Riddarholmskyrkan. Om han sedan fortsatte som gesäll hos Johan Herman Cahman (B 8.11) eller direkt etablerade sig som egen mästare har inte gått att avgöra med nuvarande källunderlag. Sjögren återger en offert av R. daterad Avesta 1702 6/4, som är det hittills tidigaste tecknet på självständig verksamhet. Han erbjuder församlingen där tre alternativ uppställda ungefär så som Cahman brukade. Det första är ett verk med manual och pedal på åtta plus sex register, det andra ett 9-stämmigt positiv och det sista en mindre reparation av kyrkans gamla positiv, som man tog efter prutning.

Sjögren har även observerat att R. gjorde en mindre reparation i Torsång våren 1704. I Östervåla, där församlingen 1694 tog kontakt med George Woytzig (B 8.7) för att få ett nytt positiv och förgäves lämnade honom 200 daler kopparmynt i förskott, fick i stället orgelbyggaren R. från Falun uppdraget 1705. Han levererade enligt Hülphers ett 8-fotsverk på åtta stämmor. Innan det blev klart om betalningen måste dock saken behandlas både i februari och juni 1706 på Våla häradsting. Verket hade avsynats av organisten Hieronymus Hörner från Sala.¹³⁹ Grannförsamlingen Nora (Västml I) lämnade nästa beställning, som gällde ett 6-stämmigt positiv med en disposition som verkar vara en trogen kopia av Cahmans modell. I betalning fick han 850 daler kopparmynt och det till 20 riksdaler värderade gamla positivet. Den lokala räkningsnotisen upplyser också om att R. utfört arbetet ”under Hr Directeurs Zellingers ompröfwande”.¹⁴⁰ Den resa som denne (B 2.5) gjorde i september 1707 till Nora och Östervåla gällde åtminstone officiellt att pröva de båda orglarna för att förvissa sig om att R. var lämplig att anförtros byggandet av en interimsorgel i domkyrkan.¹⁴¹ Även om uppgiften endast var att ersätta Hans Henrich Cahmans i 1702 års brand helt förstörda verk med en mindre orgel, ställde domkyrkoorganisten Christian Zellinger genom sina önskemål om dubblerade halvtoner m.m. stora krav på orgelbyggaren. Det gällde ju för denne också att trots det reducerade omfånget åstadkomma ett instrument, som kunde göra sig hört i det stora kyrkorummet. Resultatet kan studeras på orgelns nuvarande uppställningsplats i Tjällmo kyrka (se I 1.5). R. skrev sitt förslag (D 19) i Uppsala 1707 11/5. Han hade då kommit ridande från Nora på en lördag, men råkade sedan på den efterföljande bönsöndagen bli tagen av stadens vakt, som fann R. gående på Slottsbacken under aftonsången. Detta

¹³⁹ Dom o förlikningshandl fr Våla häradsting, ULA, Östervåla O:1.

¹⁴⁰ ULA, Nora L I:2.

¹⁴¹ Udrp 1707 26/9 § 11 ; 1707 14/9, C. Zellinger, kvitto på 22:16 d kmt, ULA, Upps domk dep 18 f 77.

brott mot böndagsplakatet behandlades vid två sessioner på rådstugan, då R. bl. a. lämnade följande uppgifter:

Årgbyggaren Isak Risberg sade sig varit uti aftonsången i dombkyrkian till des texten war delter, men måste gå utur kyrckian då, effter som han hade swår passion [lidande] af [njur]steen och colica och kunde intet längre förmå att wara uti kyrckian. Sade och att hans wärldh, Anders Matzon Båling, director musices Christian Zellinger och studiosus dominus Magnus Noraeus kunna betyga att han klagat ock beswärat sig öfwer samma passion som mehra stödt till af det han ridit dagen före hijt. Utom detta så sade han sig med sin eedh kunna ehrhålla [styrka] att han för sin passion måtte gå utur kyrkian. Sade sig elliest kunna få beskiedh ifrån Nora och Fahlun om sin passion, om så lång dilation [dröjsmål] honom effterlåtes. Sade sig och aldrig hafft sin helsos dag, sedan årgbyggaren Cahman hygg honom i ryggen med yxen, som witterligt är.

Genom att avlägga ed om sin ”passion” slapp R. böterna för den här gången.¹⁴²

Från hösten 1707 blev R. uppsalabo. På följande års mantalslängd är hans hushåll fyra personer: orgelbyggaren med hustru, gesällen Erik och pigan Lisen.¹⁴³ 1709 redovisas endast R. och hans hustru. På en avkortningslängd samma år ströks de med hänvisning till att R. inte var hemmahörande i Uppsala utan skulle lämna staden, så snart orgelverket var färdigt.¹⁴⁴ Året därpå noterades dock orgelbyggaren R. från Falun på uppsalalängden igen, därför att han nu sades vara struken i hemortens längd.¹⁴⁵ Liksom för Cahman ordnades bostad och verkstadslokal åt R. i något av domkyrkans hus.¹⁴⁶

Notiser om R. under åren 1707–1710 utan huvudsaklig anknytning till bygghuset av interimssorgeln är få. Ett besök av borgaren Eric Olofsson Falck i R:s verkstad den 20 juli 1709 slutade med att R. kallade besökaren för svinhund och att denne slog näven i orgelbyggarens bord, så att det där upplagda arbetet blev rubbat. De förliktes dock så småningom.¹⁴⁷ Av rannsakingen om en students överfall på kaffesäljaren Johan Georg Rodhe i mars 1710 framgår att R.

¹⁴² Uråp 1707 11/5 o 13/5.

¹⁴³ Mantalslängd 1700, ULA, Upps rådhusrätt & magistr H III a:1. Gesällen Erik kan inte med säkerhet identifieras. Om han mot sommaren samma år flyttat över i J. N. Cahmans tjänst, skulle han kunna vara den Erik L. Dahlberg som 1700 8/6 fick betalt för en mindre orgeljustering i Skara domk, Skara domkap H II:2 f 33.

¹⁴⁴ Mantalslängd 1709 5/3, ULA, Upps länssty, Landskontoret rött nr 472 resp mantalsavkortning 1709, ULA, Upps rådhusrätt & magistr H IV a:1.

¹⁴⁵ Mantalslängd 1710 8/3, ULA, Upps länssty, Landskontoret rött nr 472.

¹⁴⁶ Framgår bl a av Ukäp 1709 6/2, där krukmakaren Israel Johansson krävde R. på betalningen för rep av en kakelugn i domkyrkans hus.

¹⁴⁷ Ukäp 1709 23/7, 27 /7 o 30/7.

var en av gästerna på kaffehuset. Däremot hade han ingenting att göra med bråket, som också hade musikaliska inslag (se bl.a. B 1.383 Pontan).¹⁴⁸ Ett par månader senare kallades R. tillsammans med snickaren Johan Weber att vittna i ett mål, där domkyrkoklockaren Samuel Gladberg (B 4.13) och bondkyrkoklockaren Johan Håkansson Klöderman (B 4.11) var inblandade.¹⁴⁹

Det är redan nämnt att R:s härkomst hittills inte kunnat bestämmas. Som självständig mästare kallades han visserligen ibland för orgelbyggaren från Falun, men anknytningen dit torde ha haft samband med hans hustru. Hon tillhörde den kända falusläkten Otto, som vid mitten av 1600-talet representerades av borgmästaren Johan Ludvigsson Otto.¹⁵⁰ Hennes far var bergsmannen m.m. Jakob Otto den äldre, som hörde hemma i Sandviken, en by i Vika socken vid nordöstra delen av sjön Runn. Hennes syster Anna var gift med organisten Andreas Schultz, som med stor sannolikhet kan identifieras med en musikstipendiat i Uppsala på 1670-talet (se B 1.274). Den enda personliga detalj om R:s hustru som kommit fram vid inventeringen är en uppgift på en specialskattelängd 1710 att hon bar samma slags ”bindmyssa” som bl.a. klockaren Gladbergs hustru.¹⁵¹

Hela familjen Risberg utplånades i den pestvåg som nådde Uppsala hösten 1710. I oktober jordfästes först R:s ”lilla Sohn” och drygt fjorton dagar senare ytterligare två barn på domkyrkogården.¹⁵² Därefter verkar det som om man börjat begrava flertalet av farsotens offer på en särskild pestkyrkogård utan dödboksnotiser. Vi vet därför inte när makarna Risberg gick bort och inte heller om de hade flera barn. R:s död torde ligga mellan den 24 oktober, då den sista av de nämnda barnbegravningarna ägde rum, och den 29 november 1710. Studenten Eric Burman (B 1.479) – blivande director musices och professor – lät den dagen in-teckna en obligation av R. gällande ett förskott på ett litet positiv, som inte blivit färdigt före orgelbyggarens död.¹⁵³ Den 30 januari 1711 kom ett beslut på rådstugan, som innebar att då även R:s hustru hade avlidit:

Såsom man befarar att, der dee kläder som sal. årgebyggaren Jsak Risberg med dess hustru och barn legat på, samt halm, intet blifwa af vägen skaffade, någon större smitta skall sig inrijsta. Ty slöttz att alla dee sängkläder dee legat

¹⁴⁸ Uakp 1710 16/3 (minus).

¹⁴⁹ Ukäp 1710 24/5, 3/6 o 12/7.

¹⁵⁰ Adlad Silverström. Jonas Carolinus (B 1.119) skrev tr verser till hans bröllop i Uppsala 1649 29/9 (se del 1, s. 246).

¹⁵¹ Kontributionslängd rör peruker, fontanger etc 1710, ULA, Upps rådhusrätt & magistr H III c:1.

¹⁵² ULA, Upps domkförs F a:1.

¹⁵³ Uråp 1710 29/11.

på med halmen och andra slijka kläder dee under siukdommen brukat skola af lijkbäarne uth bäras och upbrännas, så der som annorstädes.¹⁵⁴

Något inventarium över familjen Risbergs kvarlåtenskap har inte återfunnits.

I samband med ett mindre krav från en kopparslagare på resterande betalning för en kittel nämns att rådmannen Olof Deijenström hade hand om sterbhuset.¹⁵⁵ Det dröjde dock till hösten 1714, innan några märkbara åtgärder blev vidtagna. Då kallades de som ville bevaka sin rätt i dödsboet till den 8 nov, och brev avgick till magistraterna i Sala och Falun med begäran om pålysning av detta: ”Ehuruwäl ringa hans quarlåtenskap är, finnes lijkwist nödigt och rättwist vara att här om eett sluth skee må”.¹⁵⁶ Vid handläggningen i Falun presenterade Kristine kyrka en fordran på 80 daler kopparmynt, som trots krav via landshövding Hoghusen inte blivit betald i R:s livstid.¹⁵⁷ Svaret därifrån gav också en förteckning över arvingar på hustruns sida, alla tillhörande släkten Otto.¹⁵⁸ Sedan Sala meddelat att inga fordringsägare anmält sig där, fick rådmännen Deijenström och Ruth i uppdrag att värdera boet. För värderingen av verktygen skulle de anlita snickaren Johan Weber.¹⁵⁹ Därefter lämnar uppsalamaterialet inga ytterligare upplysningar om R. och hans familj.

BK

Litteratur: Hülphers, s. 182 o 259; Kyhlberg (Kronobergsboken 1954), s. 65f o 71; Moberg Stormaktstiden, s. 84; Norlind TK 3, s. 192; Sjögren Orgelverken, s. 57, 258 o 284f; Söderberg Orgverk, s. 79f; Uppsala domkyrkas orglar från medeltiden till idag [opag.].

B 8.11 JOHAN HERMAN CAHMAN

Tysk orgelbyggare, sannolikt från Schleswig-Holstein, verksam i Sverige senast från slutet av 1693, död i Uppsala 1702 före 2/4. Gift m *Anna Catharina Reinch*, död i Borås 1736, begr 15/2. Son: *Hans Henrik* [d y] (f 1680, d som org i Borås 1736, begr 1/6; g m Margareta Valtingsdtr Klint begr 1735 28/12). En bror är orgelbyggaren *Hans Henrich Cahman* (B 8.8).

¹⁵⁴ Uråp 1711 30/1.

¹⁵⁵ Uråp 1711 23/10 o 18/12.

¹⁵⁶ 1714 27/9, magistr i Upps t magistr i Sala resp Falun, koncept, ULA, Upps rådhusrätt & magistr B I:3.

¹⁵⁷ Falu råp 1714 5/10 o 12/10, ULA, Falu rådhusrätt & magistr A I a:28.

¹⁵⁸ Uråp 1714 18/10. Svarsbrevet fr Falun var dat 12/10 o nämnde följ arvingar: gruvdrängen Christopher Otto, Falun (R:s hustrus brorson), Brita Otto, Sandviken (syster), Anna Otto, Kungsör (syster), änka efter org Andreas Schultz (B 1.274), Johan Ludvigsson Otto o Kierstin Otto, Stockholm, Emerentia Otto, Salberget o Maria Otto, Malmö.

¹⁵⁹ Uråp 1714 25/10.

C. dök upp 1693 i Uppsala vid det stora orgelbygget (I 1.4) ett par månader efter gesällen Anders Larssons (B 8.9) död. Det verkar därför som om mästaren snabbt behövt en kompetent orgelbyggare som ersättare och skrivit efter sin bror. Endast till jularna 1693 och 1694 betalades ett mindre belopp ut till C., vilket tyder på att hans direkta insatser för uppsalaverket dessa år varit små. Hela 1695 och 1696 fick han däremot regelbundet lön fram till diskretionen i rött kläde i februari 1697.

Vid den tiden hade C. redan egen verksamhet i gång. Han skrev 1697 12/1 i Falun kontrakt om en genomgripande reparation av orgelverket i *Kristine kyrka* och var sedan sysselsatt med den till sommaren 1698.¹⁶⁰ Han fortsatte tydligen direkt med att flytta orgeln i *Stora Kopparbergs kyrka* till västläktaren, och han fullföljde 1699 samma uppdrag också i *Stora Tuna*. Senast under hösten det året kom han till Stockholm i samband med broderns bortgång. C. hjälpte där brorsonen Johan Niclas med att avsluta reparationen i *Jacobs kyrka*, där avsyningen ägde rum i oktober 1699 innan Hans Henrich Cahmans begravning.

I vilken grad C. medverkade vid fullföljandet av dennes orgelbygge i Riddarholmskyrkan, är inte klarlagt. Det var emellertid avslutat i juni 1700.¹⁶¹ Tidigt det året bör dock C. ha börjat förhandla om ett helt nytt orgelverk på västläktaren i *Västerås domkyrka*. Arbetet med detta, som bestod av drygt 30 register fördelade på huvudverk, ryggpositiv och pedal, gav honom full sysselsättning fram mot slutet av 1701. Han skrev då från Västerås den 5 december till domkapitlet i Skara och erbjöd sina tjänster.¹⁶² I adventstiden 1701 var en mästare Cahman – säkert C. – i Fellingsbro, men sockenmännen där hade inte råd med hans reparationsförslag (Sjögren).¹⁶³ Det är därför föga troligt att C. fick något mera större uppdrag före sin död.

Under tiden för det stora orgelbygget är uppgifterna i Uppsala om C. sparsamma. Från 1695 finns en anteckning om bänkrum i domkyrkan.¹⁶⁴ Följande års mantalsförteckning redovisar C. med hustru och pigan Brita i Svartbäcken.

¹⁶⁰ Falun, Kristina kyrkoarkiv L I:2.

¹⁶¹ Sterbhuset hade utbet till C., "Fahrbror bekommit" 360: - d kmt, som sannolikt är ersättning för utfört arbete, 1699 21/11, bouppt e H.H. Cahman, SSA, Justitiekoll, Invbok 1699:1290. - C. var äv närv inför justitiekoll/ 1700 1/2 som "närmst er skyld och förmyndare", SSA, Justitiekoll prot. I Arboga förlorade C. 1700 en beställning genom att George Woëtzig dök upp med ett lägre anbud (Sjögren).

¹⁶² Skara dkp 170112/12 § 2, äv 1702 21/5 § 1 o 11/6 § 7, Skara domkap A I:29.

¹⁶³ Däremot måste det ha varit Johan Niclas Cahman som svarade för reparationen 1702 dec.

¹⁶⁴ 1698 18/11, Anders Höök, frågepunkter rör bänkrumsposter, ULA, Upps domkförs O:1.

1697 finns han i S:t Lars och Fjärdingen men endast med hustrun.¹⁶⁵ Sonen nämns inte.

Källinventeringen har emellertid visat att C. efter orgelbygget i Västerås flyttade tillbaka till Uppsala. Enligt mantalslängden 1702, daterad 27–28 febr, bodde han åter i Svartbäcken med hustrun och en piga Sara, men då noterades ”han siuklig och intet hoop om lijfvet”.¹⁶⁶ Inte heller nu är sonen antecknad. Redan den 2 april samma år hade man i Falun fått reda på att C. nyligen dött i Uppsala¹⁶⁷ och Falu-magistraten skrev den 5:te till sin motsvarighet i Uppsala. och begärde införsel med 100 riksdaler i kvarlåtenskapen. C. skulle ha uteslutit en stämma i orgelverket i Falun och dessutom inte gjort strukturen ordentligt. Detta skulle enligt värdering av brorsonen Johan Niclas kosta 100 riksdaler att rätta till. C:s son bestred anklagelserna och visade upp ett intyg av vederbörande i Falun 1699 16/5 om att fadern gjort sitt arbete i såväl nya som gamla kyrkan till församlingarnas belåtenhet.¹⁶⁸ Detta rapporterades snabbt till Falun, där man också vänt sig till magistraten i Västerås, som kunde berätta att C. i den staden endast efterlämnade en liten orgel. Den förvarades i domkyrkan men uppgavs vara såld till Uppsala.¹⁶⁹

Sonen *Hans Henrik* [d y] fanns alltså i Uppsala i anslutning till faderns död, och han stod 1703 4/6 fadder där för en dotter till orgelbyggaren Ivar Öman (B 8.13), då han kallas studiosus. Belägg saknas dock för att han skulle ha studerat vid universitetet. Eftersom han inte är upptagen tillsammans med föräldrarna på de nämnda mantalslängderna 1696, 1697 och 1702, förefaller det troligt att han vid den tiden studerade musik och orgelbyggeri någon annanstans. När han och modern lämnade Uppsala är inte känt. Han bör ha gift sig senast 1706, och 1709 21/12 blev han antagen till organist i Borås efter Abraham Kumbulaeus (en son till B 1.137). Han stannade kvar där till sin död och var vid sidan av sin tjänst anlitad som orgelreparatör i Sjuhäradsbygden. Han efterträddes av sonen Johan, (f ca 1717, d i Borås 1767 14/4, gift två ggr).

BK

Litteratur: Grove 2 ed, vol 4, s. 807; Hellekant Borås, s. 56–59; Hülphers, s. 181; Håkansson Boråsbor, s. 58f, 63, 69 o 72; Kyhlberg (STM 1945), s. 68f; Sjögren Orgelverken, s. 76, 140f o 222f; SBL 7, s. 203f; SvK Sthlm 2, s. 274

¹⁶⁵ 1696 31/3 o 1697 29/1, mantalslängder f Upps stad, ULA, Upps länssty, Landskontoret 461 resp 462.

¹⁶⁶ Kvarntullsmantalslängd, ULA, Upps rådhusrätt & magistr H III a:1.

¹⁶⁷ Falu råp 1702 2/4, ULA, Falu rådhusrätt & magistr A I:20.

¹⁶⁸ Uråp 1702 14/4.

¹⁶⁹ Falu råp 1702 19/4, ULA, Falu rådhusrätt & magistr A I:20.

o 4, s. 111 o 333f; Wester Gotisk resning, s. 253f; Åhlén, s. 17; Örnberg 11 s. 125.

B 8.12 LORENZT MATTHIS

Snickare, gesäll hos orgelbyggaren Hans Henrich Cahman (B 8.8). Gift m N.N. Kända barn: *Catharina* och *Sara* dp i Uppsala 1696 23/5

Gesällen Lorentz fick lön vid det stora orgelbygget (I 1.4) sensommaren hösten 1695 och sommarsäsongen följande år, inalles 394:28 daler kopparmynt.. Hans diskretion bokfördes dock inte förrän i september 1697.¹⁷⁰ Anteckningar om bänkrum i domkyrkan för honom och hustrun är daterade 1695.¹⁷¹ Eftersom paret dessutom fungerade som faddrar såväl i januari 1696 som i januari och maj 1697¹⁷² kan man anta att snickaren mästare Lorentz, som han konsekvent kallas i dessa notiser, med sin familj bodde i Uppsala åren 1695–1696/97. När han inte hade lön av domkyrkan, bör han alltså ha varit sysselsatt med andra arbeten i Cahmans verkstad. I den för de båda döttrarna gemensamma dopnotisen sägs ingenting om att de skulle vara tvillingar utan endast att Catharina döptes i hemmet strax efter födseln. En av Saras faddrar är "H.r Chamans hustru", som på grund av att hon placerats sist torde vara mästarens unga andra hustru, och inte dennes svägerska.¹⁷³

I inventeringsmaterialet finns också en uppgift om att hustrun stod fadder i Uppsala 1704.¹⁷⁴

BK

B 8.13 IVAR ÖMAN

Snickare och orgelbyggare, trol utbildad hos Hans Henrich Cahman (B 8.8). Gift. Känt barn: *Anna Catharina*, dp i Uppsala 1703 4/6.

Vid den avslutande intoneringen och stämningen av det stora uppsalaverket (I 1.4) sommaren 1697 fick "Ivar Öman orgtrampare" betalt för en månads arbete.¹⁷⁵ Han var sannolikt Cahmans siste lärpojke, även om han inte i övrigt

¹⁷⁰ Orgelräkn C utg 731a: 1697 [sept], "Lorentz Mathis i drickzpenningar kläde N:o 150, 8 allnar" 18 :- d kmt.

¹⁷¹ 1698 18/11, Anders Höök, frågepunkter rör bänkrumsposter, ULA, Upps domkförs O:1.

¹⁷² ULA, Upps domk:förs Ca:1.

¹⁷³ Dito.

¹⁷⁴ 1704 16/8, "M.r Lorentz Mathii hustru" bl faddrarna för snickaren mästare Petter Dahlmans dtr Chierstin, ULA, Upps domkförs Ca:1.

¹⁷⁵ Orgelräkn C utg 700, 25 d kmt

har kunnat beläggas under uppsalatiden. Ö. bör nämligen vara identisk med ”Drängen Ifwer” som efter mästarens jordfästning i Stockholm 1699 ensam ”följde likkett öfwer” när kistan roddes till Uppsala. I sin räkning över hushållsutgifterna efter Cahmans död redovisar änkan också utbetalningar till ”Gossen Ifwer”.¹⁷⁶ Anknytningen till släkten Cahman framgår dessutom några år senare vid dotterns dop, där studiosus Hans Cahman var en av faddrarna.¹⁷⁷

Sjögrens antagande att den orgelbyggare Ivar Öman i Nora, som 1708 reparerade verket i Ljusnarsbergs kyrka, skulle vara orgeltramparen i Uppsala verkar sålunda korrekt.¹⁷⁸ Han är också belagd som reparatör i Lindesberg 1704.

BK

Litteratur: Sjögren Orgelverken, s. 61.

B 8.14 JOHAN NICLAS CAHMAN

Född 1679 eller 1680 i Flensburg i Tyskland som son till orgelbyggaren Hans Henrich Cahman (B 8.8) och hans första hustru Anna Christina Fritzsche. Musiker, orgelbyggare och finsnickare. Död i Stockholm 1737 18/6 som orgelbyggare och lärftskrämare. Gift 1) ca 1700 m *Elisabet Jernstedt* d i Stockholm 1715 15/6; 2) m *Christina Persdtr* d barnlös i Stockholm 1742 21/10.

Barn: *Johannes* (f 1702 dp 20/9, d före 1715); *Maria Elisabet* f 1703 d 1742 g 1) m löjtnant Olof Trygg d 5/9 1728; 2) m kornett Conrad Adam Böckler; *Gustaf* f 1704, d 1755 handelsman i Göteborg; *Carl* f 1708 antagligen död 1742; *Jacob* f 1710 kopparslagare; *Anna Christina* f 1712 g m Peter Segerholm, lärftskrämare; *Charlotta* f 1714 g m stadskamrer Carl Mikael Segerlund.

C:s skolgång i Växjö är belagd 1692 vid rättegång mot fadern som slagit gesällen Anders Larsson. Från sommaren 1692 var familjen bosatt i domtrapphuset i Uppsala, där barnen undervisades av informator. 1698 flyttade familjen till Norrmalm i Stockholm.¹⁷⁹

C. var utövande musiker och uppträdde från 10–12-årsåldern som klaverspelare och organist, från 1721 spelande violin och fagott och andra instrument. Dessutom tycks han ha anlitats som solosångare vid begravingar, då han ackompanjerade sig själv på orgel.¹⁸⁰

¹⁷⁶ 1699 21/11, bouppt efter H.H. Cahman, SSA, Justitiekoll, Invbok 1699:1290.

¹⁷⁷ ULA, Upps domkförs C a:1. Ö. tituleras där snickare.

¹⁷⁸ Eftersom Isac Risberg (B 8.10) just 1707–1708 byggde en orgel i Nora (Västml län), kan det tänkas att det finns ett samband dem emellan.

¹⁷⁹ Unnerbäck & al, s. 34.

¹⁸⁰ Hülphers ms citerat i Wester Gotisk resning, s. 290.

När C. kom med i arbetet vid det stora orgelbygget i Uppsala som fullvärdig medhjälpare har inte gått att fastställa. Han är emellertid belagd i Uppsala under större delen av de sex åren 1692–98. Vid faderns död – och kanske något tidigare – fungerade han som ledare för verkstaden och det var också han som ensam ärvde hela verktygsutrustningen.

Strax efter faderns död i september 1699 bekräftade också domkyrkorådet att ersättningen för överbyggnaden på stora orgeln skulle betalas ut så snart arvingarna kom till Uppsala. I bouppteckningen (se B 8.8) tog man sedan upp en diskretion från Uppsala domkyrka på 1 000 daler kopparmynt och anbefallde den till delning mellan änkan och de tre barnen i första giftet, om den skulle falla ut. Änkan utbetalade åtskilliga gånger åren 1699–1700 61:16 daler till C.¹⁸¹ En tvist om mödernearvet med styvmodern bilades i mars 1700.¹⁸² När C. hörde av sig i början av 1702 förklarade domkyrkorådet att de 1 000 dalerna egentligen inte skulle betraktas som diskretion utan som ersättning för flera stämmor än de som stod i kontraktet men även för dyrtiderna, när fadern inte kunde köpa säd till ordinarie pris för att utspisa sina arbetskarlar. Johan Niclas fick ut sin sjättedel men kunde inte tillåtas kvittera något för sina båda helsyskon förrän han styrkt sitt förmyndarskap.¹⁸³ Änkan hämtade sin hälft fem veckor senare.¹⁸⁴ Johan Niclas dröjde däremot med sin fullmakt, och efter den stora branden den 16 maj 1702 var det inte längre tal om att betala ut någon diskretion för ett till grunden nedbränt orgelverk.¹⁸⁵

C. fick även övertaga en fordran från Skara församling i faderns bouppteckning samt uppdraget att besiktiga och proba den nya orgeln utförd av Magnus Åhrman under H. H. Cahmans ledning.

C. övertog ställningen som landets ledande orgelbyggare. Han själv ville se sig som direktör över orgelbyggerierna i Sverige. Tillsammans med farbrodern Johan Herman Cahman (B 8.11) fullföljde han de av fadern kontrakterade reparationerna av orgeln i S:t Jacob (1699) och Riddarholmskyrkan (1699–

¹⁸¹ SSA Justitiekoll inv bok 1699 f. 1317.

¹⁸² SSA Justitiekollegii prot 1700 6/3, 8/3.

¹⁸³ Udrp 1702 7/2 § 3 och 17/2. J. N. Cahmans kvitto på 166:10 d kmt i Domk räkn 1702-1703, KA, Upps län 1714, ver vol 5 p. 19835.

¹⁸⁴ Udrp 1702 26/3. Anna Catharina Cahmans kvitto 1702 20/3 på 500 d kmt i Domk räkn 1702-1703 KA Upps län 1714, ver vol 5 p. 19838.

¹⁸⁵ Sonen Petter Cahman hörde sig dock på hösten 1709 för hos domkyrkorådet om sin del i faderns diskretion och fick veta att han hade 166 2/3 dler kopparmynt inestående. Man gav honom då 50 daler, men när han kom igen på våren fick han ytterligare 18 daler mot en försäkran att inte kräva mer. Udrp 1709 8/11 § 3 och 1710 [24/3]. C:s kvitto och revers i Domk räkn 1709-10, KA, Upps län 1714, ver vol 5 p 20843. Han skriver sig där Johan Petter Cahman. Jfr Söderberg Domk återst, s. 206.

1700).¹⁸⁶ Unnerbäck framhåller att förtroendet att slutföra faderns sista, raffinerat upplagda orgel i Riddarholmskyrkan var betydelsefullt för den unge orgelbyggarens yrkeskarriär. Farbrodern hade 1700/1701 påbörjat ett nytt orgelverk för Västerås domkyrka på 30 register fördelade på huvudverk, ryggpositiv och pedal. Totalkostnaden blev i det närmaste 6 000 daler. Detta verk har tidigare tillskrivits Johan Niclas bl.a. av domkyrkoorganisten Ernst Ferdinand Pape¹⁸⁷ men även här medverkade han endast vid färdigställandet.¹⁸⁸

Efter giftermål 1700 eller 1701 med Elisabet Jernstedt, dotter till rådmannen och bruksägaren Johan Jernstedt i Västerås var C. till 1711 bosatt i Västerås. När svärfadern avled 1703 efterlämnade han en gård i staden och ett par hemman utanför staden. Delar av egendomen lämnades till C. att förvalta.

Familjen var först bosatt i Norra kvarteret men från 1703 skriven i Södra kvarteret vid Fiskartorget där sannolikt även orgelbyggarverkstaden var belägen. Där har C. bedrivit tillverkning av mindre orglar som sedan fraktades ut till bergslagskyrkorna i färdigt skick. Av hans arbeten är inga bevarade i stiftet: Karbenning 1701, positiv 4 stämmor; Fellingsbro 1702 ombyggnad, 1728 ny orgel 27 stämmor; Norrbärke 1706 tillbyggnad av manual, ryggpositiv och pedalverk; Norberg 1708, nytt positiv; Ramnäs 1708 positiv 8 stämmor; Sala stad 1712–14 och 1728–29 renoveringar; Leksand 1701 renovering, 1724 positiv 10 stämmor; Falun, Kristine 1724 ny orgel 32 stämmor; Köping 1725, ny orgel 10 stämmor¹⁸⁹; Vika 1725, renovering; Husby 1725 ombyggnad; (Sjögren Orgelv, s. 52).

I april 1702 inventerade C. sin farbror Johan Herman Cahmans reparation i Kristine kyrka i Falun, och intygade att det krävdes 600 daler för att sätta verket i stånd.¹⁹⁰ Några dagar därefter besiktigade han samma orgel och fann strukturen ofullkomlig och att farbrodern uteslutit en stämma. C. uppskattade reparationskostnaden till 100 riksdaler.

Utanför Västerås stift företog C. renovering 1703 av C. Eijzenmengers orgelverk i Strängnäs domkyrka och åter 1717–18 samt tillägg av ny pedal på 8 register. Skaras nya orgel måste byggas om 1704 efter endast tre år. Mariestad fick ny orgel med 22 stämmor 1705. Vänersborg nytt pedalverk 1706. Varnhem ombyggnad av Johan Rudberus 38-st verk till 9 stämmor och en manual 1704. Kristinehamn, reparation, ny pedal. Karlshamn, ombyggnad 1710.

¹⁸⁶ Unnerbäck & al, s. 35f.

¹⁸⁷ Upps domkap E V:140:2 [handl nr 28] vid inventeringen av Uppsala domkyrkas orgel 1731.

¹⁸⁸ Unnerbäck & al, s. 33, 37.

¹⁸⁹ Avbildning Unnerbäck & al J.N. Cahman, s. 81.

¹⁹⁰ Falun Dombok 1702 2/4.

Några smånotiser från västeråstiden visar olika aktiviteter. C. värderade i februari 1700 några positiv i bouppteckningen efter snickarmästaren Reinholt Fölscher till 720 daler kopparmynt.¹⁹¹ I guldarbetaren Frantz Bolls bouppteckning 1701 2/4 finns upptagen mästare Johan Cahmans obligation på 300 daler kopparmynt från 1700 16/5.¹⁹² C. var dopvittne 1701 9/6.¹⁹³

Under Västeråstiden undervisade han en lärgosse i musiken med studenten E. Hoffberg som vikarie.¹⁹⁴ En annan lärgosse som fått kläder och musikundervisning, son till borgaren Hendrik Johansson, hade C. uppsökt i hemmet 1709 därför att han betett sig illa. Han hade ställt ut ett instrument genom fönstret, satt sig på ölkrogar och förlustat bönder med spelande med mera.¹⁹⁵

Hushållet i Västerås bestod 1702 av man och hustru (22/2) samt en gesäll (2/8) och pigan Margeta Andersdtr (2/11), 1703 av man, hustru och pigan, 1704 av man, hustru och pigan (3/4), utan piga (24/9).¹⁹⁶ 1703 antecknas sonen Jon och 1704 dottern Stina. De bebodde svärfadern Johan Jernstedts fastighet i södra kvarteret och Klostergatan¹⁹⁷ vilken de ärvde vid bouppteckning och arvskifte febr-april 1703.¹⁹⁸

Brodern Johan Petter C., som kommit hem från rysk fångenskap uppsökte C. i Västerås 1710. Johan Niclas skaffade honom under Helsinges regemente.¹⁹⁹ (Om hans senare öden se under H. H. Cahman, B 8.8)

Från 1711 var C. verksam i Stockholm, där hans huvudsyssla till 1721 var en otacksam och krävande befattning som skatteuppbördsman. Samma år antogs C:s erbjudande att för 30 daler kopparmynt/år hålla orgelverket i Maria vid makt.

I maj 1713 fick C. burskap i Stockholm och öppnade tillsammans med sin hustru en lärftkramhandel i Stenboden nr 42 vid Slussen som han drev till sin död.²⁰⁰

Vid sidan av lämnade han 1711 en för dyr offert på orgel i Katarina kyrka men fullbordade orglar i Övansjö, 1714, utbyggd med ryggpositiv och pedalverk 1733–34 och Hudiksvall, 1714. Storkyrkans orgel reparerades 1713 med

¹⁹¹ SSA Justitiekoll Inventariebok 1700 f 195.

¹⁹² SSA Justitiekoll Inventariebok 1701/1:283.

¹⁹³ ULA Västerås C:3 p. 98.

¹⁹⁴ Unnerbäck & al, s. 90

¹⁹⁵ RA Svea hovrätt. Kärnärsträtten mål 16/2 1709 mot Cahman för ofredande av en gosse.

¹⁹⁶ Kommunionsanteckning ULA Västerås D II:1.

¹⁹⁷ ULA Västerås A I a:1 f 5.

¹⁹⁸ ULA Västerås F III a 4:25.

¹⁹⁹ Uakp (minus) 1721 12/8 § 2.

²⁰⁰ Handelscollegii protokoll 1713 7/5.

underhållskontrakt 1715, Ridderholmskyrkan 1715 och 1719, Borås 1719, där hans kusin Hans Henrik den yngre var organist.

Tillsammans med Ludert Dijkman och andra var C. dopvittne 1714 10/1 till dop av Ulrica Elisabeth, dtr till hautboisten vid livgardet Johan Flade.²⁰¹

1719 förvärvade C. gården nr 383 i kvarteret Sandbacken nära Katarina kyrka. Vid den stora branden 1 maj 1723 förstördes och skadades inte bara kyrkan utan också en stor del av omkringliggande bebyggelse, däribland C:s gård och den stora orgel han hade under arbete för Kristine kyrka i Falun.²⁰²

1721 återupptog C. orgelbyggarverksamheten i full skala. Orgeln i Uddevalla byggdes 1721 och hade 24 stämmor. I januari 1721 insinuerade C. en supplik om förbud för Daniel Strähle, som nyligen lämnat tjänsten som C:s gesäll att åta sig offentligt orgelbygge eller reparation innan han ”wederbörligt prof och mesterstycke föruth presterat”. C:s ansökan härom hos landshövdingen von Danckwardt i Falun där Strähle skall ha börjat orgelbygge lämnades utan åtgärd.²⁰³

1723 flyttade C:s familj till Maria församling där fastigheten Vattumannen nr 153 förvärvades. Verkstaden var belägen på S:t Paulsgatan. Där utbildade C. flera lärjungar och grundade härigenom en central svensk orgelbyggartradition. Enligt husförhörslängden 1736–37 bodde där ”directeuren H[err]. Iohan Cahman och Mad[am] Christina samt pigan Marg. Sahlstedt och D[ottern till henne?] Anna Risberg. Andra, ev. senare namn är pigan Catharina Johansdtr, boddrängen Erich Swedman, pigan Brita Segerberg, dito Ingrid.²⁰⁴ Fastigheten Vattumannen 153 förekommer i fastighetsägarregistret 1625–1875 och i kronotaxeringslängden 1735 medan fastigheten 167 förekommer i taxeringslängden 1725 och 1745.

För Kristine kyrka i Falun betalades slutlikviden 1724. Med dess 32 stämmor var den lika stor som orgeln i Västerås domkyrka. Samtidigt byggdes orgeln i Stora Kopparbergs kyrka om. Leksands orgel var färdig 1724 och dess positiv reparerades liksom orgeln i Jacobs kyrka i Stockholm som skadats vid åsknedslag. Husby kyrkas orgel reparerades och tillbyggdes 1725. Samma år reparerades orgeln i Vika.

Domkyrkoorgeln i Åbo kontrakterades 1725, byggdes i Stockholm och var färdig för leverans våren 1727. Den skilde sig från C:s tidigare praxis därigenom att ryggpositivet ersattes med öververk. Med 32 stämmor motsvarade den

²⁰¹ SSA Svea livgarde livbataljonförsamlingen C:1.

²⁰² Unneback & al, s. 56

²⁰³ RA Justitiekanslersämb egenhändigt E III a:7; C I a:2 f. 2.

²⁰⁴ SSA Maria A I a:1 p. 327.

orgeln i Kristine kyrka och dispositionen var i huvudsak densamma. Det var också en ny fasadtyp i triangelform.²⁰⁵

Trots den besvärliga ekonomin efter branden 1702 blev det till slut möjligt att anlita C. för att bygga en permanent orgel i Uppsala domkyrka. Kontrakt skrevs 1725.²⁰⁶ Pådrivande i detta orgelbygge var landshövdingen, baron Magnus Cronberg. Efter en flerårig konflikt med domkyrkoråd och domkapitel om att skadorna på kyrkobyggnaden måste prioriteras kunde orgelbygget starta 1727.

C:s närvaro i Uppsala väckte önskemål om hans lokala medverkan. 1729 fick klockaren Lingroot i Vaksala i uppdrag att påminna om reparation av positivet eftersom C. kommer till Uppsala.²⁰⁷ När orgelverket i Enköping 1720 skulle flyttas [till västgaveln?] önskades att Cahman besiktigade det på kyrkans bekostnad för att se om ”det tarfwar ansenlig reparation”.²⁰⁸ Även Bondkyrkans positiv lagades upp 1731/32 (del 1, s. 418).

Orgeln i Uppsala domkyrka blev C:s största och förnämsta, med 40 stämmor fördelade på 2 manualer och pedal. Den invigdes allhelgonadagen 1731 efter flera års förseningar. I kontraktet skrev C. att han önskade efterlämna ”ett wackeert [skickligt utfört] Orgelwärk till sin heder och åminnelse” i Uppsala härliga domkyrka, men han påminde också om sin fars nu nedbrunna orgel. Besiktningsmännen, domkyrkoorganisten Ernst Ferdinand Pape i Västerås och organisten Johann Friedrich Seeliger, vid Tyska kyrkan berömde C:s nya orgel och hävdade att dess kvalitet i förhållande till hans tidigare arbeten i Riddarholmskyrkan och Västerås var som att jämföra ”vatten med vin”.

C:s oöverträffat mest kända orgel finns dock i Leufsta bruks kyrka (1728). Den har samtliga 28 originalstämmor i behåll och byggdes medan orgeln i Uppsala domkyrka projekterades, men fick en äldre, hanseatisk utformning med ryggpositiv och pedaltorn.

Från verkstaden på Södermalm levererades helt färdiga eller delar till orglar av olika storlek i strid ström.²⁰⁹ De mindre sattes i allmänhet upp av gesällen Olof Hedlund medan de större även krävde C:s närvaro. Ett orgelpositiv som levererades till obekant kyrka sannolikt i samband med orgelbygget i Åbo 1727 sattes upp i Fagervik 1763. Österåker i Södermanland köpte 1727 ett orgelpositiv med sex stämmor och samma år köptes till Romfartuna kyrka i

²⁰⁵ Unnerbäck & al J.N. Cahman, s. 62f.

²⁰⁶ I samband med orgelbygget tillverkade C. två skåp som finns bevarade på Finlands nationalmuseum.

²⁰⁷ ULA Vaksala K I:1 sockenstämma 1729 8/6 § 6.

²⁰⁸ ULA Enköping K III:1 Kyrkorådsprot 1729 28/10 § 2.

²⁰⁹ Detaljerade uppgifter och avbildningar i Unnerbäck & al J. N. Cahman där även verkens nuvarande placering meddelas.

Västmanland ett sexstämmigt positiv. Berga kyrka utanför Mariestad fick ett tvåfotspositiv omkr. 1729, så även Vårdnäs i Östergötland 1730. Ett åttastämmigt verk levererades till Simtuna 1729 och avsynades av Ernst Ferdinand Pape. Av samma storlek var orgeln i Sunne 1730. Norrby utanför Sala fick en mellanstor orgel 1730 så även Torpa redan 1725. Ett bevarat fyrafotsverk verk är positivet i Drottningholms slottskyrka anskaffat 1730. Detta år byggde C. ett tiostämmigt verk i Sundsvall. Filipstad fick en enmanualig orgel med självständig pedal och 18 stämmor 1730. Till Göteryd levererades ett fyrafotsverk 1731. 1731–32 utförde C. reparation av orgeln i Helga Trefaldighet i Uppsala. 1731 avslutade C. även en 23-stämmig orgel för Härnösands domkyrka, några år senare stora orglar för domkyrkorna i Linköping, 1733 och Göteborg, 1734, som med 32 stämmor, manual, öververk och pedal var en av C:s största. Den avsynades i december av Hinrich Christoph Engelhardt, som godkände den med beröm och utan anmärkning. Nyköpings orgel av samma typ som i Härnösand, men något större, invigdes i september 1733. Kisa församling beställde 1733 ett positiv som fick sex stämmor. Samma år byggdes en tiostämmig orgel i Ljusdal. Orgeln i Hudiksvall som C. byggt enmanualig 1714 utökades med två manualer och pedal 1734. I Fellingsbro hade C. byggt om orgeln 1702. En ny och större orgel blev färdig 1735. Den var snarast dimensionerad för en stadskyrka med sina 27 stämmor fördelade på manual, öververk och pedal. Varberg fick 1735 en tiostämmig orgel. I Borås byggdes snabbt en 26-stämmig orgel för att ersätta ett uppbrunnet instrument. Den var färdig i oktober 1736. I detta sammanhang fick Habo ett åttastämmigt verk uppsatt 1736. I Stockholm byggde C. den 34-stämmiga orgeln i Maria Magdalena kyrka som skulle bli den största efter Uppsaladöms. Verket var vid C:s död långt ifrån färdigt. Det färdigställdes av Olof Hedlund 1738. C:s vän Ferdinand Zellbell den äldre hade lovat att vara behjälplig vid stämningen och intoneringen av verket.

C. avled 1737 18/6 enligt Maria husförhörslängder.²¹⁰ Vid bouppteckningen²¹¹ närvarade änkan Christina Persdtr och barnen i föregående gifte med Elisabet Jernstedt. Deras ålder och giftermål anges. C. var en förmögen man och hemmet var rikt möblerat och innehöll flera silverkannor och bågare som han fått i gratifikation av nöjda kunder.²¹²

²¹⁰ SSA Maria A I a:1, 2 1737, ålder tyvärr ej angiven.

²¹¹ SSA Reg över bouppteckningar 1701–1759 1737/3:980.

²¹² Unnerbäck & al, s. 92.

C:s första hustru Elisabet Jernstedt dog 15/6 1715. Begravning skedde i Maria. Enligt begravningsräkningen 1715 16/7 i lärftkramhandlaren Hans Wreths grav²¹³, päll nr 1, ringning tvenne acter, predikstolsbeklädnad 72 daler (ovanligt högt belopp).²¹⁴ Vid bouppteckningen²¹⁵ närvarade änklungen Johan Niklas C., orgelbyggare, med barnen vars ålder anges.

C:s andra hustru Christina Persdtr:s svåra sjukdom 1731 29/4 gjorde C. försenad vid orgelbygget i Uppsala²¹⁶ I bouppteckningen 1744/2:1²¹⁷, anges hon avliden 21/10 1742. Däri uppräknas Johan Niclas barn i förra giftet.

Skrifter: Utlåtande 15/4 1732 över Christopher Polhems *De linea musica*. Linköpings stadsbibliotek, handskriftssamlingen N 12.²¹⁸

Litteratur: Edholm Orgelbyggare, s. 28–30 (med kända arbeten); Edholm Stockholm orgelstaden, s. 26; E. Erics Orgelinventarium 1965, s. 278; Fredriksson Fasadarkitektur och gesällvandringar: Johan Niclas Cahman och Östersjöregionens orgelbyggeri. (Orgelforum. 2001:4, s. 146–157; 2002:1 s. 15–30.); Grove 2 ed, vol 4, s. 807 (B Kyhlberg); Hülphers, s. 183f, Tab III; Kyhlberg (STM 1945); T. Lindgren Från högbarock till senbarock, Stilstudier i Cahman-skolan (STM 1956, s. 111–156); T. Lindgren Några synpunkter på disposition och verkuppställning i Cahmanskolans orglar (STM 1958, s. 156–190); MGG Personenteil, Bd 3, 1579f. (A. Unnerbäck); Räf Cahman-orgelns i Mariestads domkyrka ryggpositiv till Fivlered 1864? (Orgelforum 2004:4, s. 181–183.); Sjögren Orgelverken, s. 51f; Solex 2, bd 1, s. 691f (Kyhlberg); Sv möbellexikon 1 sp 488–491; Unnerbäck & al J. N. Cahman (med verkförteckning och bildmaterial); Unnerbäck Orgelbyggare, tjänsteman och köpman. Ett bidrag till Johan Niclas Cahmans biografi (Orgelforum 1984:2, s. 17–23, 1985:1, s. 14–19); Uppsala domkyrkas orglar; Wester (STM 1931); B. Wester Orgelverket i Leufsta bruks kyrka (Fornvännen 1933).

²¹³ Johan Niclas styvmor omgift med denne 1702.

²¹⁴ SSA Maria L I a:66 p 86 ver 232.

²¹⁵ SSA Reg över bouppteckningar 1701–1750 1715:707.

²¹⁶ Upps domk dep 5 nr 84.

²¹⁷ SSA Reg över bouppteckningar.

²¹⁸ Avtryckt i Unnerbäck & al J.N. Cahman, s. 138f.

PERSONREGISTER

A

Aaronius, Erich, stud, 55
Achrelius, Daniel, professor, 221
Adde, Hans, borgmästare, 174, 211
Adelcrantz, Göran Josuae, arkitekt, 394
Adler, Johan Heinrich, organist, 12
Adlerberg
 Anna Maria Svebilia, 535
 Helena Svebilia, 55
Adlerborg, Johan, assessor, 201
Adolf Johan d.y. av Pfalz-Zweibrücken,
 155, 463, 477, 485, 564
Agrelius, Johannes Jonae, 445
Agrell, Johan (B 1.534), 445
Agricola, Sueno, stud, 462
Agrillander, Petrus Magni, kh, 148
Agrivillius, Johan, komminister, 345
Ahle, Johan Rudolf, 90
Ahlmy, Anders, 216, 550, 551
Ahnlund, Nils, 151
Albert, Heinrich, 89
Albinus, Johannes, organist, 558
Albom
 Anders, 342
 Greta Lisa, 342
Alinger, Johannes, stud, 369
Allmacher, J. W., 212
Alm, komminister, 354
Alsinus, Christianus Henrici (B 1.38),
 192
Alstadius, Petrus, 399
Alstrin
 Eric, professor, 439, 441, 444
 Lars, 509, 510
 Margareta, 392
Alzenia, Elisabet, 148, 149
604

Ambiörnsson, Jacobus, stud, 274
Amnaeus, Olof, präst, 200
Amnelius
 Ericus, stud, 444
 Johannes Erici (B 1.331), 225
Anckarcrantz, Hans, kapten, 405
Anders Andersson, 95, 493
Anders Jonsson, 461
Anders Larsson (B 8.9), 568, 571, 582,
 586, 587, 593, 596
Anders Larsson, änka, 111
Andersson
 Lars, rådmän, 470
 Sven, sadelmakare, 218
Angerstein
 Johan, barukspatron, 423
 Johannes Gustavus, stud, 422
 Reinholt Rýcker, stud, 422
Anjou, Anton, 260
Ankarbom, Catharina Larsdtr, 91
Anna Andersdtr, 412
Anna Christina Nilsdtr, 421
Anna Ersdtr, amma, 393
Anna Hansdtr, piga, 501
Anna Jöransdtr, piga, 507, 510
Anna Leufstadia, 168
Anna Mattsdtr, 181
Anna Persdtr, 159
Anna Ulricsdtr, 428
Annerstedt, Claes, 94, 168, 248, 250, 489,
 542
Annica Bengtsdotter, 293
Annicka Johansdtr, piga, 405
Annicka Pärsdtr, piga, 229
Annika Andersdtr, 215
Annika Andersdtr, piga, 112
Annika Olsdtr, piga, 521
Anthelia, Elisabeth/Lischen, 346

Anthelius, Israel, prost, 223, 346
 Anzenia, Margareta, 394
 Anzenius, Christophorus, pastor, 394
 Apelrot, Maria, 276
 Appelbom
 Frans, stud, 247
 Samuel, stud, 247
 Arbogensis, Elisabeth, 133
 Arctopolitanus, Gabriel, stud, 389
 Aredius, Olaus, 121
 Arenius, Mathias O., kh, 88
 Arfslind, Petrus Olai (B 1.341), 233, 234
 Arhusiandra, Helena Margaretha, 180
 Arhusius, Johannes, kontraktsprost, 134
 Ariosti, Attilio, 435
 Arling, Elisabet, 342
 Armfelt, Margareta Elisabeth, 320
 Arndts
 Catrina, 126
 Henrik, bokhållare, 126
 Arnell
 Ingegerd Edling, 409
 Jonas Laurentii (B 1.201), 55
 Lars, 55
 Arnold, Georg, 140
 Arosenius, Clara Ersdtr, 225, 249
 Arrhenia, Anna, 258, 375
 Arrhenius
 Arvid, 381, 527
 Jacob, 33, 98, 206, 209, 215, 219, 229,
 231, 247, 276, 277, 281, 282, 376,
 422, 452, 471, 472, 513, 514
 Jacobus, d.y., stud, 281
 Lars (B 1.376), 253, 255, 281, 376,
 441, 444, 482, 495
 Arrhusius, stud, 111
 Asp
 Matthias, professor, 430, 438
 Petrus d.y., 426
 Petrus, superintendent, 426
 Assarsson
 Lorentz, hauptman, 267
 Sara, 267
 Aubri, Cuni, dansmästare, 62
 Auers, snickare, 524
 Aulævill, Axel, 55
 Aurelia, Katarina, 284

Aurén, Catharina, 287, 289
 Aurivillia, Catharina, 187
 Aurivillius
 Christopher Olai (B 1.220), 76, 183
 Ericus, professor, 187, 188, 538
 Olaus Christophori (B 1.31), 76
 Petrus, professor, 53, 76, 86, 115, 122,
 123, 141
 Austrelius, Rachel, 370
 Axberg, Jochom, rådmän, 546
 Axelsson, Per, 316
 Axenhielm, språk/fäktmästare, 515

B

Baazius, Johannes, ärkebiskop, 120, 121
 Bacherus
 Laurentius d.y., stud, 375
 Laurentius, kh, 319
 Magdalena Katarina, 375
 Bachstadius, Carolus Nicolai, stud, 259
 Backman, Anna, 291
 Bader, Maria, 243
 Bagge
 Bengt, kammarherre, 488
 Juliana Margareta, jungfru, 123
 Bahde, Anton, 404
 Bahr, Thomas, professor, 274
 Balch, Elisabeth, 139
 Balchius, Andreas Nicolai, kh, 139
 Banck
 Bengt, kanslist, 200
 Kristina, 301
 Banér
 Gustavus Carolus, 202, 322
 Svante Svantesson, riksråd, 17, 67, 73
 Banwart, Jacob, 90
 Barbro Berntsdtr, 546
 Barbro Ersdtr, 537
 Barbro Knutsdtr, piga, 195
 Barbro Nilsdtr, 182
 Barchaera, Brita Elisabeth, 359
 Barchaeus Andreas, kh, 360
 Barchia, Elisabeth Thomaedtr, 56, 57
 Barchius, Nicolaus, stud, 274, 360
 Barck, Catharina, piga, 178
 Barckhusen

Hans, artilleribokhållare, 56
 Hans, borgmästare, 160
 Barlensson, Hans, stud, 458
 Bask
 Elias Johannis (B 1.361), 263
 Johannes Laurentii, kh, 263
 Bauman, Catharina Margaretha, 356
 Beata Frantzdtr, 556
 Beata Sigfridsdtr, 531
 Becchia, Catharina Johansdtr, 121
 Becchius, Olaus Johannis (B 1.49), 276
 Bechstadius, Daniel Caroli (B 1.366),
 263, 266
 Beck, Johan, skinnare, 234
 Beckdahl, lärare, 407
 Becker
 Cornelius, 167
 Dietrich, 257
 Beckius
 Olaus Danielis (B 1.219), 28, 30, 46,
 49, 59, 67, 79, 119, 125, 127, 142,
 304, 433
 Olaus Johannis (B 1.49), 67
 Beckman, Johannes, stud, 68, 79
 Behm
 Anna Margareta, 320
 Niels, rådman, 352
 Sara, 320
 Beijer
 Christian, orgelbyggare, 562
 Georg (B 8.5), 562
 Johan, orgelbyggare, 562, 563
 Bellingius, Andreas Olai (B 1.384), 271,
 290, 306, 311, 312, 313, 318
 Bellman
 Carl Michael, 212
 Catharina, 212
 Jacob Martin, 212
 Johan Arendt d.y., 212
 Johan Arndt (B 1.318), 30, 32, 97,
 106, 109, 176, 177, 206, 231, 247,
 250, 321, 322, 490, 498
 Margareta, 213
 Martin, 213
 Martin Kasten, skräddarmästare, 206
 Bellner, Catharina, 309
 Bengtsson

Gustaf, korpral, 351
 Herman, 303
 Olof, organist, 60, 117
 Benner, Henricus (B 1.402), 305
 Benzel, Lars, bergmästare, 256
 Benzeliu
 Ericus, professor, 66, 76, 122, 127,
 141, 152, 159, 162, 322, 449, 487,
 513
 Erik d.y., 151
 Berch
 Anders Andersson, kamrer, 202
 Carl Reinhold, 31
 Berg
 Caisa, piga, 195
 Carl Johan, stud, 275
 Catharina, 289
 Elisabet Olofsdtr, piga, 578
 Erich, smedsällderman, 523, 528
 L. O., 229
 Mattias Erics, domprost, 203
 Mattias Johansson, kapten, 88
 Nicolaus, 369
 Petter, kapten, 296
 Petter, skräddarmästare, 556
 Sara Johansdtr, 189
 versikularie, 453
 Bergen
 Anna Catharina, 221
 Johan von, 243
 Bergencrantz, Anders Berg, 155
 Berghemia, Christina, 354
 Bergia, Maria, 117
 Bergius
 Bengt, 244
 Matthias L., kh, 60
 Olaus, kh, 168
 Petrus, 117
 Sigrid, 147
 Stephan, pedagog, 81
 Berglund, Lars, 489
 Bergman
 Carolus, stud, 450
 Elisabet, 273
 Erich, kh, 469
 Petrus, stud, 145

Bergrot, Olaus Olai (B 1.471), 259, 368, 405
 Bergstedt, Laurentius, stud, 544
 Bergudd, Maria Nilsdtr, 312
 Berlingh, assessor, 39
 Berndtsson
 Bernhard, bergshauptman, 404
 Eric, borgmästare, 404
 Eva Maria, 404
 Bernhard, Christoph, 19, 567
 Beronius, Olaus, stud, 201
 Bessero, Friedrich, orgelbyggare, 567
 Bethenius
 Arvidus, stud, 260
 Ericus, kh, 260
 Petrus Eri (B 1.357), 260
 Betulander, Petrus Ioh. (B 1.380), 217, 284, 297
 Bielke
 Nils, 195
 Sten, riksskattmästare, 122
 Thure, riksråd, 355
 Bilberg, Johannes, professor, 90, 103, 109, 111, 134, 199, 202, 230, 362, 408
 Bildensköld, Nils Langelius, 236
 Bille
 Christian, 236
 Petronella Catharina, 236
 Billou, akademisekreterare, 520
 Bilou, Hindrich, perukmakarmästare och organist, 372
 Corylander, 474
 Birke, Joen, 581
 Bittner, Jacques, 411
 Biugg
 Friedrich, 520
 Sylvester, notarie, 520
 Biurbeck, Simon Martini (B 1.249), 125
 Biörck, Abraham, organist, 338
 Biörckdahl, Matthias (B 1.499), 416, 436
 Biörk
 Anders, 519
 Annika, 519
 Magdalena, 412
 Biörkman
 faktor, 254
 Biörkmann, Carolus, stud, 374
 Biörling
 Catharina, 315
 Petrus, 315
 Biörn, Lucretia, 198
 Biörnklo, Ingellus Canuti (B 1.248), 16, 70, 95, 125, 140
 Björkling, Katharina, 184
 Björkman
 Johannes Jonae (B 1.432), 318, 327, 329, 350, 352, 475, 505
 Jonas, kh, 329, 350
 Lars Larsson, rådmän, 168
 Michael (B 1.350), 246
 Nicolaus Laurentii (B 1.295), 169, 250
 Petrus Jonae (B 1.444), 329, 350
 Björling
 Johannes Olai (B 1.415), 31, 247, 314, 489, 541
 Olof, bergsfogde, 314, 315
 Björnklo
 Knut Ingelsson, kronobefallningsman, 125
 Blanchovia, Catharina, 278
 Blanck, Elisabeth, 373
 Blankenhagen, Carl, stud, 364, 424
 Blidh, Olaus, lektor, 226
 Blixencron
 Gustav, 155, 477
 Mårten Pedersson, president, 58
 Blom
 Christina Mattsdtr, 202
 Georg, livtjänare, 300
 Boberg, Andreas, professor, 300, 377, 391, 484
 Boderus
 Ericus Eri (B 1.466), 364, 440, 482
 Jöns, komminister, 79
 Bodhe
 Caspar, rådmän, 422
 Gertrud Elisabet, 422
 Bodinus
 Ericus Matthiae (B 1.232), 88
 Bodman, Catharina, 584
 Bogman, Samuel Johannis, stud, 145
 Bohlin, Christina, 430
 Bohm, Elisabeth, 454, 456
 Boisman

- Carl Reinhold, 303
 Henric, 303, 305
 Jacob (B 1.400), 74, 303, 506
 Jacob d.y., 303
 Johan Gustaf, 303
 Petter, 303
 Boit
 Honoré (B 2.12), 515
 Madeleine, 515
 Boj, Andreas o Antonius von, 548
 Bojard, David, språkmästare, 114, 165
 Boje, E., präst, 520
 Bolan, Anna Catharina, 439
 Bolhorn, Valentinus, 76
 Bolin
 Anna Lena, 402
 Boll
 Beata, 556
 Christina Elisabet, 556
 Frantz (B 8.4), 13, 556, 564, 573
 Frantz (I 1.4.6), 17, 30, 35, 101
 Frantz d.y., guldsmed, 556, 561, 599
 Franz (B 8.4), 563
 Jacob, guldsmed, 556
 Johan, snickarmästare, 556
 Maria, 556
 Paul, regementsfältskär, 556
 Regina, 556
 Wilhelm, orgelbyggare, 556, 558, 561
 Boman
 Andreas, professor, 391
 bagare, 544
 Ericus Johannis (B 1.223), 79, 127, 129, 130, 132, 133, 208, 346, 484
 Bonaeus, Johannes Toreri, stud, 246
 Bonde, 274
 Catharina, 274
 Juliana Christina, 321
 Bonneau
 Abraham, handlande, 362
 Elisabet, 362
 Bononcini, Giovanni, 435
 Boo, gårdsägare, 464
 Boraenia, Anna, 306
 Borckman, Gabriel Reinhold, 581
 Borell, Anders, kämnär, 370
 Borenus, Andreas Laurentii (B 1.301), 179
 Botz, Marcus, handelsman, 369
 Botzen, Johan Petersen, orgelbyggare, 586
 Bounge, Christina, 194, 200
 Bozaea, Kristina, 376
 Brahe, Per d.y., 27, 35, 245, 458
 Brandelius
 Algot Svenonis (B 1.324), 157, 218
 Johannes Svenonis (B 1.277), 12, 29, 157, 218
 Brandt
 Georg, brukspatron, 277
 Per, konsertmästare, 336
 Brask, fäktmästare, 517
 Brauner
 Johan, landshövding, 438
 Sara Charlotta, 438
 Breman, Nils, stadsmusikant, 221
 Brenner
 Henricus (B 1.402), 271
 Sophia Elisabetha, 156
 Brennerus, Gabriel Henrici, kh, 306
 Breumer, N., stud, 55
 Briegel, Wolfgang Carl, 21, 100, 131, 386
 Brijta Olofzdr
 tomtägare, 113
 Brit(t)a Nilsdtr, 420
 Brita Andersdtr, 141
 Brita Andersen, 192
 Brita Carlsdtr, 321
 Britta Andersdtr, 542
 Bro, Andreas Abrahami, 369
 Broberg, Anna Catharina, 353
 Brochius, justitieborgmästare, 73
 Brodinus, Johannes, biskop, 116, 162
 Bromander, C. V., 55
 Bromarck, Olof, rector cantus, 365
 Bromeen, Petter, 201
 Broms
 Catharina, 400
 Elsa, 286
 O., 322
 Petrus E., lektor, 286
 Bronnius

Martinus, informator, 148
 Brovald, Märta, 171
 Brundin, Olaus, stud, 585
 Brunnelia, Beata Erichsdr, 405
 Brunnelius
 Bernhard Erici (B 1.489), 369, 404,
 412, 422, 450
 Eric, kh, 404, 405, 422, 423
 Ericus Erici (B 1.510), 385, 394, 404,
 406, 422
 Brunnera, Brigitta, jungfru, 56
 Brunnerus
 Martinus, professor, 21, 49, 56, 57,
 76, 85, 118
 Brunnius, stud, 458
 Brunswik, Ericus, stud, 112
 Bruse, Anders (B 8.1), 556
 Bruse, Anders (I 1.2), 31, 32, 35, 95, 102,
 315, 467, 477, 559
 Brynielsson, Petter, handelsman, 580
 Bråd, herr, 471
 Brämer, Anna, 152
 Bröms
 Anders, bokhållare, 446
 Anna Maria, 517
 Barbro, 219
 Edvardus A. (B 1.536), 359, 419, 446
 Ericus Erici (B 1.52), 78, 92
 Isacus d.y., stud, 235
 J. C., diskantist, 384, 447, 456
 Karin, 185
 Nicolaus Petri (B 1.344), 219, 235,
 271, 327
 Petrus Isaaci, kh, 235
 Petrus, auskultant, 520
 Buhre, Anna, 423
 Bull, Påvel, krukmakare, 556
 Burchard, Wolfgang, boktryckare, 35,
 107
 Bure, Anna Rolandsdr, 270
 Burgman, Catharina Casparsen, 369
 Burhman, E., landskamrer, 508
 Burman
 Catharina, 399
 Christina Elisabeth, dibarn, 176, 377,
 392
 Elisabet Mari, 377, 392

Eric (B 1.479), 30, 97, 99, 104, 132,
 154, 176, 177, 252, 281, 319, 323,
 336, 337, 342, 348, 353, 360, 369,
 370, 374, 376, 385, 398, 403, 405,
 406, 411, 413, 414, 418, 420, 421,
 422, 424, 426, 427, 428, 430, 432,
 440, 441, 443, 445, 447, 449, 450,
 452, 455, 480, 488, 491, 494, 508,
 511, 584, 591
 Jacob Laurentii, kh, 376, 392, 393
 Johannes Jacob, stud, 176, 377, 392
 Justina, 377, 392
 Nils, 177
 Olaus, 177
 Olaus, v bibliotekarie, 391
 Busch, 204
 Buschenfeldt
 Samuel d.y. (B 1.494), 411, 414, 441
 Samuel d.ä., markscheider, 324, 411
 Busk, Mathias, stud, 469
 Buskovius, Daniel I., kh, 88
 Buxtehude, Dietrich, 237, 304
 Bygdén, Leonard, 373
 Bühring, J. Joachim, 212
 Byrelia, Helena, 319, 528
 Båld, Andreas A., stud, 276, 301
 Båll, Andreas, 168
 Bång
 Märta Chatarina, 221
 Petrus, professor, 116, 135
 Bäck, Johan, skinnare, 471
 Båling, Anders Matzon, 590
 Böckler, Conrad Adam, kornett, 596

C

Cahman
 Anna Christina, 596
 Brita Stina, 566
 Carl, 596
 Charlotta, 596
 Gustaf, handelsman, 596
 Hans Henrich (B 8.8), 35, 391, 496,
 505, 534, 565, 566, 586, 587, 592,
 595, 596
 Hans Henrich (I 1.4.8), 31, 122, 154,
 174, 211, 315, 368, 476, 484, 490

- Hans Henrik d.y., organist, 566, 592,
594, 596
- Jacob, kopparslagare, 596
- Johan Herman (B 8.11), 565, 566,
573, 585, 589, 592, 597, 598
- Johan Hermn (B 8.11), 571
- Johan Niclas (B 8.14), 176, 338, 379,
402, 420, 485, 512, 566, 571, 572,
574, 578, 584, 586, 593, 596, 597
- Johan Niclas (I 1.6), 195, 327, 338
- Johan Petter, tullskrivare, 566, 585,
597, 599
- Johannes, 596
- Ludwig, 566
- Maria Elisabet, 596
- Cameen, Sveno Benedicti, stud, 360
- Cammacher, Johannes, stud, 302
- Campanius
Andreas (B 1.118), 45
Jonas Caroli (B 1.119), 13
kh, 306
- Campra, André, 205, 435
- Cantherus, Helena Eriksdtr, 235
- Capricornus, Samuel, 19, 21, 88
- Carin Ersdtr, 454
- Carl Fredrik av Schleswig-Holstein, 206
- Carl Gustaf, arvprins, 34, 101, 199, 484
- Carling, Carl, notarie, 78
- Carlsson
Carl, biskop, 126, 280, 504
Jonas (B 1.119), 14, 558
- Cassel
Jacob (B 1.512), 359, 424
Leonard, oxhandlare, 424
- Cassiopaea, Barbara Persdtr, 76
- Catharina (Karin) Andersdtr, 81
- Catharina Andersdtr, 180
- Catharina Carlsdtr, 148
- Catharina Danielsdtr, 276
- Catharina Eriksdtr, 122
- Catharina Johansdtr, piga, 600
- Catharina Larsdtr, 138
- Catharina Mattsdtr, 166
- Catharina Nilsdotter, 266
- Catharina Olofsdtr, 233
- Catharina Pedersdtr, 144
- Catharina/Karin Ericksdtr, piga, 521
- Cecilia Larsdtr, 400
- Ceder, Magnus (B 1.539), 359, 384, 405,
431, 450, 451, 456
- Cederbord, Ingeborg, 372
- Cedergren
Olaus (B 1.491), 407
Sven, sjötullvaktmästare, 407
- Cederhielm
Ebba Catharina, 408
G., president, 367
- Cederkrona, Hans, stud, 358
- Cederström, Christina Maria, 190, 195
- Celsing
Gustaf (B 1.416), 316
Peter, sterbhuskamrerare, 316
- Celsius
Anders, professor, 426
Bernhardus, stud, 256
Johan, dramatiker, 199
Magnus d.y., 256, 309
Magnus, professor, 86, 123
Nicolaus, 26, 129, 131, 300, 347, 387,
391, 392, 433, 475, 476, 479, 480,
482, 509
Olof d.ä., 173, 254, 255, 256, 309,
332, 343, 350, 369, 388, 394, 431,
454
- Chemineau, Jean, dansmästare, 513
- Chierstin, amma, 248
- Christersson, Axel, lantråd, 116
- Christiernin
Agneta, 439
Basilier, stadsfiskal, 439
Christiernus Erici (B 1.401), 284, 299,
305
Greta, 439
Joachim Gustaf (B 1.528), 376, 439
- Christiersson
Carl Christiernin von, 305
Eric, brukspatron, 305
- Christina Friedrichsdtr, 143
- Christina Persdtr, 596, 602
- Christophersson, Lars, rådman, 159
- Christophori, Christiernus, prost, 352
- Clevberg, Nicolaus, 143, 191, 198, 498,
499
- Clo, Christina, 360

Colliander, Petrus, kh, 343
 Collin
 Bengt, 519
 Johan, page preceptor, 12
 Niels, 519
 Colling, Lars Johan, 314
 Colmar, Johan (B 2.13), 517, 518
 Colopontanus, Magnus Olai, kh, 308
 Columbagrius, Jonas, stud, 134
 Columbus
 Birgitta, 264
 Johannes Jonae (B 1.203), 21, 56, 57,
 77, 120, 121, 122, 123, 127, 134,
 145, 168, 183, 198, 355
 Jonas Svenonis, 56, 57, 161, 183, 264
 Samuel Jonae (B 1.204), 16, 56, 57,
 202, 203, 220, 274, 418
 Colwin, Anna, 200
 Corall, Anders, tullskrivare, 543, 546
 Corelli, Archangelo, 386, 435
 Cornerus
 Johan (B 1.473), 370
 Johannes Samuelis, kh, 370
 Corvinus
 Anna Kristina, 329
 P., kh, 329
 Corylander
 Birgerus Petri (B 1.430), 235, 327
 Nicolaus, 328
 Petrus Birgeri, kh, 327
 Couperin, Louis, 435
 Couturier, Nicolas, 529
 Coyet, Marie Andersdtr, 296
 Craelia, Elisabetha Andersdtr, 277
 Creutz, Ernst Johan, 219
 Cronberg
 generalska, 392
 Magnus, landshövding, 601
 Maria Euphrosina, jungfru, 141
 Cronflycht
 Magnus Rydelius (M 1.419), 327
 Magnus Thesei Rydberg (B 1.419),
 318, 326, 329
 Cronhielm, Gustaf, universitetskansler,
 387, 392, 525
 Cronsköld, Brynte Christoffersson, 200
 Cronström

David, 89
 Isaac, myntmästare, 89
 Crusel, Margreta, 464
 Cruselius, räntmästare, 464
 Cuprimontanus, Johannes Aegidii (B
 1.226), 83
 Curio, Henrik, 23, 28, 41, 123, 173

D

Dahl
 Laurentius, 361
 S., kh, 366
 Dahlberg
 Eric, 231
 Erik L., gesäll, 590
 Dahlin, Andreas (B 1.490), 165, 335, 367,
 406, 414, 417, 480
 Dahlman
 Catharina, 535
 Johannes, 92
 Laurentius, professor, 178
 Petter, snickare, 595
 Dalheen
 Abraham (B 1.474), 110, 277, 308,
 371
 Johan Abraham, 371
 Jonas, 371
 Maria Magdalena, 371
 Danaeus
 Jonas, stud, 61
 Magnus Svenonis, kh, 61
 Samuel Magni (B 1.210), 61
 Danckwardt, Peter von, landshövding,
 600
 Dannberg
 Andreas, stud, 264
 Nicolaus Ernesti, stud, 264
 Petrus Ernesti, stud, 264
 Daunetz, språkmästare, 520
 Daurer
 Catharina Elisabeth, 206, 212, 215
 Jacob, assessor, 206, 212
 Davidsson, Åke, 16, 18, 47, 48, 56, 59,
 100, 101, 107, 110, 131, 168, 248,
 252, 258, 309, 330, 367, 371, 372,
 400, 424, 486

- de Besche, Maria, 121
- de Croll, Reinhold, organist, 194, 304, 334
- de Crull, Johan, organist, 205
- De Geer, Carl, 256
- De la Gardie
Charlotte, 62
Christina Catharina, 171
Gustaf Adolf (B 1.199), 62
Jacob August (B 1.200), 12, 62
Ludovicus Pontius, 123
Magnus Gabriel, 10, 15, 22, 24, 27, 28, 46, 51, 62, 65, 73, 93, 94, 96, 103, 105, 106, 108, 122, 157, 159, 163, 168, 180, 185, 217, 224, 241, 250, 457, 461, 557, 562
Magnus Gabriel d.y. (B 1.212), 62
överste, 320
- Degenström, Olof, borgare, 501
- Degenström/Deijenström, Olof, rådman, 592
- Dencker, Nils, 220, 238, 284
- Depkin, Maria, 300
- Descartes, René, 108, 193, 257, 408
- Desfontaines, Jean, 316
- Detlefsen, Hans Peter, 567, 575, 580
- Dickman, Margareta, 139
- Diderici, Didericus, 271
- Dieterici, Petrus, ryttmästare, 42, 124
- Dijkman
Carl, 552
Catharina, 115
Daniel Danielis (B 1.271), 77, 149, 179
Daniel Nicolai (B 1.67), 77, 149
Engelbrecht (B 1.278), 114
Johannes Danielis (B 1.221), 77, 149
Jonas (B 5.16), 127, 551, 552
Jonas d.y., hovkapellist, 552
Ludert, organist, 114, 158, 171, 186, 193, 280, 284, 285, 300, 305, 336, 339, 467, 470, 486, 496, 551, 552, 565, 600
Pehr Engelbrechtsson Svensson, 114
Petter (B 5.15), 127, 551, 552
Petter Engelbrechtsson Svensson, 25
- Petter Pson (B 1.237), 114, 126, 158, 488
- Dillner, Anders, murargesäll, 272, 545
- Djurberg, Daniel, 177, 210, 219, 278, 322, 332, 369, 379, 527
- Doleph, C. F., pükslagare, 551
- Doms, Elisabet, 315
- Dorothea Andersdtr, 399
- Dorothea Jönsdtr, 297
- Drake, J., rådman, 277
- Drese, Adam, 90
- Drosander, Lars Hemmingsson, kh, 121
- Drossander, Andreas Laurentij (B 1.245), 16, 103, 112, 121, 153
- Dryander
Carl Gustaf, stud, 429
Ericus, 505
Johan, kh, 349
- Drysén, Anna Catharina, 425
- du Bois
Dornette, 520
- Du Bois
Catarina, piga, 528
Claes, 528
Iana, piga, 528
Jean, fördansare, 525, 527, 528, 529
- du Bourdieu, Elisabeth, 372
- Du But, Pierre, 394, 410, 435
- Du Rées, Elisabet, 316
- Dufwa
Christianus, stud, 112
Elisabeth Margareta, 447
Nils, handelsman, 315
- Dumanoir, Guillaume, 238
- Duraeus
Andreas Erici (B 1.447), 78, 252, 329, 351, 361, 367, 373, 406, 407, 443, 445, 548
Ericus Erici (B 1.461), 78, 351, 361, 406, 407, 443, 445
Ericus Sunonis (B 1.222), 46, 78, 351, 361, 443
Johan Christer (B 1.531), 78, 351, 361, 384, 430, 441, 443, 456
Sueno, kh, 78
- Duvaerus
Magnus, stud, 265

Nicolaus Nicolai (B 1.364), 109, 233,
265
Nicolaus, komminister, 265
Duval, Jean (B 2.5), 457
Duwall, Gustaf, landshövding, 134
Düben
Anders von, hovkapellmästare, 206,
275, 303, 304, 316, 333, 336, 383,
384, 410, 435, 449
Anna Stina, 177
C. G. von, kapelldirektör, 336
Fredrika Ulrica von, 449
Gustav d.ä., 19, 30, 31, 58, 101, 105,
137, 142, 163, 167, 198, 503, 561
Hans Georg, hovkonditor, 121
Joakim von, 365
Ulrica von, 372
Dücker, Carl Gustaf, riksråd, 411
Dykert, Johan, stud, 458
Dylander, stud, 526
Düttier, Pier Antoni, hovkapellist, 148

E

Ebert, Johan Georg, boktryckare, 123
Edelius, Jonas, prost, 217, 276
Edenius, Jordanus, professor, 65
Edhelia, Helena, 114
Edhelius
Jonas Ivari, kh, 114
Pär Ifwarsson, 297
Edner, inspektör, 171
Eekskiöld, Nils Otto, preceptor, 507
Eenberg, Johan, bibliotekarie, 16, 21, 23,
113, 178, 214, 332, 471
Eenhörning
Nicolaus Petri (B 1.213), 63, 84
Eggers, P., 199
Ehrenclou, Carl, kvartermästare, 415
Ehrenmark, Brita Axelsdtr, 308
Ehrenstedt, Samuel, 165
Ehrenstrahl, David Klöcker, hovmålare,
30
Eichwallius, Paulus Laurentii, kh, 349
Eijzenmenger, Philip, orgelbyggare, 512,
556, 598
Eiten, Anna Catharina von, 404

Ekeblad
Claes, stud, 236
överstemarskalk, 336
Ekeblom, Laurentius Erasmi (B 1.482),
400
Ekegreen, Petrus, stud, 458
Ekegren, Michael, informator, 148
Ekelund, Håkan, skräddarmästare, 498
Ekelöf, Sveno Erics (B 1.389), 112, 229,
251, 295
Ekenberg
Daniel Erics (B 1.266), 146
Johannes, stud, 427
Nicolaus, stud, 146
Ekewall, Jacobus P. (B 1.443), 274, 343,
349, 485, 494
Ekholm
E., bokauktionsnotarie, 197
Nils, präst, 414, 427, 509
Ekhorn, rektor, 449
Ekman
Brita, 314
Clas, byggningsnotarie, 146
Jonas Olai (B 1.500), 165, 406, 416
Olaus, kronofogde, 417
Ekström, Gunnar, 126, 264, 344
Elephant
Gabriel, 429
Gabriel Gabrielis (B 1.518), 429
Elfvia
Anna Danielis, 88
Anna Larsdtr, 159
Justina, 88
Elfvius
Laurentius Petri, 86
Olaus, stud, 411
Petrus Johannis Cuprimontanus, 134
Elfwing
Birgerus Samuelis (B 1.381), 279,
280, 284, 285
Petrus Samuelis (B 1.374), 203, 279,
280, 284, 285, 305, 474
Samuel Petri (B 1.231), 62, 86, 162,
279, 280, 285, 299
Samuel Samuelis (B 1.375), 279, 280,
284, 285, 300, 325, 330
Elgenstierna, Gustaf, 55

Elgfoth, Olaus, stud, 376, 387
 Eliesson, Johan, gårdsägare, 111
 Elisabeth Andersdtr, 152
 Elisabeth Göransdtr, 361
 Elisabeth Jonsdtr, 61
 Elisabeth Knutsdtr, 60
 Elisabeth Larsdtr, 519
 Elisabeth Persdtr, 345
 Ellis, Philippus, stud, 171
 Elvia, Clara, 133
 Elvius
 Gustavus J., kh, 133, 360
 Petrus, professor, 259, 352, 361, 387,
 393, 399, 413
 Emporagrus
 Ludert, befallningsman, 115, 473, 488
 Zigert, 467
 Emporelius
 Elisabet, 441
 Johannes Arvidi, kh, 441
 Enander
 Margareta, 277
 Petrus, 277
 Samuel, 277
 Enborg, Gustaf, lärare, 408
 Endislöf, Sofia, 375
 Eneman
 Johan, kommissarie, 202
 Michael Olai, professor, 32, 106, 155,
 174, 194, 211, 490
 Enerot, Nils, 564
 Engclrona, Susanna, 303
 Engelhardt, Hinrich Christoph, dir mus,
 175, 303, 340, 376, 379, 383, 384,
 386, 389, 392, 437, 438, 439, 441,
 443, 444, 447, 448, 450, 452, 455,
 511, 528, 552, 602
 Engelsman, Marcus, professor, 367
 Engman, Elisabeth, 319, 335
 Engqvist, Anders, gesäll, 272, 291, 306,
 311, 312, 313, 317, 318
 Enhorn, Samuel Samuelsson, konstapel,
 511
 Enhörning
 Elias, löjtnant, 311
 Maria, 311
 Enström

Petrus Svenonis (B 1.431), 328
 Sveno Laurenti Helsing, rektor, 328
 Envallius, Andreas, informator, 148
 Erhardt, Margareta Vendela, 424
 Eric Olsson, organist, 61
 Erich Bengtsson Sägare
 tomtägare, 112
 Erich Hansson (B 4.8), 531, 532, 534
 Erich Jansson, dräng, 155
 Erich Johansson, dräng, 248
 Erich Olsson, bonde, 550
 Erich Simsson (B 4.7), 531
 Erici, Einar, 563
 Erik Isaksson, 546
 Erlandsson
 Jöns, tullbesökare, 390
 Nils, skräddarmästare, 271, 291, 306,
 311, 312, 313, 317, 318
 Erlebach, Philipp Heinrich, 372
 Erwallia, Sara, 249
 Esbergius
 Johannes, professor, 36, 248, 268,
 319, 325, 351, 522
 Samuel, 277
 Eurenus
 Abraham, prost, 373
 J[acob], 374
 Jakob, prost, 373
 Joannes Jacobi (B 1.475), 289, 335,
 352, 355, 367, 373, 413, 414, 481
 Eylking, Georgius (B 1.300), 149, 179

F

Fabelius, Johannes, stud, 65
 Fabricius
 Andreas Nicolai, stud, 216
 Gustavus Christierni, stud, 369
 Samuel Laurentii (B 1.433), 281, 330,
 474
 Werner, 21
 Fabritius, Niels, 216
 Faggot
 Isacus, stud, 368
 Jacobus, matematiker, 340, 368, 402
 Fagraeus, Jonas Nicolaus, stud, 217
 Fahlander, Andreas L., kh, 133

- Fahlandra
 Brita, 134
 Maria, 133
 Fahlberg, Elisabeth, 264
 Fahlenius, Jonas, biskop, 383
 Falck
 Erik Olofsson, borgare, 590
 Margareta, 512
 Falk
 Johannes Laurentii (B 1.434), 331,
 333
 Lorents, bokbindare, 331
 Falkenberg, G., 362
 Falkensten, Lars Månsson, 243
 Fassing, Christer, stud, 447
 Fehrman, kapten, 542
 Fernaera, Cecilia, 322
 Fernaeus
 Johannes Johannis, stud, 369
 Laurentius och Johannes, stud, 322
 Fernelius
 Daniel, 164
 Israel Jonae (B 1.296), 169
 Johannes Nicolai, kh, 84
 Petrus Johannis (B 1.228), 63, 84
 Fernholm, Elisabet Månsdtr, 169
 Fétis, François-Joseph, 389
 Feuerborn, Elisabeth, 402
 Fichtelius, Johan J., stud, 203, 289
 Fick, J. E., 385
 Fiellström, Mårten, soldat, 506
 Figrelius, Nicolaus J., stud, 246
 Filenius, Petrus, präst, 340
 Filman, Anders, 494
 Fincke, Petrus, stud, 332
 Fineman
 Gottfried, stadssekreterare, 375
 Johannes Gottfriedi (B 1.477), 363,
 367, 375
 Fischer, Jacobus, proberare, 360
 Fiskman, Erik Jonsson, skräddare, 278
 Fitinghoff, Eric, generallöjtnant, 184
 Flachsén, Christina, 279
 Flachsenius, Johannes, professor, 216,
 279
 Flade
 Johan, hautboist, 600
 Ulrica Elisabeth, 600
 Fleming
 Claes, riksråd, 208
 Elisabet, 138
 Hedvig Ulrica, 275
 Herman, 207, 208
 Kristian Axel, stud, 207
 Peter, förvaltare, 207
 Flodman
 Elias Erici, kh, 323
 Olaus Olai, 322
 Olof, kh, 322
 Sveno Olai (B 1.424), 194, 269, 322
 Flogin, Petrus Helgonis, 218
 Floraea, Maria, 238
 Flur, rådmän, 75
 Fock, Gustav, 556, 567
 Folcker, Anna, 223
 Follingius, N., kh, 166
 Fontelia, Catharina, 120
 Fontelius, Petrus Olai (B 1.116), 43, 57,
 120
 Fontelius, Petrus Olai (B 1.116), 120
 Forelius, Hemming, professor, 53, 124,
 323
 Fornelia
 Anna, 376
 Catharina, 206
 Fornelius
 Elias Petri, rector cantus, 92, 124, 166
 Jonas, professor, 78, 118, 152, 206,
 462
 Laurentius, professor, 56, 66, 76
 Forquart, Johan, 462
 Fors Andersson
 Olaus (B 1.542), 380, 385, 428, 433,
 447, 451, 456
 Fors, Elsa Catharina, 403
 Forsberg
 Andreas, handelsman, 372
 Anna Ericsdtr, 228
 Johan, 339
 Forselia, Christina, 62
 Forselius, Petrus Laurentii (B 1.211), 61,
 62, 87, 141
 Forsstrand, Carl, 274
 Forster, Jacobus Erici, stud, 243

Forzelius, Nicolaus, stud, 152
 Fougman, Samuel, stud, 63, 84
 Franc
 Peder, landshövding, 303
 Ulrica Eleonora, 303
 Franciscus Johannis, stud, 265
 Franke, Jonas, stud, 325
 Frediani, Carl Gustav, rådman, 248, 453,
 500, 527
 Fredrik I, 275, 337, 394, 415, 445, 449,
 552
 Fredrik, arvprins, 199, 275, 300, 357
 Frestadius, Hans Olofson, 338
 Freund, Elisabeth, 560
 Frick, Dorothea, 78
 Friderici, Daniel, 151
 Friedenreich, Justina Margareta, 375
 Friedrich Wilhelm, kurfurste, 459
 Fries
 Marcus, köpman, 363
 Martinus Marci (B 1.464), 363, 367,
 375
 Fritzsche
 Anna Christina, 534, 566, 583, 596
 Gottfried, orgelbyggare, 556
 Hans Christoph, orgelbyggare, 566
 Froberger, Johann Jacob, 237
 From
 kapten, 367
 Margareta, 367
 Frondin
 Elias (B 1.425), 323, 441
 Johannes, 323
 Frykström, Gustavus (B 1.391), 296
 Fröling
 Magnus Olavi, kh, 353, 366
 Petrus (B 1.449), 353, 366
 Samuel M. (B 1.468), 335, 353, 355,
 366, 403, 404, 481
 Fult, Conrad Joachim, köpman, 350
 Fult/Vultejus, Johan, kh, 498, 583
 Funck, Brita, jungfru, 56
 Fundell, Brigita Nilsdtr, 142
 Fägerskiöld, Catharina Christina, 220
 Fägersteen, Petrus, stud, 413
 Fölsch, Reinholdt, snickare, 577
 Förtsch, Margareta, 445

G

Gadd, Daniel, lektor, 220
 Gaddelius, Laurentius, stud, 198
 Gaerlerus, Olaus, stud, 99
 Gaillot, Jacques, 410
 Galecki, Francisek, 35, 270, 281, 283,
 294, 300, 308, 322, 324, 325, 326,
 327, 329, 330, 490, 495
 Galle
 Johan, stud, 407
 Paul, violist, 12
 Gallot, Jacques, 245
 Gallus, Jacobus, 61
 Gardea, Margareta Nilsdtr, 116
 Gartzius, hovrättsassessor, 186
 Gaultier, Ennemeond, 245
 Gavelius, Anna, 513
 Gebelius, Otto, 257
 Gedner, Elias, kh, 405, 423
 Geene
 Brita, 85
 Oloff Abrahamson, borgmästare, 85
 Gejer, Carl Gottfrid, danslärare, 517
 Gene
 Elisabet, 413
 Johannes, stud, 414
 Gerber, Ernst Ludwig, 377, 389
 Gerdes
 major, 516, 517
 Wendela Helena, 370
 Gerner
 Albrecht, överste, 438
 Charlotta Johanna, 438
 Gestrinia, Anna, 332
 Gestrinus, Sveno (B 1.435), 109
 Gestrinus
 Samuel, komminister, 331
 Gezeliuss, Johan, biskop, 145, 504
 Gilberg, Oloff, 117
 Gilnaeus, Johannes Svenonis (B 1.309),
 184, 185
 Giraeus, Brita, 233
 Gladberg, Samuel Jonsson (B 4.10), 502,
 533, 580, 591
 Gladhem, Christina, 361
 Glahn, Agneta von, 305

- Goeding/Giöding
 Andreas, professor, 33, 37, 165, 173,
 210, 269, 270, 274, 343, 350, 406,
 417, 515, 541, 576
 Carolus, stud, 320
 Catarina, 153
- Gottfried
 Catharina, 161
 Ludovicus, 161
 Peter d.ä., apotekare, 161
 Petrus junior, 161
 Petrus Petri d.y. (B 1.281), 161, 537
- Graa, Casper, rådmän, 559
- Gramonius, Jonas Jonae (B 1.243), 25,
 69, 118, 136, 137, 158
- Grandel, Sven, borgmästare, 276
- Granius, Ericus Andreae (B 1.263), 143
- Granqvist
 Anna Andersdtr, 351
 Carl Olsson (B 5.11), 352, 538, 544,
 548
 Jonas, kh, 220
 Kerstin Olofsdtr, 545, 548
- Grape, Anders, 237
- Gratsius, Catharina, 372
- Gravander
 Jonas, depositor, 69
- Gravia, Kristina Olofsdtr, 270
- Gregor ..chetre (B 7.4), 555
- Gren, Jonas, orgelbyggare, 402
- Griis, Margareta, 60
- Grijs
 Petrus A., stud, 201
 Petrus Petri (B 1.353), 201, 249, 472
- Grijse, Nicolaus, 123
- Grill, Abraham, handelsman, 412
- Grizelius
 Andreas junior, 175
 Elias A., 372
- Groot
 Johannes Asmundi (B 1.202), 30, 111,
 312
 Lars, köpman, 246
- Groth
 Christina, 399
 Johannes d.y. (B 1.410), 272, 312, 519
- Grubb
 Andreas Andreae, professor, 24, 86,
 134
 Catharina Israelsdtr, 241
 Christina, 322
 M., 247, 493
 Nicolaus Petri, lektor, 306
 Nils, kh, 298, 393
- Grubbius, administrator, 200
- Grundberg, Olaus, 277
- Grundelstjerna, Albin Müller,
 advokatfiskal, 372
- Grünwald, Caspar Gottlob, 434
- Gråsten
 Andreas (B 1.516), 428, 509
 Johan Andersson, handelsman, 428
- Gråå, Henricus, stud, 306
- Grönlund, Lovisa, 212
- Grönqvist
 Nicolaus (B 1.543), 455
 Nicolaus Magni, stud, 455
- Grönvall, Anders, professor, 255, 370,
 419, 442
- Grönowald, Daniel, organist, 512, 558
- Grötter, musikerfamilj, 27
- Gudmunder Olafson, stud, 123
- Gudmundsson
 Anders, 92
 Gudmund, rådmän, 221
- Gustaf, arvprins, 101, 191, 199, 484
- Gustafsson, Hemming (B 1.267), 146,
 191, 236, 247, 493, 512
- Gyldenadler, Samuel, 77
- Gyldenstolpe, Ulrik, 517
- Gyllenadler, Anna Catharina, 275
- Gyllenborg
 Anna, 438
 Carl, 35, 196, 495, 539
 Gustav, stud, 358
 Jacobus, riksråd, 576
- Gyllengrip
 Gabriel (B 1.456), 104, 357
 Gabriel d.ä., v landshövding, 357
- Gyllenharnesk, Anna, 220
- Gyllenhielm, Carl, 167
- Gyllenhök, Beata, 305
- Gyllenkloo, Gideon, 141
- Gyllenroot, Jonas, generalauditor, 220

Gyllenstierna
 C., 362
 Carl, revisionskamrer, 324
 Christopher, överståthållare, 187
 fru, 200
 greve, 396
 Margareta, 156
 Maria Christina, jungfru, 56
 Gåse, Achatius, stud, 239
 Göransson
 Erich, handelsman, 137
 Harald, 92, 108, 109, 110, 254, 258
 Nils, 420

H

Hadorph, Johan, 122, 531, 564
 Hagander, Petrus Johannis (B 1.315), 189
 Hagelbeck
 Anna Stina, 427
 Casper, trumpetare, 427
 Hagelbäck, Erik, trumpetare, 550
 Hagelsten, Ebba, 331
 Hagström, K. A., 228, 330, 420
 Hahn, Peter, professor, 172
 Hake, Hans, 90
 Halen, Christina, 276
 Halenius, komminister, 454
 Hallberg, Jonas, 277
 Hallenbergh, Sveno, stud, 229
 Hallenstedt, Per, akademiräntmästare,
 268, 271, 289, 475
 Hallgren, C. J., 375
 Hallman, Lars, 149
 Hallpapp, Lucas Lucae, stud, 41, 538,
 539
 Hambræus
 Jacob Andersson, spismästare, 246
 Johannes Laurentij (B 1.207), 59
 Hamilton af Hagelby, Jeanna, 357
 Hammar, Esaias, inspektör, 201
 Hammaraeus, Olaus, stud, 392
 Hammarberg
 Börje, 311
 Nils, orgelbyggare, 575
 Hammarinus
 Andreas, rektor, 72

Bengt, 97, 100
 Ericus Martinj, notarie, 143
 J., pastor, 475
 Hammarstedt, Elisabet, 344
 Hammarström, Eric, 338
 Hammerschmidt, Andreas, 21, 90, 147,
 228
 Hans Hansson, dräng, 54
 Hanselli, Per, 14
 Hanson, Matthias, handelsman, 202
 Hansson
 Bengt, borgmästare, 83
 Harnack, Mathias, 570
 Hartenbeck, Hans d.y., organist, 554
 Hartwik, Greta, 363
 Hasselbeck Wedie, 161
 Hasselgren, Carl, organist, 339
 Haus, Hans Rudolph, 570
 Hedelinus, Petrus, stud, 363
 Hedengrahn, Elisabetha, 220
 Hedenius, Andreas Henrici (B 1.305),
 181
 Hedlund, Olof, orgelbyggare, 340, 402,
 601, 602
 Hedman
 Arvidus, stud, 123
 Johan, handelsman, 276
 Susanna, 345
 Hedraea
 Barbara, 223
 Catharina, 85
 Hedraeus, 146
 Anders, stud, 135
 Christian, stud, 135
 Hedsin, Margareta, 299
 Hedvig Eleonora, änkedrottning, 34, 275,
 284, 485
 Hedvig Sofia, prinsessa, 34, 485
 Heedeberg, Ericus, 176
 Heerdhielm, Hindrich, v preses, 372
 Heideman, Oswald, skeppare, 303
 Heidenskiöld, Anna, 550
 Heij, Melchior Melchioris (B 1.205), 59
 Heland, Andreas, stud, 259
 Helelius, Henricus Eri (B 1.104), 24,
 44, 45, 46, 65, 150
 Helena Jonasdtr, 263

Helenius-Öberg, Eva, 369
 Helgonius
 Andreas, kh, 217
 Petrus Andreae (B 1.322), 217
 Hell, Olaus Petri (B 1.386), 112, 226, 292, 472
 Heller, Johann Christian, 100
 Hellichia, Sara Margareta, 158
 Hellman
 Christina Johansdtr, 534
 Elisabet Olofsdtr, 278
 Hellstedt, Maria, 447
 Hellström, Olaus Olai (B 1.535), 374, 431, 437, 446
 Helsingius, Daniel, kh, 187
 Helstenius, Magnus, stud, 229
 Hemmingsson, Peter, rådmän, 147
 Hemström, Anders, 487
 Henrichsson, Herman Kolthoff, stud, 253
 Hentzel, Elisabeth, 423
 Herbelot de Molinville
 Barthélemy d', 210
 Herbst
 Andreas, 257
 Johann Andreas, 219
 Margareta, 306
 Herdin, K. W., 531, 584
 Herlinus, Ericus L., stud, 152
 Herman
 George, orgelbyggare, 556, 558, 565
 Gustavus, prost, 322
 Hermannij, Hermann Dan., handelsman, 202
 Hermansson, Johan, professor, 254, 370, 385, 415, 430, 441, 444, 500, 506, 509
 Hermonia, Catharina, 212
 Hernodia, Brita, 436
 Hernodius
 J., kh, 423
 Laurentius, informator, 148
 Olaus, prost, 405, 436
 Hesselgren
 Brynolphus, stud, 500
 Laurentius, stud, 253
 Hesselhun, konsistorienotarie, 206
 Hesselius
 Andreas Olai (B 1.240), 60, 117
 Ericus Olai (B 1.209), 60, 117
 Hessler, Carl Carlsson, kämnär, 277
 Hestschou, Lago, komminister, 298
 Hidingius, Elisabet Andersdtr, 184, 185
 Hielm, Nils, överste, 316
 Hierpe, Petrus, stud, 302
 Hierstadius, Sara, 424
 Hildebrand
 Bror Albin, 136, 405, 408, 449
 Cornelia Florentina, 365
 Hill, Maria, 470, 553
 Hiller, Nicolaus Olai (B 1.158), 195
 Hillman
 Johan Thoresson (B 1.533), 374, 444
 Thore, gästgivare, 444
 Hinderson, Per, skeppare, 345
 Hinterlehtner, Ferdinand Ignaz, 411
 Hintz, Carl, gambist, 11, 27, 189
 Hiort
 Johan, löjtnant, 529
 Johannes, stud, 200, 526
 Nicolaus Petri (B 1.404), 268, 283, 297, 301, 306, 308, 309
 Hiärne
 Brita, 280
 Charlotta, 285
 Hedvig, 203, 279
 Urban, livmedicus, 57, 122, 279, 280, 285
 Hjerpe
 Johan, hovrättsadvokat, 331
 Sara, 331
 Hjort, Petrus Laurentij, kh, 306
 Hof, Sven, stud, 378
 Hofberg, Magnus Magni (B 1.272), 77, 150, 188, 465
 Hoffberg, E. stud, 599
 Hoffman
 Anders Andersson, 75
 N[ils], löjtnant, 375, 526
 Hoffstedt, Christina, 358
 Hoffvenius, Petrus, professor, 75, 85, 152, 161
 Hofwerberg, Johannes, stud, 85
 Hoghusen, Johan, landshövding, 272, 495, 537, 551, 592
 Hol, Jonas, knappmakare, 545

Holenius, Zacharias, stud, 364, 424
Hollstenius, Johannes Georgii, rektor,
344
Holm
Anders, vagnmakare, 223
Carl, orgelbyggare, 223
Carolus Petri (B 1.330), 223, 492
Christina, 91
Johan, bokhållare, 69
Johan, handelsman, 405
Jonas, knappmakare, 498
Karin, 224
Petrus d.y., 223
Petrus, professor, 223
Thomas, stud, 223
Holm, Thomas, stud, 223
Holmberg, organist, 401
Holmén, Katarina, 322
Holmer
Catharina, 326
Johannes, 183
Olaus Johannis (B 1.307), 183
Holmerus, Olof, präst, 77
Holmingia, Sara, 407
Holmqvist, A., 176
Holsbom, Catharina, 249
Holst
Daniel, lutenist, 245
Marcus, 471
Holstenia, Maria, 62
Holstenius
Ericus Andreae (B 1.107), 264
Gabriel Johannis (B 1.441), 344
Georgius, rektor, 294
J., kh, 62
Johannes, stud, 264
Samuel Erici (B 1.363), 262, 264
Holtz, Elisabeta Georgii, 42, 91, 110,
165, 251, 260, 324, 372
Holtzbom, Albrecht,
kungsträdgårdsmästare, 497
Hontherus
Daniel, kh, 117
Ericus Danielis (B 1.239), 117
Hoof, Johannes, informator, 363
Hopfner, Nicolaus, juvelerare, 78
Hoppenstedt, Andreas, hovkapellist, 304

Horn
Arvid, 156, 365
Bengt, riksråd, 195
boktryckare, 342
Gustaf, 246
Henrik, generalguvernör, 89
Johann Caspar, 385, 465, 486
Hornér, Christina Andersdtr, 91
Hultander, Carolus, stud, 415
Hultman, Lorentz, bokhållare, 299
Hum, Georg (B 8.6), 512, 563
Humbla
Ericus Petri, kh, 321
Gudmundus, 433
Maria, 321
Hummer, Johan, kh, 423
Hurlebusch, Conrad Friedrich, 435
Huselius, Andreas Erici, 182
Huss, Johannes Johannis (B 1.214), 16,
63
Husselius
Daniel Olai (B 1.306), 62, 98, 167,
182, 227
Johannes Olai (B 1.291), 167, 182
Olof Hansson, organist, 167, 182
Hvalberg, Nicolaus, stud, 366
Hvalström
Gabriel (B 1.532), 376, 444
Jonas, slottsinspektör, 444
Hydrén, Lars d.ä., domprost, 452
Hülphers, Abraham A., 126, 193, 221,
281, 323, 340, 376, 385, 402, 432,
441, 559, 568, 572, 586
Hymnelius, Petrus, stud, 453
Håhl, Johan Isaac, 356
Håme Olof Olsson, gårdsägare, 290
Hägerflyckt, Helena Christina, 419
Häll, Peter Jonsson, järnkrämare, 292
Händel, Georg Friedrich, 435
Höcker, Johan, apotekare, 161
Hög
Ingrid Carlsdtr, 82, 142
Karl Karlsson, 418
Högman, Jonas, hovmusikant, 342
Höijer
Laurentius Samuelis (B 1.359), 262,
265

Samuel, lektor, 262
Höjer, Johan, faktor, 528
Hörn
Nicolaus Petri (B 1.293), 168
Peder Nilsson, vågmästare, 168
Hörner
Hieronymus, organist, 512, 589
instrumentmakare, 388
Höstman, akademcursor, 538
Höök
Andreas, 435
Brita, 264
Erik, skräddare, 527
Peter Schvantesson (B 1.452), 355,
404
Regina Elisabeth, 404
Schvante Larsson, löjtnant, 355, 404

I

Ihre
Catharina, 236, 237, 323, 439
Johan (B 1.527), 153, 236, 237, 376,
438
Nicolaus d.y. (B 1.365), 164, 187,
236, 266, 284, 471, 512
Nils, handlande, 236, 266
Thomas Nicolai (B 1.345), 146, 236,
266, 303, 438, 439
Ihrestadius, Petrus Andreae, kh, 162
Iller, Herman, dansmästare, 515, 518
Ilsbodina, Anna, 139
in de Betou, G., 342, 374
Ingeborg Algotsdtr, 157, 218
Ingeborg Larsdtr, 159
Ingeborg Olofsdtr, 144
Ingeborg Persdtr, piga, 178
Ingemarsson, Henrik, inspektör, 181
Ingrid Olofdtr, 309
Ingrid Svendsdtr, 245
Ingrid Torsdtr, 407
Insenstjerna, Catharina, 372
Insulander
Berendt, kommissarie, 255
Catharina, 251, 254, 256
Isaksson, Anders, stud, 288
Iser

Helena, 444
Mattias, 194, 201, 202
Isopedius, Johannes J., stud, 301
Israel Johansson, krukmakare, 590

J

Jacob, Casper, violist, 11, 27
Jacobsson, Johan, bokhållare, 464
Ståhlberg, 171
Jan Jansson, ryttare, 346
Jansonius, Johannes, bokförelare, 16
Jehrling, Laurentius, pastor, 440
Jenderjan
Claes, handelsman, 317
Claudius Claudij (B 1.417), 271, 317
Elisabeta, 317
Jerler, kaplan, 155, 502, 587
Jerling
Anna, 61
Dorothea Regina, 297
Hans, bildhuggare, 297
Jernberg, Matthias Andreae (B 1.303),
180
Jernstedt
Elisabet, 596, 598, 602
Johan, rådman, 442, 598, 599
Jernstedt, Johan, rådman, 326
Johan Anderson, soldat, hustru Agneta,
74
Johan Jacobsson, skräddare, 561
Johan Johansson, 498
Johan Petter, gårdsägare, 178
Johannes de Muris, 44
Johansson
Carl, politieborgmästare, 78, 352
Henrik, borgare, 599
Johan, 558
Mårten, murarmästare, 531
Samuel, 170
Jon i Lillegård, bonde, 161
Jon Jonsson, borgmästare, 169
Jonsson
Lars, handelsman, 55
Mårten, rådman, 431
Judelinus, Elias Johansson, klockare, 171
Juel

Anna Christina, 431
 Fredric, 431
 Juhlbeck, Johannes, stud, 184
 Jung
 Joachim, slottsfogde, 367
 Johan, prost, 432, 433
 Jungstedt, Joachimus Joachimi (B 1.469),
 363, 367, 375
 Järling, Johan, stud, 494
 Jöns Michelsson, korporal, 190
 Jöransson
 Eric, skomakare, 299
 Sven, befallningsman, 183

K

Kadow, borgmästare, 52
 Kaffle, Axelius o Matthias Johannis, stud,
 458
 Kafwelbohm, Sven, lärare, 136
 Kallstenius, Gottfrid, 59, 62, 87, 126,
 221, 227, 314
 Kammecker, Elisabet, 405
 Karckman, Hindricus, stud, 188
 Karin Eriksdtr, 55
 Karin Ersdtr, piga, 155, 393
 Karin Larsdtr, piga, 521
 Karin Nilsdtr, amma, 60
 Karin Persdtr, piga, 393
 Karin Pärsdotter, 417
 Karl Fredrik av Holstein-Gottorp, 394
 Karl X Gustav, 18, 35
 Karl XI, 12, 29, 31, 53, 57, 72, 74, 77, 91,
 94, 105, 137, 142, 144, 148, 156, 158,
 163, 167, 183, 191, 194, 207, 247,
 266, 279, 284, 285, 472, 484, 489,
 491, 517, 572
 Karl XII, 22, 31, 34, 156, 194, 199, 210,
 247, 270, 275, 282, 287, 294, 307,
 308, 315, 316, 322, 325, 326, 327,
 330, 371, 408, 473, 485, 489
 Karle, Gunhild, 340, 434
 Katharina Henriksdtr, 317
 Kellander, Daniel Peterson, 154
 Keller, Catharina, 136, 137
 Kellner, David, organist, 338
 Kempe

Abraham, 167
 Anna, 217
 Ephraim, boktryckare, 404
 Petrus Ephraimson (B 1.488), 335,
 355, 367, 403, 404, 480
 Kentzel, Johan, 359, 360
 Kerstin Nilsdtr, 419
 Kerstin Olofsdtr, 163
 Kerstina Pedersdtr, 64
 Keyser
 Henricus junior, 246
 Keyser, Henrik II, boktryckare, 28, 173,
 229, 245
 Kidronius, Ericus, rektor, 97, 128
 Kiellman, Agneta, 226
 Kiemmer, Andreas Caroli (B 1.408), 271,
 311
 Kierrman, Peter, 85
 Kierstin Jansdtr, 456
 Kierstin, piga, 155
 Kijhlström, Gabriel, stud, 550
 Kilman, Ericus Petri (B 1.224), 81
 Kimbe, Isobel, 212
 Kinberg, August, 375
 Kindius, Torstanus Magni (B 1.215), 64
 Kindmund, Robertus, stud, 458
 Kircher, Athanasius, 16, 44, 107, 108,
 239, 253, 324, 362, 368
 Kirchmaier, Georgius Caspari, professor,
 222
 Kirsten Larsdtr, amma, 501
 Kirstin Larsdtr, 151
 Kirstin Pehrsdtr, piga, 579
 Kitler, bokförelare, 20
 Kiöping, Jonas, handelsman, 202
 Kiörning
 Nicolaus Petri (B 1.504), 418
 Petrus Olai, 418
 Kjellberg, Erik, 30, 74, 186, 194, 215,
 280, 285, 300, 305, 334, 371, 557
 Kjemmer, Karl, handlande, 311
 Kjerulf, Kat[arina], 362
 Kjhllberg, Jöran, regementspastor, 511
 Klark/Clerck, Hans Thomasson, 220
 Klein
 Barbara, 206, 213
 Johan, skräddare, 206

Kling

Gabriel Magni (B 1.290), 30, 166

Måns Nilsson, guldsmedsgesäll, 166

Klingenberg, Catharina Elisabeth, 366

Klingenstierna, Samuel, professor, 444

Klint

Ericus, domkapitelsnotarie, 406

Margareta Valtingsdtr, 592

Klinte, Magdalena Ersdtr, 287

Kloot, Johan, baron, 321

Klopper, Johan, ritmästare, 92

Klöderman

Anna, 534

Johan Håkansson (B 4.11), 130, 495,
534, 591

Johannes Johansson, 534

Maria, dibarn, 534

Sara, 534

Zacharias Johansson (B 4.13), 428,
534, 535, 536

Knapp, Elizabeta Hansdtr, 118

Knut Hansson, 75

Knöppel, E., stud, 55

Koch, Joachim, postinspektör, 326

Koechern, Anna Sibilla von, 355

Kolmodin

Israel, 241

Olavus, stud, 179

Kolmodinus

Ericus Laurentii (B 1.403), 306

Laurentius Erics, kh, 306

Kolthoff

Christina Elisabet, 314

Henric, prost, 314

Kraeklingia, Maria, 357

Kraft, Isaac, lektor, 276

Krahn, Christian, hovorganist, 304

Krak, Catarina, piga, 529

Kreijmer, Erich, bösseskytt, 506

Krieger

Johann, 487

Johann Philipp, 486

Kristina, drottning, 14, 36, 101, 336, 386,
484

Krook

Petter, bokhållare, 290

Thomas Matthiae (B 1.161), 65, 117

änka, 273

Kroon, Sigurd, 64

Krumbein, Hindrich, organist, 559

Kröger, Christina, 299

Kullman

Anna, 427

Laurentius Samuelis (B 1.515), 346,
380, 427, 447, 452, 536

Nicolaus, stud, 428

Samuel, 427

Kumblaeus, Abraham, organist, 594

Kuper, Eric, målare, 575

Kuse, Anders, skräddare, 273

Kyhlberg, Bengt, 91, 117, 336, 402, 465,
509, 556, 561, 568, 572, 584, 586

Kylander

Andreas A., stud, 230

Anna Danielsdtr, 359

Kyne

Catharina Hansdtr, 73

Magdalena Hansdtr, 67, 74

Kyronius, Nils, rådman, 584

Källberg, Laurentius A., 250

Kämpe, Adolph, kammarskrivare, 551

König, Petrus, överpostdirektör, 394

Königsmarck

Beata Elisabet von, 355

Otto W., 168

Köpke, David, bagarmästare, 372

Körner, George Friedrich, stud, 519

L

Laelius, Daniel, 123

Lager

Andreas (B 1.454), 356

Johannes, stud, 356

Lagercrantz, Ingegerd, 558

Lagerfeldt, Israel, preses, 83

Lagerholm, Julius, 228, 400, 420

Lagerlöf, Petrus, 53, 199, 201, 207, 209,
211, 241, 258, 320, 513, 515

Lagerstam, Sven Gestrinus (B 1.435),
331, 333

Lagus, Wilhelm, 135

- Lamb
 Lars, kommissarie, 68
 Maria, 74
- Landell, Margareta, 445
- Landi, Stefano, 487
- Lang, Ingrid, 265
- Lange, Johan Mattias, bokförelse, 487
- Langelius, Uddo/Broddo, stud, 287
- Langh, Petter, 317
- Langman, Eric, rusthållare, 551
- Lars Andersson, dräng, 177
- Lars Andersson, rådmän, 151
- Lars Börieson, dräng, 181
- Lars Mass, kålsängsägare, 111
- Lars Pedersson, bonde, 59
- Lars Persson, 419
- Lars, trumslagare (B 3.1), 530
- Larsson
 Matthias, 243
- Laurbecchius, Petrus, professor, 135
- Laurzelius, L., stud, 142
- Lausman, Helena, 372
- Le Sage de Richée, Franz Philipp, 410
- Lechander
 Abraham, pastor, 325
 Christina, 325
 Johannes, lektor, 330
- Ledberg, Johan (B 5.13), 549, 551
- Leffler, Susanna, 440
- Lehnberg
 Magdalena, 302, 414
 Magnus Olai (B 1.382), 217, 268, 285, 307, 326
- Leijel
 Adam, köpman, 245
 Catharina, 116
- Leijel, Heinrich, 461
- Leijman*, 18
- Leijman, Daniel, skolmästare, 224
- Leijonhufwud, Axel Gabriel, 56
- Leimontinus, Israel (B 1.139), 166
- Leionfeldt, J. N., 551
- Leitz, Johan, konterfejare, 569
- Lejon, K. O., 36
- Lemke, Otto, 116
- Lena Jansdtr, amma, 393
- Lenaeusius, Jöns, rektor, 436
- Lenaeus, Johannes, 178
- Lenberg, Zippora Andersdtr, 350
- Lenning, Laurentius Joannis (B 1.268), 147
- Leufstadius, A., 121
- Levin, Catharina, 202
- Lewenhaupt
 Adam Ludvig, guvernör, 275
 Eva Maria, 357
- Lexander
 Abrahamus Petri (B 1.302), 180
 Peder Pson, länsman, 180
- Leyel
 Carolus, stud, 437
 Petrus, stud, 437
- Lidén, Johan Henrik, 321
- Lidenius
 Ericus Benedicti, kh, 139
 Matthias Eri (B 1.257), 51, 139
- Lidius, Eric, prost, 403
- Lidman, Catharina, 418
- Liedeman, Peter, hovråd, 78
- Lietzen
 Arvid, 135
 assessor, 68
 Hedewig, 145
- Lillander, Laurentius Jonae (B 1.282), 161
- Lillia, Margreta Juliana, 276
- Lillie, Axel, landshövding, 460
- Lillieblad, Gustaf Peringer, 112, 178, 207, 219
- Lillichöök
 Andreas, ambassadör, 59
 Johan, stud, 458
- Lillieroth, resident, 513
- Linnelius, Erik, lärare, 123
- Limnerius, P., 374
- Lind
 Anders, handlande, 357
 Brita Matsdtr, 545
 Catharina, 355
 Elisabeth, 260
 Johannes Jonae (B 1.328), 222, 261
 Jonas Jonae (B 1.358), 222, 261, 278
 Maria, 173, 199
 Maria Swensdtr, 463

- Lindberg, Anna Maria, 400
 Lindberger, Samuel, stud, 519
 Lindeberg
 Johannes Eliae Judlinus (B 1.298),
 171, 200
 Lindebladh, Daniel, med dr, 326
 Lindelia
 Eleonora, 531
 Sophia Catharina, 298
 Lindelius, Carolus Johannis (B 1.428),
 286, 325
 Lindeman, Hans Hansson, handelsman,
 116
 Lindgren, Peter, 345
 Lindholm, Sture, 435
 Lindmark
 Nicolaus Suenonis (B 1.492), 407
 Per, skomakare, 407
 Lindqvist, 289
 Brita, 289
 Jonas, skräddarmästare, 289
 Lindsten, Olof, hautboist, 335, 371
 Lindström, Erich, bokhållare, 551
 Lingberg, Abraham, assessor, 246
 Lingh, Ericus Eriki (B 1.260), 141
 Lingroot, klockare, 601
 Lingzelius, Lars, kaplan, 546
 Linné, Carl von, professor, 584
 Linnert
 Agneta Sophia, 148
 Bryta Christian, 148
 Carl, hautboist, 148
 Elizabet, 148
 Lars, hautboist, 148
 Olof, hautboist, 148
 Westen, 148
 Lisa Olofsdtr, 234
 Litheen, Johan, 250
 Lithen, Carolus Johannis (B 1.354), 169,
 250
 Lithman
 Carolus, professor, 49, 120, 121
 Christina, 120, 121
 Lithovius, Isaac Gudmundi, domprost,
 355
 Liung, Ericus, professor, 154, 540
 Liungman, stud, 526
 Liviin, Bothvid, stud, 367
 Livonia, Christina, 399
 Ljung
 Ericus, professor, 322
 Kristina, 432
 Ljungstedt, Joachimus Joachimi (B
 1.469), 363
 Loccenius, Johannes, professor, 94, 96,
 250
 Lochnaeus
 Jonas M., 430
 Matthias (B 1.519), 384, 430, 441,
 443, 456
 Lodén, Petrus, stud, 427
 Lodin, Andreas, konrektor, 81, 131
 Loftandra, Elisabet, 259, 282
 Lohman
 Carolus Johannis, stud, 335, 391
 Lohman, Carolus Johannis, stud, 259,
 276, 399
 Lohrman
 Johan, 461
 Petter, rådman, 159
 Thomas d.y., borgmästare, 33, 81, 97,
 272, 364, 490, 540, 543, 545
 Thomas, borgmästare, 15, 37
 Wendela, 15, 17, 37, 164, 248, 541
 Londicier, Georg Johan, hovkapellist, 386
 Lorentz Matthis (B 8.12), 595
 Lorentz, Johan, orgelbyggare, 237, 567
 Losy von Losinthal, Jan Antonin, 245,
 410, 411
 Loutschani, Martinus (B 1.429), 294, 326,
 338, 474, 492
 Lovén, N. E., 567, 580
 Lucidor, Lars Johansson, 457
 Lully, Jean-Baptiste, 191, 199, 200, 201,
 202, 204, 205, 238, 245, 310, 313,
 410, 411, 488
 Lund
 Christina, 181
 Erich Ersson, gårdsägare, 248
 Lars, gästgivare, 181
 Maria Jacobsdtr, 201
 Lundberg
 Gustaf, hovköksmästare, 78

Petrus Andreae (B 1.406), 297, 301,
307, 308, 309
Sabina, 78
Samuel Paulsson, registrator, 308
Lundeberg/Lonberg, Paulus Samuelis (B
1.258), 125, 140
Lunden
Johanna von, 367
Olof von, 367
Lundgren
Bo, 319, 341
Johannes O., rektor, 79, 80, 99, 131,
290, 389
Lundholm, Göran, orgeltrampare, 494,
501
Lundia, Brita, 226
Lundius
Carl, professor, 54, 113, 179, 288,
326, 399
Daniel, professor, 109, 203, 300, 330,
331, 494
Olaus Mathiae (B 1.208), 60
Lundlöf, E., komminister, 432
Lundstedt, Olaus, 139
Lundström, Eggert, bergsman, 370
Lunnaeus, Daniel, stud, 290
Lustig, Johan Olofsson (B 5.12), 549
Lutteman
Elias (B 1.457), 357
Johan, kontraktsprost, 357
Lutter
Chierstin, 519
Sven, vaktchef, 519
Lybecker
Emerentia, 411
Hans Philip, bergmästare, 412
Märta, 324
Lydertsdtr, Anna, 114, 157
Lysing
Andreas, kh, 282, 283, 298, 582
Birgitta, 283
Brita, 282, 307
Inga, 258
Lång, Anna Mårtensdtr, 144
Lårman, Gerhardus Petri (B 1.279), 98,
159
Löfgren, Anders, regementsskrivare, 73

Löfgrön
Anton d.y. (B 1.459), 342, 359, 369,
381, 385, 393, 424, 430, 442
Anton d.ä., bergsfogde, 359
Löwe von Eisenach.
Johann Jacob, 19
Löwen
Otto Wilhelm von, landshövding, 275

M

Mackej, Isac, stud, 109, 198
Magdalena (Malin) Zachrisdtr, 83
Magdalena Andersdtr, piga, 521
Magdalena Hansdtr, piga, 521
Malin (Magdalena) Andersdtr, piga, 578
Malin Danielsdtr, gårdsägare, 75
Malin Olsdtr, gårdsägare, 75
Malin Rasmusdtr, 151
Malm, Åke, organist, 549
Malmberg, Jonas, sekreterare, 308
Malmeen, stud, 145
Malmenius, Augusta, 362
Malmström
Andreas Laurentii (B 1.394), 297
Johannes, professor, 360, 382
Malpart, Peter (B 2.15), 375, 519, 520,
523, 529
Mannerburg, Engelbrecht Dijkman (B
1.278), 25, 30, 119, 134, 135, 157,
200
Maraeus, Gustavus Esberni, kh, 139
Margareta Andersdtr, 137
Margareta Andersdtr, piga, 195
Margareta Eliaedtr, 114, 276
Margareta Ersdtr, piga, 521
Margareta Isaacsdtr, 163
Margareta Jönsdtr, 532
Margareta Larsdtr, 228
Margareta Larsdtr, piga, 113
Margareta Nilsdtr, 118
Margaretha Larsdtr, 151
Margeta Andersdtr
piga, 75
Margeta Andersdtr, piga, 599
Margitta Mattzdtr, tomtägare, 113
Maria Andersdtr, 246, 296

Maria Erichsdtr, piga, 112
 Maria Ersdtr, 136
 Maria Euphrosyne av Pfalz-Zweibrücken, 13, 40, 62
 Marker, Johan, assessor, 232
 Markuson, Joen, hökare, 118
 Martens, Elisabeth, 303
 Martin
 Anton, rådman, 353
 Petrus Anton, kh, 353, 390
 Petrus/Petter (B 1.448), 259, 353, 390, 441
 Martin Luther, 105
 Martinello, Catharina, 585
 Mathesius
 Gabriel Josefi, kaplan, 312
 Nicolaus Gabrielis (B 1.412), 271, 312
 Mathson, Matthias, barberargesäll, 68
 Matsson, Olof, 467
 Mattheson, Johann, 104, 193, 195, 251, 252, 377, 389, 435, 442, 511
 Matthis
 Lorentz (B 8.12), 571
 Mattias Ericsson, gästgivare, 344
 Mattson, Mats, ringare, 349
 Mattsson, Jan, vårdväktare, 226
 Maximilian av Hessen, 445
 Medeen
 Anna Catharina, 360
 Anton, brukspatron, 360
 Bengt A., stud, 360
 Kerstin, 83
 Medolera, Catharina Thuresdtr, 465, 499, 505
 Mehmer
 Johan, kantor, 447
 Johannes (B 1.537), 380, 385, 428, 447, 452
 Meibom, Marcus, 16, 44, 252
 Melander
 Ericus M., professor, 259, 353, 390, 392
 Johannes, stud, 188
 konsistorienotarie, 403
 Magnus (B 1.314), 188
 Nicolaus, stud, 188
 Olof, handelsman, 298
 Toini, 145, 203, 317
 Mellring
 Gustaf d.y., 185
 Gustavus Svenonis (B 1.310), 184, 185
 Johannes Svenonis (B 1.311), 184, 185
 Sven, kh, 184, 185
 Menlös, Daniel, professor, 313
 Mercure, John, 245, 410
 Mersenne, Marin, 107, 108, 242, 252, 253, 368
 Merthen, Carl, handelsman, 528
 Meurman, Elisabeth, 280
 Meyer, Ernst, 104, 154, 174, 209, 254
 Micrander
 Julius, 198
 Lars, 193, 200
 Miklin, Johan, 336, 340
 Millerus, Jöns, kh, 419
 Miltopaeus, M., professor, 152
 Moberg
 Carl-Allan, 108, 191, 196, 204, 205, 209, 258, 324, 340, 360, 387, 393, 422, 442, 489, 511
 Marina Ersdtr, piga, 529
 Mobergh
 Andreas, stud, 349
 Olaus, professor, 220, 284
 Molin
 Andreas, kantor, 449
 Israel, 219
 Lars, domprost, 213, 253, 256, 319, 335, 406, 478, 480, 483, 508, 509, 519
 Olof, hattmakare, 442
 Mollerus
 Daniel, kronobefallningsman, 272
 Margareta, 231
 Montan, Axel (B 1.409), 311, 336
 Montanus, Jacobus Magni (B 1.40), 151
 Month, Catharina, 394
 Montin, Andreas, stud, 498
 Moo
 Adolf (B 1.541), 451
 Erik, stud, 451
 Sven, bruksinspektör, 451

Moraea, Anna Hansdtr, 86
 Moraeus, Olaus, präst, 126
 Morin
 Andreas, stud, 239, 292
 Gösta, 336
 Mouton, Charles, 214, 245, 410
 Munck, Catharina Andersdtr, 162
 Muncktell, Johan Fredric, 61, 62, 117,
 126, 181, 225, 226, 249, 264, 314,
 344, 359, 364, 369, 442
 Munelius, Ericus Nicolai (B 1.170), 69,
 70, 127, 132
 Munktelia, Christina, 234, 364
 Munster, J. B., professor, 317
 Murman, Olaus Danielis (B 1.264), 144,
 181
 Myra
 Petrus d.y. (B 1.242), 118
 Petrus Petri, v pastor, 118
 Myrich, Johan, stud, 28
 Myrin, präst, 427
 Myrtengren, Petter, löjtnant, 220
 Månsson
 Anders, bonde, 309
 Erik, kämnär, 296
 Olof, 531
 Truls, bonde, 400
 Månsson Booman, Stephan, 13, 178
 Mårten Jönsson, 587
 Mårten Simonsson, bonde, 126
 Mårtensson, Jacob, 241
 Märta Andersdtr, piga, 178
 Märtha Nilsdtr, 123
 Möklinius, Abrahamus Nicolai, kh, 89
 Möller, Maria, 220
 Mörk, Sophia, 169
 Mörner, Carl, 246

N

Nelson, Axel, 208
 Nenzelia, Catharina, 467
 Nerbelia
 Brigita Pärsdtr, 277
 Kristina, 143
 Nerbelius
 Andreas, 143

Jacob Pedersson (B 1.262), 82, 142,
 469
 Johan Larsson, befallningsman, 143
 Olaus, handelsman, 278
 Peder Larsson, kh, 142
 Petrus, 278
 Nerés, Joakim Neresius von (B 1.467),
 365
 Neresius, Peter, apotekare, 365
 Nerlin, Trogelius Petri, informator, 578,
 580
 Nesselius, Israel, professor, 254, 430, 525
 Nestvediensis, Christianus, 116
 Neuver, Laurentius Simonis, klockare,
 organist, 245
 Nezeliuss, Olaus, v bibliotekarie, 53, 96,
 260
 Nibbling, Laurentius, komminister, 193,
 198
 Nicander, Julius, 200
Niedt, Nicolaus, 487
 Niels Joensson, orgeltrampare, 498, 581
 Niels Swarfware
 son Nicolaus, 277
 Niklasson, Thomas, 435
 Nils Andersson, borgare, 506
 Nils Nilsson, hemmansägare, 159
 Nils Olsson, dräng, 501
 Nils Olsson, orgeltrampare, 533
 Nils Persson, bonde, 500
 Nilsson, Ann-Marie, 549
 Nilsson, Carl, klockare, 266
 Nilsson, Jöns (B 6.1), 554
 Nittau, Gottlieb, organist, 194
 Niurenus, Olaus Petri, kh, 83
 Nobelia
 Wendela Catharina I, 155, 248
 Wendela Catharina II, 248
 Wendela Christina, 154, 248
 Nobelius
 Olaus, 248
 Peter d.y., 248
 Petrus Olai (B 1.351), 31, 34, 37, 95,
 97, 147, 207, 246, 315, 371, 472,
 478, 493, 512, 541
 Petrus Olai (B 1.351), barn, 36
 Noraeus

Magnus, stud, 590
 Olof, kh, 498
 syssloman, 484
 Noraus, bonde, 288
 Norbelius
 Eric Gustaf (B 1.476), 374, 444
 Eric Laurentius, pastor, 374
 Norberg, Otto, 467
 Nordberg, Jöran, kh, 449
 Nordén, Carl (B 1.538), 385, 449
 Nordenhielm, Andreas Norcopensis, 12,
 86, 101, 108, 162, 182, 198, 199, 234
 Nordenius, Jonas, klockare, 172
 Nordenstadt, Jacob, 243
 Nordin, Eric (B 1.458), 358
 Nordlindh, Daniel, 366
 Nordman, Eric, stud, 423
 Norin, Anna, 406
 Norin, Magdalena, änkeprostinna, 322
 Norlind
 Margareta, 436
 Tobias, 17, 21, 34, 105, 108, 130, 189,
 191, 193, 197, 238, 240, 298, 336,
 341, 511
 Norlindh, Daniel, biskop, 395
 Norman
 Anna Maria, 320
 Catharina, 276
 Lars, biskop, 388
 Olof Svensson, kämnär, 290, 497
 Norrelia, Dorothea, 189
 Norrelius, stud, 387
 Norrman, Laurentius, professor, 103, 199,
 210, 264, 322
 Norrmark, A., 213
 Norström, 203
 Norström, Johannes, stud, 215
 Nostman, Hindrich Mattsson, 229
 Noubb, Elisabeth, 299
Nomers, Margareta Hedvig von, 187
 Nybblers, Ludovicus, 201
 Nybelia, Kirstin, 264
 Nybelius, Sebastian, kh, 276
 Nyberg, Emil, 357
 Nyblaeus, Jonas, kantor, 246
 Nybom, Laurentius Laurentii?, 333
 Nycandrus, Petrus, stud, 363

Nyman
 Brita, 59
 Margareta, 302
 Nyström
 David Danielis (B 1.321), 26, 216,
 285, 286
 Marianne, 212

O

Obrecht, Elias, professor, 211, 265
 Odén, Klas, 91, 302, 407, 415, 419, 420,
 425, 426, 428, 437
 Oitrichs, Maria, 67, 74
 Olars Olofsson, Lars, rådman, 313
 Oldekop, Justus, superintendent, 121
 Oldekopp, Katarina, 114
 Olderman, Johan, professor, 535
 Olof Hansson, bonde, 233
 Olofsson, Daniel, timmerman, 67
 Olsson
 Bernt, 196
 Birger, 340
 Bror, 434
 Erich, skomakare, 239
 Swen, 464
 Orostander
 Andreas Johannis (B 1.346), 88, 104,
 107, 221, 238, 314, 327, 344, 358,
 538, 539
 Johannes Hermann, kh, 238
 Maria, 294
 Orre, Jacobus Erii (B 1.480), 377, 398
 Osaengius
 Andreas Cornelii (B 1.326), 220, 408,
 418
 Cornelius, kh, 220
 magister, 408
 Osangia, Gunilla, 343
 Osenius
 Olaus Petri, klockare, 144
 Petrus (B 1.265), 186
 Petrus Olai (B 1.265), 144
 Petrus, stud, 30
 Otto
 Anna, 592
 Engelbertus, stud, 93

Jakob, bergsman, 587
 Johan Ludvigsson, borgmästare, 591
 NN, bergsmansdotter, 587
 Oxenstierna
 Axel d.y., rector illustris, 94, 104
 Axel, universitetskansler, 10, 12, 14
 Bengt Gabrielsson,
 universitetskansler, 35, 37, 156,
 208, 210, 258, 473, 514, 517
 Elisabet, 300
 Gustaf Adolf, kammarherre, 226
 överste, 399

P

Pahl, M., 206
 Pahlin, Ivar, guldsmed, 371
 Palin, Johannes Benedicti (B 1.334), 182,
 227
 Palmbärg, kämnär, 470
 Palmgren, Jonas, krigsråd, 551
 Palmquist
 Carl Gustaf (B 1.520), 388, 431
 Fredrik, matematiker, 340
 Magnus, 431
 Palmroot, Johan, professor, 300, 509
 Palmsköld, E. L. Runell, 122
 Palmstierna, Charlotta, 415
 Pape, Ernst Ferdinand, organist, 239, 340,
 442, 598, 601, 602
 Papi, Antonio, språkmästare, 520, 523,
 524, 527
 Paqualin
 Anna, 370
 Carl, bergmästare, 412
 Gustaf, kronofogde, 369
 Nicolaus (B 1.472), 359, 369, 370,
 430
 Paulander, rektor, 48, 49
 Paulin, Anna Erlandsdtr, 349
 Paulinus, Simon, professor, 172
 Pehr Johansson, smed, tomtägare, 113
 Pelikan, Petter Hansson, boktryckare, 404
 Per Andersson, västgötaknalle, 569
 Per Jonasson/Jönsson, klockare, 420
 Peringer, Laurentius Frederici, rector
 cantus, 139

Persson, Lars, garmakare, 61
 Petraeus
 Johan, 226
 Jonas, stud, 87
 Petrelius
 Johannes, stud, 276
 Jonas, präst, 201
 Petrus Laurentii Sudermannus, kh, 86
 Petrus Nicolai, kh, 63
 Pezel, Johann, 100, 386, 486
 Pfeiffer
 Isac, handelsman, 584
 Matern, stud, 138
 Pfeil, Johan Daniel, handelsman, 283
 Pfleger, Augustin, 21, 29, 106
 Phalén, Johan Magnus, komminister, 428
 Phallenius
 Andreas Johannis (B 1.390), 295, 351
 Johannes Petri Hans, kh, 295
 Phoenix
 Birgitta, 306
 Ericus Johannis (B 1.509), 359, 421,
 455
 Johannes Erici, lektor, 421
 Phragmenia, Catharina, 120, 267
 Phragmenius
 Carolus Petri, stud, 267
 Gabriel Jonae (B 1.244), 76, 120, 267
 Jonas Jonae (B 1.183), 120
 N., 121
 Pictorius, Vibernus Haquini, prost, 231
 Pihl, Anna, 415
 Pijhl
 Andreas Samuelis (B 1.462), 109,
 259, 362
 Samuel Johannis, komminister, 362
 Pijl, Jonas (B 5.14), 215, 549, 550
 Pijlman, Jsacus Erlandi (B 1.320), 216
 Pijlträ
 Elisabetha, 182
 Lars Månsson, befallningsman, 182
 Pilo, Gudmund, 519
 Pinel, Germain, 245, 410
 Piper
 Carl, universitetskansler, 35, 107, 252,
 361, 521, 523
 Christina, riksrådinna, 305, 523

Pirgo, Petter, skomakare, 498, 501
 Plantin
 Daniel Olai (B 1.227), 83
 Olaus, kurator, 235, 393
 Planting, Ericus, stud, 276
 Platin
 Esbernus Petri (B 1.336), 228, 491
 P. P., 245
 Sveno, stud, 245
 Plenning, Erich Mårtensson, rådman, 133, 470
 Polhem, Christopher, 285, 388, 402, 603
 Pontan
 Benedictus, 290
 Erland, 290
 Johanna, 290
 Sven d.y., 290, 497
 Sveno Benedicti (B 1.383), 287, 307, 335, 365, 374, 413, 415, 480, 482, 497
 Pontinus, präst, 29
 Pontius, biskop, 504
 Poppe, Eggert, skräddarmästare, 83
 Poppelman
 Elsa, 85
 Sebastian (B 1.229), 84, 123, 492
 Sebastian d.ä., rådman, 84
 Posse
 Gustav, 55, 56
 Knut, stud, 55, 458
 Leonard, stud, 55
 Mauritz, stud, 427
 Nils, stud, 458
 Possieth
 Carl, 274
 Johan d.ä., bokhållare, 273
 Johan Johannis (B 1.370), 273, 335, 350
 Margareta, 274, 412
 Pourel, Bertram, språkmästare, 241
 Pourell
 Crispin, 241
 Israel (B 1.348), 77, 231, 241
 Johan Ludvig, 241
 Magnus, 241
 Praetorius
 Hieronymus, 14

Michael, 488
 Precht, Burchard, bildhuggare, 201
 Preutz, Michael, organist, 299, 331
 Prévost
 d.y. (B 1.241), 118, 459
 Lorentz Friederich, 459
 Magnus Jacob, 459
 Paul (B 2.6), 11, 27, 46, 52, 118, 459
 Printz
 Abraham Abrahami, 267
 Abraham, stud, 429
 Abrahamus Petri (B 1.367), 26, 120, 267, 286, 307, 351, 475
 Carl (B 1.517), 429, 431
 Carl G., kh, 429
 Carolus Gustavus Abrahami, 429
 Carstanus Svenonis (B 1.329), 169, 222
 Gabriel Abrahami, 267
 Gabriel, stud, 429
 Jonas Abrahami, 267
 lärare, 401
 Maria Elisabetha, 429
 Olaus Abrahami, stud, 267, 429
 Per Andersson, kommissarie, 267
 Per Swensson, kommissarie, 270
 Petrus Rolandus, stud, 429
 Sven, bagare, 222
 Psilander, Hans Nilsson, inspektör, 202
 Ptolemaios, Claudius, 252
 Pufendorf, Samuel von, 355, 373
 Pål Anders, gårdsägare, 75
 Påwels, Sara Johansdtr, 271
 Pähr Pährsson, 542

Q

Quercgren, Andreas Johannis (B 1.411), 271, 291, 306, 311, 312, 313, 318
 Qvast, Jonas Mårtensson, 277
 Qvensel, Conrad, professor, 419
 Qviberg, Elisabeth, 236, 266
 Qvist, Daniel, rådman, 495, 498, 500, 506, 535
 Qwast/Castorin, Petrus (B 1.372), 277, 351, 371

R

- Rabenia, Sara, 89
- Rabenius
 Nicolaus N., hovpredikant, 151
 Nicolaus Nicolai, 151
 Olaus Nicolai (B 1.273), 151
 Petrus Olavi, kh, 89
- Radewitz
 Georgius Martini (B 1.254), 30, 87, 136, 138, 170, 463
 Mårten, skomakare, 136
- Ragnhild Larsdtr, 221
- Rameau, Jean-Philippe, 386
- Ramelius
 Ericus Petri (B 1.529), 359, 365, 384, 440, 456
 Petrus, komminister, 440
- Ramselius, Carl, organist, 163
- Raphuen, Johan, handelsman, 276
- Rathge, Joachim, organist, 148
- Ratzman, Johan Fredrik, hautboist, 327
- Ravius, Kristian, professor, 56
- Rechenzand, Martha, 351
- Redelia
 Eva Elisabet, dibarn, 415
 Helena Maria, spädbarn, 415
- Reen
 Elisabet, 300
 Johan Eriksson, 299
- Reenfelt
 Bengt (B 1.234), 90, 463
 Bengt Hansson, 90
- Reenstierna, Jakob Momma, köpman, 58
- Reftelia
 Anna Elisabet, 177, 342, 377, 391, 392
 Elisabet, 177
 Eva Greta, 177
 Helena Greta, spädbarn, 177
 Maja Justina, 177, 392
 Maria Christina, 421
 Maria Justina, dibarn, 177
- Reftelius
 Carolus, 177
 Johannes d.y., stud, 391, 392
- Johannes Petri (B 1.299), 17, 18, 32, 50, 95, 97, 98, 106, 172, 177, 207, 211, 212, 226, 247, 283, 301, 308, 322, 377, 379, 388, 391, 392, 396, 490, 511
- Nicolaus, stud, 172
- Olaus, 177
- Petrus, prost, 172
- Regner, Laurentius Erici (B 1.436), 291, 332, 333
- Reinch, Anna Catharina, 592
- Reincken, Johann Adam, 237, 567
- Remert, dansmästare, 458, 513
- Remmer, Sara, 444
- Renhorn, Catharina, 373
- Rensberg, Barbara Johansdtr, 262
- Retzelius, Olaus Magni (B 1.405), 92, 108, 255, 258, 297, 301, 307, 308, 309, 350
- Retzell
 Brita Elisabet, 308, 309
 Ingeborg Christina, 308
- Reuserus
 Samuel (B 1.453), 356
 Zacharias Petri, kh, 356
- Reuter, Cajsa Lisa, 355
- Reuterholm, Nils Esbjörnsson, landshövding, 313
- Rhalambia, Margaretha, 323
- Rheen, Samuel, stud, 235
- Rhode
 Brita Margareta, 370
 Maria Elisabeth, 369
- Rhyzelius, Andreas Olai, domprost, 323, 366, 426
- Ribbing
 L., landshövding, 236
 Mätta, 155, 477
 Per, landshövding, 395, 508
 Per, stud, 236
- Richborn, Joachim, orgelbyggare, 556
- Richter, Hindrich, guldsmedsmästare, 556
- Riddelius
 Jonas M., komminister, 415
 Michael Ionae (B 1.498), 415
- Riddercrantz, Joachimus Josti Schultz (B 1.275), 152, 462

Rimmius, Laurentius, preceptor, 319, 335
 Riper
 Anna, 363
 David, rådmän, 363
 Risberg
 Anna, 600
 Isac (B 8.10), 277, 288, 485, 499, 534, 568, 571, 578, 582, 587
 Isac (I 1.5), 336, 379, 395, 478, 507
 Risell, C.N., 55
 Ristell
 Carl Fredrik (B 2.16), 526, 529
 Israel, hovdansmästare, 529
 Nils, dansmästare, 529
 Robbers, Caspar, vinhandlare, 214
 Roberg, Lars, professor, 254
 Robsahm, Herman, bruksförvaltare, 300
 Rockman
 Andreas O. stud, 240
 Carl, stud, 240
 Rodde
 Anna Margrethe, 520
 Catharina Johanna, 518, 520
 Elsa, 84, 123
 Gunilla Lucretia, 421, 518, 520
 Johan (B 2.14), 271, 272, 312, 517, 518, 523
 Johannes Johannis, stud, 518
 Jonas, politieborgmästare, 518
 Margareta, 518
 Margareta Christina, 421, 520
 Wendla Sophia, 518
 Rodhe, Johan Georg, kaffesäljare, 288, 590
 Rogg, Georgius, kantor, 304
 Rogstadius
 Christianus (B 1.450), 354
 Magnus Martini, kh, 354
 Roland, Eva Juliana von, 399
 Rolott, Johannes Laurentii Biörkman (B 1.294), 168
 Roman
 Johan Christopherson, 11, 27, 457, 460
 Johan Helmich, 11, 339, 386, 412
 Rommel
 Berge, akademiräntmästare, 178, 276, 284, 323, 388, 518, 519
 Gunilla, 323
 Margareta, 518, 521
 Nils, akademibokhållare, 213, 346, 433
 Roos, Jacob, sergeant, 12
 Rooth, Johannes (B 1.487), 335, 367, 403, 404, 424, 480
 Rose, Joachim, violist, 11, 27
 Rosenadler, Johannes Upmarck, professor, 30, 105, 106, 109, 110, 178, 208, 211, 213, 258, 259, 276, 322, 323, 327, 343, 374, 414, 497, 498
 Rosencrantz, Elisabeth Hedvig, 431
 Rosenfeldt, Werner von, 201
 Rosenholm, Haqvinus, stud, 65
 Rosenmüller, Johan, 90
 Rosenstierna, Nils, överste, 575
 Rosling, Maria Elisabeth, 227
 Rossi, Michelngelo, 487
 Rotenburg, Charlotta, 153
 Rothman, Johan, amiralitetsläkare, 517
 Rothof, Laurentius, stud, 322
 Rox
 Anders Persson, kronobefallningsman, 215
 Andreas Andreae (B 1.319), 215
 Johan, trumpetare, 215
 Rozelius
 Olaus Thomae (B 1.259), 140
 Thomas Jacobi, kh, 140
 Rubenia, Helena, 343
 Rubert, Johann Martin, 90
 Rudbeck
 Carolus, stud, 164
 Catharina, 155
 Gustaf (B 1.286), 17, 36, 37, 156, 164, 187, 266, 406, 417, 471, 512, 528
 Ingo, 70, 127, 156
 Johan, rustmästare, 239, 537, 539
 Johanna Christina (B 5.7), 17, 31, 36, 37, 247, 541
 Johannes Caesar, stud, 458
 Johannes d.y., 239
 Johannes Nicolai, 24

Olaus, 10, 11, 12, 14, 18, 19, 30, 31,
 44, 45, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 57,
 60, 63, 67, 69, 73, 86, 87, 92, 94,
 100, 103, 105, 106, 107, 108, 113,
 121, 125, 137, 138, 142, 153, 155,
 157, 158, 159, 163, 164, 174, 175,
 186, 187, 188, 211, 217, 241, 244,
 247, 250, 268, 308, 315, 385, 386,
 448, 457, 459, 461, 463, 466, 472,
 484, 486, 488, 490, 494, 511, 514,
 541, 569, 582
 Olof d.y. (B 1.276), 17, 36, 153, 164,
 177, 210, 248, 280, 353, 396, 439,
 441, 477
 Olof III, 248
 Paulus, 14, 36
 Petter Olof, auskultant, 154, 155
 Wendela (B 5.8), 17, 31, 36, 37, 246,
 247, 248, 541
 Wendela Charlotta, 353
 Rudbeckia
 Christina, 285
 Disa, 123
 Johanna Christina (B 5.7), 36
 Magdalena, 66
 Rudbeckius
 Carolus, stud, 37
 Johannes d.ä., 36
 Johannes, biskop, 14, 15
 Nicolaus, biskop, 15
 Petrus, 15, 36, 49, 58, 77, 79, 84, 98,
 128, 162, 181, 246, 470, 488, 504,
 509, 573
 Rudberus, Jonas (B 1.166), 12, 29, 157,
 241, 558, 598
 Rudebeck, Paul, assessor, 162
 Rudeen, Torsten, 317
 Rudén, Jan Olof, 147, 191, 200, 201, 202,
 203, 204, 205, 245, 279, 316, 394,
 410, 503, 562
 Rudman, Ericus, stud, 301
 Rudo, Per, organist, 472
 Rudolphi
 Anna Sophia, 335, 340
 Christina Elisabet, 342
 Mårten, livkirurg, 335
 Runius, Johan, 394

Ruth
 Catharina, 428
 rådman, 500, 592
 Rutha, Sabina, 551, 552
 Ruut
 Laurentius, stud, 302
 Margareta Larsdtr, 119
 Ruuth, Abraham (B 1.195), 16
 Rydbergh, Laurentius, stud, 318
 Rydelia, Mechthild, 296
 Rydelius
 Andreas, 408
 Arvidus Magni (B 1.235), 91
 Christina, 425
 Daniel Israelis (B 1.217), 65, 66
 Elisabeth, 419
 Israel, kh, 65, 66, 232
 Johannes Israelis (B 1.218), 65, 66
 Magnus Johannis, stud, 66
 Magnus Thesei, kh, 91
 Magnus, professor, 425
 Nathanael Israelis (B 1.339), 104, 108,
 232, 233, 259, 282, 301, 307, 318
 Theseus Magni, kh, 296, 318
 Rymonia
 Catharina, 166
 Sara, 295
 Rusk, Maria Elisabet, 335
 Rålamb
 Claes, 163, 200, 226, 539
 Gideon, stud, 458
 Rönbohm, Andreas Persson (B 1.393),
 217, 285, 297
 Röngren, Nicolaus Erici (B 1.484), 401
 Rönn, Erik Nilsson, borgare, 401
 Rönqvist, Adam, kantor, 119
 Rönqwist, Jacobus, stud, 198, 284
 Rööck, Maria Catharina, 354

S

Sabel
 Anna Andersdtr, 352, 543, 548
 Brita, 542
 Brita II, 542
 Christina, 542
 Elsa, 542

- Erich (B 5.9), 272, 352, 538, 542
 Ingrid, 542
 Sacklén, Johan Fredric, 84
 Sadlin, Carolus, rådmän, 394
 Sahlberg, Anna Sophia, 167
 Sahlbäck, Lars Erichsson (B 5.6), 538, 539, 540
 Sahlen, Petter, organist, 512
 Sahlman
 Laurentius Johannis (B 1.253), 119, 135, 158
 Matthias Petri, stud, 524
 Sahlmonius
 Isacus Isaci (B 1.481), 399
 Isacus Petri, kh, 399
 Sahlstedt
 Abraham M., 412
 Abraham, slottsfogde, 412
 Margareta, piga, 600
 Sahlsten, Erik, övervägare, 399
 Salan, Petter, 35, 41, 107, 154, 258
 Salanus, J. borgmästare, 40
 Salbom, J., stud, 154
 Salina, Beata, 167
 Salinus, Georgius, hovpredikant, 134
 Sallander
 Christina, 65
 Daniel Israelis, stud, 92
 Daniel, rector cantus, 166, 301
 Israel, kh, 65
 Salmonius
 Salomon Petri (B 1.283), 87, 160, 162
 Samuel Petri, stud, 162
 Saltzen, Laurentius von, stud, 288
 Salvius
 Andreas Magni, kh, 283
 Lars, publicist, 284
 Laurentius Andreae (B 1.378), 283
 Samo, Maria, 276
 Samsonius, J., lektor, 425
 Samuel Johansson (B 4.3), 128, 533
 Sandberg, Juliana Maria, 434
 Sandel, Engelborg, 374
 Sandman, Johannes, preceptor, 323
 Santen, Catharina von, 206
 Santheson, Santhe Andreas, 274
 Sara Johansdtr, 273
 Sara Pedersdtr, 200
 Sara Persdtr, 233
 Sartorius, 19
 Saveland, Elisabeth von, 264
 Scapulae, Joannis, 288
 Scarander
 Andreas d.ä. (B 2.10), 247, 424, 469, 470, 493, 512
 Sven, organist, 512
 Scarinus, Jonas, biskop, 161
 Schaefer
 Maria, 534
 Nils Johansson, domkyrkoklockare, 535
 Schaefer
 Johannes H., prost, 401
 Maria Regina, 507
 Schaeffer, Ulrik, riksråd, 404
 Scharander, Andreas d.y. (B 1.511), 364, 403, 424, 512, 513
 Scharin
 Axel, stud, 263
 Johannes Jonae (B 1.360), 203, 263, 267
 Scharlin, Nicolaus, stud, 283
 Scheder, Christina, 350
 Scheffel, Johan Henrik, konstnär, 438
 Scheffer, borgmästare, 73
 Scheffera
 Margareta, 56, 355
 Maria Regina, 355, 404
 Schefferus
 Henrik, stud, 55
 Johan d.y., stud, 55
 Johannes, professor, 55, 56, 62, 66, 76, 98, 115, 118, 122, 161, 355, 404
 Peter, 55
 Scheffler, Maria Elisabeth, 449
 Schening, Benedictus Henrici (B 1.340), 42, 54, 233, 260, 265, 271, 283
 Schenling, Brita Torsdtr, 352
 Schenström, Sveno Johannis (B 1.297), 98, 137
 Scheppera, Maria Nilsdtr, 172
 Schepperus, Nicolaus, 176
 Scherer, Sebastian Anton, 140

- Scheu, pastor, 270
- Schickhardt, Johan Christian, 336
- Schieppera, Malin Ersdtr, 67
- Schildt
 Maria, 19, 29, 47, 101, 106
 Nils, bagare, 399
- Schildte, Johan Henrik, konstnär*, 398
- Schillgren, Nicolaus (B 1.506), 419
- Schilling, Ericus (B 1.185), 88
- Schiörling
 Andreas Andreae (B 1.497), 282, 289, 302, 406, 413, 414
 Andreas Laurentii (B 1.398), 302, 414
- Schlüter, Niclas, organist, 338
- Schmidt
 Albrecht d.y., rådman, 432
 Albrecht, klockare, 432
 Baltzar, kaplan, 357
 Barbara, 357
 Bodilla, 357
 Georg A. (B 1.522), 378, 380, 385, 427, 432, 436, 448, 451
- Schnack
 Anna Magdalena, 298
 kammarråd, 203
- Schneider, Anna Maria, 540
- Schnitger, Arp, orgelbyggare, 566
- Schoman, Daniel, snickare, 216
- Schomerus, Anders, 199
- Schonberg, Carl, stud, 207
- Schoumacher, Johannes, stud, 342, 374
- Schreij
 Didericus Diderici (B 1.337), 230
 Diederich d.y., organist, 230
- Schröder
 Catharina, 404
 Claes, handelsman, 545
 Herman, biskop, 434
 Petrus Marci (B 1.470), 368
- Schult
 Ericus Johannis (B 1.304), 181
 Margareta Vidiksdtr, 313
 Olaus Erics, 172
 Olaus, prost, 181
- Schultin
 Christina, 421
 Justina, 172, 176, 392
- Schultz
 Andreas (B 1.274), 126, 152, 591
 Brita Johansdtr, 225
 Christian (B 2.7), 27, 46, 47, 90, 137, 152, 460, 461
 Jost d.y., stud, 152
 Jost, handlande, 152
 Kristian, stadsmusikant, 461
 Mikael, stadsmusikant, 152
 Olaus, stud, 182
- Schultze
 Eva Elisabet, 314, 315
 Key, rådman, 315
- Schwede
 Catharina, 365
 Johannes, professor, 174, 198, 232, 475
- Schyllberg, Petrus, professor, 253, 497
- Schütz
 Heinrich, 257
 Henrik, professor, 33, 94, 103, 215, 260, 263, 266, 267, 488, 513, 522, 539
 Maria, 376
- Schöfdemarck, Benedictus (B 1.463), 363, 367, 375
- Schönefeldt, Johan Petter (B 1.544), 384, 422, 452, 454, 455
- Schönfelt, Anna, 201
- Schönström
 Albrecht, stud, 320
 Anna Catharina, 153
 Peter (B 1.421), 252, 320
 Peter Swedberg, bergmästare, 320
- Scoprus, 20
- Sedenius
 Jon Jonsson, klockare, 417
 Jonas (B 1.501), 417
- Seeliger, Johan Friedrich, organist, 340, 601
- Segerberg, Brita, piga, 600
- Segerholm, Peter, lärftkrämare, 596
- Segerlund, Carl Mikael, stadskamrer, 596
- Segrot, Eric, 120
- Sehlstedt, Magnus, prost, 314
- Seidenzopff, Margareta, 455
- Selberg, Justina Maria, 371

- Sepelia, Margareta Nilsdtr, 120
 Sepelius, Nicolaus Johannis, 120, 138
 Sernander, Margareta, 262
 Siegel, Daniel, stud, 181
 Siegton, Carl Johan (B 1.423), 205, 321
 Sifwertz
 Anna Margareta, 372
 Johan, bokbindare, 111, 147, 191, 372
 Sigeroth, bröder, 539
 Sigfridson, Hans, vägare, 203
 Siggonis, Ingeborg, 124
 Signac, Magdalena, 199
 Sigtunius, 321
 Silentz
 Gertrud, 294
 Henric, registrator, 122
 Silfverling
 Andreas Johannis, rektor, 437
 Johannes (B 1.526), 376, 383, 437
 Silfversparre, Margareta Elisabet, 408
 Silieström
 Lorentz, 187
 Olaus Danielis (B 1.313), 26, 110,
 164, 187, 266, 284, 471, 472, 512
 Siljeström
 Greta, 188
 Hedvig, 188
 Silvercroon, Johan Philip von Bomnaeet,
 resident, 457
 Silverström, Jonas Carolinus (B 1.119),
 591
 Silvius
 Nicolaus, spädbarn, 434
 Sven, komminister, 434
 Silvius Svenonis, Matthias (B 1.523), 434
 Simonsson, A., 387
 Sjögren, Josef, 61, 115, 126, 163, 182,
 492, 512, 513, 559, 589, 593, 596, 598
 Sjökvist, Peter, 108, 109, 209, 232, 332
 Sjöman, Johannes Olai, stud, 276
 Skarstedt, Carl Wilhelm, 355
 Skerikius, Andreas Johannis,
 komminister, 225, 249
 Skogh
 Agneta, 320
 Claes Johan, överstelöjtnant, 320
 Skragge, Gabriel, professor, 284
 Skunck
 Carolus, stud, 207
 Nicolaus, 207
 Samuel, professor, 66, 93, 134, 207
 Smedberg, Charlotta Catharina, 529
 Smitt, Catharina, 372
 Sneider, Maija Lisa, 342
 Sohlberg, Sara, 412
 Sohme
 Ericus Johannis (B 1.250), 79, 97, 99,
 100, 103, 107, 127, 208, 346, 476,
 480, 482, 483, 484, 493, 535, 552
 Johannes, präst, 127
 Soilander, Peter, v komminister, 274
 Solander, Daniel, stud, 210
 Soli, Giouanni Pietro, stadskapellmästare,
 30
 Solle, Hendrich, mästare, 69
 Spalding, Antonius, stud, 519
 Sparin, Maria, 276, 356
 Sparr, Kenneth, 241
 Sparre
 Axel, stud, 55
 Carl, stud, 458
 Sparrman
 Andreas, auditör, 374
 Johannes, 194
 Johannes Erici (B 1.127), 558
 Margareta, 511
 Sparschuch
 Christian, rektor och organist, 417,
 425
 Eric (B 1.502), 361, 417, 425
 Johan (B 1.514), 361, 417, 425
 Speer, Daniel, 400
 Spegel
 Elisabet, 303, 376, 422
 Haquin, ärkebiskop, 265, 283, 504
 Spett, Jöran (B 8.3), 556, 558
 Spiering
 Anna Catharina, 566, 583
 Heinrich, klockare, 566
 Petter, 580
 Spole
 Andreas, professor, 103, 182, 245,
 258, 288, 583
 Anna Maria, 259

- Springer
 Christopher, grosshandlare, 167
 Christopher, hovkapellist, 167
 Christophorus Christophori (B 1.292),
167
- Staaf, Hindrich Anderszon,
 häradsskrivare, 182
- Staarenflycht, Wilhelmus, stud, 458
- Staberg
 Andreas, 536
 Anna, dibarn, 535
 Brita, dibarn, 536
 Cathrina, 535
 Christina, 535
 Hans (B 4.12), 535
 Hans d.y., dibarn, 535
 Hans, spädbarn, 536
- Staffander, Laurentius Stephani (B
 1.261), 30, 67, *142*, 162
- Staffanson, Tomas, hingstridargården, 75
- Stake, Johan och Gustaf, stud, 458
- Stalen, Helena, 67, 74
- Stalenius, J. L., biskop, 67, 75
- Stalhoff, Gerhard, läkare, 22
- Standoph, Brita, 201
- Starchhoff, Anna Persdtr, 329, 350
- Stare
 Albertus, slottsfogde, 421, 471, 550
 Anna Margareta, 390, 421
 Jahana Christina, 421
 Olaus Alberti (B 1.508), 359, 390,
 418, *421*, 520
- Starling, Johan, slottsfogde, 473, 508
- Steen
 Magdalena/Malin, 223
 Magnus, stud, 216
 Samuel, slottsbefallningsman, 52, 470,
 522
- Stegman, J, 123
- Steinmann, Christian, 19
- Stellwagen, Friedrich, orgelbyggare, 556
- Stenberg, Daniel, handelsman, 369
- Stenbock, Jacob Gustafsson, löjtnant, 172
- Stender, madame, 377, 398
- Stenfeldt, Eric, 194
- Stenfelt
 Catharina, 300
- Ericus Eriki (B 1.395), 279, 280, 284,
 285, 299, 305
- Stenhammar, Anna Margareta, 400
- Stenia, Catharina, 546
- Stenius
 Olaus, professor, 15
 Peter, länsrättmästare, 454, 456
- Stenman
 Christina, 116
 Nicolaus Christensson (B 1.238), *116*
 Nicolaus Nicolai, stud, 116
- Steuch, Elof (B 1.521), 253, *431*, 438,
 441
- Steuchia
 Anna Greta/Margareta, 392, 412
 Brita, 236, 238, 438
 Elisabeth, 412
- Steuchius
 Elaus, professor, 403
 Eva Elisabet, 176
 Joannes (B 1.399), 176, 179, 302, 342,
 360, 362, 369, 373, 374, 376, 405,
 411, 412, 422, 426, 431, 438
 Matthias, professor, 55, 108, 121, 134,
 141, 290, 328, 370, 374, 393, 405
 Matthias, ärkebiskop, 236, 302, 395,
 411, 412, 431, 438, 447, 455, 523
- Steyerwaldt, Hans Herman, snickare, 560
- Stiernberg
 Maria, 246
 Nils Wolff, 111, 112, 150, 200, 234,
 515
- Stiernhielm, Georg, 58
- Stiernman, Elisabeth, 172
- Stigman, Erik (B 2.8), 29, 173, *463*, 513
- Stigzelius
 Laurentius, ärkebiskop, 45, 49, 538,
 539
 rättnästare, 538, 539
- Stijgh, Susanna, 301
- Stina Andersson, 199
- Stjernman, Olaus A., stud, 300
- Stockenström, Hans, bergsfogde, 425
- Stockman, Gabriel L., stud, 65
- Storck
 Emanuel (B 1.446), 269, 350, 475
 Johannes Magni, kh, 350

Streling(ius), Johannes, stud, 439
 Stricker, Johannes, komminister, 274, 412
 Stridsberg, Haquin, 228
 Strobel, Valentin, 245, 410
 Strutz, Clement, danslärare, 458
 Strähle
 Daniel (B 1.486), 402, 600
 Petter, befallningsman, 402
 Petter, orgelbyggare, 402
 Ström
 befallningsman, 256
 Ericus M., stud, 259
 Isacus Beronis (B 1.308), 183
 Johannes Johannis (B 1.347), 240, 326
 Mikael, lektor, 344
 Strömbeck
 Anna, 368
 Erik, komminister, 368
 Strömner
 Carolus, 201
 Charlotta, sängerska, 206
 Ståhl
 Johannes Zachariae (B 1.503), 220, 418
 Zacharias Johannis, lektor, 418
 Ståhlberg, Jacobus Olai (B 1.312), 145, 164, 185, 240
 Ståhlhammar, Joen, överstelöjtnant, 408
 Ståhlhammar
 Adam, stud, 408
 Otto Fredrik (B 1.493), 408
 Stålhane, Arvid, 213
 Suhl, Joachim Hindrich, dansmästare, 519, 529
 Sund, Olaus, stud, 109, 394, 399
 Sundel
 Anna Olofsdtr, 140
 Olof, borgmästare, 140
 Sundelia, Anna, 181
 Sundelius
 Johannes Jonae (B 1.285), 164
 Jonas, professor, 60, 164
 Jonas, stud, 414
 lärare, 348
 Sundius
 Anders, komminister, 85
 Andreas Andreae (B 1.230), 16, 85
 Andreas Petri (B 1.451), 335, 354, 373, 480
 Brita, 86
 Gustavus, stud, 414
 Johannes Johannis (B 1.387), 293, 294
 Johannes, kh, 293, 294
 Nils, komminister, 354
 Nils, regementspräst, 399
 Petrus Andreae, kh, 354
 Petrus Johannis (B 1.388), 293, 294, 474
 Sundstén, Johan, organist, 513
 Sundström
 Magnus, borgmästare, 374, 413, 414
 Sveno (B 1.496), 411, 413
 Suneson, Matz, slaktare, 244
 Susanna Göransdtr, 61
 Susanna Hansdtr, 402
 Svartz, Erik, artilleribokhållare, 55
 Svebilä, Ingeborg Diedriksdtr, 171
 Svebilä, Olaus, ärkebiskop, 55, 112, 168, 291, 474, 483, 532
 Svedbilä, Ericus, stud, 374
 Sven Andersson, sadelmakare, 157
 Sven Johansson, ryttare, 184
 Svensson
 Petter Engelbrechtsson, 157
 Sven E., 193, 204
 Swan
 Beata Catharina, 405
 Maria, 365
 Swartz, Elisabet, 283
 Swebilä, Olaus, stud, 111
 Swedberg
 Albrecht, stud, 320
 Israel, stud, 437
 Jesper, 32, 113, 155, 210, 293, 320, 322, 378, 477, 492, 493
 Sara, 230
 Swedman, Erich, dräng, 600
 Swensson, Anders, handlande, 440
 Swinefot
 Catharina Gulichsdtr, 465, 468, 497, 503, 516, 537
 Gertrud Gulichsdtr, 511
 Margaretha, 329, 465, 503
 Sylvius, Nils Nilsson, kh, 329

Sätzl, Christian, 19
Söderholm, Jacobus, 124
Söderlingh, Nicloaus, stud, 166

T

Taglietti, Giulio, 337, 386
Taube, Gurli, 458
Te(n)gner, Carolus Magni (B 1.524), 436
Teelman, Olaus (B 1.206), 16, 117
Teet, Margaretha Henriksdtr, 83
Tellerstedt
 Diedrich (B 1.369), 271, 291, 306,
 311, 312, 313, 317, 318, 519, 545
 Erich, 273
Tengner
 Carolus Magni, psalmist, 436
 Magnus Jonae, kh, 436
Terrin, Catharina, 364
Tersera, Anna, 236, 302, 405, 412, 431
Terserus
 Elaus Samuelis (B 1.465), 234, 364,
 424
 Elof, handlande, 234
 Johannes, professor, biskop, 76
 Samuel Elai (B 1.342), 234, 364
Tersmeden
 Regina Catharina, 202
 Reinholdt, inspektor, 315
Tessin
 Carl Gustaf, minister, 339
 Nicodemus d.ä., 572
Tetu, Anne, 525
Textorius
 Baltser Hansen, kh, 64
 Mathias Balthasar (B 1.216), 46, 64
Textrinus
 Gabriel (B 1.507), 420
 Petrus, 420
Theel, Brita Christina, 414
Theet, Johan, kammarherre, 419
Thegner, Gabriel, stud, 199
Thel, Petter Hansson (B 8.2), 82
Thelaus
 Erik Eliae, kh, 264
 Petrus Erics (B 1.362), 264
Thelin, Johannes (B 1.343), 235

Thelot, stud, 267
Thimon, Gösta, 171
Thun
 Johannes Jonae (B 1.460), 361, 417,
 425
 Jonas, inspektor, 361
Thunius
 Ericus Erics (B 1.368), 233, 235, 270,
 472
 Ericus, komminister, 270
Thunman, Per Andersson, forman, 470
Thurelius
 Gabriel Andreae (B 1.352), 225, 249
 Johannes Andreae (B 1.332), 138,
 188, 225, 249
Tibelia, Margareta, 193, 198
Tibelius, Petrus, stud, 532
Tidera, Elisabeth, 260
Tierschaft
 Anna Elisabeth, 303
 Renne, traktör, 303
Tilas, Daniel, 111
Tiliander
 Abel, 89
 Carl, 89
 Nicolaus, präst, 89, 237, 303
 Sveno d.y., 89
 Sveno Ingemari (B 1.233), 89
Tillaeus
 Georgius Andreae, kh, 133
 Johannes Georgii (B 1.251), 133
 Olaus, stud, 388
 Petrus, stud, 134, 360, 442
Tiller, Oluf, bokhållare, 78
Tiällman, Nils, 202
Todin, Peter, stud, 494
Togelius
 Elias (B 1.513), 425
 Johannes Andreae, komminister, 425
Tolbom, Birgerus Andreae (B 1.288), 92,
 110, 163, 165
Tollander, Sven Trulson (B 1.483), 400
Tollstadius, Andreas, komminister, 298
Tolstadius, Abrahamus (B 1.175), 16
Tolsten, Anna, 277
Tomsson
 Anna, 272

Johan, trädgårdsdräng, 272
 Torpadius, Zacharias, stud, 367
 Torpensis, Christina, 293, 294
 Torsell, Carolus (B 1.379), 187, 284
 Torstenson, Erich, kammarherre, 275
 Trana, Lars, lärare, 415
 Trast, komminister, 376, 453
 Trautzel
 Casten, borgare, 219
 Daniel, 219
 Daniel Casparis (B 1.325), 219, 420
 Daniel d.y., 219
 J[ohannes], 219
 Kristina, 420
 Treffenberg, Anna Catharina, 353
 Tresk, Hiert Jonszon, 134
 Treudderus
 Johannes Olai, kh, 62, 198
 Triberg, Andreas Andreae (B 1.256), 139, 465, 537
 Tribergius, Andreas Oestani, komminister, 139
 Trivall, Lorentz, handelsman, 429
 Trobäck, Emil, 11, 12
 Trodianus, Johannes, stud, 51
 Troilius, Samuel Johannis, 370
 Troneliu, Georgius A., 233
 Tronia, Brita, 162
 Trygg, Olof, kornett, 596
 Träbom, landskamrer, 490
 Trägårdh, Sven, regementspräst, 328
 Tucher(us), Lars, notarie, 183
 Tunander, Petrus Laurentii (B 1.349), 245
 Tunberg, stadsfiskal, 492
 Tunder, Franz, 237
 Tunwaldh, Johan, fiskal, 545
 Turingh, Torstanus Bengt Larsson, bokbindare, 19
 Tuscher, 201
 Tzander, Anna, 437
 Törn
 Erland, stud, 201
 Törne
 Christina, 201
 Margareta, 438
 Mattias, handelsman, 199
 Michael, borgmästare, 192

Mikael, borgmästare, 199
 Törnell, Gabriel, stud, 203
 Törner
 Fabian, professor, 109, 111, 208, 252, 258, 282, 330, 343, 355, 367, 375, 388, 394, 399, 415, 419, 426, 439, 450
 Jacob (B 1.478), 375, 437, 438, 439, 444, 526
 Törneros, rektor, 400
 Törneros, Johan, regementsskrivare, 540
 Törngren
 Erich Böriesson (B 5.4), 537, 539
 Petter, kammarmästare, 148
 Törning
 Maria, 418
 Nicolaus L., 240

U

Ubman, rådmän, 544
 Ubström, rådmän, 450
 Uggla, Georg Gustav, stud, 427
 Uhlbeck, Josephus Matthiae (B 1.418), 271, 318
 Ulf
 Ericus Erici d.y. (B 1.284), 30, 98, 163, 165, 186
 Ericus Erici d.ä., prost, 163
 Ulfspärre, Johan, överste, 91
 Ullberg, Euphrosyna, 416
 Ulmgren, Lars, lektor, 575
 Ulmskog, stud, 136
 Ulric, arvprins, 191, 199
 Ulrika Eleonora d.y., 30, 34, 156, 275, 336, 337, 359, 371, 387, 394, 398, 411, 414, 418, 420, 421, 424, 428, 552
 Ulrika Eleonora d.ä., 22, 78, 143, 153, 156, 176, 187, 189, 194, 240, 250, 270, 271, 282, 286, 287, 294, 307, 308, 484, 489
 Unaeus
 Jacob, prost, 436
 Olaus Jacobi (B 1.525), 431, 436, 446
 Unger, kh, 304
 Unnerbäck, R. Axel, 338, 598
 Unonius

Elias, 342
 Johan, skolrektor, 291, 332
 Lars Olsson, rådmän, 522
 Upman, Johan, 345
 Upmarck, Noach Johansson (B 5.5), 537, 538
 Uppström, borgare, 526
 Upström, Johan, stud, 217
 Urlander
 Hans Philip, stud, 369
 Haraldus, stud, 369
 Johannes Johannis, stud, 369
 Ursin, Johan Philip, hovtrumpetare, 215
 Utterklou, Johannes, stud, 538
 Uttermarck, Daniel Bengtsson, ståthållare, 559
 Uxkull, Lago Meyendorff von, överste, 405, 423

V,W

Valdolphius, Jacobus, stud, 451
 Valleria
 Aina, 92
 Anna Catharina, dibarn, 91
 Brita Maria, 324
 Catharina Elisabeth, 251, 255
 Christina, 258, 308, 371
 Helena, 91
 Maria, 92
 Maria Margareta, 251, 255
 Stina, 177, 506
 Vallerius
 Georgius Haraldi (B 1.426), 91, 109, 251, 254, 258, 324
 Georgius Isaaci (B 1.422), 92, 109, 171, 209, 252, 321
 Georgius Johannis, 258, 259
 Harald, 16, 17, 18, 20, 23, 25, 26, 30, 31, 32, 35, 36, 46, 48, 53, 54, 86, 91, 106, 124, 125, 128, 132, 134, 136, 159, 163, 165, 170, 172, 174, 175, 178, 182, 186, 187, 189, 190, 207, 211, 212, 214, 231, 232, 233, 238, 239, 240, 245, 247, 251, 252, 254, 259, 260, 265, 276, 282, 283, 287, 292, 295, 308, 321, 324, 353,

357, 361, 362, 371, 377, 385, 466, 471, 474, 488, 490, 493, 506, 509, 511, 563
 Harald Haraldsson, 91, 251, 254, 258, 308, 324
 Haraldus Johannis d.y., 251
 Isaacus Johannis, advokatfiskal, 92, 321
 Johannes (Hans), pastor, 92, 258, 259, 282, 283
Johannes Haraldi (B 1.355), 18, 91, 92, 95, 104, 113, 177, 232, 251, 260, 276, 283, 309, 320, 324, 352, 369, 374, 375, 377, 387, 393, 399, 403
 Johannes Johannis (B 1.377), 92, 109, 231, 232, 259, 282, 307, 415, 472
 Nicolaus, hovpredikant, 300
 Vallerstadius, Johannes Haraldi, kh, 91
 Valliin, Georg, 85
 Vallinkoski, Jorma, 216
 van den Dries, 386
 van den Hove, Ioachim, 123
 Vedin, Erik, hyresgäst, 548
 Venberg, Catharina Larsdtr, 451, 454
 Verdier, Pierre (B 7.3), 195, 518
 Verelius, Olof, bibliotekarie, 21, 41
 Vernicii, Jonas, kh, 120
 Vesselius
 Joannes Nicolai (B 1.397), 301, 302, 307
 Nicolaus, kh, 301
 Vessling, Nicolaus, stud, 431
 Viadana, Lodovico, 442
 Vibenius, Ericus Nicolai (B 1.280), 28, 159, 163
 Vidbyensis, Catharina, 262
 Vierdanck, Johan, 90
 Vigelius, Ericus Johannis (B 1.333), 226
 Vigman, Daniel Jonae (B 1.396), 297, 301, 307, 308, 309
 Vind, Karen, 236
 Viono, Catharina, 519
 Virdestam, Gotthard, 221
 Vogel, Petter, musikant, 470
 Voigtlander
 J. E., 450

- Siegfried Hartvig, akademiapotekare,
249, 520
- Vossius, Isaac, 109, 209
- Vreman, Beata Vendela, 330
- Vricht, Wilhelmus, stud, 538, 539
- Waasbom, Isaac Olufsson (B 1.407), 310,
313
- Wachtmeister, Carl Gustaf, 298
- Wadström, Eric, handelsman, 299
- Wagenföhr, Margareta, 136
- Wagner, Catharina, 255, 527
- Wahlberg
Petrus, 532
Sven Persson (B 4.9), 532, 533
- Waldius, Jacob, rektor, 191, 192, 194
- Waldow
Regina, 556, 560
Wilhelm, fälttrumpetare, 556
- Wallander, Brita, 184
- Wallberg
Georgius, stud, 322
Johan, sekreterare, 324
- Walldorf, Jacob (B 1.540), 367, 431, 450,
451
- Wallengren
Andreas Olai (B 1.455), 356
Olof, borgmästare, 356
- Wallenius
Gabriel, bibliotekarie, 152
Magnus Magni d.y. (B 1.252), 135
Magnus Nicolai, kh, 135
- Wallerius
G., stud, 360
Johan Gottschalk, stud, 392
- Wallin
Georg, bibliotekarie, 223, 303
Georgius d.ä., 374, 399, 414
Olaus, kantor, 436
- Wallina, Ingeborg, 54, 233, 260, 265, 283
- Wallinus
Carolus Caroli (B 1.356), 26, 54, 251,
260
Carolus Petri, 17, 18, 20, 23, 30, 31,
33, 65, 66, 68, 69, 76, 78, 86, 90,
91, 94, 96, 99, 100, 110, 118, 119,
124, 137, 139, 142, 152, 166, 233,
260, 283, 460, 463, 488
- Georg d.y., bibliotekarie, 376, 384,
388
- Johannes Johannis (B 1.440), 343
- Johannes, kh, 343
- Magnus Petri (B 1.247), 51, 124
- Wallman
Anna, 419
Johan, kh, 419
- Wallquist, Olof, 31
- Wallrave
Helena, 316
Herman, lantränkmästare, 316
- Wallvik, Jöns, 314
- Wankif, stud, 526
- Warenberg, Catharina, 190
- Warg, Andreas, 202
- Warholm, Johan Wilhelm, 218
- Warplind, Laurentius Johannis (B 1.316),
98, 187, 189, 190, 284
- Wass, Johan, borgare, 534, 535
- Wattrang, Sara, 76
- Watrangius
Abraham, pastor primarius, 76
Ericus Johannis (B 1.373), 261, 278,
374, 413
Johannes Erics, kh, 278
- Watz
Alexander, kamrer, 342
Catharina Svensdtr, 198, 465, 492,
505
Hedewig Eleonora, 198
Johan, kh, 329, 465, 503
Margareta Johansdtr, 333, 465, 501,
503, 507
Margareta Svensdtr, 329
Sven, 121
Sven, kh, 465, 499, 505
- Watzfer, Adam, stud, 458
- Weber, Johan, snickare, 534, 591, 592
- Wederman, Olaus Danielis (B 1.385),
291, 333
- Weichenberger, Johann Georg, 411
- Weideman, Jean Fredric, 529
- Weissensee, Friedrich, 61
- Welt, O. L., 121
- Wendel
Swen, rådman, 522

- Wennaesius
 Ericus Laurentii (B 1.246), 122
 Lars, 122
 Laurentius Olai, lärare, 122
 Wennerdahl, stud, 526
 Wenström, Nils, hyresvärd, 346, 349
 Werckmeister, Andreas, 193
 Wernberg
 Anders, kämnär, 543
 Elsa Arvidsdr, 272, 542, 548
 Elsa Arwidsdr, 352
 Malin, 544
 Wersenius, Jonas Haraldi (B 1.289), 166
 West
 Gabriel, skräddarmästare, 556
 Georgius, stud, 137
 Westbladh
 Catharina, 442
 Johannes, 442
 Tobias (B 1.530), 281, 323, 353, 359,
 360, 370, 384, 385, 393, 430, 432,
 440, 443, 456
 Westerberg, Anna, 278
 Westerholm, Eric Ström (B 1.442), 80,
 129, 344, 416, 427, 432, 436, 482
 Westerling, Brita Christina, 399
 Westerman, Andreas, predikant, 258
 Westhius
 Johannes, kh, 220
 Samuel Johannis, stud, 37
 Westling
 Jonas, borgare, 228
 Olaus Jonas, 228, 330
 Petrus Jonae (B 1.335), 228
 Päder, kh, 330
 Sofia Johanna, 228
 Westman, L., 399
 Westmarck, Johannes (B 1.413), 310, 313
 Wetterling
 Andreas Erici (B 1.392), 296, 301,
 302, 307, 308, 309
 Wettersten
 Lars, 545
 Nils, 190
 Wexionius, Olaus, 201
 Whitelocke, Bulstrode, 47
 Wibiörnsson, Andreas (B 1.338), 97, 207,
 231, 247, 282
 Widberg, Johannes, stud, 240
 Widbom, Johan, trumpetare, 550
 Widing, Anders, domkyrkoorganist, 330
 Widman
 Christina, 86, 279, 280, 285
 gårdsägare, 289
 Wieselgren, Peter, 557
 Wigelius, Ericus (B 1.333), 173
 Wiger, Agneta Ulrica, 371
 Wigman
 Daniel Jonae (B 1.396), 302
 Wijnhagen, Edwart, inspektör, 169
 Wikander, Johannes P. (B 1.414), 314
 Wilhelm VIII, 445
 Williamsson
 Johan, kh, 402
 Zacharias (B 1.485), 402
 Wiman, präst, 391
 Winblad, Olof, ryttmästare, 360
 Winge, fil adjunkt, 208
 Winnäcker, Jockom, 488
 Winruth
 Johan, patron, 137, 138
 Olaus Johannis (B 1.255), 137, 138,
 225
 Winter, Oluf, borgare, 328
 Witt, Christian Friedrich, 378
 Witte
 Christian, handelsman, 258
 Joachimus, stud, 252, 259
 Wittensten, Agneta Margareta, 366
 Wittingh, Fredrik L., 180, 298
 Wittrock, Georg, 13
 Wohlgemoth, Catharina Christina, 394
 Wolcher, Petrus, stud, 138
 Wolgemuth, Petrus Andreae (B 1.323),
 218
 Wolker, 326
 Elias, 514
 Sigfrid (B 2.11), 513
 Sigfrid d.ä., borgmästare, 513
 Wollimhaus
 Helena, 226
 Nils Simonsson, apotekare, 161, 226
 Woëtzig

George (B 8.7), 33, 95, 467, 469, 564,
572, 581, 589, 593
Kerstin, 564
Wrangel
Carl Gustaf, riksråd, 518
Carolus Adolphus, 55
Ewert, 489
Georg Johan, överste, 539
Wrede
Carl Casper, 103, 148, 210, 249, 515
Fabian, 273, 350, 366, 550
Wretander, Kerstin, 227
Wreth
Hans, lärftkramhandlare, 566, 584,
603
Maria, 584
Wulf, Laurentius Gudmundi (B 1.327),
221, 227, 238
Wulffen
Johan von, kaptenslöjtnant, 499, 506
Johanna Jacobine von, 465, 488, 499,
501, 506, 509
Wählberg
Andreas, prost, 406
Bernhardus A., stud, 394, 405
Wählin, Catharina, 443
Wästensson, Olof, befallningsman, 148

Y

Ysing
Catharina, 277
Daniel (B 1.371), 276, 582, 588
Jonas, handelsman, 276

Z

Zacharias, konstnär, 200
Zarlino, Gioseffo, 107
Zeander
Annika Nilsdtr, 162
Nicolaus Ingemari, kh, 162
Zellbell
Anders Fson (B 1.420), 319, 335, 377,
378, 381, 390, 528
Christina, 335
Elisabeth Sophia, 335

Ferdinand d.y., organist, 335, 336,
338, 508
Ferdinand Fson d.ä. (B 1.439), 195,
319, 327, 335, 367, 386, 387, 481,
508, 602
Ferdinander, bagare, 319, 335, 544
Fredericus Fson, konsistorieamanuens,
319, 335
Fredericus, stud, 335, 341
Friedrich, dibarn, 335
Friedrich, kontrollör, 320
Johan Martin, stud, 335, 341
Johannes Fson, stud, 319, 335
Maria, 342
Maria Elisabeth, 319
Ulrika, 335
Zellinger
Antonius Magnus, spädbarn, 465, 506
Carl, 82
Casper, organist, 82, 465, 470, 553
Catharina, 498, 500
Christian, 16, 17, 26, 32, 33, 48, 77,
82, 85, 95, 97, 102, 115, 128, 129,
131, 143, 147, 163, 175, 186, 187,
198, 208, 212, 223, 227, 229, 235,
240, 245, 247, 250, 268, 269, 271,
277, 281, 282, 286, 287, 290, 293,
294, 304, 307, 308, 310, 313, 318,
321, 322, 323, 325, 326, 327, 328,
329, 330, 332, 333, 335, 343, 347,
349, 350, 351, 352, 353, 354, 355,
356, 359, 364, 366, 369, 371, 373,
377, 385, 386, 389, 390, 400, 403,
404, 406, 413, 414, 418, 420, 424,
428, 461, 465, 512, 533, 537, 565,
583, 589
Christian d.y., dibarn, 465, 506
Gabriel Christiansson, 465, 506, 509,
510
Greta, 465, 509
Gulich, dibarn, 465
Gulich, organist, 222, 278, 465, 467
Joachim, stadsskrivare, organist, 465
Joachimus Johannis (B 1.225), 82, 142
Johan Caspari (B 5.17), 127, 500, 553
Johannes Caspari (B 2.4), 25, 32, 82,
93, 143, 146, 462, 465, 473, 537

Johannes Christiani (B 1.438), 331,
333, 465, 485, 505

Johannes, Riga, 465

Maja Catharina, 465, 505

Olaus Johannis (B 5.3), 161, 537

Petter Gulichsson, 500

Sven, 465

Zethrin

Anna, 190

Barbara, 190

Barbro, 190

Beata, 190

Jöns d.y., 190

Michael Jönsson (B 1.317), 56, 147,
158, 171, 189, 190, 250, 279, 338,
340, 503

Zetterling, Petrus, stud, 274

Zettherman, Gustav, handelsman, 394

Zeutschner, Tobias, 82

Å

Åberg, Lars, landssekreterare, 276, 356

Åhman, Andreas, bokhållare, 275

Åhrman

Johan, 573

Magnus, orgelbyggare, 573, 597

Åkerblom

Jonas, köpman, 342

Stina, 342

Åkerman

Erich Ersson, ringålderman, 533

Johan Johansson, 274

Olaus, professor, 88, 179

Åkerstedt

Catharina Billström, 344, 346, 348

Daniel, 528

Ånman, Pehr, borgare, 546

Årre, Erich Erichsson, handelsman, 398

Ä

Älf

Erik (B 1.505), 419, 447

Samuel Erici, rektor, 419

Ämfre Mattsdtr, 233

Ö

Öberg, Nicolaus, stud, 464

Öhr, Gustaf Gustafsson (B 5.10), 538,
542, 548, 549

Öjer, Lars, domkyrkosyssloman, 304,
379, 484, 496

Öman

Anna Catharina, 595

Ivar (B 8.13), 571, 579, 582, 594, 595

Öring, Petrus Petri (B 1.269), 30, 148

Örn

Christiernus Johannis (B 1.437), 332,
333, 401

Johan Ersson, borgare, 532

Johannes, glasmästare, 333

Örnberg, Victor, 110

Örnewinghe, Gustavus Abrahamus, stud,
458

Örnhielm, Claes Arrhenius, 23, 55, 82,
121, 168, 170, 276

Örström

Andreas (B 1.495), 289, 373, 413,
414, 481

versikularie, 453

Östberg, Andreas, stud, 424

Österberg

Johannes, stud, 437

Matthias, stud, 437

Österplan

Benedictus Andreae (B 1.427), 281,
307, 318, 325, 474

